

ORTUTAY GYULA • KOVÁCS ÁGNES • DÉGH LINDA

MAGYAR NÉPMESÉK

I.

MAGYAR NÉPMESÉK
SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
1960

Szerkesztette és a bevezetőt írta

Ortutay Gyula

A meséket válogatta és jegyzetekkel ellátta

Dégh Linda és Kovács Ágnes

BEVEZETŐ

A MAGYAR NÉPMESE

1. Hasonlatosan az európai mese történetéhez, a magyar népmeséről szóló első említés a lenézés kifejezése. Béla király névtelen jegyzője, Anonymus említi a magyarok eredetéről, honfoglalásáról szóló első ilyenfajta műben, a *Gesta Hungarorum*-ban. mindjárt a prológusban a következőket: „Et si tam nobilissima gens Hungariae primordia sue generationis et fortia queque facta sua ex faisis fabulis rusticorum vel a garrulo cantu ioculatorum quasi sompniando audiret, valde indecorum et satis indecens esset.” („Ha az oly igen nemes magyar nemzet az ő származásának kezdetét és az ő egyes hősi cselekedeteit a parasztek hamis meséiből vagy a regősök csacsogó énekéből mintegy álomban hallaná, nagyon is nem szép és eléggé illetlen dolog volna.”) A műben a „faisis fabulis rusticorum” előfordul még, s Anonymus, a párizsi egyetem volt növendéke, kora szemléletének megfelelően állítja szembe a tiszteletre méltó scripturát a megbízhatatlan, hazug mesebeszéddel. Nincs helyünk itt arra, hogy ezt a számunkra igen jelentős szöveget elemezzük, hogy megvizsgáljuk: mennyiben tekinthető a múlt század eleje óta gyűjtött paraszti mese tartalmi és formai elődjének a rusticusok „hamis meséje”. Természetesen csak részben rokoníthatjuk a kettőt. Viszont érdemes lenne elidőznünk a mesehallgatás, a mesemondás álombeli, álomba ringató atmoszférájára utaló olyan kifejezésnél, mint a „quasi sompniando”, hiszen ennek a kifejezésnek is ismerjük európai megfelelő helyeit, nemcsak a szájhagyományozott mesei történetek lenézésének. (Pl. „Hic est Arthur de quo Britonum nugae hodieque delirant; dignus plane quem non fallaces somniarent fabulae, sed veraces praedicarent historiae.” William of Malmesbury, *Gesta Regum Anglorum*, in: *Patrologia Latina*, CLXXIX. 965.) Annyi minden bizonyal kiderül szövegünkben, hogy az első magyar történeti mű a honfoglaló magyar nép körében eleven s széles körben kedvelt szóhagyományról, mesemondásról és a mesemondás álomba ringató szerepéről tud. Különben az efféle lenéző kifejezések későbbi krónikáinkban is előfordulnak, s a paraszti meseszót egészen a XVIII. századi egyházi prédikációkig mindegyre kárhoztatták. Ugyanakkor az is kiderül, hogy a mese élt és virágzott, sőt a reformáció haladó eszméit a XVI. századi íróink közül nem is egy a mesei formán

keresztül mondja el hazánkban is. Maga Anonymus történeti előadásában a jocularok verssorai mellett a szóhagyomány mesei történeteire többször is utal.

2. A magyar népmese történeti problémái kapcsán több irányban is kutatnunk kell. Így többen vizsgálták azt a kérdést, vajon népmeséink anyagában találunk-e olyan réteget, amely egyedül a magyar népmesékre jellemző, illetőleg még a honfoglalás előtti keleti kapcsolataira utal? Van-e ilyen réteg, s elválasztható-e a nyugat-európai, általánosabban ismert mesék típusaitól, motívumaitól, esetleg egyes formuláitól? Természetesen a korai romantikus szemlélet meséink javarészét elidegeníthetetlen nemzeti tulajdonnak tekintette. Elég sok összehasonlító vizsgálat és vita után aligha mondhatunk végleges ítéletet. Solymossy Sándor arra hívta fel a figyelmet, hogy a honfoglalás előtti magyarság sámánisztikus vallási képzei közül néhány bekerült népmeséink motívumai közé, s megfelelő rokonait a nyugati meseanyagban nem találhatjuk, ezért az ún. „keleti” sámánisztikus réteget népmeséink legősibb részének kell tekintenünk. Egyik ilyen, sámánisztikus vallási képzetből eredő mesei motívumnak tekintette a meséinkben gyakran előforduló kacsalábon (vagy más madárlábon) forgó vár motívumát. Maga Solymossy is említi, hogy a kacsalábon forgó vár motívuma távolról sem magyar mesei tulajdon, s különösen az orosz, kelet-európai mesékben gyakori. Honti János a kelta epikában már igen korán előforduló forgó vár motívumra utal, s ezért meg egyéb nyugateurópai analógiák alapján elutasítja ezt a feltevést. Az újabb kutatások (elsősorban Diószegi Vilmos kutatásai s e sorok írójának csak részben publikált anyaga) arra vallanak, hogy nem egy-egy elszigetelt motívumról beszélhetünk, hanem arról, hogy a sámán szertartás, a sámán rítushoz fűződő képzetek, elbeszélések több eleme, motívuma meglelhető, föltehetően genetikusan összefüggésben, népmeséinkben. Csak megemlítjük, hogy az egyik szovjet kutató, Lavrov nemrégiben figyelte meg a sámán rítus elemeinek, hiedelemtörténeteinek a szórakoztató mesék közé való kerülését. Ez a legutolsó néhány évtizedben lezajlott folyamat a nemzetségi társadalmi szerkezetből kilépett, a maga régebben hitt rítusait levetkőző csukcs nép körében történt. Amíg e rítusok hitelességi igényel, a társadalomra kötelező érvénnyel bírtak, a hozzájuk kapcsolódó történetek nem kerültek a mesei elbeszélések közé. Amikor azonban társadalmi hitelük, érvényességük megbomlóban volt, majd megszűnt, elemei, motívumai sorra

a csak elbeszél, szórakoztató mesei történetek közé kerültek. Ehhez hasonló folyamatokat megfigyelt Malinowski is, aki — s utána több kutató — éppen a társadalmi hitelük, funkciójuk szerint különböztet mondák, legendás elbeszélések, hiedelemtörténetek és mesék között a dél-melanéziai epikumok világában. A magyar hiedelmek történetei közül is egyre több került a mesei epikumok világába. Ez a fejlődésmenet törvényszerűnek tekinthető, a különböző történeti korszakokban a rítus, a vallásos, a hiedelemszerű elem így léphet be a nem hitt mesei történetek anyagába. (Természetesen csak igen vázlatosan utalunk itt egy bonyolult történeti folyamatra.) A magyar mesék legrégebbi s egymással genetikusan is összefüggő elemei így származnak a honfoglalás előtti, honfoglalás-kori sámán rítusból. Ilyen mesei motívumnak tekinthetjük a tetejetlen fa, a kacsalábon forgó várkastély, a samán inas (mesében: bűvész inas) tanulásának, próbatételeinek, a mesehős összedarabolásának motívumait, az összedarabolás után feltámadó mesehős felsóhajtásának „jaj, de nagyot álmodtam” formuláját is, valamint esetleg ide vehetjük a világon átlátó tükör (vö. samán-varázstükör) motívumát is, bár tudjuk, hogy ez a motívum pl. a *Gesta Romanorum* motívumkincsében is szerepel. Ha ezek közül a motívumok közül nem is egy érintkezik más körből való népmesei elemmel, mégis a rokon típusú mesékben való jelentkezésük, a magyar mesekincsben való következetes, eleven meglétük megengedi azt a feltevést, hogy egy régebbi egységes samán rítus, vallásos elképzelés megmaradt részeinek tekintsük.

Ha egyenként, mint mondtuk, nehéz ezeket a motívumokat elválasztanunk az egyebüktől is ismeretes anyagtól, sokkal nehezebb az egyes mesei formulákat így elkülöníteni. Hiszen az előbb említett „jaj, de nagyot álmodtam” formula is megtalálható a samán rítus körén kívül is (vö. Stith Thompson, *Motif-Index*, E 175: *Death thought sleep*, Hambruch: *Südseemarchen*, Jena, 1921: több mesében is, stb.) — itt csak az igazolhatja feltevéseinket, hogy ezek az elemek nem véletlenszerűen, nem elszórtan jelentkeznek. Nehezebb feladatra vállalkozott Solymossy Sándor, amikor a mesekezdő „hol volt, hol nem volt” formulát szintén a magyar mesei előadásmód legrégebbi rétegéhez kapcsolta. Bár Fr. Panzer (*Märchen, Sagen und Dichtung*, 1905: 17f) a szláv eredetű poláris mesekezdetek közé sorolja, Solymossy úgy véli, hogy a kaukázusi (mingrél, grúz, örmény etc.), valamint a szeldzsuk-török mesekincsben gyakori ez a poláris mesekezdet,

innen került véletlenszerűen máshová. A török, kaukázusi és a magyar anyagban jelentkezése törvényszerű, másutt csak esetleges, tehát a magyar mesekincsnek ez is a honfoglalás előtti rétegeből való. Ide kapcsol még több mesei szólást is Solymossy: „Hol jársz, ahol a madár se jár?”-kérdést, a „Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál!” választ, melyet a segítő, varázsló öregasszony mond a mesehősnek. Solymossy véleménye szerint ez a formula egyben a matriarchátus társadalmi fokára való emlékezés lenne. Ennyi, ilyen kevés az, amit a magyar népmese legrégebbi s a nyugat-európai meséktől leginkább elváló rétegeről eddig mondhatunk. Vitatható ez az elkülönítés is, mégis ezekre a motívumokra, formulákra, mint egységesen összefüggő s a magyarság sámánisztikus műveltségéhez tartozó csoportra gondolhatunk.

3. A magyar népmese tudatos gyűjtésének első korszaka a XVIII. század végére tehető. Mindez nem jelenti, hogy Anonymus krónikájának nyilatkozata s a föltételezetten sámánisztikus rítusból került mesei elemeken s még néhány formulán kívül egyéb bizonyosságunk nincs a magyar népmese, a mesei epikumok létre. Vannak ezekre a közbeeső évszázadokra is adataink, igaz, eléggé soványka nyomok csupán. Sajnos, csak olyan adatok ezek, amelyekből mesei, hiedelemtörténetek létre következethetünk, de tartalmakra nem, vagy csak alig.

A mesei történeteknek, hiedelemtörténeteknek a létre enged következtetni a helynév-adásnak egyik sajátos csoportja. Ezeket a helyneveket a XI-ik századtól kezdve az ország különböző részén, a legkülönbözőbb magyar etnikai csoportoknál is megellelhetjük okleveleinkben, történeti feljegyzéseinkben. A kutatás eddig eléggé figyelmen kívül hagyta az ilyen adatokat. (Egyedül Ipolyi Arnold figyelt erre is *Mythológiájában*.) Hadd hozzunk fel néhány példát: 1075/1217: Usque ad Caput laci qui ördög-sara uocatur (a számok az oklevél keltének, esetleges újraírásának évszámát jelzik); 1270: Quod quidem fossatum wlgariter *ördögbarázdája* nuncupatur. Nem idézzük tovább okleveleink kiragadott mondatait, de még hadd mutassunk be néhány ideillő helynév-példát, ami arra vall, hogy a mesei epikumok, helyi epikus történetek, hiedelem-elbeszélések elevenen élhettek. 1342: ördög-kútja, 1344: ördög szántása, 1416: ördög-kő, 1446: bába (id est: boszorkány) völgye, ördög-maró völgye (itt varázsló fűről van szó!), 1560/1580: ördög ereszkedője, 1295/1403: ördögös-fő. Az idevonható személynevek között olyanokat

találunk, mint 1454: Anthonio ördögűző, 1429: Johanne Ördögös stb. A helynevek egy másik csoportja: 1256/1270: Sárkány-hegy, 1262: Sárkányos-fő, 1391: Sárkány szigete, 1418: Sárkánykő, 1462: Sárkány ároka stb. 1476: Búbajos tó — itt a búbajos jelentése: varázsló. Ugyanígy sorolhatnók fel az adatokat pl. a kígyókőre, kígyólyukra már 1279 óta: helyi, aitiológiai (eredet) mondára enged következtetni pl. az 1390-ből való okleveles adatunk: *Iungit vnum magnum lapidem Medvekő nuncupatum.*

Ezek a szemelvényesen kiemelt helynévi és személynévi adatok — véleményünk szerint — arról tanúskodnak, hogy a szóhagyományban, a prózai epikumok körében élnie kellett különböző varázsos, hiedelemszerű történeteknek, mesei elbeszéléseknek, éltek helyi mondák, aitiológiai mondák. Találunk olyan okleveles utalásokat, amelyek *talán* mesei tartalmakra utalnak, de megfejtenünk nem lehet, mint pl. 1578- ból a „két bolondok tála” említését, ami trufára, Mátyás királyhoz kapcsolódó történetre emlékeztethet. Ilyen kérdéses helyeket említhetnénk még vagy személynéveket (pl. 1520: Demetrius Babszem), ami azt igazolná, hogy a Babszem Jankó-mesetípus hősének családnév-képzése már nem volt idegen. De a Babszem Jankó ritkább előfordulású, valószínűleg a Grimm-mesék nyomán került a magyarba; az ilyen típusú adatok felsorolásától ezért eltekintünk. Azt hisszük, egyelőre megelégedhetünk azzal a bizonyossággal, amelyet már a honfoglalás utáni első századok okleveles anyaga alapján kapunk a szájhagyományozó prózai epikumok, mesei elbeszélések létre.

4. Okleveleink tanúbizonyosága mellett az Árpádházi királyaink udvari történetírói — mint Anonymus idézett helye is bizonyítja — tanuságot tehetnek a szóhagyomány, a mesei epikumok léte mellett. E krónikaírók a megszilárduló középponti királyi hatalmat igyekeztek szolgálni, s a scriptura hitelessége és a lenézett szájhagyomány közötti különbséget még az is tovább élezte, hogy a szájhagyományban élt a megszilárduló feudális állam, uralmi rendszer elleni magatartás. Mégis, ennek ellenére a szájhagyományban élő mondák s azokhoz kapcsolódó (vagy azokkal interferáló) mitikus és mesei történetek, az udvari történetírók lenézése ellenére, beszivárogtak a hivatalos történeti előadásba. Sőt nemcsak az az érdekes, hogy Anonymus korholó, elutasító megjegyzései ellenére közöl ilyen szájhagyományos mesei történeteket, hanem az is, hogy a XII—XIV-ik század között írott krónikáink előadásában egyre inkább szaporodnak a

mesei jellegű részletek. Így mindjárt egy föltehetően XI-ik századi, elveszett ún. ősgesta nyomán a *Kézai Krónika* (1280) közli a magyarság genealogiai mondáját, melyben egyéb — a történettudomány számára jelentős és vitatott mozzanatok mellett — szerepel a csalogató csodaszarvas üldözése is, melynek révén a két vitéz, Hunor és Magor feleséget is szerez, és a hun és magyar nép ősapjává lesz. Bennünket nem az udvari történetíró tudós forrásai, önkényes konstrukciói érdekelnek, csak arra akarunk rámutatni, hogy a csodaszarvas, a csalogató állat üldözése (mint Pschmadt eléggé zavaros könyvének anyagösszeállítása bizonyíthatja) a nagyon ismert mitikus, mesei történetek közé tartozott, s pl. a perzsa *1001 nap* c. nagy gyűjtemény egyik jelentős meséje. Kerényi Károly egyik szép tanulmánya szerint a magyar krónikába a tudós kompiláció és a mesei csodát humanizáló szándék olvasztotta be a szarvasüldözés mesei-mondai történetét.

A Salamon-mondakör egyes mondai-mesei elemei jutottak bele az augsburgi ütközetet elvesztő Lél vezér (i. u. 955) történetébe. Lél vezér mondakörének lényege röviden ez: a hős 1. bitófa alatt, 2. előre ki-eszelt cselből, 3. a kürtjét kéri, hogy belefújhasson s így 4. kezétől előbb hal meg az, aki az elfogott hőst halálra ítélte s 5. így lesz szolgája a másvilágon. Solymossy Sándornak ez a mondaelemzése világossá teszi, hogy a legvégső mozzanatot nem számítva a Salamon-mondakörrel van dolgunk, s annak középkori mondai, mesei elágazásai is ismeretesek voltak. (Vö.: A. Wesselski: *Märchen des Mittelalters*, Berlin, 1925: 197 ff.) A magyar nyelvészeti kutatás felteszi, hogy ugyanebben a mondakörben szereplő Bulcsu alakja körül s éppen a közrendű, a rusticus sorban élő magyar nép körében keletkeztek mondai, mesei történetek. Botond híres párbaja, melyről Anonymus csak annyit mond röviden, hogy a parasztok meséiből ismeretes, s ezért nem ír róla részletesen, szintén tartalmaz mesei elemeket. Botond, a kistermetű magyar közvitéz Konstantinápoly falai előtt legyőzi a hatalmas hencegő görög hőst. Mindketten népük nevében vívnak, s Botond hőstétéhez az is hozzátartozik (vö. Cid Párizs kapuja előtt), hogy buzogányával olyan rést vágott a város érckapuján, hogy azon egy ötéves gyermek is átbújhatott volna. Hiábavaló kísérlet lenne most a Dávid és Góliát, a különböző nagyerejű hősök párviadalainak mondai történeteit s a mesei elemeket szétválasztani a krónikás előadásában.

A Csanád vezér mondájában az ellenfeleit legyőző hős úgy bizonyítja be hőstettét, hogy a kivágott nyelvet mutatja elő. S a hazugot, aki a nyelv nélküli fejet vitte, s így akart hős színébe tünni, kidobják a királyi udvarból, Csanád pedig várat, nagy jutalmat kap. Hogy a hősmondákban, a keleti epikában is gyakori ez a motívum, s az antik görög hagyomány is ismerte, köztudott, s az egyik legnépszerűbb mesetípusban (ATh 300) a történet csúcspontján szintén a legfontosabb mozzanat. Csak megemlítjük, hogy Csanád a harc előtti éjszakán a sárkányölő Szent Györgyhez fohászkodott, ami tán arra vall, hogy a krónikába egy legendás elbeszélés nyomán került. Természetesen e futó áttekintésünk során nem azt akarjuk bizonyítani, hogy az egyes szóhagyományban élő mondai, mesei motívumok ún. „népmesei” formából jutottak a krónikába — s azt sem, hogy fordítva: a krónika nyomán kerültek ilyen elemek a népi epikumok sorába. Hogy pontos útvonalakat megállapíthassunk, ahhoz kevés a dokumentációnk, itt csak annyit akarunk mondani, hogy az epikus szóhagyomány és a krónikaírók szövegei közös hagyományt is őriztek, s e hagyománynak mesei jellege is van. Ennél többet egyelőre nem mondhatunk.

Nagy nemzeti királyaink közül Szent Lászlóhoz, Mátyás királyhoz, emlékezetes történeti eseményeink közül elsősorban a tatárjáráshoz fűződnek olyan mondai, mesei történetek, amelyek közül sokat tudott népünk még a múlt században, s mindenekelőtt a Mátyás mondákat, meséket ma is ismerik, gyakran és szívesen mesélik. A Szent László hőstetteihez kapcsolódó történetek részint legendás, krónikás történetek voltak, részint népi eredetű mondák, akadt közöttük olyan is (a holtából hazatérő, népét megmentő hős), amelynek széles nemzetközi kapcsolatait ismerjük. A tatárjárás szenvedéseinek, a nép megmenekülésének és fortélyának sok helyi mondáját, anekdotikus történetét ismerte népünk. Ezek közül eredeti szóhagyományt követő feljegyzés kevés maradt meg, inkább írásos, irodalmi emlékek őrzik, s újabb gyűjtések arra vallanak, hogy sok már másodlagosan, iskolakönyvek alapján stb. került újra a nép ajkára.

Különleges helyet foglalnak el a Mátyás királyhoz fűződő tréfás mesei epikumaink, amelyek első jelentkezését már a XVI. századi krónikákban is megtaláljuk. Mátyás a legjelentősebb magyar uralkodók közül való, a nép emlékezetében máig a legnagyobb. Közmondások, szólások emlegetik, siratják vissza igazságos uralmát. „Meghalt Mátyás király, oda az igazság!” közmondásunk a szlovén, a kárpát-ukrán nép emlékezetében is élt. Hogy a

nép körében hamarosan a szóhagyomány is s nemcsak az udvari költészet, történetírás őrizte emlékét, azt a magyar mellett pl. már a XVI. század derekán dalmát tengerparti népének is bizonyítja. Hadd említsük meg itt — csupán egyetlen utalással —, hogy Mátyás király alakját a szomszédunkban élő népek epikus költészete, mesemondása is megőrizte. A szlovén, vend epikában egyike a legjelentősebb népi hősöknek, a kárpátukrán gyűjtők már a múlt század végén Lwowban egy kötetnyi Mátyás-mesét publikáltak, melyeknek több évszázados tradíciója van, de szerepelt Mátyás emléke a román, a délszláv, horvát, szlovák népi epikában. Nem foglalkozunk itt a humanista történetírók, Bonfini, Galeotto stb. műveivel, azok közvetett hatásával. Mint kötetünk szövegeiből is kiderül, Mátyás király alakjához a magyar népmese-kincsben számos, nagy jelentőségű mesetípus, anekdotikus történet kapcsolódott, ezek a mesék jelentik a történeti előadás és az eleven szóhagyomány napjainkig tartó kapcsolatát. Már 1559-ben Benczédi Székely István Krakkóban megjelent *Krónika az világnak jeles dolgairól* c. művében, majd Heltai Gáspárnak 1575-ös *Chronica az Magyarocnac dolgairól* c. művében néhány legjelentősebb Mátyás-történetünk szerepel, ráadásul utalással a népi szóhagyományban való életükre, ami azért is tanulságos, mert egy másik munkájában Heltai pusztán kivonatolja Bonfini Mátyás királyról szóló, ismeretes latin nyelvű művét. Mindez azt is jelenti, hogy nem telik el egy évszázad, s a nagy király alakja köré fonódó népi szóhagyomány és az udvari történetírás között határozottan különböztet az alig kialakuló irodalmi köztudatunk is. Számunkra ez a szóhagyomány erejét bizonyítja.

Nem kísérvük végig krónikás irodalmunkat. Tán ennyi is érzékelteti a felhozható példák közül, hogy a XII—XVI. század között történetírásunk nem is egy elemét megőrizte a helyi mondáknak, anekdotikus történeteknek: átvett a „paraszti”, a jobbágyi szóhagyomány anyagából, s különböző áttételeken keresztül a krónikás irodalom mondáiból is több beleszivárgott a népi szóhagyományba.

5. Szintén jelentős forrásértéke van számunkra a vallásos irodalom különböző műfajainak (prédikáció, exempla, elmélkedés, szentek életrajza stb.) amiket a kolostori irodalom hazánkban is a XIII—XVI. század között alkotott. Ahogy az európai folklóre számon tartja a *Legenda Aurea*, a *Scala coeli*, a különböző *Speculumok*, a *Catalogus de Sanctorum* anyagát, a mi számunkra is tanulságos, ha áttekintjük a vallásos irodalmat tartalmazó

kódexeinket, majd Temesvári Pelbárt (*1435—1504), Laskai Osvát (*1450-1511) sok kiadást megért műveit: bennök legendás, mesei mozzanatok, motívumok keverednek, a példázatok anekdotikus történeteket is megőriznek, a novellisztikus előadásmód, a kalandos, regényes elbeszélés hangja is feltűnedezik. S az írásbeliség és szóhagyomány egymásrahatása, egymásbanövekedése bizonyítható ezen a területen is. Nem vagyunk hajlandók csupán *egyirányú*, csak az irodalomból kiinduló hatást feltételezni, mint pl. A. Wesselski is tette műveiben és annyian mások. Azt sem hisszük, a magyar anyag alapján sem, hogy a mese, a legenda, az exempla oly lényegesen elválának a műfaji, szemléleti vonásaik annyira elkülönülnének, mint A. Jolles könyve (Einfache Formen, Halle/Saale, 1929.) hirdeti s e nézetnek napjainkban is nagynevű követői vannak. Úgy véljük, ha illendő egy rövidre szabott bevezetőben ilyen fundamentális kérdésben nyilatkoznunk, ebben a vallásos irodalomban is mindegyre a különböző műfaji csoportok interferenciájával, átmeneti formáival találkozunk. Nemcsak a XIII. századi Stephanus de Borbone (Étienne de Bourbon) hivatkozik arra a *Tractatus de diversis materiis praedicabilibus* c. munkája bevezetőjében, hogy az erkölcsi tanulság kedvéért s az Üdvözítő példáját követve illesztenek beszédekbe meséket, parabolákat, példázatokat, még tréfás történeteket is, s azt is hozzáfűzi, hogy az ilyen történetek erősítik az emlékezetet. A magyar Temesvári Pelbárt nyíltan utal arra, amikor a híres nemzetközi mesetárgyat (La Fontaine is megverselte) az állatok gyónásáról elmondja, hogy ezt azért teszi, hadd ébredjen föl alvó hallgatósága, és a bűnbánat útjára térjen. De nemcsak ilyen egyszerű esetek igazolják az interferencia, a műfajok egymásba való átmeneteinek esetét. A kötetünkben közölt egyik mesének előképét már megtaláljuk a nevezetes *Exemplum* mirabilében, az Érdy-kódex (1527) anyagában s benne a mesei, legendás-vallásos elemek csodálatos szövevényét. Egy másik kódexünk őrzi a Makarius-legendát, amelyben szintén keverednek az alvilágjáró hős mesei elemei novellisztikus és vallásos fordulatokkal együtt. Nem is egy legendás történet adja elő Szent Györgynek küzdelmét a sárkánnyal s a királyleány csodálatos megszabadítását, s a kódex előadása nem is egy ponton valósággal érintkezik a későbbi mesei sárkánypárbaj egy-egy mozzanatával. Beszélnek e legendás, vallásos elbeszélések csodálatos föld alatti kis „lyuki emberkék”-ről, a föld alatti törpék országáról, megtaláljuk a hálás halott mesetípusának (ATh 505—508) egy formáját, az ún. Madej-

legenda (ATh 756, vö. N. P. Andrejev: Die Legende vom Räuber Madej, FFC. 69. Helsinki 1927.) változatát, s találunk példázatokat, amelyek a Markalf-történeteket idézik. Kéziratos kódexeink egynémelyik példázatában az ún. okosságpróbák rejtvényei is meglelhetők — effélék kapcsolódnak később a népi szóhadgyományban Mátyás király többi anekdotájához.

A mi kéziratos és nyomtatott vallásos irodalmunkra is a *Legenda aurea* különböző változatai hatottak elsősorban — ez a hatás Temesvári Pelbárt műveiben is megmutatkozik; tán ő a legnagyobb hatású prédikációgyűjtemények szerzője hazánkban, s hatása nem is korlátozódik kizárólag Magyarországra. Két fő műve közül az egyik, a *Stellarium* (1480) hús év alatt 16, a másik, a *Pomerium* (1493) ugyanannyi idő alatt 18 kiadást ért el, s mellette számba kell vennünk a kézirati terjesztést s különösen a szószékről, magyar nyelvű prédikációkban való tovaterjedését — e művek egyes történeteinek a népi szóhadgyományba való beivódása bizonyosra vehető. Nem véletlen, hogy A. Wesselski gondosan összeválogatott középkori mesegyűjteményébe (*Märchen des Mittelalters*) Temesvári Pelbárttól is válogat. Ugyanigy sok kiadást ért el Laskai Osvát, Temesvári tanítványa, több munkája, vallásos prédikáció-, példatára is s az ő példázatai is a nép száján forgó történetekből, szólásokból is válogatnak, valamint a különböző írásos gyűjteményekből. Csak néhány példát minderre. Temesvárinál már megtaláljuk az *Igazság és Hamisság* (ATh 613) egy igen jó szerkezetű változatát, utal trufákra is, pedig a *Stellarium* egyik helyén megtámadja a templom előtti táncokat és az ünnepepon való trufamondást. S aztán az említett példázatok mellett elmondja a „szunyókálók felserkentésére” az egyik neves tréfát, mely már a *Pancsatantra* anyagában is ismeretes, másutt a három érthetetlen tanácsot megfogadó fiú mesei történetét öltözteti át teljesen vallásos köntösbe. Sorolhatnék még a példákat, de célunk nem volt több, csak az arra való rámutatás, hogy a szóhadgyomány mesei műfajai a magyar középkori vallásos irodalomban is meglelhetők, s kapcsolatuk az élő szóhadgyománnyal kimutatható. S nemcsak a katolikus vallásos irodalomra jellemző ez az összetettség, a reformáció vallásos, prédikációs és vitairódalmában is mindegyre meglelhetjük. Legkiemelkedőbb példáját Bornemissza Péter (1535-1585) egyik nevezetes munkája az *Ördögi kísértetek* c. 1578-ban megjelent, prédikációgyűjteményének IV-ik önálló

része adja. Ez a mű bőven merít az európai, főként olasz és német novellisztikus és trufairodalom forrásaiból, hogy katolikus és főúri ellenfeleit s az ördög mindenféle törvéteit leleplezze. Nemcsak Markalf és társai fordulnak elő példázataiban, nemcsak a legkülönfélébb hiedelemtörténetek, ördögi kísértések, varázsos ráolvasások, hanem olyan mesei tárgyak is, mint az állatok nyelvének értése (ATh 670). Helyi mondák, eredetmagyarázó mondák, novellisztikus és varázsmesék, trufák, okosságpróbák különböző csoportjai mind megellelhetők e nagy műfaji gyűjtőmedencében.

Annyit világosan bizonyítanak ezek a különböző műfajú, jellegű vallási művek éppen sajátos közvetítő jellegüknél fogva, hogy e korszak európai műveltségének epikus kincsét bőven átadták népünknek, s egyben merítettek a meglévő népi szóahagyományból is, tanúskodnak annak léte mellett is.

Csak néhány szóban emlékezünk meg arról, hogy a műfajt megjelölő magyar *mese* szavuk is a kódexirodalmunkban tűnik fel először: *exempla*, *aenigma* értelemben a XV-ik század elején. A XV-ik században aztán már egyre általánosabban *elbeszél*, *kitalált történet*, *példázat*, *aenigma* értelemben szerepel. Igaz ugyan, hogy Murmellius 1533-as szótárában a *fabula* fordítása még *beszéd*, s ezzel különbözteti meg a *históriától*, amelyet „lött dolog”-nak fordít — ezzel is különböztetve a hamis fabula és az igaz história között. A *mese* szó eredetileg finn-ugor szókészletünkhöz, esetleg csak a későbbi ugor korszakhoz tartozott, a jelentése a szó ugor párhuzamaiban is: *beszéd*, *elmondott történet*. Így a magyar *mese* szó jelentésfejlődése, műfajt jelző elkülönülése is követi az európai nyelvekben szokásos fejlődést. (Vö. Bolte-Polivka, Anmerkungen, IV. 1. ff.)

6. A XVI—XVIII. század között kibontakozó világi irodalmunk is mindegyre tanúskodhatnék arról, hogy a nép ajkán élő mesei történetek belekerülnek irodalmunkba, tanúskodhatnának a népmese eleven életéről, ha csak a XVIII. század végén jutunk el odáig, hogy egész népmese-szövegek följegyzésére is sor kerül. Viszont tanulságos megemlítenünk, hogy a XVI. század derekán már megjelenik Aesopus állatmeséinek fordítása, magyarra átültetése különböző német redukciók alapján. Különösen nevezetes az említett erdélyi szász író és nyomdász Heltai Gáspár 1566-os *Száz fabulája*, melyet a Stainhöwel-féle, XV-ik századi gyűjtemény népszerű, bővített kiadása után fordított s alakított, sőt egy ott

nem szereplő s igen neves mesével, az ördögtől elragadott nemes ember példázatával is kiegészítette. S mégis, hiába jelennek meg a XVI-ik századtól kezdve korunkig aesopusi állatmesék, hiába kerülnek ezek bele az iskolai könyvekbe, a magyar paraszti meséket alig érintette az aesopusi típusú állatmesék hatása. Ez a példa is arra vall, hogy óvatosnak kell lennünk az egyoldalú irodalmi hatások tételének megfogalmazásában.

A XVI-ik században már megjelenik a Salamon és Markalf ponyvatörténete Kolozsvárt 1577-ben, s föltételezik, hogy ezt is Heltainak vagy fiának köszönhetjük. Vaskos trufáiból több máig benne él a magyar népmesében, sőt Markalf neve is előkerül az ördögöt kijátszó szegény ember tréfás történeteiben. A ponyva kiadványok anyagában is, ha kisebb mértékben, de nyomon követhetjük a népmese, trufa életét, sőt kéziratos világi levelezésben is többször előkerülnek mesékre, mesei szólásokra, a tündérek országára, az alvilágjáró mesehősre való utalások. Európai divatának elmúlta után, nagyon elkésetten jelenik meg nálunk s válik a közrendűeknek is kedvelt olvasmányává a *Gesta Romanorum*. (Paraszti olvasóiról még századunkban is tudunk!) 1678—82 között, négyéves várfogsága idején fordítja le Haller János erdélyi főúr. Műve, a *Hármas história* első részében a Nagy Sándor-regényt, a második részben a *Gesta Romanorum* történeteit fordítja le (a hagenai 1508-as kiadás alapján), s a harmadik rész a trójai háború története egyik régi redakciójának visszaadása. Ez a *Hármas história* s benne mindenekelőtt a *Gesta* vált közkedvelt olvasmánnyá. Népmeséink egyes formulájának előzőjét is megelhetjük itt, valamint nem is egy novellisztikus mesénk előképét. Mi is közlünk olyan mesét, amelynek szövegében közvetlenül megmutatkozik a *Gesta Romanorum* hatása. Számos mesetípusnál nem arról van szó, hogy „átvételek” a *Gesta Romanorum* történeteiből, inkább azt mondhatnák, hogy bizonyos rokon történetek, motívumok megerősödtek, határozottabb formát kaptak e nagyhatású mű kéziratos, ponyva alakban való terjedése, népszerűsödése után. (Csak zárójelben említjük, hogy a *Pancsatantra* egy részének XVII-ik századi fordítása kéziratban maradt, hatása nem bontakozhatott ki.)

E kor világi irodalmában, még különböző verses formákon keresztül is, szólásgyűjteményekben, irodalmi utalásokban annyi már a népmesére, mesei elbeszélésre, trufára való utalás, hogy sorra venni itt nem látjuk lehetségesnek. 1756-ban és 1763-ban már kalendáriumban is, szinte a

népmesei hangra emlékeztető formában jelennek meg mesei történetek, melyeknek eredetiségét azonban kutatóink (mint Turóczi-Trostler József) nem tartják bizonyíthatónak, bár az itt közreadott mesék (pl. a Belfagor-típus) a magyar népmesék közt maiglan éltek. Hadd említsük meg, hogy a trufa nemzetközi és magyar darabjai gyűjteményes kiadásokban is előkerülnek, a Poggio anyagát felhasználó Hermányi Dienes József 1762-ből való *Nagyenyedi Demokritus* c., sokáig kéziratban lappangott gyűjteményében és a Perrault, Marmontel meséit, történeteit is magyarító Kónyi János 1782-ben megjelent *A mindenkor nevető Demokritus . . .* c. gyűjteményében. Trufáik, anekdotáik ma is ismeretesek népünk körében.

Közben a prédikátorok haragja is mindegyre emlegeti a népmesét, kárhóztatja a mesemondás szokását, így prédikált 1783-ban Verestói György: „Nem hiszem, hogy egy nemzetben is volna annyi mese és szófia beszéd a tündérországról, mint a magyarok között. Erről beszélnek a leányok a fonóban és a kalákában. Ama lógázó és heverő inasok is, kik hivalkodásnak piattzára kiülnek, ezzel csapják a legyet a szárokról, költvén hivalkodó elméjekkel tündérkirályokat, tündérleányokat, sőt némelykor tündérparipákat is. De nem tudják, mit beszélnek; mert ők éretlen és nem helyes vágású eszekkel a tündéreknek isteni bölcsességet tulajdonítanak.” Egy másik műben Farkas Antal *Erkölti iskolájában* (Kassa 1790) néhány évvel később ezt olvashatták: „Az odahaza ülő úrfiaknak pedig többnyire puska, pipa, jó kopó vislakutya s játék a beszédjek; és ha azonkívül nyájas beszédekre jön a dolog, szép Históriaik helyett elkezdenek ilyen semmiségeket beszélni: mely is ebből áll p.o. Hejj hol vólt, hol nem volt hetedhét országon, még az operentziális tengereken is túl, volt egy vénasszony, aki úgy megfejte az ágast, hogy a Jutka majorosné teheneit sem feji meg különben...” Íme, még itt is — mint a kezdeteknél, Anonymusnál — szembeállítja a históriát a mesével, s a magyar varázsmese szokásos kezdőformuláját is felidézi, amikor egy lenézett hiedelemtörténet emlegetésébe kezd. Az emlegetéseken keresztül mindinkább a maga hangján kér szót a népmese.

*

1. S most már valóban elérkeztünk ahhoz a korszakhoz, amikor a népmese nem csupán utalásokon, irodalmi műformák álöltözetében, nem szólások, közmondások mögött jelenik meg, hanem a tudatos gyűjtés első jelei nyomán a maga valóságában. A „maga valóságában”: ez a kifejezés

túlzó, hiszen a népmese tudatos gyűjtésének első korszakát hazánkban is az jellemzi, mint másutt Európában, hogy átírt, irodalmilag többé-kevésbé stilizált formában jelenik meg. A gyűjtő még irodalmi stilizátor is egyben. Ritkább eset az, ha a mese az irodalmi csinosítgatás jeleit nem, vagy alig mutatja.

1782 januárjában a pozsonyi *Magyar Hírmondó* arra szólítja fel olvasóit, hogy az angol, német, francia példákön okulva kezdjünk hozzá mi is a hazai népköltészet összegyűjtéséhez. Ezt a buzdító felhívást több is követi még, s lassan hazánkban is megindul a megvetett népköltészet gyűjtésének mozgalma, s összekapcsolódik a nemzeti nyelv elismertetéséért, a magyar irodalmi nyelvért való harccal. Így részese a népköltészeti gyűjtés s a népköltészet irodalmi elismerése a nemzeti önállóságért való harcunk: a 48-as szabadságharc szellemi előkészítésének, valamint Petőfi és Arany nemzeti-népi költészetének. Az első, sokáig kéziratban maradt népmese-gyűjteményt egy Szabolcs megyei földbirtokos, Szilcz István, állította össze 1789-ben. Kézirati füzetében nemcsak a nyolc, számunkra fontos népmese található: lefordított néhány Veit Weber regét, sőt német nyelvű érzelmes elbeszélések másolatát is találjuk itt. Ezért aztán volt kutatónk, aki azt állította, hogy a mesék sem egyebek, mint pusztán németből való fordítások. Ez a feltevés azonban nem igazolható. Elsősorban cáfolja ezt az a tény, hogy az e korban ismert német gyűjtemények (pl. a *Musäusé*) és a miénk közt semmi kapcsolat ki nem mutatható. Aztán minden mese végére odajegyezte a szerző a sign. rövidítést (signavit) s néhány esetben egy-egy név mellé, a mese elmondójának neve mellé a narr. (narravit) rövidítést. Ez arra vall, hogy néhány meséjét nem emlékezetből, hanem elmondás után jegyezte volna le! A nyolc lejegyzett mese közül kettő töredék. A mesék elmondása — bizonyos irodalmias csiszolást ezek a szövegek is mutatnak — arra vall, hogy beleillenek a magyar mesék közé, sőt e mesék egyike (a *Hálás halott*-típusú) néhány év múlva már színdarabban kap jeles szerepet. Találunk e gyűjteményben még az *Ámor és Psyche*, a *Hálás állatok*, a bűvös segítőeszközök, a *Turandot*-mese típusába illő mesét, megvan az ATh 300, a sárkánypárbaj a nyelvkivágással, a hazug mesék egyik típusát is megtalálhatjuk, s a gyűjtemény nem egy ízben szépen adja vissza a népmesék hármasszerű szerkezetét. Formulái közt a népmese állandó formulás elemei is előtűnnek.

Néhány évre rá, 1793-ban, e korbeli legnagyobb írónknak, a szintén tiszántúli Csokonai Vitéz Mihálynak *Tempefői* c. vígjátékában szerepel betétként a „Hálás halott” mesetípus egyik változata — megdöbbenően hű költői utánzásával az előszónak. Az öreg Szuszmir cigány úgy mondja a mesét meg-megakadva, kitérésekkel, díszítgetésekkel, hogy ma is hitelesnek érezzük előadását. (Megemlítjük, hogy a mese előadása közben a haladó és maradi nézetek is összeütköznek: az összeütközés egyik ürügye éppen a népmese elmondása: a maradi nézeteket valló leány a népmeséért lelkesül, míg nővére, ki az európai felvilágosodás híve, lenézi a népmesét!) Csokonai, akinek népdal-gyűjteményéről is tudunk, akit az olasz és a bécsi tündéres játék műfaja is érdekelt, több helyen szeretettel szól a meséről, ugyanakkor, amikor lenézően emlegeti a paraszti vásárokon árult tündéres ponyvákat. Csokonai városából, Debrecenből ezekben az években, 1797-ből ismerünk egy kéziratot, amelyben tizenhárom népmesecímet jegyzett fel egy kollégiumi diák. A címekből következtethetünk a mesékre (csak néhány típust ezek közül: ATh 301, 510, 875, 706 stb.), s jellemzőnek tartjuk, hogy ez a címjegyzék az előzőekkel egy etnikai-földrajzi tájról került elő.

E kor népköltészeti gyűjtői közül említést érdemel a népmese kapcsán Dugonics András piarista atya is, aki népszerű regényeiben többször is megemlékezik a mesemondás szokásáról, mesei típusokról s egyik nevezetes művében, a *Magyar példabeszédek és jeles mondások* I-II. (Szeged, 1820) c. gyűjteményében a közmondások magyarázatása közben helyi történetekre, Mátyás-mesékre, mondákra, trufákra is utal. (Éppen csak érintjük, hogy a XVI-ik század óta szólásgyűjteményeink szintén a népmesékre, helyi történetekre, anekdotákra való emlékezéseikkel becses források.)

Az első népmese-gyűjtésünk kéziratban maradt, az első nyomtatott gyűjteményünk nem magyarul, hanem németül jelenik meg 1822-ben. Gaal György készíti, aki az egyik legnevesebb Eszterházy herceg bécsi könyvtárosa volt, s több más munkája mellett egy összehasonlító közmondásgyűjteményt is kiadott 1830-ban. Bécsi könyvtárosnak nehéz magyar meséket gyűjtenie, de nem lehetetlen: a Bécsben állomásozó nagykun huszárezred katonái között gyűjtött. A Magyar Tudományos Akadémia kéziratárában ott van a Máriaassy-huszárezred katonáinak lejegyzése, akik óbesterük parancsára nehézkes vonásokkal leírták

emlékezetből meséiket. Némelyik mese aztán így kezdődik: „Vitéz Óbester úrnak, Kovács János közhuszár alássan jelenti, hogy .... Hol volt, hol nem volt...” Könyvének (Märchen der Magyaren, bearbeitet und herausgegeben von Georg von Gaal, Wien, 1822) előszavában maga is megírja, hogy tíz év nehéz munkájába telt, amíg gyűjteményét összeállíthatta. Megemlíti, hogy a Grimm-testvérek hírneves mesemondó asszo-nyához, Frau Viehmannhoz hasonló mesemondóra jó ideig nem talált, csak sokára egy öreg közvitézre, aki csak magyarul tudott, s egy sor mesét mondott el néki. A mesemondó fontossága tehát már az első nyomtatott magyar gyűjteményben is előkerül. Gaal maga is bevallja, hogy a mesegyűjtés iránti érdeklődését a Musäus- és főként a Grimm-gyűjtemény kelti fel. Gyűjteménye főhibáját már W. Grimm is kifejtette, amikor bírálatában rámutatott arra, hogy Gaal erős kézzel alakította mesemondóinak anyagát. Ez föltétlenül igaz, s Gaal az sem menti, hogy a Grimm- mesék átírásainak történetét is elég részletesen ismerjük már. Jelentősége mégis nagy a mi számunkra: az első, prózai epikánk szinte minden műfaját megszólaltató gyűjtemény az övé, igaz, a nem népi hangvételő, érzelmes ponyva történetei közül több is helyet kap kötetében. S ha megjelenése után csak egy rövid ismertetés szól róla magyarul, a későbbi német, majd a magyar kiadás igazolta népszerűségét, korabeli jelentőségét. Erdélyi János 1855-ben kiadott *Magyar népmesék* c. gyűjteményében az anyagot elsősorban Gaal gyűjteményéből válogatja. S ha az írói átírás sokat is rontott szövegei használhatóságán, mégis gyűjtésének nem is egy részletére illik az, amit Toldy Ferenc, e kor legnevezetesebb irodalomtörténésze mondott róla: „Vér ez a mi vérünkől.” Nyolcvan mesét tartalmazó kéziratos gyűjtésének kisebb része jelent meg. Meséi közt varázsmeséket, tréfás történeteket, obsitos katonák történeteit, ponyva történeteket, tréfákat, vallásos anekdotákat, a Ponciánus- és Apollonius-népkönyvek anyagát mind megtalálhatjuk.

Gaal gyűjteménye után alig három évre, ismét németül, megjelenik Majláth János gyűjteménye (Magyarische Sagen und Märchen, Brünn, 1825.) s 1837-ben a híres Cotta-cég kiadásában megjelenik kétkötetesre bővített kiadása is. Nos, ennek a műnek sokkal kevesebb köze van a magyar népmeséhez, mint a kor német novelláihoz, Tieck, Pfeffel s mások írásaihoz. Csak néhol csillan át a népmese hangja, a mese szövése csak néhol emlékeztet a népi szerkesztésre. Pedig Majláthnak vannak érdekes megfigyelései a paraszti mesemondók éjszakákon át tartó mesemondásáról,

az ehhez kapcsolódó szokásokról. S hogy ebben a korban már a magyar mesemondásnak bizonyos hírneve volt, arról érdekesen tanúskodik egy osztrák útikalauz: „Von Volkspoesie hat aus den alten unruhigen Zeiten wenig sich erhalten. Reichtum an Bildern, orientalisch-phantastische Märchen, lyrische Sprünge charakterisieren diese Dichtungen, die hauptsächlich, wie bereits erwähnt, in Märchen und Sagen, dann in Liedern bestehen. Es gibt in Ungarn wie im Oriente eigene Märchenerzählerinnen, deren manche im ganzen Lande berühmt sind” — írja A. Schmidl (Reisehandbuch durch das Königreich Ungarn . . ., Wien, 1835: 27.) Ez az említés — számunkra — már csak azért is fontos, mert a mese mellett nyomban ismert mesélőkre is utal.

Nem érdemes említenünk az olyan gyűjteményeket (Pulszky, Mednyánszky), amelyek magyarul is, németül is megjelentek, de bennünk a népmesei hangot szinte teljesen elnyomja az irodalmi, felcicomázott romantikus, biedermeier elbeszélés. Csupán a korra jellemző, hogy az első, hiteles gyűjtésre buzdító felszólítások nyomán először az efféle kötetek jelennek meg.

E kor legjelentősebb gyűjteménye az Erdélyi János által közrebocsátott *Népdalok és Mondák* c. munka, (Pest, 1846—48), melyet a szerkesztő a Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság felhívásai nyomán egybegyűlt népdal-, népballada- és népmeseanyagból állított össze. A háromkötetes gyűjtemény tükrözi a kor felfogását: bár a törekvése már a „parasztlegényektől való” dalok kiadása volt, mégis nem egy műköltői alkotást közöl, s mesepublikációin is érezni a szerkesztő simító kezét.

A magyar népmese gyűjtésének ez az első korszaka a XIX-ik század második harmadában már jelentős eredményeket ér el. S éppen ezekben az években szépirodalmunk legjelentősebb alkotásaiban kiemelkedő szerepet kap a népmese. Vörösmarty Mihály legjelentősebb színjátékában, a *Csongor és Tündében* varázslatosan egyesíti a tündérmesék egy sor motívumát s a mesei kalandok hősei, a tündér-királyleány, a királyfi mellett a trufák két bohókás paraszti szereplője is ott a színpadon s a bűvös varázseszközökért verekedő, ostoba ördögfiókák. Petőfi Sándor pedig politikailag is nagyhatású epikus művében, a *János vitézben* szintén a tündérek és a népi trufák anyagából merít, s verses előadása is kitűnően érzékelteti a népmese valódi hangját. Arany János *Toldija* szintén elevenen élt parasztságuk szóhagyományában. De az irodalmi feldolgozások mellett

mind nagyobb erővel kér helyet magának a nép száján élő meseszó is. Egyre több olyan népköltészeti szöveg jelenik meg, amelyen az írói alakítgatás ellenére is átüt a hiteles népi előadás. 1842-ben már gyűjt, és gyűjtőtársait irányítja az erdélyi Kriza János, aki Berlinben, fiatal unitárius teológus korában ismerkedik meg Herder eszméivel. Hazatérve nemcsak a népköltészeti gyűjtést tartja feladatának: saját költeményeiben a jobbágyság felszabadításáért küzd, majd a nemzeti önállóságért. 1863-ban megjelent gyűjteménye, a *Vadrózsák* már olyan népmeséket tartalmaz, amelyeket hiteles előadású népmeséknek tekinthetünk. Természetesen (levelezéséből kiderül) bizonyos írói simítások az ő szövegközlésein is fellelhetők, mégis azt tartjuk, hogy ez az első gyűjtemény, amelyben a paraszti mesemondó hangja szólal meg. Több értékes meséjét közöljük is. A múlt század hatvanas éveiben több kötetnyi népmesét ad közre Merényi László. Arany János igen élesen elítélte a cicomázó átírásnak azt a módszerét, amit Merényi követett. Gyűjteményét ma már csak mint típusok, meseszerkezetek meglétét bizonyító adattárat használhatjuk — egyébként alig. Már sokkal inkább megközelíti a népmese valódi hangját, ha az átírást kényszerűen alkalmazza is, Arany László. *Eredeti népmesék* c. gyűjteménye 1862-ben jelent meg. Gyermekkorára emlékezve Juliska nényével együtt összeírták azokat a meséket, amelyeket falujokban hallottak. Ez a késői, „emlékező” gyűjtés természetesen nem úgy hiteles, mint a mi mai lejegyzéseink. Mégis Arany László előadása kiválóan megközelíti a népi előadásmódot, aminek az is próbája, hogy egynéhány formulás láncmeséjének ismerjük régibb és újabb lejegyzését s azok hitelesítik az Arany-féle szövegeket.

Krizával egy időben kezd a mesegyűjtéshez, közel hetven gyűjtőtársával együtt Ipolyi Arnold is, aki a *Magyar Mythológiája* (megjelent 1854-ben) számára gyűjti a meséket. Közel ezer meséje közül jóval később, 1913-ban Kálmány Lajos ad közre egy kisebb gyűjteményt. Ezekben az évtizedekben indul meg a magyar népköltészet anyagának szervezett publikálása a *Magyar Népköltési Gyűjtemény* (első kötete 1872-ben jelent meg), s kötetekben egyre hitelesebb hangon, a gyűjtés egyre megnyugtatóbb pontosságával találkozunk. Ez a hitelesség a mai követelményekhez képest erősen viszonylagos, de már ennek az első korszaknak a végén egyre inkább kialakul az a követelmény, hogy a gyűjtőnek nincs joga átírni, kiigazítani a meséket.

Ebben a korban jelennek meg az első elméleti írások a népmeséről. Sajnálatos, hogy Kriza, a hegelianus műveltségű Erdélyi János éppen a népmeséről nem ír semmi lényegeset; legfeljebb Krizának arra a megjegyzésére figyelhetünk, hogy a legszegényebb, az alrendű székelység körében él a mesemondás szokása, ott születnek a népköltészeti alkotások. Gaal megjegyzései inkább gyűjtésének nehézségeire hívják fel a figyelmet, egyéb szempontból nem jelentősek. Az első, elvi természetű tanulmányt a népmeséről 1847-ben Henszlmann Imre írta, aki teljesen a szoláris mitológiai felfogás és részben még a Grimm-testvérek mesefelfogásának alapján áll. Tanulmányában a magyar a szláv, a román és (néhány nyugati mesekiadvány alapján) a nyugat-európai meséket is igyekszik összehasonlítani, s azt akarja bebizonyítani, hogy minden mesének egyetlen központi témája van, a természet küzdelmeinek s mindenekelőtt a tél megtöréséért vívott küzdelemnek az ábrázolása. Minden mese ennek a küzdelemnek jelképes kifejezése, ez a mesék mögött rejlő ősi tartalom. Magyarázatai éppoly nyakatekerten naivak, mint a szoláris mitológiai iskola más dolgozatai. Igyekszik osztályozni is a meséket, de az a hármas osztályozási elv (jelképes, jellemző mesék, trufák) teljesen alkalmatlan. Ipolyi a Grimm-Mythologie szerkezetét követve akarta a maga *Mythológiáját* felépíteni s munkája, teológikus-monotheisztikus fejlődéselképzelése miatt éles bírálatban részesült. Mégis nagy érdeme éppen az eleven folklóre anyagának s mindenekelőtt a népmeséknek értelmező felhasználása. Hazánkban ő az első, aki igen nagy kiterjedésű anyag alapján az egész európai mesekincs összehasonlítására törekszik. Arra is felfigyel, hogy a közmondások, szólások mögött sok esetben elhomályosult helyi történet, anekdota, kis helyi monda rejtezik, s rámutat arra, hogy a Salamon és Markalf-népkönyv népszerűségét az is bizonyítja, hogy történeteiből, szólásaiból népünk több szólást, közmondást alkotott. Egyike volt azoknak, akik a hazai népmese-gyűjtés megszervezését követelték.

E korszak legjelentősebb meseelméleti tanulmányát Arany László írta, 1867-ben tartott székfoglaló előadásként. (*Magyar népmeséinkről*) Áttekinti a magyar gyűjtés és kutatás addigi történetét, bírálatot mond Henszlmann nézetei fölött, ismerteti a Grimm, a Benfey-féle elméletet, s kissé eklektikusan igazolja-vitatja felfogásukat. Kísérletet tesz a magyar népmesék osztályozására, s osztályozó szempontjai a főműfajok

meghatározásában a maga korában a legátgondoltabbak közé tartoztak Európában. Első csoportnak a jelképes meséket tekinti (ezek a tulajdonképpeni varázsmesék, s itt három alcsoportot jelöl meg), majd az állatmesék csoportjait határozza meg, s utána rendezi a trufák, helyi anekdoták csoportjait, s végül a láncmesék, formula-mesék kis csoportját említi. Arra is kísérletet tesz (Herder óta ez a gondolat az egyik legfőbb eszme a népköltészeti kutatásban), hogy meghatározza a magyar népmese legjellemzőbb vonásait, s szembe állítsa más népek meséinek jellegzetes vonásaival. Végül bírálja a magyar népmese gyűjtés átírásait, s apjának, Arany Jánosnak tanítását fogadja el: úgy kell a meséket átírni, följegyezni, mintha azt a nép legjobb mesélői mondanák, szokták elmondani. Ez az elv jellemző erre a korszakra, sőt bizonyos korlátozásokkal még később is él, ezért nevezhetjük e kor lejegyzéseinek hitelességét csak viszonylagosnak.

2. A magyar népmese gyűjtésének és értelmezésének második korszakát a század utolsó évtizedeitől, a Magyar Néprajzi Társaság megalakulásától (1889) az első világháború végére tehetjük. A *Magyar Népköltési Gyűjtemény* (1872—1924) tizennégy kötetében megfigyelhető az a fokozódó fejlődés, amely a szöveg lejegyzésének pontosságában (még a fonetikai hűségre való törekvésben is) kibontakozik. Most már nemcsak a mese tartalmi összefüggéseinek, a típus-, motívummeghatározására alkalmasak gyűjteményeink, hanem a népmese stílusának, a szájhagyomány alakulásának elemzésére is. Mai szemmel tekintve azonban (az érdemek elismerése mellett) aligha hallgathatnák el a hibákat. Ezek a gyűjtemények szinte semmit sem törődnek magával a mesemondóval. Eleinte még a földrajzi hely megjelölése is általános, pontatlan, később a mesemondó nevét is odaírják, minden közelebbi meghatározás nélkül. Alig ügyelnek a mesemondás körülményeire, csak szórványos megjegyzéseket szedhetünk össze a népmese eleven életére, a paraszti társadalom szokásai között való helyére vonatkozóan. A meseszövegek elsősorban mint szövegek, mint filológiai anyag érdeklik kutatóinkat. Másrészt a gyűjtés eléggé esetleges, egy-egy etnikai egység lehető teljes anyagának közlésére kevesen vállalkoznak (bár pl. Horger, Berze Nagy és Vikár Béla kötetei már ezt a törekvést mutatják), s arról különösen nincs szó, hogy egy-egy kiemelkedő mesemondó anyagát összegyűjtsék. Mégis, úgy véljük, nem a hibák kerülnek túlsúlyba: a MNGY kötetei, valamint a mellettük megjelenő szakszerű és népszerűítő mesegyűjtemények (ezek közül különösen

kiemelkedik Benedek Elek munkássága) arra törekszenek, hogy a magyar nép mesekincsét minél nagyobb műfaji teljességgel bemutassák.

Egy gyűjtőnk van ebben a korban, akinek munkássága külön is hangsúlyt kaphat, akinek érdemei kiemelkedőek a mesegyűjtés terén is, de általában a népköltészeti gyűjtőmunkában. Kálmány Lajos munkássága során (hét kötetnyi gyűjteménye jelent meg életében, s most publikáljuk kéziratosszerű gyűjteményét négy kötetben) arra törekedett, hogy egyetlen etnikai csoportnak, a dél-alföldi magyarságnak, a szegedi és a Szeged-környéki parasztságnak minél teljesebb népköltészetét összegyűjtse. Minden népköltészeti műfajban gazdag és értékes anyagot gyűjtött, s kiemelkedően értékesek népballada-, népmese-gyűjtései. Amellett *Hagyományok* c. gyűjteményének egyik kötetét egyetlen mesemondó, Borbély Mihály teljes tudásának összegyűjtésére szánta. (Csak zárójelben említjük, hogy a magyarországi népmese körében ebben az időben ismerünk egy nevezetes gyűjteményt, amely ugyancsak egyetlen mesemondó anyagát őrizte meg: egy soproni hienc mesemondó tudását, nagyobb időbeli távolságban, többször is megörökítette Joh. R. Bünker: *Schwänke, Sagen und Märchen in heanzischer Mundart*, Leipzig, 1906. c. gyűjteményében.) Fontos megjegyzései vannak a mesemondás szokására, a mese életére vonatkozóan is, bár ezen a téren az ő tanulmányai sem adhatnak mai, egyre több irányú kérdéseinkre feleletet. Többször hangsúlyozta, hogy magát nem elméleti szakembernek, hanem mindenekelőtt gyűjtőnek tekinti. Aligha gondolhatunk elegendő hálával erre a munkájára.

Említhetnénk még érdekes gyűjtőket (mint pl. Sebestyén Gyulát) e korból, de nem lehet célunk a teljes felsorolás. E korszak elméleti igényű folkloristái közül kiemelkedik, mint első s ugyanakkor legjelentősebb: Katona Lajos, aki hazánkban az összehasonlító történeti folklóre megalapítója volt. Grácban nyeri el doktori diplomáját, s már disszertációja az összehasonlító irodalomtörténet és folklóre kérdéseivel foglalkozik („Über magyarische Folklore, zur vergleichenden Literaturgeschichte”); különösen H. Schuchardt pártfogolja, irányítja őt — s később is igen jó barátok maradtak. Már doktori értekezése előtt is behatóan foglalkozik nyelvészeti (a kreol nyelv kérdései) és folklóre tanulmányokkal, de Schuchardt és G. Meyer biztatására most már e studiumok töltik ki egész életét. Egyik megalapítója a *Magyar Néprajzi Társaságnak*, s részt vesz a

Társaság folyóiratának, az *Ethnographiának* (1890-) szerkesztésében. Tanulmányai mindegyre az összehasonlító irodalomtörténeti és folklóre kutatások egységes szemléletét mutatják, bár jelentős dolgozatai vizsgálják a folklóre és az etnológia elvi, módszertani kérdéseit, az önelvű néprajztudomány kibontakozásának kérdéseit. Szigorúan bírálja a mesekutatás előző iskoláit, s az összehasonlító történeti módszer kialakításán munkálkodik, s még a finn földrajz-történeti iskola kibontakozása, A. Aarne típuskészítő munkássága előtt néhány évvel igyekszik elkészíteni a (sajnos, torzónak maradt) magyar típus-katalógusát. Hahn, Gomme és a román Săinenü kísérleteihez kapcsolódva ő is a finn iskola előfutárai közé tartozott, s később örömmel üdvözölte Krohnék, Aarne irányát. J. Krohnnal való levelezése e kérdésben igen tanulságos és figyelemre méltó. A filológiai pozitívizmus igen érdemes teljesítményének tekinthetjük gondos szövegkiadásait (a magyar *Gesta Romanorum*, Temesvári Pelbárt példái), amelyeket a történeti folklóre kutatás ma is használhat. Ő neveli a magyar folklóre egész következő nemzedékét, fiatalabb kortársait, barátait is.

Katona Lajos jellemzésén keresztül valójában e korszak elméleti kutatásának legjobb törekvéseit jellemeztük. Sorolhatnók a neveket: Király Györgyét, Sebestyén Gyuláét, akik elsősorban a magyar ősmonda, honfoglalás-kori népköltészetünk kérdéseivel foglalkoztak, azokat a kutatóinkat, akik egy-egy mesetípus, motívum összehasonlító vizsgálatával, az összehasonlító szövegfolklóre kérdéseivel foglalkoztak (Solymossy Sándor, Heller Bernát, Binder Jenő, Bán Aladár s mások). Mégis, aligha mondhatnánk ily rövid összefoglalásban róluk többet, mint azt, hogy mesterük módszerét igyekeztek tovább építeni, s ekkor a magyar kutatás már elég széles összefüggésben megismerkedett az európai folklóre irányáival, s egyértelműen állást foglalt a finn iskola mellett mind a gyűjtés módszerében, mind az anyag feldolgozásában, értelmezésében. Közülök többen a két világháború közt is jelentős munkát végeztek, mint pl. Solymossy, de kutatási irányuk ebben a korszakban alakult ki. De merev korszak-határok amúgy sincsenek, hiszen a következő korszak nem is egy ponton összefügg az itt kibontakozó iránnyal: hibáiban, eredményeiben egyaránt.

3. Népmese-kutatásunk harmadik szakaszának az első világháború befejezése utáni időszakot tartjuk. Mint mondtuk, részben folytatódnak

azok a gyűjtési és elméleti módszerek, amelyek a korabeli európai elméletekkel, főként a finn iskolával együtt alakultak ki. Így igen értékes társadalmi gyűjtőhálózatot szervezett dél-dunántúli tanítókból Berze Nagy János, s népköltészeti gyűjtésüket, köztük jó meseanyagot, három kötetben publikálta (Baranyai magyar néphagyományok, Pécs 1940). Berze Nagy János elméleti munkásságában a finn iskola követője, sok kisebb tanulmánya mellett elkészítette a magyar népmesék összehasonlító típuskatalógusát. (Magyar Népmesetípusok I. II. Pécs 1957.) Korrigálni akarta ebben Honti János vázlatos összeállítását (Verzeichnis der publizierten ungarischen Volksmärchen, Helsinki 1928, FFC. 81.), és az egyes típusokhoz bő magyarázó jegyzeteket írt. Ha műve a két világháború közt megjelenik, bizonyára hasznos szolgálat, azóta azonban összeállításának szempontjait meghaladta az idő. A magyar mesék új típuskatalógusát több munkatársával Kovács Ágnes készíti, figyelembe véve az utóbbi évek nemzetközi vitáinak tanulságait.

A gyűjtésnek s ezzel együtt a népmesék elméleti kérdéseinek új módszerét igyekezett kidolgozni e sorok írója s az álláspontját osztó munkatársai. Felfogásunk kialakítását elősegítette Asadowskij egyik jelentős tanulmányán (Eine sibirische Märchenerzählerin, Helsinki 1926, FFC. 68.) keresztül az orosz és a szovjet folklorisztika módszereinek megismerése. Ez az irányzat arra törekedett, hogy a mese szövegeinek megértése, interpretálása mellett elsősorban a mesemondás gyakorlatának, a mese életének törvényszerűségeit vizsgálja. Még a régi szövegek, irodalmi emlékek tanulmányozása során is erre törekszenek, (vö. G. Sokolov: Russian Folklore, New York 1951: passim) s ez az irány már a múlt század hatvanas éveiben kibontakozott. Magunk e módszert igen termékenynek tekintettük, s ma is úgy látjuk a különböző nyugati irányok vitáit tanulmányozva (vö. a J. Schwietering-iskola és G. Henssen napjainkig tartó vitáját, C. W. von Sydow iskoláját, B. Malinowski idevágó kutatásait, újabban L. Uffer, Tillbagen s mások publikációit), hogy ez a módszer nemcsak a mese társadalmi létének, hanem a meseszövegek változási, alakulási folyamatainak a megértését is jól szolgálja. Ma is azt tartjuk, hogy az összehasonlító történeti szövegkutatást szervesen ki kell egészítenie a mesemondásra vonatkozó minél elmélyültebb kutatásoknak. Azt jelenti ez, hogy meg kell ismernünk a mesemondás szokásait, hagyományos módjait, a mesemondó *egész tudását szerves egységként is kell tekinteniünk*, és

vizsgálunk kell a mesehallgató kis közösségek szerepét a hagyományozásban, továbbadásban, a közösségi ízlés kialakításában. (A népdalok kapcsán ehhez hasonló elveket már 1907-ben fejteget C. J. Sharp is, a neves angol zenefolklorista — sajnos, ezen a téren igen kevés történt, pedig a szempont itt is gyümölcsöző, mint néhány monográfia mutatja). Ezért mi az *Új Magyar Népköltési Gyűjtemény* köteteiben arra törekedtünk, hogy részint kiemelkedő mesemondói egyéniségek teljes tudását összegyűjtsük és értelmezzük, másrészt egy-egy kisebb etnikai egység minél elmélyültebb vizsgálatát adjuk. Így e sorok írója *Fedics Mihály*, Dégh Linda *Pandúr Péter*, majd a közelmúltban ugyancsak Dégh özv. *Palkó Józsefné* mesetudását vette vizsgálóra. Közöltük az összegyűjtött szövegeket, s miközben az egyes meséket igyekeztünk elhelyezni a nemzetközi anyagban, ugyanakkor azt is vizsgálóra vettük, hogy van-e ezeknek a kiemelkedő mesemondóknak az előadásában elsősorban és csakis rájuk jellemző mozzanat, s az része lehet-e közös hagyománynak? Kovács Ágnes egyetlen község, Ketesd mesemondóinak tudását, Banó István pedig Baranya megye néhány mesemondójának tudását elemezte. Mind e kötetek arra törekedtek, hogy a mesemondás törvényszerűségeit, a hagyományozás menetét, a közösség és az egyéniség egymáshoz való viszonyát vizsgáljuk. Arra törekedtünk, hogy megfigyeljük: a hagyományt (a közösség történeti, időbeli megvalósulását) mennyire befolyásolja a mese újramondója és a hallgatók. Sokan vitatták e módszer helyességét, mondván, hogy elmossa a közösség jelentőségét, s csupán esetleges, egyéni tehetségeket tartunk szem előtt, márpedig a folklóre módszere éppen a közösségit kutatja a szóhagyományban. Mi azt hisszük, ez téves nézet. A népköltészeti kutatásoknak a szóhagyományozás törvényszerűségeit kell feltárniok, a szóhagyományozás filológiáját kell kialakítaniok, s az úgynevezett „közösségi”-t sem érthetjük meg a kisebb-nagyobb tehetségű (vagy egyenesen tehetségtelen) előadók, hagyományozók különböző típusainak ismerete nélkül. Számos mesemondói személyiség *teljes anyagának összegyűjtése* segíthet csak e folyamatok törvényszerűségeinek megértésében. Gyűjtőmunkánkkal, elméleti írásainkkal ezt a célt igyekeztünk szolgálni. Természetesen még munkánk elejénél tartunk, messzi attól, hogy általános törvényszerűségekről teljes biztonsággal szólhatnánk, hiszen a magyar kutatásnak éppen a népmese-gyűjtés terén még igen sok tennivalója van.

Ha beszámolóinkból úgy tünnék, hogy a közel másfél évszázad alatt sok mesét gyűjtött a magyar kutatás, ez félrevezető lenne. Messze elmaradtunk a finn, észt, orosz és szovjet s különösen az ír mesegyűjtés eredményeitől. Ezt azért is sajnálatosnak tartjuk, mert véleményünk szerint a magyar népmese a gazdagon megőrzött, szép előadású mesecsoportok közé tartozik.

Viszont aligha kell hangsúlyoznunk, hogy a népmese gyűjtése során a magyar kutatók (akik között az eddigiek mellett a mi korunkban meg kell még említenünk Katona Imrét, Hegedűs Lajost, Végh Józsefet, Béres András, Istvánovits Mártont) arra törekszenek, hogy minél hívebben jegyezzék le a paraszti meseszót. Az elmúlt évek során igen sok nehézséggel kellett küzdenünk, a két világháború között sokáig semmi támogatásban nem volt részünk. Ma már különböző hangrögzítő eljárással (elsősorban magnetofonnal) vesszük fel meséinket, sőt vannak eredeti mesefelvételek hanglemezen is. A legutóbbi években arra törekszünk, hogy a mesegyűjtésben volt számbeli elmaradásunkat kiküszöböljük, s bár a mesemondás régi hagyománya egyre inkább a múlté, még mindig van módunk hazánkban is a mese gyűjtésre. A mesemondói személyiség s a mesemondás folyamatainak elméleti vizsgálata mellett e korszakban más irányzatok is éltek és hatottak tudományunkban. Továbbra is hatott természetesen mindaz, amire a finn iskola (különösen W. Anderson, Jan de Vries, K. Krohn, A. Aarne tanulmányai foglalkoztatták kutatóinkat) tanít bennünket, s bár többször is kritikai megjegyzéseket fűztünk a finn módszer bizonyos merevségéhez, mégsem osztottuk pl. A. Wesselski elméletét, mely olyan végletesen szembehelyezkedett a népmese-kutatás eddigi eredményeivel, s oly végletesen hirdette az írásbeliség primátusát a népmesei szövegek keletkezésében is, megmaradásában is. (Azt hisszük, W. Anderson vitairatai meggyőző választ adtak.) Az eddigiekből következik, hogy kutatóink a szövegekre vonatkozó stúdiumok mellett egyre inkább tanulmányozzák azokat az elméleti irányokat, amelyek a mese és társadalom különböző összefüggéseit tárják fel.

Két kutatónkra kell még megemlékeznünk. Az egyikük Marót Károly, akinek hetvenötödik születésnapját ez évben ünnepli a magyar tudomány. Bár Marót kutatásai során elsősorban a homéroszi epika kérdéseivel s a prehomeroszi költészet problémáival foglalkozott, több jelentős tanulmányában a népköltészet egy sor elméleti kérdését (a költészet

keletkezése, szóbeliség, írásbeliség egymáshoz való viszonya, az alkotó személyiség szerepe a népköltészetben stb.) vitatta, s a mai magyar folklóre legjelentősebb elméleti általánosításait neki köszönhetjük.

Végül, de nem utolsósorban kell megemlékeznünk Honti Jánosról, aki munkaszolgálatos táborban halt mártírhalált, mint idősebb pályatársa, Heller Bernát is. Honti már egész fiatalon, alig tizennyolc éves korában készíti el a *Folklore Fellows* számára az említett magyar népmese-katalógusát, majd néhány évre rá megjelenik ma is vitatott könyve a mese és a hősmonda egymáshoz való viszonyáról. (*Volksmärchen und Heldensage*, Helsinki 1931, FFC. 95.) Munkássága kétirányú: részint szigorú filológiai módszerességgel foglalkozik mesei, balladaszövegek összehasonlító, történeti elemzésével, másrészt — nem kis mértékben Frobenius hatására — egy időben a mesetudománytól is a goethei „Ergriffenheit” igényét követelte. „Lazább”, a merev filológiától elszakadó mesetudományt követelt, s e gondolatait fejtegette *A mese világa* (Bpest 1937) c. könyvében. Sokat foglalkozott a kelta filológia kérdéseivel, s az európai mese keletkezésének megértését egyre inkább itt vélte megtalálni. Munkássága utolsó éveire erősen hatott A. Jolles szemléletmódja. S míg mi néhányan az orosz iskola, Malinowski és von Sydow iskolája nyomán a mesemondás és társadalom felől faggattuk a mese világát, ő a mese világképe, formaadása felől kereste a rejtély megoldását. Élete tragikus torzó, kérdéseire már nem adhatja meg a feleletet. Emlékét fájdalmunk és szeretetünk őrzi.

*

Illendő, hogy végül a népmeséinkre vonatkozó történeti adatok, a kutatás történeti áttekintése után magukról népmeséinkről is beszéljünk. Nem hisszük, hogy olyan vonásairól beszélhetnénk, amelyekre ne figyelmeztethetne bennünket az európai, euráziai mesevilág ismerője, hol innen, hol meg amonnan. De hiszen tán legfőbb tanulságunk éppen az, hogy az euráziai mesevilág egyik igen fontos átmeneti csomópontján fejlődött s alakult ki a magyar népmese.

1. A XVIII-ik század végéről magának Musäusnak érzékletes leírásából megismerhettük a német mesemondás, mesehallgatás módját, ahogyan a fonás közben mesélgető öreg anyókákra, a kiérdemesült s békésen pipálgató obsitos katonákra figyelnek a mindjobban homályosodó szoba néma csöndjében hallgató gyermekek. Th. C. Croker is szemléletesen állítja elénk

a hatalmasan lobogó konyhai tűz mellett mesélgető öreg ír mesemondókat, a rémtörténeteket, kísérteti meséket halotti csendben hallgató parasztokat még az 1820-as évekből. Orosz vallásos legenda már a XII-ik századból lefesti a henyélő gazdagot, akit legyezgetni kell, a talpát is vakargatja egy muzsik, s a harmadik meg a meséjét mondja, s számos orosz leírást ismerünk a Rettegett Iván híres mesemondóitól kezdve a XVII-XVIII. század nemesi udvarházainak mesemondóiról, a szibériai falvak, telepek vándorló fegyenc mesemondóiról, a brodjagokról, akik mesemondással tengetik életüket. S hozhatnék még a példákat az euráziai nagy mesetartományok szokásairól. A magyar mesemondásról is vannak vallomásaink, hiszen már az első krónikás említése, Anonymusé elének állítja a mesemondás és hallgatás atmoszféráját a „quasi sompniando audiret” kifejezéssel. A rusticusok említése is — mintegy elutasítóan — a magyar nemzet alsó rétegeihez kapcsolja a mesemondás szokását. De éppen az egymást követő századok kárhoz- tatásaiból tudjuk, hogy nemes úrfiak, udvarházak kisasszonyai között is gyakori volt a mesemondás, s még a XVIII-ik században a nemes kisasszonyok is meghallgatták a cigány jobbágy meseszavát. Tudjuk, még a polgárság körében is divatozott az élőbeszédben elmondott mese, tréfás történet. A templom előtt a XIII-XVI-ik században meghallgatták az istentelen mulattatókat, trufamondókat is. Arra is vannak adataink a XVIII-ik századtól, hogy a katonáskodás nehéz és hosszú évei alatt a meseszó volt az egyik vigasztalója annak a kis kényszerű közösségnek, amit egy-egy regimentbéli, egy-egy hálósobába jutott legénység jelentett. Este, a pihenés idején nem aludtak el, hanem sokáig mondogatták a meséket. Sorba kellett mesélni, s aki nem tudott mesét mondani, azt bizony szertartásos formák közt megszégyenítették. Annak is meg volt a módja, hogy a mesemondó megtudja: érdekl-e még hallgatóit a meséje, vagy jobb lesz már abbahagynia. Ha arra a kérdésére „Csont?” úgy feleltek „hús”, vagy másutt „cserép!”, folytathatta, ha hallgatás, egy-két szó volt a válasz, be kellett fejeznie.

Hogy mondta el 1938-ban a 86 éves Fedics Mihály gyermekkorának mesélő szokásait? „Régibe nem vót lámpa, a fonóba is kandallónál a tűz világított, azt ülték körül az asszonyok... Összejöttek a férfiak is. Gubájuk vót mindnek, összehajtogatták, a ház földjére letették, oszt ráült, vagy pediglen némelyiknek tetszett, elterítette, oszt ráhasalt. Danoltak ezek a férfiak, mesélgettek ott a földön. Csendesség vót. Én meg legtöbbet mindig

a sutba hallgattam, oszt mindet szedtem a fejembe befele. A férfiak meséltek, vót olyan, hogy annyit szól: »Na, most én mondok!« Mikor azt elmondta, egy másik vállalkozott, vagy ha nem vállalkozott is, ráutalták, hogy »mondjál te!« Mikor ölfát vágtam, erdőirtásnál mesélgettem, meg én is tanultam. Van itt egy nagy kunyhó, beletértünk hetvenen. Ebben a kunyhóban mesélgettünk egész éjszaka. Aki mesélt, néha-néha elkiáltotta magát élesen: csont! akkor osztán ha feleltek rá, hogy: cserép! akkor mondta tovább, ha csak ketten-hárman, mán akkor nem mondta, mert mese alkalmával egyiket is — másikat is elnyomta az álom, mert hát dologba voltunk egész nap. De én, ha hétszámra mondta volna, se tudtam a szemem bezárni...” A szenvedélyes mesetanuló és mesemondó vallomása ez s egyben hiteles elbeszélése a pihenő és a munkaalkalmak mesemondási szokásának, legalábbis fővonásainak, s legalább egy-két évszázadra visszamenően.

Közismert, hogy a népdal magányos dúdolgatása lehetséges, de a népmese csakis a maga kis eleven közösségeiben él. Magányos mesemondás nincs. Ezért mindennél inkább fontos a hallgató közösség és a mesemondó viszonya: ez a viszony határozza meg a mese létét, hagyományozódásának módjait, az újramondás, újraalkotás művészi-előadói folyamatait. A jó mesemondók nem is szívesen mesélnek egy-két hallgató előtt, s tapasztaltuk, hogy a mese előadásának, stiláris hatásosságának árt, ha a mese gyűjtője csupán egyedül zárkózik össze mesemondójával, s nem a résztvevő, közbeszóló, nevető, izgatottan figyelő közösség közepette örökíti meg a mesemondást. (Hasonló jelenségre figyelmeztet legújabbán Balys is egy litván mesemondóról szólva, vö. Four Symposia on Folklore, Ed. Stith Thompson, Indiana Univ. Press, 1953: 76) A népmese csak ott él meg igazán, ahol a kis falusi, tanyai stb. közösség körében szívesen hallgatják, ahol elismerés, bírálat övezi a mesemondót. A mesehallgató közösség egyszerre serkenti a mesemondót újabb, szebb előadásra, a vetélytársakat a küzdelemre, ami mind visszahat a mese formálódására, gazdagodására, új meg új motívumok kapcsolására. Ez tehát az egyik útja a hagyományos mesekincs továbbalakulásának, változásának: maga a hallgató közösség így vesz részt a változatok teremtésében. Ugyanakkor a hallgatók bíráló megjegyzéseikkel, vagy a régi, hagyományos forma követelésével ellenőrzik a mesemondót. Nemcsak a magyar kutatók, számos európai kutató is megfigyelte, hogy a közösség és

az egyes mese ismételt, sokszori előadása mennyire segít kialakítani egy-egy állandósuló formát. A mesemondás során mindegyre ez a két erő birkózik egymással: az újrateemtés mesemondói igénye (ezt sokszor a hallgatók is követelik, várják az újat), másrészt a hagyományozáshoz való hűség.

A magyar paraszti mesemondói közösségek vizsgálata (Kovács Ágnes és Dégh Linda foglalkozott az utóbbi években behatóan ezzel a kérdéssel) arra vall, hogy ilyen kisebb-nagyobb mesemondói közösségek szinte behálózzák az egész paraszti életet. Ismerjük a családi körre korlátozódó kis közösséget: a szülők, még inkább a nagyszülők mesélnek a kicsiknek; de tudunk arról is, egyes helyeken szokásos, hogy a fiatal férj mesélget a feleségének. A gyermekeknek való mesemondásban a nagyszülők mellett leginkább az anya szerepe jelentős, de ez nálunk nem törvényszerű. Dégh Linda osztályozása szerint a mesemondásnak megkülönböztetjük falusi és falun kívüli alkalmait, közösségeit. A falusi mesemondás közösségei kialakulhatnak a különböző munkaalkalmakkor (még a nehéz aratás éjszakai pihenőidejében is, de szokásos a dohányzosomózáskor, kukoricatöréskor, a mezei- és szőlőmunka különböző alkalmainál, a favágók esti pihenőjén), másrészt a falusi élet hosszú pihenő idején a téli hónapok késő délutánjain, estéin; a múlt század végén, a század elején még divatozott fonókban, ahol a fiatalság társasjátékai, éneke mellett az öregek meséjére való figyelmesség volt a fő szórakozás. A falun kívüli mesemondás közösségeit elsősorban a pásztorok, halászok között (nem tartják magukat parasztnak!), valamint a katonaság, a városi munkára (építkezés) elszegődött csoportjainál találjuk. De ismerjük az ipari munkásság körében (legényszállások) kialakult, valamint a falusi kisiparozásnál, a műhelyekben kialakuló mesehallgató közösségeket is.

Véleményünk szerint ezek a mesehallgató közösségek abban is különböznek egymástól, hogy 1. részint állandóbb jellegűek, s ha időnként meg-megszakad létük, mindegyre időszakosan újra alakulnak, 2. esetlegesek, rövidebb időre szólók, ilyenek a falun kívüli mesehallgató közösségek. E kétféle típus is rányomja bélyegét a mesehagyományozásra: a stabilitást, a típusok, szerkezetek ismétlődését és viszonylagos állandóságát (amiről W. Anderson oly nyomatékosan beszél) az állandó jellegű falusi mesehallgató közösségek biztosítják, míg a falun kívüliek az új meg új elemek, mesei tartalmak beszivárgását teszik lehetővé a falusi

mesekincsben. Tehát amíg Leza Uffer Svájcban már paraszti mesehallgató közösségeket nem talál, s a jó mesemondói sem a parasztok közül kerülnek ki, ez a magyar mese kapcsán így nem mondható el.

A magyar mesehallgató közösségek sajátosságai közé tartozik — erre is ismerünk nemzetközi analógiákat —, hogy bizonyos mesei műfajokra valósággal specialisták vannak. Van, aki az erotikus trufákat, más a vallásos vagy varázsmeséket mondja szívesen, s hallgatói is mindegyre azt kívánják tőle. Van, aki mestere a mesébe szőtt aktuális, a hallgatóira való utalásoknak, s ez alkalmas a közbeszólásokra, tréfás megjegyzésre. (A mesemondás ilyen mozzanatait csak újabban jegyezzük le.) A hallgatók ily igénye alkalmas arra, hogy a jó mesemondó valósággal kivesse a maga legkedveltebb, legsikerültebben előadott meséinek formai, szerkezeti vonásait, kiszínezza az érdekesebb mozzanatokot, s ezzel egyben elősegítse az emlékezetben maradást is. Másrészt ezek a mesehallgató közösségek élénken bírálják a rossz előadást, leintik a kezdő mesemondót, a hebehurgya előadót. Azt is tudjuk, hogy egyes mesemondó közösségek (ebben különösen az alkalmiak vezetnek: favágók, katonák, halász-, pásztori mesehallgató közösségek) hosszú napokon át is szívesen hallgatják, megszakításokkal is a hosszú meséket — érthetően következik ez helyzetükből. Ilyen alkalmakkor a mesélők valósággal törekednek arra (ez a szibériai brodjagak gyakorlata is!), hogy minél inkább elnyújtsák, kiszínezzék meséiket. Mindennek közvetlen hatása van magára a mesei szövegre, alakulására, hagyományozódásának módjára.

De ismerünk speciális mesemondói alkalmakat: nagy vásárok, vándorlás, a cselédsor, az ország más táján, külföldön való munkaalkalmak során még a századforduló idején s a századunk elején a magyar paraszti mesemondó új meg új, idegen mesehallgató közösségekbe kerül, új meg új mesemondókkal, témákkal ismerkedik meg. Az ilyen kapcsolatok s az érintkező etnikai, nyelvi határok teremtik meg a mesék sokszor ugrásszerűnek tűnő „vándorlására” a lehetőséget.

Ha a mesemondó alkalmak, a mesehallgató közösségek közvetlen s közvetett hatása kimutatható a mesék szövegein, hagyományozódásukon, legalább ugyanilyen erősen hat a meseszövegek alakulására a mesemondó. Ma már egyre világosabban látjuk, hogy mesehallgató közösségek is csak ott alakulnak, ott virágzik a mesemondás szokása igazán, ahol tehetséges mesemondó él. A magunk gyűjtése során mindegyre azt tapasztaljuk, hogy

a falukban, olyan községekben is, ahol még él a népmese mondása, igen különböző képességű mesemondók vannak. Külföldi hasonló megfigyelésekből is láthatni, hogy ez mindig is így volt. (Hasonlóan az irodalmi élethez: a kiemelkedő alkotók körül nyüzsgő sok közepes, jelentéktelen epigon, „újramondó”.) Arra kell törekednünk, hogy minél több mesemondó teljes tudását gyűjtsük össze, s ily módon alkalom nyílik a hagyományozás természetének jobb megismerésére s az újramondás során az alkotó és romboló folyamatok törvényszerűségeinek feltárására. Szó sincs ugyanis arról, hogy a szóhagyomány csak rombol, mint olyan sokan hirdették. Inkább az a tapasztalatunk, hogy akkor kezd romlani, s akkor „mállik szét” egy-egy ballada, mese, amikor a közösség már nem él vele, amikor már csak az egyre bizonytalanabb egyéni emlékezet őrzi. Minthogy a feljegyzők az ilyen folyamatoknak csak egy-egy állomását örökítették meg, ebből alakult a Zersingen téves egyoldalúsággal fogalmazott törvénye. A magunk személyes gyűjtői élménye is számos esetben azt bizonyította, hogy a töredékesen, vázlatosan, egyenesen rosszul elmondott mesék elválaszthatatlanok az előadótól, s amikor az igazi, a közösség által is megbecsült, a különböző alkalmakra mindig elsőnek invitált mesélőt hallgattuk, kiderült, hogy a „szétmesélt” szöveg mennyire új életre kel, hogy gazdagodik új színekkel előttünk. Ilyen, az utóbbi években feljegyzett mesékkal (persze teli az élőbeszéd pongyolaságaival: nincs bennük írói utólagos simítás) találkozunk kötetünkben. Amellett nekünk is tapasztalatunk, hogy ugyanegy mesélő ugyanazt a mesét — akár rövid időközön belül is — másként, hol gazdagabban, hol szegényesebben mondja el.

A magyar mesemondókról csak a legújabb kutatások alapján szólhatunk. Bár Kriza János már szeretettel emlékezik meg néhány székely mesemondójáról 1863-ban, s nevüket is említi, ennél többet nem tudunk róluk. Ugyanebben az évben Greguss Ágost, a magyar népballada jeles kutatója, egyik cikkében ezt írja: „Sok függ attól is, vajon kitűnő, vagy ügyetlen mesemondótól hallottunk-e valamely mesét. Ezért igyekezzenek a gyűjtők kitűnő mesemondókat keresni.” A helyes alapelv hát megvolt, csak jó ideig nem volt fogamatja. Az elszórt adatok s az újabb vizsgálatok alapján a következőket mondhatjuk. A jó mesemondók rendre a szegény, sőt a legszegényebb parasztság, az agrárproletariátus köréből kerülnek ki. Ezt már Wisser is leszögezte (*Plattdeutsche Märchen*, Jena, 1927: XVI f.), s a

külföldi idevágó többi adat is erről tanúskodik. Módos gazdához, akinek tekintélye van, a paraszti rendtartás szerint nem illett a mesemondás, még meghallgatására se nagyon vetett ügyet. Legfeljebb ritka kivétel volt az, ha módos paraszt mesélt, akkor is inkább egy-egy anekdotát. A szegényparasztság körében virágzott, és él ma is a mesemondás, a legjobb mesemondók is közülök valók. Fedics Mihály egész életében napszámos volt, a legnagyobb paraszti nyomorban élt, élete utolsó éveiben községekre járó koldus, ilyen sorban élt Lacza Mihály is a felszabadulásig, özv. Palkóné is nagy gondok között élt, földnélküli kisparaszt családból való. De mind e halászok, pásztorok, paraszti mesemondók, akiket hazánkban ismerünk, szinte szóba se jövő kivétellel, a magyar parasztság legszegényebb rétegéhez tartoztak. Ez a társadalmi hovatartozás meghatározza világszemléletüket, s egyik alapvető oka annak, hogy a mesékben miért fejeződik ki olyan határozott élességgel, a jelképes történetekben is, a világos célzatokban is a parasztság osztályhelyzetének, elnyomottságának tudata. A szegény paraszti sorban élő mesemondók előadásában kérlelhetetlenül kiéleződik az elnyomottak keserű dühe, sokszor vad indulata, ami átsüt a középkori példázaton, vagy fűti a szegény szolgálégény történetét. S nem utolsósorban a mesemondó szegényparaszt, agrárproletár előadásában kap különös erejű hitelt az a vágyakozás, hogy a mi meséinkben is mindig a legszegényebb, a leggyöngébb győzedelmeskedjék, hogy a gögös és gonosz urak megaláztassanak, s a sárkány hatalmát is a legkisebb, a kinevetett, ostobának tartott fiú törje meg. Mindezek az elkoptatottnak tűnő témák a szegénysorú hallgatók körében mesemondóik ajkán eleven életre keltek, s a bekövetkezendő igazság hitelét hordozták.

Talán érdemes megemlítenünk, hogy 1953 óta a legkiemelkedőbb mesemondóink — hasonlóan a tehetséges népi fazekasokhoz, szövönőkhöz, énekesekhez — a „népművészet mestere” kitüntetést, jelentős pénzjutalmat és az idősek megfelelő, magas nyugdíjat kapnak. Három mesemondónk, Lacza Mihály, Özv. Palkó Józsefné és Ámi Lajos nyerték el eddig ezt a kitüntetést — így hát mesemondóink társadalmi megbecsülése, anyagi ellátottságuk gyökerében megváltozott.

Mesemondóink között rendre megtalálni azokat a típusokat, amelyekre az eddigi leírások alapján másutt is van példa. (Sokolov, Csicszerov, L. Uffer, Tillhagen stb.) Ismerünk olyan mesemondót, aki tudatosan arra

igyekeznek, hogy az elődöktől tanultakat lehető hűséggel mondja el, nemcsak a mese szerkezetén nem változtat, de még a mondatokhoz is ragaszkodik. Ez a hűség a visszaadásban természetesen viszonylagos. Más mesemondóink (mint Fedics, Pandur, Palkóné) valósággal örvendenek a változtatásnak. Fedics számos tudatosságra valló nyilatkozatát ismerjük, amellyel azt bizonygatta, hogy a mesék motívumkészletét szabadon variálja, előadásának az az értéke, ha minél jobban változékonyra tudja tenni. Sok jó mesemondó előadásmódja ez hazánkban, még a régi gyűjtések szövegelemzése is ezt igazolják — s ezért van az, hogy a magyar mese távolról sem mutat olyan valósággal megmerevült szerkezetet, mint igen sok nyugateurópai mese. De azért nem neveznök ezeket a meséket logikátlan jellegűeknek, ahogy Jan de Vries egyik monográfiájában a szabad motívumkapcsolások e módját a keleti mesékben elnevezte. A mi mesemondóink élete, személyes tapasztalata is beleszövődik a mesébe, még a mese szókincsén is meglátni, milyen paraszti munkában, milyen mesterségben otthonos az előadó. De figyelemmel kísérhetjük a mesemondó stílusának olyan vonásait is, amelyek arra vallanak, hogy nyelvjárási sajátosságait még híven örzi, vagy annak egyes elemei keverednek idegen hatásokkal; megfigyelhetjük a mesemondók stílusába mindjobban belopakodó városi nyelvi hatásokat, az ún. úrias, városias beszéd utánzását stb. Természetesen kibontakozik a férfi és a női mesemondók közti különbség is, ami a szöveg szerkesztésén, a részletmozzanatok kidolgozásában is megmutatkozik, sőt pl. a mesehős, hősnő lélektani ábrázolásának módszerét is másként találjuk Palkóné meséiben, mint Borbély Mihálynál, Fedicsnél. Mindez — sorolhatnók még a példákat — arra vall, hogy a mese szövegének alakulása, jövő sorsa, változatainak, átmeneteinek sora igen sokban függ a mesemondóktól. Ezért egy ideje annak a megfigyelésére is törekszünk (így e sorok írója is Lacza Mihály nevű mesemondója anyagának feldolgozása során), hogy a kiemelkedő mesemondó hallgatói közül ki válik „tanítványá”, ki az, aki csak éppen el tudja mondani a mesét, hogyan marad meg eleintén a tíz-tizenkét éves gyermekek emlékezetében, s milyen fejlődést mutat a mese története. Hosszú évek kellenek ilyen vizsgálatokhoz, s tán az eredmény kevesebb lesz, mint a ráfordított fáradság — mégis érdemesnek tartjuk. (A mesemondóinkat régóta kifaggtatjuk: kitől, mikor, hol tanulták a meséiket.)

Régibb folklóre feljegyzések, a falusi élet megfigyelése azt mutatta, hogy hazánkban szinte mindenütt eleven volt a mesemondás, szerették hallgatni a hosszúra nyúló tündéries történeteket s a pergő, friss anekdotát, a jókedvű falucsúfoló történeteket. Az öreg mesemondók visszaemlékezése szerint a község mindig megbecsülte a „szépszavú, nagy emlékezetű” mesemondókat. Szerves része volt a falu életének, mint a katonasorsnak, a vándorló munkások kietlen estéinek idegenben a hazai meseszó, vagy a soha nem hallott történet tanulatása. Ma már ez a helyzet teljesen felbomlóban van. Régi értelemben arról sem beszélhetünk, hogy a parasztság hagyományosan él a mesével. Fogytán vannak a mesemondó alkalmak, illetőleg a közösségi összejövetelek jellege, tartalma változik meg, a régi mesei témák kikoptak a közösség érdeklődéséből. Egyre inkább a mindennapi élet kérdéseit, eseményeit vitatják. Még leginkább az anekdota, a helyi csúfolkodó történetek a legéleterősebbek, a legtovább megmaradók. A tündérmese hallgatása s az a sajátos varázsos atmoszféra, amely a mese hihetetlen kalandjait a valóság világába emeli, s a hallgatók azonosulnak a mesehőssel, egyre ritkábban átélhető élmény. Természetesen sok kiváló mesemondónk van még, ismerünk etnikai csoportokat, ahol még eleven a mesehagyomány, ha maga a mesemondás szokása egyre ritkábbá válik. Mégis látnunk kell két folyamatot: a varázsmesék, tündérmesék műfajának fokozatos háttérbeszorulását és a mesehallgatók lassú hűtlenné válását a mesélőkhöz, ami azt is jelenti: megszűnőben van a mesehallgató közösségeknek aktív szerepe a mese őrzésében és ellenőrzésében. E. Nordenskjöld írja le egy helyen, hogy a dél-brazíliai öreg indián mesemondókat hogyan hagyják magukra a tábortúznél a mesében már nem hívó fiatalok. Egyre több a magánossá váló mesemondó hazánkban is. Azt hisszük törvényszerű folyamat ez.

2. Ha a magyar mesemondás, mesei előadás formai stiláris vonásait vesszük szemügyre, először is az előadásmód és a stílus erős drámaiságáról kell néhány szót szólnunk. Éppen nem állítjuk, hogy ez a drámai előadásmód és szerkesztés kizárólagos tulajdonsága a magyar népmeséknek. Az orosz mesemondásról is több kutató említi ezt, s magunk is hallgattunk cseh és szlovák mesemondókat, akiknek előadása, még rövid trufák elbeszélésében is nagy dramatizáló készségről, frisseségről, a párbeszédes részek ragyogó érzékeltetéséről tanúskodott. Számos példát tud

erre az összehasonlító vizsgálat Európában s Európán kívül is. Ugyanezt elmondhatjuk a magyar mesemondókról, a magyar népmesékről is.

Természetesen a mese felépítésében magában, itt elsősorban a tündérmesékre gondolunk, van valami a drámai szerkesztésből. A bevezetést követő három kaland, amelyben fokozódó nehézségekkel kell megküzdenie a hősnek, s a harmadik, a legnehezebb kaland már magában hordja a feszültség feloldásának befejező eseményeit, ha kezdetlegesnek tűnő fogásokkal is, de emlékeztet a drámai felépítésre, szerkesztésre. A magyar népmese nemcsak ennyiben drámai jellegű. Drámaisága abban is megnyilatkozik, hogy a mese elmondása során szinte minden jó mesélőnk drámai hatású jeleneteken keresztül építi fel a meséjét, ami arra vall, hogy itt nem egyéni leleményről, hanem a magyar mesemondás közös hagyományáról, nem esetlegességről, hanem törvényszerűségről van szó. S ezek az egymást követő jelenetek mindig a szereplő személyek párbeszédein keresztül fejeződnek ki, a cselekvés puszta leírása, harmadik személyes elmondása ritka. Vannak meséink, amelyekben szinte eltűnik a közbevetett leíró, magyarázó rész, alig több jelzésnél, viszont az egész történet, a cselekménysor csupa ügyes, eleven vitákon, párbeszédeken keresztül jelenik meg. S hát még aki a mesék eseményeit a paraszti, áhítattal hallgató közösséggel együtt követhette végig, az tanúskodhatik a jó mesemondók előadásának drámai módjáról. Kielezik a párbeszéd fordulóit, szinte hangot váltanak, ha más és más szereplő beszél, a lelkes hallgatóság előtt az érdeklődés felkeltésének, a feszültség megteremtésének minden eszközét igénybe veszik.

A magyar mese formai vonatkozásainak elemzése során ismét említenünk kell egy olyan vonását, amiről a mesemondók kapcsán már szóltunk. A régibb, részben átírt, részben „javítgatott” meseszövegek alapján eleinte el sem akartuk hinni, hogy különösen a varázsmeséket milyen hosszan, milyen részletező kedvvel mondják el mesemondóink. Igaz, a régibb gyűjtéseinkből is ismertünk ilyen hű megőrzésű meséket. A magyar mesékre jellemző, anélkül hogy az előadás drámai erejét ellaposítanák, a részletek bőséges kitergetése. Jó mesemondóink szinte dúskálnak még az apró mozzanatok halmozásában is, szívesen bővítenek egyet a mese szerkezetén, beillesztenek újabb motívumokat. Mikor Arany László felelni akart arra a kérdésre, vajon mi is jellemzi a magyar mesét, ezt írta: „Magyar meséinkben főleg a bonyolódottság az, mi a környező

szomszédnépek meséitől elüt. Ezek egyike sem fűzi úgy összevissza a különböző alkatrészeket, mint a magyar nép, kivált az alföldi, a németeknél inkább kifeled valamit az elbeszélő, s a Grimmek számos mesénél fölemlítik, hogy azt két meséből ők alkották össze; magyar gyűjtőinknek pedig éppen a hosszú mesékkal s ezeknek egymást kergető bonyodalmaival gyűlik meg a bajuk. E körülmény okának ... tartom népünk pásztorias, tanyai, gyakori dologtalan estvékkel járó életmódját s természetes hallgatag jellemét, mely az elbeszélések végighallgatásában igen türelmessé teszi.” (Arany László összes művei II. Tanulmányok. Budapest 1901: 96. p.) Az a lassú falusi és heverő pásztori életmód már rég megszűnt, amit Arany László e szerkesztésmód okának tartott, de még ma is így mesélnek jó mesemondóink. Annyira kedvelik a bővítést, hogy nem is egyszer a mesekezdő formulát is külön tréfás, a hallgatósággal figurázó kis történetre kerekítik, a hazug mesék fordulatait egyre bővítik, fokozzák. A bővítésre való hajlamot megfigyelhetjük Palkóné meséinek számos apró mozzanatában, vagy Fedics motívumokkal szabadon bővítő előadásában. Fedics még a mondaton belül is, pl. igék halmozásával, majdnem a bőbeszédűség határáig is elmegy.

Ezért aztán a magyar népmese típusaival kapcsolatban mindegyre arra figyelhetünk, hogy seregével találkozunk átmeneti alakokkal, több típus olvad zavartalan szerkezetben össze. A közelmúltban vettük vizsgálóra azt a törvényszerűséget, hogy milyen motívumok, milyen típusok kapcsolódnak gyakrabban egymáshoz, milyen *affinitás* törvényszerűsége mutatható ki e vonzásokban, kapcsolódásokban. Azt hisszük ugyanis, hogy az affinitásnak ez a törvényszerűsége a sok közül az egyik magyarázó elve az új típusok, típuscsoportok kialakulásának, a szájhagyomány történeti változásainak. Így alakulnak ki, véleményünk szerint egymáshoz annyira közelálló s mégis saját jelleggel bíró típusokból valóságos típuscsaládok, mint pl. az *Ámor és Psyche*, a *Hálás halott* stb. mesék típuscsaládjai. De a mesei motívumok, típusok affinitásos vonzása teszi lehetővé az azonosság és változékonyság annyira jellegzetes egységét a meseszövevényben, az átmeneti formák hosszú láncolatait. Igen gyakori elve tehát a magyar népmesének a típusok egybeépítése, legalábbis motívumokkal való gazdagítása, más mesetípusokból való szabad kölcsönzés. Ahogy Fedics Mihály, egyik legkedvesebb mesemondóm említette egy ízben: „Aki csak pár mesét is tud, csak tízet is, az akár százat is csinálhat belőle, ha van tehetsége hozzá.”

Másutt meg azt magyarázgatta, hogy a jó mesemondó kedve szerint kurtíthat, bővíthet: „Lehet a mese vége itt a pitarban, de akár messzire az erdőszélin.” A mesemondók ezzel a szuverén alakító, variáló tehetséggel bátran éltek, s ma is élnek még. Szép vallomását ismerjük erről Dégh Linda egyik mesemondójának, a negyvenhárom éves halásznak, Czapár Ferencnek: „Egy hétig is elment, amíg egy mesét elmondottam. Azt el lehet kezdeni mindenről. Asztalról, tányérról, ami éppen jön. A mese éppen olyan, mint ugye, van az a kis facsemete. Fejlődik, az ember megnyesi, oltja, pucolja, lesz ága, levele, gyümölcse. Egy élet fejlődik, akár az ember is, úgy. Ki gondolná, mi lesz belőle? Ilyen a mese is ugyan. Egyszer elkezdtem egy mesét arról, hogy egy kisasszony talált egy kis ládát. Felvette, azt nézte, mi van benne, kinyitotta, hát egy sárkány volt. Az aztán fölkapta, és vitte. Hogy mi lett vele, azt egy hétig mondtam. A mese úgy megy, ahogy akarjuk, csak alapja meglegyen, abba mindent bele lehet hordani.”

Népmeséinknek ezekkel a vonásaival függ össze egy harmadik formai vonásuk: színességük, érzékletes erejük. Azt hisszük, semmi nemzeti elfogultság nem vezet bennünket, mikor meséink e csillogó fényeire sokszínű formai gazdagságára, tréfákat pergető ötletességére is felhívjuk a figyelmet. (A népmesék ilyen varázslatával annyi nép mesekincse ékeskedik még!) Szólnunk kellene itt a magyar népnyelv színességéről, hajlékonyságáról és erejéről, a népnyelv jellemző fordulatainak telibe találó biztonságáról: mesemondásunk ízességét, felragyogó színeit, finom árnyalatait e nyelvi gazdagságnak köszönheti. Erről azonban nem a magyarázat, hanem a mesék stílusa ad bizonyosságot. Szeretnénk, ha köteteink mellettünk tanúskodnának.

Népmeséink előadásmódjának van egy varázslatos kettőssége — de ebben sem áll egyedül Európában. Ez a sajátos kettősség: a reális ábrázolás mód a mindegyre felröppenő csoda, varázslat kifejezésére. Csakhogy éppen az apró részletek reális ábrázolása a magyarul is elhangzó, szerte Euráziában ismeretes mesékbe, mesei motívumokba mindegyre belevisz valamit a magyar tájból, a magyar paraszti életből, s a mesehősök jellemeit is egy kissé a magyar temperamentum szerint formálja. S ez nem is lehet másként. A többi közt éppen a reális ábrázolásnak népköltészeti módja az, ami elkülöníti euráziai rokonaitól. A magyar népmese kalandjainak színtere, akárhol jár is a mesehős, a magyar paraszti világ, a falu, a tanyai

udvar s még a királyi város is inkább egy-egy falucska, mint a járás, a környék valamelyik városkája. A királyi udvar valami módosabb nagygazda tekintélyes portáját idézi s a népmese egyik bűvös ellentéte, hogy a titokzatos kalandok, földöntúli csodák, varázsok mind össze vannak szőve a mindennapi élet apró realitásaival. A mese varázsos eszközei is: egy köpés, kiömlő vércsepp, fésű, a tengődő gebe s más efféle elválaszthatatlanul összekötik a leghihetlenebb kalandot a paraszti szemlélet mindennapi látványaival. Azt most ne is elemezzük, hogy milyen különös bájta ad a népmesének az a vonása, hogy a legképtelenebb kalandot, a leggroteszkebb ötletet oly magától értetődő természetességgel tudja elmondani. Minden bizonnyal ennek az előadási módnak köszönhető, hogy a népmesét oly beleélő elhívással hallgatták a téli faluk sötétbe-hóba süppedt házaiban, a messzi puszták, feketéllő erdők karmos lángjai mellett.

A népmese elhívésének, a népmese kalandjaival azonosuló szorongásnak és öröme az azonban nemcsak ez az oka. Nem először mondjuk, hogy a magyar népmese — szinte minden műfajában — kifejezője a nép szociális vágyainak, igazságot és bosszút állító önérzetének. Sokan és sokféleképpen szóltak már erről, tekintették a mesék áhított csodáit, a legkisebb, a leggyengébb fiú győzelmét valami normatív vágyvilágnak, amolyan kellene-lenni-világnak (A. Jolles, Honti), s legutóbb Jan de Vries megengedi, hogy a népmeseivé váló kalandos történetek tükrözik mindazt a szociális nyugtalanságot és vágyat, amit az elnyomott társadalmi osztályok joggal érezhettek. (Jan de Vries, *Betrachtungen*, FFC, 150: 175.) Talán ennél valamivel többet kell mondanunk a népmesében kifejeződő szociális tendenciákról. A nép nem utolsósorban azért is őrizte, hallgatta s építgette tovább a népmeséket, mert ez a költői műfaj minden másnál teljesebben kifejezte, hol nyílt példaszóban, hol nagyon is érthető példaképekben szorongásait, kegyetlen elnyomók közé vettetését s a leggyengébb győzelmének diadalmas reményét. Nem is egy paraszti nyilatkozatból tudjuk, hogy a sárkánnyal, gonosz vitézekkel, hazug barátokkal megvívó mesehőssel mennyire azonosítják a maguk paraszti sorsát — a jelképet nagyon is valóságosan magyarazzák. Másrészt igen tanulságos, hogy a legkedvesebb, legtöbbször elmondott mesék közé a gonosz urán, papján kegyetlen bosszút álló szolgalegény meséje tartozik, s ennek a típuscsoportnak sokfajta változatát ismerjük. Az a tapasztalatunk, hogy az ilyen mesék elmondása valósággal felszabadító hatású a hallgatókra, s nem

is tagadják, miért éppen ezeket a meséket szeretik. Szóltunk erről már a szegény mesemondók társadalmi helyzete, osztálytudata kapcsán is. De hiszen a Mátyás királyról szóló mesék, vagy akár a vallásos példázatok is mindegyre ezeknek az elemi szociális igényeknek, az igazságérzetnek, a felszabadulási váagnak s a kemény ítélethozatalnak a kifejezői. Világos, hogy nemcsak ez fejeződik ki a népmesékben, bennük van a játékosság, a csoda öröme s a kaland szeretete, mindaz, ami az elbeszélésben gyönyörködtetni tudja az ismeretlen világokat ismerni áhító paraszti hallgatót immár annyi évszázada. De minél nagyobb elnyomatás, minél kegyetlenebb sors alatt görnyedt a parasztság, meséi annál inkább kifejezői e szociális feszültségnek, s annál inkább e szociális feszültség az egyik leglényegesebb megtartó tényezője a népmesének. A magyar parasztságnak nehéz jobbágyi sors, sok évszázad kietlen, vigasztalan nyomorúsága, új meg új szenvedés volt az osztályrésze. Ez a paraszti sors még ma is átsüt meséink kanyargó, könnyű, színes mondatain.

3. A népmeséről szóló nagy művében Stith Thompson néhány szót szentel a magyar népmese európai helyének is. (The Folktale, New York, 1946: 18.) Mintha a magyar mesében (és a cseh, a délszláv mesében) csak a félreismerhetetlen germán vonásokat tartaná jelentősnek, bár utalásában szó esik a keleti és nyugat-európai mesetartományok közötti helyzetünkről is. Amennyire nehéz egy nép mesekincsét egyetlen antológiában bemutatni, éppoly nehéz néhány olyan jellemző vonását kiemelni, ami elsősorban csak erre a mesekincsre vonatkoznék. Az euráziai mesekincsben vannak elkülöníthető nagyobb mesetartományok, s nem kétséges, hogy a magyar népmese helye a keleteurópai mesék között van. Mégis, nem is egy mozzanatában (említettük ezeket) régibb örökséget is beolvasztott meséi közé a magyar nép is. A finnugor eredetű magyarság már a honfoglalás előtti évezredben elválaszthatatlanul ötvöződött turk törzsekkel, s műveltségének alapszínét ez a kettősség határozta meg már a honfoglalás előtt. Ne firtassuk a magyarság eredetének, őshazájának kérdését, de annyi bizonyos, hogy hazánkba való eljutásig érintette népünket belsőázsiai, Kaukázus-vidéki, iráni művelődési hatás is, kapcsolatba jutottunk az ószláv, a bizánci műveltséggel, s i. u. 896 után Kelet és Nyugat között hazánk az egyik érzékeny, kultúrákat összekötő gócponttá váltott. Nem kétséges, hogy mindez a magyar művelődés történetét s benne parasztságunk kultúráját is bonyolulttá, sok ellentmondásos elemet összefogóvá, egybeépítővé tette.

A keleti és a nyugat-európai mesevilág határán állanak valóban népmeséink, színességük, gazdagságuk nem kismértékben innen ered. Vannak meséink, amelyek alkalmat adnának számos történeti és kulturális réteg fölfejtésére: egyetlen mesében is megannyi század, művelődési áramlat találkozik. Ha tehát a magyar népmesék sajátos vonásairól akarunk beszélni, aligha mondhatnánk többet, mint amit előadasmódjukról, stiláris vonásairól mondtunk (s itt is mindegyre említenünk kell a más nemzetek mesekincsének hasonló vonásait!), s emellett jellemzőnek tarthatjuk népmeséinkre is ezt a Kelet-Nyugat közötti helyzetet. Az oly sokféle érintkezést biztosító földrajzi helyzetünk egyik legfőbb okozója népmeséink sokrétűségének, sok, bonyolult történeti, etnikai kapcsolatra emlékeztető gazdagságának. Valóban igaza volt R. S. Boggsnak, aki tíz nemzet népmeséinek karakterisztikonját akarta meghatározni, hogy a nyelvi érintkezések átmenő határai fontosabbak az etnikai, stb. rokonságnál. (A Comparative Survey of the Folktales of Ten Peoples, Helsinki 1930: 6, FFC. 93.) Úgy találjuk, hogy e tény elismerése mellett nem feledkezhetünk el olyan elemek felismeréséről sem meséinkben, amelyek nem magyarázhatók a nagy germán és szláv tömbök közé ékelt magyarság helyzetéből, hanem emlékeztetnek történeti múltjára és ősbib etnikai kapcsolataira is. Éppen ez a legrégebbi rétege népmeséinknek.

Nem e szerény bevezetőnket tartjuk alkalmasnak arra, hogy a magyar népmese karakterét olyan módon elemezzük és hasonlítsuk össze más népekével, ahogy azt A. von Löwis of Menar a német és orosz s E. Koechlin a német és francia mesék kapcsán tette. (A. von Löwis of Menar: Der Held im deutschen und russischen Märchen, Leipzig 1912; E. Koechlin: Wesen züge des deutschen und des französischen Volksmärchens, Basel 1945.) Talán lesz még módunk erre is. Most befejezésül elegendőnek tartjuk, ha emlékeztetünk R. S. Boggs említett tanulmányának értékes elemzéseire, fáradságos statisztikai összeállításának problematikus helyeire. Boggs szöges gonddal igyekezett kidolgozni azt a statisztikai módszert, amelynek segítségével tíz nép, köztük a magyar, mesekincsét összehasonlíthatja, s néhány elkülönítő, jellemző vonásra rámutathat. Csakhogy az ilyen statisztikák igen sokszor megtévesztőek, amint ezt nyomtatékkai hangsúlyozza Boggs is. Így a magyar népmesék jellemző vonásának tartja a varázsmesék feltűnően nagy százalékarányát: a Honti-féle mesekatalógus anyagának több mint fele ide tartozik, másrészt

megállapítja, hogy ugyanakkor a közepesnél is alacsonyabb a trufák és anekdoták száma. Más népeknél a különböző mesei műfajok aránya ismét más. Tagadhatatlan, ha a módszer megbízható lenne, könnyen megrajzolhatnák a nemzeti mesekarakterológiákat. Így is nagy segítség, útbaigazít problémánk felé — csak éppen nem a megoldás. Mielőtt az arányok kérdését megvizsgálnék, egy példát. Boggs, mint kiötlő példát említi a *Három narancs* (The three oranges, ATh 408.) meséjét, s feltűnik neki, hogy a spanyol előfordulások mellett csak néhány magyar, észt és litván változat található. Nos, tudjuk, hogy még az általa említett népek körében másutt is élt (pl. a norvégoknál), de a magyar számadat semmit sem mond, hiszen az azóta publikált s még kéziratossá idevonható meseanyagunk jóval felemeli a magyar mese százalékszámát. De nemcsak ez a baj. Amennyire az eddigi anyag alapján látjuk, a magyar mese százalékaránya távolról sem azonos azzal, amit Boggs Honti katalógusa alapján megállapított. Hogy az Aarne-Thompson katalógus ma már mennyire nem fedi az egyes nemzeti mesekincs anyagát, arról sok szó esett. N. P. Andrejev, aki az orosz népmesék típuskatalógusát készítette el, mutat rá arra, hogy a varázsmesék az egész orosz anyagnak csak kb. harminc százalékát teszik, az állatmesék tíz százalékát, s mintegy a mesék hatvan százaléka az ún. mindennapi élet körébe cső anekdotikus mesék sorába illik. S ami a jellemző: ezeknek az anekdotikus meséknek ötven százaléka Nyugat-Európában teljesen ismeretlen. (Sokolov, Russian Folklore, 439.) De hiszen még egy nemzet keretén belül is kiderül az összehasonlítható meseanyag műfaji szerkezetének elég nagy eltérése. Így az egyik legnevesebb orosz gyűjtő, Nyikiforov vizsgálta az Onyegán túli és a pinyegai meséket, s megállapította, hogy a százhatvankét Onyegán túli mesetípus és a Pinyega környéki százhuszonkét mesetípus anyagából csak hatvannyolc mutatkozik közösnek, s a többi mese mind tartalmi, mind formai szempontból számos eltérést mutat — pedig ez a két terület sem etnikai, sem kulturális szempontból, sem történeti előzményeiben nem mutat roppant nagy különbségeket.

Így hát eléggé megbízhatatlanok ma még a rendelkezésünkre álló statisztikai adatok, s százalékszámítás alapján aligha lehet megrajzolni a mesék nemzeti vonásait. A magyar mesekatalógus készítése közben a *nyomtatott* anyag alapján Kovács Ágnes a következő százalékos arányokat állapította meg az egyes mesei műfajok között:

állatmesék (ATh 1—229): 3.5%
tündérmesék (ATh 300—749): 50%
legendák (ATh 750—849): 12.5%
novellamesék (ATh 850—999): 8.5%
ostoba ördögmesék (ATh 1000—1199): 1.5%
falucsúfoló mesék (ATh 1200—1349): 4.5%
tréfás mesék (ATh 1350—1874): 12%
bolondmesék (ATh 1875—2500): 6.5%
vegyes, egyéb mesék: 1%

Hozzátehetjük, hogy a nyomtatott mesék mellett legalább ugyanannyi a kiadatlan, kéziratos meseszövegünk. Másrészt a gyűjtők igen sokszor csak a tündérmesék, varázsmesék gyűjtésére törekedtek, s különösen a helyi történetek, anekdotikus, kis tréfás mesék gyűjtésével alig törődtek. A legújabb évtizedek kutatásai viszont azt tapasztaljuk, hogy ez utóbbi műfajok gyűjtése hamarosan feje tetejére állítaná ezt a törvényszerűnek látszó arányt. Az derül ki, hogy a legnagyobb bőségben a kis trufák, anekdotikus, helyi történetek élnek, s a visszaemlékezésekből kiderül, hogy ezeket mindig is nagyon szerették a hallgatók is, a mesemondók is. Egyelőre tehát a mesei műfajok arányaiból nem következtethetünk megközelítő pontossággal a mesék valamilyen nemzeti vonásaira, mint már mondtuk. Amit hozzávetőleg a számok a magyar népmese műfajainak egymáshoz való viszonyáról mondanak, hasznos adat, csak azt hisszük, ezeket az arányokat is tovább módosítja az intenzívebb gyűjtés. Úgy gondoljuk, a közös, nagy eurázsiai mesekörön belül az elkülönítésnek ez csak egyik, megközelítő módszere.

Tán eredményesebb az az út, amit Löwis of Menar választott az orosz és német mesehősök, hősnők s egyéb tényezők összehasonlításán keresztül, vagy a kiválasztott egyetlen mesetípus elmélyült összehasonlítása, amit Koechlin tanulmányában lelhetünk föl. Mindez és még sok más kell ahhoz, hogy a mesékben kifejeződő nemzeti karaktert meghatározhassuk. Herder vallotta, s Herder óta annyian hirdetjük, hogy a népköltészet a nemzeti, népi karakternek egyik legtisztább, legmegbízhatóbb kifejezője. Így is van, bizonyára, csak éppen módszereink nem eléggé kifinomultak még, hogy a fogalmak nyelvére fordítsuk mindazt, amit egy népdal néhány soros szövege, egyszerű dallamíve, egy-egy szerte Európában ismert mese oly magától értetődően érzékeltet nemzete történetéből, kultúrájából, jelleméből.

Néha egy mesehős jellemzésének egyetlen mozzanata, vagy egy mesei szólásfordulat, nyelvi idiomatizmus elég arra, hogy megérezzük: ezt a mesét csak magyarul mondhatták el, csak olaszul, német vagy angol városkában. A mese elmondja önmagáról, nemzetéről mindazt, amit mi csak körülírunk, tétovázva igyekszünk megfogalmazni.

S itt is az ideje már, hogy átadjuk a szót a magyar nép mesemondóinak, őrizték, alakították, s újraalkották mindazt, amit messzi évszázadokból hoztunk magunkkal s amit Európa, Eurázia népeitől kaptunk.

Ortutay Gyula

TÜNDÉRMESÉK 1—127. sz.

Vízi Sándor

Volt egyszer egy özvegyasszony, nagyon nagy szegénységben élt. A férje korán meghalt, alig tudott szegény asszony napról napra éldegélni. Nem volt egyebe, csak egy kis kukoricalisztje, abból szeretett volna főzni magának egy kis vacsorát. Egy szál fája sem volt, vett egy kis kötelet a kezibe, s elindult, hogy keressen egy kis fát. Betévedt egy nagy erdőbe. Ennek az erdőnek a szélén ahogy mendegélt, egy nagy kősziklához ért. Látja, hogy a kősziklából csergedezik a víz, és a kőszikla aljába a víz összegyüledezett. Az asszony nagyon szomjas volt, gondolta, iszik belőle. Meg is itta a vizet, amennyi volt, mind. Szedett egy kis fát, s mit érez? Azt érzi, hogy terhes lett. Hát csuda történik, harmadnapra született egy fia. Gondolta, a víztől kapta, legyen Vízi Sándor a neve. De mi történt? Úgy nőtt, mikor harmadnapos volt, az egész falu azt mondta, hogy ez már van tízéves. Mikor már ötnapos volt, azt mondta:

— Édesanyám, elmegyek szerencsét próbálni.

Vett egy rossz puskát a vállára, s elindult abba a nagy rengeteg erdőbe. Ahogy megy, szembejön vele egy farkas. Lekapja a puskát a válláról, céloz a farkasra, hogy meglője, hát csak a farkas megszólal:

— Sándor, ne lőj meg, fogadj el kutyádnak!

— Na jó — mondja Sándor —, nem bánom, gyere utánam.

Alig megy egy húsz lépést, jön vele szembe egy medve, azt is meg akarja lőni, a medve is megszólal:

— Sándor, ne lőj meg, fogadj el kutyádnak!

— Jó, elfogadlak, gyere te is utánam.

Megyén, mendegél a rengetegen keresztül. Épp mikor az erdőből érne ki, találkozik egy nagy oroszlánnal. Azt is meg akarja lőni. Az is kérleli Sándort:

— Ne lőj meg, Sándor, fogadj el kutyádnak engem is!

— Nem bánom, gyere te is utánam.

Mennek, mendegélnek három nap és három éjjel. Negyedik nap este egy nagy város végére érnek. A város fekete gyászba volt vonva. A város legvégső házához bekopogtat. Mikor belép a házba, csak egy olyan ötven év körüli asszony üldögél a tűz előtt, és fűtözik.

— Jó estét, anyám — mondja Sándor.

— Isten hozott, fiam, mi járásban vagy? — kérdi az asszony.

— Én bizony vándorúton vagyok, és egy kis pihenőt tartanék magánál, ha megengedné.

— Nem bánom — mondja az asszony —, de olyan szegény vagyok, csak a földön alhatsz, ágyam nincs.

— Nem baj — mondja Sándor.

Megvacsorázott, és lefeküdt. Reggel, mikor felébredt, azt mondja az asszonynak:

— Adjon egy kis vizet, mosdjam meg.

— Jaj, lelkem fiam Sándor, azt ne kérj!

— Mért? — kérdi Sándor.

— Hát te nem is tudod, fiam?

— Nem tudok semmit — mondja Sándor.

— Tudd meg, ez a város a király városa. Azért van fekete gyászba húzva, mert a városból az összes vizet egy hétfejű sárkány mind összeszedte, s künn tartja a mezőn egy kútba, és csak akkor ad vizet a városnak, mikor neki egy szűzleányt visznek, és már úgy elfogyott a leány a városból, most már a király lányára került a sor. A király kihirdette, aki a lányát megmenti a hétfejű sárkánytól, annak adja a leányát és fele királyságát.

— Nem törődök én — mondja Sándor — sem a leánnyal, sem a királysággal, sem a sárkánnyal, hanem induljon, s hozzon nekem vizet a kútból.

— Félek, hogy megöl a sárkány — mondja az asszony.

— Ne féljen semmit — mondja Sándor —, mondja meg, hogy Vízi Sándornak kell.

— Vízi Sándornak hínak? — kérdi az asszony.

— Igen — mondja Sándor. — És magát? — kérdezi.

— Én, lelkem fiam, Ódaliné vagyok. Na, Isten áldjon meg, megyek — mondja az asszony —, mert lehet, hogy többé nem látsz. Attól félek, megöl a sárkány.

Mindjárt az öregasszony két kannát vesz a kezébe, elmegy ki a mezőre a kúthoz. Egy kis gondolkozás után megmeríti a két kannát. Abban a percben a víz megzavarodott, kijön a hétfejű sárkány a kútból, rákiált az asszonyra:

— Hol a leány, addig a vizet nem viszed!

Megijed Ódaliné, és mondja:

— Lelkem sárkány, nem magamnak viszem. Nálam van Vízi Sándor, az erőltetett, vigyék neki vizet.

— Ejnye, az a kutya kölyök! A minap még az anyja hasában volt, és már ide jutott! Na vigye a vizet, nem kell a leány!

Elindul Ódaliné a vízzel. Ahogy megy az úton hazafelé, kérdezik tőle:

— Mit viszen?

Büszkén feleli:

— Vizet!

Igen, de olyan szomjas volt, hogy mikor hazaért az udvarra, alig lépett hé, fölemelte a kannát, hogy igyék egy kicsit, olyan szomjas volt, mind megitta. Akkor ijedtibe visszafordult, hogy hozzon más vizet. Nem mert bemenni Sándorhoz, megmerítette újból a kannákat és a sárkány megint kijött. Kérdezi:

— Hol a lány?

— Megmondtam az előbb, nem magamnak viszem, mert Vízi Sándornak.

— Na vigyed, úgyis összebirkózok én véle, már tudom jól.

De most már olyan büszkén vitte a vizet. Aki kérdezte tőle, mit viszen, büszkén felelte:

— Vizet, mit vinnék egyebet!

Mikor hazaért, megint felemelte az egyik kannát, mind egy csöppig kiitta belőle. (Mennyi víz fért beléje!) Sándor éppen jött ki a házból.

— Lelkem Ódaliné, de sokára jön!

— Jaj, Sándor fiam, megbocsáss! Az elsőből két kannával megittam, most megint megittam az egyiket. Elég lesz neked ez az egy?

— El se bírom használni — mondja Sándor.

Mire Sándor megmosdott, megkondult a város harangja, peregtek a dobok, harsogtak a trombiták. A királyi palota kapuja megnyílik. Egy négylovas hintó jön ki. A hintóban kit látunk? A szépséges szép királykisasszonyt. Az egész város siratta, mert olyan szíve volt, a szegényeken mindig segített, és tudták, most megöli a sárkány. Kivágtatott a négy ló véle a kút mellé. Ott volt egy szép rét. Leszállott a kocsiból, megcsókolta az édesapját, édesanyját, elbúcsúzott az egész város népétől. Ez idő alatt Sándor is elindult ám a három kutyájával. Láta messziről már a leányt. Éppen mire ő odaért, akkor jött ki a sárkány a kútból. Ment a leány felé, hogy megölje, s a vérét kivegye. Sándor nagyot kiáltott.

— Állj meg, te kutya sárkány! Először küzdjél meg velem, addig a leányt ne bánts.

Megfordult a sárkány, mind a hét torkából okádta a lángot szembe Sándorral, de Sándor se volt ám rest. Kihúzta a kardját, amit az úton talált, elkezdte vele szabni a sárkányt. Elordítja magát a sárkány:

— Állj meg, Sándor, avval a hegyes nyelveddel! Gyere, menjünk birokra!

Visszadugja a hüvelybe a kardot, összefogózik a hétfejű sárkánnyal, kezdik egymást tekerni, csavarni. Küszködés közben a sárkány bevágta Sándort bokáig a földbe, Sándor kiugrott, megkapja a sárkányt, bevágta térdig a földbe. Akkor a sárkány kiugrik, megkapja Sándort, bevágja derékig a földbe. Sándor megharagszik, nagyot kiált, megfogja a sárkányt, nyakig vágta a földbe. Akkor gyorsan előrántja a kardot, levágta a sárkánynak mind a hét fejét, aztán leszedte a sárkánynak a hét koronát a fejéről, és levágta a huszonegy körmének a hegyét, s beletette a tarisznyájába. Akkor visszament a királykisasszonyhoz. A királykisasszony csak fölugrik a földről, Sándor megijedt, menekülni akar tőle, de halljunk oda, mi történik? Nyakába ugrik Sándornak, átöleli, és elkezd csókolni.

— Drága megmentőm, feleséged leszek, tied leszek, és tied lesz a királyság.

— De látom, hogy ki vagy merülve, üljünk le, és pihend ki magadat.

Úgy is tettek, leültek, Sándor szépen a fejét oda-hajtotta a királykisasszony ölébe, a királykisasszony szépen simogatta a haját. Addig simogatta, addig beszélgettek, míg mind a ketten elaludtak. Akkor megszólalt az oroszlán, mondja a medvének és a farkasnak:

— Látjátok azt a cigánylegényt azon a fűzfán? Az nem jóban sántikál. Én itt lefekszem, ti mind a ketten örködjetek.

Alighogy elalszik az oroszlán, mondja a medve a farkasnak:

— Látod azt a cigányurdét azon a fűzfán? Az nem jóban sántikál. Én lefekszem, alszom, te pedig örködj.

Alighogy a medve elalszik, megszólal a farkas:

— Hallod, farkam, elég nagy vagy. Én is lefekszem, alszom egy kicsit, addig örködj. Ha baj történik, leváglak, és megtagadlak.

Igen ám, de alighogy a farkas elaludt, a cigánylegény leszáll a fáról, megy a királykisasszony és Sándor felé. Mikor csak három lépésnyire volt tőlük, a királykisasszony akkor nyitja ki a szemét. Meglátja a cigánylegényt, a kezében egy nagy kés. Megfenyegeti a királykisasszonyt. Az úgy megijedt, hogy mozdulni sem tudott. Akkor a cigánylegény

odalépett Sándorhoz, egy húzással elvágta a késsel a nyakát, és azt mondja a királykisasszonynak:

— Most elmegyünk apádhoz, megmondod, hogy én öltem meg a sárkányt, mert ha nem, úgy vágom el a nyakadat, mint a Vízi Sándorét.

Megijedt a királykisasszony, elmentek haza. A cigánylegény eléáll a királynak:

— Felséges királyom, a hétfejű sárkányt megöltem, most várom az ígéret beváltását. A leánya feleségem legyen, és fele királysága az enyém legyen.

Szegény királykisasszony nem mert szólani semmit. Azonnal kihirdette a király az egész országban, hogy mindenkit szívesen lát a vendégségbe, mert a leányának lesz az esküvője, összegyűltek urak, szegények, még talán cigányok is voltak. Megkezdődött a nagy multság. Annyi volt a bor és a pálinka, mint a sárkány kútjában a víz. Hagyjuk az urakat, mulassanak, nézzük meg, mi van Sándorral? Látjuk, hogy a feje félregurulva a testtől ott fekszik véresen. Felébred az oroszlán, elordítja magát: — Két semmirekellő, hát így örködtetek! Most ide hallgassatok: míg én vissza nem jövök ide, addig ebből a helyből el ne menjetek, vigyázzatok szegény gazdánk holttestére.

Akkor az oroszlán elindul. Mintha most is látnám, hogy halad árkon, bokron, erdön, mezőn keresztül. Beér egy rengeteg erdőbe. Találkozik egy óriáskígyóval. Látja, hogy a kígyónak a szájában két szál forrasztófű van. Megszólítja az oroszlán a kígyót:

— Add nekem az egyik szál füvet.

— Azt már nem — mondja a kígyó.

— Elég lesz neked az egyik — mondja az oroszlán.

— Igen, de két fiam van — mondja a kígyó. — Mind a kettő künn sütkérezett a napon. Arra jött egy gazda, szekérral vitte a búzát, mind a két fiának a fejére ment a kerék, összetörte. Azt akarom evvel a fűvel összeforrasztani. Ha neked is kell ilyen fű, eredj, és keress magadnak.

Az oroszlán nem szól semmit, csak rálépett a kígyónak a farkára. A kígyó visszafordul, nagyot szisszen, kiejti a füvet a szájából. Az oroszlán felkapja a két szál füvet, elkezd vele vágatni vissza Sándor felé. Mikor odaér, mondja a medvének és a farkasnak:

— Illesszétek vissza a gazdánk fejét, ahogy volt!

Azám, de mi történik? A farkas úgy meg volt ijedve, hogy a Sándor arcát a háta felől tette, s akkor az oroszlán megkeni a forrasztófűvel, az egyik

szállal. Odaragad a feje Sándornak, el kezd beszélni, de olyan furcsán tetszik neki, hogy a kezét nem tudja előre mozdítani. Akkor veszi észre, hogy nem a mellét látja, hanem a hátát. Meglátja ezt az oroszlán, észre veszi a hibát, eltátja a száját, s leharapja Sándor fejét. Mondja a farkasnak:

— Menj félre, te pimasz!

Akkor ő állította vissza a fejét. Megkente a másik szál fűvel. Sándor megszólal:

— Jaj, kedves kutyáim, milyen jól elaludtam.

— El bizony te örökre — mondja az oroszlán —, ha én nem találom meg a forrasztófűvet.

— Na jó, kedves kutyáim, menjünk Ódalinéhez. Mikor odaérnek, kérdezi Sándor:

— Ódaliné drága, mi hír a városban?

— Jaj, lelkem Sándor, itt nagy mulatság van, egy cigánylegény megölte a sárkányt, most tartják a királyi palotába a nagy lakodalmat.

— Mi nem kóstolunk belőle, lelkem Ódaliné? — kérdezi Sándor.

— Én szeretném — mondja Ódaliné —, de hogy menjünk mi oda?

— Nem kell menjünk — mondja Sándor —, elküldöm az egyik kutyámat, majd hoz az nekünk.

— Jaj, sok mindent elhiszek, de azt nem.

— Adjon csak egy kosarat — mondja Sándor.

— Jaj, fiam, csupán egy kosaram van, félek, hogy elvész, hogy adjam oda?

De mégiscsak odaadta. Sándor rögtön papírt, ceruzát vesz elő. Ír egy kis cédulát, beleteszi a kosárba. Mondja a farkasnak:

— Eredj a királyi palotába. Ezt a cédulát ne engedd, hogy kivegye senki más, csak a királykisasszony.

A farkas elindul. Mikor a kapuhoz ért, látja a farkas, hogy a cigánylegény tizenkét párnán ült. De úgy megijedt, mikor meglátta a farkast, három párna kicsúszott alóla. Elkezdett kiabálni.

— Azt a csúnya kutyát hajtsuk ki!

De meglátta ám a királykisasszony is. Ez azt mondta, hogy engedjék jönni.

— Látom, kosár van nála, kéreget.

A királykisasszony szembeszaladt a farkassal, kiveszi a kosárból a cédulát. Az állott a cédulán: „Drága szerelmem, küldjél valamit. A te Vízi

Sándorod. Csak ne árulj el.”

Kiált a kisasszony:

— Szakácsnő, hamar tésztát, egy kis jó pálinkát!

Azonnal pakoltak öt vagy tíz darab tésztát, nem olvastam meg, egy fehér üvegbe szép piros pálinkát. Mikor benn volt a kosárba, a farkas megindult, bémént Ódalinéhoz.

— Na, ugye mondtam, Ódaliné! — mondja Sándor.

Az öregasszony úgy megörült, mikor a pálinkát meglátta, rögtön a Sándor nyakába ugrott. (Az még elszereti Sándort!)

— Ez már igazán valami! Ihatom belőle, Sándor fiam?

— Amennyi jólesik, Ódaliné lelkem.

— Fiam, én mind megiszom, ha neked nem kell.

Nem bánta Sándor, hadd igya. Ódaliné kezd panaszkodni:

— Sándor fiam, éhes vagyok!

— Mit ennék? — kérdi Sándor.

— Tudom, hogy van a lakodalomban töltött káposzta, abból szeretnék enni.

— Az mindjárt meglesz — mondja Sándor.

Előhívja Sándor a medvét, odaadja a kosarat, annak is egy cédulát tesz. Igen, de mire a medve a kapuhoz ért, már dupla őrség állott. Gondolkozik a medve, mit csináljon? Nekimenjen a katonaságnak? Mikor ezen gondolkozik, egy katona előlép:

— Gyere, kedves kutya, engem megbízott a királykisasszony, mikor téged meglátlak, nyissam ki a kiskaput, és azon engedjelek bé.

Bé is ment a medve, meglátta a cigány. Megint kiesett három párna alóla. A királykisasszony rögtön szaladt, elolvasta a cédulát, és ő maga azonnal egy fazék töltött káposztát tett a kosarába. (Egyék Ódaliné!) Mikor a medve visszaérkezett, Ódaliné úgy be volt rúgva, csak egy töltelékkel tudott megenni.

— Jaj, lelkem Sándor, nem tudnánk mi odamenni, ahonnan ezt a töltött káposztát hozták?

— Dehogynem — mondja Sándor —, mégpedig hintóval.

— Nahát Sándor, egyebet mindent elhiszek, de hogy én hintóval menjek a királyi palotába, azt nem bírom elhinni.

Előhívja Sándor az oroszlánt, ír egy kis cédulát, mondja az oroszlánnak:

— Neked nem adok kosarat. Nesze, itt ez a cédula, add oda a királykisasszonynak.

Elindult az oroszán, megy, megy. Mikor a királyi palotába ér, a cigány meglátja, úgy megijedt, hogy az összes párna kicsúszott alóla. Az oroszán megy a királykisasszonyhoz, odaadja a cédulát. Odasúgja az oroszánnak a királykisasszony:

— Állj meg a kapu előtt!

Az oroszán, ahogy kimegy, a királykisasszony szól a parádés kocsisnak:
— Jancsi, hozd elő a legszebb fiákert! A legszebb lovak közül hatot válassz ki, fogj be, és menj az oroszán után! Ahova az oroszán bemegy, az a kapu előtt állj meg, és válj, míg onnan kijönnek.

A kocsi elindult, a királykisasszony megfogja a fejét, elkezd rikoltozni:
— Lelkem édesapám, kedves királyatyám, erősen nagy fejfájásom van. Engedjétek meg, menjek ki a levegőre egy kicsit.

— Hogyne, kedves lányom — mondja a király —, mennyi idő kell?

— Csak egy félóra, lelkem királyapám.

Kimegy a királykisasszony a virágoskertbe. A virágoskertnek volt egy kicsi ajtaja, a királykisasszony előhúzott egy pici kulcsot, beilleszti a zárba, fordít egyet, kettőt, kattant a zár, az ajtó felpattan, a királykisasszony kiugrik, a kertek hegyén, tetején szalad. Meg sem áll, csak az Ódaliné kertajtójánál. Leszalad az udvarra. Sándor már künn állott, Ódaliné mellette fél részegen. Akkor látják meg, hogy ott van már a hatlovas hintó. Sándor karonfogja a királykisasszonyt, beülnek a hintóba, de Ódaliné nem tudott felmászni ám, a kocsis kellett hogy feltegye a bakra maga mellé. Egyik kezével fogta a gyeplőt, másik kezével Ódalinét, hogy le ne essék. Megindult a kocsi, repülnek a lovak. Öt perc, a királyi udvarban vannak. Mikor ezt meglátja a cigány, úgy megijedt, az asztal alá esett. A királykisasszony megy az apjához:

— Lelkem királyapám, ez a fiatalember ölte meg a sárkányt, nem az a csúf cigány.

— Hallgass — mondja a cigány —, én hoztalak ide, én öltem meg a sárkányt, csakhogy azt jobban szereted, mint engem!

A belügyminiszter nagyot kiált:

— Csend! Kedves fiatal barátom, jöjjön csak errébb.

— Parancsoljon, nagyságos uram.

— Maga ölte meg a sárkányt?

— Igen, bé is tudom bizonyítani.

— Hahó, várj csak! — mondja a cigány. Belenyúl a zsebébe. — Itt a

bizonyíték — mondja —, huszonnégy köröm a sárkány ujjairól.

Elveszi a miniszter, nézi:

— Az ám, cigány, csak hogy ez csonka, valaki a hegyét hamarabb levágta.

— Az ám — mondja Sándor, bényul a tarisznyába, s kiveszi a huszonnégy körömről levágott részeket.

— Ez már igen — mondja a miniszter —, még van valami?

— Igen, nagyságos uram, itt a hét korona, amit a sárkány fejről levettem.

— Ez már bizonyíték — mondja a miniszter, összeül a tanács a cigányt megbüntetni csalásért.

Mondja Sándor:

— Adják át nekem.

Feleli a miniszter:

— Lófarka után kötjük.

— Nem — mondja Sándor —, gyertek elő, kutyáim.

Kérdi az oroszlán:

— Mit csináljunk vele?

Azt mondja Sándor:

— Álljatok az udvar három sarkára, egy kicsit labdázatok véle, akkor harapjatok egyet-egyet.

Első volt a farkas. Megfogta a cigányt, de gondolta, nem löki a többinek, mert hátha neki akkor nem marad. Először harapott egyet a cigányba, akkor odalökte a medvének, a medve is harapott egyet, át-lökte az oroszlánnak. Az oroszlán, ami még volt a cigányból, mind megette.

De ám benn megkezdődött a muzsika, a tánc, a csujogató. A két fiatal karonfogta egymást, bementek a szomszéd szobába, összeölelkeztek, összecsókolóztak, és még most is ott mulatnak, ha meg nem haltak.

A feneketlen kút

Hun volt, hun nem volt, volt a világon egy király, annak meg három fia.

Volt ennek a királynak a kertjében egy gyönyörű szép körtefa, olyan körtéket termett, hogy már olyan a világon se volt több.

Egyszer a király észreveszi, hogy minden éjszaka valaki jó-jó megdézsmálja a körtét, az ágakot meg cudarul összevissza tördösi. Azt mondja a legöregebb fiának:

— Eredj ki, fiam, a fa alá hálnyi, oszt nézd meg, ki vihetyi el az én körtémet?

Este kimegyen a legöregebb fiú, de alyig hogy ott volt egy kicsit, elaludt, másnap az apjának nem tudott semmivel se beszámolni. Haragudott az, hogy ezekre már semmit se lehet bíznyi, ott vagyok velük, ahun a part szakad.

— Eredj ki te, középső fiam! Te már majd csak okosabb leszel, a bátyádnál.

De el ne aludj, a teremfáját az apádnak, mert agyonütlek, tudod-e?

A középső tartotta magát, hogy:

— Ne féljék, édesapám! Én már majd megőrzöm!

Az is kiment a kertbe még estefelé, de valahogy besötétedett, azt is elnyomta az álom. Reggelig úgy aludt, mint a tej.

Megy az apjához, az kérdezi, de ez se tudott okosabbat mondani a bátyjánál. A király most már oszt haragudott igazán.

— No! Még ilyen gyerekeket! Már embernyi emberek, oszt nem várhatsz túllök annyit, hogy egy éjszaka egy fára felvigyázzanak! Ördög bújjék a bőrébe, ha már ember az ember, akkor legyék ember, ne álomszuszék! No! Még az is huncut, aki az ilyen gyerekekre ránéz! — Hallod-e te, letkisebb fiam! eredj ki te a kertbe, ha már a bátyáid olyan gámoltalanok voltak, örözd meg te azt a fát! de el ne aludj ám!

A letkisebb nem szólt semminőt se. Este kiment szó nélkül a fa alá, leterítette a bundáját, a puskáját meg a fához támasztotta, úgy virrasztott. Kerülgette az álom őt is, de azért nem aludt el.

Egyszer, ahogy ott virraszt, hall valami morcogást, arra néz, hát látja, hogy egy nagy bika behajlik a kerítésen, oszt csak veri le a körtét a szarvával, ő se volt rest, felkapta a puskát, oda a bikának vele.

Belelőtt.

Megijedt a bika, iszontatóan ordított, oszt szaladt, szaladt, ki tudja merre. A kis királyfi hiába nézett utána a kerítésen, már nem láthatta meg, merre megy, csak a dörmögését hallotta.

Megy be reggel a letkisebb, már az apja várta.

— No! mi újság?

Hát elmondta, hogy mit látott. Egy nagy bika hajlott be a kerítésen, az verte le a körtét, ő meglőtte a bikát, de megfogni nem bírta, mert elszaladt.

Örült az apja csodálatosan, hogy letkisebb létére ő a letfáinabb ember. Akkor oszt azt mondja a király a letkisebb fiának:

— No! kedves fiam! Ha te nekem meg tudod mondani, hogy az a bika hol lakik, hát ember leszel előttem! Eredj, keresd föl, oszt hozzád róla hírt!

A gyerek várt még egy napot, azalatt a bátyjai is elígértek, hogy elmennek vele. Másnap felkészültek, oszt mentek a bikát keresni.

Mentek, mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, egyszer találtak egy nagy kútat. Szomjan voltak, épp innya akartak. De a letkisebb, ahogy körülnézett meglátta, hogy a kút körül vérnyomok vannak. Egyet gondolt, azt mondta:

— Halljátok-e, ne menjünk mink tovább! Látjátok-e, itt a vér, amit a bika elcseppentett, még itt van a lába helyi is, ahová lépett! Eresszetek le engem ide, de ha a kötelet megrántom, húzzatok fel!

Elészedték oszt a tarisznyából a köteleket, összekötözték, a letkisebb az egyik végét a derekára hurkolta, oszt ment a kútba, a bátyjai meg eresztették.

Ment ő lefele, ment sokáig, de a fenekére csak nem tudott akadni. Egyszer nagy sokára — de már olyan sötét volt odabe, mint éjfélkor — látott egy kis világosságot, ott földet ért a lába, a kötelet leoldotta a derekáról, oszt szétnézett.

Letelőbb is látott egy libalábon forgó várat. Nem tudta, hogy mi lehet abba, kíváncsi volt, hogy ő megnézi. Azt mondja:

— Hallod-e, te libalábon forgó vár, állj meg, ha mondom!

A vár megállt, ő meg bement.

Ahogy belép, mellát egy szép királykisasszonyt.

— Adjon Isten jó napot!

— Adjon Isten! Hun jársz itt te, te boldogtalan! Nem tudod, hogy itt a hatfejű sárkány lakik? Szétszed, ha hazajön!

A királyfi csak azt mondta, hogy:

— Majd lesz valahogy, csak adjál ennem valamit, mert éhen vagyok.

A királykisasszony adott neki egy nagy tál ételt.

De alighogy elfogyasztotta az utolsó falatját a királyfi, jött a hatfejű sárkány. Már a kapuból dörmögte, hogy:

— Ki van itt, mert én idegen búzt érzek!

De már mire bement, maga is mellátta, hogy a királyfi van odabent. Ennyi kért a feleségétől, mert a királykisasszony a feleségi volt, oszt birokra hitta a királyfit. A királyfiba nem szaladt bele a madzag, azt mondja neki:

— Gyere no! Ide vele, ha van benne!

A sárkány, ahogy a királyfi megfogta — annyit se tudott szólnyi, hogy: ammen, felfordította a szemét, oszt megdöglött. A királykisasszony rémtelen elcsudálkozott a királyfi erején. Megkérdezte: kiféli? merrül való? mért jár itt? miegymás, a királyfi elmondta oszt sorba az egész útját.

Akkor onnan eljött, ment tovább. Látott egy kacsalábon forgó várat. Azt mondja annak is:

— Hallod-e, te kacsalábon forgó vár, állj meg, ha mondom!

Az szó nélkül megállott.

Bement, holott ott meg még szebb királykisasszonyt talált. Köszönt annak is.

— Adjon Isten, jó napot!

— Adjon Isten! Hát te hun jársz erre, ahol a madár se jár?

A királyfi mondta, hogy a libalábon forgó várból jön, a hatfejű sárkányt megölte. Arra azt mondja a királykisasszony:

— Hisz akkor te az én testvéremet szabadítottad meg, mert én annak a királykisasszonynak a testvérji vagyok. De engem már nem tudom, hogy szabadítasz meg! Mert az én uram a kilencfejű sárkány, oszt nagy ereje van! De ugye éhen vagy? No! mindjárt hozok egy kis harapnyivalót!

A királyfi jóllakott, mint a duda.

Nemsokára már jött a sárkány is. Olyanokat dobantott a lábával, hogy a vár fundamentoma is rezgett túlre. Belép a kapun, fintorgatta az orrát, oszt duruzsolta magában, hogy „idegen ember lesz itt, annak a szagát érzem”. Bement, oszt meg is látja, hogy a királyfi ül a nagy karszékbe. Ennyi kért a feleségétől, oszt birkózni hitta a vendéget. De a királyfi csak egy kicsit erőltette meg magát, a sárkányba többet nem volt szusz, csak elhajította magát, mint a béka.

A királyfi ezután ment a harmadik várhoz, a pulykalábon forgó várhoz. Azt mondja neki:

— Hallod-e, te pulykalábon forgó vár! Állj meg, ha mondom!

A vár megállt. A királyfi beséfíndált, itt meg még hétszerte szebb királykisasszonyt látott, mint a másik két várba.

— Adjon Isten jó napot!

— Adjon Isten! Mi járatba vagy te erre? Nem tudod, hogy a tizenkétfejű sárkány várában vagy? Jobb lesz, ha még időnap előtt elmégy, mert megbánod!

Azt mondja a királyfi:

— Sose bánom én! Már két sárkányt megöltem, két jányt megszabadítottam, hátha itt se lesz semmi bajom!

— No! Hát csak vigyázz magadra — mondta a jány, oszt hozott be a királyfinak valami ennyivalót.

A sárkány már messziről megtudta, hogy valaki jár a házába, aki nem odavaló, sihetett oszt haza. Már a kapu előtt úgy ordított, mint egy oroszlány, mikor bement meg majd felfalta a feleségét mérgiben, hogy mért ereszt ő be oda idegenyt! Azután harapott valamit, bevett vagy hét mázsa szurkot, azután azt mondja a királyfinak:

— No, hát ha olyan legény vagy, hogy ide be mertél jönni, hát gyere, lássuk meg, ki az erősebb?

A királyfi látta, hogy evvel nem lehet ám olyan könnyen elbánni, megigazította a fejében a kalapját, oszt összeölelkeztek. A tizenkétfejű sárkány mindjárt térdig vágta a királyfit a földbe, de az is kiugrott, a sárkányt gatyakötésig vágta be, akkor oszt nekiment, úgy megfojtotta, mint egy kutyát.

Akkor oszt bement a letfiatalabb királykisasszonyhoz, mert a három kisasszony, mind egy testvér volt, annak volt egy ezüsládája, abba tartotta a holmiját, a királyfi magához vette. Akkor azt mondja a három jánynak:

— No, most már gyerünk fel, mert már ti is szabadok vagytok!

De a jányok azt mondták neki arra, hogy:

— Előbb keresd még meg az apósunkot, a sárkányok apját, azt öld meg, mert aggyig mi innen el nem mehetünk! Amott lakik egy nagy házban, most elé lesz biztosan, mert máskor bika képében szokott járkálni. Ha bemégy, őt az ágyban tanálod alva, a fejénél is, lábánál is van egy-egy üveg pálinka, a fejétől való a jobb, cseréld ki vigyázva, mert ha a lábától

valóból iszol, akkor megöl, az elveszi minden erőd, így meg te ölod meg őt! De vigyázz, tudod-e?

A királyfi nagyon megörült, hogy ez az a bika, aki az ő körtéjüket bántotta, ment egenyest be a szobába. A sárkányok apja ott feküdt egy ágyon, hortyogott javában. Lassan a királyfi kicserélte a fejétől meg a lábától való üvegeket, oszt elkezdett köhögnyi, hogy a vén sárkány felérezzék. A hortyogó sárkány meg is hallotta a köhögést, felült, hát ott látta maga előtt a királyfit, aki őtet mellőtte.

— No, elvesztelek most! — gondolta magában. Kiveszi a lábától való üveget, megkínálja vele a királyfit, hogy igyék. A királyfi tudta, hogy az üveg melyik másik. Bátran felhajtotta. Mindjárt hétszerte erősebb lett. A sárkány is ivott a fejétől való üvegből, őneki meg minden ereje elment.

A királyfinak oszt a vén sárkányt megölnyi már csak annyi volt, mint a semmi. Úgy szétiribolta, mint a tüzelőfát.

Nagyot lélegzett most a királyfi, no, csakhogy ezt is elvégezte már egyszer végre valahára!

Ment a királykisasszonyhoz, vezette őket egenyest a kút lyukához, akin ő leereszkedett. Útközben a letfiatalabb királykisasszony azt a tanácsot adta neki, hogy ha valamiképpen fel nem tudna ővelek jutni, hát jön majd elébe két kecske, egy fekete meg egy fejr. A feketére ne üljék, mert az a sárkány felesége, hanem üljék a fejrre!

Mikor a lyukhoz értek, a királyfi a letöregebb jány derekára kötöte a kötelet, megrántotta, felülről meg húzták a jányt fölfele, azután a másodikat meg a harmadikat, utoljára ő maradt, de ő tudta, hogy minő farigy testvérei van, egy követ kötött a kötélre. Azok ott felhúzták a követ, mikor jó fent volt, visszaeresztették. Hát a szegény királyfi, ha ő ment volna a kötélén, bizonyosan methalt volna.

Ahogy onnen elfordult, meglátott két kecskét, egy feketét meg egy fejrret, ott ugráncoztak előtte, hogy üljön fel a hátokra! Különösen a fekete! Mindjárt eszébe jutott neki, amit a letkisebb királykisasszony mondott, hogy: ne üljék a feketére! Nem is ült, rávette magát a fejrre, az meg vitte, vitte egy nagy hegy tetejére. Ott volt három ló, azok közül egyre felült, az felvitte a földre.

A királyfi egenyesen ment haza. Otthon már lagziztak javában. Ő hogy meg ne ösmerjék, kódisruhába öltözött, oszt bement a lesekedők közé.

Látta, hogy a letkisebb királykisasszony egy cseppet se mulat, mintha beteg volna. Odamegy hozzá a király, kérdezi, hogy mi lelte? Mi baja? De a királykisasszony azt mondta, hogy ő nem megy a két királyfi közül egyikhez se, csak ahhoz, aki az ő ruháját, cipéjét meg gyűrőjét elhozza a másvilágról. Az öreg király egyebet nem tudott rá szólalni, csak azt mondta, hogy

— Azt már mi nem tudjuk eléríteni!

De hallotta a szót a királyfi a kódustruhában, bement a mulatók közé, előveszi az ezüstitálcát, odaadja a királykisasszonynak. Az felnyitja, hát az ő ruhája, cipéi, gyűrűi mind benne vannak. Felöltözött mindjárt. A kódustr meg levette a ruháját, szép fiatal királyfi állt előttük. Bemutatta magát, ki s ki ő, megösmerték, az öreg király szívi majd meghasadt örömben, hogy elevenen látta, mert a két bátyja azt hazudta, hogy meghalt.

A letkisebb királykisasszony meg a királyfi ekkor egybekeltek, megesküdték, boldogok lettek, még most is élnek, ha meg nem haltak.

Estefia, éjfélfia, hajnalfia

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, olyan szegény volt, hogy semmi gazdasága nem volt.

Több mint három esztendeje disznópásztorlással foglalkozott. Egyszer csak beléunt abba es, felpakoltak a feleségével, és vándorútra indultak messzi földre. Elmentek szolgálni, szerencsepróbálni, jó gazda találni.

Alig mentek vagy három hónapig, egyszer csak beértek a király városába. Azonnal bement az ember a királyi palotába, és kérte a királybíró, ha lenne szíves neki valami szolgálatot nyújtani a feleségével együtt. Ekkor a királybíró fel es fogadta őket jó bér mellett.

János gazdát megtette nyolc bihal mellett istálló gondozónak. Nagyon jól ment egy ideig a dolga, de egyszer csak előhívatta a király az új szolgákat. Azt kérdezte tőlük, melyik vállalná el az ő három leányát megőrizni a virágoskertben. Mert azok mindig eltűnnek onnan.

Úgy gondolá János gazda, jobb három leányt őrizni, mint nyolc bihalat. Elvállalta tehát a királytól a pásztorlást. Ekkor a király őfelsége rendelkezésére bocsátotta Jánosnak a három leányát, de meghagyta neki, hogyha elveszíti a leányát, karóba huzatja a fejét a feleségével együtt.

János gazda nagyot gondolt erre! De mégis úgy gondola, jobb inkább a leányokat megkötni, akkor nem hagyja cserben az ő emberségét.

Amint kiment a virágoskertbe a leányokkal, alig veszi észre magát, egyszer csak egy kicsi meleg szél meglehelintette, és úgy elaludt, hogy több szolga kellett, hogy felkeltse. És amikor felébredt, keresi a leányokat, az egész virágoskertben, esszejárta annak minden szegletét, aztán még az istállóba is benézett, de sehol sem találta meg őket.

Nem volt mit tenni, keservesen kezdett sírni, és bement a királyhoz jelenteni, hogy eltűnt a három leány. Pedig ő erőst vigyázott rájuk. — Felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom — mondotta.

Ekkor a király kiadta a parancsot a hóhéroknek, hogy három napig eresszék szabadon Jánost, hogy még addig es tudja keresni a leányokat, de ha addig nem kerülnek meg, akkor a negyedik nap reggelén húzzák fel az akasztófára a feleségével együtt.

János gazda hazament a feleségéhez. Elmondta néki az ő vakmerő vállalkozását, hogy otthagya a bihalokat, és a három leányt vállalta el őrzésül. De a leányok úgy eltűntek mellőle, hogy három napja keresi, de nem találja őket. A király pedig úgy ítélkezett, hogyha három napon belül meg nem keríti a leányait, akkor mind a kettőjüket akasztófára húztatja.

Erre nagyon elszomorodott az asszony es. Eleget búsult ő es. Kereste ő es mindenütt a leányokat, még a ladafiában es megnézte, de hiába, sehol sem találták. Mit volt mit tenniök, szomorúan lefeküdtek.

Azon az éjszakán három gyerekkel áldotta meg őket az Isten.

Egyik este született, azt Estefiának keresztelték, és beletették a bölcsőbe. Amíg a bába dolgozott az asszonnal, addig Estefia eltűnt a bölcsőből.

Alig jött az éjféli, megszületett a másik fiú es. Azt megkeresztelték Éjfélfának. Beletették egy zsákba, és betették az ágy alá. Amíg a bábaasszony végezte a dolgát, addig Éjfélfia es eltűnt a zsákból.

Mikor pedig a bába hazafelé készült, megszületett a harmadik fiú es. Ezt elkeresztelték Hajnalfának.

A következő este kopogtatnak az ajtón. Az asszony éppen ágyban volt, mikor bélépik egy deli szép legény. Azt mondja jó hangosan:

— Van-é valami vacsorám, édesanyám? Én vagyok a maga Estefia.

Azt mondja az asszony:

— Eredj, keresd meg az asztalfiában.

Amit kapott, evett, s ha nem kapott, nézett. Amikor megtörtént a vacsora, elment és lefeküdt.

Jött a másik fiúk. Köszön az es illendőképpen.

— Adjon Isten jó estét, édesanyám, én vagyok Éjfélfia. Van-é valami vacsorám?

— Eredj fiam, nézd meg, hagyott-e Estefia bátyád valamit? Amit kapsz, egyél, s ha nem kapsz, menjél.

Evett ő es, amit kapott, s aztán lefeküdt Estefia bátyja mellé.

Alig feküdt le, megint kopogtatnak az ajtón.

— Ki az? — kérdezi az asszony.

Mire nagy ordítás hallatszik bé:

— Én vagyok Hajnalfia, édesanyám! Nyitja-é ki az ajtót? S ha nem, hát berúgom. Van-é valami vacsorám?

— Eredj fiam, nézd meg, hagytak-é a bátyáid valamit? S amit kapsz, egyél.

Hajnalfia es holmi morzsalékot evett, amit a bátyai meghagytak, elment az ágyhoz, hogy lefeküdjék, de hát nincs helye sehol. Ekkor megfogta két bátyját, az egyiket dobta az ágy alá, a másikat az asztal alá, ő pedig lefeküdt az ágyba, mintha királyfi lett volna.

Jő haza az apjok. Bélépi a házba, és csak megborxad, mikor három legényt talál ottan. Azt hitte, hogy guzsajosok jártak az asszonyhoz.

Ekkor felkérdezte őket:

— Kik vagytok? És mit kerestek itt hírem nélkül?

Felszökött Hajnalfia, ad egy jó pofont az apjának, és azt mondja:

— Én vagyok Hajnalfia, édesapám!

Már az öreg menekülni akart, azt hitte, hogy a másik két fiútól es pofont kap, de hogy azok nem mozdultak az asztal meg az ágy alól, bátorságot vett, és leült Hajnalfiával az asztal mellé.

Ekkor azt kérdezte a fiú:

— Mit búsul édesapám olyan erőst? Miért olyan szomorú?

Azt mondja erre az apja:

— Nagy az én búbánatom, el nem tudom mondani nektek. Elveszítettem a három királyleányt, és most a király karóba akarja húzatni a fejemet. Azóta mindig keresem a leányokat, de még ez idáig sehol sem találtam okot. Eddig bánatnak jöttetek a világra, mert tűz és akasztófára fogtok jutni, ha a három leány meg nem kerül.

Azt mondja ekkor Hajnalfia:

— Ne búsuljon, édesapám, megkerítjük mi hárman még akkor es, ha a föld nyelte el. Csak menjen édesapám, jelentse a királynak, hogy mi vállalkozunk arra, hogy még a föld alól es elővegyük a leányokat egy éven belül, csak kegyelmezzon az életünknek.

Ekkor el es ment az öreg a királyhoz. Jelenti a királynak:

— Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, tegnap éjszaka született három fiam. Azok most már deli legények. Azt mondták nekem, kegyelmezzon az életünknek, és ők előkerítik a leányokat, még ha a föld fenekében vannak es. De csak egy éven belül.

Megkegyelmezett a király, és magához hívatta János gazda fiait. Azt mondja Hajnalfia a királynak:

— Felséges királyom, csináltassunk egy száz méter széles, száz méter hosszú rézmedencét, a medence négy sarkába négy darab százméteres láncot, a láncok pedig egy karikában végződjenek. Annak a végébe es egy százméteres láncot egy tízmázsás rézhoroggal, és a rézteknőbe tetessél három ökröt sülve, három sütet kenyeret, három hordó vizet és három hordó bort. A többi a mi dolgunk.

Amikor a király mindezt előkészítette, jelt adott a fiúknak, hogy máris útra kelhetnek. Belemegy a három fiú a rézmedencébe, azt mondja Hajnalfia Estefia bátyjának:

— Ha legény vagy, ki vele! Fogd meg azt a láncot, amelyiken horog van, és vesd fel a hajnalcsillagig.

Estefia neki es ugrott, de meg sem tudta billenteni a láncot.

— No lássuk, Éjfélfia bátyám, mit tudsz te! Dobd fel azt a horgot a hajnalcsillagra.

De ő se tudta megbillenteni sem. Ekkor megfogta Hajnalfia a bátyjait, bédobta a medence közepibe, és ő maga ment, hogy feldobja a láncot. Megkalimpázta a levegőben, és feldobta a horgot a hajnalcsillagig. Parancsot adott megint a bátyainak, hogy menjenek fel a láncon a hajnalcsillagig, és ugorjanak át az üveghegyig. Eleget próbálkozott Estefia, de mindig visszaesett. Éjfélfia es felindult, de ő es csak visszaesett.

Ekkor Hajnalfia vette a kardját, elköszönt bátyjaitól. Otthagyta őket. Felment a hajnalcsillagra, átugrott az üveghegyre, és megindult gyalog lefelé a hegyről. Alig ment egy mérföldet, nagy lócsordával találkozott. Egyszer csak meghall egy szép furulyaszót. Nézi, hol van a pásztor. Kiabálja mind, de nem látja sehol. Mégis a furulyaszó mind közelebb jött a füléhez. Egyszer csak azon veszi észre, hogy a lábánál van egy akkora pásztor, mint egy dió. Köszön illendőképpen neki. Fogadja az es. Azt kérdezi a pásztor tőle:

— Mi járatban vagy, hiszen itt földi ember nemigen jár.

Elmondja Hajnalfia, hogy ő a Zöldkirály három leányát keresi, nem látta-é errefelé valamerre sétálni őket.

Azt mondja a pásztor:

— Lehet, hogy jártak itt, de én nem láttam őket, mert a sárkányok minden élő embert a levegőben szállítanak. És ez az ország egy elátkozott ország. Látod-é itt azt a sok lovat? Ezek mind emberek, lóvá varázsolvá a sárkányok által. Én egy kicsi egér vagyok, csak emberré változtatva.

— Jól van, kicsi pásztorom, mutasd meg, merrefelé van a sárkányok országa — mondja Hajnalfia.

— Ej, Hajnalfia, mehatsz kilencszáz esztendeig, olyan messze van innen a legközelebbi sárkánylakás. Te pedig meg a világ, úgy sem érsz oda.

— Nem baj, kicsi szolgám — mondja Hajnalfia —, csak mutasd meg, merre van a sárkányok lakása.

Megmutatta a pásztor pálcájával az útirányt, el-búcsúzott Hajnalfiától, Hajnalfia es tőle, és újból ment tovább.

Ekkor jutott eszébe, hogy mit adott neki a keresztanya, két kicsi bocskort és egy kicsi ostort. „Most kipróbálom őket” — gondolta magában, leült egy bokor tövébe, felkötözte a bocskorokat, vette az ostort, felállt, és egyet harsintott. Alig veszi észre magát, mikor már egy országhatárt ugrott.

Ekkor találkozott ottan megint egy csorda tehénnel. Meghallja ott es a furulyaszót, vigyázkodik, merre lehet a pásztor. Hát alighogy rá nem lépett egy mogyoró nagyságú pásztorra. Köszönti azt es illendőképpen. Kérdezi:

— Jó helyt járok a hétfejű sárkányok országa felé?

— Igen es, jól jársz, te fiatal legény, de milyen szél fújt idáig, kit keresel itt? Hiszen itt még ember sohasem járt.

Elmondja Hajnalfia, hogy ellopták a királynak három leányát a sárkányok, azokat keresi.

— Nem láttad-é errefelé valamerre elrepülni őket?

Azt mondja a pásztor:

— Hát, kedves barátom, én nem láttam őket sehol sem, mert amit a sárkányok lopnak, azt nem a földön viszik, sem közel a földhöz, hanem csak a fekete levegőjárásban. Én rég, hogy itt pásztorkodom, de rajtad kívül még sem embert, sem leányt nem láttam. Látod itt ezt a sok tehenet? Ezek mind asszonyok, akiket a sárkányok elvarázsoltak. Én egy kis bogár vagyok, mégis emberképet kell hogy viseljek.

— Kedves bogár barátom, mondd csak, merre van a sárkányok városa?

Erre a pásztor meg es mutatta az útirányt.

Elköszönt Hajnalfia a pásztortól, egyet harsint az ostorával, s megint hatszáz mérfölddel odább volt. Meglát a levegőből egy nagy juhcsordát. Leszáll a földre, keresi a pásztort, kiabálja mindenfelé, egyszer csak a szemébe akad egy bokor virág. Annak a tetején kuporgott a pásztor. Nem lehetett nagyobb, mint egy csípőbors nagyságú. Köszön illendőképpen neki.

Kérdezi:

— Merre van a sárkányok országa?

— Hej, barátom, azt ne kérdezd, mert az még háromszáz mérföldnyire van. Hogy és milyen szél fújt idáig? És kit keresel te?

Elmondja Hajnalfia, hogy ellopták a Zöldkirály három leányát a sárkányok, és azokat keresi.

— Nem láttad-é a levegőben valahol erre repülni őket?

— Én nem láttam — mondta a kicsi pásztor — kívüled más embert, ezen a tájon járni. Látod ezt a sok juhot, kecskét, borbécset? Ezek mind gyermekek és leánykák. Addig nem és változnak vissza, míg olyan ember nem akad, aki a sárkányokat megölje.

— Csak mutasd meg, kicsi bojtár, merre van a sárkányok lakása, a többi az én dolgom.

Alig hagyta el a juhnyáját, megint felkötötte a bocskorokat, harsintott az ostorával, és egyszer csak azon veszi észre magát, hogy egy nagy fényes kastély van alatta. Kerek volt a kastély, tizenkét emeletes, de sehol sem volt rajta bójárat. Kőfal fogta azt körül. Nem tudott másképp bójutni, harsintott az ostorával ismét, és béugrott a kastély udvarára.

Egyszer csak nagy sírás-rívásra lett figyelmes. Feltekint, megpillantja a király legnagyobbik leányát. A leány könnyeivel öntözte a kastély kertjét, s azt kérdezte Hajnalfiától:

— Hogy kerültél ide, te ember, ahol csak a sárkányok szoktak járni. Mert mióta a sárkányok elloptak ingem, még embert nem láttam.

Ekkor leszaladt Hajnalfia elé. Megölelték egymást, és megcsókolták. Azt kérdezte Hajnalfia a leánytól:

— Hol van jelenleg a férjed?

— Éppen most ment körülra, de nemsokára hazajő. Akkor ha meglát téged, teljesen széttép.

Azt mondja erre Hajnalfia:

— Ne búsulj semmit, királyleány. Csak azt mondd meg nekem, mit szokott ebédelni az urad és hol? És add ide nekem. Bízd a többit énreám.

A királyleány ekkor megmutatta Hajnalfiának a konyhát, és ő hozzálátott az ebédhez. Meg volt sütvé hét ökör és hét sütet kenyér. Hét hordó bor és hét kád víz állt mellettük. Mikor ezt Hajnalfia mind magához vette, azt kérdezte a leánytól:

— Van-e még valami, amit ilyenkor a férjed használni szokott?

— Van még a pince fenekében egy hordó vasbor. Ebben van az én uramnak az ereje. És van a konyhában egy kicsi ezüst polc. Azon van egy kicsi ezüst láda, abban van egy ezüst fésű. Azzal szokott ebéd után megfésülni.

Ekkor azt kérdezte Hajnalfia:

— Van-e választóvizük?

— Igenis van — felelte a leány —, de azt a férjem nem szokott sohasem használni.

— Nem baj, királyleány, csak add a rendelkezésemre.

Ekkor a királyleány kihozott egy jó fazék választóvizet, és Hajnalfia a választóvizet a keze ügyébe tette. A királyleánynak azt mondta, hogy menjen csak bé, és végezze a dolgát. Csak még azt mondja meg, milyen jeladás, amivel jó haza a férje.

Azt mondja a leány:

— Az én uram egy hétmázsás tüzes buzogányt dob elé az udvar közepébe, és akkor tudom, hogy érkezik. Vigyázz erősen, Hajnalfia, mert a férjemnek hét feje van, és rendkívül veszedelmes.

— Nem baj, királyleány, a többi az én dolgom. Te csak légy nyugodt.

Ekkor Hajnalfia kiment az udvar közepébe, hanyatt feküdt a földre, és várta a sárkány jeladását.

Nem telt bele öt perc, máris jött a sárkány buzogánya. Éppen Hajnalfia hasára esett. Hajnalfia úgy visszavágta a hasával, hogy a buzogány hét mérfölddel túlesett a sárkánytól. Megijedt ekkor a sárkány, nem gondolta, hogy az ő udvarán még erősebb es legyen. Azt hitte, hogy a bátyai jöttek látogatóba, azok üznek tréfát vele.

De mikor leszállt, és meglátta Hajnalfiát, odament hozzá, és kérdezte:

— Ki vagy te, és mi járatban vagy itt? Hogy mertél az én engedélyem nélkül a kapumon bójul jönni?

Azt mondja Hajnalfia:

— Ne azt kérdezd, sárkány! Hanem hogy merted a királyleányokat a király engedélye nélkül ellopni? Most a fejeddel fogsz lakolni. Gyere, menjünk, és küzdjünk meg.

De a sárkány nem egyezett belé, amíg nem ebédel, és meg nem fűsülködik.

Azt mondja erre Hajnalfia:

— Ne ebédelj, mert nehezebb leszel, és ne fűsülködj, mert összeborzolódsz. Hanem menjünk a vascsűrbe, és küzdjünk meg.

Azt mondja a sárkány:

— Nem menyek addig, amíg a vasboromat meg nem ittam.

— Ne igyál — mondja Hajnalfia —, mert megrészegeled, és akkor könnyen elbánok véled.

De a sárkány nem volt hajlandó menni.

Ekkor Hajnalfia előkapta a fazak választóvizet, és észrevétlenül a szemébe öntötte a sárkánynak. Így a sárkány összes szeme kiégett. Ekkor megragadta a sárkányt, és hátravitte a vascsűrbe. Most már a sárkány nem látott, megfogta őt Hajnalfia, és úgy belévágta a vascsűrbe, hogy három métert süllyedt a padlóba. De kiugrott a sárkány onnan, és belévágta Hajnalfiát a vascsűrbe. De csak egy métert süllyedt Hajnalfia. Kiugrott, újból megfogta a sárkányt, s úgy belévágta újból a padlóba, hogy hat métert süppedt belé. Ekkor elővette a kardját, és levágta a sárkánynak hat fejét, de a hetediket meghagyta.

Azt mondja a sárkány:

— No, te híres Hajnalfia, még akkor tudtam, hogy dolgom lesz véled, amikor anyád méhében akkora voltál, mint egy dió. De hagyd meg az életemet, s amit kívánsz, azt adok. Vigyed a királyleányt, a tizenkettedik emeleten a toronyszobában az ablak felett van egy kicsi polc, azon

vagyon egy ezüsttojás és egy ezüstvessző. Ezeknek az a titkuk, hogyha kívánod, hogy a vár ragadjon belé a tojásba, a vesszővel megérinted a tojást, és a vár menten belészökik. Aztán magaddal viheted. Csak az életemet hagyd meg.

Hajnalfia meghallgatta a titkokat, de lecsapta a sárkánynak a hetedik fejét es. Esszevágta szecskává, és elment a leányhoz. Mivelhogy a királyleány is nézte a küzdést, örömkönnyes szemmel szaladt Hajnalfia felé. Nyakába borult, és csókolta. Hajnalfia felment a tizenkettedik emeletre, és előhozta az ezüsttojást. Lehozta a vár közepére, megérintette a vesszővel a tojást, és azt kívánta, hogy az egész vár és a benne lévő palota szökjön bele. Ahogy gondolta, úgy történt. Amikor körülnézett, csak a puszta földet látta maga körül. A tojást és a vesszőt pedig a zsebébe dugta. Fogta a leányt, a hátára vette, harsintott az ostorával, és a másik percben már a tizennégy fejű sárkány palotájában voltak.

Annyira fénylett a palota, hogy majd hogy a szemük világa ki nem veszett tőle. Aranyból volt a kerítés, a vár, a kastély. Mikor meglátta Hajnalfia, hogy ott sincs kapu, befogta a lányt a hunya alá, másik kezével megharsintotta az ostorát, s máris bent termett a kastély udvarán. Keserves sírás-rívásra lettek figyelmesek. Feltekintettek a tizenkettedik emeletre, s nagy meglepetésükre meglátták a király középső leányát, ő volt az, aki olyan keservesen sírt. De mikor nénje szavát meghallotta, abban a helyben lent termett. Csókolták egyik a mást fogyhatatlanul. Ekkor azt kérdezte, Hajnalfia a király középső leányától:

— Hol van a férjed, és mit csinál?

— Éppen most ment széjjelnézni az országba, hogy lássa a népét. De nemsokára hazajő. Tü hogy mertetek ide jőni, ahol ember még sohasem járt? Ha a férjem megtudja, hogy itt vagytok, teljesen fancsikába tép tütöket.

— Ez már a mi bajunk — mondta Hajnalfia. — Mit szokott ebédelni a férjed?

— Van tizennégy ökör megsütve, tizennégy sütet kenyér, tizennégy kád víz és tizennégy hordó bor. A pince fenekén van két hordó vasbor, abban van az uram ereje. A konyhában van egy kis aranyláda, abban van egy kis aranyfésű, azzal szokott fésülni ebéd után.

— Van-é még valami titkos eszköze az uradnak, amivel verekezés közben védekezni tudna?

— Nincsen — mondja a királyleány.

— Hát akkor milyen jelet ad elé, mikor jó haza?

— Tizennégymázsás vasbuzogányt vet elé tüzesen. És akkor tudom, hogy érkezik haza.

Ekkor azt mondja Hajnalfia:

— Legalább mutasd meg, hol szokott a férjed ebédelni?

Ekkor Hajnalfia hagyta a leányokat magokra, bement a konyhába, és amit ott talált, mindent megevett. Bement a pincébe, megitta a két hordó vasbort, és mint aki jól végezte dolgát, visszament a leányokhoz. Azt kérdezte a királylánytól:

— Van-é választóvizetek?

Mire a leány megmutatta a százliteres hordót, ami tele volt mérges, füstölgő zöld választóvízzel. Hajnalfia merített belőle egy jó korsóval, beküldte a leányokat a szobába, ő maga megfészülködött az aranyfésűvel, kiment az udvarra, és ott hanyatt feküdt, hogy pihenjen.

Megint éppen a hasára esett a tizennégymázsás buzogány, de ő azt es úgy vágta vissza a hasánál fogva, hogy tizennégy mérföldre repült vissza. Nem gondolt a sárkány idegenre, csak a bátyjára, mert azt hitte, hogy csak ő lehet nálánál erősebb. De mikor megpillantotta Hajnalfiát az udvaron, egyenesen nekitartott. Azt kérdezte tőle:

— Ki és mi vagy? Hogy mertél az engedélyem nélkül az udvaromba jönni?

Azt mondja Hajnalfia:

— Ne kérdezd, Tizennégyfejű, hanem én kérdezlek, hogy merted elrabolni a király leányát a király híre nélkül? Most pedig jössz hátra a csűrbe, hogy küzsdjünk meg. Melyik lesz az erősebb, az lesz a nyertes.

— Nem menyek én, amíg nem ebédelek, amíg meg nem fészülködöm, amíg meg nem iszom a vasboromat — mondta nagy mérgesen a sárkány.

— Ne egyél, mert nehéz leszel, és én könnyen elbánok veled, ha iszol, részeg leszel, és akkor feldoblak a felhőkbe, fészülködnöd sem érdemes, mert úgylis felborzolódsz — mondta Hajnalfia.

De csak nem akart kimenni a sárkány a csűrbe. Erre Hajnalfia megragadta a választóvizet, és szembe dobta véle. A sárkány olyat ordított, hogy a választóvíz a szemébe loccsant, hogy még a vár és a palota és megrezdült belé. De Hajnalfia akkor már cipelte őt a csűrbe. Ott úgy belévágta a padlóba, hogy száz méternyire süllyedt belé. Erre elévette a

kardját, s levágta a sárkánynak tizenhárom fejét. A tizennegyediket meghagyta. Azt nyögi a sárkány akkor:

— No, te híres Hajnalfia! Még akkor tudtam, hogy dolgom lesz véled, amikor az anyád méhében akkora voltál, mint egy mogyoró. Hagyd meg életemet, amit kívánsz, azt adok. Vigyed a királyleányt. Tizenkettedik emelet toronyszobájában az ajtó felett van egy kis polc, azon van egy aranytojás és egy aranyvessző. Kívánjad, hogy a tojásba ragadjon bé a kastélyom, érintsed meg a vesszővel a tojást, és az beléragad. Azután vedd magadhoz és járj békével. Csak hagyd meg az életemet.

Lecsapta Hajnalfia a tizennegyedik fejét es a sárkánynak. Összevissza vagdosta teljesen, és ment elé a leányokhoz. Mikor azok meglátták a győzedelmes Hajnalfiát, azonnal szaladtak szembe vele, és ölelték, csókolták véghetetlenül.

Hajnalfia felment a tizenkettedik emeletre, elővette az aranytojást és aranyvesszőt, és gondolta, hogy a vár ragadjon belé a tojásba. Megérintette a vesszővel a tojást, hát egyszeriben ott volt a markában az egész vár. Mikor körülnézett, csak a puszta földet látta.

A tojást a zsebébe rejtette, a két leányt a hóna alá kapta, harsintott ostorával, és abban a helyben a harmadik sárkány városában találták magikat. Ez még jobban fénylett, mint a másik kettő. Itt es leszálltak! Mikor meglátta Hajnalfia, hogy ennek sincs kapuja, fogta a leányokat a hunya alá, harsintott az ostorával, és egyszeriben bent termett a vár udvarában.

Ott lakott a huszonnégy fejű sárkány. Megint nagy sírás-rívásra lettek figyelmesek! Vigyázkodnak jobbra-balra, egyszerre csak meglátják a legkisebbik királyleányt a tizenkettedik emeleten. Hajol ki az ablakon, és annyira sír, hogy hull a könnye, mint a záporosó. Szól a nevére a második nénye. Sikolt fel örömeiben a kicsi királyleány és azonnal leszaladt elébük, és örömkönnyes szemekkel csókolták egyik a más.

— Hogy és mi módon jutottak ők oda — kérdezte őket. — Hisz ember még sosem járt ezen a földön.

Azt mondja Hajnalfia:

— Ne kérdezz, tubicám, mondd meg inkább, hol van a férjed, és mit csinál, mert én a te megszabadításodra jöttem el.

— Ahhoz nincs remény, hogy engem megszabadíts — mondta búbanatosan a leányka —, mert az én férjem a huszonnégyfejű sárkány, és mindjárt jó haza. Most pedig tű azonnal bújhatok el valamerre, mert ha itt talál tütöket, széttép, hogy rostának sem lesz jó a bőrötök.

— Ne félj semmit, szép királyleány, csak azt mutasd meg, hol és mit szokott ebédelni a férjed.

— Van a konyhában huszónégy ökör megsütve, huszónégy sütet kenyér, huszónégy kád víz és huszónégy hordó bor. Ez az én uram délebédje. A pince torkában pedig három hordó vasbor, ebben tartja az én uram az erejét. A konyhában a katlan felett pedig van egy gyémántláda, abban egy gyémántfésű, ezzel fésülködik, mikor idegeneket lát.

— Hát választóvized van-é? — kezdte Hajnalfia.

— Látod-é azt a korsót? Ebben találod a legmérgeesebb választóvizet.

— Most már csak azt mondd meg, mikor jó haza a férjed, milyen jelt ad elé.

— Huszónégymázsás vasbuzogányt dob elé tüzesen, úgy tudom meg hogy érkezik haza.

Ekkor Hajnalfia kényelmesen megebédelt, a sárkánynak pedig semmit sem hagyott. Megitta a vasbort, és jóllakoton kifeküdt az udvar közepébe. Egyszer csak bérepül a buzogány a várba, éppen Hajnalfiának a hasára. Hajnalfia úgy vágta vissza a hasánál fogva, hogy huszonegy mérfölddel

kerülte el a gazdáját. Visszamehetett most már a sárkány a buzogányért, és csendesen hozta elé magával. Erőst megijedt, hogy nálánál valami sokkal erősebb van ott.

Mikor leszállott, és meglátta Hajnalfiát, erősen elszörnyülködött, hogy létezik, hogy egy ilyen kicsi emberke nálánál erősebb lehet. De gondolta magában, nem baj, bármilyen erős, ő csak elbánik vele. Azt kérdezte Hajnalfiától:

— Ki vagy, és milyen szél fútt ide, és mit keresel az én országomban ?

— Ne kérdezd, sárkány, hanem hogy merted ellopni a király legkisebbik leányát? Most meglakolsz érte. Gyere hátra a csűrbe, és küzdjünk meg. Ha te leszel a győztes, marad a királyleány. Ha nem, úgy viszem.

Akkor azt mondja a sárkány:

— Előbb eszem, iszom, és megfűsülködöm.

— Ne egyél, mert nehéz leszel, és könnyebben elbánok veled, ne igyál, mert lerészegszel, és önmagadtól fogsz lezuhanni a földre. Ha megfűsülködöl, a birkózásnál úgyis felborzulsz.

De a sárkány nem akart így birokra kelni, mert nagyon éhes volt. Fogta Hajnalfia a választóvizet, és csöppig szembeöntötte véle. A sárkány úgy vágódott a földhöz, hogy még a kastély ablakai es remegtek bele. Megrezdült a föld es, mikor megragadta Hajnalfia, és az egyik nyakánál fogva hátracipelte a csűrbe, és úgy belevágta a csűr padlójába, hogy húsz méterre süppedt. A sárkány ki akart ugrani onnan, de nem volt már ereje, mert amíg felharagudott volna, addig Hajnalfia levágta húsz fejét. Nyög nagyot a sárkány:

— No, te híres Hajnalfia! Még akkor tudtam, hogy dolgom lesz veled, mikor az anyád méhében akkora voltál, mint egy kicsi borsó. Hagyd meg az életemet, s amit kívánsz, azt adok. Van a tizenkettedik emelet ablakában egy kicsi gyémántláda. Abban van egy gyémánttojás és egy gyémántvessző. Csak gondolnod kell, hogy ragadjon a tojásba a város, és amint megsuhintod a vesszővel, kívánságod abban a helyben teljesül. Vigyed a leányt, csak az életemet hagyd meg.

Hajnalfia lecsapta biz a huszonegyedik fejét es, és esszevágta teljesen. Kacagott örömben, hogy minden terve sikerült.

Szaladt a három leány es, hogy elhalmozzák csókjaikkal. Megnyúgodva ment fel Hajnalfia a kastélyba, ráakadt az ablaknál a kicsi ládikóra, levitte az udvar közepére, kívánta, hogy ragadjon bé a tojásba az egész kastély,

várral együtt. Megérintette a vesszővel, és egyszerre csak beszökött a tojásba az egész sárkányváros. Mikor szétnézett, ismét csak a kopár földet látta maga körül. Ekkor a kicsi leányt felvette a hátára, a más kettőt a hóna alá fogta, és megtért vissza a hajnalcsillagra. Ekkor megharsintotta az ostorát, és egyszerre három mérföldet ugrott előre.

Azt veszi észre, a magas levegőjárásból, hogy nagy virágos díszkapuk vannak kötve a földön. Leszáll, hadd lássa, mi az? Hát az a sok juh, amit utoljára elhagyott, mind visszaváltozott emberi gyermekké, és Hajnalfia fogadtatására kötötték a díszkaput. Jól enni, inni adtak Hajnalfiának és a három leánynak, megvendégelték őket, annak rendje módja szerint. Mikor Hajnalfia elbúcsúzott tőlük, annyira megéltették, hogy a sok gyermekhangtól még a hegyek es megremegetek.

Felszedte a leányokat magára, újból harsintott az ostorral, és megint hat mérföldet ugrott tovább. Meglátta a levegőből, ismét olyan mozgás van a földön, mint az előbb. Megint leszállt, és ott volt, ahol jöttében az elvarázsolt tehéncsordával találkozott, akik most fehérréppé változtak vissza. Tarka virágos díszkapuval várták Hajnalfiát, hogy felszabadította őket a varázs alól. Jól megvendégelték őket, de Hajnalfia nem sokáig időzhetett náluk, a három leánnyal, mert hosszú út volt még előttük.

Újból elbúcsúztak, hátára vette a leányokat, harsintott ostorával, és kilenc mérföldet ugrott hazafelé. Ekkor a magas levegőből nagy füstölgő tüzeket látott, és sok embert a földön. Leszállt, köszöntötte őket, hát ezek voltak a lóvá varázsolt emberek. Nagy éljenzéssel és örömsírással fogadták őket, és dicsérték Hajnalfiát az ő vitézségéért, hogy felszabadította őket a sárkányok varázsa alól, és enni, inni adtak nekik. Hajnalfia és a három leány köszönték szépen a megvendéglést, de csakhamar útra keltek innen es.

Harsintott Hajnalfia az ostorával, és meg sem állt a három leánnyal az üveghegyig. Letette a három leányt az üveghegyre, megharsintotta az ostorát, és egyik leánnyal a hátán átugrott a hajnalcsillagra. Azon a láncon leereszkedett a bátyjaihoz a rézmedencébe. Letette a leányt, visszament a másik kettőért, és azokat es szerre leszállította.

Ekkor aztán köszöntötte a bátyjait. Mikor azok meglátták őt, nagyon megharagudtak, hogy neki sikerült egyes-egyedül megszabadítani a királyleányokat. És addig, amíg Hajnalfia a leányok után volt, addig a két legény kifent egy nagy vasrúdat négy élre. Azt mondták Hajnalfiának:

— No, te híres öcsénk! Ha már a sárkányokat legyőzted, és a leányokat el tudtad hozni, lássuk, el tudod-e törni ezt a nagy vasrúdat a térdeden?

Hajnalfia mit sem gondolt arra, hogy a vasrúd négy élre van fenne, fogta, és egyszerre hezzácsapta a térdéhez, hogy leszakadt mind a két lába. Ekkor megfogták a bátyjai, és ledobták a medencéből a földre.

Zuhant, zuhant, már se nem látott, se nem hallott, egyszer csak megkapta valami.

Hát amint magához tér, látja, hogy egy nagy kosárba esett, és a kosár egy szárnyas embernek van a hátára erősítve, aki nagy csapásokkal szeli a levegőt. A szárnyas embert Szélfutó Pálnak hívták, a két karja héányzott, és azok helyében szárnyak nőttek. Mindig egy nagy kast hordozott a hátán.

Mikor megpillantotta Hajnalfiát zuhanni a levegőben, egyszerre odaugrott, odatartotta a kasját, hogy Hajnalfia oda essen belé. Ekkor Szélfutó Pál megtért visszafelé, egyenesen az Ő sziklabarlangjához, egy rengeteg nagy erdő közepén. Mikor meglátta, hogy Hajnalfia ember, nagyon elszörnyülködött. De mikor meglátta a véres térdét, azonnal gyógyfüveket hozott, megkengette a sebhelyeket, és ez meg is fogta a vérért úgy, hogy nem halt meg. Ekkor azt kérdezte:

— Ki vagy, és hogy kerültél fel a magas levegőjárásba?

Hajnalfia elmagyarázta, hogy az ő neve miféle, és honnan jó, hogy elpusztította a sárkányokat, amelyek ellopták a királynak a leányait.

— Vissza es hoztam őket, de mikor leszálltam a bátyjaimhoz, azok irigységből egy nagy vasat kiéleztek, és követelték tőlem, hogy mutassam meg a vitézségemet, és törjem el a térdemen. Mit sem sejtettem — mondotta tovább Hajnalfia —, hogy annak éle van. Térdemhez csaptam, de akkor lehulltak a lábaim. Ezután dobtak utána éngem es, és most itt vagyok.

Szélfutó Pál szájátva hallgatta.

— Nem baj, Hajnalfia — mondotta —, majd kerítünk mű neked lábakat. De a bátyáid megbánják, amit véled tettek. Csak bízzál bennem, és parancsolj nekem. Amit kívánsz, azt hozok neked.

Akkor Hajnalfiát Szélfutó Pál megvendégelte, újból kiugrott a levegőbe, és elment a király kastélyához, éppen akkor volt a nagy lagzi. Estefia, Éjfélfia akkor tartották esküvőjüket, csak az volt a szomorúság, hogy Hajnalfia nem tért vissza. Eleget búsulta Hajnalfiát a legkülsőbbik királyleány, de nem merte elárulni, hogy a bátyjai dobták le a

rézmedencéből, mert azzal fenyegette a két legény és a két nagyobbik leány, hogyha egy szóval es elárulja, hogy Hajnalfia volt a sárkányok vitéze, akkor menten elpusztítják. És így a küsebbik királyleány öröm helyett mindig búsult. És sírt, hogy csak néki nincsen párja.

Mert nem gondolt arról, hogy Hajnalfia még életben van.

Szélfutó Pál elrepült egyenesen a királyi kastélyhoz. Bétékintett a kastélynak azon az ablakán, ahol a kicsi királyleány tartózkodott, és beszólt a leánynak:

— Ne búsulj, Ilona, mert él a te mátkád. Ott lakik az én palotámban. Küldj csókot a számára.

Kicsit vonakodott a királyküsasszony, hiszen nem ismerte Szélfutó Pált, de mikor megmondta, hogy a három tojást és a három vesszőt es látta, megbátorodott, és kérte, hogy vigye el őt Hajnalfiához. De azt mondta Szélfutó Pál:

— Nem vihetlek magammal, mert gyorsan mennek, és kiesel a kasomból. Hanem küldj egy kis ételt meg italt ebből a nagy lakodalomból.

Parancsot es adott a szolgálainak, hogy hozzanak sok ételt és italt, legalább tíz ember számára.

A sok ételt és italt mind bérakták Szélfutó kasába. Elbúcsúzott illendőképpen a leánytól, és megígérte, hogy nemsokára elhozza magával Hajnalfiát es, mihelyt meggyógyul a lába. Most pedig repül vissza a barlangjába.

Hajnalfia ezalatt unt egyedül ott ülni, és kijött a barlang elé. Elővette az ezüsttojást és a vesszőt, és követelte, hogy a barlang helyett a tojásbéli ezüstvár változzék oda. Megérintette ekkor a tojást és a kősziklát, és egyszeribe ezüstté változott az egész föld. Ezüst virágokat természet, ezüstalmák hullottak a fákról, és ekkor Hajnalfia bément az ezüstvárrá változott barlangba, elővette az aranytojást és a vesszőt, ráhúzott a tojásra a vesszővel, megérintette a bent való falakat, és kívánta, hogy változzanak arannyá. Elővette ekkor a gyémánttojást és vesszőt, ráhúzott a tojásra a vesszővel, és kívánta, hogy minden bútor a barlangban változzék gyémánttá. Megérintette a vesszővel a gyémánttojást és egy bútordarabot, és azonnal gyémánttá változott minden. Gyémántosok voltak a fűtők, edények és minden más is. Mikor ezen dolgát elvégezte, kiment a barlangvár elé, és várta Szélfutó Pált.

Egyszer csak jó es Szélfutó Pál nagy szélvel, de ha Hajnalfia fel nem kiáltott volna neki a levegőbe, Szélfutó Pál messze repült volna a barlangjától. Úgy elveszett a szeme világa a nagy fényességtől, hogy alig tudott leszállni a földre. Még Hajnalfiát es alig ismerte fel. Hinni sem akart a szemének. És csak elcsudálkozott Hajnalfia varázshatalmán.

Bément Szélfutó Pál a barlangvárba Hajnalfiával, kivetette vele a kasban hozott ételmezt és a mátkájától hozott üzenetet. Ekkor az asztal mellé ültek, és mind megették az ételmezt, amit Szélfutó Pál a kastélyból hozott.

Másnap újból elment Szélfutó Pál a városba. Éppen vásár volt és nagy sokadalom. Szélfutó Pál megpillantott egy sátrat, amelyikben egy kufárné mézespogácsát árult. Nem sokat gondolkozott, egyet fordult a kasocskájával, hogy úgy beléfordult a kufárné sátrastul, pogácsástól, hogy moccanni sem tudott a meglepetéstől.

Szélfutó Pál visszarepült Hajnalfiához, és kirázta zsákmányát a kasból, de a kufárné még mindig úgy meg volt ijedve, hogy szólni sem tudott. De mikor meglátta, hogy milyen szép legényekkel van dolga, minden bánatát elfelejtette. Ottmaradt, hogy ezentúl főzzön rájuk, és gondozza őket.

Másnap újból felszerelt Szélfutó Pál a kicsi kasával, de most már beléültette Hajnalfiát es. Elrepültek a városba, és a királykisasszony ablakán es békukkantottak. Hát csak látják, hogy ül az ablakban, és igen igen keservesen sír. De mikor meglátja Hajnalfiát a kasban, egyszerre még a szívverése es majd hogy meg nem állt. Szaladt Hajnalfiához, Ölelték, csókolták egymást. Mintha édes párok lettek volna. Hívta bé a királyleány Hajnalfiát, de ő nem mehetett bé, mert még nem voltak lábai.

— Majd ha újra ép leszek, akkor jövök — mondta —, de most meghagyom tenéked, hogy ne sirassál, nem vihetlek el most, amíg a lábam helyébe láb nem nő.

Búcsúcsókot adtak egymásnak, és Szélfutó Pál elrepült Hajnalfiával vissza a barlangjához. Bémennék a barlangba, hát uramfia, úgy sír a kofaasszony, hogy mozog minden bútor belé. Azt kérdezi tőle Szélfutó Pál:

— Hát magát mi lelte, míg odavoltunk?

— Egy nagyszakállú ember járt itt — hebegte —, éppen mikor készen volt a puliszka. Mindent megevett, csak az edényeket hagyta meg. És újból elmenekült.

— Nem baj — mondta Szélfutó Pál —, te holnap elmaradj, Hajnalfia barátom, lesben állsz, és ha jó, hát megfogod őt, ügyes vitéz vagy, és aztán

elbánunk vele úgy, hogy soha többet nem eszi meg előlünk az ételt.

Úgy es történt, ahogyan megtárgyalták. Meghagyta Hajnalfia Szélfutó Pálnak, hogy csak addig menjen el a barlangtól, hogy a sípszót meghallja. Mikor egyet sípol, akkor ő már ott legyen, többet elintézik ketten.

Másnap a kufárné megint egyedül maradt, és puliszkát főzött. Mikor éppen dél lett, hát jő az ember egy nagy konkos pálcával. Hiába jajgatott a kofa, nem törődött semmit a szakállas, de mikor bé akart jönni, hogy a kását megegye, Hajnalfia, aki ott ült az ajtó mögött, elényult, és fél kézzel torkon ragadta az embert, a másik kezével sípolt egyet Szélfutó Pálnak.

Elővette Hajnalfia a kardját, levágta az embernek a két lábát térdében, és Szélfutó Pállal odatették Hajnalfia térdéhez. A kofa forrasztó fűvel megkente a két csonka lábat, és az ember lába egyszerre odaragadt Hajnalfia csonka térdéhez. Próbálja jártatni a lábakat, hát fáinul működnek azok.

Levagták két karját es, és Szélfutó Pál csonka karjai helyébe tették. Megkenték újból forrasztófűvel, hát az es odaforrt. Próbálja Szélfutó Pál az új kezeket, hát azok es fáinul működnek.

Ekkor Hajnalfia megfogta az ember többi részét, és bétette Szélfutó Pál kasába. Az elrepült vele messzire, és ott ledobta.

Mint akik jól végezték dolgukat, Hajnalfia megint béült Szélfutó Pál kasába, magához vette a három tojást és a három vesszőt, és elmentek vissza a királyi kastélyhoz. Ekkor szálltak a kastély udvarára.

A két nagyobbik fiú nem tudta csodájában, mit csináljon, mikor meglátta Hajnalfiát.

Ekkor Hajnalfia és Szélfutó Pál a király elébe mentek, és Hajnalfia jelentette a királynak, hogy ő az, aki elhozta a leányokat a sárkányok országából. A bátyjai övéle nagy csúfságot követtek el, irigységből ledobták a levegőből csonka lábakkal, de Szélfutó Pál megmentette.

Azt kívánta ekkor a király, hogy mutassa meg a jeleket a sárkányok országából. Elővette Hajnalfia a három vesszőt és a három tojást, és parancsolt a tojásoknak. Megérintette őket a vesszővel, és azt kérdezte a királytól:

— Felséges királyom, mit kívánsz legjobban?

Erre a király elmondta, hogy azt szeretné, hogy ezüstből lenne az udvara, aranyból lenne a palotája, gyémántból a palota belseje. Még az utolsó szót ki sem szólta, máris mindenféle megtörtént.

Ekkor a király bámulatában a földre esett, és ott hempergett. Ekkor meghitte Hajnalfiának az ő vitézségét. Csak azt kérdezte, mivel ítélje el a bátyjait.

Hajnalfia megkegyelmezett nekik, mert a leányokat nagyon sajnálta.

A király ekkor újból egy nagy menyegzőt tartott, feleségül adta a kisebbik leányát Hajnalfiának, és aztán éltek a legnagyobb boldogságban.

Ottmarasztalták Szélfutó Pált es Hajnalfia inasának, és odavitték a kofánét es.

Még máig es élnek boldogul, ha meg nem haltak.

Fehérlófia

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt a világon egy fehér ló. Ez a fehér ló egyszer megellett, lett neki egy fia, azt hét esztendeig szoptatta, akkor azt mondta neki:

— Látod, fiam, azt a nagy fát?

— Látom.

— Eredj fel annak a legtetejébe, húzd le a kérgét.

A fiú felmászott, megpróbálta, amit a fehér ló mondott, de nem tudta megtenni. Akkor az anyja megint szoptatta hét esztendeig, megint felküldte egy még magasabb fára, hogy húzza le a kérgét. A fiú le is húzta.

Erre azt mondta neki a fehér ló:

— No fiam, már látom, elég erős vagy. Hát csak eredj el a világra, én meg megdöglöm.

Azzal megdöglött. A fiú elindult világra. Amint ment, mendegélt, előtalált egy rengeteg erdőt, abba be is ment. Csak bódorgott, csak bódorgott, egyszer egy emberhez ért, ki a legerősebb fákat is úgy nyűtte, mint más ember a kendert.

— Jó napot adjon Isten! — mondta Fehérlófia.

— Jó napot, te kutya! Hallottam hírért annak a Fehérlófiának, szeretnék vele megbirkózni.

— Gyere no, én vagyok!

Megbirkóztak. De alig csavarított egyet Fehérlófia Fanyúvön, mindjárt a földhöz vágta.

— Már látom, hogy erősebb vagy, mint én — mondja Fanyúvő. — Hanem tegyük össze a kenyerünket, végy be szolgálatodba.

Fehérlófia befogadta, már itt ketten voltak.

Amint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy embert, aki a követ úgy morzsolta, mint más ember a kenyeret.

— Jó napot adjon Isten! — mondja Fehérlófia.

— Jó napot, te kutya! Hallottam hírért annak a Fehérlófiának, szeretnék vele megbirkózni.

— Gyere no, én vagyok!

Megbirkóztak. De alig csavarított Fehérlófia Kőmorzsolón hármát-négyet, mindjárt a földhöz vágta.

— Már látom, hogy teellened nem csinálhatok semmit — mondja Kőmorzsoló. — Hanem tudod mit, végy be szolgálatodba, hű szolgád leszek halálig.

Fehérlófia befogadta, már itt hárman voltak. Amint mentek, mendegéltek, előtaláltak egy embert, aki a vasat úgy gyúrta, mint más ember a tésztát.

— Jó napot adjon Isten! — mondja neki Fehérlófia.

— Jó napot, te kutya! Hallottam hírét annak a Fehérlófiának, szeretnék vele megbirkózni.

— Gyere no, én vagyok!

Sokáig birkóztak, de nem bírtak egymással. Utoljára Vasgyúró gáncsot vetett, földhöz vágta Fehérlófiát, erre ez is megharagudott, felugrott, s úgy vágta a földhöz Vasgyúrót, hogy majd odaragadt. Ezt is szolgálatába fogadta, már itt négyen voltak.

Amint tovább mennek, mendegélnek, rájuk esteledett, ők is megtelepedtek, kunyhót csináltak.

Másnap azt mondja Fehérlófia Fanyűvőnek:

— No, te maradj itt, főzz kását, mink elmegyünk vadászni.

Elmentek. De alig hogy tüzet rakott, s a kásafőzéshez fogott Fanyűvő, ott termett egy kis ördög; maga nagyon kicsi volt, de a szakálla a földet érte. Fanyűvő nem tudott hova lenni ijedtében, mikor meglátta, hát még mikor rákiáltott:

— Én vagyok Hétszűnyű Kapanyányimonyók, add ide azt a kását, ha nem adod, a hátadon eszem meg!

Fanyűvő mindjárt odaadta. Hétszűnyű Kapanyányimonyók megette, azzal visszaadta az üres bográcsot. Mikor hazajöttek a cimborák, nem volt semmi ennivaló, megharagudtak, jól eldöngették Fanyűvőt, de az nem mondta meg, hogy miért nincs kása.

Másnap Kőmorzsoló maradt otthon. Amint kezdte főzni a kását, odament őhöz is Hétszűnyű Kapanyányimonyók, és kérte a kását:

— Ha ide nem adod, a hátadon eszem meg!

De Kőmorzsoló nem adta, Hétszűnyű Kapanyányimonyók sem vette tréfára a dolgot, lenyomta a földre, hátára tette a bográcsot, onnan ette meg a kását.

Mikor a többi három hazafelé ment, Fanyűvű előre nevette a dolgot, mert tudta, hogy Kőmorzsolótól is elveszi a kását Hétszűnyű

Kapanyányimonyók.

Harmadnap Vasgyúró maradt otthon. De a másik kettő se neki, se Fehérlófiának nem kötötte az orrára, mért maradtak két nap kása nélkül.

Ahhoz is odament Hétszűnyű Kapanyányimonyók, kérte a kását, s hogy nem adta, a meztelen hasáról ette meg. Amint a többi három hazajött, ezt is jól elpáholták.

Fehérlófia nem tudta, miért nem csinált egyik se kását. Negyednap maga maradt otthon. A többi három egész nap mindig nevette Fehérlófiát, tudták, hogy ahhoz is odamegy Hétszűnyű Kapanyányimonyók. Csakugyan oda is ment, de bezzeg megjárta, mert Fehérlófia megkötözte szakállánál fogva egy nagy fához.

Amint a három cimbora haza ért, mindjárt feltálalta a kását. Amint jóllaktak, megszólalt Fehérlófia:

— Gyertek csak, mutatok valamit.

Vezette volna őket a fához, amelyikhez Hétszűnyű Kapanyányimonyókot kötötte, hát látja, hogy nincs ott, hanem elvitte a fát is magával. Mindjárt elindultak a nyomon. Mindég mentek hét nap, hét éjjel, akkor találtak egy nagy lyukat, amelyen a másik világra ment le Hétszűnyű Kapanyányimonyók. Tanakodtak, mitévők legyenek, utoljára arra határozták, hogy lemennek.

Fanyűvő font egy kosarat, csavart egy hosszú gúzszt a faágakból, s azon leeresztette magát. De meghagyta, hogy húzzák fel, ha megrántja a kötelet. Alig ért le negyedrészt a mélységnek, megijedt, felhúzatta magát.

— Majd lemegyek én — mondja Kőmorzsoló. De harmadrésztől az útnak ő is visszahúzatta magát.

Azt mondja Vasgyúró:

— Enyje, be gyávák vagytok! eresszetek le engem! Nem ijedek én meg ezer ördögtől sem!

Le is ment fele útjáig, de tovább nem mert, hanem megrángatta a gúzszt, hogy húzzák fel.

Azt mondja Fehérlófia:

— Erresszetek le engem is, hadd próbáljak szerencsét! Bezzeg nem ijedt ez meg! Lement a másvilágra, kiszállt a kasból, elindult széjjelnézni. Amint így kódorog előre-hátra, meglát egy kis házat, bemegy bele hát kit lát? Nem mást, mint Hétszűnyű Kapanyányimonyókot. Ott ült a kuckóban, kenegette

a szakállát meg az állát valami zsírral; a tűzhelyen ott főtt egy nagy bogrács kása.

— No, manó — mondja neki Fehérlófia —, csakhogy itt vagy! Másszor te akartad az én kásámat megenni a hasamról; majd megeszem én most a tiedet a te hasadról.

Azzal megfogta a Hétszűnyű Kapanyányimonyókot, a földhöz vágta, hasára öntötte a kását, úgy ette meg, azután kivitte a házból, egy fához kötötte, s odább ment.

Amint megy, mendegél, előtalál egy várat rézmezővel, rézerdővel körülvéve. Amint meglátta, mindjárt bement bele; odabent egy gyönyörű királykisasszonyt talált, aki nagyon megijedt, amint meglátta a felvilági embert.

— Mit keresel itt, felvilági ember, ahol még a madár se jár?

— Hát biz én — felelt Fehérlófia — egy ördögöt kergettem.

— No, hát most jaj neked! Az én uram háromfejű sárkány, ha hazajön, agyonvág. Bújj el hamar!

— Nem búvok biz én, megbirkózom én vele.

Arra a szóra ott termett a sárkány.

— No, kutya — mondja Fehérlófiának —, most meg kell halnod! hanem viaskodjunk meg a rézsűrűmön!

Meg is viaskodtak. De Fehérlófia mindjárt a földhöz vágta a sárkányt, s levágta mind a három fejét. Azzal visszament a király kisasszonyhoz. Azt mondja neki:

— No, most már megszabadítottalak, királykisasszony, jere velem a felvilágra!

— Jaj, kedves szabadítóm — felel a királykisasszony —, van nekem idelent két testvérem, azokat is egy-egy sárkány rabolta el, szabadítsd meg őket, neked adja az én atyám a legszebb leányát meg fele királyságát.

— Nem bánom, hát keressük meg.

Elindultak megkeresni. Amint mennek, találnak egy várat ezüstmezővel, ezüsterdővel körülvéve.

— No, itt bújj el az erdőben — mondja Fehérlófia —, én majd bemegyek.

A királykisasszony elbújt, Fehérlófia meg megindult befelé. Odabent egy még szebb királykisasszonyt talált, mint az első. Az nagyon megijedt, ahogy meglátta, s rákiáltott: — Hol jársz itt, felvilági ember, hol még a madár se jár?

— Téged jöttelek megszabadítani.

— No, akkor ugyan hiába jöttél, mert az én uram egy hatfejű sárkány, ha hazajön, Összemorzsol.

Arra a szóra ott termett a hatfejű sárkány. Amint meglátta Fehérlófiát, mindjárt megismerte.

— Hej, kutya — mondja neki —, te ölted meg az öcsémet, ezért meg kell halnod! Hanem gyere az ezüstszűrümre, viaskodjunk meg!

Azzal kimentek, soká viaskodtak, utoljára is Fehérlófia győzött, földhöz vágta a sárkányt, levágta mind a hat fejét. Azután magához vette mind a két királykisasszonyt, s így hárman útnak indultak, hogy a legfiatalabbat is megszabadítsák. Amint mennek, mendegélnek, találnak egy várat aranymezővel, aranyerdővel körülvéve. Itt Fehérlófia elbújtatta a két királykisasszonyt, maga meg bement a várba. A királykisasszony majd meghalt csodálkozásában, amint meglátta.

— Mit keresel itt, ahol még a madár se jár? — kérdi tőle.

— Téged jöttetek megszabadítani — felelt Fehértóija.

— No, akkor hiába fáradtál, mert az én uram egy tizenkét fejű sárkány, aki, ha hazajön, összevissza tör.

Alig mondta ezt ki, rettenetes nagyot mennydörgött a kapu.

— Az én uram vágta a buzogányát a kapuba — mondja a királykisasszony —, mégpedig tizenkét mérföldről. De azért ebbe a nyomba itt lesz. Bújj el hamar!

De már ekkor, ha akart volna, se tudott volna elbújni Fehérlófia, mert a sárkány betoppant. Amint meglátta Fehérlófiát, mindjárt megismerte.

— No, kutya, csakhogy itt vagy! Megölted két öcsémet, ezért, ha ezer lelked volna is, meg keltene halnod! Hanem gyere aranszűrümre, birkózzunk meg meg!

Nagyon soká viaskodtak, de nem tudtak semmire se menni. Utoljára a sárkány belevágta Fehérlófiát térdig a földbe; ez is kiugrik, belevágja a sárkányt derékig; a sárkány kiugrik, belevágja Fehérlófiát hónaljig; már itt Fehérlófia nagyon megharagudott, kiugrott, s belevágta a sárkányt, hogy csak a feje látszott ki, erre kikapta a kardját, levágta a sárkánynak mind a tizenkét fejét.

Azután visszament a várba, elvitte magával mind a három királykisasszonyt. Elérkeztek ahhoz a kosárhoz, amelyiken Fehérlófia leereszkedett, próbálgatták minden módon, hogy férhetnének belé mind a

négyen, de sehogy se boldogultak. Így hát Fehérlófia egyenként felhúzatta a három királykisasszonyt, ő maga meg várta, hogy ő érte is eresszék te a kosarat. Csak várt, csak várt, három nap, három éjjel mindig várt. Várhatott volna szegény akár ítéletnapig is. Mert amint a három szolga felhúzta a három királykisasszonyt, arra határozták, hogy ők magok veszik el a három királykisasszonyt, s nem ereszti megint le a kosarat Fehérlófiáért, hanem otthagyják őt a másvilágon. Mikor Fehérlófia már nagyon megunta a várakozást, kapta magát, elment onnan nagy búslakodva. Alig ment egy kicsit, előfogta egy nagy záporoső, ő is hát behúzta magát a szűrébe, de hogy úgy is ázott, elindult valami fedelet keresni, ami alá behúzódjék. Amint így vizsgálódik, meglát egy griffmadárfészket három fiók-griffmadárral; ezt nemcsak hogy el nem szedte, de még betakarta a szűrével, maga meg bebújt egy bokorba. Egyszer csak jön haza az öreg griffmadár.

— Hát ki takart be benneteket? — kérdi a fiaitól.

— Nem mondjuk meg, mert megölnöd.

— Dehogy bántom, nem bántom én, inkább meg akarom neki hálálni!

— No, hát ott fekszik a bokor mellett, azt várja, hogy eláljon az eső, hogy levehesse a szűrét rólunk.

Odamegy a griffmadár a bokorhoz, kérdezi Fehérlófiától:

— Mivel háláljam meg, hogy megmentetted fiaimat?

— Nem kell nekem semmi — felel Fehérlófia.

— De csak kívánj valamit, nem mehetsz úgy el, hogy meg ne háláljam.

— No hát vigy fel a felvilágra!

Azt mondja rá a griffmadár:

— Hej, ha ezt más merte volna kívánni, tudom, nem élt volna egy óráig, de neked megteszem; hanem eredj, végy három kenyeret meg három oldal szalonnát, kösd a kenyeret jobbról, a szalonnát balról a hátadra, s ha jobbra hajlok, egy kenyeret, ha balra, egy oldal szalonnát tégy a számba. Ha nem teszel, levetlek.

Fehérlófia éppen úgy tett mindent, ahogy a griffmadár mondta. Elindultak azután a felvilágra. Mentek jó darabig, egyszer fordult a griffmadár jobbra, akkor beletett a szájába Fehérlófia egy kenyeret, aztán balra, akkor meg egy oldal szalonnát. Nemsokára megint megevett egy kenyeret meg egy oldal szalonnát, azután az utolsót is megette. Már látták a világot ide fent, hát egyszer csak megint fordítja a griffmadár balra a fejét.

Fehérlófia kapta a bicskáját, levágta a bal karját, azt tette a griffmadár szájába. Azután megint fordult jobbra a griffmadár, akkor a jobb lába szárát adta neki.

Mire ezt is megette, felértek. De Fehérlófia nem tudott se té-, se tova menni, hanem ott feküdt a földön, mert nem volt se keze, se lába.

Itt benyúl a griffmadár a szárnya alá, kihúz egy üveget tele borral. Odaadja Fehérlófiának.

— No — mondja neki —, amiért olyan jószívű voltál, hogy kezed-lábad a számba tetted, itt van ez az üveg bor, idd meg.

Fehérlófia megitta. Hát lelkem teremtette — tán nem is hinnétek, ha nem mondanám —, egyszerre kinőtt keze-lába. De még azon felül hétszer erősebb lett, mint azelőtt volt.

A griffmadár visszarepült az alvilágba. Fehérlófia meg útnak indult megkeresni a három szolgáját. Amint megy, mendegél, előtalál egy nagy gulyát. Megszólítja a gulyást:

— Kié az a szép gulya, hé?

— Három úré: Vasgyúró, Kőmorzsoló és Fanyűvő uraké.

— No, hát mutassa meg kend, hol laknak?

A gulyás útbaigazította, el is ért nemsokára a Vasgyúró kastélyához, bement belé, hát majd elvette a szeme fényét a nagy ragyogás, de ő csak ment beljebb. Egyszer megtalálta Vasgyúrót, aki mikor meglátta Fehérlófiát, úgy megijedt, hogy azt se tudta leány-e vagy fiú? Fehérlófia megfogta, kihajította az ablakon, hogy mindjárt szörnyethalt. Azután fogta a királykisasszonyt, vezette Kőmorzsolóhoz, hogy majd azt is megöli, de az is meg Fanyűvő is meghalt ijedtében, mikor megtudta, hogy Fehérlófia feljött a másvilágról. Fehérlófia a három királykisasszonyt elvezette az apjokhoz.

Az öreg király rettenetesen megörült, amint a leányait meglátta. S hogy megtudta az egész esetet, a legfiatalabbat Fehérlófiának adta fele királyságával együtt. Nagy lakodalmat csaptak, s még máig is élnek, ha meg nem haltak.

A barna tehén fia

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren túl, a pokol kapujának az ajtajában volt egy nagy cserfa, annak volt hetvenhét gyökere, hetvenhét ága, a hetvenhét gyökerén állott hetvenhét sárkány, a hetvenhét ágán hetvenhét holló. Aki az én mesémet meg nem hallgatja, annak a hetvenhét sárkány vigye el a lelkét, a hetvenhét holló vájja ki a szemét.

Egyszer volt egy ember, annak volt egy felesége, egy fia és egy tehene.

Közben az ember felesége meghalt, s a gyermek anyja nélkül maradt. A gyermek mindig a táltos tehénnel járt, amelynek öt lába volt.

Ha a gyermek elment hazulról, az apja sohasem kellett hogy tarisznyáljon neki, mert ha kicsavarta a tehén szarvát, kiugrott egy terített asztalka, azon volt étel, ital, amennyi kellett a gyermeknek.

Ezt megirigyelte a szomszédbeli öregasszony, akinek volt egy leánykája.

Az asszony rá akarta venni az embert, hogy vegye el őt feleségül.

Az embernek nem volt kedve hozzá, mert régóta ismerte az asszony természetét, de mégis az asszony győzött, elvette az ember.

Ez időtől fogva a két gyermek járt a tehénnel.

Egypár napig jól ment a dolog, de azután megváltozott a fiú sorsa, mert a mostohája mindig hideg puliszkát, hagymát tarisznyált neki, míg a leányának finom süteményeket. Ezt megsokallta a fiú, s elpanaszolta az édesapjának. Ezért az árulkodásért a mostohája még szigorúbban vette, s még annyit sem tarisznyáit neki.

A gyermek mindig sírt, búsult.

Odamegy a fiúhoz a tehén — a leányka már aludt, mert mindig meleg szellő csapta meg, mikor a fiú ebédelt —, s azt mondja a tehén a fiúnak:

— Csavard ki a szarvamat, s lesz mit egyél, igyál, így telt, múlt az idő, a fiú meghízott, s szép legény lett belőle. Ezt irigyelte a mostohája, s szidta a leányát:

— Mi az oka annak, hogy én neked mindig süteményeket tarisznyálok, a fiúnak hagymát, puliszkát, s ő mégis sokkal szebb, mint te. Nézz utána, lesd meg, ki hord neki édességet. El ne aludjál, ha ezer meleg szellő csap is meg, mert ha meg nem lesed, agyonverlek.

Pont tizenkét órakor a leánykát meleg szellő érintette, nem aludt el teljesen, csak egyik szemével, s mikor a tehén odament a fiúhoz, hogy a

szarvát kicsavarja, a leány észrevette, hogy a tehén szarvából a sok jó sütemény kiugrott a fiúnak.

Alig várta, hogy hazamenjenek, mindjárt megmondta az anyjának, hogy ki hord enni a fiúnak.

Az asszony nagyon elcsodálkozott, mihelyt ezt megtudta.

Nagybeteg lett, behívta az urát, s azt mondta:

— Na, édes férjem, ha ezt a tehenet le nem vágatod, szívét, máját meg nem ehetem, mindjárt meghalok.

— De édes feleségem, ez a tehén ad naponta háromszor s többször is tejet, amit mi eszünk meg.

— Az már nekem mindegy, de ha meg nem ehetem a szívét és máját, akkor én meghalok.

A tehén tudta előre, hogy az asszony mit akar, de a fiú is meghallotta a beszédet, mindjárt odaszaladt a tehénhez, s kezdett sírni s panaszkodni:

— Édes kicsi tehénkém, anyám azt akarja, hogy téged üttessenek meg.

— Ne búsulj, édes kicsi gazdám — mondja a tehén —, az nem baj, ha meg is akar üttetni, úgymint téged küldenek a mézáróért. Te, mikor odamész, kérd el tőle a bárdot, hogy te üssél meg engem. Most pedig anyádnak az lesz a kívánsága, hogy vezessenek engem be a házba, és az ágya előtt üssenek meg. Te bevezetsz engem, a bárdot veszed a kezébe, s nézed az én fejemet, s úgy üsd meg a mostohád fejét, hogy rögtön haljon meg. Azután ugorjál a hátamra, s megyünk hetedhétországon túl.

Úgy is történt.

Sok menetelés után érkeztek az ezüstrétre, s az ezüstkútnál letelepedtek, s azt mondja a tehén:

— Na, édes kicsi gazdám, csavard ki a szarvam, húzz ki a fülemből egy szőrszálat, ebből lesz egy furulya, egyél-igyál, furulyázzál, én meg az ezüsthídon legelgetek.

Egyszer ismét azt mondja a tehén a fiúnak:

— Húzz ki a farkamból egy szőrszálat, abból lesz egy hatélú kard, ezzel nem ijedsz meg soha semmiféle veszedelemtől.

Majd a tehén így folytatta:

— Pont tizenkét órakor jön az ezüsthíd, hogy küzdjem meg vele az ezüsthídon. Te menj fel most a legmagasabb fára, ott egyél-igyál, furulyálgass, s közben nagy zivatar lesz, mennydörgés, s akkor jön az ezüsthíd.

Úgy is történt, pont tizenkét órakor jött a bika, kilenc singnyire szakadt a láng a szájából.

Az ezüstbika odament a fához, amelyen a fiú furulyálgatott, ki akarja tömi a nagy fát, de nem tudja. Azt kiáltja a bika a fiúnak:

— Na, te jó legény, látom, hogy bátor vagy. Mondd meg az anyádnak, hogy holnap pont déli tizenkét órakor legyen az ezüsthídon küzdeni.

Azzal a bika eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Most megszólalt a táltos tehén:

— Gyere le, kicsi gazdám, látom, hogy bátor és erős vagy. Üsd fel azt a hatélú kardot a földbe.

A fiú fel is ütötte, s a tehén folytatta tovább a beszédet:

— No, édes kicsi gazdám, állj be a kard alá, hogy kereszteljelek meg, e naptól kezdve a neved: barna tehén fia, Laci. Ni, édes kicsi fiam, menj ki abba a rengeteg erdőbe, a legnagyobb és legvastagabb fát húzd ki tövestől, s fordítsd meg, s a hegyével üsd vissza a földbe.

Nemsokára jött a fiú:

— No, édesanyám, kihúztam a fát tövestől, s hegyével visszaültettem, úgyhogy még most is áll, ha el nem dőlt.

— No, édes fiam — mondja a tehén —, nincs nekem ekkora erőre szükségem, most menj vissza a fára, egyél-igyál, furulyálgass, s holnap pont tizenkét órakor gyere le, s akkor jön az ezüstbika. Mikor bömböléssel, ordítással az ezüstbika megérkezik, te a kardodat üsd fel az ezüstkút mellé, akkor aztán én megyek küzdeni a bikával az ezüsthídra.

Jön is a bika nagy széllal, bömböléssel. A tehén állott a hídnak az egyik végére, a bika a másikra. Egymásnak futamodott a két jószág, küzdöttek, türköltek, s a barna tehén az ezüstbikát úgy beleütötte a földbe, hogy csak a szarva hegye látszott ki.

A győzelem után azt mondja a barna tehén Lacinak:

— No, gyere, édes fiam, hasítsd fel ennek a bikának a gyomrát, vedd ki a faggyúját.

Ki is vette Laci, ezzel elmentek tüzet tenni, s megolvasztották az ezüstbika faggyúját. Azután az ezüstbika faggyújával megkenete a testét a fiú, és sokkal szebb s hétszer erősebb lett, mint azelőtt. A tehén azt mondja a fiúnak:

— No, édes fiam, ülj fel a hátamra.

A tehén egyet ugrott, kettőt szökött, s hosszú menetelés után elérkeztek az aranyrétre.

Az aranyréten azt mondja a tehén Lacinak:

— No, édes fiam, csavard ki a szarvamat, ülj le az aranykút mellé, egyél-igyál, furulyázzál, én meg az aranyfűben legelek.

Megint megszólal a tehén:

— Gyere ide, édes fiam, húzd ki a kardodat, és tedd előmbe.

A tehén rálehelte, és a hatélú kard tiszta arannyá lett.

— No, édes fiam — mondja a tehén —, ezt az aranykardot kösd az oldaladra, menj fel a legmagasabb fára, egyél-igyál, furulyázzál, én az aranyfűben legelek.

Egyszer csak kiáltja a tehén:

— Na, most édes fiam, jön az aranybika, hétszerte gonoszabb, mint az ezüsbika. Most már többet a szarvamat nem szabad kicsavarni, hanem húzzál ki a fülemből egy szőrszálat.

A tehén rálehelte, lett belőle egy aranytarisznya, abban egy rúd szalámi, egy szép fehér kenyér, bor, sonka, egy pipa, amely mindig tele volt aranydohánnyal, mindig égett, soha ki nem aludt.

A barna tehén azt mondja Lacinak:

— Menj fel a legmagasabb fára, hogy lássam, bátor vagy-e, vagy gyáva. Ott egyél-igyál, furulyázzál, én az aranyfűben legelek.

Jön egyszer az aranybika, hétszerte nagyobb szélvésszel, bömböléssel, ordítással, mennydörgéssel, mint az ezüsbika. Odamegy a fához, túrja a földet a fa körül nagy dühösen, a láng tizenhét singnyire jött a szájából, s felkiáltott a legényhez:

— Tudom, hogy dolgom van veled. Mondd meg az anyádnak, hogy holnap fél tizenkettőkor legyen az aranyhídon küzdeni.

A fiú leszállott a fáról, s odamegy az anyjához, a barna tehénhez, s elbeszélte, hogy mit látott, és mit mondott az aranybika.

— No, édes fiam — mondja a tehén —, tudtam én ezt régóta. Holnap szükségem lesz reád is. Mielőtt jönne az aranybika, elmész az aranyhídra, kiméred lépéssel a közepét, s ott megállsz minden félelem nélkül. A hatélú aranykardodat kihúrod a hüvelyéből, a markolatát tartsd az én fejem felé, hegyét pedig az aranybika feje felé.

A bika a híd egyik végén, a tehén a másik végén állott, s mérgesen néztek egymásra, s egyszerre mindketten szembefutottak, a fiú akkor is ott

állt nagy bátorsággal, összecsaptak, a barna tehén úgy beleütötte a kard hegyét az aranybika fejébe, hogy az rögtön hátraesett.

— No, édes fiam, legyőztem a második ellenségünket is, most menjünk vissza az aranykúthoz, s annak vizéből mosdjál meg, hogy hétszerte szebb légy, mint azelőtt.

— Na, édes fiam, most ülj fel a hátamra.

Mint a szélvész, úgy eltűntek. Elérkeztek a gyémántrétre. Itt is úgy történt minden, mint az aranyréten. Egyszer mondja a táltos tehén:

— Édes fiam, menj a rengetegbe, a legmagasabb fát húzd ki tövestől, fordítsd meg, hegyével üsd vissza a földbe, menj fel a legmagasabb fára, egyél-igyál, furulyázzass.

Egyszer a tehén kiáltja:

— Édes fiam, Laci, szállj le a fáról, gyere ide, mert nagy bajunk lesz, jön a gyémántbika; hétszerte erősebb, mint én, most már kell nekem az erő.

A fiú aztán visszament a fára.

Hát jön a gyémántbika, olyan széllal, ordítással, mennydörgéssel, hogy a fák derékban szakadnak le.

Odamegy a bika a fához, harminckét singnyire szakad a láng a szájából, ordít, bömböl.

— Mit kerestek itt, háromszáz éve, hogy itt legelek én a gyémántfűben.

Lacit nem hagyta el a bátorsága, de a gyémántbika tovább küzdött, ki akarta törni a fát, de nem tudta, s haragjában felkiáltott a fára:

— Na, te barna tehén fia, Laci, mikor még a világon sem voltál, én már akkor tudtam, hogy anyáddal bajom lesz. Mondd meg neki, hogy holnap pont fél hét órakor legyen a gyémánthídon küzdeni.

Miután a gyémántbika eltűnt, Laci leszállott az égisz érő fáról, s megmondta az anyjának az üzenetet.

Erre azt mondja a Laci anyja:

— Nem baj, csak menj fel a legmagasabb fára, annak a kilencvenkilencedik ágára, ott egyél-igyál, furulyázzál.

El is jött a gyémántbika egy nagy sereg oroszlánnal. Még a kősziklák is töredezték amerre jártak.

A gyémántbika erősebb volt, mint a barna tehén, úgy beleütötte a barna tehenet a földbe, hogy csak a szarva látszott ki, de ő kiugrott, összeszedte magát, s úgy beleütötte a gyémántbikát a földbe, hogy csak a szarva hegye látszott ki. Ezzel legyőzte minden ellenségét, s nem volt kitől félnie többet.

Lacinak az anyja azt mondja:

— Édes fiam, neked most már el kell hogy menj oda, ahol emberek laknak, és ott házasodjál meg. Húzz ki a fülemből egy szőrszálat, abból lesz egy tarisznya, sok finom étel lesz benne, lesz mit egyél az utadon. Néhányszor nézd meg a kardod hegyét, s mikor az vérzik, akkor nekem bajom van, s te jöjj felkeresésemre.

— No, édesanyám, én is adok egy zsebkendőt magának, amikor az vérzik, akkor nekem bajom van, s jöjjön felkeresésemre.

Laci megölelte a barna tehén nyakát.

— Isten áldja meg!

— Köszönöm, édes fiam. Téged is az Isten segítsen, bármerre jársz, a kardodat soha el ne hagyod.

Azzal Laci elindult, s ment hetedhétország felé. Egyszer csak elérkezett egy rengeteg erdőbe. Hát Uram, Teremtőm egyszer csak mit látott? Egy olyan embert, akinek két sing hosszú szakálla volt, s az az ember az egyenes fákat meghajlította, s a görbéket kiegyenesítette.

Laci azt kiáltja annak az embernek:

— Mit csinálsz, te jó ember? Nem hagyod békét azoknak a fáknak? Vigyázz, mert ha odamegyek, én is meggörbesztelek tégedet.

— Szeretném látni — mondja Fagörbesztő, s azzal odament Lacihoz.

Bírokra kaptak, keményen küzdöttek. Fagörbesztő beleütötte Lacit a földbe derékig, de Laci kiugrott, s most Fagörbesztőt egész hónaljig beleütötte a földbe. Erre azt kiáltja Fagörbesztő:

— Ne bánts, jó fiú. Legyünk testvérek. Én is erős vagyok, de te még erősebb!

Ekkor Laci felütötte a hatélú kardját a földbe, s amellet megesküdtek, hogy holtig testvérek lesznek, egymást minden veszélyben segítik.

Most megindultak ketten, s mentek hetvenhét országon át, hetvenhét pusztán keresztül, ahol a kurta farkú malac túr, s még azon is túl. Egyszer elérkeztek egy óriási nagy kősziklához. Báméskodtak, báméskodtak, s hát, Uram Teremtőm, mit látnak ott? Egy olyan embert, akinek hat sing hosszú szakálla volt, s olyan nagy köveket, mint egy disznóól, úgy összemorzsolta, mint a liszt.

Felkiáltott Laci:

— Mit csinálsz, te jó ember?

— Fogjátok meg a szájatokat, mert ha lemegyek, titeket is összemorzsolok.

— Szeretném meglátni — feleli Laci.

Kőmorzsoló le is megy, s nagy dühösen Lacinak szalad. Bírakra kapnak, küzdenek, vívnak, dobálják egymást jobbra-balra, s Lacit Kőmorzsoló derékgig a földbe ütötte, de Laci sem volt lusta, hanem kiugrott, s Kőmorzsolót annyira a földbe ütötte, hogy csak a haja látszott. Ekkor Laci a hajánál fogva megragadta, kiemelte a földből.

Ekkor Kőmorzsoló így szólt Lacihoz:

— Ne bánts, te jó testvér. Én is erős vagyok, de te hétszerte erősebb.

— Én nem is bántalak, csak esküdjünk meg, hogy holtig egymást el nem hagyjuk, s nem is bántjuk.

Most már elindult a három édestestvér. Mentek, mendegéltek hetedhétországban túl, azon innen hét jó arasszal s egy féllal. Megérkeztek egy óriási nagy, fekete, gyászba vont kastélyhoz, s a kastély aljában letelepedtek pihenőre. Itt Laci elővette tarisznyáját, megterült egy kis asztalka, azon finomabbnál finomabb ételek és italok voltak. Ettek, ittak jól mulattak, s mikor az asztaltól felkeltek, azt mondja Laci:

— Na, édes bátyáim, itt szerre aluszunk.

Fagörbesztőt kiállították a posztra, hogy vigyázzon, amíg ők alusznak, de pont tizenkét órakor olyan meleg szellő érintette Fagörbesztőt, hogy attól rögtön elaludt.

Laci sohasem volt álmos, s mikor észrevette, hogy a két édesbátyja mélyen alszik, felkelt, megkerülte a kastélyt, s keresgélte, hogy hol van annak a bejárata. Sok keresés után valahogy megtalálta s bement a kastélyba. Ott járkált egyik szobából a másikba, s mikor elérkezett a tizenkettedik szobába, ott volt egy megterített asztalka, azon finom ételek, italok de senki sem volt a szobában. Amint ott bámészkodott, egyik falon meglátott egy nagy tükröt aranyrámával. Hát, Uram Teremtőm, egyszer csak a szép tükör mögül kiugrott három gyönyörű szép kisasszony, s azzal mind a négyen letelepedtek az asztal mellé, de az ételekhez egyik sem nyúlt. Lacinak eszébe jutott mindjárt, hogy őt az édesanyja azért küldte, hogy házasodjék meg. Elválasztotta a legkisebbik kisasszonyt, mert az volt a legszebb. Egymás nyakába ugrottak, s elmondták, hogy ásó-kapa s a nagy harang válasszon el minket egymástól.

Egyszer csak valami neszt hallanak, s a jegyese azt mondja Lacinak:

— Te most menj ki a kastélyból, mert jön a tulajdonos, akinek teljes neve Kapamányimonyok.

A három kisasszonyból lett három gyönyörű rózsaszál, s visszaugrottak a tükör mögé.

Laci nem ment ki a kastélyból, hanem meghúzódott egy sarokban, s hát, Uram Teremtőm, jön egyszer a tizenkét singes szakállú Kapamányimonyok, s ezt kiabálja:

— Se az étel, se az ital ne legyen se hideg, se meleg, mert ha az lesz, végetek van.

Azzal nekikezdett Kapamányimonyok az ételnek, de Laci nem várta meg, hogy elvégezze az ebédet, hanem előjött a sarokból, közeledett az asztal felé, s szólt:

— Jó napot, édes öregem!

— Adjon Isten, te eb, mit keresel itt, ahol még a madár sem jár? Már háromszázkilencvenhat és fél éve annak, hogy én bírom ezt a kastélyt.

— Nem baj, Kapamányimonyok. Én vagyok a barna tehén fia, Laci, ha tudni akarod. Hordd el innen magadat, mert ha nem, pórul jársz.

— Vigyázz, Laci, mit beszélsz, mert úgy feldoblak, hogy Csuncsurkó napján esel vissza.

Erre Kapamányimonyok felugrott az asztaltól, kimentek az udvarra, s ott viaskodtak, de bizony erős volt mind a kettő. Dobálták egymást jobbra-balra, fel s alá, s végül két és fél óra múlva Laci legyőzte Kapamányimonyokot.

A kastély udvarán állott egy nagy cserfatőke, Laci abba a hatélú kardját belevágta, meghasadt a tőke, s Kapamányimonyoknak tizenkét singes szakállát abba belegyúrta, akkor a kardját kivette, a fa összeszorult, s ott maradt Kapamányimonyok.

Azzal Laci bement a tizenkettedik szobába, s a Kapamányimonyok ételét mind megette. Azután kiment az udvarra, s hát látta, hogy Kapamányimonyok a nagy cserfatőkével eltűnt a pokolba, hogy ott a felvilág ellen sereget gyűjtsön.

Laci felköltötte a bátyjait, s bevezette őket abba a szobába, amelyben ő ebédelt. Alighogy beérkeztek, a tükör mögül három gyönyörű szép rózsaszál kihullott, s három gyönyörű kisasszonnyá változott, s mindjárt a nagyobbik kisasszony Kőmorzsolót, a középső Fagörbesztőt választotta, a legkisebbik Lacit már azelőtt elválasztotta.

Laci a hatélú kardját felütötte a földbe, s megesküdött mindenik a feleségével.

Hát Uram Teremtőm, mi történt a kastéllyal?

Az, hogy kivilágosodott a fekete gyász alól, s lett belőle egy szép gyönyörű gyémántpalota, mint annak előtte háromszázkilencvenhat s fél évvel. Itt ebben a palotában a három testvér feleségestől boldog, szép életet folytatott, de egyszer csak vége lett a fénynek, pompának, a jó ételeknek, mert Kapamányimonyok a pokolból háborút üzent.

Jött is másnap a nagy sereg, teljes felszereléssel, Kapamányimonyok vezetésével, aki akkora lett a pokolban, hogy napkeletről a napvilágot elvette.

Odaszólt Laci a bátyjaihoz:

— No édes bátyáim! Meddig bírjátok a harcot?

— Én addig bírom, míg derékig leszek a vérben — mondta Fagörbesztő.

— Én addig bírom, míg nyakig leszek a vérben — felelte Kőmorzsoló.

— Látom, hogy mindenik jól bírja — szól Laci —, de én addig bírom, míg a kardom hegye kilátszik a vérből, de akkorra egy ellenség sem marad a föld felszínén.

Megérkezett a nagy pokolbeli sereg, összecsapott a két ellenfél, mint a dühös vadak rohantak, szúrták, vágták egymást, de Laci a két bátyjával meg sem tántorodott.

Amint keményen harcoltak, egyszer csak hátranéz Laci, s hát Fagörbesztő derékig áll a vérben, de Laci azzal nem törődött, úgy hullott keze alatt a pokolnak vadja.

Másodszor is visszanézett Laci, s hát Kőmorzsoló nyakig van a vérben, de akkor már ellenség csak ezernyi volt.

Ahogy Laci egyedül maradt, még hétszerte dühösebben vágott jobbra-balra, le is vágta az ellenséget, még csak egy szál sem maradt.

Mikor Laci az utolsó egy szál ellenséget levágta, a kardja hegye a vérből alig látszott, de a pokol népségeinek vérében ő is megfulladt, mert a vad vér körülötte mind megaludt.

Hagyjuk Lacit a vérben, hogy aludjék, térjünk vissza az ő édesanyjához. Előveszi barna tehén a fiától kapott zsebkendőt, s hát látja, hogy mind a négy sarka vérzik.

Barna tehén azonnal rohant, mint a szélvész, hogy a fiát keresse fel. Három napig csak úgy rohant, míg elérkezett a gyémántkastélyig, s ott látott egy nagy vérhegyet, s ekkor megszólalt:

— Na, Uram Istenem, itt lesz az én fiam ebben a vérben.

Barna tehen a vérhegyet elkezdte a lábával kapáim, szagolgatni, s meg is találta az ő kedves fia holttestét. Miután a fiát kivájta a vérhegyből, azonnal egy lelket fűjt belé. Laci fel is támadt, megdörzsölte a szemeit a sok vértől, körülnézett, s meglátja az édesanyját.

— Jaj, édesanyám, hogy elaludtam.

— El biza, édes fiam, úgy, hogy ha ide nem jövök, sohasem ébredtél volna.

— No, édesanyám, van egy kérésem.

— Mi az, édes fiam?

— Az, hogy itt van egy bátyám, abba is fűjjon egy lelket, hogy támadjon fel.

Az édesanyja abba is fűjt egy lelket, s feltámadt Kőmorzsoló.

— No, édesanyám — mondta Laci —, még csak egy kérésem van.

— Mi az, édes fiam?

— Az, édesanyám, hogy itt még van egy édesbátyám, abba is fűjjon egy lelket, hogy támadjon fel.

— Jó, édes fiam, de nekem három lelkem volt. Azok közül egyet beléd, a másikat Kőmorzsolóba fűjtam, s nekem csak egy maradt, s ha még azt is feltámasztom, akkor nekem egy sem marad, s meghalok.

— Nem baj, édesanyám, maga már nagyon öreg, s ha meghalna, eltemetnők aranykoporsóba.

Erre barna tehen Fagörbesztőbe is fűjt egy lelket. Fagörbesztő, mihelyt feltámadt, mindjárt megszólalt:

— Jaj, hogy elaludtam, édes testvéreim.

— El biza, édes bátyám úgy, hogyha édesanyám ide nem jött volna, mind a hárman aludnánk, míg a világ s hét nap — mondta Laci.

Majd pedig így folytatta:

— Édes bátyáim, tudják-e, hogy mi hogyan ébredtünk meg?

— Hogy, édes öcsém?

— Úgy, hogy édesanyámnak volt három lelke, mind a hármat belénk fűjta, ő pedig meghalt.

A három testvér a barna tehenet nagy pompával eltemette, s olyan sírkövet tettek a fejéhez, hogy az soha el nem pusztult, még ma is áll a sírkő, s aki kíváncsi, az megnézheti, mikor a gyönyörű szép Vérhegyhez érkezik.

A temetés után mind a hárman visszamentek a gyémántpalotához. Itt hirdettek egy országra szóló lakodalmat. A templomban is mind a hárman

megeküdtek a feleségükkel. Elöl a pap eskette, hátul a hóhér seprúzta. Ilyen lakodalom még nem volt, s nem is lesz, mert ez megkezdődött Télelő Szent Pálkor, s tartott Zsok hajnalig.

A lakodalom alkalmával tál, tányér elég volt, étel, ital kevés volt. Istenes ember volt, aki egy csepp levet is kapott. Barna tehén fia, Laci a két bátyjával egy tojáshéjba kerekedtek, s a gyémántrétre hengeredtek. Ezzel vége a mesémnek, aki az én elmondott mesémet meg nem hallgatta, annak kilencezer-kilencszáz kilencvenkilenc sárkány vigye el a lelkét, s kilencezer-kilencszázkilencvenkilenc vak, bakk holló vájja ki a szemét.

Babszem Jankó

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény asszony. Volt annak két fia, egy lánya, égen-földön meg egyebük se, mint két ökröcskéjük meg egy kis szántóföldjük.

Azt mondja egyszer a két legény az anyjának:

— Édes szülém, kimegyünk ma a mezőre szántogatni, egy porció szalmát is viszünk magunkkal, oszt abból egy-egy szálát mindenütt elszórunk az úton, annak a nyomán eljöhet a lány az ebéddel.

Itten mikor előjön az idő, küldi a szegény asszony a lányát az étellel a mezőre.

— Hanem csak arra menj, édes szívem, amerre a szalmát elszórta a két bátyád.

Elindult hát a lány, hanem a sárkány a szalmát mind lehordta az útról, az a szegény teremtés meg a szalma nyomán a sárkánylyukba ment az étellel. Ki se érkezett menni a lyukból, mert a sárkány egybe ott lepte, s azt mondta:

— No te lány, a feleségem leszel!

Ott maradt hát ő a sárkánynál feleségül.

A két legény meg várta az ételt annyira, hogy az este is előjött, akkor hazamentek, s kérdik az anyjuktól, hogy mért nem küldött nekik enni?

— Jaj, dehogynem — így mondja az öregasszony —, küldtem biz én, mégpedig olyan fain bablevest, meg töpörtös-turus csíkot, hogy a szátokat is megnyalhattátok volna utána. Én Istenem, én Istenem! Az a leány tisztára eltévelyedett!

Várták ők hát, hogy a lány valahogy majd csak elékeveredik, de biz az nem jött elő még harmadik nap sem.

Azt mondja akkor az öregebb fiú:

— Elmegyek én, édes szülém, megkeresem, hol van, hol nincs az a leány?

— Avval elindul.

Megy, mendegél, mindenütt a szalma nyomán, bemegy ő is a sárkánylyukba, hát ott találja a hűgát.

— Adjon Isten!

— Adjon Isten, édes bátyám, mi járatban van itt kend?

— Nem egyébként, érted jöttem, édes húgom — mondá a legény —,

készülj haza; hanem előbb adjál valamit enni, mert még ma egy szálát sem ettem.

Na jól van, a sárkány nem volt elé, főzött hát neki ennivalót, amennyi dukál, s jól tartotta,

Egyszer csak a sárkány haza dobja a buzogányát három mérföldről, jelenségül annak, hogy már hazafelé jön.

— Jaj, édes bátyám — így mondja akkor a leány —, feküdj a sütőteknő alá, mert enyém uram ha hazajön, egybe agyonüt téged is, engem is.

Jól van, a legény oda feküdt hát a sütőteknő alá.

Mikor a sárkány hazaér, így szól a feleségéhez:

— Hallod-e te asszony, idegen szagot érzek. Ki van a háznál?

— Nincs itt egyéb, mint a sógorod, látogatni jött, itt hever la! — azzal felemeli a sütőteknőt.

— A sógor?! ... akkor hát mit dugod a sógort? Hozzál inkább ólomszilvát, kőkenyeret, meg fakést, hadd együnk.

Aztán hozzáláttak ők az evéshez. A sárkány csak úgy hánytá befelé az ólomszilvát! A szegény ember is ette volna, de biz egy szál se ment le a hegyibe.

Mikor a sárkány mind megette, azt mondja a sógorának:

— No hát, sógor, jóllaktunk, gyerünk most már nézzük meg a portámat, mi van rajta, mi nincs.

Ahogy kiérnek a szérűre, a sárkány birkózni hívta a legényt, az meg ráállott.

Birkóznak hát ők: a legény elsőbb térdig bevágja a sárkányt a földbe, akkor a sárkány kiugrik, megfogja a sógorát, bevágja kötözködésig, erre a legény meg-meg ugrik, s a sárkányt derékig bevágja. Itten a sárkány látta, hogy biz az ő sógora nem olyan gyenge legény, összeszedi hát az erejét, megfogja a sógort, s úgy bevágja a földbe, hogy a nyaka sem volt ki, akkor kapja a fejszét, szétvágja a fejét, besózta, fölteszi a pincében egy polcra.

Az öregasszony megint csak búsul, hogy a fia is oda, a lánya is oda.

Elmegy hát a kisebbik fiú is hazulról, hátha megtalálná őket. Hanem a szalma nyomán ez is csak a sárkánylyukba ment, ott meg aztán azonszerént járt, mint a testvérbátyja: a sárkány az ő fejét is kettévágta, besózta, föltette a pincében a polcra.

A szegény asszony várta, várta a fiait, de hogy egyik sem jött elé, még hétszerte jobban búsult, hogy most már se fia, se lánya.

Egyszer, pénteki nap volt éppen, fölmegy az öregasszony a padlásra, lehoz egy szakajtó babot, hogy majd abból főz ő magának délére. Odaül a pitvarajtóba a küszöbre, s elkezd ő azt tisztogatni. Ahogy így tisztogatja, egyszer csak elkecsereedik:

— Én Istenem, én Istenem, de magamra hagytál! Most már se fiam, se lányom, csak legalább ilyen gyerekem is volna, mint ez a babszem!

Az meg, ahogy az asszony véletlenül a földre perdítette, egybe megszólalt:

— Hát itt vagyok, édesanyám, mit akar?

— Na jól van, ha már az Isten nekem rendelt, legyél hát a fiam.

Aztán nevelkedett a babszem legalább egy hétig, s hívták őt Babszem Jankónak.

Hetedik nap azt kérdi az anyjától:

— Volt-e már magának, édes szülém, lánya vagy gyereke?

Az asszony először nem akart fakajteni, de mégis utoljára bevallotta, hogy bizon volt neki három is, de most már hült helyök.

— No, édesanyám, majd elmegyek hát én utánuk, addig keresem, míg föl nem találok őket. — Avval elindult országnak, világnak, de nem is ment, hanem csak úgy gurult, mint a hordó a keréknyomban.

Egyszer szemközre jön reá egy hintó. Odakiált Babszem Jankó a kocsisnak:

— Hű te vak, térj ki, talán bizon nem látsz?

Az meg, hogy nem tért ki, kapta Babszem Jankó, fellökte őket az útról, avval tovább gurult a szalma nyomán, s annyira megy-mendegél, hogy egyszer beér a sárkánylyukba, ott előtalálja a nénjét.

— Adjon Isten, édes néném! Ugye, nem ismersz, nem tudod, hogy ki vagyok én? Azóta lettem én az anyádnak, hogy te elvesztél. Most pedig nem egyébért, érted jöttem, hanem előbb főzzél nekem valamit, aztán majd kiviszlek innen a fogságból.

Főzött hát neki a nénje egy sütőteknő gancát kukoricalisztból, meg árpadarából. Ahogy azt Jankó bevette, jóllakott.

Egyszer csak hazaszáll a buzogány négy mérföldről.

— No, fiam — így mondja akkor a leány Babszem Jankónak —, bújj el, mert enyém uram, a sárkány, hazafelé jön már, itt van a jelenség, la!

Arra Jankó semmit sem szólt, megkapta a buzogányt, megserdítette, s egyet vetett rajta, hogy nyolc mérföldre esett. A sárkány megint

visszahajította, de Babszem Jankó meg-meg úgy elvette, hogy tizenkét mérföldig meg sem állt.

Itt a sárkány egybe gondolta, hogy valami nagyerejű ember lesz a házánál, fogta a buzogányt, a vállára vette, hazament.

Mihentségesen megtudta, hogy ki van az ő házánál, egyvésten-egybe hozat ólomszilvát, kőkenyeret, aztán hozzálátnak az evéshez.

De míg a sárkány egy szemet evett meg az ólomszilvából, addig Babszem Jankó százat.

Kimentek aztán a szérűre, ott elkezdtek küzdeni.

Előbb a sárkány ütötte földhöz Jankót, arra Babszem Jankó felugrott, megkapta a sárkányt, s úgy bevágta a szérűbe, hogy hat fejből egy maradt ki.

Azt mondja akkor a sárkány:

— Jaj, lelkem új sógorom, mindent eléadok, csak hagyd meg az életem.

— Hát hol van a két bátyám? — kérdi Babszem Jankó.

— Eredj le a pincébe, ott vannak a polcon, s amely kenőcs meg mellettük van, kend meg azzal a fejüket, attól egybe összeforr.

Lement hát Jankó a pincébe, aztán, hogy a két bátyját életre költötte, a sárkány fejét semmivé tette, a nényével, két bátyjával meg hazament.

Ahogy mennek, mendegélnek, beérnek ők egy erdőbe.

A két bátyja restellte, hogy az ő életüket Babszem Jankó mentette meg, azon tanakodtak, hogy elveszítsék-e vagy sem? Utoljára is abban állapotak meg, hogy egy nagy cserfához kötötték azzal elhaladtak.

Babszem Jankó megharagudott, a vén cserfát tövestül kiszakajtott, hazavitte, ledűtötte az udvarra, aztán lett abból egy sorfa.

De a két bátya nagyon haragudott Babszem Jankóra. Egy szó nem sok, de annyit se szóltak hozzá egy álló hétig.

Azt mondja akkor Babszem Jankó az anyjának:

— Látom már, édes szülém, hogy nekem útra kell kelni. Elmegyek hát én országgá-világgá, csak tartson még jól utoljára, főzzön nekem valamit.

Hiába mondta neki az édesanyja: „Ne menj te, fiam, sehova!” Babszem Jankó csak azt hajtotta, hogy neki menni kell.

Főzött hát neki az anyja törött lencsét, abból jóllakott, elindult otthonról.

Egyszer ahogy egy szurdokra talál, hát látja, hogy a sok vasas tót kínlódik, bajlódik a szekerevel, elakadtak a nagy sárba.

Zsobékoltak, tanakodtak, hogy hogy szabaduljanak meg a bajból, de sehogy sem tudtak kivontatni.

Elé áll akkor Babszem Jankó:

— Halljátok-e, kihúzogatom én a kocsitokat, ha nekem adjátok, ami vasat én egyszerre elbírok emelni.

Jól van, azok beléegyeztek. (Ej, pedig ha tudták volna, mi lesz még ebből?)

Babszem Jankó mikor kihúzta őket, volt ott vagy harminc szekér, arról a vasat lerakta az út mellé mind egy szálig, utóvégre levette a kerekekről meg a ráfot is, ő azt felöléblette, elvitte egy jómódú kovácshoz, hogy csináljon abból neki buzogányt.

Hanem a kovács kikötötte, hogy ha föl nem bírja emelni, az övé, a kovácsé lesz a buzogány. Babszem Jankó beleegyezett.

Csinálták aztán azt egy álló hónapig, akkor üzentek Jankónak, hogy kész. Elmegy hát ő a kovácshoz, felemeli a buzogányt, egyet serdít rajta, aztán úgy fölveti a levegőbe, hogy még harmadik nap is azt nézték, jön-e már lefele, akkor meg a Babszem Jankó homlokára esett, de egybe ketté is vált.

Másánt kellett hát csinálni a buzogányt. Mikor kész volt, Babszem Jankó meg-meg földobta a levegőbe, de most már csak egy csepp perdült le a széléből, ahogy a homlokára esett Jankónak. Elvállalta hát ő a buzogányt, avval útrakelt.

Egyszer aztán elér egy Fanyövőt az erdőbe, aki csak úgy nyűtte a fát, a két ujjával, mint az asszonyok a kendert.

Babszem Jankó odamegy hozzá:

— Jó napot, adj Isten!

— Adj Isten neked is, jó ember, hova mégy?

— Megyek országot-világot látni.

— Elmegyek én is, ha megtalálnánk Babszem Jankót, úgy hallom, az is fain gavallér — így mondja a Fanyövő.

— Gyere no, úgy lehet, hogy megleled.

Elindulnak hát ők ketten. Elétalálják aztán a Kőgyúrót is, aki úgy gyúrta a követ, mint az asszonyok a tésztát. Ez is hozzájuk csatlakozott. Voltak már hárman. De alig mennek, meg-meg elétalálják a Hegyhengergetőt is, aki az egyik hegyet a másikra csak úgy karította, mint a bodnár az üres

hordót. — Ez is hozzájuk szegődött útitársul. Mentek ők most már négyesben.

Utólról legyen mondva, hogy a Kőgyúró is meg a Hegyhengergető is Babszem Jankót ment keresni.

Egyszer beérnek ők egy királyi városba, amely feketével volt bevonva, aztán hogy kérdezgetődnek ott egyről-másról, elmondják nekik, hogy ím, a város azért van gyászba borulva, mert a király három leányát elvitte a Hétsinyű-szakállú.

Babszem Jankó meg a másik három, egybe felmennek hát a királyhoz, elmondják neki, hogy ők szerencsét akarnak próbálni, ha lehet a három királykisasszonyt megszabadítják, csak adjon nekik a király két göboly-ökröt, hogy legyen mit enni.

— No halljátok, fiaim — így szól a király —, ha előhozzátok őket, a legkisebb leányomat meg a királyságomat ennek adom — Babszem Jankóra mutatott — mert ím az volt a szószóló — nektek meg a másik kettőt, akinek meg nem jut, annak egy szekér aranyat.

A király még a keze írását is adta, hogy szavának áll.

Kimentek hát Babszem Jankóék a vadonat erdőbe, csináltak ott kvártélyt, a két göboly-ökröt meg leölték, aztán azt mondták a Fanyövőnek, hogy addig míg ők a Hétsinyű-szakállút keresik, készítsen abból nekik ebédet.

Tüzet rakott hát a Fanyövő, föltette a húst egy nagy bográcsba, s oda kuporodott a tűz mellé.

Egyszer csak egy fáról megszólal a Hétsinyű-szakállú:

— Sütöd, sütöd azt a húst, te Fanyövő, de nem eszel belőle.

— De kend se ám!

— Majd elvállik!

El is vált, mert ahogy a nagy bogrács hús megsült, leszállt a Hétsinyű-szakállú, megfogta a Fanyövőt, földhöz ütötte, aztán a hasáról mind megette azt a forró húst.

Hogy a többiek hazamentek, a Fanyövő még akkor is ott feküdt a földön elterülve, s úgy panaszkolta el, hogy hogy járt.

Másnap a Kőgyúrot hagyták otthon, de azt is csak olyan sor érte; s hogy a Hegyhengergető is azonszerént járt, legutoljára Babszem Jankó maradt hát otthon.

Ahogy Jankó süti a húst, odamegy a fára a Hétsinyű-szakállú megint, s neki is csak azt mondja, hogy:

— Sütöd, sütöd azt a húst, te Babszem Jankó, de nem eszel belőle.

Jankó csak annyit szólt:

— Majd elvállik:

El is vált, mert ahogy az ebéd elkészült, leszáll a Hétsinyű-szakállú, hogy majd Babszem Jankót földhöz üti, de Jankó hétszerte erősebb volt, derékon kapta, földhöz ütötte, oszt a nagy bogrács hús felét a hasáról ette meg, a másik felét meg a Hétsinyűnek adta. Azzal ők megbékültek.

Mikor a Hétsinyű-szakállú is jóllakott, azt mondja neki Babszem Jankó:

— Hallod-e, te ember, csináljunk még egy próbát, melyikünk erősebb? Van nekem két fejszém, keressünk az erdőn egy-egy nagy tőkét, hogy melyikünk bírja egy fejszecsapással ketté hasítani.

Elmentek hát ők a vadonat erdőbe, találnak ott a hegyoldalba egy nagy omlást, az előtt meg egy szörnyen nagy fát, amelyet a szélvihar tövestül kitépett.

Előbb Jankó próbálkozott meg vele. Belévág a fába, hát lelkem teremtette, az a szörnyen nagy fa egybe szétnyílt. Azt mondja akkor Jankó:

— Hétsinyű-szakállú komám, nézz csak bele abba a hasidékba, mi ment bele?

Az meg, hogy belenézhessen, a szakállát az állával együtt beletette a hasidékba, akkor Babszem Jankó kikapta a fejszét, s ott szorult az álla szakállostul együtt a Hétsinyű-szakállúnak. — No, most már menj, amerre akarsz — mondta neki Jankó.

Elment hát a Hétsinyű a maga útján, vitte az állán a fát is, az omlást is.

Babszem Jankó meg, hogy, hogy nem, egyszerre olyanná lett mint egy igazi babszem, s követte messziről a Hétsinyűt, hogy hova megy? Egyszer ahogy elérnek egy sziklás hegyhez, a Hétsinyű-szakállú felemelt egy nagy szikladarabot, s amely lyuk azalatt volt, azon akart bemenni, de sehogy sem tudott a nagy fától meg az omlástól beereszkedni. Visszahengergette hát a követ a lyukra, meg-meg tovább ment.

Babszem Jankónak sem kellett egyéb, egybe fölkereste három társát, fölmentek a királyhoz, s kértek ott egy negyven-ötven öles kötelet.

A király azt is adott, csakhogy rövidségük ne legyen. Azzal ők visszamentek az erdőbe, oda, ahol a Hétsinyű-szakállú nem boldogult.

Legelőször is a Hegyhengergető elkarítja a nagy sziklát, aztán amely lyuk az alatt volt, abba a kötelen beeresztették Jankót a buzogányával együtt, ők pedig mind a hárman leheveredtek a földre a lyuk szájához.

Babszem Jankó ahogy leért a kötelen, talált ott ő egy szép sík földet, azon meg egy várat, amely pulykalábon sergett.

Odakiált Jankó:

— Állj meg vár, mert ha nem, szerteütlek!

Az meg egybe megállt, akkor ő bement, de nem volt ott egyéb, mint a király legöregebb leánya.

— Isten hozott magamszülött-földi, hol jársz te erre? — kérdi a királykisasszony.

— Nem egyébért, érted jöttem — mondja Babszem Jankó —, készüljél föl, mikorra visszajövök.

Azzal tovább ment a középső várhoz, az meg lúdlábon sergett. Erre is rákiált, hogy:

— Állj meg vár, mert ha nem, szerteütlek!

Megállt hát ez is. Bement aztán Jankó ebbe is, ott meg a király középső lányát találta. Ennek is azonszerint meghagyta, hogy készülődjék.

Utoljára lát ő kacsalábon sergeni még egy harmadik várat is. Erre is rákiált hogy:

— Állj meg, vár, mert ha nem, szerteütlek!

S hogy ez is megállt, bement ő abba is, ott pedig a király legkisebb leánya volt.

Kérdezgetődik a királykisasszony Babszem Jankótól, hogy mi járatban volna? Azt mondja ő arra:

— Édes szivem, szép szerelmem, nem egyébért, érted jöttem, hogy megszabadítsalak téged is, meg a két nénédet is a Hétsinyű-szakállú fogságából. Készülődjél hát, aztán haza megyünk a föld színére, te leszel az én feleségem.

Itten a leány nagyon megörült, egybe összeszedte magát, egy aranyvesszővel megütötte a várat, aztán hogy az aranyalmává vált, azzal odébb mentek. A másik két nénje, is azonszerint cselekedett, azután pedig elmentek mind a négyen a lyuk alá, ott meg úgy húzogatták ki őket, mint a kútból a vizet.

Legvégül maradt Babszem Jankó, hanem ő nem akart hinni Kőgyúrónak, Fanyövőnek, Hegyhengergetőnek, hátha még csalba találják hagyni.

Egy nagy követ kötött hát maga helyébe a kötélre. Azok meg azt hitték, hogy Jankót húzzák, s mikor félen fölhúzták, eleresztették a kötelet, azzal tovább mentek.

Babszem Jankónak mit volt mit tenni, bujdoskált a föld alatt jobbra, balra. Egyszer aztán elélt egy griffmadarat, amely szörnyen jajgatott. Kérde Jankó az okát.

— Hogyne jajgatnék — így mondja a madár —, mikor csak minden hetedik esztendőben költök egyet, aztán jön most a nagy jégesső, a fiamat agyonüti.

— Sose búsulj — vigasztalja Babszem Jankó —, én föltámasztom, ha megfogadod, hogy engem kivisz a föld színére.

— Jaj, hogyne vinnék, akár tízszer is egy nyomra, csak végy nekem az útra hat font húst, aztán mikor egyet krippantok, adjál mindig egy fontot a számba.

Hogy hogy nem, Babszem Jankó életre költi a madarat, megveszi a hat font húst. Azt mondja akkor neki a griffmadár:

— No, most már szakajjal ki a hátamból egy tollut, s ülj be annak a helyébe.

Babszem Jankó, hogy ezt is megcselekedte, a griffmadár fölrepült vele.

Egész úton egy szót sem szólt, sem egyik, se másik, csak a madár krippantott egyet-egyet, Babszem Jankó meg olyankor odahajított egy font húst elébe, az meg egybe elkapta; aztán, hogy a hatodik fontot is megette, éppen fölérték a föld színére. Ott elbúcsúztak egymástól, a griffmadár visszament a föld alá, Babszem Jankó pedig egyenest a királyhoz.

Ahogy odaér, hát lelkem teremtette, a kastélyban muzsikaszó, nagy vígasság, áll a roppant lakodalom, mert im a király férjhez adta mind a három leányát ahhoz a három emberhez, akik a Hétszínű-szakállú fogságából kiszabadították őket.

Itten Jankó benyit a násznépre, odamegy a királyhoz, elmondja neki, hogy ő ki s ki, merre járt, mit csinált, meg az egész sorát, hogy miképp hagyta csalba az ő három társa, aztán legutolról elővette azt a három aranygyűrűt, amelyet a három királykisasszonytól kapott emlékül, mikor őket a Hétszínű-szakállútól megszabadította. A király egybe ráismert e jelenségről, meg a három leány is, s szívesen látták őt. A Fanyöví, Kögyúró, Hegyhengergető meg csak ámult-bámult, mikor megtudták, hogy

akivel ők annyi földet bejártak Babszem Jankóért, az maga Babszem Jankó volt.

Aztán hogy a három vőlegény minden hamissága kitudódott, a király őket egyvesten-egybe felakasztatta, Babszem Jankó meg elvette a király legkisebb lányát, s éltek ők, míg meg nem haltak.

Az obsitos katona

Egyszer volt egy obsitos katona Csíkban, Szeredában. Neki pénze járt az obsitján, megindul, hogy Szebenbe menjen a pénze után. A kardját fölköti, s megyen jó egy nagy erdőn köröszkül. Meglát egy járatlan úton egy oroszlánt s egy agarat, egy cinegét s egy hangyát, őriztek ők egy marhadögöt. Hogy meglátta a katona az oroszlánt, már visszatérne, de nem mer vissza se térni, magához szorítja a köntösét, elhúzza magát az oroszlán mellett a katona, elmegyen egy darabig. Meglátja az oroszlán:

— Eredj, te agár, hívd vissza azt a katonát, hogy ossza el nekünk négyfelé ezt a marhadögöt, mert jótétel helyébe jót várj!

Visszamegy a katona, azt mondja az oroszlán:

— Oszd el nekünk négyfelé ezt a dögöt, mert jótétel helyébe jót vársz.

Kihúzza a kardját, elvágja az egész hátulját, s odaveti az oroszlánnak. — Tetszik-e az osztásom neked?

— Tetszik, édes katonám — azt mondja az oroszlán.

— Neked úgyis olyan nagy a szád, ezt a nagy húsokat jól leszedheted a csontokról — azt mondja a katona.

Az első lábát hátul levágja, odaveti az agárnak. Fejtől levágja a nyakát, odaveti a cinegének:

— Neked olyan az orrod, mint a tű, jól kiszedegetheted onnét a húst!

A hangyának odaveti a fejét; a hangya mindjárt bé is költözött a szeme helyére.

Megindul a katona onnét.

— Állj meg, édes katonám — azt mondja az oroszlán —, mert az este jót tettél velünk. Hát te ha olyan emberrel találkoznál valaha, hogy nem bírál vele, s téged meg akarna ölni, gondolj engemet, s belőled lesz egy oroszlán, te a világon mindennel fogsz bírni.

Azt mondja az agár:

— Gondolj engemet, mikor valahonnét elkésnél: hát belőled lesz egy agár, te mindenüvé egy pillanatra elfutsz.

Azt mondja a cinege is neki:

— Ha te, édes komám, valahová fölkívánkoznál, gondolj engemet, s te akárhová fölmehetsz.

Már a hangya is kibúvik a szeme helyéről:

— Te is gondolj engemet, mikor valahová bé akarnál menni, s különben nem tudsz bémenni, mert te egy hasadékon is bé tudsz akárhova menni.

No, már jó a katona. A lázon járt az út Udvarhely felé, megkészt, estendőn volt az idő, lesz egy agár belőle, befut Udvarhelyre egy pillanatra.

— Már legyen belőlem egy obsitos katona ismét!

Meglesz az obsitos katona belőle. Bészáll egy házhoz azon este. Reggelre kelvén az idő, megindul az obsitos katona ki Udvarhelyből, s mikor kijőne, azt mondja magában:

— Legyen belőlem immár egy oroszán, próbáljam meg azt is!

Jött az úton le, volt egy kedd nap reggel; az asszonyok mennek föl Udvarhelyre a vásárra, azt mondja magában az oroszán ismét:

— Legyen már belőlem egy cinege is, hogy próbáljam meg ezt is!

Meglesz a cinege belőle, repül, jó le ezen.

— Legyen már még egyszer egy obsitos katona belőlem!

Azt mondja az obsitos katona:

— Legyen belőlem már egy hangya is, próbáljam meg azt is.

Meglett a hangya is belőle, ott mász a földön.

— Már legyen belőlem egy obsitos katona esmét.

Meglesz az obsitos katona.

Lejő ide a városba (Keresztúrra!). A fejer király ott lakott, ahol a törvényszék volt addig — bészáll egy házhoz este a katona. Reggelre kelvén az idő, kijő a házból a katona, újra bémönt osztán, hogy a baját végezte, s azt kérdezte a gazdától, hogy miféle uraság lakja ezt a nagy kastélyt? Azt mondja a gazda, hogy ott a fejer király lakik. A háza tetejében volt egy filagória, abban volt a királynak egy tízesztendős leányocskája, egy ördöngős szüle őrizte, hogy ahhoz semmiféle állat be ne férjen. Egy szál fenyőfa fölött a filagória ablaka alatt. Azt mondja az obsitos katona:

— Legyen belőlem egy cinege!

Meglesz a cinege belőle, fölrepül a fenyőfának a tetejébe, onnét az ablakra szökik, meglátja a király leánya, kinyitja az ablakot, befut a cinege a házba, béteszik az ablakot. Addig keringőzik a cinegét, hogy megfogják. Szerette a leány, mert nem látott olyan szép cinegét többet, még a keblébe is bétette. Azt mondja az ördöngős szülének:

— Menj el a királyhoz, drótból csináltasson kalickát nekem, mert egy szép madarat fogtam!

Abba a kalickába vályut, kendermagot, vizet tesz, s fölvitte az ördögös szüle a király leányának. Bele-teszik a madarat a kalickába. Bésötétedik egyszer — az ördögös szüle s a királykisasszony lefekszik, el is alusznak —, azt mondja a cinege:

— Legyen egy hangya belőlem!

Meglesz a hangya belőle, kibúvik.

— Oszd legyen belőlem egy cinege!

Mikor kívül jön, leugrik a földre a sötétben:

— Legyen belőlem egy obsitos katona már most!

Eltapogat az ágyhoz, a királykisasszonyhoz, tapogatja a király leányát.

— Menj el, sátán, ne járj itt, mert itt nem járhat senki!

— Én vagyok — azt mondja a katona — a te madarad, akit a kalickába tettél. Bárha nem hiszed, gyújts gyertyát, s lásd, hogy a madarad nincs a kalickában!

Gyertyát gyújt a leány, hát látja, hogy nincs a madár a kalickában. Ahajt a földhöz vágja a gyertyát a király leánya, ahajt megragadja az obsitos katonát, lecsípi az ágyba maga mellé. Azon az éjjel teherbe esik a király leánya a katonától. Reggelre kelvén az idő, meglátja az ördögös szüle, hogy a király leánya viselős. Az ördögös szüle, hogy megismerte, lefutott a királyhoz:

— Fölséges király, életem-halálom kezében vagy, a felséges királykisasszony viselős!

— No, te vén boszorkány, te járattál oda valakit, mert a te híred nélkül nem mehetett oda senki!

Ahajt a fejér király összegyűjtött tizenkét tanácsost, hogy ítéljék meg azt, hogy miféle halállal veszítse el az ő leányát, hogy így meggyalázta az ő királyi kastélyát.

Ítélték kínos halálra a király leányát. Egy vak tanácsos volt közöttük:

— Ne pusztítsátok el, mert nem ő kezdte, nem is ő végzi. Hanem a fejér király hozassa le, tétesse tömlöc fenekére.

Ekkor a cinege kibujt a kalickából, lerepült a tömlöc rostélyára, bément a leányhoz ott is.

Azt mondta a vak tanácsos:

— Felsőleges király! Tegyük egy véka aranyat s egy szál kardot az asztalra, kezdjük a királyt rángatni, a királyné fusson el a tömlöc ablakára, kezdjen lármázni: ölik meg a tanácsosok az édesapádat! S ha valami

életrevaló ember lesz, az most ott van nála, akitől megesett, az onnét kijő, ahogy bément. Bėjő ide a házba hozzánk, meglátja az asztalon a véka aranyat s a szál kardot, s ha életrevaló ember lesz, a kardon kap, ha nem, ha valami korhely lesz, az aranyon kap.

Bészökött a házba, hagyja az aranyat, kapja a kardot, pallani kezdi a tanácsosokat, a kardfokával, lapjával, ahogy érte.

— Hó, fiam-uram! — azt mondja a király. — Ne üsse, vágja többet, mert én a leányomat kendnek adom, éltembe fele királyságom, de úgy, hogy napfényre az én leányomat sohase vigye, mert a fekete rendbeli sárkánykirály azt ígérte, hogyha napfényre kikaphatja, elrabolja magának feleségnek.

Ő már új király lesz, azt mondja a felesége:

— Édes kincsem, menjünk el ebbe a szép virágos kertbe, járjuk, sétáljuk meg magunkat, mert ha kiviszel a napfényre, nálam nélkül maradsz.

— Vagy nem — azt mondja —, édes kincsem! Inkább körülöttem áll egy ármádia huszár kihúzott karddal.

Kereken állíttatta az ármádiát kihúzott karddal.

Mikor hátra sétálnának a virágos kertben, onnét megfordulának, álló délkor bésötétedik: a fekete rend-beli sárkánykirály fölölelé az új királynét, elvitte magának feleségnek. Sír az új király, bémegy a felesége apjához.

— Nem fogadum meg a fölséges királyatyám szavát, kivitem a leányát a napfényre.

— Így is immár házasodjék meg, viselje a fele királyságot.

— Én, fölséges királyatyám, nem házasodom meg soha, sem itt nem ülök, mert én elmegyek, hogy megkapjam a feleségemet.

Egy véka aranyat fölpackolt egy átalvetőbe, föltötték a lóra. Fölültek ketten két lóra az inasával, elindulnak ők utazni. Elsötétednek egy nagy rengeteg erdőnek a szélébe, oda egy fa alá tüzet tettek, jól vacsorálnak ott ketten az inasával. Reggelre kelvén az idő, utaznak ők ketten azon az erdőn körösztil. Előre, amerre mentek, hallnak egyszer egy kopácsolást. El is érik azt a kopácsolást, hát egy öreg ember, még tán öregebb volt mint én (pedig ő csak elég vén: hetvennyolc éves!), valami száraz csapokot vágott le annak a fának a tetejéből. Mondja az új király:

— Ugyan, öregapám, miért vágja kend annak a fának a tetejéből azt a száraz ágat?

— Én evvel teszem le a szolgálatot — azt mondja — a fekete rendbéli királynak, hogy a hátamon viszek egy hát fát neki mindennap.

— Öregapám! Mutassa meg nekem a sárkánykirálynak a lakhelyét! Itt egyik ló, legyen a kendé, s ez a fél véka arany.

Megmutatá az öreg ember, odaadá az egyik lovat s egy fél véka aranyat az öreg embernek.

Mondja az új király: — Legyen belőlem egy cinege! Ahajt szárnyára kél a cinege, fölrepül a sárkánykirálynak az ablakára.

— Ott meg már legyen egy hangya belőlem! — s bebúvék az ablak sarkán.

Meglátá a felesége, azt mondja:

— Ó, édes hangyám! Az én uram is ilyen képbe változott!

Szól a hangya:

— Tán én vagyok a te urad?

— Menj el, vagy bújj el, édes uram, valahová, mert az én uram mindjárt jó haza, s téged elpusztít.

— Hát most — azt mondja az új király —, édes kincsem! Hol van a te urad?

— Oda van — azt mondja — az én uram. A vörös király ad mindennap egy kövér disznót, hogy sóval, fával, vízzel az én uram tartsa a vörös királyt.

Azt mondja az új király a feleségének, hogy:

— Én elmegyek, de ha holnap disznót nem hoz neked, még akkor életben vagyok.

Elment onnét a vörös királyhoz az új király, leül a vörös király kapujába. Kimegy a vörös királytól a kanásznak a fia. Azt kérdi a kanásznak a fia tőle, hogy hát mi járásbeli?

— Béállanék disznópásztornak, ha megfogadnának.

— Disznópásztornak kínálkozik egy ember — azt mondja a kanász fia a vörös királynak. Béhívá, s meg is fogadták.

A disznópásztornak a fiával s az új pásztorral kihajtanak reggel százegy kövér disznót. A kanász fiát elküldték az új pásztorral, hogy meddig eressze a csordát. A százon följebb egy disznót készítse el szépen megmejjesztve, hogy mikor jön a sárkánykirály, hogy vihesse. De ő nem mejjesztette meg. Jó a sárkány:

— Melyik az a kövér disznó, te pásztor? Meg van-e mejjesztve?

— Nincsen biz a, mert én neked nem veszek disznót az én béremből, hanem élj meg, ahogy lehet!

Akkor elmegy a sárkány haza üresen. Hazahajtják este a csordát a vörös király udvarába, béolvassák. Hát a százegy disznó mind hazament.

— No, te pásztor! Már holnap kettőt kell hajtani a százon felül, hogy vigye mind a kettőt.

Másnap kihajtanak százkettőt, hát jó a sárkány:

— Hát melyik az én disznóm, te pásztor? Már kettő van.

— Tán én neked az én béremet bennhagyom, hogy te hordd el a disznókat innét?

Este lesz, hazahajtja a százkét disznót a pásztor. Szidják a pásztort kegyetlen módra. Másnap reggel kiolvasnak százhármát. Akkor is megy a sárkánykirály a három disznó után.

— Hát már, te pásztor, melyik most már az én három disznóm, mert mármost hármát kell hogy adj?

Azt mondja a pásztor:

— Én egyet sem.

— Hát, te pásztor, mi szándékkal vagy ? Meg akarsz-e velem küzdeni?

Azt mondja a pásztor:

— Nem bánom, ahogy neked tetszik.

Összefogantozának kettőn. Gondolja magában a pásztor:

— Legyen belőlem egy oroslán! — Úgy megszorítja a sárkányt, hogy egybe kettészakadt a derekán. Kifutott egy vadnyúl a sárkányból, futott a nyúl ki a hegyre.

Legyen belőlem egy agár! — azt mondja a pásztor magában.

Elfogja a nyulat az agár, elszakassza a nyulat

ketté. Kifutott két vadgalamb belőle. Megy a vadgalamb, mondja a pásztor:

— Legyen belőlem egy cinege!

Fölrepült eléjükbe, s a két vadgalambnak kivágta a szemét. Akkor a sárkánynak orrát, szemét, körmét mind leszedte, s a tarisznyájába belerakta.

Hazahajtotta a disznócsordát a vörös királyhoz este. Szidják kegyetlen módra a szegény pásztort, hogy nem adta oda a három kövér disznót, mert immár sóból, vízből, fából kifogytak.

Mondja a pásztor:

— Aztán bírjad sóját, vizét, fáját, mert én elpusztítottam a sárkánykirályt!

Akkor nekiajándékozott hat lovat, egy aranyos hintót a vörös király, négy társzekeret, ahhoz való cselédekkel együtt. Onnét elmenének a fekete rendbeli király kastélyába a feleségéhez vissza; bemenének a sárkánykirály

udvarába, megfordulának a négy társzekerrel, azt megrakták arannyal, ezüstitel.

Akkor a feleségének megfogta a kezét, levezette, s beleültek az arany hintóba. Eljövének haza, ide a fejér király udvarába, ahonnét elvitték volt a leányt. Nagy örömmel leszállónak, s még máig élnek, ha meg nem haltak, s holnap legyenek a tiszteletes uram vendége.

Az ikervessző

Volt egyszer, hol volt, hol nem volt, volt egyszer mégis valahol egy szegény házaspár. Az a szegény házaspár, mikor három éve, hogy megesküdték, kaptak egy kicsikét. De nemigen nagy örömükre váltott, mert a fiúcska mindig sírt, még amikor szopott, még akkor is zokogott. Szegények voltak, dolgozniok kellett. Ez a fiúcska nagyon marasztotta őket.

Hát egyszer azt mondja a feleség férjének:

— Férjem, kimegyünk mind a ketten kendert szedni. Eljössz velem te is, és ringatod ott a gyermeket, mert különben nem tudok semmit csinálni.

— Hát jól van, asszonykám — mondta a férj, s kimentek. Ölébe vette a kis gyermeket, s az asszony örült, hogy ott sétálgatott a gyermekkel.

Egyszer csak azt mondja a férje:

— Feleség, immár láttam, hogy megizzadtál, hát nem volna szép tőlem, hogy szakadásig elnézzem, hogy dolgozol, én meg csak sétálok erős létemre. Megállj csak, vedd át te a gyermeket, s hozzáfogok én!

— Jól van, emberkém. — Átadja a férj a feleségének a gyermeket, s hozzáfogott a kenderszedéshez.

Az asszony pedig megszojtatta a gyermeket, s az a csicsin elaludt. Olyan jól aludt a gyermek, gondolta magában az anyja, megpróbálja, és a mezsgyére csinál egy kis szélaljlat, és oda leteszi, hozzáfog ő is kendert szedni, hogy hamarabb végezzenek.

Úgy is lett. Letette, csinált kis árnyacskát, beleillesztette, aztán odaállt a férje mellé szedni a kendert.

Belétehetett egy és egy negyed órája, hogy szedi a férje mellett a kendert. Egyszer a férje feláll, és megszólal:

— Feleség, hát te mit csinálsz? Hol a gyermek?

— Megszojtattam, és elaludt, és én is hozzáfogtam kendert szedni. Legyünk készen hamarább.

— Jól van, asszony, de mostanáig a gyermekkel nem törődtünk, eredj oda, mi van vele? Nem ment-e vajon gyík az orrlyukába vagy a fülébe?

Kapja magát az asszony, és odaszalad. Amint odaért, majd hogy nem kétségbeesik, elordítja magát:

— Férjem, férjem, gyere csak!

— Hát mi történt? Ugye, megmondtam, hogy valami érte a gyermeket?

— Hála Istennek, nem történt különösebb baj, csak annyi, hogy csuda történt, mert nem akarok ráismerni az enyimre, mert itt két pólyásgyerek van.

Odamegy a férje is, és ketten estek csodálkozásba.

— Na, feleség, annyiban hagyjuk a kenderszedést, te fogod az egyik gyermeket, én a másikat, úgyszólván hazafelé a községháza előtt megyünk el, ott bejelentjük, hogy mi történt velünk.

Úgy is tettek, ahogy mondták. Bementek a községházára. A bíró éppen készült hazamenni, mert mindjárt harangoznak délre.

— Bíró úr, még késsen kicsit, itt különös baj van!

— Mi, te Pista?

— Hallja, mi történt velünk! Reggel elindultunk kendert szedni. Szedtünk is valamennyit, s az Isten teremtését letette a feleségem a mezsgyére, s mikor

odament, hogy megnézzze, két gyermeket talált ott egymás mellett. Ezért jöttem. Nekünk csak egy van, s most immár mégis kettő. Jelentjük, hogy ha valaki keresni találja, hát helyiül találja, s most szívesen itt hagyjuk a községházán, s a bíró úr intézkedjék a többi teendőkről.

— Nem úgy van, Pista fiam. Tán csak én nem bajlódom vele, s a feleségem nem szoptatós, hát én mit csináljak vele? Csicskupázzam én? Nincs nekem arra időm! Vidd el magadhoz, s viseljétek gondját, míg megkerül az, akié!

Hát jól van, elmentek haza. Telt-múlt az idő. Nevelgették, felnevelték őket hétesztendőskorukig. De az egyik olyan volt, mint a másik, meg nem lehetett külön ismerni. Még ha aludtak is, egyformán szipogtak. Az ember még bele volt nyugodva, hogy szépen növekedett mind a kettő, de az asszonyt valami örökké marta, szerette volna tudni, melyik az, amelyiket ő szülte?

Egy vasárnapi napon az ember a két gyermeket elvitte a templomba, s az asszony maradt otthon. Ez olyankor lehetett, mikor a saláta kelt. Tavasszal.

Az asszony maradt otthon egyedül. A szomszédjukban lakott egy öregasszony, az értett kártyát vetni, babot húzni, és a tenyérből szerencsét mondani. De mivel a Pista bácsiék istenfélők voltak, ilyen dologra nem adtak, pláne az ember! Mivel így a templomba volt a férje, gondolta, itt az alkalom, az öregasszony meg otthon volt, bémegyen, megpróbálja, vessen babot neki az ügyről, hátha ki tudná kombinálni, melyik az ő édes gyermeke.

Hát úgy is tett. Bemegyen.

— Adjon Isten, Terka néni!

— Isten hozott, Marcsikám! Kutyám, macskám megdöglik, hová írjam oda, hogy te hozzám jöttél?

Van két hónapja is, hogy nem jártál nálunk, pedig tőszomszédok vagyunk.

— Hát ide hallgasson, mióta ez a gyermek a házunkhoz került, dolog is több van, s az aggodalom annyira gyötör, hogy nem is jó nekem elmenni valahová szórakozni.

— Hát mért, fiam, nem örvendesz? Olyan két vitéz fiad lesz, hogy még!

— Jól van, jól, néni, de szeretném tudni, hogy melyiket szültem én a világra.

— Jaj, édes gyermekem, azon könnyű segíteni! Nem húznád meg a babot? Nem kell meghúzni a babot, annak könnyű a megoldása. Nézd csak, adok én tanácsot. Meglátod, hogy kisül az igazság. Megtudod, melyik a te édes gyermeked.

— Hát nézze, szomszéd néni, ha megtudom, melyiket szültem a világra, én egy disznósonkát lábostúl s egy jó szakajtó paszulykát nem sajnálok, s még a héten sütök egy kenyerecskét.

— Hát annyit ígértek, fiam, hogy szekérderékkal lenne!

— Hát meg is adom, csak tudjam meg, melyik az édes gyermekem.

— Hol vannak?

— Apjukkal együtt a templomba mentek.

— Annál jobb — azt mondja. — Most mielőtt haza nem jönnek, fogsz keresni egy olyan vesszőt, aki két ikres, két hajtása van. Egyik ága ne legyen hosszabb, mint a másik. Nem számít, akármilyen vessző, csak ikervessző legyen. Azt kivágod, nincsen mért megpucold. Hátra fogod a kezedbe, és elmégy velük szembe, mielőtt kijöttek az ötödik-hatodik házig, és beérsz a kiskapun belül. S amikor észrevetted, hogy jönnek, várd meg, hogy haladjanak el, ahová te be vagy állva. Akkor ha

meghaladtak, kiállsz onnan, utánuk mész észrevétlenül, s avval az ikervesszővel, egyikre úgy, mint a másakra, hátra fejjel vágjad őket olvasatlan. Ők megijednek, sírni kezdenek, most jönnek a templomból, senkinek sem vétettek, hát nagyon rosszul esik ez nekik. Az egyik, amikor hazaszaladt, befut a szín alá, és leül a favágó tőkére, és a másik bebúvik a szobába a sutba. Akkor végy egy ollót, s vagy a künnvalót, vagy a bennvalót jegyezd meg! Amelyik benn lesz, az lesz a gyermeked, amelyiket szültél.

Ahogy elmondom, úgy történt. És az asszony, amint hazament az öregasszonytól, a ház végiben volt egy kis veteményes kert, s ott éppen akkor kelt a saláta. Egy átkozott kotló tizenhat csirkéjével a kerítésen átlépett, s ott kezdte rúgni a salátát. Az asszony kinyitotta a kicsi kaput, hogy kizavarja, hogy a salátát ne tegye tönkre. Amikor bement a kiskertbe, kezdte hajtani ki. Hát került, nem akart végiggázolni, s a szoknyáját egy csipkebokor vessző megfogta. Visszanéz, hogy mi fogta meg, hát egy kétágú ikres csipkebokor vessző. Visszatekint, amint kiakasztja, akkor jut eszébe, hogy neki a szomszédja miféle tanácsot adott.

Hagyta a kotlót, befutott, beakasztotta a kicsi kaput, éppen hallja, hogy harangoznak délre, jönnek a templomból. Gondolta magában: be jó, hogy bement a kotló, megtaláltam az ikervesszőt. Mindjárt ment is a járdán elébük. Hát a férje nem jött a gyermekekkel, mert divat az embereknek, hogy kis csoportot ütnek, szórakozás esik ... Így hát a gyermekek elindultak hazafelé, mert éhesek voltak.

Az anyjuk a negyedik-ötödik szomszédig elment, és a kis kapun belül állott. Amikor a gyermekek odaértek, az anyjuk megvárta, hogy haladjanak el. Alig haladtak el három lépést, kinyitotta a kiskaput, ki-
osont, utánuk állott szép csendesen, hogy ne vegyék észre. Avval a kettős vesszővel kezdte őket hátulról agyusztálni, ami a gyermekeknek rosszulesett. Még a szemük közé is kaptak.

Hazamentek a gyermekek. Az idegen gyermek befutott a szín alá, ott volt egy hatalmas nagy favágó tőke, és ott kezdett sírdogálni. A saját édes gyermeke, akit szült, bebújt a sutba.

Nahát, akkor az anyjuk hazajött, és vett az asztalfiából egy ollót, s a bennvaló gyermeknek egy fűrt hajat levágott a homlokánál.

Mikor hazajött a férje, akkor nagy örömmel mondja, hogy mi van. Hogy megtudta, hála Istennek, hogy melyik a saját gyermekük.

Azt mondja arra a férje:

— Ó, te feleség, hát mind a kettő a miénk, mindjárt serdülnek a nyolcadik évbe, még senki sem jelentkezett érte, immár a miénk.

— De mégis, tudod, hogy milyen az asszony, aminek nekivág, annak hasadni kell.

— Jól van, de kár volt annyira összekarmincsolni őket.

Na így akkor megtudta az ember is, a gyermekek is, hogy ők nem édes testvérek, azért csak megvolt köztük a testvéri szeretet.

Egy szép napon mit találtak ki a gyermekek? Fenyőfából kardot faragtak maguknak. Lehetek akkor tizennégy évesek. És kimentek a kertbe valami szilvafa alá, és ott elkezdtek egyik a másikkal szemben hadonászni. Az idegen gyermek úgy csapott oda, hogy derékban érte a másikat a kardját, s az darabra törött, és valahogy még a homloka is megsérült, vérezni kezdett.

Immár akkor félbemaradt a birkózás, bejöttek. Amikor ezt meglátta az édesanyja, nem kellett több. Mindjárt magához szorította:

— Jaj, édesem, jaj erre, jaj arra! — A másikat kezdte lehordani, hogy: — Te senkinek se kellettél, úgy dobtak hozzá az enyémhez, s tizenöt éves korodig felneveltelek, s a köszönet még az, hogy saját gyermekemnek a szemét akarod kiütni.

Milyen is az asszony? Ugye, ez a gyermeknek rosszulesett, mert legénykének érezte magát, a szomszédok is hallották. Elszégyellte magát. Hiába mondta:

— Anyám, nem ártalomból csináltam, hanem véletlenül, mert én szántsándékkal nem akartam megvérezni, vagy a szemét kiszúrni.

Nahát ez ennyiben maradt. Az apjuk nem volt otthon. Valahol oda volt egyhetes munkára. Egy hét múlva hazajött az ember, akkorra a saját fiuk sebe begyógyult, hogy nem lehetett látni semmit. Az asszony nem mondta, hogy mi történt, sem a saját gyermekük, el is felejtették.

Sándor — így hívták az odatermett legényt — elibe állított: — Köszönöm, nevelőapám, az eddigi fáradságodat, eddigi gondozásodat.

— Honnan tudod te, hogy én neked nevelőapád vagyok?

— Azt nekem anyám mondta.

Akkor az ember elővette a feleségét:

— Hát te feleség, ez nem szép tőled! Mit vétett ez a gyermek? Esetleg valami csekélységet csinált? Mindjárt még nem kell az orrára akasztani,

minek kell szégyeníteni a szomszédok előtt? Hát mit akarsz, fiam, Sándor?

— Azt akarom, apám, hogy én elmegyek szolgálni.

— Nem szolgálni akarsz, Sándor, hanem végleg itt akarsz hagyni bennünket.

— Akkor ne legyek Sándor, apám!

— Hát nem kívánom fiam, hogy esküdözzél, hát neked nincs itt helyed úgy, mint Miskának?

— Hát apám, amennyi dolog van künn, benn, Miska is el tudja végezni.

— Hát nézd, Sándor fiam, ha nem akarsz maradni, nem erőszakollak.

Összetarisnyálták a legénykét, és avval elment gyalog. Maga elé vette az utat, ment egészen Tündérorszáig.

Ott beállt egy vasorrú bábához szolgálatba. Egyéb dolga nem volt, csak három kancát kellett őriznie. Akkor a világban az volt szokás, hogy a három napból kitartott a három esztendő.

De azt mondja az öregasszony, mikor szegődött:

— Sándor, én a reggel kezedre adom a három kancát, s te este nekem vissza kell add. Azt nem kötjük ki, mi lesz annak a fizetsége, ha meg tudod őrizni a három nap a három kancát. Amit kérsz, az lesz az ára.

Jól van hát, hogy odaért délután, aznap már nem tudott kihajtani. Kapott aztán kilenc főtt tojást vacsorára, és egy liter édes forralt tejet. Azt megette, és lefeküdt egy jó puha ágyba.

Reggel mikor felkelt, úgy rendbe volt téve minden, ő csak az egész napra összecsomagolt ennivalót nyakába akasztja, odament a vályuhoz, a három kancát összefűzte, s az öregebbikre felült.

Annyit mondott:

— Hát merre menjek?

Azt mondja a vasorrú bába:

— Azt ne kérdezd! Ahol megállnak a kancák, ott leszállsz a hátukról, kiveszed a féket a fejükből, s hagyod, hogy legeljenek.

Úgy is lett. Odaért egy rézrétre, még a fű is sárga volt, mint a réz. Tündérorszáiban voltak! Most leszállt az öreg kancának a hátáról, szépen szétaggatta őket, összefogta, beakasztotta az oldalába a féket és az egész napi kosztot, és úgy szépen mendegélt a kancák után. A kancák nekihasaltak, szépen hersegették azt a drága jó füvet.

Amikor eljött a dél, akkor ő is megéhezett. Akkor a három kanca delelt, kezdtek ott pipálni egy aljban. Ő meg kiment a tetőre, s ott egy

vakondtúrásra — jó ülésnek gondolta — leült. A tarisznyát kiakasztotta a nyakából, két térdére kiterítette a kendőt, elővette, ami ott volt: birkasajt, fehér kenyér, szalonna.

Akkor az öregebbik kanca félrecomporult a másik kettő közül, Sándor hátához került, s egyet ráhorkantott. Úgy elaludt, mint a bunda. Ahogy megkezdte az ételt, úgy maradt minden.

Kapta magát a három kanca, s három bandárbogárrá változtak. S akkor a rétnek a partját a tenger mosta, s ott egy nagy magas nyárfa állt, ott volt egy varjufészek, s az a három bogár annak a varjúnak a fészke aljába bebujt. Kecskébukát vetett három bandára, bebujtak a varjufészek alá. Litánia táján megébredt Sándor. A nap még fenn van két prozsinányig. Felveti a szemét, sehol se látja a kancákat. Gondolja magában, lehet, hogy lementek a tengerre inni. Ott se találja őket. Visszajő, körbe nézi a rétet, nem feküsznek-e valahol? Megszomorodott nagyon.

Hát az a varjú, amelyik ezt a fészket kotolta, kotorászta, hány tojás van benne? Nem olvastam. Hát úgy amint kotorászott, váratlanul a szárnyából egy tollat leejtett, és ő azt a tollacskát felvette, és úgy kezdte morzsolgatni. Véletlenül háromszor megserült a varjútoll a kezein, és akkor a varjú leszállt elébe, s azt mondta:

— Hívtál, Sándor?

— Én nem hívtalak, dehogyan hívtalak.

— De hívtál — azt mondja a varjú —, mikor az a toll háromszor megserült, engemet azzal hívtál! Hát mit parancsolsz?

— Én a világon semmit se! Mit is tudnék egy varjúnak parancsolni, hogy a mostani helyzetemben tudna rajtam segíteni?

— Hátha tudnék, nem lehet tudni. Hát csak mondd meg, mi a bajod?

Hát csak elmondja, mi történt vele.

— Nem baj — azt mondja a varjú —, ha hatalmamban lesz, előkerítjük őket.

Avval felszállt a fa tetejére, s elkárintotta magát háromszor. Úgy jöttek a varjak, hogy a nap sugarát elvették. Az a varjú, amelyik kotolta a tojásokat, szólt a többi varjúhoz:

— Testvérek, itt egy életről van szó, mentsük meg, ha lehet.

— Hát miről van szó? — kérdezték a varjak.

— Három kancája eltűnt ennek a legénynek. Mivel nekünk szárnyaink vannak, és fenn tudunk lebegni, mindent meglátunk, ami lent van,

összekutassuk ezt a környéket, s ha itt vannak az elveszett kancák, előkotorjuk őket. Mindent megmozgatunk; bokor tövét, fának a meghasadt kérgét, mindent felbergetünk, amit csak találunk.

Úgy is lett, elindultak a varjak. Ki erre, ki arra, mindent széthánytak, még a száraz marhaganéjt is. Ha tengerbe nem szöktek, szárazföldön nincsenek.

Éppen akkor kezdtek csipogni a varjúfiak. Azt mondja az egyik a másiknak:

— Halljátok, hogy burungoz valami a házunkban?

Akkor erre figyelmes lett az öreg varjú:

— Mi az, fiam, min egyeztek?

— Hát valami idegen lakos jött ide.

Akkor az a kotlóvarjú parancsot adott a többieknek, hogy a fát kerítsék be.

— Itt a fészket hányjátok szét!

Úgy is lett, és megtalálták a három bandárbogárt.

A kotlóvarjú mind a hármat a csőre hegyére vette, és levitte a legény elébe.

— Na, Sándor, vedd a három féket, és háromszor legyintsd meg őket! Idáig megpiszkáltunk mindent, ha ezek nem lesznek azok! Ezek kell hogy legyenek idegenek itt.

Meg is legyintette őket háromszor, és visszavált a három kanca. Felül Sándor a hátukra, s elhajtotta szépen őket haza. Az öreg vasorrú boszorkány vasstánglival várta őket.

— Na, hála Istennek, hogy jössz.

— Egy kicsikét megkéstem, de sebaj, a nap hogy alá kezdett haladni, a kancák jobban kezdtek enni, sajnáltam olyan korán hazaszállítani.

— Na jól van, fiam, Sándor, vezesd őket a vályúhoz! Eredj be, ki van tálalva a vacsora, egyél, én a többit ellátom!

Bement a legény, nekiült a vacsorának, lefeküdt. Az öregasszony meg bevezette a három kancát az istállóba, jó kurtára megkötötte őket, s avval a vasstánglival elkezdte őket sorjában olvasni.

— Nesze, nesze, ugye, szép a legény, és egész nap csak szerelmeskedtetek, és nem bújtatok el, úgy akartátok, hogy megnyerjen.

Nem szólt erre semmit a három kanca. Úgy elverte őket, hogy a nap az oldalbordáikon keresztül süthetett.

Elment bé, és lefeküdt. Még hátra volt két nap.

Második nap újra egész napra kellett menjen. Újra becsomagolták tarisznyába az egész napra valót, nyakába akasztotta, és az öregebbiknek ráült a hátára. Kiballagott velük arra a rétre, amelyiken volt első nap. Kivette a féket a fejükből, és engedte, hogy egyenek.

Amikor elkövetkezett a dél, szintén úgy csinált, mint előző nap, nekifogott, hogy ebédeljen. Újra odalopózkodott az öregebbik kanca, és ráhorkantott. Sándor elaludt.

Avval kapták magukat a kancák, volt a réten egy fűrjészek, kecskebukát vetettek, és mindegyikből lett egy fűrjfióka, és oda bevették magukat a fűrjfiókák közé.

Eljött a litánia ideje, és megébredt Sándor. Hiába szemlélődik, nincs sehol a három kanca, összekeresett mindent, sehol nem találta őket.

Hát amint járkált ide s tova, ahol a földet nézte, majd eltaposta a fűrjészket. A fűrjcskék erősen elkezdtek sipolni. Az öreg fűrj hazajött nagy erős sáporogással. Megijedt az öreg fűrj, hogy ez az ember ki akarja végezni a fiókáját, hát megszólalt emberi hangon, s könyörgött, hogy hagyja meg a fiai életét, mert jótétel helyébe jót várhat.

— Hát — mondja Sándor — én nem is akartam bántani a fiókáidat, van annál nagyobb bánatom.

— Hát miféle?

— Elveszett a három kanca.

Mialatt egyezkednek, az öreg fűrj elkezdi a fiait számolni, hát hárommal többet talál. Azt mondja:

— Sándor, én nem vagyok táltos, de nagyot látok. Vedd elé a három kantárt, háromszor legyints reá, hátha sikerül!

Hát a három fűrjfiúból visszaválík a három kanca. Megköszöni Sándor a fűrjanyának, avval felül az öregebbik kanca hátára, s elmegy haza. Az öregasszony megint csak ott várja a kapuban a nagy vasstánglival.

Megitatja a legény őket, béményen. A vacsoráját az asztal mellett találja, nekiül, s eszik, aztán szépen lefekszik.

Az öregasszony meg beköti a kancákat az istállóba, s a nála lévő vaspálcával jól elnadrágolja őket, hogy mind a három kancáról úgy folyt le a víz, mintha vödörrel öntötték volna reájuk.

— Szép a legény, ugye, s ezért nem bújtok el?

Akkor megszólalt az öreg kanca:

— Anyám, úgy elbújtunk, hogy azt kimondani nem lehet, első nap három bandárrá változtunk, második nap három fürjje, mégis előkeresett. Hát nincs egyéb hátra, mint a tengerbe ugrunk.

— Hát vigyázzatok, hogy haza ne hozzon!

Hát a harmadik napra virradtak, Sándor megint megkapta az egész napra való csomagját, nyakába akasztotta, kiment, és ráült az öreg kancára. Kiballagott a rétre, ahol azelőtt immár volt, kivette a féket a fejkéből, és elengedte őket, hogy legeljenek.

Mikor elközelt a dél, újra elment a szokott vakondtúrára, és leült, hogy megebédeljen. A kancák meg az aljban deleltek. Az öreg kanca odalopakodott, hátulról ráhorkantott, erre Sándor elaludt, mint a bunda.

Amikor felébredt, a nap már majdnem leáldozott. Kétségbe volt esve, hogy most többet aludt, mint a másik két nap. Mitévő legyen, hol keresse őket? Összejárta a rétet, sehol sem találta őket. Lement a tengerpartra. Amint ott a tengerparton le s fel járt, egyszer látja, hogy egy hatalmas nagy hal kiveteti magát a partra, és ott alszik. Odamegy a halhoz, és valahol a fülénél megsimogatja, azt mondja:

— Te hal, idáig a madarak tudtak rajtam segíteni, bár most te is tudnál segíteni!

Hát éppen ott találta a halat megsimogatni, ahol a varázspénze volt neki. És a hal felébredt, és emberi hangon megszólalt:

— Mi van veled, Sándor? Mért szólítottál?

— Nem szólítottalak, csak megsimogattalak.

— Az elég volt nekem, én abból értettem. Hát mondd, mi a bajod?

— Elvesztettem a három kancát.

— Nincs baj, Sándor. Én vagyok a tengeri halak királya, nekem még a vágóhalnak is engedelmeskedni kell. Hát ha itt lesznek a tengerben, akkor nézd csak, előkeressük. De ha künn lesznek a szárazon, akkor nem tudok rendelkezni, mert se szárnyam, se lábam, de ha a tengerben vannak, akkor még a homokszemekből is kikaparjuk, s kihozzuk.

Úgy is lett. Egy bukfencet vetett az a nagy hal, és beleugrott a tengerbe. Elmerült, és a víz alatt volt. Húsz perc múlva kiütötte a fejét a nagy hal, és utána az összes hal, amennyi a tengerben volt. Most azt mondja a nagy hal a halaknak:

— Számláljátok meg magatokat, hogy mind itt vagytok-e? Én nem számlállak titeket, ti számláljátok meg magatokat!

- Sorjában elmondták: egy, kettő, három, míg a végére jutottak.
- De gyorsan — mondja a halkirály —, mert a nap már leáldozóban van!
Erre azt felelték:
- Mindnyájan jelen vagyunk, csak még a vágóhal hiányzik.
Hát kérdezi a halkirály, hogy az meg hol késhetik, Amint ezt kérdi, meg is jelenik a vágóhal.
- Hát mért késtél eddig? — kérdezte a király.
- Azért, mert a derekam el van törve.
- Hát mibe törött el?
- Egy békasó-kő belepottyant a tengerbe, és ráesett a hátamra. Hallottam még az első parancsot, azóta állandóan iparkodtam, hogy felséged elé kerüljek, de időbe telt, míg elő tudtam úszni.
- Jól van te . . . vágó. Meg tudnád mutatni, hogy hol paciltad a szerencsétlenségedet?
- Meg — felelte a vágóhal.
- Na, akkor gyerünk.
Az a nagy hal a vágóhalat a szája hegyire kapta:
- Én téged viszlek.
- Na itt megállhatunk, ebbe a tájba pottyant belé.
Ott leereszkedett a nagy hal, és megkapta. Egy diónagyságú fehér követ, azt úgy nevezzük: békasó. Na, azt megfogta a nagy hal, szájába vette, felhozta a tenger szélére, és kiokádta a parton.
- Na most, Sándor, vedd a kantárt, és érintsd meg. Egyéb nincs a tengerben, amit nem ismerek. Ez kell legyen.
- Úgy is lett. Sándor rálegyintett háromszor a kötőfékkal, s visszatermett a három kanca. Felült a hátára, szépen ellovagolt haza.
- Otthon már várta az öregasszony. Kúthoz vezette, megitta őket, leszállt az öreg kanca hátáról, s bement vacsorázni.
- Az öreg vasorrú bába meg bekötötte a kancákat az istállóba, és jól elkezdte őket verni:
- Hát nem megmondtam, hogy bújjatok el?
- Hát elbújtunk, anyám, de hát még a tenger fenekiből is előkeresett.
- Szavamat egybe ne vessem, harmadik este mikor hajtotta őket haza, akkor az öreg kanca megszólalt:
- Sándor, én az éjjel megcsikódzok, ikercsikót csikódzom. És ha anyám kérdezi, hogy most mit fizessek a hűséges szolgálatodért, fiam? akkor te

azt fogod mondani: az egyik ikercsikót, amelyik az éjjel született, amelyik nem hódos. És azután a kamarában van egy rozsdás kard, egy szennyes ing, egy szennyes gagya, ezt fogod elkérni, és még négy birkát vagy négy kecskét!

Akkor erre Sándor is megszólalt:

— Jól van, a csikót azt értem, a szennyes inget, szennyes gagyát, a rozsdás kardot, azt megértem, de vagy négy birka vagy négy kecske, az mire való leszen?

— Rá fogod kötni a csikó négy lábára ezeket egyenként, és így fogod a kapun kivezetni. A többit rád bízom.

Mikor a vályúnál leszállt a hátáról, még azt sugta neki a kanca:

— Anyám neked fűt-fát ígér, de ezeket nem akarja odaadni: Hát fiam ezért a szolgálatért ilyent akarsz kívánni? Azt akarod, ne kapjak máskor szolgát? Rossz holmikát? Itt vannak nekem szebbnél szebb paripáim, válassz azokból! Csikók, egyévesek, kétévesek. — Anyám majd istállóról istállóra vezet, mindegyiknél ráteszi a fejére a kezét, s amelyik lóra ráteszi anyám a kezét, abból az erő mind rámegy arra a csikóra. Amikor felkelsz reggel, immár a ház oldalába lesz a csikó, mintha anyámnak az nem kéne, de te csak azt akard. Azt számolja anyám, hogy a finomabbnál finomabb próbák megszédítenek. Az erejüket mindnek kiveszi, és mind abba a csikóba rakja. De mielőtt a csikót kérnéd, kérd el a rozsdás kardot, kösd az oldaladra, és a hagyott inget vedd föl. Ha anyám nem akarja odaadni, szúrd belé a kardot az udvar közepébe, és akkor anyám engedelmes lesz. Akkor még elkéred a négy birkát, rákötöd a csikónak a négy lábára, felülsz a hátára, és nekiindulsz a kapuinak. Négy orozlán lesz a kapuba, kettő jobbról, kettő balról. Ha ezek a birkák nem volnának a csikó lábához kötözve, akkor lekapnák a csikónak a négy lábát, így a birkákat kapják le. Akkorra te kimehetsz a kapun.

Úgy is történt. Sorra járta a lovakat, egy se tetszett neki, és vette azt a csikót. A négy birkát hozzákötötte a négy lábához, felült a hátára, kilovagolt a kapun. Persze, az orozlánok a birkákat leszaggatták, de ő kijutott.

Mikor kijött a kapun, beért egy erdőbe. De ott immár a csikó alig lihegett. Akkor azt mondja a csikó:

— Na, Sándor gazdám, itt hatvan méter fát kell egy kazalba hordanod, és azt meggyújtani.

Úgy is lett, meggyújtotta. Amikor az parázssá égett, akkor az a csikó odament, azt a tenger parazsat mind felhorkantotta egy horkantásra. Aztán megnyújtózkodott:

— Most ülj a hátamra, Sándor. Úgy akarsz-e, hogy a sapkáddal mind leverjük a csillagot, vagy úgy, hogy az erdő fáinak a hegyét?

— Úgy, édes csikóm, hogy te se sérülj s én se!

Egy szombati napon csak hazament. Épp a vacsoránál voltak a szülei és a testvére, az a másik, a Miska. Úgy el voltak foglalva a vacsorával, hogy észre se vették volna a hazaérkezését, de éppen pénteki nap vettek egy lovat a Miskának, és az elnyerítette magát. Azt mondja Miska:

— Apám, csuda ám! Kétnapos a lovam, de még ezt nem hallottam tőle.

— Hát itattad-e, fiam?

— Rendbe tettem.

— Hát akkor nézd meg, hogy mi a baja!

Akkor felkelt Miska az asztal mellől, és kiment. Hát látja, hogy az udvar közepén áll egy lovas. Rászól, hogy

— Ki vagy?

— Én vagyok, a testvéred.

— Testvér, most érkeztél haza?

— Ebben a minutában.

— Akkor a lovam azért nyerített, hírt adott! Szállj le, testvérem, a ló hátáról, majd én bekötöm!

Le is szállt a ló hátáról, bement, s nagy örömmel fogadták. Megörvendtek, hogy hazajött.

Bejött a testvére is, mikor bekötötte a lovat. Megvacsoráztak, egy kicsit elbeszélgettek. De hogy Sándort fáradtnak látták, hát sajnálták tovább faggatni, hogy hol járt, mint járt? Hát megvetették az ágyat, és lefeküdt a legény.

Reggelre virradva első dolga volt a két legénynek, kimentek az istállóba megnézni a lovakat, melyiküké milyen. Megnézték a lovakat az istállóban!

Na, Sándor nagyon szomorította a testvérét, hogy neki kardja is van. Hát mikor jöttek a vásárról, kellett hogy az apja neki is vegyen.

Mikor mind a kettőnek volt már lova is, kardja is, akkor azt mondja Sándor a testvérenek:

— Délután felnyergeljük a lovakat, derekunkra kötjük a kardunkat, és ki fogunk menni az erdő aljára. Ott van egy kőszál, és abban meg fogjuk próbálni, mert a kard nemcsak azért van a derekunkon, hogy ne tudjuk, hogy mért hordjuk, hanem hogy meglássuk, érdemes-e ott hordani?

Kimentek ahhoz a kősziklához. Kihúzza Sándor a kardot a tokjából, szeli azt a kőszálat úgy, mint a répát!

Akkor kihúzza a testvére, Miska is, ő is hozzácsap, de csak a markolatja maradt a kezében, mintha fenyőfából lett volna.

— No, testvér — mondja —, a többit nincs miért megpróbáljuk, a többi is olyan, mint a kardod! Azért ne szomorkodj, odaadom neked, én visszamenyek oda, ahol ezt szereztem. Lesz még másik, megajándékozlak, mint testvéremet.

Avval sarkon fordították a lovakat, és hazavágtattak. Még aznap délután elbúcsúzott Sándor, és visszament Tündérországba. Még szolgált három esztendőért azért a hódosért, szintén a kardért meg a szennyes ingért, gagyáért.

Egy szép napon beállított. Megörültek otthon, hogy hazaért szerencsésen. De az öröm nem sokáig tartott, mert egy szép napon újra kijelentette Sándor, hogy visszamegy. Azt mondja erre az apja és a testvére:

— Hová mégy?

— Magam sem tudom — felelte.

Csak felnyergelte a lovat, kinyitotta a kaput, felült, és hagyta, hogy a ló menjen, amerre kedve és akaratja vitte.

A ló elvitte őt egy nagy fekete tartományba. Azért nevezték fekete tartománynak, mert még a legkisebb házikón is fekete zászló volt kitéve.

Mikor beért a város végébe, látja, hogy gyászba van borulva az egész mindenség. Minden ablakon fekete zászló van kitéve. Megütődik, hogy mi legyen ez, kit gyászolhatnak?

A legelső háznál, ahogy beért a városba, a kapunál látott egy öregasszonyt. Megkérdezi tőle, mi az oka ennek a nagy gyásznak?

Elmondja az öregasszony, hogy a királynak van három szép lánya. A legnagyobbik harmincéves, a közbeeső húszéves, a legkisebb meg tizenöt éves, s ezt már férjhez kell adja a sárkányokhoz. Mert ha férjhez nem adja őket hozzájuk, akkor a sárkányok az összes kútvizet elzárják, s nem lesz ivóvíz. És a király felszólítást küldött minden országba, hogy ahhoz adja feleségül leányait, akik megszabadítják országát a sárkányoktól; nem bánja,

ha cigányputriban születtek is. De nem akadt még eddig senki, aki megszabadíthatta volna az országot a szörnyetegektől.

— S mikor kell őket férjhez adni?

— Reggel nyolc órától délután háromig. A legnagyobbat a húszfejűnek, tizenöt fejűnek a húszéves leányt, tízfejűnek a tizenöt évest.

— Hát találnék én szállást, öreg anyóka, magánál három napra?

— Hát a vitéz úrnak csak volna, de a lovának? Van egy ócska libapajta, ha oda befér, nem bánom.

— Hát megtekintem, öreg néni, ha beválik, akkor beljebb mennek.

Kinyitotta az öregasszony a kaput, belovagolt Sándor. Leszállt a ló hátáról, hogy megnézze, jó lesz-e a lónak az a pajta?

— Megfér valahogy, anyóka.

Kipucolták a pajtát, és a lovat bekötötték. Akkor belenyúlt Sándor a zsebébe, abból kivett egy zacskót, abból egypár aranyat.

— Tessék, anyóka. Evvel bemenyen a városba, s vesz nekem egy pékinas-ruhát nadrágtól a sapkáig.

Meg is jött az öregasszony nemsokára a ruhával. A legény ekkor levetette a saját ruháját, egy szögre felakasztotta. Az öregasszony meg letakarta egy kendővel a levetett ruhákat, hogy a legyek be ne piszkítsák.

Sándor beleöltözött a pékinasi ruhába, és elment. Jelentkezett a király udvarán a konyhán, a főszakácmesternél. Ha tudnák használni, vegyék fel szolgálatra! Ott most van munka: három leány megy férjhez, tepsit mosni, fát vágni, vizet hordani!

Kapott is rajta a szakácmester, szívesen felfogadta. A szakács nem mondta, hogy mi a napidíj, vagy heti vagy havi, hanem szívesen felfogadta. Még azt sem kérdezték tőle: mit akar, miért akar? Ő meg örült, hogy beférkőzhetett egy kis munkára.

Legelső dolga a favágás volt. Kiküldték egy kis száraz fát eldarabolni, tűzgyújtót csinálni.

Amint fűrészelgeti ott a fát egy szín alatt, hát lódobogást hall. Figyelmes lesz rá, kitekint a szín ablakán. Hát látja, hogy egy háromlábú vasderesen megérkezett a húszfejű sárkány. Akkora buzogány a kezében, mint egy hasító botóka — amivel a fejszét verik. Nekiáll, és megveregeti a király palotájának az ablakfélfáját. Bekiáltja:

— Felséges király, ma reggel nyolc órára a legnagyobb leányod a virágos dombtetőn legyen, mert ha nem, az utolsó kalászig mindent

leégetünk!

— Meglesz, meglesz — mondta a király —, mit is csinálhatnánk, mikor ennek húsz feje van, akkora, mint húsz szakajtó!

Avval a sárkány elvágatott.

Sándor meg közben elkészült a száraz fával, felvett egy köteget a karjára, bevitte a konyhára. Akkor kiküldték, hogy hozzon be két vödör vizet, mert valami teknőt kellene kimosni. Amikor a kúthoz ért a két vödörrel, a vödröket letette a kút mellé, a kis kaput kinyitotta, és úgy eltűnt, mint a kámfor. Haza az öregasszonyhoz, ahol a lova volt!

Ledobta magáról a pékinasi ruhát, és beleöltözött a vitézi ruhába. A lovat felnyergelte, és a fékje száránál fogva, kantárféken szépen kieregült a virágos

dombtetőre, mert onnan immár nem volt messze. És leült a lova elejébe.

Egyszer csak felfigyelt. Hallja, hogy szól a trombita, nagy zene, gyászkíséret, zúg a dob. Hozzák a királynak a legnagyobbik leányát, a menyasszonyt.

Kiértek vele a virágos domb tetejére. A leánynak egy fehér zsebkendővel be volt kötve a szeme, és a gyásznép, amelyik kísérte, visszament a királyi palotába. A leányt otthagyták egymagában.

Akkor felkelt Sándor, és lovát újra fékszáránál vezetve odament a leányhoz, leoldotta szeméről a zsebkendőt, és megkérdezte, hogy miért hozták ide?

— Hát, vitéz úr, látod, hogy menyek férjhez, slájer van a fejemen!

— Hát kihez még férjhez?

— A húszfejű sárkányhoz.

Amig így beszélgetnek, a ló elhorkantja magát. Sándor akkor meghúzza a ló hasa alatt a szíjat, és becsatolja a csatba. Megszorítja a leány kezét, és felugrik a lovára.

Alig igazítja magát helyre a nyeregben, megérkezik a húszfejű sárkány az ő háromlábú vasderes lován. Azt mondja:

— Te Sándor! Még az anyád méhében voltál, és akkor tudtam, hogy veled meg kell vívnom.

Akkor összecsaptak, és a sárkánynak úgy hullott a feje, hogy csak úgy gördült le a földre!

Mikor a király leánya látta, hogy már csak két feje van a sárkánynak, Örömeben s ijedtében szoknyáját a fejére kapta, s úgy szaladt haza a

palotába!

Otthon a királyt a guta majd megütötte; nincs egy negyedórája, hogy a leányát kivitték, és immár itthon van!

— Hát édes leányom — azt mondja —, hát neked az apaszó nem szent? Hát azt akarod, hogy az országot leégesd az utolsó fakanálig?

— Tudom, apám — feleli a leány —, de egy idegen vitéz megölte a sárkányt.

— Hát honnan tudod?

— Hát úgy, hogy beszéltem vele, és láttam, hogy a sárkánynak egymás után potyogott le a sok feje.

— Hát mikor hagytad ott őket?

— Alig volt már a sárkánynak három feje.

— Hát mért nem vártad végig, hogy az a vitéz lesz-e a győztes, s akkor megköszönted volna, s megkérted volna, hogy jöjjön el előmbe, hogy én is háláljam meg, s tudjam meg, kicsoda, micsoda? Otthagytad, mint Szent Pál az oláhokat! Hát nem volt szép tőled!

Ezt hallgatja a másik leány, mindjárt rákerül a sor.

Sándor ezalatt levágta a sárkány minden fejét, összevagdalta a csontokat, két méterre felrakta, tetejébe meg a húsz fejet. Aztán megdörgölte zsebkendőjével a kardját, és a lovát visszavezette az öregasszonyhoz. Azt a ruhát levette magáról, felvette a pékinasruhát. Az egyik vödört telemerítette, azt bevitte, a konyhába, a másikat beledugta a kútba.

Kérdezte a főszakácsmester:

— Hát hol késtél eddig?

— Az egyik vödörmet beleejtettem a kútba, de nem tudtam kimeríteni.

— Hát előbb kellett volna ezzel bejőnnöd, nem eddig keresni! Na nem baj, eredj ki, még csinálj fát! Kiment, fűrészelt tovább. Hát sok fa kellett.

Alighogy hozzáfogott fűrészelni, megérkezett a tizenöt fejű sárkány. Az is megveri az ablakot, beszél, hogy pont tizenkettőre a húszéves leányt a virágos dombtetőn lássa, mert ha nem, mindent összeéget, a világon semmit sem kímél!

A király visszarikoltott, hogy

— Meglesz!

No, Sándor is kapta magát, bevitte a száraz fát, és észrevétlenül eltűnt a konyhából, és ment vissza az öregasszonyhoz. Magára vette a vitézi ruháját,

és a lovával együtt megint kísértelt a virágos dombtető aljába, s ott várakozott.

No, nem kellett sokáig várakoznia, megérkezett a király leánya. A kíséret elbúcsúzott a leánytól, és egymagában otthagyták.

Akkor odament hozzá Sándor, annak is leoldotta szeméről a kendőt, és megkérdezte, hogy mit keres ott egyedül?

És mondja a leány, hogy a tizenöt fejű sárkányhoz adták férjhez, azt várja, hogy vigye el.

Amint így beszélgetnek, megint elnyeríti magát a ló. Erre Sándor a nyeregszíjat megerősíti a ló hasa alatt, s felpattan a lovára.

Alig igazította meg magát a nyeregben, odatermett a tizenöt fejű sárkány. — Na, te Sándor, még az anyád méhében voltál, már akkor tudtam, hogy meg kell birkózzam veled!

Jól van, kardot rántottak, és összecsaptak. Annyira viaskodtak, hogy a sárkánynak már csak egy feje volt meg.

Akkor ez a leány is kapta magát, és elszaladt haza, nem bírta tovább várni. A királyt otthon a guta szinte megütötte, hogy a második leánya is hazafutott.

— Hát mi az, lányom, mi történt?

Hát ez is csak azt mondja, hogy egy ismeretlen vitéz odajött, megkérdezte, hogy miért van ő ott, erre elmondta neki, hogy férjhez adták a tizenöt fejű sárkányhoz. Amint így beszélgettek, megérkezett a tizenöt fejű sárkány, s avval megmérkőzött a legény, és úgyannyira segítette az Isten a vitézt, hogy tizennégy fejét levágta, amikor otthagya.

— Hát te nem tudtad bevárni, hogy vágja le még azt a fejet, és megkérted volna, jöjjön el hozzám, és mondja el kicsoda, micsoda?

— Hát nem, apám — mondja a leány —, nem bírta tovább a szívem.

Eközben Sándor megint levágta a tizenötödik fejét is a sárkánynak, szépen összekoncolta azt is, abból is lett egy méteres rakás, a tizenöt fejet rátette a méter tetejére. Megdörgölte a kardját, beletette a tokjába, s szép csendesen visszasétált az öregasszonyhoz.

Ott levetette a vitézi ruháját, azt az öregasszony szépen visszaakasztotta a szegre, letakarta; Sándor meg beleöltözött a pékinas-ruhába, és visszalopózkodott a konyhára.

Mikor visszatért, kérdezi a főszakácmester:

— Hol voltál?

— Hát nem tudom, főszakácsmester uram — feleli Sándor —, a kávé rontotta-e meg a gyomrom, úgy megy a hasam, mint a vízipeska.

— Hát van itt, ami megállítja — mondta a főszakácsmester. És készített neki orvosságot. Pedig hiszen úgy nem volt annak a Sándornak semmi baja, mint nekünk:

Akkor újra kiküldték, hogy fűrészeljén fát. Ki is ment, sok fa kellett. Alig fűrészelt egy ramaz fát, megérkezett a tíz fejű sárkány, ez is megveri az ablakot, berikolt:

— Felséges királyom, a legkisebbik leányodat háromkor a virágos dombtetőn találjam, mert ha nem, semmi kímélet, az utolsó száraz fakanálíg mindent, de mindent elégetek!

Avval elment.

— Meglesz! — rikoltotta ki neki a király.

Sándor pedig bevitt egy öl fát, aztán megint kilopózkodott a konyhából, és ment az öregasszonyhoz. Felöltözött vitézi ruhájába, és elsétált a virágos dombtető aljára.

Egyszer csak hallja, hogy szól a zene, hozzák a királynak a tizenöt esztendőös leányát. Odaérkeznek, ott elbúcsúznak tőle, megfordulnak, mennek visszafelé. Szép slájerosan fel volt öltözve.

Alig haladt el a banda hazafelé, Sándor odament a leányhoz a lovát vezetve, mint már a másik kettőhöz is. Kioldozta a szemét.

— Jó napot — mondta Sándor a királykisasszonynak —, felséges királykisasszony! Hát nem fél egymagában frajjok nélkül magát itt szellőztetni?

— Adjon Isten, vitéz úr, jó napot! Dehogynem félek! De nincs mit csinálni.

— Hát mért van itt?

— Férjhez adtak a tízfejű sárkánynak.

Amint így beszélgetnek, Sándornak a lova elhorkantja magát. Sándor akkor megfeszíti a szíjat a lova hasa alatt, megigazítja a nyeregszíjat, aztán amint a kard fel volt kötve, s felült a ló hátára, azt mondja a királykisasszonynak, hogy menjen kicsit arrább, egy lépést.

Amint így sétál, odadobban a tízfejű sárkány egy háromlábú vasderesen. Olyan hatalommal jött, hogy a sárkánynak a lova egy-egy méterrel okádt a zöld lángot. Nahát, ahogy odajött, ezzel köszönt rá a legényre:

— Még az anyád méhében voltál Sándor, amikor már tudtam, hogy meg kell birkóznom veled.

Kardot rántottak, s egymásnak mentek. Sándor már ki volt fáradva; a konyhán fát fűrészelni, mosogatni, teknőt áztatni, fát aprítani, behordani, azt a két sárkányt lemészárolni! Hát több időbe telt a harc, mint az első sárkánnyal meg a másodikkal.

A leány látta, hogy annyira viaskodnak, hol meghátrálnak, hol összecsapnak a lovak, egyik a másikra fújja a lángot. Borzasztó volt azt nézni egy nőnek! Látott ő a királyi udvarban lovagi játékot eleget, de ilyet még nem! Kivasalt pendelyét a fejére kapta, és lekuporodott ott, ahol állt. De haza nem ment. Így hát maga sem tudta, meddig guggolt, meddig nem, mert közben el is ájult, hiszen annyira viaskodtak, hogy a föld is vetette fel a leányt!

Hát egyszer csak arra ébredt fel, hogy a vitéz, aki megölte a sárkányt, simogatja a homlokát. Nagyon megörült a leány, hogy nem a tízfejű sárkány simogatja a homlokát, hanem az ismeretlen vitéz. Látta, hogy ez a sárkány is csomóba van rakva, nincs mit félnie már. Akkor annyi bátorságot gyűjtött a királyleány, hogy annyit mondott:

— Ismeretlen vitéz, az a szomorú király, aki a három sárkányhoz ígért leánynak az apja, óhajtja, hogy jöjj el, hogy meghálálja segítségedet, és megtudja, hogy ki vagy és mi? Mi testvérek is megköszönjük neked, hogy megszabadítottál bennünket. Légy szíves, gyere el, kísérelj haza a palotánkba!

Azt mondja a legény:

— Azt nem tehetem!

— Hát miért? — kérdi a leány.

— Azért, mert édesapámat a haldokló ágyon hagytam. Tudom, hogy mi a becsület, de az édesapám az első, mert a haldokló ágyon hagytam. Bocsánat!

— Hát ha nem jöhetsz el, mondd meg, hogy ki vagy, mi vagy, mi a neved, és hová való vagy?

Azt mondja erre Sándor:

— Én Nekeresdvári Sándor vagyok.

Akkor a királykisasszony elővett egy nemzetiszínű zsebkendőt, ketté hasította, és elővette az aranykarikagyűrűjét:

— Legalább ennyit fogadj el tőlem emlékül.

A neve rá volt varrva. Kezet szorítottak, s a legény úgy eltűnt onnan, mint az álomkép, otthagya a leányt.

Elment az öregasszonyhoz, levetkőzött, és beleöltözött a pékinas-ruhába, aztán visszament a konyhára. A királykisasszony még nem ért haza, mikor ő odaért.

Egyszer megérkezik a királykisasszony is.

Megijed a király, mikor a legkisebb leánya is hazajött.

— Hát mi történt, legkisebbik leányom?

— Hát megint az ismeretlen vitéz győzött. Hogy meddig viaskodtak, azt nem tudom. Csak megjelent, és összevágta ezt is. De én ottmaradtam. Nehéz volt az ottmaradás, apám, de én a szoknyámat felrántottam a fejem tetejére, és végigvártam, hogy mi lesz. Úgy fordult, hogy az ismeretlen vitéz győzött. Hogy meddig viaskodtak, nem tudom, mert amikor vége lett a harcnak, az ismeretlen vitéz költött fel.

— Hát miért nem hívtad meg?

— Hívtam, de azt mondta, nem tud jönni, mert az apját a haldokló ágyon hagyta.

— Legalább megkérdezted, mi a neve?

— Megmondta azt, hogy Nekeresdvári Sándor a neve, és ha az apja jobban lesz, így is, úgy is felkeres.

— Jól van leányom, a legkisebb vagy, és a legtöbb eszed van.

Eközben Sándor segítkezik tovább a konyhán. Benn a palotában pedig örülnek ismét, hogy megmenekedtek, de szomorkodtak is, hogy napok múlnak, hetek telnek, és a legény nem akar jelentkezni.

Egy reggel, amint Sándor éppen tüzet rak, bejön a főszakácsmester a konyhára. A szemei ki vannak sírva. Kérdezi tőle Sándor: — Szakácsmester uram, ha szabad kérdezniem, megmondaná, hogy miért sír?

— Hát elmondom, fiam, nem tudom eltitkolni. Immár három napja, hogy a király legkisebbik leánya se nem eszik, se nem iszik. Úgy szeretem ezt a leányt, mintha saját édes gyermekem volna. Nyolcvanöt esztendőm mester vagyok, negyvenhét éve én főzök a királyi családnak, soha meg nem történt, hogy az én kezemből valamit el ne vett volna, s immár bárom napja, hogy sem nem eszik, sem nem iszik. Soha nem volt úgy, hogy valamit meg ne kóstolt volna a kezemből. Most meg úgy hozom ki az ételt, ahogy bevitem. Olyan lázban van, hogy félrebeszél, hadonász, hol széttárja a két karját, hol összefonja, s valami Nekeresdvári Sándor nevet emleget. Attól félek, fiam, ha sokáig lesz ebben a lázban, megőrül. Saját húsból is vágnék neki, csak tudnék segíteni rajta.

— Hát, főmester uram, nem kell a húsából vágjon anélkül is tud rajta segíteni.

— Ó fiam, ha lehetne! Nagyot áldoznék.

— Nem kell olyan nagyot áldozzon, csak engedje meg, hogy ma reggel a feketekávéját én főzzem meg, és ropogós cipóját én süssem meg.

— Hát fiam, megesküdtem, hogy rajtam kívül azt senki nem teheti meg, de az eskümet is megszegem ezért a leányért, annyira szeretem.

— Hát én megcsinálom, és a mester úr felviszi, s akárhogy sikít, nyomja kezébe a zsemlét, és fogja bele a markába azt a feketekávé, és itassa meg vele. Ha ez sem használ, akkor temethetik el.

— Hát megtehetjük ezt fiam, mindjárt.

Kifutott Sándor, friss vizet hozott. A leggyakrabban selyemruhán átszűrte a vizet, és úgy tette oda, hogy por ne érje, pontosan. A mester előtt mindennel ellátva állította össze a cipót, de amint megcsinálta, a zsebkendőnek a felét a cipó közepébe beletette úgy, hogy ne lássék. Mikor a feketekávé elkészítette, akkor azt az arany-karikagyűrűt belerakta.

— Most tessék — mondta —, vigye fel!

Felvitte a szakács, de mikor bevitte, a leány már messziről sikított, hogy ne is közelítsen feléje. De az csak hol fél térdre, hol két térdre ereszkedett, hogy próbálna meg csak egy cseppecskét, csak egy harapáskát, így nem lehet meggyógyulni, ha az ember semmit sem eszik. Addig-addig, hogy a pohárkát a kezébe nyomta meg a zsemlét is, és addig beszélt neki, amíg a kávéból egy jót ivott. Mivel nagy lázban volt a királyleány, kezében megrezgett a pohár, és a gyűrű odakocant a fogához.

Ahogy a gyűrű a fogához kocant, azt mondja a mesternek, távozzék, s csak akkor jöjjön vissza, ha hívhatja.

Kiment a szakácsmester, becsukta maga mögött az ajtót, a királyleány egyedül maradt. Kiveszi a pohárból a gyűrűt, közelebb megy az ablakhoz, felismeri a saját gyűrűjét; akkor eltöri a zsemlét, és kihullik belőle a zsebkendő. Akkor odamegy a dróthoz, és elkezd rángatni azt, amelyiken adják a hírt a konyhába.

A főszakácsmester arra úgy megijedt, mintha máma tüzet kongatnak.

— Na fiam, veszve vagyok.

— Ne féljen, mester uram, semmit!

Felmegy a mester, és fut a királyleány az ajtóhoz, s ráseríti a kulcsot gyorsan a zárra. Immár nem menekülhet.

Akkor leülteti a főszakácmestert egy párnás székre, odahúz egy másikat is, arra leült ő maga, s azt mondja:

— Főszakácmester uram, honnan jutott ehhez a gyűrűhöz és ehhez a zsebkendőhöz?

Akkor az öregnek szeme-szája elállott, még a lélegzete is. Feleskettették, hogy senki más nem süthet-főzhet, hát most hogy mondja meg, hogy nem ő sütötte-főzte ezt?

— Hát, te élő angyal — mondta végül lélegzethez jutva a sütőmester —, én az eskümet megszegtem. Van vagy négy hónapja, hogy felfogadtam egy szegény pékinast, és ma reggel, hogy bánatosan jöttem ki, mert nem eszel, nem iszol, s sajnáltalak, megkérdezett, hogy mit kesergek, és miért sírok? Én elmondtam, hogy te vagy a palotában, akit a legjobban szeretek, mert te olyan vagy, mint az élő angyal. Elmondtam, hogy beteg vagy, és nem eszel, és ő azt mondta, hogy engedjem, hogy a ma reggeli feketekávé és a cipót ő készítse el neked, és ha azt megeszed és megiszod, akkor meggyógyulsz.

— Hát legyen szives, hívja be ezt a pékinast.

Kiszalad a sütőmester, de bizony a konyhán már nem találta Sándort, mert az ahogy a sütőmestert a királykisasszonyt felhívta, mindjárt tudta, hogy megtalálta a leány a gyűrűt, s akkor ő kerekelt oldott a konyháról.

Mikor a sütőmester lement, már nem találta. Addigra az már visszament az öregasszonyhoz, és felöltözött a vitézi ruhájába. Felnyergelte a lovát, megköszönte az öregasszonynak minden fáradságát, és kivett egy zacskó aranyat, és odaadta az öregasszonynak.

Aztán elment a királyi palota udvarára. Amikor megérkezett, mindenki kivonult, hálálkodtak neki, éljeneztek. Mikor megtudta a királykisasszony, hogy megérkezett Sándor, le nem lehet írni, hogyan szaladt, többet hason meg tenyéren, mint a két lábán. Mire leért a palota udvarára, nem volt bőr az orra hegyén.

Mire ő lefutott, már leemelték a lóról a legényt, és vezették fel a palotába. A tornácon találkoztak szembe. A királyleány a nyakába szökött, összevissza csókolta, alig hogy ezt félbehagyta, kezdte a másik, majd a harmadik.

A király mindezt végignézte, aztán felhívta a legényt a legdíszesebb palotájába, ott megvendégelték, és megkérdezték hogy hol késett? Akkor

elmondta, hogy hála Istennek, az apja jobban lett, és nyugodt szívvel visszajöhetett.

— Na, fiam — mondta a király —, te szabadítottad meg a gyermekeimet azoktól a fertelmes állatoktól, hát beleszólásom nincs, válassz egyet közülük!

— Hát, felséges királyom, nekem a legkisebb kell.

A másik két leány azért nem neheztelt meg. Papot hívtak, a palota kápolnájában megeskették őket. Aztán akkora lakodalmat tartottak, hogy Konstantinápolytól Neznámfalváig egy asztal volt. Étél, kalács elég volt, de egy csepp lé sem volt.

De hagyjuk, hogy ők lakodalmazzanak, lássuk, hogy mit csinált ezalatt otthon Miska! Mert mikor Miska kinyitotta testvére előtt otthon a kiskaput, amikor az eljött hazulról, egyre kérdezte:

— Testvér, mikor lesz fordulásod?

Sándor akkor a küszöb oldalába belefűrt egy fűröt. Addig fűrta, hogy utoljára nem tudta fűrni, mert a küszöb dörzsölődött a fűró oldalához. Akkor kivette a fűröt, zsebre tette, és így szólt:

— Hogy visszajövök-e, azt nem tudom. De amíg ebből a lyukból a küszöb oldalán vért nem látsz folyni, az annyit jelent, hogy élek, és egészséges vagyok. De ha vér folyik belőle, akkor meghaltam, s akkor mint testvér annyit tehetsz, hogy felkeresel, hogy tudd, hol alszom örök álmomat. Azon nincs mit törnöd a fejedet, hogy hol vagyok, nyergelj fel, csapd ki a lovat, és az majd felkeres engem veled együtt, hogy hol vagyok.

Miska erre kiengedte azt a lovat.

Egy napon a szomszédban földelő kaláka volt. A szomszéd gazda egy pajtát épített, és meghívta az abban az utcában lakó szomszédságot, hogy legyenek szívesek földet hordani a pajtába. S meghívták ezt a Miskát is. Szép számban megjelentek a legények kocsikkal, fogatokkal, és meghordták a földet estére. A házigazdának szintén volt, ahol ez a földelés volt, legényfia, az meg elhozta a cigánybandát, hogy fognak ott egy táncot csinálni a pajtában. Csapra ütöttek egy hordó bort, ittak, és táncoltak.

De ez a Miska nem táncolt. Azért nézelődni csak elment, nem volt messze, a szomszédban volt. Közben-közben hazafutott, és azt a lyukat megtekintette, hogy nem foly-e vér? A közön, amint hazamegy, hát látja hogy sűrű bugyborékosan jön ki a vér abból a lyukból. Nem szólt semmit a szüleinek, berohant az ünneplő szobába, felvette magára azt a vitézi ruhát,

amelyet testvére, Sándor szolgált neki. Derekára kötötte a kardot, és kiment, felnyergelte a lovat. Kinyitotta a kaput, és elcsapta a lovát, hogy vigye, amerre kedve, s akarátja.

Hagyjuk el, hogy vigye a ló Miskát. Gyerünk vissza Sándorhoz, hogy hogy él a mézeshetekben. Mikor két hete múlt, hogy fiatal házas volt a királyi családban, egy kora reggel kinyitotta a három szobájának az ablakát, és lerikoltott az udvarmesterhez, hogy nyergeltesse fel a lovát. Szintén másfelől... kinyitotta az apósa is, a király, az ablakot, és odaszól a vejéhez:

— Hát, fiam, vejem, hadd azt a lovat is pihenni, vannak nekem lovaim, nyergeltes fel abból egyet!

— Nem, apám, ma még az enyémen teszek egy sétát.

Avval felnyergelte lovát, jelentették, hogy készen van arra az időre. Ő is felöltözött szintén a vitézi ruhájába, felült a lova hátára, kinyitotta a palota kapuját, és kilovagolt rajta. Nem komandérozta a lovát se jobbra, se balra, engedte, hogy vigye a ló, amerre kedve s akarátja. Elvitte a ló Sándort a virágos dombtetőre, ahol a sárkányok csontja halomba volt rakva.

Mikor odaért a lova, megállt, és egy nagyot horkantott. Figyelmes lett reá Sándor, és látja, hogy egy vasorrú asszony egy hatalmas nagy szelvet leterített, és arra egy kétméternyi csontot rárakott. A sátorlapnak a négy sarkát az öregasszony összefogta, és tette magát, mintha nem bírná felrakni a hátára:

Ahogy meglátta Sándort, könyörgő hangon felszólította:

— Vitéz úr, be jó, hogy ide jött, legalább lesz, aki ezt a sátorlapot felsegítse a vállamra.

Sándor odaközeledett, és a lóhátról lehajolt, megfogta annak a sátorlapnak a csücskét, s felsegítette az öreg boszorkánynak a vállára. Az, ahogy a vállán érezte a sátorlapot a csontokkal, megindult vele, mint a forgószél. De Sándor se tudta elcsapni a sátorlapot. Olyan sebesen mentek, hogy a táltos lova alig bírt versenyt futni vele. Kiertek egy nagy vaskapuhoz, a vaskapun csüngött egy méteres kulcs. A vaskapunál megállt a boszorkány, a kulcsot leakasztotta a kapuról, s a kaput kizárta. Megnyílt a kapu, és bementek. A hátuk mögött a kapu becsukódott magára.

Mikor az udvar közepére értek, ott ledöntötte válláról a csontot a sátorlappal együtt. Akkor levált Sándornak is a keze a sátorlapról.

— Na most, vitéz úr, szálljon le a lováról, és abba a szélső istállóba kösse be a lovát! És maga meg ezen az ajtón jöjjön be, ahol én bemegyek.

Bekötötte Sándor a lovat, megnézte, hogy melyik ajtón ment be a boszorkány, és bement utána. Amikor bejön, azt mondja neki a vasorrú boszorkány:

— Na, vitéz úr, oldja le a kardot, itt ezen a falon van egy szeg, akassza fel!

Úgy tett Sándor, ahogy a vasorrú boszorkány mondta. Amikor a kardot felakasztotta a szegre, ott kint a lova nagyon kezdte vágni az istállóban a padlást.

— Tessék, vitéz úr, ez a pálca, és menjen ki, és egy kicsit legyintse meg a lovát.

Ment Sándor, és meglegyintette avval a pálcával a lovát, és a ló abban a helyben kövé változott. Amikor bejött, akkor meg a kardja kezdett táncolni a tokjában.

— Na, vitéz úr, arra a kardra is suhintson egyet, nehogy kiessen tokjából, és el találjon törni.

Ezt is megtette Sándor. Akkor az öregasszony megragadta Sándort, földhöz ütötte, és kettéhasította. Fejéből a két szemét kivette, és egy pohár vízbe dobta. A két darab testet egy zsákba tette, és a kéménybe a füstölőre felakasztotta.

— Így száradj meg, mint a dióhéj, mert az én három fiam is így száradt el a dombtetőn, akiket te megöltél.

Hagyjuk, hogy Sándor száradjon a kéményben, lássuk most, merre vitte Miskát a lova.

Hát Miska megérkezett a királyi palota udvarára, körülbelül délután három órakor. Az asszony nagy örömmel fogadta. Leszállt a lóról, a lovat az udvari szolgák bevezették az istállóba, a fiatal menyecske meg a nyakába borult, és jól összevissza csókolta, és kérdezte:

— Hol voltál olyan sokáig, férjem?

Akkor tudta meg Miska, hogy a testvére ide van házasodva. De azért nem árulta el magát, hogy ő nem Sándor, mindent úgy csinált, hogy gyanút ne keltsen.

Következett az este. Megvetették az ágyat, le kellett feküdni. Levetkeztetik őket a szolgák, lefeküsznek. Persze, mint házaspárok, ketten

egy ágyba. A menyecske, mint fiatal, elkezd csipkelődni. Mivel a kard Miskának fel volt akasztva a feje felett, kihúzta, s a közre tette. Azt mondja: — Feleség, holnap estig hagyj békén, mert ha nem, a kard elvág.

Így megvirradtak, öt óra tájban szintén ő is kinyitotta az ablakot, s lekiáltott az udvarmesternek, hogy nyergeltesse fel a lovát, ő az alatt az idő alatt felöltözött a vitézi ruhájába.

Eleget mondta a felesége:

— Hova még, édes férjem, tegnap is oda voltál?

— Majd ha visszatérek, megmondom, hol jártam, most ne kérdezd.

A feleségét bántotta egy kicsit a kemény szó s az esti kard, de mivel erőst szerette, azért többet nem kérdezte.

Miska kiment, és felült a lovára, a kaput kinyitották, és kiment a városba. De ő sem kormányozta a lovát sem jobbra, sem balra, hagyta, hogy vigye a ló, ahova akarja. Miskát is kivitte a ló a virágos dombtetőre. Ott volt az öregasszony is, aki a még hátralevő csontot belerakta a szeltbe.

Fel akarta venni a hátára, tette magát, mintha nem bírná, csábította vitéz Miskát, hogy lenne szíves felsegíteni. Odament Miska, lehajolt a lováról, s felsegítette a vállára.

Amikor a vállán volt az öregasszonynak a sátorlap, mint a forgószél, úgy elillant! De Miskának is oda volt ragadva a keze. Így érkeztek meg ahhoz a fekete vaskapuhoz. A vénasszony kinyitotta a kaput avval a nagy kulccsal, bementek az udvarra. Hátuk mögött bezárult a kapu.

Mikor az udvar közepére értek, ott az öregasszony lecsappantotta a válláról a sátorlapot teli csonttal. Akkor Miska keze is levált a sátorlapról.

— No, vitéz uram, szálljon le a lováról, és kösse be a lovat abba a szélső istállóba.

Leszállt Miska a lováról, s beviszi a szélső istállóba. Mikor hozzáköti a jászol karikájához, elkezd a lova szaglászni. Figyelmes lett erre Miska, és felismerte a kővé vált lovat, hogy az a testvéréé. Akkor mindjárt tudta, hogy hányat ütött az óra. Bement a szobába, ahova az öreg banya bement.

— Na, vitéz úr, oldja le a kardját, s arra a szegre akassza fel.

Azt mondja erre Miska:

— Te vén boszorkány, nincs az én derekamnál külön szeg, akaszd arra. — Avval kirántja a kardját, s rászegezi a vén boszorkányra. — Fűbe haraptál vén boszorkány, ha elő nem teremted a testvéremet, Sándort.

— Tudom — mondja a vénasszony —, hogy nem szegülhetek ellened, mert

nem tudom leoldani a kardot a derekadról.

No akkor kiment a vén boszorkány, és Miska követte. Felment a padlásra, és a kéményből lecsapta a zsákot. Mikor leesett a zsák, úgy zörgött benne a csont, mint a száraz dióhéj. Akkor kioldta a zsákot a boszorkány, forgót a forgóba illesztette, kihozott egy korsót, és minden félre helyet meglocsolt. Egy pálcával hármat rásuhintott, és talpra állt Sándor.

— De hol van a két szeme, boszorkány?

— Az is meglesz.

Behozta a pohárral. A szemüregébe a korsó tartalmából öntött, a szemeket szintén meglocsolta, és a helyükre illesztette. Így akkor látott Sándor. Akkor felismerte a testvérét, Miskát.

— Na, testvér, de nagyon el voltam aludva.

— El biz a, te Sándor, örökre.

— Köszönöm, testvér, hogy felkerestél.

Akkor Miska megint nekiszegelte a kardját a vasorra boszorkánynak, és szigorúan megmondotta, hogy a lovat varázsolja vissza lóvá, és a kőkardot karddá.

Mikor ezt mind megcsinálta a vasorra bába, akkor laskatésztának apróba aprította. Volt az udvar sarkában egy meszes gödör, oda szépen beledobálta. Kivezették a lovat az istállóból, s ráültek, a vaskaput kinyitották, szép csendesen a király palotája felé lovagoltak. Elöl ment Miska, hátul meg, utána, Sándor.

Mikor fele útra értek a palota felé, elmondta Miska Sándornak, hogyan érkezett meg a palotába, hogy fogadta a felesége, apósa, anyósa, és a felesége testvérei, milyen örömmel:

— Mindjárt tudtam, hogy te ide házasodtál. Eljött az este, hogy le kellett a menyecskével feküdni...

Ezt még jól ki se tudta mondani Miska, a feje a nyakáról a porba hullott, mert Sándor hátulról levágta. Egy darabig bámészkodott, látta, akkor visszament, a korsót meg a vesszőt elhozta, a fejet a portól a zsebkendővel megpacskolta, a korsó vizével megpocsolta, s visszaillesztette a helyére. Akkor aztán nem lettek többet egyformák. Így értek haza.

Otthon aztán elmondta az asztalnál, hogy ő kardot tett középük. Ezt a király jóváhagyta, és a legnagyobbik leányát rögtön Miskának adta.

Tartottak egy nagy lakodalmat, elhozták Miskának és Sándornak apját, anyját, ők is végignézték a lakodalmat.

Így Miska átköltözött a boszorkány várába, Sándor megmaradt a királyi palotában. Az öreg szülőknek jól ment dolguk, amíg csak éltek. A fiatalok ma is élnek, ha meg nem haltak.

Három vándorló királyfiról való história

Egy szegény királynak valának három fiai oly hasonló természetűek, hogy alig különböztetés találatnék köztük. Felnevelkedén, az királyi atyjukat im így megszólítják:

— Édesatyánk, im felserdülvén akaratunk volna országokat látni. Engedj ezért nekünk, hogy mi három testvérek útra indulhassunk.

Az atyjok, ki igen szereti vala őket, ellenzette eleinte, de sok kérésre mégis reá állott. Elkészítvén annak okáért útravalót, vévének magukkal apró kalácsokat, ki-ki közölök kardot és egy nyilat, s elmennek atyjuknak nagy szomorúságára, minden más nélkül, gyalog.

Alig érének egy nagy roppant sűrű erdőbe, dél tájban letelepedének. Ebéd után im így szólítja vala az legidősebb úrfi az testvéreit:

— Mink — úgymond —, egy testvérek vagyunk. Hogy tehát mindenütt testvéri szeretettel utazzunk, szükség, hogy valami rendtartást szabjunk magunk között. Tudniillik, azon igyekezzünk, hogy mindenkoron erdős helyen szálljunk meg éjszakára, és tegyünk magunk között azon kötést, hogy esztendeink szerint éjszakázzunk. Oly tüzet rakjon az éjszakázó, hogy

hajnalig el ne aludjon. Ellenben ha elalszik vagy ő, vagy az tüze, feje vétessen testvéreitől.

Ezt hallván az többi testvérei, reá könnyen állának, melyet esküvéssel megerősítvén, útra tovább indulának.

Mennek vala, nagy szeretettel viseltetvén egymáshoz, elérőnek nagy későre egy barlangos erdőbe, ahol is letelepedőnek.

Az öregebb királyfi — mivel rajta vala az első éjszakázás — nagy serénységgel tűzifákat vagdal, összehordozván nagy tüzet rak vala. Ez meglévén, leülének a vacsorához, sok utazás után jóízűen evének. Hát íme, hallanak csattogást, gajtörést. Figyelmeznek nagy rémuléssel, hát előkerül egy farkas. Egyenesen a tűzhöz leül, keservesen az evőkre tekintget, senkit sem illetvén. Erre az legifjabbik mondja az testvéreinek:

— Édes bátyám, im ez az farkas nem azért jött, hogy minket nézzen, de úgy vélem, éhezik. Adjunk nékie egy pogácsát.

Az testvérei reá állának, odavetnek nékie egy pogácsát, melyet az farkas felfogott, és nagy sietséggel elment. Az ifjak pedig elfáradván lefeküvének, az legöregebb pedig tüzel egész éjszaka, hogy valami módon el ne aludjon az tüze.

Éppen mikor legjobban foglalatoskodna az királyfi az tüze körül, ime hall egy nagy csattogást. Odatekintvén, lát dühösen reá jönni egy farkast. Az királyfi rémulése után bátorodni kezde, nekiugrik, baltájával küszködik az farkassal, addig, amíg a földre nem teríti az farkast. Agyonvágván ott leszedi körmeit, nyelve hegyét, és zsebébe tévén, az farkast bokrok közé elvonja. Evvel az tűz rakásához fog, nehogy elaludják, mivel már úgyis viaskodása alatt egészen elhamvasodott. Rak tehát megint nagy tüzet.

Hajnal elérkezvén, felkölti az öccseit. Ezek felkelvén, semmit sem tudván az dologból, fölöstökömölnek. Az királyfi is semmit sem jelentvén nékik, netalán megrémülve éjszakázni nem mernének. Evvel útnak erednek egy szívvel és egy lélekkel.

Sok utazás után elérnek éjszakára megmeg egy setét erdőbe. Itt mivel már az másik úrfin vala az sor, nagy serénységgel forog az fahordás körül, rak jó nagy tüzet.

Vacsora idején im jön egy lompos medve az tűzhöz, úgy nézi az evő úrfiakat. Ezt megszáván az legkisebbik, mondja testvéreinek:

— Íme, ez éhes állat, adjunk néki két pogácsát.

Melyet csakhamar odavetének nékie, ezzel el is mene az medve.

Vacsora után az legkisebbik az legidősebbikkel csakhamar elalusznak. Nem sok idő múlva im jön megmeg egy lompos medve, még messziről két lábon jön reá felé mormolva. Látván ezt az középső királyfi, nekibátorodván úgy nékie ugrik, hogy sok küszködései után agyonüti az lompos medvét. Melynek elszedvén körmeit, nyelve hegyét, félre akará vonni, de nem bírván véle, széjjelvagdalván fejszével, imide-amoda hányta darabjait, netalántán reggel felébredvén testvérei, megrémülnének, és az éjszakázást abbahagynák. Avval fogja az királyfi, újítani kezdi az tüzet, hát alig lel egynéhány szenecskét, amelyből megmeg nagy tüzet gerjesztett.

Reggel felé, midőn jó tűz égne, felkölti testvéreit, semmit sem jelentvén, megmeg útra indulnak.

Harmadnapra érkeznek még mélyebb erdőbe. Itt letelepednek éjszakára. Az legifjabb királyfi hordja az tűzifát, tőkétet, s rak olyan tüzet, hogy egy

mérföldnyire is meglátszott. Vacsora közben hallanak egy süvöltést, fák tetejének ropogását, hát ime, oly sebesen lerepül egy sárkány az tűzhöz, hogy majd mindnyájan félholtá lettek. Kivált az két öregebb, kik gondolván; „Bezzeg, ha ez tanál reáütni, mint énreám az farkas”; másik mondván: „Ó, ha ez az nagy állat reá üt, úgy, mint reám az medve, odaleszünk mindnyájan”

Az legifjabbik, látván az állatot, mondá testvéreinek:

— Bátyáim — úgy mond —, ím ez az nagy állat nem jött csodánkra, de gondolom, éhezik ez, adjunk nékie három pogácsát, mivel ez nagy állat.

Az testvérei megengedék, mire ő odavet néki hármat. Ez felkapván repül, szinte az erdő zúg belé.

Erre lefeküdenek a testvérei, s azonnal el is aluvának. A legifjabb királyfi a nagy tőkét a tűzre höngörgeti, semmiről nem gondolkodván, úgy mint a gyenge ifjak szokták. Midőn így foglalatoskodna, íme hall egy nagy süvöltést, fák törésével ereszkedni az sárkányt, ki oly hirtelen a tűz mellé csap, hogy majd a királyfit is elnyelte.

Eleinte megrémüle az ifjú királyfi, mindazáltal testvéreit fel nem ébresztette, hanem nekibátorodván, kardot rántván szembeszáll az sárkánnyal. Annyira viaskodik véle, még az hat fejét elcsapá. Erre megfáradván, mind a két rész kétfelé állanak, s nyugosznak. Az királyfi az tűzre tekint, hát ime, hamut lát. Megrémülvén erre, így szól magában: „Ím, még a hamuban lelhetnék annyi tüzet, hogy gerjeszthetnék belőle nagyobbat.” De félvén attól, hogy az alatt az idő alatt az sárkány, kinek még a hetedik feje fenn van, őtet könnyen elnyelheti, így tehát elszánta magát. „Inkább — úgymond — elveszek testvéreim keze által, hogysesem oly fertelmes állat által.” Erre nekibátorodván a királyfi, újra szembeszáll az sárkánnyal, úgy vágja kardjával, hogy mindjárt a hetedik feje is lehullott. Így megörülvén az ifjú, kivágja a nyelve végét mind a hét fejének, és a körmeit is elszedvén, teszi az zsebébe. Az sárkányt húzta volna félre, netalán felébredvén testvérei, megrémülnének, de nem bírván véle, széjjelmarcangolta, s úgy darabonként széjjel hordozta.

Erre csakhamar a nagy örömét béhomályosította szomorúság. Midőn tudniillik a tűzhöz mene, hát íme még a tűz helye is hideg vala.

— No — mondta —, odavan az életem, ím — azt mondja — taplónk is kifogyott, tüzem elenyészett, hová legyek, de elbujdosok inkább,

hogysem önként halálra adjam magamat, avagy addig járok, amíg reggelig tűzre akadván, testvéreimnek gerjeszthetek.

Evvel fogja magát, megyen hegyet-völgyet, de se szót, se tüzet nem lát vala. Midőn így menne, hall valami szózatot. Közeledik hozzá, s kérdi:

— Ki vagy?

— Jaj — felel —, én Hajnal vagyok, de fázok.

„Jól van — úgy mond magában az királyfi —, ha én téged megkötözlek, nem hajnallik hamar, addig pedig lelek tüzet és testvéreimnek rakván, elkerülöm a halálomat”. Evvel fogja a Hajnalt, fához kötözi, maga pedig útra kél.

Rövid idő múlva hall megmeg szózatot, s kérdvén tőle:

— Ki vagy?

— Én Éjfél vagyok, de fázom.

Erre megörülvén az királyfi, megköti az Éjfélt, s avval megyen bátran, nem félvén már sem Éjféltől, sem Hajnaltól. Megyen egy nagy hegyen lévő fára, s ime, lát igen messze tüzet fényleni. Megörülvén erre a királyfi, siet az tűz felé. Még egy mérföldnyire vala a tüztől, hát látja, hogy igen nagy tűz volna. Csak nézi messzűnven, ha láthatna-e valakit az tűz körül járni.

Valóban látott oly nagy embereket, hogy még egy mérföldnyire vala tőlük, megrettent nagyságuktól, mivel óriások valónak. Itt leülvén, gondolkodik magában, mi módon juthasson a tűzhez. Látván, más módot nem találni, mintsem ha nyilával vagy egy szeneckét kilőne. Arra való nézve lekapja az nyilát — és mivel híres nyilazó vala, bízván magában, úgy az tűz közé löve, hogy mindjárt egy üszök majd száz lépésnyire kilövöttetvén, leesett. Mely üszökért csak keringve megyen, el is kapá. De az lövésre felzendülnek az óriások, keresik az nyilazót. És ime, midőn vinné testvérei felé az üszköt, meglátják az szikrázó üszköt. Odamennek, hát látják, hogy viszi az királyfi, erre felkapják az ölükbe az tolvaj királyfit. Imígy erednek véle beszédbe:

— Te istentelen, hogy mertél a mi tűzünkbe löni, és tűzünkből lopni? És micsoda messzűnven löttél reája, és mi végre neked a tűz?

— Ó, jámborok, ím kezetekben van életem! Nem tagadom, hogy tüzetekre én löttem, majd egy mérföldnyiről, mivel hozzátok közel nem mertem jönni, olyan nagy emberekhez. Szükségem pedig tűzre vala, mivel itt hagyám testvéreimet, azoknak akartam tüzet vinni.

Erre így szólítják meg a királyfit:

— Te jámbor — úgy mondá az óriás sereg —, ha olyan jó nyilazó vagy, ím, megengedünk életednek, ha kérésünknek eleget teszel. Ami több, még meg is ajándékozunk, ha parancsunknak megfelelsz. — Ím, van itten nem messze egy roppant város, amelyet már hét esztendeje víjunk, de semmi módon meg nem vehetjük, mivel van a város közepén egy magas torony, annak a tetejében van egy rézkakas, ez, még egy mérföldnyire vagyunk a várostól, azonnal lármát indít, mely lármára az város azonnal fegyverbe kél, és emiattmeg nem vehetjük. Ezt az kakast, kinek fényessége messze terjed, ha lelövöd, életed megtartódik, és még ajándékkal elbocsájtunk.

Erre mondván az királyfi:

— Mindegy már, meghalnom kellették! Ó, egek, ím el akarám kerülni a testvéreim kezét, és im, nagyobb szerencsétlenségbe estem. Mindazáltal szerencsét próbálok.

Vévén azért a nyilat, és megyen az óriásokkal éppen az helyig, amelytől tovább nem merének menni, netalán tán az rézkakas észreveszi őket, megint jelt ad az vitézeknek. Megállnak tehát egy mérföldnyire innen a várstól, leteszik a királyfit, akit eddig mindenkoron az ölükben vittek, imigyen szólítják:

— Jó ifjú, tovább már nem mehetünk, mert mindjárt, hat lépésen túl, észreveszen az kakas. Ahol lásd: az kakas mely nagy fényességben sétál alá s fel. Ezt ha lelövöd, tudd meg, nemcsak életed megmarad, hanem ajándékkal szabadon elbocsájtunk.

E szavakra, sok tusakodás után nyilat ránt, úgy mellbe vágja, hogy mindjárt leese az torony tetejéről. Ez meglévön, nagy örömmel felkapák, az királyfit, viszik az város felé, mondván nekie.

— Ím, ne félj, nemcsak életedet, de ajándékot is remélj.

Elérőnek az városhoz, hát mindenfelé vala nagy csendesség, de semmi úton-módon kapura nem akadának. Evvel csak az oldalához fognak, és egy lyukat ásának, amelyen csak egy-egy ember bebújhatna. Nem mernek mindazáltal bémenni, hanem legelőre az királyfit beküldötték, hogy vizsgálja meg, mint volnának az városbéliek elrendelve, ők pedig azalatt az lyuknál maradtak.

Az szegény királyfit csakhamar erre bétaszítják, az lyukon. Bebúván az királyfi megyen az nagy városban. Hát mindenfelé alusznak. Megyen tovább, és im elérkezik a király palotájához. Bemegyén, egyenesen reáakad a király szobájára. Megyen az ágyhoz, látja, hogy egy gyertya az fejénél, az

másik az lábánál égne. Fogja az gyertyákat, megváltoztatja, és amely fejénél vala, lábához teszi, és viszont az lábánál lévő az fejéhez. Megyen tovább más szobába, s látja, hogy egy külön szépségű személy fekszik egy ágyban, kinek szinte az gyertyáit megváltoztatja. Ez pedig vala az özvegy királynak egyetlenegy kisasszonya. Evvel elmene vissza az óriásokhoz, nem félvén már a felébredésüktől, megváltoztatása miatt a gyertyáknak.

— No, jó emberek, gyertek bátran — mondja az óriásoknak, amidőn a lyukhoz érkezett —, ne féljetek semmit, mindnyájan alszanak, de csendesen, csak egyenként, netalán észrevegyenek bennünket. — Mely szavaira csakhamar egyenként bújnak béfele, az királyfi serény volt az óriások behúzásával, de mindegyiket beolvastván, levagdálja az fejeit, így az királyfi, kivagdálja az nyelve végeit és körmeit.

Nem félve semmitől, bemegy az király házába vissza, ahol az véres kardját az király feje alá mélyen bedugja, az királyét pedig, ami feje felett függött, levévén az oldalához köti. A gyertyákat pedig megint előbbi helyére teszi. Evvel megy az szép kisasszonyhoz, akit első tekintetre megszeretett. Bemegy hozzája, s imé látja, milyen szépen fekszik vala, és meg nem állhatta az királyfi, hogy meg ne csókolja. Megcsókolván ezt a szépséget, leveszi az ujjáról az aranygyűrűt, és az magába teszi. Az gyertyáit megváltoztatván megy az asztalkájához, ahol egy aranypikszist lel, ezt is magához veszi, amelybe egy darab taplót, melyet ott lelt sok keresés után, meggyújtva zárja. S ezzel fogja magát, siet az lyukhoz, amelyen kibújik, siet az testvérei felé.

Sok utazás után hall jajgatást az királyfi, mindjárt képzei magában, hogy ez az Éjféli, amelyet megkötött. Odaérkezvén, kérde tőle, ki legyen?

— Én Éjféli vagyok — úgymond —, im, meg vagyok kötve, nem mehetek, pedig már a Hajnal is érkezik.

— Jó barátom — úgy mond a királyfi —, én elbocsájtalak, de úgy, hogy mentül csendesebben lépjél, mert nekem hajnalig messze kelletik mennem.

Éjféli sokat ígér, és hogy nem megy másképpen, hanem csak alig lépni fog, erre elbocsájtja a királyfi.

Innét megy testvérei felé. Hát megint hall valami jajgatást.

— No, jól van dolgom — úgy mond az királyfi —, már nem messze vagyok testvéreimtől, mert ihol az Hajnal, amelyet megkötöttem, jajgat, ezt pedig mindjárt, amidőn testvéreimet elhaladtam, megkötöttem.

Azalatt odaér az jajgatáshoz, kérdi, ki lenne, és mit akarna.

— Én — felele — Hajnal vagyok, íme, megkötöztek, nem mehetek már, az Éjfél is sarkamon lesz.

A királyfi monda neki, hogyha lassan menni fog, elbocsájtja.

Erre a Hajnal felele, hogy alig lépni fog.

Elbocsájtván az Hajnalt, megyen, de csakhamar reáakad testvéreire. Látván, hogy még alusznak, csakhamar örömben előveszi az aranypikszisébül az tüzes taplót, nagy tüzet rak. Már a tűz jól égett, mikor az Hajnal jelentgette magát. A királyfi nem félvén már semmitől, felkelti az testvéreit, és hogy már indulni ideje volna, ők felébrednek, és mondják az öccseknek:

— Ó, Öcsém, be hosszú éjszaka volt ez!

— Csak úgy tetszik, édes bátyáim, mivel édesden aludtak, íme, pedig csak olyan volt, mint a többi éjszakák.

Fölöstököm után útra indulnak. A legifjabb, mivel gyötrődött az szép királykisasszonynak látásával, csak hívja arrafelé az testvéreit, akik vélik, hogy arra is idegen ország lenne, reáállnak, és egyértelemmel elindulnak.

De hagyjuk itt az utazókat, most térjünk azalatt az városhoz, melyben az elmúlt éjszaka az királyfi volt, és mi történt az megtalált óriásokkal.

Ez a város vala igen ékes. Ebben lakott egy özvegy király, akinek olyan szép kisasszonya vala, hogy messze országokon is párja nem találtatott.

Ez a város már hét esztendőül fogva ostromoltatott az óriásoktól, de annak a rézkakasnak a vigyázása miatt — aki még egy mérföldnyire megérezte őket, és jelt adott —, mely jelre mindjárt fegyverbe keltek a vitézek. A király, meg akarván szabadulni az óriások incselkedéseitől, olyan parancsot ada ki, hogy aki ezeket az óriásokat megölné, néki az kisasszonyát és fél királyságát adja.

Vala pedig egy Veres Vitéz, aki az városnak vezérje vala, ez kapván az ígéreten, minden iparkodását arra helyezte, hogy hogy ejthesse meg az nagy ellenséget. De hasztalan vala, mert az rettenetes óriások tekintetekkel is megszalasztották az Veres Vitézt.

Történt egykor, midőn az királyfi az levagdalt óriásokat az lyuk mellett való sáncba hányta, másnap reggel az bástyákon jár az Veres Vitéz, és íme, reáakad az rakáson fekvő óriásokra. Megörül ezen, azonnal kivágja az csonka nyelvüket és csonka körmüket, megyen sietséggel az királyhoz, aki még fel sem öltözött.

— Felséges király — úgymond —, megszabadultunk ellenségeinktől.
— Hogyan ? — mondta az király.
— Megöltem — úgymond — az óriásokat, im itt a jelei. — Evvel előadja az csonka nyelveket és körmöket.

A király azonnal, örömétől viseltetvén, mondá neki:

— Édes barátom, mivel megmentettél oly undok nemzettől, meg lészel jutalmazva. És ígéretem szerint tiéd az leányom az fél királysággal.
— S ezzel fogá kezénél az Veres Vitézt, viszi az leányához. Gyűrűt váltat vélek. A kisasszony nagy sírással kintélenéttetett, de nem lelvén és nem tudván, hol lett volna az éjszaka az aranygyűrű az ujjáról, s mást vévén, meglett az király akarata.

Csakhamar híre futamodik az öröme, széjjel az városon. Táncok, muzsikák tartatnak minden utcán, az király rezidenciája zúg az vigasságtul. Erre megesküszik a két ellenkező személy, ebédhez leülnek, de az kisasszony nagy szomorúságban csak csorgatja könyveit.

Erre elérkeznek az három vándorló királyúrfiak az városba, ahol ez a nagy vigasság minden utcán vala, beszállnak egy vendégfogadóba, kérdik az vigasságnak az okát. S mondának az városiak, hogy az Veres Vitéz megölte volna az óriásokat, és most az király ígérete szerint néki adta az leányát fél királyságával, és most vala az lakodalma, márpedig az esküvésről is visszajöttek.

A legifjabb, aki tudta az dolognak az mivoltját, mindjárt azon volt, hogy menjenek be az királynak látogatására. Az legöregebb hamar reáhajlik, és bemennek.

A király, aki tele vala örömmel, nagy becsülettel fogadá őket, annál inkább, hogy királyfiak valának, megtartóztatják őket az kisasszonnyal ebédre. Akik is sok kérésre megmaradtak.

Az kisasszony az legkisebbikre, mivel legszebb vala, szüntelen szemeit felejtí, és már vígabb orcát mutat vala, melyen az atyja nem keveset megvidult. Az királyfi az kisasszonyt nézve, majd félholtá lett, csakugyan szemlélte, egész még ebédnek ideje nem érkezett. Meggondolván magában az éjszaka véle való létét, melyről az kisasszony semmit sem tudott, az gyűrűt mindazáltal titkolta, az magáét pedig jól látta, melyet múlt éjszaka az ujjára húzott, az magáé helyett. Eljön az ebéd ideje, leülnek, az Veres Vitéz pedig trónusba ül vala, az három királyfi esztendejek szerint egymás mellett, az kisasszony pedig átellenben az atyjával. Ebéd közben az

kisasszony csak szomorú vala, meggondolván magában, kényszerítették férjhez menni, csupán csak az királyfiakra tekingetett, akik szép viselkedésükkel mindenki szemét magokra vonták. Sok idő között látva az király az királyfiaknak deli viseletüket, és csendességeket, vigasztalni akarván őket, ilyen módon szólította meg őket:

— Édes királyúrfik, tudom — úgy mond —, sok országot jártatok, mondjatok valami újságot nekem.

Erre az legöregebb csak csendes szóval felel:

— Keveset — úgymond — jártunk, keveset halottunk, azért kevésel is szolgálhatunk felségednek, mindazáltal, amit tudok, parancsolatára felségednek megbeszélem.

Erre nagy csendesség lön az asztalnál, ki-ki figyelmeztet. Az legöregebb látván, hogy mindnyájan figyelmeztetni kívánnak, im így kezdi:

— Mi — úgymond — három testvér, az atyánktól elkéredzkedvén, útra indultunk, és midőn éjszakára erdőben megszálltunk, én, mivel legöregebb vagyok, egész éjszakai tüzeteket magamra vállaltam. Vacsora közben jön az tűzhöz egy farkas, kinek az öcsém javaslatából egy pogácsát nyújtottunk. Felkapván azt, elmene. Az testvéreim lefeküdnének, én pedig tüzeltem, s őrzettem őket. Alig elaluvának, íme jön egy farkas, egyenesen reám, oly dühösen, hogy majd megevett, erre nem vettem tréfára az dolgot, szembeszállok véle, annyira küzdöttem véle, amíg földre terítettem. És íme az nyelve és körme hegyei.

Erre a király álmétkodván dicséri az nagy erkölceit. Már a másodikra jön az sor az újság beszédnek folytatására.

Másik királyúrfi, ki mindeddig nem tudott az testvérenek ily esetéről, im így folytatja:

— Én — úgymond — midőn másnap elérnénk éjszakára egy setétes erdőbe, reám kerül az sor, hogy tüzeljek. Vacsoratájban jön a tüzemhez egy medve. Ennek a kisöcsénk kérésére adunk két pogácsát, melyekkel csakhamar elmene. Az testvéreink lefeküvének, én pedig a tűz rakásában egész éjszaka foglalatostkodtam. Elaludván testvéreim, jön egy medve, aki még messze lévén két lábra áll, mormolva jön reám, én megrémülvén ily nagy állattul, kardot lándzsát, baltát fogok, szembe megyek néki, addig küszködök véle, amíg agyonvágva földre terítem. A nyelve és körme hegyeit levágám, im itt van. — Avval az asztalra teszi. — Azonban el akarám húzni bokrok közé az medvét, netalántán felserkenvén reggel

testvéreim, rémülés miatt senki tüzelni nem akarna. De nem bírtam vele, azért összedarabolván széjjellökdöstem. Evvel az tűzhez megyek, hát íme, majd kialudt, gerjesztvén azért jó tüzet, járkálok. Hajnal felé felköltöttem az testvéreimet, semmit sem jelentvén, útra indultunk.

Erre az király, mégjobban álmélkodván dicséri vala az úrfi bátorságát.

Már az harmadikra reákerült az sor, aki beszéd közben csak az kisasszony szemeibe nézett, viszont az kisasszony is nézett az szép királyfinak ragyogó szemeibe, egynek sem levén víg kedve.

Sok kérésére az királynak az legkisebb kezdi beszédjit ilyen módon:

— Mi — úgymond — három testvérek, midőn az atyánktól elindulnánk, ilyen kötést magunk között tettünk, hogy tudniillik: egész utazásunkban sorban éjszakázunk, és úgy, hogy akinek tüze vagy maga elalszik, feje vétessen az többi testvérétől.

A király és a kisasszony csak hallgatják az szép ifjúnak beszédjét, azonközben csudálják ilyen kemény kötést.

— Ily módon tehát — mondá továbbra az királyfi — tévén kötést, útnak indultunk. A harmadik éjszaka reám érkezett sor, én félvén az fogadástul, nagy tüzet raktam. Hasonlóképpen mint az két első éjszaka, jön a tűzhöz nagy sebbel egy sárkány. Én mondom a testvéreimnek, édes bátyáim, ím, ez a hétfejű állat nem jött minket csudálni, de úgy vélem, éhezik ez, adjunk nékie három pogácsát. Reáhajulván testvéreim megengedik, annak okáért odaveték neki három pogácsát, melyet felkapván, nagy zúgással elmene. Testvéreim lefeküdvén, én, mivel rajtam volt a sor, nagy sietséggel fát hordok, és jó tüzet rakok, félvén, netalán tán elaludván, fejemet elveszítsem. Annál nagyobb vigyázással forgolódtam, mivel már utolsó taplónkat is gyújtottuk meg. Elaludvák testvéreim, midőn tüzemet újítanám, ím, jön nagy ropogással a hétfejű sárkány. Egyenesen a tűzhöz csap oly haraggal, hogy majd engem is a tűzzel bekerített. Eleintén megrémültem, mindazáltal nem ébresztem fel testvéreimet, csak kardomhoz kaptam, viaskodni kezdettem vele. Sok idő múlva annyira mentem, hogy hat fejet lecsaptam, evvel hét felé állottunk, nyugszunk vala. Az alatt az idő alatt a tüzemre tekinték, s látám hamuvá válását. Erre megütköztem, így gondolkozni kezdettem: ha most még tüzemhez látnék, meglelhetnék oly szikrákat, melyből gerjeszthetnék tüzet, de félek, mert az alatt az idő alatt reám támad ez az állat, jobb tehát nekem testvéreim kezei által elvesznem, hogy sem ez undok állattal elragadtatni. Ezzel nekibátorodván újra reá

rohantam, sok csapásaim után mégis levettem az hetedik fejét is. Le is szedtem az körmeit és nyelve hegyét, ím itten van, az sárkányt pedig húztam volna félre, de nem bírtam. Kénytelen voltam szétvagdalni és darabonkint elvonszolni, netalán tán reggel látván testvéreim elrémülnének.

Ezt hallván az uraság, igen dicsérék a királyfinak a vitézségét, az testvérei pedig álmélkodnak vala az többiekkel ilyen csendességen. Nézik vala az körmeit és nyelvei hegyét.

— Ezzel — mondá tovább a királyfi — ezt elvégezvén — úgymond a királyfi —, megyek a tűzhöz, hát íme, a tűz helye is hideg vala. Itt megrémültem, nem volt már miből élesztenem tüzet, attól is féltem, hogy ha testvéreim felébrednek, fejem elvesztem, annak okáért útnak indultam, el akartam kerülni testvéreim kezeit. Megyek vala erdön, völgyön, és íme, hallom az jajgatást. Hát reá akadtam az Hajnalra. Kérdem, mit akarna, evvel megkötém egy fához. Megyek tovább, hegyet mászok, látnék-e valami tüzet, hát íme, hallok megint kiáltást. Evvel közeledek hozzá, kérdem, ki légyen. „Ó, én Éjfél vagyok.” No, jól van, mondám magamban, megkötöttem már a Hajnalt, ím ezt is megkötöm, nem félek már most, hogy felébredjenek az testvéreim. Addig pedig tüzet lelek, visszatérek, és rakok, és úgy elkerülöm halálomat. Megkötvén ezért az Éjfélt is, megyek tovább egy nagy hegyre, de nem látok, evvel felmegyek egy nagy fára, hát látok valami messzi tüzet. Én nagy örömmel megyek, hát midőn közelednék, látom, hogy igen nagy tűz volna, nem mertem mindazáltal közel hozzája menni, csak messzünnen néztem, ki lenne mellette. Hát íme látok nagy embereket körülötte forgolódni, itt, mintegy mérföldnyire, megállok a tűztől, gondolkodok, mi módon vehetek belőle vagy egy üszköt. Ha közli lövöm nyilamat, úgy mondom, talán kiverek valamerre valami üszköt. Erre lekapám a nyilamat, közé löttem, hát a túlsó részén kiesik egy nagy üszök. Én pedig kerültem messze az üszökhöz. Ez lövésre az óriások széjjelszaladnak, és keresik vala, ki lőtt volna a tűzükbe.

A Veres Vitéz erre, ki trónusban ült, az óriások hallására igen változni kezdte.

— Én, amint elértem az üszökhöz, s felkapám, megyek visszafelé, de a szél fujdogálván szikráztatta vala az üszköt, reám találának, s csakhamar felkapván, a tűzhöz visznek, s kérdeznek, hogyan mertem én tűzükbe lőni. Én mentettem magamat, amint lehetett mondottam nekik, hogy otthagytam volna testvéreimet, és tűzünk elaludván idejöttem látván tüzet, de nem

mertem közel menni, lőttem ki ezen üszköt. S kérdének megmeg, micsoda messzűnen lőttem. Én mondom, hogy majd egy mérföldnyirül, melyen elálmétkodtak, és mondának nekem, „Ne félj semmit, te kis ember, ím, megmarad életed, ha kívánságunknak eleget teszel. Hogy pedig tudd meg az akaratumkat, ím elődbe terjesztjük. Innen messze — úgymond a legelső —, van egy vár, melyet már hét esztendeje ostrom-lunk, és vívjuk, de semmi úton-módon meg nem vehetjük, mivel a város közepén van — úgymond — egy torony, melynek tetején egy rézkakas sétálgat. Ez a kakas még egy mérföldnyire távul az egész várostul, szembe vesz azonnal, nagy kiáltással az egész várost felébreszti, melyre mindnyájan fegyverbe kelnek, ezt ha lelövöd — úgymond — életed is megmarad, és azonkívül ajándékkal elbocsájtunk”. Evvel elvivének arra a helyre, melyen túl már nem mehettek az kakas miatt, „Ím, itten megállunk — úgymond az egyik —, mert ezen túl csak hat lépéssel is ha mennénk, azonnal jelt ad a kakas, ahun van pedig a kakas, látod, mely fényesen jár.” Erre nézvén a város felé, és mivel szép holdvilág szolgál vala, egész fényességet a kakasnak, megláttam, melyre nézve csak lekapám a nyilamat, szerencsét próbálni kívánván reá lövök, és íme, szerencsésen lelövém.

Erre a király, az egész úri asztalával nagy csudálkozással hallgatták. A király, ki nagy örömeben a kakas lelövéséről nem tudván, nagy csudálkozással lévén, kiküldi az inasait a toronyba, ha igaz volna-e ez, amit a királyfi monda. Az inasok elmenvén, hát csakhamar behozzák a nagy rézkakast. Látván ezt a király és a többi uraság, nagy örömmel dicsérik a királyfinak a nagy próbáját, de a Veres Vitéz csak szomorú vala, félvén már attul, netalán kinyilatkoztassék az ő csalárdsága. A királyfi ezalatt, míg a vendégek csodálkoznak, nyugszik vala, és a kis kisasszonyra gyakran tekénget vala, kinek ragyogó szemei a nagy örömben könnyezének. Az öreg király nyughatatlan vala a szegény királyfinak esetin, kívánta tudni dolga végét, kéri a királyfit, hogy folytatná az beszédjét. Melyre a királyfi engedelmeskedvén mondá:

— Mivel felségednek akarata ez, parancsolatára el-végzem beszédimet. Ezután — úgymond a királyfi —, hogy észrevevék az óriások az kakasnak leesését, azonnal felkaptak az ölübe, és egyenesen e várhoz hoztanak. De nem akadhattunk semmi kapura, kénytelenek voltunk lyukat ásni. Ezt kiásván, nem merének előre bebújni, hanem mondának nékem: „Te, mivel kis ember vagy, menj be a városba, és nézd meg az egész készületét, azután

jöjj hozzánk, beszélj meg, ha aludnának-e, és úgy majd mink is bémegyünk. Mert ha mink is bémennénk mindjárt, látván nagyságunkat, lármát ütnének, téged pedig, mivel hasonló vagy hozzájuk, fel sem vesznek”. Evvel csakhamar bedugának a lyukon, ahonnét bejöttem a városba. De látván mindnyájokat mély álomban lenni, egyenesen felséged szobájába bejöttem, s láttam felséged fejénél és lábánál egy-egy gyertyát égni, amelyet azonnal megváltoztattam, és amelyik gyertya fejénél vala, letevöm lábához, és viszont. Ezt megcselekedvén, megyek más szobába, hát reáakadtam felséges kisasszonyra, egy szép ágyban feküdvén. Ott szintén látván gyertyákat, megváltoztattam, s evvel visszamentem a lyukhoz, nem féltem már, hogy felséged felébredhessen. Midőn megváltoztattam volna a gyertyákat, elérkezvén a lyukhoz, ahol vártak az óriások, biztatni kezdtem őket, hogy semmit se féljenek, mindnyájan mély álomban vannak, csak jönnének egyenként be, a lyukon, csendesen, mindazonáltal, netalán észrevennének bennünket. Erre csakhamar bújnak egyenként, én azonban kardomat készítvén, húztam befelé, és midőn félig bent vala, lecsapám a fejét, és belöktem avval, úgy a másikat is, és így beolvasván mind a hetet földre terítém.

A Veres Vitéz nagy haraggal közbeszólván, nem állhatta a királyfi beszédjét:

— Ím — így mondá —, ez nem igaz, királyfi — úgymond a Veres Vitéz —, mert én öltem meg őket, nem te. Ím, a jegyek nagyobb bizonyosságának okáért. — Erre kiteszi a hét óriásnak a hét nyelvek és körmök csonkáit. — Nézzék az urak — úgymond.

— Ó, nem úgy van az, jó vitéz uram — úgymond a királyfi —, nézze, felséges király, az vitéznek jeleit, nemde, mind csonkák. Hanem ezek az igaz jelek — s avval kiteszi a királyfi a zsebébül azoknak a nyelve hegyeit és körmeit.

A király látván ezeket, igaz hegyinek összetévén a csonkákkal, hát összeállnak. Reáhagyja a király az egész úri renddel, hogy a királyfi volna az ellenségek pusztítója.

— De ez még csak első próba, felséges király! — mondja a királyfi, mely szóra megint nagy csendesség lett. A királyfi is látván ezt, így kezdi a beszédjét:

— Amidőn már ment lettem volna az óriásoktól, ide visszatértem felséged házához, meg sem törülvén a kardomat, bemegyek, s látom felségedet

előbbeni álmában lenni, melyre való nézve az véres kardomat felséged feje alá dugtam, felségedét pedig, amely felséged feje fölött függött, magamhoz vettem, és ím, most visszaadom. — És lekötven, az inasnak adja.

A király ráismervén, csudálja a királyfit, evvel beküldi az inasát a szobájába, az királyfi kardjáért, melyet kihúzván az ágyából, azon véresen előhoza. Az király nem tud mit cselekedjen nagy álmétkodásában.

— Ez, felséges király, második próba — úgymond a királyfi. — Evvel visszaváltoztatván gyertyáit, bemegyek a kisasszony szobájába, aki is mint egy angyalka fekszik vala, hozzája menven, láték az ujján egy aranygyűrűt. Azt levetém, és a magamét helyette tevém, és íme itt a gyűrű — amelyet a tányérra téven, az inas által a kisasszonynak küldi.

A kisasszony ráismervén, magáénak vallotta, de mindazonáltal ajándékba visszaküldi a királyfinak, a királyfiét pedig megtartván.

— Ez harmadik próba. A negyedik az, ahogy az kisasszony asztalkájához mentem, egy aranypikszist leltem, azt magamhoz véven, taplót, melyet felséged szobájából vettem, meggyújtván belezártam, és evvel megváltoztatván felséges kisasszony gyertyáit, megyek a lyuk felé. Ím pedig az aranypikszis — azt is tányérra teszi, s elküldi a kisasszonynak. Melyet a kisasszony nagy szívbeli örömmel hallván, magához vett reáismervén.

A király is igen csudálja a királyfi bátorságát.

— Ez megléven, felséges király, kibújtam a lyukon, és az tüzemmel siettem a testvéreim felé. Az Éjfélt és az Hajnalt feloldoztam, tüzet raktam, testvéreimet pedig, midőn már jól ége a tűz, felköltöttem. Panaszolják nekem, hogy sokat aludtak volna, és hogy igen hosszú éjszaka volna, de én csak kiverém a fejkéből, mondtam nekik, hogy az csak attul volna, hogy jóízűen aludtak. Fölöstököm után, reménykedtem a testvéreimnél, hogy errefelé mennénk, akik is reáhajulván, ide érkezünk, és felségednek értven nagy örömet, jöttünk örvendeztetésére.

Így végezven a királyfi beszédjét, nagy örömmel vették a testvérei, csudálják vala ily bátorságát. A király pedig megfogatván Veres Vitézt, ily sok csalárdságnak vette jutalmát, mert négyfelé vágattatott, és a Veres várának négy szegletére szegeztette, az leányát pedig igaz szeretőjének, tudniillik ifjú királyfinak adta. Megesküdvén, újra lőn nagy vendégség, és

úgy a legkisebbik lett fél királyságában successorja, és elnyerte, amit régen óhajtott.

A papucsszaggató királykisasszonyok

Hol volt, hol nem volt, de valahol mégis volt, hetedhétországon túl, az Óperenciás-tengeren innét, volt egyszer egy király. Ennek a királynak három leánya volt, egyik szebb a másiknál, szép mint a ragyogó csillag mind a három. De nagy vala az ő búbánata — halljátok, gyerekek —, mert ez a három leány minden áldott éjjen eltűnt a palotából, s csak reggelre kerekedtek haza. Hol voltak, merre jártak, nem tudhatá senki lélek. Csak annyit tudott a király is, hogy a leányok mindennap újdonszerű papucsot húztak a lábukra, s mikor másnap reggel hazavetődtek, a drága papucs miszlikbe volt szakadva.

Hej, szegény világ, vetett ágy! — búsult a király, csak hogy föl nem veté a bánat s a keserűség. Szégyellte is erőst a dolgot az ő népe előtt, mert bizony jót nem gondolhatnak a leányok erkölcséről. A sok drága papucsot még csak felejtette, pedig már a kincses kamrának is fenekére jár.

— No, ez így nem maradhat sokáig — gondoló magában a király. Fogta magát, s kurzust küldött az egész országban, hogy aki meg tudja neki mondani, hova szöknek éjjelenként a leányai, annak adja a három közül egy leányát s vele fele királyságát. De

úgy fogjon akárki ebbe az espionkodásba, bogy karóba huzatja a fejét, ha ki nem deríti az igazságot.

De bezzeg, ahogy bejárja a kurzus az országot, csak úgy omlott a sok szép dalia legény mindenfelől a király udvarába. Minden éjjel egy állott estrázsát a királykisasszonyok szobája előtt, de hogy-hogy esék a dolog, azt már a jó isten tudja — mikor tizenkettőt ütött az óra, erős szél lebbenté meg az estrázsát, azzal leesett a lábáról, a küszöbön végigterült, s azok a gonosz királykisasszonyok még jól összevissza rugdosták, s úgy illantak el.

Már éppenséggel kilencvenkilenc legénynek a feje került karóba. Elkövetkezik a századik nap, s úgy estefelé beállít egy szegény szolgálólegény a királyhoz. Hej, derék szép egy legény volt ez, olyan, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. A legkisebb királykisasszony éppen kihajolt az ablakában, mikor a szegénylegény az udvarba ért, még a könnye is kicsordult, mikor elgondolta, hogy ennek a szép legénynek is karóba lesz a feje holnap.

Bémegy a legény a királyhoz, s elémondja, hogy miben fáradozik.

— Jól van — mondá a király —, te már a századik vagy, aki szerencsét próbál, hát csak állj oda éjjel te is, ha csakugyan valóst meguntad az életedet.

— Már, felséges királyom — mondá a legény —, egy életem, egy halálom, de a szerencsét én is megpróbálom. — Azzal nyugodalmas jó éjszakát kívánt a királynak, kiment a tornácra, pipára gyújtott, s a királykisasszonyok szobája előtt haptákba állott.

Elkövetkezik éjfél, s hát, szerelmes Jézusom, olyan erős szél kerekedik, hogy a szegénylegénynek csak kiüti szájából a pipát, s ő maga is úgy legördült a küszöbre, mint egy csutak, s olyan nehéz álom kerekedett a szemére, hogy még a nyújtó padra is fektethették volna szegény fejét.

Csak megnyílik az ajtó egyszeribe, s kilép a három királykisasszony. A legidősebb jót rúg a legényen, s azt mondja:

— Kilencvenkilenc legénynek karóban a feje, a tied lesz a századik!

A középső leány jól oldalba rúgja, s ugyanazt mondja. A legkisebb egy kicsit hátra marad, s míg nénjei előre haladtak, szépen lehajolt, s megcsókolta a szegénylegényt.

Hát láss csodát! A szegénylegénynek tüstént felpattant a szemepillája. A kicsi királykisasszony a nénjei után iramodott, a legény fölkel, s szép

csöndesen a leányok után sompolygott. Ezek, amint az udvar közepére értek, a földre tapintottak, s azt mondták:

— Nyílj meg, föld, urad parancsolja!

A föld egyszeribe megnyílt, a leányok leereszkedtek, de még a legény is utánuk! Csak ereszkedtek lefelé, s mikor ismét földet értek, hát egy rézerdőben voltak. Csupa rézalma termett abban az erdőben. A szegénylegény leszakasztott egyet, s hát olyat csendül az erdő, hogy majd megsüketült bele.

Hátra néz a kicsi királykisasszony, s azt mondja a nénjének:

— Hé, leányok, én valamit hallék!

De a két nagyobb erre azzal felelt, hogy:

— Hátom mögött setéség, előttem világosság! — s tovább iramodtak.

Most egy ezüsterdőbe értek, ahol csupa ezüstkörte termett. A szegénylegény leszakasztott egy körtét, s zsebre dugta. Ismét nagyot csendült az erdő, s a kicsi királykisasszony ismét csak mondja:

— Hé, lányok, valamit hallék!

De a lányok ismét csak azzal feleltek:

— Hátam megött setéség, előttem világosság! — s tovább iramodtak.

Az ezüsterdőből az aranyerdőbe értek, ahol csupa aranyszilva termett, s a szegénylegény itt is leszakasztott egy szilvát. Olyat csendült az erdő, hogy a föld is megremegett a nagy erős csendüléstől. A kicsi királykisasszony harmadszor is mondá:

— Hé lányok, valamit hallók!

De a nénjei nem gondoltak vele, s csak azt mondták:

— Hátam mögött setéség, előttem világosság! — s tovább iramodtak.

Kiérnek az aranyerdőből, s hát annak a szélén van egy rengeteg nagy fekete vár. Ebben lakott a fekete király. A fekete királynak három nagy legény fia volt, s a királykisasszonyok minden áldott éjjel ezekhez jártak vigadozni. Mert a fekete király országából annak, aki egyszer ott született, ki nem volt szabad mennie. Belopódzott a szegénylegény a királykisasszonyok után, s nagy hirtelen bebújt a góc mögé, s onnan nézte a nagy vigasságot. Hej! Szűz Mária, Szent József! Az volt csak a tánc, ahogy ezek a király úrfiak megforgatták a királykisasszonyokat. No! Nem hiába, hogy minden éjjel miszlikbe szakadt egy pár papucs!

Mikor már egy jó darabig nézte a táncot a szegénylegény, kibújt a góc mögül, szép csöndesen átnyitott a szomszéd szobába, hol a fekete király

famíliájával ebédelni szokott, s az asztal fiókból kivett egy ezüst kalánt, egy kést s egy villát.

Azzal megfutamodott, s mint a sebes nyíl, úgy futott vissza a királykisasszony szobája elé. Elterült a küszöbön, mintha még mindig aludnék, s úgy várta a királykisasszonyok visszaérkezését.

Reggelre kerekedik az idő, s megérkeznek a leányok. A két idősebb most is jól megrugódta a szegénylegényt s azt mondták:

— Kelj föl, szegény bolond legény, készítsd a fejedet.

Fölkelt a legény, mintha nehéz álmából verték volna föl, jól kidörzsölte a szemét, nagyokat nyújtózott. Aztán bement a királyhoz, s pálinkás jó reggelt kívánt neki.

Csak elészedi zsebéből a rézalmát, az ezüstkörtét, az aranyszilvát, a kést, kalánt, villát, s elbeszélé szép sorjában hogy hol, merre járt, mit látott.

— No, te szegénylegény — mondá a király —, a szavamat megtartom, válassz magadnak a három leányom közül.

A szegénylegény a legkisebbet választá. Akkor előhívatta a király mind a három leányát, s nagy vallatóra vevé őket.

Hej, de bezzeg erősítették, hogy így s hogy úgy, sántuljanak meg, ha valahol voltak az éjjel. Hanem mikor meglátták a rézalmát, az ezüstkörtét, az aranyszilvát s meg a kést, villát, kalánt, mindent bevallának nagy könnyhullatás között. A kicsi királykisasszony azonban még aznap megvigasztalódott. Hitet mondott a szolgállegénynek, aztán csaptak olyan víg lakodalmat, hogy híre ment hétországra. Hat hétig tartott, de hét hét előtt vége nem szakadt, s mit volt mit nem tenni az ifjú párnak: tojánhéjba kerekedtek, s a Küküllőn leereszkedtek. Holnap legyenek a ti vendégeitek.

A szörnyeteg királykisasszony

Volt egyszer a világon egy király. Ennek a királynak volt egy nagyon szép felesége, és egy nagyon gyönyörű leányt hozott a felesége a világra. Nőtt a lány, és mikor a lány a nagy kort elérte, egy nagyon gyönyörű szép leány vált belőle.

Volt a másik országban egy király, és annak a királynak volt egy egyetlen fia. Ez a királyfiú nagyon szép (volt), de ezt a királyfiút a boszorkányok elátkozták szörnyeteggé. De úgy, hogy őneki voltak órái, amely órákban ő férfi lehetett. Ez a királyfiúból való szörnyeteg összejárta az egész

országreszeket, és ebben az országban megmaradt hosszabb ideig, ahol volt az a gyönyörű szép királykisasszony. De a királykisasszony nem ment hozzá. Ezért a szörnyeteg ezt a királykisasszonyt elvarázsolta. Egy szörnyeteggé lett a királykisasszony is. De a királykisasszony élő halott volt. El volt változva teljesen, úgy arcra, mint testre, és mint egy élő halott, úgy feküdt.

Egy üvegkoporsóba tették a királykisasszonyt, és elvitték a templomba. Az oltár előtt letették az üvegkoporsót, és a főpapok misét mondtak a templomban, hogy a jó Isten szabadítsa föl a királykisasszonyt a szörnyeteg képétől. A király pedig kihirdette az egész világ területén, hogy mindazok a bátor fiatal

emberek, akik bátrak, jelentkezzenek a királyi palotába, mert amelyik fiatal ember az ő leányát a templomban megőrzi, és az ismét lánnyá változik, annak fogja adni a lányt feleségül.

Voltak nagyon sokan, akik megjelentek a királynál. A király ezeket a királyi palota egyik lakosztályába helyezte el, s rendesen élelmezte, és minden éjjel egy közülük lement a templomba a királykisasszonyt őrizni.

Amikor a legelső katona lement — mert természetesen katonaruhába felöltözve mindenki fegyveresen ment a templomba —, az oltár mellett volt egy asztal, az asztal mellett egy szék. Ez volt a helye az őrt álló katonának. Az asztal meg volt terítve, ital, étel volt rajta, hogy ne unatkozzon éjszaka az őrt álló katona. Amikor az első katona lement a templomba, helyet foglalt az asztalnál, töltötte az időt. Rövidesen megjött a tizenkét óra, amikor a toronyóra ütötte a tizenkettőt. Akkor a koporsó fedele fölnyílt, a szörnyeteggé vált királykisasszony kiugrott belőle. Olyan volt, mint egy valóságos vadállat, nekiugrott a katonának:

— Jaj, de éhes vagyok, mindjárt megeszlek!

Megkapta a katonát, anélkül hogy a katona tudott volna válaszolni, diribról darabra tépte, és összedúrt mindent a templomban. Ismét lefeküdt a koporsójába.

Reggel, amikor lement a király kíséretével a templomba, ott találták azt a katonát diribról darabra tépve, összeszedték a hulladarabokat, koporsóba tették, és eltemették.

Másnap este rákerült a sor a másokra. Lement a templomba örködni a királykisasszony mellett. De ez bizony nem ült le az asztal mellett, járkált a templom-ban. Éppen az oltár mellett volt, mikor ütötte az óra a tizenkettőt.

Mikor az első ütést meghallotta, rögtön az oltár mögé bújt. Amikor elverte a tizenkettőt az óra, a szörnyeteggé vált királykisasszony kiugrott a koporsóból:

— Hol vagy, katona? Jaj, de éhes vagyok, mindjárt eszem belőled!

És szaladt körül a templomban. Egyszer csak rábukkant az oltár mögött a katonára. Anélkül, hogy tudott volna védekezni, nekirontott a szörnyeteg királykisasszony, beleharapott, és diribról darabra tépte. Akkor letelt az ideje, a király kisasszony ismét a koporsóba feküdt.

Másnap reggel a király a kíséretével együtt lement a templomba. Nagyon szomorú volt, amikor látta a lányát ott feküdni a koporsóban, és a katonának a testét diribról darabra szaggatva szanaszét szórva a templomban, összeszedték a hulladarabokat, belerakták a koporsóba, és eltemették.

Másnap este a másikon volt a sor, szóval a harmadikon. Az is lemegy a templomba, járkál le, föl, gondolkozott. Amikor közeledett a tizenkettő, fölment a kórusra, és az orgona háta mögé bútt. De amikor a tizenkettőt elütötte az óra, kiugrott a koporsóból a szörnyeteg kisasszony, és kiáltotta:

— Hát hol vagy, te katona, hogy eszek belőled? Jaj, de éhes vagyok!

Szaladt összevissza a templomban, amikor egyszer csak ráakadt az orgona háta megett a katonára. Elkapta, beleharapott, és a templom közepére ugrott vele, és ott diribról darabra szaggatta, és szanaszét szórta a templomban. Amikor az ideje letelt, lefeküdt a koporsóba.

Másnap reggel ment a király kíséretével, s nagyon szomorú volt a király ismét. Látta azt a borzalmas tettet, amit cselekedett az ő lánya. A lány pedig feküdt a koporsóba, mint egy elváltozott szörnyeteg.

És így ment ez napról napra. Minden háta mögé búttak az őrt álló katonák, de akárhová, a szörnyeteg kisasszony mindig megtalálta őket, és minden éjszaka egy katonát kivégzett a világból. Ennek híre futott, és bizony nemigen akartak őrt állani a királykisasszony koporsójánál.

Volt abban az időben egy másik ország. Abban a másik országban volt egy nagyon szegény ember. Annak a nagyon szegény embernek volt három fia. Amikor már a három fiú felnőtt, hogy legénysorba jutottak, azt mondja nekik az édesapjuk:

— Kedves fiaim, jó volna, ha elindulnátok, és valamerre a Jóisten segítségével ha valami jó szolgálatot keresnétek, vagy pedig valami jó pénzre szert tennétek. Látjátok, milyen keservesen neveltelek föl

benneteket, milyen nehéz egy napszámos embernek az élete, mert az élet lefolyása alatt többet éheznek az ember, mint jóllakik.

Erre azt mondja a szegény embernek a három fia:

— Igaza van, édesapánk, hát el is fogunk ballagni.

Az édesanyjuk sütött nekik útravalót, s a három fiú útnak indult. Mennek, mennek, mendegélnek, faluról városra. Egyszer csak beérnek egy rettenetes nagy erdőbe. Hát amint mennek a nagy erdőben, a nagy erdő közepén találtak egy kicsi kis házikót. A kis házikóban egy remete ember éldegélt. Az a remete ember csak imádkozással foglalkozott állandóan. A három derék fiatalember odament, és köszöntek. Fogadta a remete:

— Na édes fiaim, hát mi járatban vagytok?

— Hát nem egyébben, kedves bácsikám — feleli a legidősebb —, elindultunk szerencsét próbálni.

— Hát foglaljatok helyet, fiaim, a házamban. Kipihenhetitek magatokat, mert látom azt, hogy igaz lelkűek vagytok mind a hárman.

Helyet foglalt a három fiú, és mondja nekik az öreg remete:

— Fiaim, azt nem mondhatom, hogy valami jó eledellel megkínálhatlak benneteket, mert az én eledelem csak vad gyümölcs és édes gyökér, én csak avval élek.

— Nem baj, kedves bácsikám — feleli az idősebbik —, még egy kevés ennivaló van a zsebemben, itt van nálam egy bogrács is. Majd elmegyünk az erdőbe, nézünk valami nyúlat, ha foghatunk, aztán majd sütünk magunknak egy kis húst.

Úgy is volt. A két fiatalabb elment, és fogtak egy nyúlat. Lehúzták a bőrét, és vacsorára elkészítették maguknak, és megették. Lepihentek, és hamar elaludtak az öreg remete házában.

Másnap reggel, mikor fölébredtek, azt mondja az öreg remete a három fiúnak:

— Hát, édes fiaim, én egész éjjel nem aludtam. Én imádkoztam, és egy hangot hallottam. Az a hang éngemet figyelmeztetett, hogy mondjam meg nektek, hogy menjetek ebbe az irányba napkeletnek, mert a Jóisten titeket egy jó helyre fog vezérelni, ahol meg fogjátok találni a boldogságotokat.

Akkor elbúcsúzott a három testvér a remetétől. Megköszönték a remetének az útbaigazítást, és elballagtak.

Mentek, mendegéltek hosszú időn keresztül, anélkül hogy találkoztak volna valakivel is. Akkor faluba értek, és a faluba megenyhítették egy kis

élelemmel magukat, majd elmentek. Itt is, ott is pihentek egykét napot. Kaptak egy kis pénzt, élelmet, és mindig így vándoroltak. Egyszer csak elérték azt az országot, amelyikben volt az a szörnyeteggé változkodott királykisasszony.

Amikor beértek a királyi fővárosba, akkor meghallotta a három szegény legény, hogy mégis itt a királynál lehet jelentkezni, aki jó szerencsét akar próbálni, mert a királykisasszony szörnyeteggé el van varázsolva, és aki a királykisasszonyt a szörnyeteg képétől megváltja, az megkaphatja a király kisasszonyt feleségül, és ha a király meghal a királyi koronát is.

Összenéz a három testvér, és azt mondják egymásnak:

— Hát gyertek, elmegyünk, jelentkezünk, hátha a Jóisten szerencsés helyre vezérelt bennünket.

Fölmentek a királyhoz, köszöntek. Fogadta a király őket, és azt mondta a király:

— Na, fiaim, hát mi járatban vagytok?

Feleli a legidősebb:

— Király atyám, hallottuk, hogy király atyámnak szüksége van jó bátor katonára. Hát mi elég bátor fiúk vagyunk, meg fogjuk állni a helyünket, bárhová állít bennünket a király atyám.

— Hát majd meg fogom látni, fiaim. Szükség van, nagyon is nagy szükségem van.

Elvezette a király a három legényt a külön lakosztályba, és itt katonaruhát adott nekik, élelemmel ellátta őket.

Másnap azt mondja a király:

— Na, fiaim, hát már az este közületek az egyikre sor kerül. Mert már kilencvenkilenc katona állott őrt az én lányom koporsójánál, és a kilencvenkilenc katona meghalt. Hát most melyikötök vállalkozik századiknak ?

A legkisebb testvér volt a legügyesebb katona. Az gyorsan a király elibe állt, és jelentette a királynak, hogy:

— Én, király atyám!

Akkor a király azt mondta néki:

— Na, fiam, látod azt a templomot?

— Igenis látom, király atyám.

— Hát este abba a templomba elmész, ott van az oltár előtt egy koporsó, abban a koporsóban fekszik az én szörnyeteggé vált lányom. Ha

megőrzöd a lányomat, és meg bírod azt tenni, hogy a lányom újra lány legyen, szörnyeteg képétől megszabaduljon, neked adom feleségül, és a két bátyád a királyi palotámban magasrangú urak lesznek.

Fölköszködött a legkisebb fiú, vette a fegyverét. Nem sokat teketóriázott, elköszönt a két bátyjától, megcsókolta őket — istentudja látjuk-e még egymást, vagy talán soha —, és elindult a templomba.

Volt egy olyan rétesforma a kastély között, azon ment köröszkül a fiú, lehorgasztott fejjel és mélyen gondolkodva. Amint így ment, mendegélt az úton, az út mellett egy koldus ember ült, kalapját kezibe tartva alamizsnát kért. Odaért a legény, és csak akkor emelte föl a fejit, amikor meglátta a koldus embert. Nyúlt a zsebibe, és egy pár pénzdarabot a szegény koldus kalapjába dobott.

A szegény koldus a pénzdarabot kivette a kalapjából, a zsebibe tette, és ránézett a fiatalemberre. Azt mondja a koldus a fiatalembernek:

— Mondjad, édes fiam, miért vagy olyan nagyon szomorú? Olyan fehér az arcod, mint a legfehérebb hó. Mi bántja a szívedet?

— Hát, kedves öregapám, én megmondom magának. Most megyek abba a templomba őrt állani a királykisasszony koporsójánál, hogy én őtet őrizzem az éjjel, és már hallottam, mert a király megmondta nekem, hogy kilencvenkilenc katonát már eltemettek, én vagyok épp a századik.

— Na, édes fiam, ne legyél szomorú — mondja az öreg koldus —, mert te nem fogsz meghalni. Hanem most úgy cselekedj, ahogy azt én néked most megmondom. Most bemegy a templomba. Szórakozhatsz, ahogy akarsz a templomban, ahogy neked jólesik tizenkét óráig. De amikor közeledik a tizenkét óra, állj a koporsó bal oldalánál. Amikor hallod, hogy üti az óra a tizenkettőt, a fegyveredet tedd le, és a koporsónak a bal oldalánál feküdj le, mert amikor az óra el fogja verni a tizenkettőt, akkor a szörnyeteg királykisasszony jobbfelire fogja tenni a koporsó fedelét, és ki fog jönni a koporsóból. Te pedig, amint kilépett a koporsóból a királykisasszony, akkor nyomban feküdj a koporsóba bele. A szörnyeteggé vált királykisasszony mindent össze fog forgatni a templomban, és majd jó időbe megy vissza tehozzád a koporsóba, és mikor végigment a szörnyeteg a templomban, és tégedet nem talál sehol, akkor fog visszamenni a koporsóhoz. Akkor fog neked minden szép szavakat mondani, még életedben olyan szép szavakat te nem hallottál, mint aminőket a szörnyeteggé vált királykisasszony néked mondani fog.

De te maradj mozdulatlanul és szótlanul, egy hang a szájadból ki ne jöjjön, még meg nem fogod hallani, hogy a toronyóra el nem üti az egyet. Amikor a toronyóra az egyet el fogja ütni, akkor beszélhetsz vele, és kijöhetsz a koporsóból, mert akkor a királykisasszony a szörnyeteg képétől meg fog szabadulni. Meg fogod te aztat látni, amikor a toronyóra az egyet elüti, hogy milyen csodaszép nő fog teelőtted állni. Na, édes fiam, elmehetsz, de amit most én tenéked elmondottam, abból semmit se tévessz el, mert hogyha eltéveszted azt, akkor holnap tégedet is temetni fognak.

Akkor elment a fiatalember a templomba. Egyenest ment a koporsóhoz. Megnézte a szörnyeteggé vált királykisasszonyt, meg is borzadt tőle. Leült az asztalhoz, és hozzáfogott falatozni. Volt egy kis jó szíverősítő is, ivogatott magának, és sétálgatott a templomban le, föl. Amikor meghallotta, hogy a toronyóra üti a háromnegyed tizenkettőt, odament a koporsó bal oldalához, letette a fegyverét, és amikor hallotta, hogy az óra üti a tizenkettőt, akkor már félelmetes volt neki, rettenetes nagy borzongást érzett, de mégis a koporsó mellett lefeküdt a földre. Amikor elütötte az óra a tizenkettőt, a szörnyeteggé vált királykisasszony a koporsófedelit jobboldalra letette magáról, és kiugrott a koporsóból. Nyomban a katona belefeküdt a koporsóba. A szörnyeteggé vált királykisasszony elkiáltotta magát:

— Hol vagy, te katona? Jaj, de éhes vagyok, hagy eszek már belőled!

Először körülszaladgálta a templomot. Nem talált senkit. Felszaladt a kórusra, az orgonát ledobálta a kórusról, átkutatta az orgona belsejét. Nem talált sehol senkit. Akkor nekiugrott az oltárnak. Az oltárt fölfordította; ott se talált senkit. Akkor nekiugrott a szobroknak. A szobrokat a templomban mind összetörte, sehol semmit nem talált.

Az idő telt, már háromnegyed egyet ütött az óra, amikor visszament a koporsóhoz. Meglátta benne a katonát. Letérdelt a koporsó előtt a szörnyeteggé vált királykisasszony, összetette a két kezét, és úgy kérte a katonát, hogy legyen szíves, és jöjjön ki a koporsóból, de a katona szótlanul maradt. Akkor mindenféle édes szavakkal kérte a katonát, az egész világot neki ígérte, hogy az övé lesz a legnagyobb boldogság, hogy ő fog lenni a királyok királya, csak jöjjön ki a koporsóból, de a katona hajthatatlan maradt. Nem jött ki, sőt még egy szót se szólt, annyi se jött a szájára.

Egyszer csak ütötte az óra az egyet. Figyelte a katona a szörnyeteggé vált királykisasszony arcát. Egyszer csak látja, hogy egy gyönyörű szép nő térdel a koporsó előtt.

Akkor azt mondja a király kisasszony:

— Na, édes szívem, édes megváltóm, aki nékem az életet újra visszaadtad, fölkelhetsz már a koporsóból.

— Most már tudom, hogy fölkelhetek.

Akkor fölkel a katona a koporsóból, és a királykisasszony a nyakába borult, és megcsókolta, és ő viszont megcsókolta a királykisasszonyt. Akkor azt mondotta, a királykisasszony a katonának:

— Na most már, édes szívem, adjunk hálát a Jóistennek. Énnekem a te segítséged által a Jóisten visszaadta az élő képességemet.

Letérdeltek a ronccsá tört oltár előtt, és reggelig ott imádkoztak.

Amikor reggel a király kíséretével belépett a templomba, ott látta azt a borzalmas dolgot a templomban, mert mindenféle ronccsá volt törve. Látta a ronccsá tört oltár előtt térdelni a lányát és a katonát. Mindjárt szaladt oda, és akkor fölkel a királykisasszony a katonával együtt, a nyakába borult az édesatyjának, és megcsókolta:

— Édes jó apám, hála legyen a Jóistennek, hogy az Isten visszaadta az élő képességemet. Ez a katona váltott meg engemet a szörnyeteg képétől, és én ezt a katonát el se hagyhatom soha, mert a szívem nem engedi.

Arra azt mondja a király, hogy:

— Édes lányom, nagyon jól mondod, annak én is nagyon örülök, mert én a te kezedet már öneki ajánlottam; hogyha tégedet a szörnyeteg képétől meg tud váltani.

A királykisasszony egyik karját beleöltötte édesapja karjába, másikat a katonáéba, és a kísérettel együtt úgy vonultak be a királyi palotába. Azonnal bevezették a legkisebb szegény legénynek a két bátyját is a királyi palotába, kaptak egy külön lakosztályt, gyönyörű szép ruhába fölöltöztették őket, és rövidesen megtartották a hétországra szóló esküvőt.

Az esküvőn én is ott voltam, mert bizony olyan szegény fiúk mellett nékem is kellett ügyeskednem. Ott volt mindenféle ember. Hét ökröt egyszerre húztunk a nyársra, és a hét ökör alatt tüzet raktunk, úgy sütöttük meg. Jaj, hát osztán ne is mondjam, azt a sok temérdek bort, a nagy hordók sorjába értek a Dunáig, mosódézsával hordtuk haza, ivott boldog, boldogtalan. Két hétig a fővárosban józan ember nem volt.

Amikor a lakodalom elmúlt, a két idősebbik testvér elutazott haza. A szegény szüleiket elhozták magukkal, de az utat visszafelé gyalogszerrel tették meg, és azon a rettenetes nagy erdőn jöttek keresztül, és felkeresték az öreg remetét, és elmentek az öreg remetéhez. Mindazokat a dolgokat, amik velük történtek, elmondották, és azt mondta az öreg remete:

— Istenem, mégis érzem, hogy nemhiába van nékem ez a nagy fogadásom, de úgy veszem észre, hogy a Jóisten a kérésemet meghallgatja, mert én áldást kértem tirátok az Istentől.

Akkor elköszönt a két testvér az édesatyjával együtt az öreg remetétől, és hosszú utazás után elérték a királyi fővárost, ahol az egyszerű szegény napszámost és napszamosasszonyt felöltöztették pompás ruhába. Amikor fel voltak öltözve, benézett az öreg meg az öregasszony a térdig érő tükörbe:

— Istenem, mink vagyunk vagy nem?

A két idősebbik testvér elvett két hercegkisasszonyt feleségül. Akkor újra nagy lakomát tartottak, és mind az egész család boldogul éltek, még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Brugó, az ördög

Volt egyszer egy szegény ember s ennek egy felesége, mindkettőjüknek pedig szép három eladó leánya.

Itt egyszer a szegény ember vásárra készül. A felesége adott neki egy kis pénzt, hogy egyék, igyék belőle, vegyen rajta lovat, szerszámot s vasas szekeret, ezeken kívül a leányoknak is egy ünneplő ruhát, de a mámiról, mármint a szegény ember feleségéről se felejtkezzék meg, hanem vegyen annak is legalább egy pettyegetett fejrevaló keszkenőt, és ami megmarad belőle, azt hozza vissza.

Itt a szegény ember elér abba a városba, hol a vásár volt, hát látja, hogy egy kocsmába igen gyülekezik a nép, úgyannyira, hogy az ajtóban, de még a küszöbön is állottak, ember ember hátán volt.

— Mi dolog ez? — tanakodik magában a szegény ember. — Már csak én is megnézem.

S ezzel a szegény ember keresztülfúrta magát az embereken, hát csak ekkor látja, hogy egy nagy zsíros ember táncol ott, s ugyancsak szórja a huszast a bőgőbe.

Alig hogy betette a lábát a szegény ember a korcsmába, már a zsíros ember azonnal felösmerte, odamegyen hozzá, megfogja a kezét, parolázik vele, s étellel, itallal kínálja.

A szegény ember elfogadta a zsíros embernek a barátságát. Evett, ivott, mégpedig annyit, hogy neki is jókedve kerekedett, s ő is együtt táncolt a zsíros emberrel.

Mikor már megelégték a mulatságot, a szegény ember elbúcsúzott a zsíros embertől, megköszönte a hozzája való szívességét, s aztán elindultak a vásárba.

Hát, lelkem teremtette, mikor a szegény ember legjobban alkudnék a lóra, szerszámra és vasas szekérre, már újra ott termett mellette a zsíros ember, ki aztán a szegény ember számára megvette a lovat, szerszámot és a vasas szekeret. De még ez nem volt elég, hanem mindegyik leány számára egy-egy öltözet ruhát vett mondván:

— Ne, vidd haza, szegény ember, ezt a legnagyobbik, ezt a középső, ezt pedig a legkisebbik számára vettem.

A legkisebbik lány ruhája volt a legszebb. De még ez sem volt elég, hanem az anyjuk számára is vett egy öltözet ruhát, a szegény embert pedig tetőtől talpig egészen újba öltöztette: csizmát, irhás nadrágot, fekete lajbit, fekete dolmányt, cifra szűrt, rojtos nyakravalót vett a számára. Aztán a szegény ember nagy hálálgatások között másodszor is elbúcsúzott a zsíros embertől, felült a vasas szekérre, s hazafelé hajtott.

Csak mén, csak mendegél, egyszer honnan, honnan nem, harmadszor is eléje kerül a szegény embernek a zsíros ember. Majd felült a vasas szekérre, pipára gyújtottak, s beszélgetni kezdtek. A többi közt egyszer csak azt kérdi a zsíros ember a szegény embertől:

— Ugye, van neked három eladó leányod?

— Van, zsíros ember, van.

— Az egyiket Zsuzsinak, a másikat Örsinek, a legkisebbet pedig Juliskának hívják?

— Annak hívják, annak.

— No, szegény ember, menj haza szép csendesen, három hét múlva elmegyek hozzád háztűzhelyt nézni leánykérőbe.

Itt egy keresztútra értek, a zsíros ember balfelé, a szegény ember pedig jobbfelé ment, harmadszor is elváltak egymástól, nagy hálálgatás és kézszorítás között.

A szegény ember aztán hazafelé hajtott, s mikor hazaért, kinek-kinek odaadta a maga vásárfiát, a szép öltözet ruhát.

Itt, lelkem teremtette, eljön a három hét, a zsíros ember, mint megmondá, elment háztűzhelyt nézni, de már ekkor nem abban a zsíros ruhában, hanem olyan fényes öltözetben, hogy akár egy kis királyfi is magára ölthette volna.

Fogadják szívesen, mint leánykérőt szokás, s odaültették az asztalfőre. A zsíros ember elmondta, hogy mi járatban van, a szegény ember pedig odaadta neki a legnagyobbik leányát feleségül.

Itt a zsíros ember kivezeti a szép lányt a hajlékból, felül egy bakkecskére, az ölébe veszi a mátkáját, s hetedhét ország ellen elparipázott.

Csak mentek, csak mendegéltek, egyszer egy nagy vadon erdőbe értek, hol az út mentében egy friss forrás buzogott fel.

— Hej, szívem szép szerelme — szólt a mátkás lány —, álljunk csak itt meg, mert itt meg itt van egy forrásvíz, édesanyám meghagyta, hogy ne menjek el mellett, anélkül hogy ne igyam belőle.

— Jól van, jól — szólt a zsíros ember —csak soká ne légy, hanem ízibe enyhítsd szomjadat.

A mátkás leány odamegyen a forrásvízhez, s jót ivott belőle. Egyszer honnan, honnan nem, a vállára repül egy fehér galamb, s inni kér, mondván:

— Itass meg engem is, szép mátkás leány.

— Bizony nem itatlak én, mert sietős az én dolgom.

— S nem itatta meg, hanem ízibe visszaszaladt a zsíros emberhez, s felült újra a bakkecskére, s tovább mentek.

Csak mennek, csak mendegélnek, egyszer a bakkecske megáll egy nagy kastély előtt, melynek az ablakai mind be voltak falazva.

Itt a zsíros ember ölébe veszi a mátkáját, bemén a nagy kastélyba. Az ajtók egyenként magától kinyitódtak előtte, magától becsukódtak utána. Egyszer egy sötét szobába értek, melyben nem volt egyéb, csak egy priccs.

Ledobja a zsíros ember a priccsre a leányt, mondván:

— Itt a helyed, itt a menyasszony-ágyad. — S ezzel térült-fordult, kiment a sötét szobából, három kosfejt behozott, s odaadta a leánynak, mondván:

— Ne, itt van három kosfő, szemét, száját, fülét, orrát vágd le, főzd meg magadnak, a többi részét pedig a cselédeknek.

S ezzel Brugó kiment a sötét szobából, otthagya a féleségét, ráült a bakkecskére, s elparipázott.

A leány aztán sírva fakadt, s a három kosfő tisztításához fogott. Szemét, száját, fülét, orrát levágta, de nem főzte meg, hanem a tüzes hamuba takarta.

Itt eljön a dél, eljön az evés ideje, Brugó belép a szobába, mely egyszerre megtelt cselédséggel.

— No, megfőzted a három kosfőt?

— Meg — válaszolta a leány.

— Szemét, száját, fülét, orrát kivetted, s megetted?

— Meg — válaszolta a leány nagy ijedten.

— Szem, száj, fül, orr, hol vagytok?

— Itt vagyunk a forró hamuban.

Ekkor Brugó nekiment a leánynak, torkon ragadta, megfojtotta, s a vakablakba ültette. S aztán ráült a bakkecskére, s elment a középső lányért.

— A mátkám — szólt Brugó — kifáradt már a táncban, azért a hűgáért küldött.

Itt a középső lány ízibe felöltözködik, s elment táncolni a lakodalomba. Amint keresztülmentek a nagy erdőn, a forrásvíz előtt megszólal a középső leány is:

— Hej, sógor, álljon meg csak, itt van egy forrásvíz, édesanyám meghagyta, hogy el ne menjek mellette, anélkül hogy ne igyam belőle.

— Jól van — szólt Brugó —, teljék szíved kívánsága, igyál a forrásból, csakhogy aztán soká ne légy.

A középső leány ízibe odaszaladt a forráshoz, két kezével merítvén jól ivott belőle. Egyszer honnan, honnan nem, a vállára repül egy fehér galamb, s inni kér, mondván:

— Itass meg engem is, szép mátkás leány.

— Bizony nem itatlak én, mert sietős az én dolgom, lakodalomba kell mennem táncolni, várnak a legények. — S nem itatta meg, hanem ízibe visszaszaladt a sógorához, felült a bakkecskére, s elparipáztak.

Csak mennek, csak mendegélnek, egyszer a bakkecske megáll a nagy kastély előtt.

— Nézd csak — szólt Brugó —, hogy örül, hogy nevet a nénéd jöttödnek ott az ablakban, csak siessünk.

S ezzel ölbe kapta a leányt, bevitte a sötét szobába, s ledobja a priccsre, mondván:

— Itt a helyed, itt a menyasszony-ágyad. — S ezzel Brugó térült-fordult, kiment a szobából, három kosfejt behozott, s odahajította a leánynak, mondván:

— Ne, itt van három kosfő, szemét, száját, fülét, orrát vágd le, főzd meg magadnak, edd meg, a többi részét pedig készítsd el a cselédeknek.

S ezzel Brugó kiment a sötét szobából, otthagya a feleségét, ráült a bakkecskére, s elparipáztott.

Itt a leány magára maradt, sírva fakadt, s a három kosfő tisztításához fogott. Szemét, száját, fülét, orrát levágta, de biz azokat nem főzte meg, hanem bevetette az égő tűz közé.

Itt eljön a dél, eljön az evés ideje, Brugó is előjött, s a sötét szoba egyszerre megtelt cselédséggel.

— No, megfőzted-e a három kosfőt?

— Meg — válaszolta a leány.

— Szemét, száját, fülét, orrát kivetted, s megetted?

— Meg — válaszolta a leány nagy ijedten, kit már a hideg is lelt.

— Szem, száj, orr, fül hol vagytok?

— Itt vagyunk az izzó tűzben.

Ekkor Brugó nekiment a leánynak, torkon ragadta, megfojtotta, s a vakablakba ültette a nénje mellé. S aztán újra ráült a bakkecskére, s elment a legkisebbik leányért is.

— A mátkám meg a húga már kifáradt a táncban, azért a legkisebbik hűgáért küldtek.

Itt a legkisebb, legszebb leány is ízibe felöltözködött — bár nem akart elmenni, de az anyja erőltette —, s elment a sógorával a lakodalomba táncolni.

Amint elérnek a forrásvízhez, megszólalt a leány:

— Hej, sógor, álljon csak meg, mert itt van egy forrásvíz, édesanyám pedig meghagyta, hogy el ne menjek mellette, anélkül hogy ne igyam belőle.

— Jól van — válaszolt Brugó —, teljék szíved kívánsága, igyál a forrásból, csakhogy aztán soká ne légy.

A legkisebb, legszebb leány is leugrott a bakkecské-ről, odaszaladt a forráshoz, lehajolt s két kezével merített, s jót ivott belőle. Ennek is a vállára szállt a fehér galamb, s inni kért:

— Itass meg engem is, szép mátkás leány.

— Nagy dolgomtól biz én ráérek, s megitatlak. — S ezzel a leány lehajtott a forráshoz, két kezével merített belőle, majd a szájából megította a fehér galambot.

— No, szép mátkás leány, ne félj, jótét helyébe jót várj, legnagyobb bajaidban mindig a segítségemre leszek.

S ezzel a fehér galamb elrepült, s a leány pedig viisszaszaladt sógorához, ráült a bakkecskére, s elparipáztak.

S hogy hazaértek, megszólal Brugó:

— Nézd csak, hogy örül, hogy nevet két nénéd jöttödnek ott az ablakban, csak siessünk.

S ezzel ölbe kapta a leányt, bevitte a sötét szobába, ledobta a priccsre, mondván:

— Itt a helyed, itt a menyasszony-ágyad! — S ezzel Brugó térült-fordult, kiment a szobából, három kosfejt behozott, s odahajította a leánynak, mondván:

— Ne, itt van három kosfő. Szemét, száját, fülét, orrát vágd le, főzd meg magadnak, edd is meg, a többi részét pedig készítsd el a cselédeknek.

S ezzel Brugó kiment a sötét szobából, ráült a bakkecskére, s elparipázott, a kisleány pedig egyes-egyedül maradt, sírva fakadt, s a három kosfő tisztításához fogott.

Csak sírdogál, csak rídogál, egyszer nyílik az ablak, s berepül rajta a fehér galamb.

— Mit sírsz, mit rísz, mátkás leány, olyan keservesen?

— Hogyne sírnék, hogyne rínek, mikor az a kutyának való ide dobott három kosfőt, hogy szemét, száját, orrát, fülét vágjam le, főzzem meg magamnak, s egyem még, a többi részét pedig készítsem el a cselédeknek.

— Ha csak ez a bajod, úgy kisebb gondod is nagyobb legyen ennél, csak a szavamra hallgass: Tégy úgy, mint az urad parancsolta: vedd ki a három kosfő szemét, száját, fülét, orrát, tedd a tűzhöz, főzd meg, s majd mikor készen lesz, a konyhában van egy cirnos macska, add neki, hogy egye meg. S mikor a cirnos macska mind megette, fogd meg, üsd agyon, s kösd a hasadra.

S ezzel a fehér galamb kirepült az ablakon, a kisleány pedig dolgához látott. A három kosfő szemét, száját, fülét, orrát levágta, megfőzte, s aztán a macskának adta. Mikor a macska az utolsó falatot is elnyelte, azt megfogta, agyonütötte, s a hasára kötözte.

Itt eljön a dél, el az evés ideje, Brugó is előkerült, s a sötét szoba egyszerre megtelt cselédséggel.

— No, megfőzted-e a három kosfőt?

— Meg — válaszolt a leány.

— Szemét, száját, orrát, fülét kivetted-e, s megetted?

— Meg — válaszolta a leány.

— Szem, száj, fül, orr, hol vagytok?

— Itt vagyunk a meleg hasban!

— No, így te vagy nekem az egyetlenegy legkedvesebb feleségem.

Itt a szoba egyszerre megvilágosodott, a vakablakok eltűntek, papot, hóhért és vaskalapot hívtak — a pap összeadta, a hóhér seprőzte, az istennyila kerülgette, de soha meg nem ütötte, bezzeg volt lé meg lé, boldog volt, akinek csak egy kanállal is juthatott.

Pengyom tódítsuk is, mert biz majd elfogy ez.

Itt, lelkem teremtette, mi történik a dologból, mi nem, Brugónak hosszú útra kellett mennie, hét álló esztendeig lesz oda, ezért a cselédek maguk köré gyűjtötte, s erős kegyetlenül megparancsolta azoknak, hogy a feleségét

úgy tekintsék, mint őt magát, hogy annak minden szavát teljesítsék, különben lesz nemulass.

S ezzel Brugó ráült a bakkecskére, elbúcsúzott kedves feleségétől, s elparipázott, a szép leány pedig magára maradt, ki egészen a búbánatnak adta magát, s egyre búsult-bánkódott.

Itt nyílik az ablak, berepül rajta a fehér galamb, s a kislány ölébe szállt, mondván:

— Mit búsulsz, mit bánkódol, szép virágszál?

— Hogyne búsulnék, hogyne bánkódnám, mikor ily kutya kézre jutottam!

— Ha csak ez a bajod, kisebb gondod is nagyobb legyen ennél, csak a szavamra hallgass: parancsold meg a cselédeknek, hogy készítsenek a te számodra egy olyan bárkát, melyen se ablak, se ajtó ne legyen, s ebbe hordjanak be hét esztendőre való eleséget. Mikor kész lesz a bárka, eresszék a sík tengerre, te pedig a titkos ajtón menj belé, s bízd aztán magad a jó Istenre, megsegít az. De a kastély kulcsát is vidd el magaddal.

S ezzel a fehér galamb elszállt, a szép leány pedig, mint a galamb meghagyta, kiadta a parancsolatot, hogy készítsenek ilyes meg ilyes bárkát a számára.

Mit volt mit tenni a cselédeknek, a gazdájuk meghagyta, hogy mindenben engedelmeskedjenek a szép leánynak, s úgy tekintsék, mint őt magát, hetednapra elkészítették a bárkát úgy, ahogy parancsolva volt, sem ablaka, sem ajtó nem volt rajta, csupán csak egy titkos ajtócska, melyen a szép leány bemenvén, a bárkát a sík tengerre taszították.

No, jól van, ez abba maradt. Itt, lelkem teremtetted, harmadik esztendőre — pedig azt mondta elmenete-lekor, hogy hétig lesz oda — hazavetődik a mi Brugónk, keresi a szép leányt, de se híre, se hamva, mert a cselédek hallgattak, mint a hal vízben, s nem mertek szólni. Volt, nincs. Keresi a szobákban, nem találja, keresi a kertben, nem találja, végre ráült a bakkecskére, s nem tartott egy óráig, hogy a kerek földet mind bejárta, de a szép leánynak se híre, se neve, bár fütől-fától tudakozta. „No, hát ha nincs a kerek földön, majd megtalálom a sík tengeren”, gondolta magában, s egy óra elforgása alatt a sík tengert is bejárta, de nem akadt rája, mert a bárka a víz színével egyarányú volt.

A Brugónak végre mit volt mit tennie, kénytelen-kelletlen hazaparipázott, s otthon egészen a búbánatnak adta fejét, hogy most az

egyszer akadt igazi párjára — mert már kilencvenkilenc leányt fojtott meg, s e lett volna a századik —, s ez is elszökött, elhagyta.

Itt a szép leányt már negyedik esztendeje annak, hogy a tenger hányjavevi, egyszer a halászok amint húznák az ezerszemes hálót, ráakadtak a bárkára, kifogták, s elvitték a királyfinak ajándékba, kinek az annyira megtetszett, hogy tüstént fölvitette a maga szobájába.

Ennek a királyfinak az a különös szokása volt, hogy senkinek a főztéből nem evett, csak az édesanyjából, pedig az már csak úgy ipegett-tapogott, pedig már vén volt. A vén királyné most is ott sürgött-forgott a konyhában, mint valami csiga, ebédet készített a fia számára, ki vadászni volt.

A fehér galamb azt a tanácsot adta a szép leánynak, hogy jöjjön ki a titkos ajtón, menjen a konyhába, segítsen a királyfi anyjának sütni, főzni. De ha kész lesz az ebéd, tüstént visszajöjjön a bárkába.

A szép leány szót fogadott, kötényt kötött, majd bement a konyhába, fújta a tüzet, az ételt odarakta, s tésztát gyúrt.

A királyfi anyja nem győzi eléggé nézni a leány szépségét, nem győzi eléggé dicsérni a leány ügyességét, végre kérdést intézett hozzá:

— Ki leánya vagy?

— Egy szegény emberé.

— Ki küldött ide hozzám?

— Egy fehér galamb.

— Hol vagyon lakásod?

— A királyfi szobájában lévő bárkában.

— Én már vén vagyok, azért, édes lányom, szeretnék magamnak egy ilyen segítőt mint te vagy, szeretnék menyemnek látni.

No, jól van, ez abbamaradt. Mikor készen volt az ebéd, a szép leány ízibe a vén királynénak kezét csókolt, s visszaszaladt a bárkába.

Itt hazajön a királyfi a vadászatból, s nem győzi eléggé dicsérni édesanyja főztét, hogy öneki világszép életében még sohasem főzött szájíze kedvesebb ételeket.

— Mi tőrés-tagadás, édes fiam, nem én főztem azt.

— Hát kicsoda?

— Egy szép leány, ki a szobádban levő bárkában lakozik.

A királyfinak se kell több, tüstént letette a kanalat, bement a szobájába, s keresi az ajtót a bárkán, de nem találja.

— Nyisd ki, szívem, szép szerelmem — kéri esdekelve, de a leány nem nyitotta ki, hanem hallgatott, mint hal a vízben.

No, jól van, ez abamaradt. Itt másnap a királyfi újra vadászni ment, de föltette magában, hogy vet egy vargabetűt, s hamarabb hazamén, mint tegnap, így a szép leányt majd megláthatja.

Alighogy eltávozott a királyfi, a szép leány kötöt kötött, majd kinyitotta a titkos ajtót, be a konyhába, hol szó nélkül tüzet rakott, az ételeket odatette, vizet hozott, s tésztát gyúrt.

Csak dolgozik, csak dolgozik, egyszer imhol jön a királyfi, be egyenesen a konyhába, s hogy meglátták egymást, azt mondták egymásnak, én a tiéd, te az enyém, ásó-kapa se választ el egymástól. S ezzel megölelték, megcsókolták egymást, de amint ott legjobban szerelmeskednek, kinyílik az ablak, berepül fajta a fehér galamb, s nagy ijedten azt mondja a leánynak:

— Jaj, csak hamar bújj el a bárkába, mert nem messze jön a jegyese a bakkecskén, — te pedig, királyfi, háromszázhatvanhat mázsa szurkot olvasztass fel, s öntesd a kapud elé.

Itt a szép leány nagy lelkenedezve befutott a bárkába, a királyfi pedig háromszázhatvanhat mázsa szurkot felolvasztott, és a kapu elé öntette.

Itt jön a Brugó a bakkecskén, át akarja ugratni a kapu küszöbjét, zsupp, bele a forró szurokba. Kecskéstől, mindenestül együtt ott veszett gonoszul.

Ekkor a szép leányhoz beszáll a fehér galamb, s azt mondja neki:

— Most már, édes hajadon, szabad vagy, mint a madár. Annak adhatod a kezedet, akinek akarod. De úgyis tudom, ha nem mondd is, választott már a te szíved. Azért azzal ha összekelsz, ha a pap rátok adja áldását, s férj és feleség lesztek, a magaddal elhozott kastély kulcsát hajítsd a tengerbe, majd elhosszák azt neked Brugó cselédei, kiknek aztán add értésükre, hogy aztán — mivel volt uruk úgyis már a pokolban vagy a fenekében ég — ez a királyfi lesz a gazdájuk. Én már többet nem jövök el hozzád, mert rám nem lesz szükséged, mert eztán nagy boldogságban élsz.

S ezzel a galamb elrepült, a szép leány pedig kijött a bárkából. Még aznap elkendőzték, hetednapra a pap rájuk adta az áldást, s lagzit laktak, s térdig jártak abba a jóféle sárga tyúkhús-levesben.

A mézes-mákos hetek elmúltával a szegény leányból lett királyné meg az ura kimentek a sík tenger partjára, hol a királyné a magával hozott kastélykulcsot bevetette a tengerbe. Íme! Alig vártak ott néhány szempillantásig, már imhol jönnek a Brugó cselédei, magokkal hozták a

kastély kulcsát, kik, mikor megértették a dolgot, hogy másnak a keze alá kerültek, imhogy ki nem bújtak a bőrükből, annyira örültek. Kezét lábát összevissza csókolták a királynénak, s áldották, hogy az Isten nyugtassa meg még a meghaló földjében is, s valahányat tapos, annyi áldás szálljon a fejére.

A királyi pár aztán hetek-hónapok múltával hajóra ült, s meglátogatták mind a Brugó birodalmát, mely most már az övék volt, mind a szegény embert és a feleségét, mármint a mi mesebeli királynénk édesapját és szülőanyját, akiket azután magukkal el is hoztak, s holtuk napjáig soha el nem eresztették, hanem mindig úgy bántak velük, mint a tojással.

Eddig volt, mese volt, akinek esze van, ezt se hiszi talán.

Bot Jankó

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer a nagyvilágban egy szegény ember, s annak egy felesége és egy gyönyörű szép leánya, de az olyan szép volt, hogy hét ország csodájára járt. Csak annyi volt a baj, hogy olyan szegények voltak, mint a templom egere, nem volt semmijük, sem lakás, sem birtokféle, sem marhaféle, hanem jártak az uraságnak napszámra, és amit kaptak napszámot, verejtékes munkájuk után, abból éldegéltek, de úgy is csak szegényesen.

Azt mondja egyszer az ember az asszonynak:

— Na, hallod-e asszony, én nem kínlódom többet itthon, azért a kicsi pénzért, s nem nyomorgok tovább, hanem elmegyek a nagyvilágba, hátha valahol felfogadnak kocsisnak vagy béresnek, és többet tudok ott szerezni, mert az itthon való keresetből semmit sem tudunk sem venni, sem élni. Most már, ha volna miből, tarisnyázz fel, s meg sem állok, amíg egy jó helyre nem találok, s ha akad valami jó szolgálat, hát üzenek haza nektek, s gyertek el ti is. Most már vess valami harapnivalót a tarisnyába, hadd mehessek, mert ki tudja, hol állapodok meg, s hogyan.

Ej, eleget sírt, rítt az asszony és a leány is, de mindhiába, mert amit ő kigondol vagy mond, azt meg is csinálja. No hát nem volt mit tenni, muszáj volt feltarisnyázni a semmiből is. Akkor elbúcsúzott a családtól, s jó éjszakát köszönt, s útnak indult. Ment, mendegélt, hegyen-völgyön, árkon-bokron mindenben, keresztül. Egyszer csak elérkezik egy rengeteg erdő szélébe, egy kicsi falucskába, de alighogy beért a faluba, hallja, hogy a falu

közepe felé milyen nagy muzsikaszó van és éneklés. „Ej — gondolja magában —, hogy még hétköznap is úgy mulatnak az emberek, hogy valami jó munkák lehetnek, hogy tudnak sok pénzt szerezni, no de nem baj, elmegyek én is oda, hadd lássam, miért van olyan nagy kedvük?”

Akkor vette az irányt az éneklés hangja felé, de nem kellett sokáig menjen, mert hamar odaért, s hát uram teremtem; az egész falu össze van gyűlve egy kocsmá elé. Még a betegek is mind ott vannak, ki istápra támaszkodva, ki pálcára, ki a másokra, ki a kerteknek dőlve, ki szekerekben, de aki csak nem volt meghalva, az mind ott volt: öreg, fiatal, legény, leány, gyermek, leányka.— S még a kutyákat és a macskákat is odavitték, s tyúkot, ludat, récét, csirkét s kicsi pipéket s récefiákat, s kicsi s nagy házi nyulakat, s úgy teli volt az út s a kocsmá eleje, hogy még egy zsákvarrótú sem fért volna be közéjük, s hát látja, hogy ott mindenki eszi a legdrágább ételeket, s csakúgy isszák a sört, bort s pálinkát, mint a vizet, s énekelnek úgy, hogy szakad össze a hely, s egy része felkelt, s úgy táncolnak, hogy ütik le egymást a lábukról. Még a kutyák is úgy verték össze a hátsó lábukat, hogy csattogott a bokájuk, s a macskák pittyogtattak, a ludak verték össze a szárnyaikat, s a récék összefogózkodtak, s olyan karzsukát jártak, hogy dobogott alattuk a föld, s hát a tyúkok hogy siringeztek a kakasokkal, hogy forgott velük a világ, s a kicsi csirkék s a pipék s a nyulak, azok mulattak úgy, hogy nem lehetett volna még karóval sem megközelíteni.

Ej, egyszer csak meglátják ezt az idegen embert, hogy megy arrafelé. De olyan éhes volt, hogy a szemei zöldet-kéket láttak, s méghozzá úgy le volt rongyosodva, hogy majdnem egészen csóré volt. Mikor meglátták a mulató emberek ezt az idegent, hogy megy arrafelé, hát egyszerre százan szöktek fel, és futottak a szegény ember felé. „Ej — gondolja magában —, majd még lehúzzák még a bőrt is rólam ezek! Jó volna elmenekülni, ej, miért is jöttem ide, itt ma döghalált csinálnak belőlem ezek a jókedvű fickó legények.” Éppen meg akart térülni, hogy elmeneküljön, de akkor már nyakon fogták a mulató legények, belekapaszkodtak, ki a hajába, ki a ruhájába, s melyik hol meg tudta fogni, úgy kezdték vonszolni a szegény öreget a kocsmá felé, és szidták, s káromkodtak rajta, hogy nincs még annyi esze sem, mint egy pipének, hiszen ingyen adnak mindent, azt a tördelésit, s mégsem akar idejönni.

— Na üljön le ide, s egyék s igyék, most kap a máséból, ezért pénz nem kell, s ha jókedve lesz, hát huzatunk a muzsikásokkal egy jó nótát, ha tud táncolni, hát itt mulathat kedvére, mert Bot Jankó fizet mindent, ő rendezte ezt a mulatságot, s ha nincs pénze, hát mondja meg, mi hozunk kendnek is.

—Ej, hát emberek, ilyen rossz ruhába ne engedjük, hogy egyék ez az idegen atyafi, hanem hozzanak valami más szép ruhát s csizmát ide.

Nosza rajta, eloszlik egy része az embereknek, s addig a másikkal levetkőztették az öreg idegent, s akkor felöltöztették más ruhába, s jó lábbelít a lábára. Mikor ezzel elkészültek, hát egy olyan fiatal szép ember lett belőle, mint egy mákvirág, mert azt a gúnyát is Bot Jankó adta. Akkor behívták a kocsmába, s hát látja, hogy odabent van egy nagy, magas, szálás, szép legény, s úgy táncol, de úgy szórja szét a zsebéből az ezüst, arany s a rézpénzt, hogy térdig járnak az emberek a sok pénzben. Gondolja magában, Isten neki, ha másnak szabad felszedni a pénzt, hát ő is hozzálát, hiszen felfér neki is, mert még egy krajcárt sem hozott hazulról. Na, nekigyürkőzik ő is, megrakja jól a zsebeit, keblét, tarisznyáját mindenféle pénzekkel, és éppen indulni akar ki az ajtón. De hát nem engedik ki, mert elébe állt az a szép szál legény, és azt mondja neki:

— No, hallod-e te szegény ember, rég, hogy vártalak, mert tudom, hogy van neked egy világhírű, tündérszépségű leányod. Most csak az a kérésem, hogy add nekem a leányodat feleségül, és én örökre boldoggá teszek családdal együtt. Én vagyok a tejjel, vajjal, mézzel folyó országnak a királyfia, a nevem Bot Jankó, de csak azért hívnak így az emberek, mert olyan erős a fejem, hogy még a vasat is elhajlítom rajta, és még azt is tudom, hogy szolgálni indultál. De nem muszáj, hogy elszegődjél, mert én annyi pénzt és gúnyát adok neked, amennyit huszonegy szekér elbír, csak ígérd nekem azt a szép leányodat, ha úgy akarod, hogy többet ne légy szegény.

Ej, gondolja magában a szegény öreg, hát legyen utána, s kerüljön elejibe, hát legalább nem kell búsulja tovább az ennyivalót, sem a ruhát, sem a pénzt, hát Isten neki, odaígérte a leányát az ismeretlen legénynek.

Na, jól van, akkor Bot Jankó kiment a kocsmából, s nem telt belé egy fertáljóra, hát megint jön vissza, s azt mondja a szegény embernek:

— Na, édes apámuram, nézzen csak ki az ajtón, mit látnak szemei?

Nézi, nézi az öreg, s hát uramfia, ott van a kocsmá előtt huszonegy szekér megrakva mindenféle fajta pénzzel és szebbnél szebb bíboros

szivárványszínű gúnyákkal s lábbelivel, hosszúszerű csizmákkal, gombos cipőkkel, gumibocskorokkal, posztópapuccsal, de el sem lehetne magyarázni, hogy mi mindennel. Elég az hozzá, hogy huszonegy szekér mindenfélével és még egy ruganyos kocsi az öreg számára, hogy ne döcögtesse magát a szekéren, és minden szekér elébe oda volt fogva négy sirült szarvú cinentári fajta svájci tehén, csak a kocsi előtt volt négy fehér mén paripa, de olyanok, hogy még a felhőkbe is felvitték volna a kocsit, és minden szekérnél egy kocsis. És azoknak meg volt mondva Bot Jankó által, hogy semmit vissza ne hozzanak, csak az ostort.

Akkor Jankó jól megvendégelte az öreget is, és jól megtraktálta itallal is, és akkor megparancsolta neki, hogy pont hét nap múlva itt legyen az arany ruganyos kocsival, s hozza magával a leányát és a feleségét is, hogy megtarthassák a lakodalmat, és most pedig induljon hazafelé, és mindenütt csak a fehér kicsi kutya nyomán menjenek, mert az van megbízva az út irányítására.

Na, jól van, fel is ül az öreg az aranyruganyos, bársonypaplanos fényes kocsira, de csodák csodája, ahogy beleült a kocsi ülésébe, és megindultak hazafelé, hát uram, teremtőm el ne hagyj, olyan szépen kezdett muzsikálni a kocsi, hogy kívánatos volt hallgatni. De alig mentek hét mérföldet toronyiránytól toronyirányig a kicsi fehér kutya után, hát egyszer csak hopp, megálltak a lovak, és azt mondja neki a kocsis:

— Na, szállj le a kocsidról, és nyisd ki a kapudat, mert itthon volnánk.

Néz jobbra, néz balra az öreg, s hát tényleg az ő kapuja előtt állnak. Na jól van, leszáll a kocsiról, s kinyitja a kaput. Erre kijött a házból a felesége s a leánya, és mikor meglátják, hogy megy be az udvarra egy fényes hintó, s utána sorakozik be a huszonegy szekér, hát szemük-szájuk tátva maradt a nagy csodálkozástól, hogy hát azok vajon miért mentek be oda az udvarra, hiszen még meg sem kérték a szállást. De hát meglátják, hogy egy olyan ember van a kocsi előtt, mint kit szült a világra a gazda, odaszól az asszony:

— Hallja kend, atyafi, ugyan kitől kérték szállást, hogy ilyen bátran jönnek be az udvarunkra, hiszen nincs itthon a gazda, már vagy három esztendeje, hogy elment hazulról, és azóta ide férfinak belépni nem volt szabad.

Erre odaszól az öreg, mert nem ismertek rá abban a szép fényes ruhában:

— Nem baj, asszonyom, csak menjen be, s készítsen jó vacsorát huszonöt személy részére, mert megfizetünk mi érte.

Na, jól van, hát be is megy az asszony, s nekifognak az ételkészítéshez leányostól. Gondolták, hogy hátha ezek közül akad vagy egy jóra való legény a leánynak is, meg az asszonynak is egy jó özvegy ember, már eleget várta három esztendeig az urát, immár többet nem böjtöl férfi felől, csak éppen egy szóval mondja neki valamelyik, hogy szereti, hát ő bizony azt ott is marasztja, többet nem özvegyeskedik.

Ezalatt elkészültek a vacsorával, és a kocsisok is leszedték a szekerekről a tengernyi sok mindent, és behozták a csűrbe, istállóba, pajtába, kamrába, ház-

hídjába, tyúkketrecbe, pincébe, verembe, úgyhogy mindent megtöltöttek élelemmel, gúnyával, lábbelivel, s a pénzt a belső házba rakták be, s akkor bekerekedtek az asztal mellé, s hozzáláttak az evéshez. Evés közben kérde a gazda a feleségét:

— Na, hallja-e kend, nénémasszony, hát hol van az ura?

— Ó, hagyják el, ne is kérdezzék, mert már három esztendeje, hogy elment hazulról, és aztán semmi hírét nem hallottuk, azt sem tudjuk, él-e vagy meghalt, vagy hol jár, mert ahogy elment, mi többet nem láttuk, és mostanáig vártam, hogy hátha még egyszer hazajön, de úgy látszik, hogy hiába várom őt, bizony többet nem ülök ember nélkül.

— Na, jól van, asszonyom, ha már úgy megunta ember nélkül, hát engem fogadjon ide gazdának, én szívesen itt maradok, ha megtetszem.

— Jó is volna, de hátha én nem tetszem meg kendnek. Mert kendnek annyi mindene van s annyi pénze, hogy én csak szolgálója lehetnék.

— No, már az nem számít, hogy nekem mi van, ha engem szeret, akkor kettőnké minden, amit idehoztam.

Erre nem szólt semmit az asszony, csak nézni kezdte az embert közelebbről, és nemsokára felismerte, de nem mert szólani, hogy az ő ura is éppen ilyenforma volt. Egyszer csak azt mondja az idegen ember:

Na, asszonyom, hát áll-e a vásár, hogy itt maradhatok gazdának? Mert akkor még ma este megtartjuk a lakodalmat.

Erre már az ember sem tudta tovább tartani magát, hanem egyszerre megmondta a nyílt igazságot:

— Hát mit akarsz, feleség, nem akarsz még egyszer férjhez menni?

Ekkor ráismert az asszony is, és erre nyakába szö-

költ az emberének, és a legboldogabban ölelték és csókolták egymást. Eközben bekerült a házba a leány, és amikor meglátta, hogy csókogatják egymást az anyja és a gazdag ember, nagyon elcsodálkozott rajta, de egyszer azt mondja az asszony:

— Gyere közelebb, leányom, mert ez a te édes apád.

Ekkor a leány is ráismert, s ő is csókolni kezdte az apját, és így kezdtek élni. És elbeszélte az ember, hogy hol járt, s hogy járt, s ezt a sok mindent a leendő veje adta, hogy:

— A leányunkat adjuk neki feleségül. S hogy láttam, igen gazdag legény, mert úgy szórja a pénzt a szegény embereknek, hogy azok nem győzik felszedni, s úgy gondoltam, hogy legalább nem lesz szegénységben, ha oda megy férjhez, s mi is megélhetünk ebből, amit most adott nekem előleget.

Amikor ezt meghallotta a leány, hogy őt az apja eladta annak a pénzes embernek, hát úgy elkezdett sírni, mint a záporosó. Hogy őt az apja eladta! Eleget vigasztalták, eleget mondtak neki minden jót, hogy hát így meg úgy, milyen jó lesz neki a sorsa, nem kell többet szegénykedni, hanem tejbenvajban fürödhet, és bársonyos selyemruhába járhat, s még a lábára való topánkák sem sárosodnak be, mert örökké hímes lepedőn járhat. De bármit mondhattak neki, ő nem törődött semmivel sem, csak sírt és sírt éjjel-nappal, se nem evett, se nem ivott, se nem aludt, csak kerülte az udvart egész nap és egész éjjel nagy jajszóval. Már azt sem tudták, hogy mit csináljanak a leánnyal, mert már egészen elvesztette az egészségét és az erejét és az eszét, örökké azt kiabálta sírva, hogy őt eladta az apja az ördögnek, mert másfajta embernek nincs annyi kincse és mindene. De már mind hiábavaló volt, minden sírás-rívás, rimánkodás, mert megfogták akkor a leányt a kocsisok, és felvették a szekérbe, mert már közelgett a hetedik nap. De ment a fényes kocsin az apa is és az anya is. Éppen a hetedik napra értek oda Bot Jankó kocsmájához. És már ki is vonult az egész nép a faluból a szép leány fogadtatására. De akkorra már a szép leány úgy kisírta a szemeit, hogy alig lehetett felismerni, hogy az volt a hétországíró szép leány. Hanem amikor meglátta ezt Bot Jankó, hogy a leány hogy búsul, hát ő saját magát is úgy elváltoztatta, hogy senki sem mondta volna meg, hogy ő Bot Jankó, és szegényes ruhába öltözött. Úgy ment a leány elé, és azt mondta a leánynak:

— Ó, ne sírj, te szép virágszál, mert Bot Jankó már megházasodott, és téged

nem vesz el, mert elsírtad a szépségedet, hanem ha engem szeretsz, hát jöjj hozzám feleségül. Igaz, hogy én nagyon szegény vagyok, de azért megélünk jól.

Na, lett nagy örvendezés, hogy Bot Jankó felhagyott ezen a leányon, de legjobban a leány örvendett, és mit sem gondolt arra, hogy az, aki véle beszél, az nem más, mint az a pénzes legény, Bot Jankó.

Na, mindjárt megtetszett a leánynak is az az új legény, és igent mondott. De még aznap megtartották a lakodalmat, s mikor vége lett a nagy lagzinak, akkor megint elbúcsúztak az öregektől, s útnak indultak hazafelé. Az új pár ment a tenger felé, mert ott volt a legény lakása a sárga cukorszigeten. Mikor elérték a tengert, hát azt mondja Jankó a leánynak:

— Na, drága kicsi feleségem, nézd itt ezt a tengert és kereken azt a nagy magas hegyet, a hegyen belül mind az én birodalmam, és ott a tenger közepe tájában látsz egy szép sárgára festett kastélyformát, ott van az én lakásomnak a bakterháza, és ott kell lemenni az én lakásomba, mert én a tenger fenekén lakom. Ott van az én hattyúlábon forgó fényes váram, hogy ne tudja senki, hogy én hol lakom. Most megyünk oda.

Erre kihúzott a zsebéből egy hétszínű zsebkendőt, azt összefogta három szegre, és háromszor reáfűjt, és akkor belevetette a tenger vizébe. Abban a pillanatban egy szép kis bűvárcsónak lett belőle, s hát uram, teremtöm, a csónak elé be van fogva hét szép arany tollas hattyú, és ott úszkálnak a csónakkal a tenger szélén. Azt mondja ekkor a névtelen legény:

— Na, gyöngyvirágom, most menjünk be a csónakba, és majd ha hazaérünk, hát megmondom a nevemet.

Erre beleültek ketten a csónakba, és a hattyúk kezdtek szépen úszkálni. Egyszer csak elérték a sárga cukorszigetre, a viaszpalotához. Ott gyorsan kiszálltak a csónakból, és bementek a viaszvár kapuján, amit három háromfejű sárkány őrzött. De azok nem bántották, mert valamit mondott nekik az az idegen szegény legény. Hanem amikor elérték a második kaput, akkor megint eléjük toppant három hétfejű sárkány, de azok sem bántották, mert bal kezével csak meglegyintette őket az ismeretlen legény, és azok a sárkányok is megszélidültek. Innen mentek a harmadik kapuhoz. Ott pedig kilencfejű tigrisek álltak posztot, de azok sem bántották, mert csak egyet szólt nekik a legény. Így lejutottak az alvilági bejárathoz. És ott a legény a bal kezével írt a porba egy tizenhárom számot és egy nagy B betűt, s utána a Jankó nevet, s ekkor megnyílt az alvilág kapuja. Megijedt a szép leány,

hogy ő mégis Bot Jankónak lett a felesége, de már visszatérni nem lehetett, mert három kapun jöttek át, és ott mind nagy háromfejű sárkányok és hétfejű oroszlánok és kilencefejű tigrisek vannak. Most már nem volt mit tenni, muszáj volt Bot Jankóval menni. Csakhamar elérték a tejkúthoz és onnan a vajtóhoz, onnan a cukorsziklához, onnan a mannafürdőhöz, onnan a forgó kastélyhoz, s onnan a szivárványajtóhoz, s ott benyitottak, és akkor ott voltak a Bot Jankó hét hattyú lábán forgó kastélyában, de olyan fényesség volt odabent, hogy el kellett kötni a szemüket, és úgy mentek a rengeteg díványig, és ott ahogy szerelmeskedni kezdtek, hát a legény is bevallotta, hogy ő Bot Jankó, az alvilág királyfia.

Ej, elkezdett keservesen sírni a leány, és ő is megvallotta, hogy ő a hét ország szép Juliskája, de már nem lesz többet olyan szép, mint amilyen volt, mert ördögnek lett a felesége. Ha tudta volna ezt az édesapja, hogy őt ördögnek adta el, bizonyosan nem engedte volna el hazulról, de már nem volt mit tenni, így kellett ennek lenni, és csak sírt tovább keservesen. Eleget vigasztalta Jankó, hogy ott nála nem lesz szegénység, és jól fog menni a sora, csak fogadjon szót neki, de Juliska egyre jobban és jobban búsult, és sírt. Egyszer aztán azt mondja Jankó:

— Na, Juliskám, most elmegyünk egyet világot látni, hogy megmutogassam neked országomat, és a benne való sok kincset. Akkor biztos, hogy örömdben fogsz sírni.

Na jól van, ki is lép az ajtón Jankó, és egyet füttyentett, és ott termett egy nagyszarvú bika. Akkor Jankó megragadta Juliskát, és feltette a bika hátára, és ő is felült oda, és Juliskát fogta az ölébe. És akkor megint füttyintett egyet, és a bika elkezdett vágtatni árkon, bokron mindeneken keresztül, és egyszer csak megálltak egy olyan fa előtt, amelyiken mind jó bundás, palacsintás fánk s csöröge tészta, töltött káposzta és töltött orda és tejbe főzött szilva és rántott uborka termett rajta, és minden gyökerének a végénél egy-egy kicsi hordó tele volt jobbnál jobb italokkal. Ez volt Jankó ebédlő fája. No, ott letelepedtek a földre, és ettek ittak és mulattak kedvükre, de Juliska ott is csak szomorkodott, és egyszer meglátja, hogy onnan nem messze van egy piros márvány kőszikla alatt egy jó vízforrás. Erre azt mondja Jankónak:

— Engedd meg, hadd menjek ahhoz a forráshoz, mert meghalok szomjan.

— Na jó, eredj, és igyál, de ne próbálj elszökni, mert még a föld kerekéből is előhozlak.

Na, Juliska el is megy a forráshoz, hadd igyék, de amikor ivott, és visszafelé akart térni, hát megszólalt valami a piros márványkőből:

— Ó, te szép leány, Juliska, adj egy kicsi vizet a markodban, mert majd meghalok szomjan.

Odanéz Juliska, s hát látja, hogy ott van a kőlyukban egy fehér halálbagoly, és az kéri a vizet. Na jól van, odamegy Juliska, és a két markában merített vizet, és megitatja a fehér bagolyt, s akkor azt mondja a bagoly:

— Köszönöm a szívességed, de jötted helyébe csak jót várhatsz — és akkor visszabújt megint a kőszikla lyukába a fehér bagoly, és Juliska is megint elkezdett keservesen sírdogálni. Ekkor úgy megharagudott Jankó, hogy megragadta Juliskát, és újból az ölébe kapta, és a másik kezét a szájához tette, és nagyot füttyintett, és már megint ott termett a vad bika, akkor felpattant a hátára, és elvágatott vissza, és a forgó kastély mellett volt egy fekete márványkőből készült barlang. És oda bevetette Juliskát, de előbb csóróra vetkőztette, és azt mondta neki:

— Na, ha nem tetszett a fényes palota és a jó sors, akkor ezután itt fogsz lakni egyedül! — És akkor ki-lépett az ajtón, és rázárta az ajtót, és megnyitotta az ablakot. Azon bevetett három döglött kutyafejet.

— Na, ezeket a kutyákat főzd meg, és a csontjait edd meg, s a húst add oda a szolgálónak, mert ha nem, csúful, jársz.

És akkor betette az ablakot, és olyan sötétség lett, mint a tömlőcben. Egyszer csak hall valami csúnya nyávogást mellette. Odanéz, hát egy csúnya, vad vén macska van ott, de úgy fénylettek a szemei, mintha lámpa égett volna benne. Ej, de megijedt Juliska, és elkezdett keservesen sírni, hogy most mi lesz vele. Ismét hallja egyszer, hogy valami kopog az ablakon. Odanéz, hát az a nagyszemű fehér halálbagoly van ott, amelyiknek a vizet adta a markában a piros márvány kősziklánál. Odaszól a bagoly:

— Ugyan miért sírsz, te szép leány?

— Ó, ne is kérdezd, te bagoly, mert azt parancsolta Bot Jankó nekem, hogy ezt a három döglött kutyát főzzem meg, s a húsát adjam a cselédleánynak, s a csontot egyem meg én, de nincsen itt se csempe, se gócalja, se fűtő, se tűz, se edény, amiben megfőzzem. Most mi lesz

velem? Ó, bár meghaltam volna kicsi koromban, hogy ne értem volna meg ezt a savanyú keserves bánatot!

— No, azért már nincs miért búsulj, hanem nesze, adok én egy döglött farkas bőrből készült hólyagbőröndöt, s ebbe tedd bele a három kutyát, és jól kösd be a hólyag száját és ülj rá, amire az ujjadat hétszer megolvasod, akkorra megkészül és megfő a három kutya a hólyagbőröndben, és a csontokat szedd ki, és add nekem, s a húst add oda annak a vén vadmacskának, és a többi az én dolgom. Amikor még valami bajod lesz, hát a bal kezed gyűrűsujját tedd a szájadhoz, és gondoldj reám, és én mindig eljövök a segít-ségedre. Most már készítsd még a kutyákat, mert én is nagyon éhes vagyok.

No hát Juliska úgy is tett, ahogy a bagoly mondta, és amire hétszer megolvasta az ujjait, hát akkorra már kész volt a kutyahús-leves. Akkor kiválogatta a csontokat, és odaadta a bagolynak a hólyaggal együtt, és a húst odahányta a vén vadmacskának. Ezek mindent megettek, és akkor a bagoly elrepült, mert megérezte, hogy jön Jankó.

Jött is Jankó, de olyan forgószéllel, úgy innyogott, vinnyogott, rikoltzott, hogy kicsi volt a hely neki, és egyenesen a fekete kőbarlanghoz ment, és ott kinyitotta az ajtót, és bekiáltott a leánynak:

— Na, megfőzted-e a húst, és megetted-e a csontokat?

Erre azt felelte Juliska, hogy ő megette a részét, ekkor azt mondja Jankó:

— Főtt kutyahúsok, hol vagytok?

Azok egyszerre feleltek:

— Itt vagyunk a jó meleg hasban, jól érezzük magunkat.

— Hol vagytok, kutyacsontok?

Azok is felelték:

— Itt vagyunk a jó meleg hasban.

Mert a bagoly otthagytott volt hét dungót, az ablak párkányán, és azokat megtanította volt, hogy mit mondjanak Jankónak, ha hazajön.

Na, jól van, Jankó nem vette észre, hogy a csontokat a bagoly ette meg. Akkor megint Jankó betett egy nagy zsák mákot a barlangba, és azt mondta Juliskának, hogy amire ő visszajön, azt a mákot szedje össze, és vigye fel a legmagasabb hegyre, és ott ültesse el hetes sorban. A hegytetőn legyen az egyik vége, és a másik vége a barlangajtónál. És amikor ő hazajön, már ki is legyenek nyílván a mákok, mert most lakodalomba megy, és ott úgy le fog

részegegni, hogy nem tud másképpen hazajönni, csak úgy, ha mákvirágok lesznek ültetve hetes sorban a hegytetőtől a barlangajtóig.

Ekkor megint vetett egy kecskebukát, s a száján három karika füst jött, és eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Ekkor megint búsulni kezdett Juliska, s valahogy akarta, a bal kéz gyűrűs ujját a szájához találta érinteni, s hát uramfia, már megint ott van a fehér bagoly a barlang ablakánál, és kérdi tőle:

— Na, ugyan miért búsulsz hiszen nem vertek meg.

— Á, hagyd el, édes kicsi bagolykám, mert nagy az én bánatom, nézd, Jankó azt az ajtót bezárta, és mégis azt parancsolta nekem, hogy ide beöntött egy zsák mákot, s azt szedjem fel, és vigyem ki a legmagasabb hegyre, s ott kezdem el ültetni hetes sorban, s addig ültessem, amíg ide érek a barlang ajtóig, s a mákvirágok ki is legyenek nyílván, mikor ő jön haza, mert lehet hogy részegen és éjjel jön, mert most lakodalomba ment. És én most mit csináljak?

— No, azon ne törd a fejed, te szép leány, mert én segítek a bajon, csak olvasatlanul adj nekem a bal kezeddél egy marok mákot, és egy tincs haját a fejedről, s a többi az én dolgom.

Na, jól van, hát felmarkolt a földről bal kézzel egy marok mákot, és kiszakasztott a hajából egy tincset, és odaadta a fehér bagolynak, és az egyszerében a csőrébe szívta a mákot, és a szájába fogta a tincs haját, és elrepült vele. De nem telt belé egy fertály óra, már jött is vissza, és újból leszállt az ablak párkányára, és behuhogott a leánynak, hogy azonnal vegye le a kendőt az ajtó sarkáról, és fogja be a bal hóna alá, és feküdjön le nyugodtan.

Nahát, úgy is tett Juliska, ahogy a bagoly mondta. S másnap reggel, mikor felkelt, és kinézett az ablakon, hogy lám, mit lát, hát, uram teremtőm, olyan szépen ki vannak nőve a mákvirágok a barlang előtt hetes sorban, hogy kíváncsi volt nézni. Egyszer csak megint jön Jankó, olyan ríkoltozással, hogy süllyedt le az egész hegység, s egyszer csak megáll a barlang előtt, és bekiáltott Juliskának, hogy nyissa ki az ajtót, mert erősen részeg. Erre azt mondja Juliska:

— Előbb add be a kulcsot, mert be van zárva.

No, be is ad Jankó hét kulcsot, hogy nyissa ki véle az ajtót, de elég az hozzá, hogy egy kulcs se talált az ajtózárr lyukába, hiába erőltette, mert sehogy sem tudta kizárni az ajtót. Ekkor nagy mérgesen bekiáltott Jankó:

— Na, ha nem tudod kizárni, akkor ülj itt hét esztendeig, mert én most megyek el, és hamarabb nem jövök vissza.

Ekkor usgyi, vesd el magad, egyszer csak elfutott onnan, és úgy eltűnt egy minutára, mintha a föld nyelte volna el.

Ej, de elkezdett keservesen sírni Juliska, hogy most már itt fog elpusztulni egyedül, innen soha senki sem fogja őt megszabadítani. De alighogy ezt kigondolta, megint odarepült a fehér bagoly, és beszólt Juliskának, hogy nem érdemes sírni, hiszen a kulcsok nála vannak, csak vegye elő a kendőt a bal hóna alól, és akassza fel az ajtó sarkára, s akkor húzzon hét keresztet a hét kulccsal az ajtóra, s az ajtó azonnal ki fog nyílni.

Na, úgy is tett Juliska, ahogy a bagoly mondta, s a másik pillanatban már ki volt nyílván az ajtó, s akkor a bagoly vetett egy kecskebukát, s lett belőle egy nagy struccmadár. Ekkor azt mondja Juliskának, hogy azonnal vegye a hét kulcsot, kösse össze, és tegye be a bal hóna alá, és a kendőt kösse a jobb lába szárára, de ne gondoljon istenre, se emberre, se az életére, csak gyorsan üljön az ő hátára, s a többi az ő dolga.

Na, az is megtörtént hamar. Felült a strucc hátára, és belefogódzkodott jól a tollába, hogy nehogy leessen róla, s még a szemét is behunyta, hogy ne lásson semmit. Ekkor a struccmadár beszólt a barlangba, s azt mondja:

— Söprű, előállj!

Erre a söprű elő is állt a barlang ajtóba. Akkor megint azt mondja neki:

— Ide figyelj, söprű! Ha hazajön a gazdád, és beszél a barlangba, s ha kérdi, hogy hol van Juliska, mondd azt, hogy a Szent Antal tavában fürdött, addig míg belőled esperes lesz! No, megértetted? — Erre felelte a söprű, hogy meg.

— Na, most te macskacseléd és kígyó-béka szolgálók, váljatok mind kövé, hogy ne tudjatok szólni. Most pedig, söprű, helyre, s ajtó zárulj, s legyen néma minden, amíg én vissza nem jövök.

Ekkor összeverte a szárnyait, és elkezdett repülni felfelé, hét nap és hét éjjel szakadatlanul. Egyszer azt mondja Juliskának:

— Nézz hátra, mit láatsz?

Hátratekint a leány, s hát disznó gyilkos teremtette, tekeredik a füst úgy felfelé, de egy emberforma van a füstben. Ekkor azt mondja a madár:

— No, Juliska, ha kedves az életed, s még meg akarod látni apádat s anyádat, hát akkor azonnal vágd le egy tollszárammal a fél karodat, s

add be a szájamba, hogy legyen nagyobb erőm repülni, mert jön a Jankó inasa a forgó várból, s ha utolér, akkor végünk van.

No, Juliska sem lett rest, kiránt a madár hátából egy tollat, s azzal levágja az egyik karját, és beadja a madár szájába, s hát a másik pillanatban már hét mérfölddel tovább voltak a Jankó inasától.

Na, egyszer megint visszatekint Juliska, mert úgy melegítette valami a hátát, hogy majdnem lángolt belé, s hát éri utol a Jankó inasa őket. Ekkor kérdi a madárt, hogy mit tegyenek, mert utolér az inas. Azt mondja erre a madár, hogy gyorsan vágja le az egyik lábát tőből, és adja be a szájába. Na, úgy is lett, csak nehogy az inas kezébe kerüljenek. Akkor ahogy befalta a madár Juliska lábát, már a másik pillanatban a föld színre felértek egy szoros alagúton. De egyszer megint csak érzi Juliska, hogy meleg szél fújja a hátát. Hátranéz, s hát jön az inas egy tizenhárom lábú sarkantyús hattyúval. Kérdi megint a struccról, hogy mit tegyen, mert utolér az inas. Erre azt mondja a madár:

— Vágj le a hajadból egy jó nagy tincset, és bal kézzel vedd hátra.

Úgy is tett, ahogy a strucc mondta, s hátranéz egyszer, hát a hajából olyan sűrű magas erdő nőtt, hogy nem tud rajta keresztülmenni az inas. Ekkor megint repültek tovább vagy hét nap és hét éjjel. Egyszer csak letoppantak a földre egy udvarra, s azt mondja a madár:

— Na, Juliska, szállj le a hátamról, mert itthon vagyunk az apád házánál. De mondd meg az apádnak és anyádnak, hogy minket hét napig tartsanak egy leborított kád alatt, hogy senki se lásson, és ha eltelt a hét nap, akkor csapjanak ki a kád alól.

Na, jó, hát azonnal le is borították egy káddal, és ki sem csapták hét napig, de amikor kicsapták, hát uram, teremtőm, a struccmadár már nem madár, hanem egy daliás királyfi, ezt már Juliska is szerette, mert az alatt a hét nap alatt, míg a kád alatt voltak, a struccmadárból lett legény addig csókolta Juliskának a csonka karját és lábát és fejét, amíg minden testrésze ki nem nőtt. Ekkor elmentek a paphoz, s megesküdtek, és csaptak egy óriási nagy lakodalmat, és aztán éltek boldogan, még most is élnek, ha meg nem haltak, még tegnap láttam őket.

Rádó és Anyicska

Egyszer, hol volt, hol nem volt, volt a világon egy király, aki teljes életében mindig a háborúban, harcban lakott. Már kilenc esztendő óta a háza tájékán se volt, azt se tudta, hogy miye van otthon. Elhatározta hát, hogy már csak akár hogy s mint teszi szerét, de hazamegy, felírja mindenét az utolsó tűig, hogy legalább tudja, mit keresett kilenc esztendő óta.

Békét kötött hát az ellenséggel három hónapra, azzal elindult hazafelé. Mikor hazaért, összegyűjtötte a sok herceget, grófot, nagysüvegű tótot, a sok tanácsosokat, bírakat, elmondta nekik, hogy most miért jött haza, hogy meg akarja tudni, miye van, „azért hát azt parancsolom, hogy az országomban mindent, az utolsó faszegig, írjatok fel, de úgy, hogy ki ne maradjon semmi az összeírásból”.

Széjjelmentek az urak, teljesíteni a király parancsát, azalatt maga a király a feleségével mulatott otthon, akit már kilenc esztendő óta nem látott. Éjjelnappal mindig vigadtak, még annak is jókedve volt, akinek apját-anyját megölték. De nemsokára vége szakadt a nagy mulatságnak, eltelt a három hónap, a király szabadságideje, menni kellett neki vissza a háborúba. Elbúcsúzott hát nagy sírások-rívások között a feleségétől, összegyűjtötte katonáit, elindult.

Ment aztán, mendegélt, egyszer beértek egy erdőbe, abban is mentek már két nap, két éjjel. Harmadik éjszaka, amint mennek a szép holdvilágnál, elibök áll egy ősz öregember, térdig érő, galambfehér szakállal, a kezében egy nagy lámpással:

— Hó, megállj! Ki vagy? Hol voltál? Hova mégy?

— Én vagyok ennek s ennek az országnak a királya, otthon voltam a feleségemnél, felírtam minden vagyonomat, most már semmim sincs, hogy tudomásom ne volna róla, még az utolsó fakanális mind fel van írva.

— Jól van hát, ha mindenedet felírtad, ígérd meg nekem, hogy amid nincs felírva, azt nekem adod.

— Jól van, megígérhetem, ha tetszik, királyi parolámra is fogadhatom, de tudom, hogy nem kapsz semmit, mert semmi se maradt ki az összeírásból.

Megörült az ígéretnak az idegen, kicsibe múlt, hogy ősz öregember létére el nem kezdett táncolni.

—Tudd meg hát, hogy én vagyok nagy Tündérországnak híres hatalmas királya, aki mindent tud, ami a nagy világban történik. Míg otthon voltál, a feleséged méhében hagytál egy fiúgyereket, ez az, amiről se tudomásod nem volt, se nincs felírva, azért hát ígéreted szerint ez az enyém, érte megyek tizenkét esztendő múlva, nagy szükségem lesz rá, mert nincs fiam, csak három lányom.

Nagy buba-bánatba esett a király, neki se volt több fia, s íme ezt az egyet is oda kellett adni idegen embernek, aki se inge, se galléra, nem is látta soha, aztán csak úgy bolond módra ígérte oda neki. Fájt ez a királynak, nagyon de hiába, nem tehetett róla, királyi parolájára fogadta, oda kellett adni. Megírta a feleségének nagy szerencsétlenséget, hogy ő a még létlen gyermeket másnak ígérte, azért majd ha meglesz, kereszteljék Ráadónak, hadd jusson eszökbe — valahányszor e nevet kimondják —, hogy az nem az övék, hogy másnak kell adni, idegen emberek közé, ahol tán sohase talál apja helyett apát, anyja helyett anyát, testvére helyett testvért.

Rászállott a bánat a királynéra is, de hiába volt minden búslakodás, már arról nem lehetett tenni.

Meglett aztán a szép fiúgyermek, meg is keresztelték Ráadónak. Mikor úgy hat-hét esztendő is lehetett, hazakerült a király is a háborúból, attól fogva mindig maga tanította mindenre: lovagolni, kardot forgatni, nyíllal löni, hadakozni. „Legalább ne mondja, akihez kerül, hogy semmire se tanítottuk.”

Növekedett aztán Ráadó szépen. Már elmúlt tizenkét esztendő is, mégse jöttek érte, de elmúlt tizenhárom is, a tizennegyediknek is a derekán gázolt, mégse volt semmi híre a tündérkirálynak. Már örült mindenki, hogy nem viszik el az ifjú királyfit, a király nagy dínomdánomokat adatott annak örömére, hogy az övék marad a Ráadó.

Egyszer, mikor mindenki a legjobban vigadott, jött egy lóhátas ember, nagy pecsétes levelet adott a király kezébe, amit a tündérkirály írt, az volt pedig az eleje-veleje, hogy küldje Ráadót minél előbb, mert szükség van rá.

Elkészítették a szegény királyfit a hosszú útra, egy inast adtak mellé — mert csak annyinak volt szabad vele menni, annyit engedett meg a tündérkirály —, azzal útnak eresztették. Az ország határáig elkísérték apja,

anyja, az ország nagyjai, ott aztán elbúcsúztak tőle, jó utat kívántak neki, azzal visszamentek haza.

Ráadó pedig ment lassacskán az inással járatlan-járt utakon Tündérország felé. Napról napra jobban elgyengült a gyaloglásban, mikor már Tündérország határához értek, alig bírta a lába. Amint beértek a határon, találtak egy nagy várost, abba bementek, egy nagy palota előtt leültek a kőpadra pihenni. Ott Ráadó a tenyerébe hajtotta a fejét, elgondolta, hogy milyen szerencsétlen ő, hogy kell neki idegen országban bujdosni, ezen annyira elbúsult, hogy kicsibe múlt, hogy sírva nem fakadt. Amint így szomorkodik, egyszer mintha kiáltának valahonnan: „Ráadó.” Hallgatózik jobban, másodszor is kiáltják: „Ráadó, lelkem, gyere fel.” Szétnézett, hát látja, hogy a palotából kiabál neki egy szép tündéresszony. Ő se mondatja harmadszor, bemegy a palotába, ott felmegy száz márvány grádicson, nézeget széjjel, de semmit se lát. Mikor a legfelső kontignációba felért, egy pompás szoba: nyílt meg előtte; abba is bement, királyfi volt, de még olyat sose látott; majd elvette a szeme fényét a nagy csillogás, már majd hogy vissza nem ment. Akkor lépett ki egy másik ajtón a szép tündérmenyecske, megfogta a Ráadó kezét, átvezette tizenegy szobán, a tizenkettedikben aztán leültette egy csupa tiszta színaranyból csinált karszékre:

— Jaj, szívem Ráadó, de régen várunk már, de rég itt kellett volna már lenned, tudom, elfáradtál a hosszú útban, jaj, pedig még fele útján se vagy annak a városnak, ahol a tündérkirály lakik, nem is érsz oda tán esztendeig se, ha csak az én tanácsomra nem hallgatsz. Az én tanácsom pedig az, hogy — látod-e amott azt a tavat?

— Látom.

— No, hát majd estére odajön a tündérkirály három szép eladóleánya hattyú képében fürdeni, te menj a tópartra, bújj el, majd jön az első hattyú, leszáll, megrázkódik, leveti a hattyúruhát, gyönyörű szép leánnyá változik, megyen a vízbe, fürdik: jön a másik is, leszáll, megrázkódik, még szebb leánnyá változik, megyen a vízbe, fürdik: legutoljára jön a legszebb, a gyönyörűséges Anyicska, akinek párját még emberi szem nem látott, leszáll, megrázkódik, megyen a vízbe, fürdik. Egy darabig ott fürödnek, aztán megint — ahogy jöttek — egymás után kikelnek a vízből, felveszik a hattyúruhát, elmennek. Mikor már a két öregebb elment, te lopd el az Anyicska hattyúruháját, oda se add neki, míg meg

nem ígéri, hogy elvisz a hátán az apja palotájáig. A többit aztán terád bízom. Most pedig gyere, feküdj le, pihend ki magad, majd ha eljön az ideje, felköltelek én.

Úgy tett Ráadó, ahogy a szép tündéresszony mondta, lefeküdt a puha, szép selyempaplanos ágyba, kialudta magát. Mikor eljött az idő, hogy menni kellett a tóhoz, felköltötte a szép tündéresszony, még egyszer megmondta neki, hogy okosan viselje magát, azzal elbúcsúzott tőle.

Ráadó leelőször is az inasát küldte vissza, mert csak magának lehetett elmenni, azután kiment a tópartra, elbújt egy bokor tövébe, várakozott. Nem soká kellett neki várni, hogy az első hattyú, a legöregebb tündérkisasszony leszállt, megrázkódott, levetette a hattyúruhát, ment a vízbe, fürdött, jött a második hattyú, a középső kisasszony is, leszállt, megrázkódott, levetette a hattyúruhát, ment a vízbe, fürdött. Legutoljára jött egy gyönyörű pici kis hattyú, levetette a hattyúruhát, olyan szép lánnyá változott, hogy hej, dehogy lehet még festeni is párját! Ráadó mindjárt halálilig szerelmes lett bele, hirtelenében tán azt se tudta volna megmondani, hogy fiú-e vagy leány, úgy elbámult. Anyicska is levetkőzött, ment a vízbe, fürdött. Még egy darabig játszadoztak együtt, akkor a legöregebb kijött, felvette a hattyúruhát, elment, jött a második is, felvette a hattyúruhát, elment. Mikor már ezek, elmentek, Ráadó szép csöndesen ellopta az Anyicska ruháját, azzal megint elbújt. Jön ki Anyicska a vízből, keresi a ruháját, nem találja sehol, elkezd sírni, jajgatni, hogy menjen ő most már haza, nincs a hattyúruha sehol! Erre előjött Ráadó:

— Ne sírj; szívem, lelkem szép Anyicska, itt a ruhád nálam.

Isten hozott, szerelmem Ráadó, be jó, hogy megjöttél, add ide hamar a ruhám, mert elkésem.

— Nem adom addig, szép Anyicska, míg nekem fel nem fogadod, hogy engem szeretsz, holtig hű maradsz hozzám, mert én az élő istenre meg merek esküdni, hogy rajtad kívül soha mást nem szeretek, most pedig ígérd meg, hogy hazaviszel az apád váráig, mert régóta jövök, el vagyok fáradva.

Mit volt mit tenni Anyicskának, rá kellett mindenre állani, mégpedig hirtelen, mert az apja várába csak örváltáskor lehetett beszköni, attól félt hát nagyon, hogy attól lekésik, künn marad, akkor pedig vége! Beleegyezett hát hirtelen mindenbe, mert ő is megszerette halálosan Ráadót, ott a tó partján gyűrűt váltottak, megölelték, megcsókolták egymást, megesküdtek mind a

ketten, hogy holtig hívek maradnak egymáshoz. Aztán felöltötte Anyicska a hattyúruhát, a hátára vette Ráadót, repült vele, mint a sebes szél. Útközben megmondta Ráadónak, hogy úgy viselje magát otthon, hogy senki észre ne vegye, hogy szeretik egymást, mert akkor elvesztek mind a ketten.

Mikor már közel voltak a várhoz, letette Anyicska Ráadót, megtanította, hogy a strázsák előtt úgy mutassa, mintha el volna fáradva, hogy ne is gyanítsanak semmit. Ezzel Anyicska berepült a várba, a maga szobájába, Ráadó pedig odament a strázsákhoz, tettette magát, mintha már a lábát se húzná a nagy fáradtság miatt, hej, pedig dehogynem bírta, egy szó nem sok, de annyi elég lett volna neki az Anyicska szájából, hogy két nap két éjjel mindig táncoljon. Odament a strázsákhoz, kérdezte, hogy otthon van-e a tündérek híres királya? A strázsák mindjárt megismerték.

— Jaj, be jó, hogy itt van a kis gazdánk! Be régen várjuk már! Az Öreg felséges király minden reggel azt kérdezi legelőbb, mégse jött-e meg? No, de heveredjen le erre a lócára, látjuk, hogy el van fáradva, de hogysisne, mikor olyan messze útról jön!

Végigfeküdt Ráadó a szép kőpadon, el is aludt szép csendesen. Mikor aztán a tündérr király felkelt, megtudta, hogy ott van, mindjárt hívatta magához. Felköltötték Ráadót, hogy hívhatja a király. Felkelt Ráadó, bement hozzá, a király mindjárt magához ölelte.

— Jaj, kedves, be jó, hogy megjöttél, be rég várok rád! — Akkor mindjárt összegyűjtötte az ország főembereit, hercegeket, grófokat, nagysüvegű tótokat, a királyi tanácsosokat, megmondta nekik, hogy Ráadót ezután úgy tiszteljék, mint királyukat, mert ha ő meghal, arra hagyja az országot, vagy tán azt se várja, hogy meghaljon, hanem mihelyt egy kicsit megjön az esze a fiúnak, mindjárt átadja neki.

Meghallotta ezt a vén királyné: „No várj, vén bolond — gondolta magában —, csak menjenek el az urak, majd lesz neked nemulass! A maga leányait számba se veszi, mintha nem is volnának, arra a jöttment sehonnaira akarja hagyni az országot! De majd megmutatom én, hogy az én leányaim előbbrevalók, hogy én vagyok az úr a háznál.”

A két nagyobb leányának is elmondta a királyné, azoknak is nagyon tetszett ez a beszéd, mert Ráadó mindig csak úgy félvállról beszélt velük, csak Anyicskának kedvezett, azzal beszélgetett mindig.

Alig oszlott el a sok nép a királyi udvarból, mindjárt nekiesett a vén királyné az urának:

— Megbolondultál, te vén marha? Elébbvaló neked egy pokolból jöttment sehonnai a magad gyermekinél? Majd megmutatom én, hogy melyik elébbvaló, hogy nem lesz itt úr az a kölyök.

A király csendesítette volna, de az asszony se hallott, se látott, dúlt-fúlt, mint a veszett állat. Addig még sem bánt oly rosszul Ráadóval, míg meg nem tudta, hogy Anyicskával szeretik egymást, hanem mikor azt egyszer kihallgatta a kulcslyukon, attól fogva elvesztette volna mind a kettőt egy kanál vízben. A királyt is mindig szidta, hogy minek tartja ott azt a korhelyt, semmit se csinál, csak a kenyeret fogyasztja. Egyszer is elkezdett neki beszélni:

— Ugyan, te vén bolond, próbáld meg már, mit tud az a kölyök! Csináltass vele valamit, elég régen itt van már!

Felhivatta a király Ráadót a maga szobájába, odavezette az ablakhoz, megmutatott neki egy nagy erdőt.

— Látod azt az erdőt, fiam, Ráadó?

— Látom.

— No, azt nekem holnap reggelre, mikorra felkelek, tövestül, gyökerestül mind egy szálíg kiirtsd. A fája mind fel legyen ölbe vágva, a majorba behordva, rendbe rakva. A föld fel legyen szántva, felboronálva, bevetve tiszta búzával. A búza megérjen, le legyen aratva, el legyen nyomtatva, fel legyen szórva, meg legyen rostálva, hogy mikorra én felkelek, tele legyen a csűr olyan tiszta búzával, amelyet a galamb hord a fiának. A lisztjéből pedig friss kalács legyen az asztalon. Elég régen tündérek között vagy már, ennyit csak tudhatsz!

Kibandukolt szegény Ráadó a szobából, hogy csinálja ő ezt mind meg, mikor azt se tudja, hogyan kell hozzáfogni? Ment egyenesen Anyácskához, elmondta neki a dolgot. Anyicska csak elmosolyodott rajta:

— Ne búsulj biz ezen egy cseppet se, szívem Ráadó, ha csak ez a baj, bízd rám, majd elvégzem én, hanem estére gyere be a szobámba, beszédem van veled.

Bement Ráadó, az estét alig várta. Anyicska elővett egy sípot, azt megfújta. Annak a sípnak pedig az a tulajdonsága volt, hogyha Anyicska belefúj, az egész Tündérország meghallotta a hangját, csak az apja, anyja és testvérei nem. Amint hát megfújta, mindjárt annyi tündér termett ott, hogy majd kiverték a ház oldalát.

— Mit parancsolsz, felséges kisasszony? Mit parancsol a mi kedves kisasszonyunk?

— Azt parancsolom, hogy ... — látjátok-e amott azt az erdőt?

— Látjuk, látjuk! Hogyne látnánk! — kiabáltak mindenfelől.

—No, azt az erdőt holnap hajnalra, mire én felkelek, mind kiirtsátok, a fát felvágjátok ölbe, behordjátok a csűrbe, rendbe rakjátok, a földet fölszántátok, tiszta búzával bevessétek, a búza kikeljen, meg is nőjön, meg is érjen, azt felarassátok, el is nyomtassátok, meg is rostáljátok, hogy reggelre tele legyen a csűr olyan tiszta búzával, amelyet a galamb visz a fiainak, a lisztjéből pedig friss kalács legyen az asztalon.

— Értjük, értjük, megyünk, meglesz.

Alig mentek el, hallatszott a nagy recsegés, ropogás, amint a fákat vagdalták, a nagy kiabálás: „Itt már fel van a fa vágva, csak hordani kell.” „Innen már el van hordva, ide azzal az ekével.” Hallatszott az ökörhajtás, amint szántottak: „Hí-hó, csalé Csákó, hajsz Lombár”, azután hallatszott, mikor elkezdtek aratni,

nyomtatni. Mikor a szóráshoz is hozzáfogtak, mondja Anyicska Ráadónak:

Eredj ki már te is, lelkem, mindjárt virrad, lendíts valamit, hogy mikor az apám kinéz az ablakon, lássa, hogy te is dolgozol, ne is gyanítsa, hogy ez nem a te munkád.

Mikorra kiért Ráadó, már fel is volt szórva, csak szét kellett mérni. Mikor reggel kitekintett a király az ablakon, látja, hogy Ráadó hogy sepri a szérút, hányja-veti idebb-odább a zsákokat, kiabál az embereknek. Megörült a király, odahívja a feleségét.

— No, nézd, mennyire ment a fiúnk, maga is hogy dolgozik, hogy tud parancsolni az embereknek.

— Látom ám, de nem az ő munkája ez, hanem az Anyicskáé, hiszen ha egy garas ára eszed volna, te is észrevennéd, hogy az csinál helyette mindent, hiszen éjjel-nappal mindig csak egymást bújják, nem lehet egyiknek se venni semmi hasznát.

De a király egyik fülén beeresztette, másikon ki, amit az asszony mondott. Mikor aztán egy kis idő múlva maga Ráadó bevitte neki a frissen sült, párolgó kalácsot, úgy megdicsérte, hogy majd lement a könyökéről a bőr.

— Ember vagy, fiam, Ráadó, máskor is így végezd el, amit rád bízok!

De a vén királyné nem hagyta annyiban a dolgot, megint mindig kusztanozta az urát:

— Csináltass már megint valamit azzal a kölyökkel, vagy neked már ítéletnapig elég lesz az az egy munka, amit minap — de akkor se maga — csinált! Hadd dolgozzon, ne fogyassza hiába a drága kenyeret, ne csapja reggeltől estig szárán a legyet!

A király próbálta csendesíteni, hogy ne bántsa mindig a gyermeket, hisz az se kutya, hogy mind-untalan uszítsa, dolgozik az eleget, de a felesége még jobban rákezdte:

— Hát még pártjukat fogod! Meg engem hallgattatsz! Jobb bizony, hogy dolgoztatsz vele valamit, lássuk, mit tud a híres.

Behivatta a király megint Ráadót, megint mutatott neki az ablakból egy nagy erdőt:

— No, édes fiam, látod azt az erdőt?

— Látom.

— No hát holnap reggelre az a fa mind ki legyen vágva, a derekából boroshordó készítve, a gallyaiból ölfá vágva, behordva a majorba, a töve a fának ki legyen irtva, a föld felásva, beültetve szőlővel, a szőlő meg is nőjön, meg is érjen, le is legyen szüretelve, a must meg legyen forrva, szépen megtisztulva, hogy mire én felkelek, jó bor legyen az asztalon belőle kóstolónak.

Megint úgy elment Ráadó kedve, mintha kettévágták volna, ment nagy szomorúan Anyicskához, elpanaszolta neki a dolgot, hogy már ezt mégiscsak lehetetlen megtenni. Anyicska megint csak elnevette magát:

— Csak sose adjon az Isten ennél nagyobb bajt, akkor minden jó lesz. Feküdj le most, majd ha kell, majd felköltelek én.

Megint megfújta Anyicska a sípot, megint ott termett Tündérországnak apraja-nagyja, hogy még az utcán se fértek el:

— Mit parancsol, kis királyné? Mit parancsol a mi kedves kis királynénk?

— Hát azt parancsolom, hogy ... — látjátok amott azt az erdőt?

— Látjuk, látjuk! Hogyne látnánk.

— No, azt az erdőt holnap hajnalra mind egy szálíg kiirtsátok, a faderekakból hordókat csináljatok, a gallyakat ölbe vágjátok, behordjátok a majorba. A fatövet mind kiirtsátok, a földet felássátok, szőlővel beültessétek. A szőlő megnőjön, háromszor fel legyen kapálva, meg is

érjen, be is legyen szüretelve, a must megforrjon, szépen megtisztuljon, hogy holnap reggelre, mire én felkelek, kóstoló legyen a borból az asztalon. — Értjük, megyünk, minden meglesz.

Alig mentek el, hallatszott megint a nagy recsegésropogás, a fák amint dőltek rakásra, a nagy fűrásfaragás, abroncsozás, gyalulás, a dongákat abroncsolták össze, az ölfákat hordták be a majorba, rendbe rakták. Már éjfél tájban hallatszott a nagy csergés- kelepelés, amint a seregélyeket hajtották el a szőlőről, azután nemsokára a hordók, kádak dübörgése, amint szüretre mentek, a szedők dalolása, a csőszök lövöldözése. Mikor pitymallani kezdett, mind be volt a szőlő hordva-tapodva.

Ráadó csak akkor kelt fel, mikor minden az udvarban volt. Nosza rajta! Ő is elővesz egy lopótököt, töltögeti a bort egyik hordóból a másikba, szaladgál, kiáltoz. Mikor a legjavában dolgozott, kinézett a király az ablakon, meglátta a nagy munkában, bizony kicsibe nem múlt, hogy öregember létére sírva nem fakadt örömeiben. Hívta ki a feleségét mindjárt, mutatta neki a fiút:

— No, feleség, mégis van kifogásod ellene?

— Van bizony, neked is volna, ha olyan tökkelütött nem volnál, ha tovább látnál az orrodnál, ha utána néznél, hogy az a kölyök maga csinálja-e azt, vagy az a gyönyörűséges mákvirág, Anyicska?

De biz a királytól beszélhetett a felesége akármit, rá se hallgatott. Hanem mikor Ráadó bevitte a kóstoló-nak való bort, megint úgy megdicsérte, hogy Ráadó maga is megsokallta. Ezt a dicséretet már aztán nem tudta a királyné végighallgatni, szaladt ki a szobából, mint ki az eszét keresi, ment egyenesen a két nagyobb leányához tanácskozni, hogy hogy s mint kellene elveszteni Ráadót. Ott aztán a három szép madár kisütötte-főzte, hogy mit csináljanak. Ment a királyné megint vissza az urához:

— No, te vén szamár, azt tegye meg az a kölyök, amit én mondok neki! Az ugyan semmi se, de nem segíthet benne neki az a drága leányod. Annyi az egész, hogy holnap reggel én kivezettetek három paripát az udvarba, azt nyergelje meg, ha tudja, és kerülje meg mindegyiken a királyi várat. Ha megteszi, jó, ha nem tudja megtenni, fel is út, alá is út, itt olyan mihaszna emberrel nem etetjük hiába a kenyeret.

Magához hívatta a király harmadszor is Ráadót:

— No, fiam Ráadó, még egy próbát kell megtenned, az anyád kedvéért, ha azt szerencsésen végbeviszed, többet nem teszek próbára, mert akkor

tudom, hogy egészen kitanultad a mesterségünket. Ez a mostani dolog abból áll, hogy holnap reggel kivezettet a feleségem a palota udvarába három tüzes paripát, azt neked a magad tulajdon kezeddél meg kell nyergelned mind a hármát, azután minden segítség nélkül, saját emberségedből rájok ülni, megkerülni egymás után mindegyiken a királyi várat.

Ráadó elnevette magát:

— Ha csak ez a baj, ezt ugyan megteszem, nyergeltem én már meg olyan lovat is, amit akkor fogtak be a szilaj ménesből! — Ment aztán ki nagy füttyörészve az udvarra, még be se akart menni Anyácskához, hanem aztán mégiscsak befordult.

— No hát, most mit parancsolt az apám?

— Szót se érdemel, mindössze csak három lovat kell meglovagolnom, ennek ugyan kár olyan nagy feneket keríteni.

— Hej, szívem Ráadó, te ezt fel sem veszed, pedig ez lesz a legnehezebb, ebben én se tudok segíteni. Tudod-e, hogy az a három ló a két néném és én? Egyik tüzesebb mint a másik, ha ezer lelked volna, se tudnád őket megnyergelni, még csak közel se menni hozzájuk, mert orrukon, szájukon fújják a lángot. Egyetlen módja volna csak, amivel bírni lehetne velük; ha az apám sarkantyúját felköthetnéd, azzal körülkarcolnád körülöttünk a földet, már akkor nem tudnának semmit tenni, megállna mindegyik, mint a bárány. Csakhogy azt a sarkantyút éjjel-nappal a kebelében hordja az apám, nem lehet sehogy megszerezni.

Úgy elment erre a beszédre Ráadó kedve, mintha nyakon öntötték volna. El se tudta gondolni, hogy mit csinál majd? Hanem Anyicska mégis vigasztalta:

— No, majd megpróbálom elcsenni tőle az éjjel, ha alszik, ha aztán az meglesz, gyerekjáték a többi.

Kibandukolt Ráadó a maga szobájába, leült nagy búsán egy székre, ott szomorkodott, ha nem szégyellte volna, tán sírt volna is. Hát egyszer, amint ott búsong-szomorkodik, mint a kárvallott cigány, jön ám be hozzá Anyicska, hozza a sarkantyút:

— No, lelkem Ráadó, megsegített az Isten, el tudtam lopni, most már csak arra tanítlak meg, hogy kell vele bánni, aztán minden jó lesz. Hát mikor majd kivezetik a három lovat, a két néném meg engem, az egyik mennykőt lehel orrán-száján, a másik tüzes villámot szór, a harmadiknak

egész teste lángot hány, de te azzal ne gondolj, menj közel hozzájuk, amelyiket meg akarod nyergelni, karcold körül a sarkantyúval, úgy megáll, mint a fal, tedd rá a nyeret, lovagold körül a várat rajta, azután a másik kettővel is csak úgy tégy.

Másnap reggel a király kihirdette az országban, hogy az ő palotájában mi történik, tele is gyűlt az udvar úgy emberrel, hogy nem esett volna le egy alma közibük, csak annyi hely maradt üresen, hogy Ráadó a lovakkal szabadon mozoghasson. Mikor a kitűzött idő eljött, kivezették a három lovat. Az első — a legöregebb királykisasszony — mennyköveket fújt orrán-száján, kapálódzott, ágaskodott, rúgott, vágott, de Ráadó szép csendesen körülkanyarította a sarkantyújával, hát — uramfia! úgy láttam, mint most — megállott a tüzes ló úgy, mintha leszegezték volna, egy mozdulat nem sok, de annyit se tett, Ráadó könnyűszerrel megnyergelte, ráült, azzal hajrá! „Majd kitöltöm most rajtad a mérgemet, amiért veszemre törtél” — elkezdte sarkantyúzni, hogy a vér csurgott az oldalából, mire visszakerültek. Mikor leszállott róla, a karikásával még egy nagyot végigcserdített rajta, azzal bekergette az istállóba. Azután a második lóra — a második királykisasszonyra — került sor. Ez is szórta eleinte a tüzes villámot, de mikor ezt is körülkanyarította a sarkantyúval, ez is megállt, mint a pecek, ezt is megnyergelte, azután megnyargalta úgy, hogy az izzadság dőlt róla, mikor visszakerültek, bekergette ezt is az istállóba. Már csak a harmadik ló — a gyönyörű szép Anyicska — volt hátra. Ez meg a legtüzesebb volt, hiába! Az anyja, a vén gonosz királyné csinálta ki a dolgot, nem tehetett ellene; az egész teste tüzes-lángot hányt, ha kapált a lábával, megnyílt a föld körülötte, de Ráadó ezzel nem gondolt, körülkanyarította ezt is a sarkantyúval, ez is megállt egy álló helyében mozdulatlanul. Ráadó rátette a nyeret, ráült, szép lépést megkerülte rajta a várat, mikor visszatértek, megtörülgette a selyem kendőjével, bevezette szépen az istállóba, leszedte róla a szerszámot, úgy hagyta ott.

A vén királynét majd megütötte a guta mérgében, tépte a haját, vagdalta magát a földhöz, azt gondolta volt a vén gonosz, hogy bizonyosan ott vesz Ráadó, hát bizony még az kínozza meg az ő kedves leányait, hogy megfeküdte mindegyik vagy két hétig. Megesküdött ott mindjárt, hogy akárhogy mint, de elveszíti a két gyermeket, addig meg nem nyugszik, míg a legkínosabb halálra nem juttatja mind a kettőt. De egy darabig — hiába

volt az eskü — nem tehetett semmit, mert a király nagyon vigyázott a gyermekekre, nem engedett rajtuk semmi igazságtalanságot elkövetni.

Hanem egyszer levelet kapott a király a másik országból — mert nemcsak egy országa volt —, hogy menjen csak hamar, ott az ellenség, pusztítja az országot tűzzel-vassal, kergesse el onnan. Búsult a király, hogy hagyja ott azt a két ártatlan bárányt a farkas körme közt, hogy bízsa a gyermekeket arra a gonosz asszonyra. Míg készült a háború, mindig azon kérte a feleségét, hogy csak addig ne bántsa őket, míg oda lesz, ígérte is az asszony szájjal, hej, pedig de mást forgatott az eszében.

„Menj el csak, majd tudom én, mit csinálok, rég lesem már, hogy elvigyen az ördög valamerre.”

Elbúcsúzott a király egész háza népétől, elindult a tengersok katonával az ellenség elébe.

Alig tette be maga után az ajtót, a felesége mindjárt azon kezdte el törni az eszét, hogy mi a legkegyetlenebb, legkínosabb halál a világon, hogy azzal végezze ki a gyermekeket. Gondolt is ki egyet: nagy üstben olajat forraltatott, hogy majd mikor legjobban zubog, kiönteti egy nagy kádba, abba aztán belevetteti a két gyermeket. Már előre örült neki a vén guzsalyra való: „Milyen szép lesz majd nézni, mikor összezsugorodnak a jó meleg fürdőben, mint a tepertő, tudom, nem lesz többet kedvük ihogni-vihogni egymással.”

El is készítetett már mindent, a nagy kádat kivitette az udvarra, az olajat is a tűzhöz tette, csak az volt hátra, hogy felforrjon.

De a jó Isten nem engedte, hogy két ártatlan teremtésen olyan kegyetlenséget vihessen végbe az az ördög cimborája.

Megmondta Anyicskának az egyik cseléd — akire az olaj forralása volt bízva —, hogy mi vár rájuk. Anyicska mindjárt magához hívatta Ráadót, elmondott neki mindent:

— Hanem most már, lelkem Ráadó, nincs más mit tenni, el kell szökni valamerre idegen országba, mert itt többet se éjjelünk, se nappalunk, ha itt maradnánk, elveszítenének. De hát hova menjünk?

— Azon nem volna mit aggódni — felelt rá Ráadó —, elmegyünk az apám országába, úgy sincs neki több fia, ott is király leszek én, te meg királyné, boldogul élünk, míg meg nem halunk, de az itt a baj, hogy hogy megyünk ki a várból, mikor úgy vigyáz ránk az a vén gonosz anyád, mint a szeme fényére, és hogy megyünk ki az országból, hogy utol ne érjen?

— Biz azt magam se tudom — mondja Anyicska — hogy hogy haladunk sebesen, mert minden mesterségem a kamarában van, oda pedig már nincs idő kimenni. A várból csak kimehetünk, tudok én egy föld alatti utat, hogy pedig hamarjában észre ne vegyenek, köpök ide az asztalra hármat, azok majd szólnak háromszor helyettem, addig mi jó egérutat kapunk.

Ki is mentek szerencsésen a várból, mikor kívül voltak, a hátára vette Anyicska Ráadót, repült vele, ahogy tudott, de hiába, sebesen nem mehettek, mert nem volt Anyicskával semmi mestersége.

Alig mentek el, elkészült a forró olajfürdő. Beszölt a királyné az Anyicska szobájába:

— Anyicska, leányom, gyere ki!

Felelt helyette az egyik nyál:

— Mindjárt megyek, édesanyám, csak hadd kelek fel.

Vártak-vártak egy darabig, de nem jött senki. Megint beszölt a királyné:

— Gyere ki már, Anyicska leányom, ne várass magadra!

Megint felelt helyette a második nyál:

— Megyek mindjárt, csak hadd öltözzem fel.

Vártak egy ideig megint, de megint nem jött senki. Beszólott még egyszer a királyné:

— Gyere csak hamar, Anyicska leányom, adok valamit.

— Mindjárt megyek, csak a hajam tűzöm még fel — felelt a harmadik nyál.

Vártak aztán még egy darabig, hogy nem jött senki, megint bekiáltottak kétszer-háromszor, de biz, ott akár ítéletnapig kiabálhattak volna, nem szólt volna senki. Erre aztán betörette a királyné az ajtót, hát nincs ott senki, csak három nyál az asztalon, összecsapta a két kezét:

— No ezek most elszöktek, a pokolra valók, hanem tudom merre mentek, majd visszahozom őket!

Mindjárt előkapott egy lapátot, ráült, nyargalt utánuk, sarkantyúzta, hogy majd megbódult bele, csak hogy utolérhesse őket.

Anyicska ezalatt jó messzire haladt Ráadóval. Mentek-mentek, amint az Isten tudniok adta, egyszer megszólal Anyicska:

— Jaj, Ráadó lelkem, be ég a bal orcám, nézz hátra, mit láatsz?

— Nem látok egyebet, csak egy halvány felleget.

— No, ez az anyám, észrevette, hogy elszöktünk, hanem most már szálljunk le hamar, én válok egy kápolnává, te meg válj egy remetévé, ha

kérdezi tőled, hogy nem láttál-e erre ilyen és ilyen fiút meg leányt, mondd, hogy láttál ezelőtt háromszáz esztendővel.

Alighogy szálltak, hogy Anyicska kápolnává, Ráadó remetévé vált, ott termett a vénasszony. Kérdezi Ráadótól:

— Ugyan, földi, nem látott-e erre egy fiút meg egy leányt?

— Láttam biz én ezelőtt háromszáz esztendővel, de mi gondom is nekem akárki fiára, leányára? Mit kérdi azt éntőlem?

A vénasszony még egyszer széjjelnézett ottan körül, aztán visszafordult. „Hátha rosszul is néztem meg otthon, ott vannak valahol elbújva a várban.” Hazament, még egyszer felhányta a várat, hogy egy tű nem sok, de annyi se maradt a helyén, de biz azok nem voltak sehol. A vénasszonyt majd megütötte a guta, akkor jutott eszébe, hogy hisz a kápolna meg a remete volt a két gyermek, csak vissza kellett volna őket hajtani. Előkapott nagy mérgesen egy pemetét, megnyergelte, elkezdett vágatni, a két gyermek után.

Ráadó meg Anyicska ezalatt megint jó darab földet a hátuk mögött hagytak. Egyszer megint megszólal Anyicska:

— Jaj, lelkem Ráadó, be ég a jobb orcám, nézz hátra, mit látsz?

— Nem látok egyebet, mint egy nagy fekete felhőt.

No, az megint az anyám, most már még dühösebb, hanem szálljunk le hamar, én válok egy tábla kölessé, te meg válj pásztorrá, állj bele a tábla kellős közepébe, onnan akármint ijeszteget, ki ne mozdulj, ha közel megy hozzád, üssed a botoddal.

Alig szálltak le, alig változtak kölessé meg pásztorrá, megint ott termett a vénasszony, elkezdte Ráadót édesgetni, csalogatni:

— Kedves fiam, Ráadó, gyere ide, majd meglásd, mit adok!

De Ráadó ki nem mozdult volna semennyiért egy álló helyéből, hiába volt minden csalogatás, a vénasszony hogy látta, hogy így sem boldogul, rá akart ijeszteni, mindenféle oroszlánná, farkassá, kígyóvá változott, de sehogy ki nem tudta venni Ráadót a helyéből, úgy állt az ott, mint egy karó. Feldühödött erre a vénasszony, nekiesett a kölesnek, tépte ki tövestől az egész táblát.

— De, kutyák, most mégse szabadultok meg. Anyicska a köles, azt kitépem, hazaviszem, megégetem, te Ráadó aztán magadban semmit se tudsz.

Ki is tépte az egész táblát, de annyi mégis maradt, amennyit Ráadó a botjával elért, mert oda nem eresztette he, márpedig éppen abban a kis darabban volt Anyicska, a többit vihette a vénasszony, az csak gaz volt. Hátára is szedte mind, amit kitépett, felkerekedett vele a levegőbe, úgy ment, akár csak egy kazal repült volna. Amint hazaért, mind egy szálíg rakásra rakta, meggyújtotta maga, közel állott hozzá, hallgatta, hogy mikor hallatszik már az Anyicska sírása, jajgatása a tűz körül. De biz azt hiába hallgatta, elégett a tűz, el is hamvadt, mégse hallott semmit.

— No, szedtevette, ezek megint megmenekültek. Hol van hamar egy gereben, hadd üljek rá, hadd menjek utánuk, hadd hozom vissza őket.

Felült egy nagy gerebenre, egy seprút a kezébe fogott, elkezdett vele hadonászni, úgy ment mint a forgósél, vagy tán még annál is sebesebben.

Ráadó meg Anyicska ezalatt megint jó egérutat kaptak, mentek ők is, amint bírtak, de mégis megint megközelítette őket a vén királyné, megint megszólalt Anyicska:

— Jaj, szívem Ráadó, most már az egész orcám ég, nézz hátra, mit láatsz?

— Nem látok egyebet, mint egy nagy szélmalomformát erre jönni nagy sebességgel az égen.

— No, az megint az anyám, most már olyan dühös, amilyen sohase volt életében. Hanem szálljunk le hamar, én válok egy tóvá, te válj egy rucává, a tó kellős közepén állj meg, ki ne mozdulj onnan, akármivel csalogat, akármivel ijeszt.

Leszállottak megint, Anyicska tóvá változott, Ráadó rucává. Alig voltak ezzel meg, ott termett a vén királyné.

— Hej, kutyák, már kétszer rászedtetek, de nem szedtek többet rá, nem szabadultok most meg, tudom azt az egyet.

Mindjárt sassá változott, elkezdett csapkodni Ráadóra, de sehogy se tudta elkapni, mindig a víz alá bukott előle, azután vadásszá vált, lövöldözött a rucára, de a golyó elől is mindig lebukott, sehogy se tudta meglőni. Megint feldühösödött, hogy csak úgy tajtékozott a szája.

— Megálljatok! Nem menekeszték meg, ha ezer lelketek van is, elveszítelek benneteket.

Ezzel egy nagy gödénné változott, felszitta az egész tavat, felrepült vele, mikor ment a levegőben, mintha csak egy rezidencia ment volna, olyan volt. Otthon aztán kiöntötte mind a vizet szerteszéjjel, hadd igya fel a föld, hadd vesszen el közte Anyicska. Maga is kiállott oda, hol legtöbb volt

a víz, hogy hallhassa, majd ha sír, jajgat, könyörög, hogy gyönyörködhessek majd benne azzal az ördögöknek rég eladott lelkével. De nem engedte meg az Isten, hogy az ártatlan siránkozásának örülhessen, mert mikor a vizet felszította, Ráadó betakart egy-két kanálnyit a szárnyával, aköz maradt Anyicska, így hát akár egy pocsolyából vitte volna a vizet haza, akár onnan. Mikor mind felszáradt a víz, látta a vén királyné, hogy megint kárba veszett a fáradsága, elkezdte a haját tépni, verte a fejét a falba, mint egy eszeveszett örült. Azután megnyergelt egy sárkányt, a kezébe kapott egy gereblyét. Eddig is sebesen ment, de az mind semmi volt ahhoz, amint most neki indult. Utol is érte a két gyermeket, mindig közelebb-közelebb jutott hozzájuk, már olyan közel beérte őket, hogy a gereblyét is kinyújtotta, hogy majd beleakasztja az Anyicska hajába, de éppen akkor kiértek Tündérország határán, benn voltak a Ráadó apja országában, ott pedig már nem volt hatalma a vén királynénak.

Mikor látta Anyicska, hogy tovább nincs mitől félnie, egy tanyaistálló mellett — ami ott volt a határnál — megállott, nézett vissza az anyjára, ki még akkor is ott dühösködött, ott káromkodott, mintha apját-anyját megölték volna. Amint pedig meglátta, hogy meglátta Anyicska, elfelejtette, hogy kívül van a határon, szaladt neki nagy dühösen. Anyicska hirtelen kis egérré változott, bebújt a hidlás alá, Ráadó pedig rá se hederített, csak járkált az istálló körül tovább, neki ugyan mindegy volt, akár jött, akár se, mert ha Anyicskán — a leányon — volt is egy kis hatalma, őrajta ugyan nem volt egy szikra se. A vénasszony, amint látta, hogy Anyicska egérré lett, hirtelen macskává változott, odaállt a repedés mellé, amin az egér bebújt, várta, hogy majd kijön, nyakon csípi. De Ráadó se hagyta abban a dolgot, Rittyentett egyet, odaszaladt hat-hét komondor, azokat ráuszította a macskára, úgy megtépték, hogy bőr is alig maradt rajta. Mikor aztán a vén királyné megint benn volt maga határában, felemelte a két kezét, megátkozta a gyermekeket nagy hangos szóval:

— No, te kutya Anyicska, fogjon meg benneteket az anyai átok, hogyha valaha csak egy napig, csak egy óráig nem látjátok egymást, úgy elfeledkezzék rólad Ráadó, mintha sohasem látott, de még híredet se hallotta volna.

Elszörnyűködött ezen az átkon szegény Anyicska; ha ez megfogja, ha elfelejti Ráadó, mit csinál ő idegen országban, ahol senkije, semmije, még egy betevő falatját se tudná megszerezni, de Ráadó vigasztalta:

— Ugyan szívem szép szerelme, hogy tudnálak én téged elfelejteni? Hogy felejthetném el azt a sok jót, amit nekem tettél, de hogy felejteném el magad szép személyét is?

Megvigasztalódott Anyicska, jókedvvel indultak hazafelé.

Mentek, mendegéltek, egyszer aztán beértek abba a városba, ahol a Ráadó apja lakott. Ott a város végén megfogta Ráadó az Anyicska kezét.

— No, kedves Anyicskám, én lelkemnek fele, itt vagyunk az apám városában, nem is messze az apám palotájától, de most arra kérlek, ne gyere fel velem az apámhoz. Ha egyszerre mennénk, vagy hinnék, vagy se, hogy a tündérkirály leánya vagy, még valami rossz személynek, szeretőmnek gondolnának. De így majd magam felmegyek, elmondok mindent az apámnak, akkor aztán érted jövünk háznépestől, hazaviszünk annak rendje-módja szerint, ahogy a menyasszonyt szokás. Addig maradj itt a város végén, kiarendálok egy kis házat, egy kis kertet, fogadok melléd egy szolgálót, megvárhatsz szépen. Mire azt gondolod, hogy tán már odaértem, akkorára vissza is jövök.

Beleegyezett Anyicska, kiarendáltak egy kis házat, fogadtak egy szolgálót, azután elbúcsúztak egymástól. Anyicska eszébe jutott az anyai átok:

— Siess, én kedvesem — mondta Ráadónak —, mert meg talál fogni az anyai átok, hogy elfelejtesz, mintha soha híremet se hallottad volna. De ha elfelejtenél is, csak azt a gyűrűt őrizd meg, amit a tónál adtam, mikor legelőször láttuk egymást, én is megőriztem, amit tőled kaptam, arról megismerjük egymást, akármikor találkozunk.

Ráadó csak nevette a dolgot: „Hogy felejthetné el gerlice a párját, legény a kedvesét? Nem eshetik az meg.”

Még egyszer aztán megölelték egymást, megcsókolták egymást, Anyicska bement a kis árendált házba, Ráadó pedig az apja palotája felé indult. Beért a szép királyi udvarba, elindult a sok grádicson felfelé, hanem a szíve mindig jobban-jobban elszorult, mintha valami nagy követ tettek volna rá, mikor aztán belépett az apja szobájába, mint egy darab fa. A király azt gondolta, hogy csak a nagy öröm miatt szédült el, felélesztgette lassanként. Mikor aztán egészen eszén volt, kérdezték tőle, hogy hogy jött haza, de nem tudott róla egy árva szót se mondani, se Anyicska nem jutott eszébe, hogy az hozta haza, hogy az mentette meg a haláltól, de még az se, hogy látta valaha, úgy megfogta a tündérkirályné átka, hogy se otlétéről, se

elmeneteléről, se hazajöttéről egy kis szó nem sok, de annyit se tudott mondani, csak azt tudta, hogy nem kell neki többet elhagyni az apját. A király aztán nem nagyon bánta, ha nem beszél is, csakhogy otthon marad, nem megy vissza többet, csakhogy lesz kire hagyni az országot, nem kell idegen kézbe adni. Mindjárt ki is hirdette országszerte, hogy itthon van a fia, nagy dínomdánomot csapott, két nap, két éjjel boldog-boldogtalan ingyen ehetett-ihatott a háznál, ami szemének-szájának megtetszett.

Szegény Anyicska pedig csak várta, csak várta Ráadót, de biz az nem ment felé se. Eltelt két nap, eltelt három nap, de csak nem ment, negyedik nap aztán beküldte a szolgálóját a városba, hogy mi újság van a királyi palota körül, beszélnek-e a királyfiról meg a mátkájáról? Bement a szolgáló, de azzal a hírrrel jött vissza, hogy a királyfiról mindent lehet hallani, de a mátkájáról senki se tud semmit, azt se tudják, van-e, nincs-e? Búsult szegény Anyicska, mindjárt tudta, hogy az anyja átka fogta meg Ráadót. Attól fogva mindennap beküldte a szolgálóját újságot hallani, de biz az sose hozott jobb hírt. Egyszer aztán azzal ment haza, hogy azt beszélik, hogy házasodik a királyfi, a szomszéd király szép lányát veszi el, az esküvő napja is ki van már tűzve, akkor majd az országát is átadja az öreg király a fiatalnak, olyan lakodalmat csapnak, hogy két ország lesz rá híva. Sírt-rítt Anyicska, nem tudta mitévő legyen, még csak az se volt, aki vigasztalja, vagy tanácsot tudott volna neki adni. Egyszer valami jó gondolata támadt, de nem szólt róla senkinek, csakhogy attól kezdve mindig jobb kedve volt.

Mikor már hívogattak a királyi lakodalomra, egy levelet írt az Öreg királynak, amibe azt írta meg, hogy itt s itt, ebbe s ebbe a részébe a városnak, lakik egy fiatal leány, ki messze földről szakadt ide, az igen nagyon szeretné megnézni a király lakodalmát, mert még olyat sohase látott, azért ne sajnálja a király meghívatni, se nem eszik, se nem iszik, csak a sok úri népet meg a szép menyasszonyt akarja megnézni. A király mindjárt meghívatta, mégpedig nemcsak széjjelnézni, hanem valóságos vendégnek, még meg is üzente neki, hogy okvetlen elmenjen. Megörült Anyicska a meghívásnak, adott is a vőfélynak olyan pálinkát, hogy a többi leányé összevéve se ért felényit, amint pedig az elment, mindjárt hozzáfogott a lakodalmi ruha csinálásához, amit magára akart venni.

Mikor aztán eljött a lakodalom napja, felöltözött, de olyan ruhába, hogy Tündérországból se igen látni párját sátoros ünnepkor se, csak elfogta a

cselédje szeme fényét. Mire a királyi palotához ért, már ott ugyancsak szólott a muzsika, úgy táncoltak, majd leszakadt a ház, még a süketnek is bokájába ment a szép muzsika.

Bement Anyicska a táncolók közé, de mikor meglátták, mindenki megállott a tánc kellős közepében, úgy bámult rá. Mindenki kérdezgette, ki lehet? ki lehet? De senki se tudott rá felelni. Az öreg király se tudta, hogy ki lehet, se a felesége. Ha magától a leánytól kérdték, azt mondta, hogy ő az az idegen, aki kérte a felséges királyt, hogy hívassa meg a lakodalomra, de a nevét — hogy hogy hívják — ki nem lehetett belőle venni. Maga Ráadó rajta-rajta felejtette sokszor a szemét, rémlett előtte, mintha látta volna valahol, de nem tudta, hogy hol. Ő is kérdezte tőle, hogy ki? De ez azt felelte rá, hogy gondolkozzék rajta, találja ki, sokszor beszéltek már egymással:

hanem bizony Ráadó nem tudta kitalálni, hiába törte az eszét.

Elkövetkezett a vacsora ideje. Amint vacsoráltak, felszólal egyszer Anyicska:

— Felséges király, egy nagy kéréssem volna nekem felségedhez: engedjék meg nekem, hogy hadd ihassam a vőlegény poharából, a mi országunkban az a szokás, hogy a legények a menyasszony poharából isznak, a leányok a vőlegényéből, én hát az országunkbeli szokást itt is szeretném megtartani.

A király szíves örömet megengedte neki, a vőlegény még maga töltött neki a legdrágább borból, maga vitte hozzá, maga adta neki oda. Elvette Anyicska, felköszöntötte a fiatal házaspárt, azután ivott belőle. Míg ivott, azt a gyűrűt, amit a legelső találkozáskor a tónál kapott Ráadótól, a szájából beleeresztette a pohárba, úgy adta vissza.

— No, most megiszom a szerelmét — mondja Ráadó, azzal felhajtotta a bort, ami a pohárban maradt. Hát amint iszik, megcsördül valami a pohárban. Nézi mi az? Hát egy gyűrű. Nézi jobban, megismeri, hogy az az ő gyűrűje volt hajdan. Gondolkozik, gondolkozik, kinek adta ő ezt, hát egyszerre eszébe jutott minden, kiejtette a poharat a kezéből, odaszaladt Anyicskához, megölelte, megcsókolta:

— No, szívemnek szép szerelme, te vagy az én menyasszonyom, nem más, ásó, kapa választ el bennünket egymástól!

Azután elbeszélte az egész násznép előtt a dolgot, hányszor mentette meg őt Anyicska, hogy fogadtak egymásnak örök hűséget még tizenhárom

esztendő s korukban; hogy átkozta meg őket a vén királyné. Elbeszélte mindent töviről hegyire, nem hagyott el semmit. Erre aztán az egész násznép, még maga a menyasszony is azt mondta, hogyha szeretik egymást, esküdjenek meg. Olyan szép leánynak, mint az első menyasszony, akad legény akár minden ujjára száz.

Rádó meg Anyicska kétszer se mondatták maguknak, mindjárt minden násznépe stől mentek a templomba, megesküdték. Azután még nagyobb lakodalmat csaptak.

Mikor legjavában folyt a multság, hát ki lép be az ajtón? Nem más, mint az öreg tündérkirály. Elmondta, hogy megtudott mindent, mikor a háborúból hazakerült, hogy milyen kegyetlen volt a vén királyné hozzájuk. Mindjárt megharagudott, karóba húzatta, a két leányát meg apácának adta, azok még fiatalok, holtokig csak leimádkozhatják majd bűnüket. „Most pedig, fiam, azért jöttem, hogy átadjam nektek minden országomat, azután holtig nálatok maradjak.”

Erre aztán még jobb kedvük kerekedett, még nagyobb lakodalmat csaptak, ettek, ittak, mulatoztak. Duna, Tisza, Dráva, Száva, mind ott voltak egy szegletben, egy nagy zsákban betömve, én is ott voltam, ugráltam, táncoltam, a zab sarkantyúmmal a zsákot kirúgtam, mind kidőlt a sok víz; te is ott voltál, majd a vízbe haltál, de én megkaptalak, üstöködnél fogva ki is rántottalak. Ha ki nem rántottalak volna, bizonyosan belehaltál volna.

Nemtudomka

Volt, hol nem volt, hetedhét országon túl volt egyszer egy király meg egy királyné, s azoknak volt egy gyönyörű szép fiúcskájuk. Nem volt több a fiú, mint négyesztendő s, négyéves. Hát úgy szerették, hogy minden örömük abban a gyermekben volt. Nagyon szép volt, arany, göndör haja. Hát úgy örvendeztek benne. Csak a boldogság nem tartott sokáig, mert a királyné megbetegedett, és meghalt. A gyermek árván maradt. Hej, búsult a király, sírt keservesen éj s nap. Se étele, se álma, semmi se, csak mindig sírt. Hát nem tudott magának parancsolni. Volt a királynénak egy gyönyörű szép szobra. Hát minden áldott nap letérdelt elébe, s ott hozzáfogott imádkozni a lelkéért, de nem bírt imádkozni a nagy sírástól s a zokogástól. Hát mindég bele volt merülve a nagy sírásba. Volt neki egy udvarmestere, s azt az

udvarm -estert igen-igen igazságosnak tartotta mindig. Hát az elment hozzá mindennap, mert tudta, hogy a királyt mindig sírva találja. Odament, s vigasztalta:

— Felséges király, miért sírsz annyit? Hát azt te tudhatod, hogy egyszerre nem születünk, s egyszerre nem halunk meg. Hát egyezz belé az Isten akaratába, hogy eddig volt élő napja, s meghalt. Erre jár a pohár. S még fölséged megházasodik, még megnősül, veszen más asszonyt, s él tovább előre. Hát miért kell ennyit sírni?

Hát vigasztalta egyik nap is, a másik nap is, de ő mindig csak siratta a feleségét, mert ő azt mondta, hogy ő olyan szépet s olyan jót sose kap, mint az első felesége volt.

Nahát, egyszer megint sírt, úgy sírt, hogy majd elfakadott a sírásba, s újra bement az udvarmester, s azt mondja:

— Fölséges király, hát nem parancsolsz magadnak, hát tönkre akarod tenni magadat is? Hát akkor a kisfiúcska kire marad, ha még apja se lesz? Hát a nagy bánatba meg is tudsz halni, hát sajnáld meg már a kisfiadat!

— Hát ha muszáj, muszáj — azt mondja —, hogy már beleegyezem, mert látom, csak vissza nem jó, akár sírok, akár megöljem magamat.

— Én azt mondom — azt mondja az udvarmester —, hogy elfelejteni nem lehet, mert aki igazságosan szereti a feleségét, hát azt baj elfelejteni.

Egyezz belé, hogy egyszerre nem lettünk, s egyszerre nem halunk meg.

Nahát, azt mondja, jöjjön bé hozzá gyakrabban beszélgetni az udvarmester, hogy egy kicsit verődjék, mert hogy egyedül van, hát eszébe jut a felesége, s mindig sír. Hát ő ment többször bé hozzá, s vigasztalja, örökké ne sírjon.

Hát a gyermek lehetett immár hatesztendős. Olyan szépen nőtt a gyermek, hogy rendkívül nőtt, nahát. Hát azt hitte volna más, eddig van tízéves, akkora volt a gyermek, olyan szépen nőtt, fejlődött. Hát egyszer jött egy futár, hoz egy levelet, egy bépecsételt levelet, s átnyújtja a királynak. A király elveszi, nézi, s hát, hatalmas Isten hívják, szólítják a háborúba. Fenyegetőznek, hogy törnek bé az országba tatárok. Azt mondja a futár, hogy szedje össze a katonáit, s ha úgy akarja, hogy megmentse országát, hát álljon szembe. Ha nem, hát törnek rá, s elveszik az országát.

Hát ő nem búsulta se országát se semmit úgy, mint a kicsi fiától, hogy meg kell váljon. Azt legjobban sajnálta, hogy se édesanyja nem lesz a gyermeknek, se édesapja. S mi lesz ezzel a gyermekkel, hogy kivált, ha ő

oda talál veszni. Mert akkor a királyoknak kellett menjenek a háborúba, nem úgy mint most, hogy csak a katonaság s a tisztek s a vitézek mennek, de hát az ország nagyjai nem mennek háborúba. Akkor kellett menjenek ám a királyok szembe. Hát meggondolkozik a király. Azt mondja most:

— Az én szívem el kell hasadjon a kicsi fiamért.

Azt mondja az udvarmester:

— Dehogy hasad, dehogy hasad, hát miért? Annak nem lesz semmi bántódása.

— Kire bízam én azt, hogy olyan jó legyen hozzá, mint én voltam? Nézze, udvarmester, én magát ismerem hozzám legigazságosabban, hát maga vigasztalt engem, úgy hiszem, hogy maga nem lesz rossz a gyermekhez, ha magára bízom.

— Hát — azt mondja az udvarmester —, én úgy béveszem, mint a magamét.

Hát éppen neki is egy olyan idős gyermeke volt, mint a királyé. Egyforma idősek voltak.

— No, az enyém is jár az iskolába, s vele elmehet ő is. De nem — azt mondja —, hanem fogadok tanítót ide a kastélyba, hogy itt tanítsa a háznál, nem is engedem el az iskolába. S kitaníttatom a gyermeket, amíg odalesz fölséged. De ne búsoljon azért — azt mondja — a gyermekért, mert annak nem lesz semmi rossz sora itt az én kezem alatt, mert én azzal úgy elbánok, még jobban, mint a magaméval.

— Nahát, azt mondom neked, hogyha te megőrzöd a gyermekemet, s jó gondját viseled, s taníttatod, hogy papot, tanítót hozol ide — azt mondja —, hogy tanuljon a gyermek, hogy fejlődjék, hogy ne legyen hiánya, hogy én nem vagyok idehaza, mert ha hazasegít engem az Isten, visszajövök, én téged olyan magas polcra emellek, hogy utánam te leszel a második. (Egy miniszterelnökké teszi, hogyha ő a gyermeket jól gondozza.)

— Jól van, fölséges királyom — azt mondja az udvarmester —, legkisebb gondod is ennél nagyobb legyen, mert a gyermeknek nem lesz semmi baja.

Nahát, egyszer verik a dobot, hát eljött immár az idő, hogy kell szembeállni s menni. Verik a dobot, s gyűjtik össze a katonaságot, szedik össze. Hát amikor indultak a háborúba, mind a királyi kastély előtt álltak a lovasok, várták a királyt, mert ő megy elől. De a király úgy sír, hogy nem

tud megválni a gyermektől. Elment, lehet még tízszer is az ajtóig, s még visszament, s megfogta, s csókolta, s magához szorította, s siratta, s nem tudta, hogy hogy váljon meg a gyermektől. S az udvarmester csak mindig vigasztalta, hogy legyen egész nyugodt szível, mert a gyermeknek nem megy rosszul sora az ő keze alatt. No, újra szüvére kötötte az udvarmesternek, hogy csak jó legyen a gyermekhez, s azzal elmentek.

Nagy bandaszóval elmentek a háborúba. S a gyermek otthon maradt. Hát siratta ő is az apját, mert hogy fölérte az esze, hogy ő az ő édesapja, s megyen a háborúba, s Isten tudja, jő-e vissza vagy nem. Hát az udvarmester kecsgettette, szépen beszélt neki, bévitte a maga kastélyába, mert neki is ott volt a kastélya, odavitte az ő gyermekéhez, hogy játsszanak, hogy vigadjon a gyermek. Nahát, még az iskolába is elengedte egynéhányszor, hogy a többi gyermekkel vigadjon, hogy felejtessen. Hát olyan jó volt a gyermekhez, hogy a maga sajátja lett volna, se kellett volna jobb legyen.

Hát mikor eltelt egy hónap, hát valami gonosz megszállta a szüvét annak az udvarmesternek, s azt mondja a feleségének:

— Feleség, nem volna jó — azt mondja —, hogy ennek a gyermeknek ne viseljük olyan jó gondját, hanem csak úgy éppen, hogy, meg ne haljon éhen, úgy tartsuk, hát miért kell ehhez olyan jó lenni, jobb volna, hogy valamiképpen elpusztuljon — azt mondja —, s akkor még az enyémből lehetne a király, mert rám van bízva. Hát aztán ha meghalna a király fia, akkor az enyém lehetne a trónörökös. Nem kell olyan kényelmesen dajkálni azt a gyereket — azt mondja —, hátha elpusztul.

Aztán mondja az asszony:

— Én nem bánom.

Hát meghúzták tőle a kosztot, immán az ételt. Hát egyszer is kisebbet, másszor is kisebbet. Még nem is adtak abból, amit maguk ettek, Hanem mindig rosszabbat adtak a gyermeknek. Hát még utána nem is engedték meg, hogy bent a szobában étkezzék a gyermek, hanem kihajtották az istállóba. S ott kellett egyék egy darabka száraz kenyeret, karéjt adtak neki. A gyermek észrevette, hogy milyen rosszul megy sorsa. De észrevették még az istállóbeli szolgák is, hogy a gyermek mindig egy darabka fekete kenyérral megy bé oda az istállóba, s ott eszi meg. Hát észrevették, hogy a gyermek életére törnek ezek, ez az udvarmester. Hát sajnálgatták a katonák, de ő úgy

szerette a katonákat, mert katonák voltak az istállóban, úgy szerette a katonákat, hogy nem tudta, mit csináljon, hogy örökké ott mellettük volt, s nézte, hogy hogy dolgoznak s hányták a ganét, hát ő meg vette a villát, ő is segített a katonáknak. S hiába mondták, hogy király fia, nem neked való, nem muszáj dolgozni.

— Nem, én szeretek dolgozni, s segítek maguknak — azt mondja —, hogy legyen hamarább.

Az istálló teli volt kétfelől, kettős istálló volt, kétfelől itt is ló, ott is ló, olyan kövérek, hogy rohadtak el. Volt egy sovány csitkó, egy szegletben a padláson feküdt, de olyan sovány volt, hogy a lábai keresztül-kasul álltak, hogy nem tudja a lábait kiválasztani magának a nagy gyengeségben. Még a fejét is letette a padlásra, s csak a két nagy szeme látszott a soványság végett, olyan sovány csitkó volt az. Hát a gyermek meglátta. Azt mondja a katonának:

— Bácsika, katona bácsi, mi van ezzel a csitkóval, hogy ez olyan sovány?

— Ez, fiam — azt mondja —, ilyen.

— Hát miért nem eszik ez a csitkó úgy, mint azok?

— Hát enne, de nem adunk olyat mint azoknak, mint a többi lovaknak.

— Hát miért nem adnak, hát szegény állat ez is megenné a jobbat?

— Fiam — azt mondja —, ez a csitkó, mikor a többi zabot eszik, akkor ő szénát kap. S mikor a többi kap szénát, akkor kap zabot. De ennek sohase szabad azt adni, amit a többinek, vagy amit ő kér. Mert ő megkéri a magáét. De sohase szabad — azt mondja — azt adni neki, amit a többinek.

Hát sajnálta a gyermek, látta, hogy a csitkó nem tud felkelni, mindig fekszik. Ahogy ment ki az istállóba

a gyermek, örökké csak a lábához áll a csitkónak, s a fejéhez, s nézte, és sajnálta.

— Ó szegény állat, de sovány — azt mondja —, én ezt sajnálom.

Hát a gyermeket úgy megszokták a katonák, hogy látták, hogy olyan szüves, hogy itatni segített, mindent, ahogy egy ganécska való leesett a padlóra, hát már akkor ragadta fel, s szedte fel. Ott tisztaságnak kellett lenni, mint bent a házban, egy király istállójában. Hát szerették nagyon a szolgák. Egyszer azt mondják neki a szolgák:

— Fiam, kicsi királyfi, eljött vasárnap, s azt se tudom, hogy mikor jártunk mi templomba, s el kellene mi is menjünk.

Az udvarmester minden vasárnap felöltözött feleségestül, s vitte a gyermeket is a templomba. Bézártak mindent, s aztán a katonák ügyeltek.

— Mindig itthon kell vigyázzunk — azt mondják—, a templomba sose tudunk menni. Hát lennél-e te szüves, hogy itt maradj az istállóban, amíg mi elmegyünk a misére, egy misét már hallgassunk. De mi — azt mondják — hamarabb kijövünk, mint a többiek, mi sietünk előre, s te maradj itt, s vigyázz a lovakra. Hogyha egy elszabadul, akkor eredj ki, és telefonálj, nyomd meg a telefont, hogy jöjjön egy katona ide, hogy kösse bé, s te vigyázzál ügyesen.

— Én igen, csak menjetek — azt mondja —, én vigyázok, én meg is kötöm, ha kell a lovat, én meg is kötöm.

— Ne kösd meg, fiam, nehogy megrúgjon, vagy megharapjon. Hanem menj, nyomd meg ezt a gombot, s mindjárt jó is segítség, aki megkösse.

Nahát ők felöltöztek, s elmentek a templomba, s a gyermeket otthon hagyták. S a gyermek akkor is, hogy elmentek a szolgák, ő a kaput bezárta utánuk. Egy nagy vaskapu volt, bezárta, hogy ne jöjjön senki bé, s akkor visszament az istállóba, s elment ahhoz a csitkóhoz, s megállt a faránál, s nézi:

— Ó, szegény állat, hogy sajnálom én ezt — mondta a gyermek. — Hogy sajnálom én ezt a szegény állatot, hogy ez ilyen sovány.

Egyszer megszólal a csitkó:

— No — azt mondja — látom, kicsi királyfiú, hogy nagy a szíved, de nagyon jó szíved van — azt mondja —, sajnálsz te engemet, de én is úgy sajnáljak tégedet, mint ahogy te engemet. Mert hozzám is gonosz ez az udvarmester, de még hozzád is. Mert neked is az életedre törnek, s nekem is, úgy akarják, hogy elpusztuljak. De hogyha te meghallgatsz engemet, s megteszed, amit én mondok, megcsinálod, ahogy én mondom, hát te is megszabadulsz, s én is megszabadulok. De máskülönben te is el kell pusztulj, s én is.

— Csak mondd, mit akarsz mondani — azt mondja —, én meghallgatom, és meg is teszem.

— Nézd csak, fiam, immár máma késő — azt mondja. — Csak most kijelentem neked, hogy mit csinálj. A jövő vasárnap is elmennek a templomba, s a szolgákat is engedd el. Most nagyon ügyelj, ne kapjanak semmi hibát, s akkor a jövő vasárnap is elmennek a templomba, s téged csak itt hagynak. Én neked akkor azt mondom, hogy te gyújtsál meg egy

öl fát, s égesd el, s annak a parazsából hozzá nekem bár két suflival, két lapáttal, s aztán a többit megmondom akkor.

— Na — azt mondja —, jó lesz.

— De ezt te meg ne mondd senkinek, hogy ezt meg ne tudja senki, mert ha elárulnak, akkor véged van azonnal neked is és nekem is.

De ahogy mondom, úgy várta a gyerek a másik vasárnapot. S eljött másik vasárnap, s hát újra elment az udvarmester feleséggestül nagy pompásan. Elmentek a templomba. Hát a kicsi királyfi örökké ott ténfergett a szolgák között, s ott evett, s ott ült napról napra, örökké ott volt. Hát azt mondják a katonák:

— Na, kicsi királyfiú, nagyon jól gondoztad a lovakat, jól ügyeltél, nem lesz semmi baj, hát máma még elfogadnád-e?

— Én el, minden vasárnap, csak mehessenek. Én úgysem megyek, mert engem nem visznek, én veszteg maradok, s én úgy ügyelek — azt mondja —, hogy semmi baj nem lesz.

Hát ezek hamar kiöltöztek, s elmentek a templomba. Hát a gyermek is, hogy elmentek, hát odamegy a csitkóhoz, s a csitkó azt mondja:

— Na kicsi királyfi, gyorsan gyűjtsd meg a tüzet, hogy égjen!

Száraz fa volt, jó meleg volt, hát az hamar meggyűlt, s az el is égett hamar. Hát amikor már lett parazsa, hát kimerített egy jó lapáttal, s bevitte a ló elejébe, s letette, a s csitkó egy pillanat alatt felnyalta, s akkor még hozzá három lapáttal. Azt is felnyalta, s talpra állt a csitkó. Addig nem tudott a lábára állni, csak feküdt.

— Na most — azt mondja —, engedj ki engem az istállóból!

Kiengedte az istállóból a gyermek a csitkót, s nekiment annak a nagy rakás parázsnak, mert akkorra elégett mind a fa. Tiszta parázssá váltott. Elment oda, s mind fölnyalta azt a nagy rakás parazsat, s mikor fölnyalta, olyan aranyszőrű paripa lett belőle, hogy aki nézte, a szeme pattant ki a fejéből, olyan fényes volt, tiszta arany volt a szőre, s öt lába a lónak.

— Na, kicsi királyfi — azt mondja —, te megmentetted az én életemet, én is a tiédet. Most eredj, egy szegen áll a pince kulcsa, s vedd el, az ajtót zárd ki, kulcsold ki az ajtót, s eredj bé, s jobbkezre fel van akasztva egy kard s pár sarkantyú s egy nyereg s egy fék, vedd, hozzad ki hamar, s tedd a fejemre azt a féket, s nyergelj fel, s te öltözz fel, s akkor ülj fel a hátamra, s menjünk gyorsan, nehogy itthon kapjanak!

Hát a gyermek le is futott a pincébe, kizárta, kinyitotta, s meg is talált mindent, ahogy mondta neki a csitkó. Egy nyereg ott fel volt akasztva, egy kard, egy pár sarkantyú.

— S ahogy kimész — azt mondja —, most nyúlj belé a fülembe.

Bényúlt a fülébe, s kivett egy rend ezüstruhát a füléből a csitkónak.

— Most öltözködj belé — azt mondja — ebbe a ruhába, s az egész öltözetet vedd magadra, s azzal ülj fel a hátamra, s menjünk. De azt is megmondom, hogy abban a pincében van ám arany, ezüst elég, ebbe és ebbe a hordóba, s szedjél ki magadhoz, amennyit csak meg tudsz rakni a zsebjeidbe; tiszta aranyat végy, ezüstöt ne is végy, mert az arany drágább. Rakd meg a zsebjeidet, küjél s belülről, amennyi csak belefér. S gyere, ülj fel a hátamra!

Hát a gyermek ki is szedett abból az aranyakból, megrakta zsebjeit, kiment, s felpattant a csitkó hátára.

— S most menjünk, fiam, hunyd bé a szemedet. Hát csak repült az a ló, nem ment. Úgy szaladt,

hogy repült. Na, addig ment, abból az országból ki is értek. Bementek a szomszéd országba. De még bé sem mentek, csak a végéhez értek az országnak, s a kezdetére. Megállanak, s azt mondja a csitkó:

— Most szállj le a hátamról, s pihenj meg!

Hát kifáradott, ámbár ha ő is, de kifáradott.

— Pihenj meg, kicsi fiam!

De az olyan szép gyermek volt, hogy a napra, mint mondják, lehetett nézni, de arra a gyerekekre nem a szépségétől. Erős, szép göndör haja a vállára omlott, s maga fehér, s roppant szép kék szemei, piros hát olyan szép teli orcájú. Hiába élt ő rosszul, mert jobban fejlődött, mint az udvarmester fia, jobban fejlődött, és jobban nőtt.

— Na, fiam — azt mondja —, most megmondom néked, hogy mit csinálj. Itt a várkapu, eredj oda, s téged béeresztenek, béengednek azok az örök, akik ott állnak. Bémész a várba, s akkor csak menj előre. De azt is megmondom neked, hogy én csak idáig hoztalak tégedet, s immár én visszamegyek. De én adok neked egy sípocskát, csak fújj belé ebbe a sípocskába, s én ott leszek segítségedre, csak ezt tedd el úgy, senki meg ne találja nálad ezt a sípot. Hanem ha neked valami bajod lesz, vagy valami segítség kellene neked, akkor fújj belé, mert én ott leszek. De most azt mondom neked, fiam, te bemész ebbe a városba. Ez a főváros. Hát

akárkivel találkozol, ne köszönj. Ha köszönsz is, csak szalutálj, mint a katonák, de a szájad ne járjon, ne szólj senkinek semmit, akárki fog kérdezni, hogy: Minek hívnak fiam, vagy ki fia vagy, honnan való vagy. Csak annyit szólj, hogy: Nem tudom. Egyebet semmit, akármit kérdeznek. Csak annyit mondj, hogy nem tudom, s többet egy fél szót se szólj semmit, csak menj előre!

Hát szépen megcsókolta a gyermeket a csitkó, s megnyalta, s a gyermek is megcsókolta, összevissza csókolta. Azt mondta a csitkó:

— Az Isten segítsen, fiam! S én többet neked nem mondok, csak ha éhes leszel, pénzed van elég. Hát itt árulnak, mindenütt árusok vannak, mert ez egy nagy főváros. Ami neked jó, amit kívánsz, hát itt minden van, ott a piacokon árulnak, hát eredj oda, s ami neked kell, vedd el, ahány darabot akarsz venni, akár gyümölcs, akár sütemény, akár valami ennivaló, kolbász vagy mi, micsoda. Hát ami neked kell, végy el, amennyivel számítod, hogy az neked elég. Végy el egy aranyat, add oda, s abból az aranyból kiveszi, ami jár azért, amit vettél, s a többit neked visszaadja. De ne szólj semmit se, ne kérdezd, hogy milyen drága, vagy mi, mert akkor meg kell szólalj. Hanem csak így némásdiba add oda neki az aranyat, s ő akkor visszaad neked belőle. S így mindenütt — azt mondja. — Immán bízom, csinálj ahogy lehet, immán többre nem tudlak tanítani.

S akkor elváltak egymástól, a lovacska úgy eltűnt, hogy mint a forgószél, csak odalett, s a gyermek bément a városba. Elment szépen a vár kapujához. Béengedték a katonák, bément. De akárkivel megtalálkozott, megálltak, s néztek utána, olyan ismeretlen gyermek, hogy ilyen szép gyermeket sohasem láttak abban a városban, mint amilyen ez a gyermek. Hát volt olyan bátor, hogy megkérdezte, hogy:

— Honnan jössz, te fiam?

Vagy:

— Hova méysz, hova utazol, hova méysz, vagy honnan jössz?

— Nem tudom.

— Hát téged minek hínak?

— Nem tudom.

Csak ennyit felelt mindenkinek. S rém csodálkoztak azon, hogy hát mi van ezzel, a gyönyörű szép gyermek, olyan ügyes, s nem tud beszélni ennél

többet. Hát ezt ki tudja mondani szép tisztán, s többet nem beszélget. Hát ezen szerfelett csodálkoztak. Nem törődött ő senkivel, ő ment, s úgy csinálta, ahogy a csitkó tanította őt. Beért a városba, ment egészen bé, a város közé. Hát vasárnap volt, mentek a népek úgy a templomba könyvekkel, olvasókkal. Hát ő gondolta, hogy a templomba mennek, mert harangoztak. Vigyázkodik erre, vigyázkodik arra, mert idegen. De néznek utána az urak, a kisasszonyok, hogy miféle gyermek, mert gyönyörű szép gyermek. Erőst szépen ki volt öltözve, s maga is erőst szép volt, s nem ismerte senki, nem látta senki idáig. Hát többen kérdezték:

— Hogyha szabad kérdezni, mondja meg az úrfi, hogy honnan jött, vagy hova megyen?

— Nem tudom — azt mondja. S többet nem szólt.

Hát elment ő ki a piacra, mert megéhezett. Hát ott mindenféle jók voltak, ott árulták a piacon. Odament, vett abból a kifliből el, s vett valami kolbászkákat meg valami nyomtató felvágottat. Mikor ő összepakolta, egy papirost elvett, minthogyha ő lett volna a gazda. Oda bepakolta szépen. Akkor egy aranyat kivett, s odaadta annak az illetőnek, s az visszaadott neki belőle, amennyit vett, de meg se olvasta, mit adott vissza, hanem bétette a zsebébe, s azzal megserült, s azzal megette. Evett, amennyi neki kellett. Gondolja magában, hogy ő visszamegy a templomba, ahova megy más, menjen ő is. Hát őt sem veri meg az Isten, ha bemegy az Isten házába. Hát elment a templomba ő is. Mentek, úgy sorba álltak, hé, hogy szörnyű. Nagy templom volt, tele volt immán néppel. Bément ő legelőre, bátran, minthogyha ott született volna. Éppen akkor prédikált a pap a prédikáló székben, hát a pap előtt megállott, és nézte a papnak a száját úgy, hogy ő le nem vette a szemét a papról. De biz a népek is őt úgy, hogy nem a papot nézték, sem a templomot, sem az oltárt, hanem a gyermekén volt mindenkinek a szeme, hogy miféle gyermek ez, s hogy milyen ügyes gyermek, hogy nem látták soha mostanáig. Ki lehet ez, mi lehet ez? —

A király maga is ott volt a templomban, mert királyi város volt, a király, feleségestől, három lányával ott volt a templomban. Hát ez is úgy nézte azt a gyermeket, hogy szörnyű. Ki lehet ez, mi lehet? Nahát, vége van a misének, kijönnek a templomból, hát a gyermek nem sietett ki előre, hogy haladjanak a népek. Hát utána mégis kijött ő is, és megy ott a maga baján. Egyik is neki szól, hogy:

— Honnét való vagy, fiam? Honnét való vagy, mondd meg — azt mondja

- úrfi, honnan jöttél?
- Nem tudom.
- Hát ki az édesapád?
- Nem tudom.
- Hát téged minek hívnak? Mi a neved?
- Nem tudom — s ennyi.

Ment ő előre, s nézték, csodálkoztak rajta, hogy nem tud-e beszélni többet, csak ezt az egy szót. Hát ő, amint ment, hát a király utolérte a kocsival, a hintóval, mert ő hintóval volt, a király. Hát amikor utolérte, hát megállították a kocsit. Azt mondja neki a király:

— Honnan jössz, fiam?

Azt mondja:

- Nem tudom.
- Hát ki fia vagy?
- Nem tudom.

Hát nem vette fel a kocsiba a gyermeket, hanem elhajtott. Mondja a király, hogy hajtsa a kocsis előre a lovakat. Elment haza, s akkor kezdték tanácskozni otthon, hogy mi ez a gyermek, egy elveszett gyermek lehet. El van tévedve, elveszett, s ki tudja, hogy keresik a szülei, s nem találják.

— Jó lesz a gyermeket idehozzuk, s itt tartjuk addig, amíg valaki keresi. Hát meg kell keresse valaki, a hozzátartozója, s akkor — azt mondja — kézbe adjuk a gyermeket. De ide kell hozni, hogy ne menjen tovább a gyermek, mert egész biztos, hogy ez el van veszve a gyermek, hát bé van bizonyosodva. — Hát mindjárt küldtek két katonát, hogy menjenek ki az utcára, s keressék meg a gyermeket, ilyen és ilyen gyermek, s hozzák el a kastélyba.

El is ment két katona, szaladgáltak az utcákon, aztán megtalálták a gyermeket. Azt mondják:

- Na, úrfi, hívott a király öfelsége magához. Eljössz?
- Nem tudom.
- Tudjad, mert velünk eljössz, mert viszünk. Eljössz velünk királyi kastélyba, ő mondta. Azt mondta — mondja —, hogy vigyünk oda, elibe hozzá.

Azt mondja a fiú:

- Nem tudom.
- No, csak gyere, ott nem lesz rosszul a sorod.

Elvitték a gyermeket. Mindjárt odaértek a kastélyba, s jelentik a királynak, hogy megérkeztek a gyermekkel, hogyne, megkapták, elhozták, s mindjárt a leányok összecsapkodták a kezüket:

— S jaj, s jaj, be gyönyörű szép gyermek, be gyönyörű szép gyermek. S édesapám, ne engedd el ezt a gyermeket a kastélyból — azt mondja —, hát mi is fel tudjuk nevelni itt. S lehet, ki tudja, honnan való s elvesztették, legyen a miénk — azt mondja —, be szép gyermek!

A királylányoknak a szívéük szakadt meg érte, úgy szerették. A király maga is. Azt mondja:

— Fiam, mondd meg, honnan való vagy?

— Nem tudom.

— Van-e édesapád?

— Nem tudom.

— Hát édesanyád él-e?

— Nem tudom.

Ennél többet nem tudtak semmit kivenni belőle.

— Gyere ide, fiam, tudom, éhes vagy — azt mondja —, gyere, és egyél.

Ültették az asztalhoz maguk közzé, mert a délebeden voltak. Hát evett a gyermek szépen, ő tudta rendjét, hogy kell onnan meríteni, hogy szedni abból a tálakból. Evett, jóllakott a gyermek. Hát azt mondja a király, hogy:

— Fiam, itt fogsz maradni nálunk.

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hadd el, fiam — azt mondja —, megtudod, ha itt maradsz. Neked itt nem lesz rosszul a sorsod.

Azt mondja a feleségének, hogy a gyermeket meg kell tanítani beszélgetni, valahogy meg kell tanítani.

— Nem tudjuk, mi a neve, hát el kell nevezni Nemtudomkának. Mivelhogy egyebet nem tud, csak: nem tudom, hát legyen Nemtudomka a neve!

Hát a főszakácsnét behívatta a király, s azt mondja.

— Nézd, ezt a gyermeket a kezedre adom, vidd bé a konyhába, hogy legyen melletted, s küldd, hogy hozzon neked vizet, mikor szükséged van vízre, fát, vagy valami kell a főzéshez. Küldd a spájzba, kamrába, hogy ő neked hozzon, ami kell, kicsinyként ő megtanul beszélni. Vidd bé — azt mondja — előre a spejzba, s mutogass meg neki mindent, hogy ebben a ládában az van, ebbe az van, ebben a zsákban búzaliszt, ott rizskása, ott

aszaltszilva, ott füge, ott a jó Isten tudja mi minden volt, ott mandula, ott narancs ott minden, citrom, mindenféle volt.

Mind megmutogatta:

— No fiam, ebben az van, s ebben az van.

De minden zsákra föl volt téve egy cédulácska hogy csak rá kellett nézni a cédulára, s már tudta, mi van abban a zsákban. Aztán volt olyan fiókos, mint a boltban, az üzletekben van, azok a fiókok: abban édes forgács, abban narancs, abban cukor, abban Isten tudja mi. Hát abban mind abban a fiókban ott is fel volt írva, hogy ebben ez van, ebben paprika, ebben az, mind szépen meg volt írva. Mikor kellett a szakácsnénak valami.

Azt mondja a szakácsnő neki:

— Nemtudomka, eredj csak bé a spejzba, s hozzál nekem ezt, azt, amire szükség van.

A gyermek beugrott, hogy még azt számolta, hogy oda se ért, immár akkorra visszajött, olyan serény volt, olyan gyorsan járt, hogy úgy szerette a szakácsnő, hogy nem adta volna ki a keze alól soha. Hát mindent szépen a keze alá adott. Hát csodálkozott a szakácsnő, hogy mindent ért, akármit mondjon, megéri, hogy mit kér, s mindent a keze alá hoz, hogy képes, hogy nem tud beszélni. Írást is tudott. Hát ő csak ránézett arra a cédulákra, ő tudta, hogy mi van.

Hát a király mindennap bément, lehet még ötször, hatszor is a konyhába, s kérdezte a szakácsnőt, hogy hát hogy viselkedik a gyermek.

— Nagyon jól. Hát olyan ügyes egy gyermek, hogy azt ki nem lehet mondani. Akármit kérjek, csak megmondom, hogy erre van szükségem, azonnal megyen, s behozza a kezem alá. Hát ezen én csodálkozom — azt mondja—, hogy nem tud beszélgetni mégse. Hátha kicsinyként megtanul hát ma s holnap.

Eltelnek hetek, eltelnek hónapok, eltelik esztendő, hogy ott a gyermek. Hát úgy megszerette mindegyik a gyermeket, hogy a lányoknak szüvük szakadott meg, úgy csókolták, hogy hát testvérnek fogadták.

— Hát édesapám, meg nem engedjük, hogy kiadd, ha utánna jó valaki, akkor se engedjük meg, hogy kiadd innét. Itt üljön velünk a gyermek.

Hát a gyermek fejlődött, az olyan szépen nőtt, hogy szemlátomást nőtt, s testesedett, s minél tovább, örökké nagyobb lett. Már esztendők teltek el, hogy ott van a gyermek. Láta, már elég ügyes, ért mindent, amit mondott.

A király elment minden vasárnap feleségestül, s a lányok mind elmentek a templomba hintóval.

S egyszer azt mondja a szakácsnő neki:

— Nemtudomka, megengednéd, hogy én elmenjek a templomba? Sose tudok elmenni. Látom, elég ügyes vagy, s amit mondok, mindent megfogadsz, jó szófogadó gyermek vagy. Hát — azt mondja — én elmegyek a templomba, s én neked egyéb dolgot nem adok, csak vigyázz a tűzre. Odatettem a levest főzni, a leves fel van főzve, s le van habozva szépen. Én tettem belé, ami kell egyebet, csak sót nem tettem. Nahát nézd csak, Nemtudomka, lesz egy félórája, hogy elmentem, addig kell annak a húsnak főni. Akkor te tégy bele sót, s megmutatom neked, egy evőkanállal, annyit tégy bele, hogy főjön egy kicsit ízével, sóval is az a leves. S arra vigyázz, nagy tűz ne legyen, hogy ne főjön erőst az a leves, hanem csendes tűzön főjön, mert akkor zsírosabb, hogyha csendesen fő. Nehogy kifusson a leves, akkor a zsírja elfut. Hát ügyelj fiam, mostanig mind a szavamat megfogadtad — azt mondja —, hát fogadd meg ezt is, hogy úgy csinálj, ahogy én mondom. Egy-egy szál fát vagy kettőt tégy a tűzre, hogy ne főjön erősen. Megértetted-e?

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hát megtudod akkor, jó lesz, ha úgy csinálsz, ahogy mondom. Nézd csak, Nemtudomka, én hamarabb kijövök, mikor a pap keresztet vet a népre, lemondja az áldást, akkor én is jövök haza.

S azzal a szakácsnő elment. Még intett a gyermeknek, hogy ő megy. A gyermek intett, hogy menjen, de hát nem szólott. Felöltözött a szakácsnő nagy örömmel, hogy most ő is mehet a templomba.

Hát elment a szakácsnő. Ez nekikerült, s a levesbe belévette a macskát, s visszafedte, s azzal főtt a leves. Egyszer jó a szakácsné, kiharangozták a templomból.

— Na, Nemtudomka, főtt a leves?

Azt mondja:

— Nem tudom.

Fut, s hamar a szakácskanál, s egyet kever a levesen a szakácsné, s hát felfordúl a macska nagy kopaszon, a bőr, a szőr mind le volt menve róla, s a szeme kipattant a fejéből, csak a gödre volt meg a macskának.

— Jaj, Nemtudomka, mit csináltál — azt mondja — hát hogy esett belé a macska a levesbe? Jaj, jaj, jaj! Mindjárt jön a király, és ki kell tálaljam, hát most mit teszek ki? Mit csináltál, Nemtudomka?

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hát én megmondtam neked, hogy fedd be, hogy legyen befedve. Biztosan beléugrott a macska.

— Azt hitte, hogy a macska ugrott belé. — Biztosan kifedted, s úgy felejtetted fedetlen, s a macska beléugrott.

— Nem tudom.

— Nahát, te nekem megvetetted most az ágyat.

Hát egyet rávágott a szakácskanállal a nyaka csigájára a gyermeknek. Rávágott mérgében, mert erőst meg volt ijedve, hogy hát jönnek, s kell a leves, s nincs. Hát a gyermek nagyon kezdett sikítani, bőgni, mert ő nem kapott soha idáig verést. S éppen akkor érkezett bé a kocsi az udvarra. S éppen ott az ajtó előtt kellett elmenjen a kocsi. Hát meghallották azt a nagy sírást. Mindjárt megállították a kocsit, s leszöktek a lányok hamarább, utánuk a király.

— Mi baj, mi baj, miért sír a gyermek?

— Hát — azt mondja — hallgassa meg felséged, hogy mit csinált. Reá hagytam a levest, s mostanig mindig szót fogadott ez a gyermek. S ni, a macskát — azt mondja —, nem tudom, hogy ugrott belé a levesbe, immár nem lesz leves délre.

S azt mondja a király:

— Ha nem lesz leves, nem lesz. Nincs mit enni, ha nincs leves? Van ott egyéb — azt mondja —, ha nincs leves. A gyermeket nem kell verni.

A lányok is sipítanak:

— Ne verje a gyermeket! Hogy merte megverni?

Hát, mondja magában a szakácsnő, hát jó, hát azért haragusztok, hogy rácsaptam. Hát azért még nem nagy baj. Csak hogy engem ne bántsatok.

Azért volt ott mit enni adjon, volt egyébféle. Egy királynak nem kell elbúsulni, hogy mit esznek. Hát ez eltelt. Lejárt ez a hét. Akkor a héten olyan jól viselte magát a gyermek, hogy a világerő meg nem szegte, amit mondtak. Megtett mindent, de gyorsan. Hát újra megbízta a szakácsnő benne, hogy olyan jó szót fogadott egész héten. Eljő a vasárnap.

— S na, fiam — azt mondja—, elengedsz ingemet még ma a templomba? Úgy csinálsz, mint ma egy hete?

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Fiam, megőrzöd a levest máma? Nézd csak, fiam, a levest befedve kell tartani — azt mondja —, s hogyha valamit teszel, sót belé, fedd bé mindjárt a levest. Nagy tüzet ne tégy. Hát édes fiam, csinálj úgy, ahogy én mondtam, mert akkor én is szeretlek, s a király is szeret. Látod a királykisasszonyok örvendenek neked, hát ha ilyesmiket csinálsz, akkor nem szeretnek.

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hát elmehetek a templomba?

— Nem tudom.

Hát elment újra a szakácsnő, kiöltözött, s jól meghagyogatta, hogy vigyázzon a húsrá, s csak só kell bele egy félóra múlva.

Nahát elmegyén újra a templomba, s itt Nemtudomka tüzel. Egyszer nekikerül, mikor eltelt a félóra, s annyi sót belétett a levesbe, hogy három szakácskanállal merítette belé a levesbe, de nem sót, hanem hammat. Három szakácskanál hammat oda belévert, belétöltötte a levesbe.

Nahát egyszer jó haza újra a szakácsnő, nagy szorgosan fut neki a levesnek, s egyet kever rajta a kanállal. Hát olyan sűrű a lé, hát tiszta lúg. Hát milyen, amibe hamu van?

— Jaj, Nemtudomka, milyen piszkos lé ez — azt mondja —, mit csináltál?

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hát nézd — azt mondja —, ezt én nem tudom kitenni az asztalra, hát most mit szól a király, ha megtudja?

Azt mondja:

— Nem tudom.

Úgy megvágta pofon a gyermeket, hogy nagyot csattant a képe.

— Mert tudd meg, hogy úgy csinálj, ahogy én mondom. Ne rontsd el az ételt. Most mit szól nekem a király, hogy nem lesz leves?

— Nem tudom — azt mondja.

Sírt, sikolt úgy, hogy megvágta pofon, akkorát sikolt, hogy elhallott ki az utcára. Hát jött a kocsi újra, s a király megérkezett a feleségével s a lányaival. Hát megint sír a gyermek.

— Mi a baj, mi a baj, miért sír a gyermek? Talán megverte?

Azt mondja:

— Csak egypár pofont adtam, ne mit csinált! Megtöltötte hamuval a levest.

— Ha megtöltötte a levest, ettem egész héten levest, mindennap, meg eszünk ezután is s ne verje ezt a gyermeket, ne bántsa, megmondtam, hogy a gyermeket ne bántsa.

— Ne bántsa a gyermeket — siratták a lányok a gyermeket, úgy sajnálták.

Nahát, újra kijött ebből a bajból is. Ettek, ebédeltek, békességesen, nem volt semmi baj. Hát megint a gyermek olyan kedvében járt a szakácsnénak, hogy mindent a keze alá adott. Söprögetett, s úgy dolgozott ott, hogy mint egy szolga. No hát, megint ki volt javulva a gyermek. Hogy olyan rendesen dolgozott, hát újra megbízta magát a szakácsnő. Eljött a harmadik vasárnap.

— Nemtudomka, megengeded, hogy elmenjek a templomba?

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Nézd csak, fiam, most leves nem lesz. Levest nem bízok rád. Most be van téve — azt mondja — egy sült malac az ízébe, guduba, sül, arra vigyázz fiam! Hogy nagy tűz ne legyen, nehogy elégjen. Nézd csak — azt mondja —, szépen egyik oldala immár meg van sülve, s megfordítottam, s csendes tűzzel hadd piruljon az a malac délre. S arra vigyázz — immár abba nem kell semmi só téggy, sem semmit — csak arra vigyázz, hogy nagy tűz ne legyen! S én elmegyek a templomba.

Azt mondja:

— Nem tudom.

Elment a szakácsnő a templomba, s ahogy elment, hát úgy megrakta az espartot, úgy megrakta fával, amennyi csak belément. Hát ott akkora tűz lett, mint pokolba. Bizony a száraz fát mind rárakta, hát meggyűlt egyszerre. Hát az úgy elégett az a sült malac, hogy füstölt. Olyan füst volt odabent, hogy nem lehetett látni. Hát egyszer jó a szakácsnő. S még az utcán megérezte a szagát. Na, most aztán elégette a malacot — azt mondja. — Elégette, most mit teszek én az asztalra, miféle sültet? — Fut bé, hát olyan füst van a konyhában, hogy kendővel kellett verjék ki onnan a füstöt, hát nyuvadtak meg, fulladtak meg. Kinyitja csak, hát volt, hogy lángot

vessen immár az a sült malac, hát úgy égett, úgy füstölt, hogy tiszta szénné váltott.

— Nahát te, Nemtudomka, megint elkészítetted a délebédet. Most mit teszek a király elé? Mit szólnak nekem most ehhez, hogy megint elpároltam a délebédet?

Azt mondja:

— Nem tudom.

Úgy megvágta a gyermeket pofon úgy, hogy a gyermek úgy sikoltott, hogy nem bír magával. Megérkezik a király, s odaáll az ajtóba:

— Mi baj megint, mi baj ismét? — azt mondja. — Mi van itt?

Kezdett sírni a szakácsné nagyon:

— Felséges király — azt mondja —, köszönettel vagyok, idáig való szolgálatomon helyt álltam, s úgy akartam, jó legyen, de mióta idekerült ez a gyermek, egy jó délebédet vasárnap, ha ki van rendelve, nem tudok tenni elé. Akkora tüzet tett, hogy mind megégett a sültmalac. Vagy őt tegye ki innét, vagy én itt hagyom a szolgálatot — azt mondja. — Ha őt ki nem teszi innét, akkor én itt hagyom.

— Hát kiteszem őt. Őt teszem ki, maga csak maradjon vissza, csak ne verje — azt mondja. — Kár, hogy veri. Mondja meg nekem, mert én segítek a bajon, de ne verje a gyermeket.

De a lányok sírnak, sápítnak, hogy miért veri a gyermeket.

Nahát, azt mondja a király a gyermeknek:

— Nemtudomka, neked nem tetszik itt a konyhában. Úgy akartam, jó sorod legyen itt, benn vagy, s nem tetszik, nem fogadsz szót, kiteszlek a tyúkász mellé. Ügyelj, segíts a tyúkásznak a tyúkokat etetni, itatni. Vagy — azt mondja — neked nem is muszáj, hogy csak etess, itass, hogy segíts hajtani este az ólba őket, s reggel, mikor jönnek ki, meg kell olvasni, s este is, mikor mennek bé, meg kell olvasni őket. S ennyi a te bajod — azt mondja —, s egyébre nincs semmi gondod. De nem is tyúkásznak, hanem odateszlek a tyúkász mellé, hogy a tojásokat szedd esze, segíts neki béhozni. Segíts a tojásokat esszeszedni — azt mondja —, s béhozni a szobába. Ez lesz a te dolgod. S fogadj szót a tyúkásznak, s neked ott se lesz rosszul sorod. Akkor a szakácsnőt itt hagyod, mert nem tudtok egyezni.

No hát a gyermek megörvendett, hogy kiteszik őt oda. Hát ő jól viselte magát egy hétig, kettőig, olyan jól viselte magát, örökké a szakajtóval,

örökké a tojásokkal, hogy szörnyű. Volt egy rettentő nagy láda, s az teli volt tojásokkal. Erőst sok tyúk volt. Jól viselte magát, hát örvendezett a tyúkász neki. Hát nemcsak azt csinálta, hogy csak a tojásokat szedje esze, elment, s vizet töltött, ha látta, hogy nincs víz, hát ment, s a tyúkoknak töltött vizet. Segített úgy, hogy mit nem mondott is megtette. Olyan jó kedvébe vált a tyúkásznak, hát kérdezte a király a tyúkászt, hogy viseli magát a gyermek?

— Nagyon jól, semmi hiba nincs benne. Még többet csinál, mint amit kéne. Hát itt — azt mondja — az volt neki mondva, hogy csak a tojásokra vigyázzon, de ő még enni is ad, még vizet is hoz, hiába mondom, hogy ez az én bajom. Segít kitakarítani, kipucolni mindennap — azt mondja — az ólt.

Azt mondja:

— Ne engedje, hogy dolgozzék olyasmiket a gyermek, csak a tojásokkal legyen baja!

— Hát én teszem alá, hát — azt mondja — ő így szereti, hogy mindenhez hozzáfogjon.

Nahát, mondom, hogy lehet egy hónapig olyan jól viselte magát, ott a tyúkász mellett. Egyszer nekikerült, s a tojásokkal kezdett labdázni. Így bánta

kapóra, egyik jött le, s a másikat hajította fel, két kézt örökké a tojásokon. Kit kifogott, s amíg egyet kifogott, még tíz is leesett, és esszetörött. S ez így ment mindennap, hogy még száz tojás is hiányzott. Hát a tyúkász észrevette, hogy a tojások nem gyűlnek, mint eddig. Jelenti a királynak:

— Fölséges király, nem tudom, mi van — azt mondja —, de a tojások nem gyűlnek úgy mint azelőtt hogy gyűlt, hogy olyan jó sok tojás jött bé, most mindennap kevesebb a tojás.

— Hát mi oka lehet? Nem tojnak a tyúkok?

— Hát nem tudom, de hát egyre kevesebb a tojás.

— Ejsze, meg kell nézni a gyermeket — azt mondja —, hogy ő nem teszi el a tojást, nem adja oda valakinek? Utána kell nézni.

Hát egyszer a tyúkász megbújt, s leste, mit csinál. A tojásokat esszeszedte egy jó szakajtóval, s kihozta, az udvar közepébe, letette, s akkor hánta fel őket, hánta fel. A tojások jöttek le, s amíg egyet kifogott, hát még tíz is eltörött, hogy tiszta tojás volt a hely, tiszta sárga. Ezt meglátta a tyúkász, s elment, s a királynak megjelentette:

— Fölséges királyom, már megtudtam, hogy hányat üt az óra. A gyermek

hibája, hogy a tojás kevesebb. No — azt mondja —, hogy labdázik a tojásokkal, hajigálja kapóra, s nem bírja kifogni, hanem olyan szaporán hajigálja fel őket, hogy amíg egyet kifog, még tíz is kárba megy.

— Hát akkor nem teszem el, csak én egyéb dolgot adok neki, hogy a tojásokhoz ne nyúljon.

Azt mondja neki a király:

— No fiam, ha nem fogadsz szót, hogy a tojásokkal vigyáz, ne törjenek esze, akkor a tojásokhoz ne nyúlj többet! Hadd el, a tyúkász esszeszedi.

Hanem

teneked arra lesz gondod, hogy a tyúkokat behajtani és bezárni, s mikor jönnek ki reggel, olvasd meg őket, hogy megvannak-é? Ennyi a te dolgod, egyéb semmi, tojásokhoz többet ne nyúlj.

Nahát a gyermek úgy is tett. Tyúkokat béengedte, és bezárta, s reggel, mikor csapta ki, olvasta meg őket, és írta fel hogy hány van. S immán tudta a tyúkász, hogy hány van, mert ő megoldvasta.

Hát telik ma és hónap, s telnek hónapok el, s olyan jól viseli magát, hogy megint úgy megszerette a tyúkász, hogy nem adta volna sokért. Egyszer hát a tyúkok kicsibb, mindig kicsibb. Hol húsz hiányzik, hol harminc hiányzik. Hát megijed a tyúkász, hogy hát mi az oka, hogy kicsibb a tyúk, hogy hol vannak a tyúkok, hogy mindennap hiányzanak. Azt mondja a király, hogy meg kell nézni, hogy a gyermek nem bántja-e őket, vagy nem adja-é valakinek oda a tyúkokat, nem adja el, vagy mi. Hát a tyúkász megbújt és leste, hogy mikor csapja ki a tyúkokat reggel. S mit csinál Nemtudomka? Elvett egy pálcát a kezébe, és tizedelte meg a tyúkokat. Kilencet kiolvasott, és a tizediknek olyat ütött a fejibe, hogy fordult fel a tyúk, dögglött meg, s akkor tette le. S akkor a más kilencet újra kiolvasta, s a tizediket úgy megkoppantotta, hogy megdögglött. Hát ez így ment, hát még ötven tyúk is megdögglött egy nap. Mikor meglátta a tyúkász, elment, s megjelentette a királynak:

— Felséges király, tegye el ezt a gyermeket innét, maholnap nem marad még egy tyúk se.

— Hát miért?

— No — mondja —, tizedeli meg a tyúkokat, azért fogynak a tyúkok, kevesebb mindennap a tyúk. Olvas kilencet, s a tizediket üti meg.

— Na — azt mondja a király —, nem baj, ha így van, elteszem innen a gyermeket a kertész mellé, a virágoskertbe.

Bétette a virágoskertbe a kertész mellé, s azt mondja a kertésznek:

— No, ezt a gyermeket ide teszem segítségül, s ha nem dolgozik, ott sétáljon veled, hogy teljen neked is jobban az idő, s vigyázz rá, hogy nehogyan valami baja essék a gyermeknek.

Hát maga mellé vette a kertész a gyermeket, s meghordozta az egész kertben, s ni, a virágoskert erőst, erőst szép volt. Meghordozta az egész kertben, azt mondja:

— Ez ilyen virág, ez olyan virág, ismered-e őket?

— Nem tudom.

— Hát ezeket kell öntözgetni, vigyázni rájuk, nehogyan egy madár leszedje azt a szép gyönyörű virágokat. Ott jó lesz neked, fiam, ügyelj, velem maradsz?

Azt mondja:

— Nem tudom.

Nahát, a gyermek olyan jól viselte magát, olyan jól viselkedett, ha meglátott egy gazocskát, kihúzta a virág töviről, s söprögetett mindig ott a virágágyások között azon az úton, hogy tisztaság legyen, hogy úgy szerette a kertész, hogy nem adta volna ki egy világért maga mellől. Látta, olyan okos, figyelmes a gyermek.

Eljött a vasárnap, készültek a templomba. Hát a küsebbik királylánynak kezdett fájni a foga. Azt mondja a király:

— Na leányom, öltözzetek, menjünk a templomba!

Azt mondja a küsebbik:

— Édesapám, én nem bírok elmenni a templomba, úgy fáj a fogam, hogy nem bírom ki.

— Na, ha nem tudsz eljönni, akkor maradsz, itt-hon maradsz, nem muszáj eljönni, akkor aztán idehaza maradsz, s mi elmenyünk.

Hát a leány felült az első emeletbe az ablakba, s nézett ki. Nézte ő a gyermeket. Hogy látta, hogy olyan fürge az a gyermek, úgy serénykedik, a kertésszel úgy egyezik, hát nagyon. Szerette hát ő, ezért nem ment, neki nem fájt a foga, csak azért akart itthon maradni, hogy ő lássa a gyermeket. Hát úgy szerette azt a gyermeket, nem tudta, mit csináljon. De a gyermek olyan szépen nőtt, hogy immár fickó lett belőle, immár nem gyermek volt, hanem olyan legényke. Olyan gyönyörű szép volt, hogy, hogy, hogy, ... nem lehetett kimondani.

Hát egyszer azt mondja a kertész:

— Nemtudomka, vigyázzál te a kertre, hogy én elmenjek a templomba. Látod, minden vasárnap mennek más fiatalok, én mindig itt vagyok ebbe a kertbe. Vigyáznál itt a kertre?

S azt mondja:

— Nem tudom.

— Nézd csak, fiam, én adok egy csengettyűt neked a kezébe, s csak sétálj itt az ösvényen, itt ezen az utcákon a virágok között, s csengess. S akkor a madarak félnek, nem jönnek ide. Arra vigyázz, nehogy valami bejöjjön, s a virágokat leszedje!

S a kertész esszeszedte magát, kiöltözött, s elment a templomba. Nemtudomka otthon maradt. Hogy elment a kertész, hát eszibe jutott neki a sípocska, amit adott a lovacska, előveszi a sípocskát, s beléfúj. Hát egyszer jön az, bizony csak ott termett a lovacska, egy ezüstszőrű lovacska. Tiszta ezüst szőre volt. Odajön, és azt mondja:

— Mit parancsolsz, kicsi királyfi?

— Azt parancsolom, hogy ezt a kertet úgy ki kell rugatni, ezt a virágokat, hogy még a gyökeréből se maradjon a földben! Úgy ki kell rugatni!

— Azonnal nyúlj bé a fülembé!

Bényúlt az egyik fülébe, s kivett egy nyerget. Azt mondja:

— Tedd fel a hátamra. Nyúlj bé most a másik fülembé!

Bényúlt a másik fülébe, kivett egy rend ruhát onnan s csizmát, aztán csákót, mindenfélét, királyi ruhát, amilyenben királyfiak szoktak járni, olyan ruhát, tiszta ezüstöt.

— Most ülj fel a hátamra.

Felült a hátára, de azt észre sem vette Nemtudomka, hogy a királykisasszony néz az ablakon. Felült a lovacska hátára, s vagy háromszor a kertet megkerülték, s még egy virág sem maradt a talpán, mind kirugatta. Olyan lett ez a virágoskert, hogy nem ismerték, hogy melyik az ágyas, hogy tiszta egyenlő lett, mint hogyha a disznók jártak volna benne, azok összetúrták volna. No akkor leszökött a hátáról. Azt mondta a lovacska:

— Na, most aztán tedd vissza a fülembé a ruhámat a nyerget, mindent.

Visszatette a fülébe, s akkor csak eltűnt újra az a lovacska. Táltos volt, táltos ló, s eltűnt.

Hát egyszer jönnek a templomból, de előre jött a kertész. Hát, hatalmas Isten, mikor meglátta a kertet, hogy milyen, szinte kétségbeesett.

— Hát mi lelte ezt a kertet, Nemtudomka? Ki járt itt, mint csináltak itt ennek a kertnek, ilyen nagy disznóságot, marhaságot? Hát most mit szól a király, ha meglássa a gyönyörű virágoskertet — azt mondja — így összerondította, összevegyítette a földdel.

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hát nem tudod, ki járt itt?

— Nem tudom.

Az is úgy megvágta pofon a gyermeket, hogy kezdett ordítani a gyermek. Hát jön a király akkor ott a kert mellett elé. De azt a leány végignézte, hogy mit csinált Nemtudomka. De mikor meglátta, hogy Nemtudomka milyen legény lett, mikor kiöltözött abba a ruhába, hát szinte odapesellett örömbé és szerettibe, még jobban szerette, mikor meglátta.

Nahát, azt mondja a király:

— Mi van itt, mi lelte a kertet? Mi van itt a kerttel?

A kertész azt mondja:

— Hát életem, halálom, kezébe ajánlom, ni, elmentem a templomba, s ráparancsoltam. Mostanig milyen szót fogadott, s mindent úgy csinált, ahogy mondtam, s még többet tett, mint amennyit mondtam, s most is elhagyogattam, s nem mondja meg, hogy ki járt itt, vagy ki csinálta ezt. Ne — azt mondja —, a virágok mind tönkre vannak menve.

— Na nem baj semmi, majd lesznek kertészek, akik visszaültessék. A gyermeket ne bántsátok — a király így mondta.

Na, erre mindjárt vagy hatszáz kertészt hozatott a király. A virágokat ott gereblyézték, ott csinálták az ágyasokat, a virágokat visszaültették, öntözték, és a virágok mind megfogantak, mind visszafogódtak. Hát másnapra újra olyan gyönyörű kert lett belőle, mint amilyen volt azelőtt. A kertész nem mert elmenni a templomba, hanem várt egypár hétig. Látta, hogy olyan jól viselkedett, s hogy öntözgette örökké a virágokat, hogy futott, hogy nyargalt, örökké öntözgette, hogy éljenek azok a virágok, s minél szebbek legyenek, s gyomlált, s takarított. Hát látta, hogy úgy igyekezett a gyepnek, azt mondja:

— Én immár elmegyek újra a templomba, látom, hogy ügyes a gyermek, vigyázz a virágokra, elmenyek. Nemtudomka, el fogok én menni — azt mondja — a templomba. Ügyelj! Arra vigyázz, hogy nehogy vagy egy

madár bejöjjön, s leszedje a virágokat, vagy egy vadállat, aki esszetúrálja. Hát erre vigyázni kell. Csengessél, hogy féljenek.

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Nahát, csak így csinálj, ahogy én mondom.

Újra kiöltözött a kertész, s elment a templomba. Nemtudomka ottmaradt, sétálgatott a kertben. Egyszer mit gondol, mit nem, újra beléfúj a sípba, Hát egyszer jön az aranyszőrű paripacska. Immár aranyszőre volt. Jó s:

— Mit parancsolsz, kicsi királyfi?

— Én azt parancsolom — azt mondja —, hogy ezt a virágokat úgy kirugasd innét, hogy még gyökere se maradjon a földben.

Hát nem kellett kétszer mondani a lovacskának.

— Hát nyúlj bé a fülembe!

Kivett egy nyeret a füléből, kivett egy nyeret, s ruhát, s le sarkantyúig minden tiszta színarany. Mikor kiöltözött, hát a királyleány odapesellett, mikor meglátta az emeleten, hogy a legény milyen vitéz. Felült arra a lóra, s úgy ment, mint a világ ördöge ... úgy Összevissza, keresztül-kasul járta azt a kertet, hogy még egy virág se maradt, de még egy ágyas se, semmi formája nem volt annak a kertnek.

Nahát, egyszer jó a kertész, de a lovacska aztán eltűnt újra. Elment, s a gyermek ott sétált, ballagott a virágok között. Jó a kertész, azt mondja:

— Nemtudomka, mi van a kerttel? Nézd csak meg a kertet? Tetején is virágok vannak, kereken felaggatva, amint rúgta ki, hát a virágok a kert tetején is, utcán, mindenütt. Ki járt itt, mondd meg, Nemtudomka, mit csináltak újra a kertnek?

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hogy nem tudod, ha egyszer te kellett vigyázz!

— Nem tudom.

Akkor hars, pofon a gyermeket újra. Hát jó is a király mindjárt.

— Hát mi van itt újra — azt mondja —, mi van itt ezzel a kerttel?

— Hát nem tudom, felséges király. Én elmentem a templomba, s lelkére kötöttem, hogy vigyázzon, s nem tudja megmondani, hogy ki járt itt, s többet hogy: nem tudom. Hát most mit csináljak?

Azt mondja:

— Hát miért verted meg?

— Hát hogyan verjem, akkora kárt csinált?

— Hát ne verd a gyermeket, még vannak azok a kertészek, még élnek — azt mondja —, s megcsinálják. Ne verd meg a gyermeket.

No de a lány, hogy sikoltozott le az emeletről, mikor meglátta, hogy pofonvágta, hogy ne üsse a gyermeket, hogy! Úgy sikoltozott hogy akkor nem fájt a foga. Akkor is otthon maradt, a fogát fájlalta, s nem ment el a templomba. Nahát, a lány nem mondta meg az apjának hogy a gyermek csinálta ezt. Nem mondta meg, nem árulta el, csak úgy szerette a gyermeket, hogy gondolta magában, hogy ő nem megy férjhez, hogyha nem lesz az ő ura ez a gyermek. Így gondolta magában.

Nahát, visszacsinálták úgy, ahogy volt, visszaültették újra a kertet. Addig öntözték, addig dolgoztak vele, hogy megfogództak azok a virágok, újra gyönyörű szépen virultak, hogy gyönyörű szépen volt.

Hát akkor újra mondja a kertész.

— Nézd csak, Nemtudomka, most a virágok újra szépek, s rendben vannak. Én újra el fogok menni a templomba, s te vigyázz! Vigyázz, mondd meg bárhogy, mi járt itt, hogy mi teszi ezt. Hogy van az, mikor én itthon vagyok, hát nincs semmi baja a virágoknak, s ha elmegyek, mindjárt baj van?

Azt mondja:

— Nem tudom.

Elment újra a templomba a kertész, s a gyermek otthon maradt. Alighogy bement a templom ajtaján a kertész, ő nézte, újra belé fűjt a sípocskába, s hát jő a gyémántszőrű paripacskó. Már akkor gyémánt szőre volt. Azt mondja:

— Nyúlj belé, kicsi királyfi, a fülembe, s vedd ki a ruhádat, s vedd ki a nyeret. De mit parancsolsz, kicsi királyfi?

S azt mondja:

— No, mit parancsolok, hogy ezt a virágokat úgy ki kell rugatni, hogy még fa se maradjon talpon. — Mert egész kereken fák koszorúzták a virágos kertet. Különb-különbféle gyümölcsök rajta. — Még a fák is mind kidőlnek.

Kivette újra a ruháját. Olyan ezüstnyeret s ezüstruhát fel, csákóig, csizma, minden tiszta ezüsből. Aztán olyan sarkantyú rajta, hogy nahát. Mikor kiöltözött szépen, azt mondja:

— Most ülj fel a hátomra.

Felült, s akkor megindult újra a kertbe, háromszor megkerülték, s még a fák is mind egybeborultak. Gyökerükből kijöttek, úgy kirúgta. Na, akkor meg-álltak, leszökött a lóról, s visszatette a fülébe a nyerget, mindent, s a lovacska elment, s Nemtudomka megmaradott.

Egyszer jő a király, azt mondja:

— Még a templom ajtajában is virág van. Még ott is virággyökerek vannak. — Félre volt a templom, messze a virágoskerttől. — Még ott is — azt mondja — s amint jövünk, mint úrnapiján szokták hinteni a pap előtt az utat meg, hát úgy meg van hintve virággal, az út is tele van.

Jő a kertész, és azt mondja a királynak:

— Nem tudom, mi van a kerttel, s mi járt itt, hát nem tudhatom, s Nemtudomka nem tudja megmondani. Hát immár nem mennek soha templomba, de azt is megmondom, ha el nem teszi innét azt a gyereket a kertből, akkor én hagyom itt a kertet, nem szolgálok tovább.

Azt mondja a király:

— Nem mész te sehová, maradsz tovább, a gyermeket elteszem.

Hivassa mindjárt a gyermeket magához, azt mondja:

— Nemtudomka, ha nem tetszett neked itt a szép virágoskertben, ezt a jó illatú virágokat nézni, szagolni, tisztán voltál, tisztaságban, jól volt dolgod, s ha nem tetszett, elteszlek a disznók mellé, disznópásztornak.

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hát vagy tudod, vagy nem, oda mész, fiam. A konyhán se tetszett, a tyukász mellett se csináltál jól, itt se tudtad megőrizni, akkor elmész disznópásztornak.

Azt mondja:

— Nem tudom.

Kivette a gyermeket azonnal, odatette a disznópásztor mellé. Mondja a kanásznak, hogy:

— A gyermeket ide teszem, s itt kísérje ezt a disznókat veled, menjenek, vigyázzon a disznókra, mert egyébire nem való. Mindenütt csak a kár, a kár. Nem muszáj nekem ezt művelje, csak ne bánts, akármit csinál a gyermek. Mondd meg nekem, ha hibát csinál, de ne bánts a gyermeket, viseld jól gondját!

Ételt, italt azt evett, amit a király, jól tartották, az megvolt neki. Olyan szép legény lett immár, olyan gyönyörű szép, daliás legény lett, hogy,

hogy... az ember kívánta ránézni.

Hát a királynak volt három leánya, s immár a leányokat ő férjhez akarta adni. S kihirdette az országban, hogy jöjjenek a legények, azok a királyi fiak bárók, hercegek, akik nősülni akarnak, mert ő a leányát férjhez akarja adni. Hogy a leányai válasszanak belőlük. Kihirdette, kitette írásban, s akkor a három leányának adott három aranyalmát. Azt mondja:

— Na, leányaim, jönnek most mindjárt a legények, királyi fiak, hercegek, bárók, mind az ország nagyjai, s válasszatok magatoknak embert! Ki melyiknek tetszik, ahhoz hajítsa az almát.

Jól van, hát ki is hirdette a király, s a három aranyalmát megvette, s odaadta a három lányának, s azt mondta, hogy:

— Most felültök velem a trónra. — Ő felült közbül, s a leányai mellette.

Nahát, sorba álltak a legények, kétfelül vigyázkodnak a leányok. Hát egyszer a legnagyobbik leány, odadobta az almáját egy legénynek. Na, immár jött a másikra a sor. Az is vigyázkodik, vigyázkodik idetovább, az is odadobta egy másik legénynek. Nahát, immár választott két leány, de a küsebbik nem talál magának valót. Az nem dobta oda senkinek az almát.

Egyszer jó Nemtudomka, disznókkal haza. Hát mint jött, hát úgy kitanította a disznókat, hogy úgy jöttek, mint a katonák, sorba. Aztán mikor kezdett furulyázni, a disznók táncoltak. Hát az a sok királylegény, mikor meglátta, hogy hogy jön az a disznópásztor bé egy kapun a disznókkal, hogy ő milyen szépen furulyázik, s a disznók táncoltak rá a furulyaszóra, hát nevetett az egész, még a király maga is. Hogy ez a Nemtudomka, hogy kitanította a disznókat, mint a katonák, olyan szépen glédában jönnek.

Nahát, mikor béjött, a disznókat becsapta egy nagy akolba, s akkor ő odament, hogy ő is lássa, vigyázkodjék meg, a sok fényes legénység mit csinál ott. Bément oda, béállott ő is. Ott nézte egyiket is, másikat is. Hát egyszer, amint ott vigyázkodik a többi közt, úgy meghajította az almával a kicsi királykisasszony mellbe, hogy szinte hanyatt esett Nemtudomka, s ki is fogta az almát. No de mikor ezt a király meglátta, hogy a lánya kinek hajította az almát, úgy megharagudott, olyan mérges lett, hogy azt hitte, hogy leugrik onnan a trónról. Hogy miért szégyenítette el úgy az ő lánya. Sok fényes királyfi, sok legénység ott van, hogy egyik szebb a másiknál, s azokból ő nem választott magának, hanem a disznópásztort. Mit gondol? Hát az apja erőst megszégyenült, a király meg a testvérei is, a leányok.

— Na—azt mondja a király —, vége van mindennek immán — s leszállott a trónról. — Na, leányom, hát te szégyent csináltál nekem, s így leszégyenítetted a kastélyomat. Hát le is út, fel is út. Kitagadlak, hogy nem vagy gyermekem. Hát te nem tudtál választani ebből a sok legényből, hogy milyen szép daliás legények vannak, egyik szebb a szebbnél, s nem tetszett neked ezekből, hanem éppen ezt a disznópásztort választottad magadnak? Hát kitagadlak, nem vagy a gyermekem.

A leányát kitette, kihajította:

— Legyen a férjed, amint kerestél, olyannal élsz, de ki innét a kastélyomból!

S kihajította a kastélyon kívül, a várkapunál kijebb, csináltatott deszkaódét, s a leányát oda tette bé az urával.

— Ez lesz a ti kastélyotok, ez a deszkaódé, itt laktok, ha éltek, ha haltok, nem bánom, nem tartok számot hozzátok.

A két leányának csinált egy olyan lakodalmat, hogy huszonnégy nap tartott, de ezek ott keservesen sírtak abban a bódében, mert még az se volt, mit egyenek. Nem búsult volna úgy is a király leánya, csak beszélgetett volna Nemtudomka, s hogy megindult volna a szóló nyelve neki. Az volt nehéz, hogy ő nem tudott vele beszélgetni. Nahát, meglett a lakodalom, eltelt mindenféle, hát mind a két leány ott maradt a királlyal. Hát jól voltak, örvendeztek, ott magukban, s ezeket csak nevték. Hát egyszer megunták magukat, immán hiába ülni, azt mondják a vejek az apjuknak, hogy:

— Fölséges királyatyám, immán kíváncsiak volnánk, elmennénk vadászni kicsit, élvezzük ki már az erdő közt is.

— Hát fiam, ha kedvetek van, elmehettek.

Na, kiválasztottak két paripát, majd meg felültek, s neki indultak vadászni. Nemtudomka kiállott a bódé ajtajába kívül, s nézte őket. Még a csípőjére vágta a kezét, s nézte a sógorokat. Hát egyszer, mikor odaértek, hát azt mondják:

— Na sógorka, gyere te is vadászni.

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hát te nem is tudsz semmit, jó, hogy el tudtad venni a király leányát. De vadászni nem vagy ura menni.

S azzal megsarkalták a lovakat, s elvágattak, az a két sógor, s Nemtudomka ottmaradott. Kacagták, nevték erőst, büszkék voltak azok,

és azt nevelték.

Na, elvágattak, elmentek, s Nemtudomka mit gondol, mit nem, hát elővette a sípocskáját. A felesége nem is látta, elővette a sípját, belefűjt, s hát jő az ezüstszőrű paripa.

— Mit parancsolsz, királyfi?

— Én azt parancsolom — azt mondja —, hogy menjünk vadászni mi is.

— Nahát — azt mondja —, vedd ki a ruhát a fülemből s a nyeret, nyergelj fel, s ülj fel a hátamra.

Hát gyorsan kivette a ruhát a füléből, s kiöltözött tiszta ezüstgunyába. S ezüstszőrű paripacska, ezüst nyereg, minden tiszta ezüst volt. Felült rá, s nem azon az úton ment, mint a sógorok, azok immán el voltak haladva messze, hanem egy közelebbi utat választott magának, hogy ő még előttük odaért az erdőbe. S ahogy beért az erdőbe, mindjárt meglátott egy ezüstkácsát, s lelőtte a vadkácsát, lelőtte azonnal. S azt a kácsát felakasztotta a nyeregkápájára, s felült a nyeregbe, s avval megserült, s vissza megtért. S jó messze el kellett jöjjön, mikor megtalálkozott a sógoraival, hogy azok még nem voltak odaérve, s ő már visszajött, immán visszatért. Meglátták ezek, a két királyfi, hogy jő egy valaki nagy nemes, egy ezüstparipán, hát megcsodálkoztak, hogy hát ők ilyen lovat nem láttak még, hogy ezüstszőre legyen. Hát ki lehet ez a vitéz? De mikor közeledett, hát lássák, hogy ő is tiszta ezüstruhában van, s úgy fénylik, mint a tükör. Hát messze voltak még, akkor már fektéroztak ennek, látták, hogy nagyon gazdag, vagy tudom is én, hát mindjárt megálltak, hát fektéroztak előttük a karddal.

Hát összeértek, jó reggelt köszöntek, megtisztelték egyik a mást, ahogy ők tudták, tisztelegtek, bólogattak, egyik a másnak.

— Na — azt mondják —, talán maga itt is aludt az éjszaka az erdőben, hogy ilyen korán immán megtért?

— Dehogyan aludtam — azt mondja —, máma jöttem el én is.

De nem ismerték, hogy kicsoda.

— Jaj, de szép kis kácsát lőtt le maga, nem adná el nekünk?

— De miért ne — azt mondja —, én eladnám.

— Hát mit kér érte?

— Hát kérés-hagyás — azt mondja —, száz arany az ára.

Mindjárt kivette a zsebiből, és odaadta neki, s azt mondja:

— Hová való maga?

— Én deszkavári király vagyok.

— Jaj, de messze lehet ez az ország, nem is hallottam mostanáig a nevét annak az országnak, hogy deszkavári.

Hát ő azért mondta, hogy deszkavári király, hogy deszkabódében lakott.

Nahát, elvették a kacsát, s azzal megtértek ők is. De ez úgy elvágatott előre, hogy mint a pillangó csak odalett, s amire ezek odaértek, akkora ő már a lóról leszállt, le volt vetkőzve, s immán újra kiállott a kapuba, s csak csípőjére vágta a kezét, s nézte ezeket, hogy jönnek nagy büszkén. Jöttek, hogy lógott a nyereg kápáján az az ezüsttollas izé, kácsa. Hát azok ott egyeztek az úton, hogy hogy megörvendezik az apósuk, a király, az öreg király, hogy milyen vitéz veje van neki, hogy milyen ezüst kacsát lőttek. Milyen becsüt nyernek az apósuktól. Hát ők azzal büszkék voltak. Mikor odaérnek, hát:

— No, Nemtudomka, nem jöttél el velünk vadászni, nézd csak mit lúttünk!

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Te nem is tudsz ennél többet soha, így maradsz Nemtudomkának, s azzal elmentek nagy nevetve, bementek a vár kapuján, s nagy dínomdánom lett. Megörvendett az apósa, hogy milyen szép kacsát lőttek. Az ezüstkacsából akkor vasárnap estére bált hirdetett, egy bált a király, annak az öröme, hogy milyen vitéz vejei vannak neki.

Hát lett egy nagy bál. Letőtt az is, szólott a banda, ezek csak hallgatták ott a deszkabódében, hogy hogy mulattak. Hát egyszer, hogy letőtt a bál, hát újra készülnek a vejek vadászni. Kérik az apósukat, hogy megengedi-e, hogy hát ők menjenek el még vadászni.

— Hogyne engedném!

Megengedte, hát elmentek. Ez is tudott mindenfélét, Nemtudomka, hogy ezek menni akarnak, hát kiállott az útra a deszkabódé elejébe, csípőre vágta a kezét, s nézi őket, hogy ezek nagy büszkén jönnek ki a kapun. Hát köszönnek Nemtudomkának:

— Jó reggelt, sógorka, gyere no velünk vadászni! Nem akarsz jönni vadászni?

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hát nem is tudsz te ennél többet soha. Jó, hogy el tudtad venni a király

leányát.

Hát ők haragudtak na, bosszúból mondták, hogy hát nem tetszett nekik is, hogy a király leányát elvette egy ilyen Nemtudomka. Hát azzal elvágattak előre. Ez is azt várta, hogy egy kicsit haladjanak el. Belefűjt a sípba, s hát jó az aranyszőrű paripa, megáll, s:

— Mit parancsolsz, királyfi?

— S én azt parancsolom — azt mondja —, hogy menjünk utánuk, mi is menjünk vadászni.

— Vedd ki a ruhádat — azt mondja —, s vedd ki a nyeret!

Kivette a nyeret s ruháját, puska, mindenféle tiszta színarany volt. Felült a ló hátára, s egy másik úton elmentek, s még előttük odaértek az erdőbe. Ahogy beért, hát meglőtt abba helybe egy arany túzokot. Tiszta arany tolla volt, azt se tudom, milyen, miféle túzok, elég, hogy tolla volt neki. Lelőtte, s azzal felkötötte nyeregkápájára, s megtért vissza. Hát jó darabig eljött, amikor megtalálkozott sógoraival. Akkor jöttek. Azt mondja az egyik vej a másiknak:

— Nézd csak te, immán újra jön az a vitéz, az a vitéz kell legyen, akivel találkoztunk tegnap. Nézd csak — azt mondja —, most aranyszőrű lovon ül, hát nagy gazdag király kell hogy legyen, hogy ennek ilyen lovai vannak. Hát még soha hírt se hallottam, hogy még ilyen lovak is vannak, mint ennek.

Hát még messze voltak tőle immán fektéroztak ennek, tisztelegtek. No, hát egybe érnek, s azt mondják:

— Jaj, milyen korán megtért maga, talán itt hált az éjszaka?

— Dehogy háltam — azt mondja —, máma jöttem el én is.

— Hát nem adná el ezt a szép aranytúzokot?

— Miért ne adnám?

— Mennyiért adja?

— Száz arany.

Abba helybe kivették a száz aranyat, s odaadták neki.

— Hát kérem szépen, ha szabad kérdezni, mondja meg, hova való maga?

— Deszkavári király vagyok.

— Hát éljen, éljen, a deszkavári király! — megéljenezték. — Hát, nagyon tud maga löni, hogy ilyen gyorsan, ilyen finom állatokat, madarakat tud löni.

Nahát, elbúcsúztak egymástól, s ez megserítette azt a táltost, s amikor azt mondta: no hipp-hopp, hol gondolom, ott legyek, akkor ő már ott volt a deszkabódénál. Leszökött a hátáról, s a ruhát visszatette a helyére, s a lovacska eltűnt. Ő bément, s a feleségének odaadta a száz aranyat.

— Hol kaptad, Nemtudomka, ezt az aranyat?

— Nem tudom. — Nem beszélgetett a feleségével sem. — Nem tudom — azt mondja.

Örvendett, megcsókolta az urát, s örvendezett neki, kacagott, csak fájt a szíve, hogy miért nem beszélget.

No, hát egyszer jönnek a sógorok, és odaértek.

— Nézd csak ni, sógorka — azt mondja —, mit lőttünk, látod-e? Te ilyet nem tudsz löni, nézd csak, ugye mondtuk, hogy gyere te is.

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Nem is tudsz te ennél többet soha, ennek maradsz, Nemtudomkának.

S azzal nagy kacagva elmentek, s bévágtattak a kapun. Hát újra lett nagy öröm a királynál, hogy milyen híres vejei vannak neki, hogy hogy tudnak löni, hogy újra milyen gyönyörű aranytúzókat, vittek.

Hát akkor vasárnap, újra hirdetett egy bált. Újra lett egy bál. Báloztak, mulattak. Hát ezekkel nem törődött senki se. Na, eltelt a bál, akkor megint elmentek vadászni harmadszor is. Mint mentek, Nemtudomka újra kiállott a kapuba, s nézett utánuk. Azt mondják neki a sógorok:

— Ne nézz, hanem gyere te is. Hát te nem tudsz löni, na, pú-pú, nem tudsz?

— azt mondják ezek neki.

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Látod, milyen szépen lövünk, hozunk, hogy örvend a király. S te — azt mondja — semmi örömet nem hozol neki.

S azzal elmentek. Azt várta, hogy haladjanak el valamennyire ezek, és beléfűjt a sípocskába, s jön a gyémántszőrű paripacska.

— Na most — azt mondja —, mit csinálsz, királyfi?

— Én azt, hogy menjünk utánuk, mi is vadászni.

— Na, hamar fel a ruhát s a nyeret, s induljunk. Felöltözött hamar, kiöltözött, de olyan szép volt,

mikor kiöltözött, hogy a napra lehet nézni, de arra nem lehetett, a szépségtől. Hát egy-kettő ott volt az erdőben. Akkor megtanált ott egy

gyémánt szőrű őzikét. Lelőtte azt is. Tiszta arany szőre, s szarvai, s minden tiszta arany volt. Lelőtte azt is, feltette a nyeregkápájára, s jó, csákóját félretette, s nagy büszkén jó velük szembe. Jaj, de azok azt mondják:

— Nézzed, most gyémántszőrű paripán ül, jó Isten, s milyen ruhában van! Hát én nem hiszem, császárság ne legyen. De még az is nagy gazdag császár fia kell hogy legyen — azt mondják.

Hát még messze voltak tőle, s immán fektérozta neki, már köszöntek, tisztelegtek, összeérnek:

— Jaj, de gyönyörű szép gyémántözet lőtt le — azt mondja. — Hol találta?

— Hát az erdő közt.

— Hát maga mikor jön el, hogy olyan korán meg van térve?

— Hát lehet, mikor maguk, jöhetünk egyszerre is el — azt mondja —, hát máma jöttem én is el.

— Hát nem adná el azt a gyémántszőrű özet?

— Dehogynem — azt mondja.

— Hát mit kér érte?

— Ez háromszáz arany.

— Hát meg kell adni, mert mekkora becset nyerünk apánk előtt, a király előtt — azt mondja —, hogy milyen vitézek vagyunk mi, hogy tudunk lőni. — Megadták azt is neki.

Akkor megserítette azt a paripacskát, s úgy elvágatott. Beviszi a háromszáz aranyat, s a feleségének a kezébe tette. Hát az úgy örvendett, hogy nem tudta, mit csináljon. Hogy hol találta ezt a sok aranyat?

Nahát, eltelt ez is, hát akkor újra hirdetett egy nagy bált a király, de még a bál el se múlt, el se telt, hát jön egy bépecsételt levél, hogy a kutyafejű tatár tör reá az országra, ront reá, és el akarja venni az országot. Ej, megbúsulta magát az öreg király, de még jobban a fiatalok, hogy most háborúba kell menniük.

Nahát, vagy búsulnak, vagy nem búsulnak, ennek meg kell lenni. Mikor eljött a napja, hogy kell indulni, hát szólt a banda úgy, hogy vége. Nahát, elmentek a háborúba, felöltöztek, lovakra ültek, szépen felpakol-tak. Mikor kiértek a kapuba, hát Nemtudomka áll kint. Azt mondják neki:

— Most is itt állsz? Ne itt állj, hanem gyere mentsük meg — azt mondja — az országot, mert tör reánk a kutyafejű tatár, s nem lesz ország.

Azt mondja:

— Nem tudom.

— Hát megtudod — azt mondja —, mikor ebből a deszkaódéból is ki kell menni, akkor megtudod. Gyere velünk, egy puskát a kezébe, s gyere menjünk, lőjünk!

Azt mondja:

— Nem tudom.

Ej, nagy burungozva, nagy morogva elmentek ezek, haragudtak rá, hogy hát a király lányát el tudta venni, s nem jó semminek.

Hát ők elmentek a háborúba, s Nemtudomka otthon maradt. Megvárta, hogy haladjanak, menjenek el. Egyszer jön a hír, hát immár bévett vagy ... vagy tíz várost a kutyafejű tatár. Már bévett annyit, hogy ezek alig tudtak elszaladni. Tenger nép elveszett, elpusztult, mert az győzött, mert annak több katonája volt, mint ennek. Hát hazajönnek nagy bánattal, s mondják Nemtudomkának:

— Látod-e, nem jöttél el a háborúba, s az országunkat elveszik, s nem akarod védeni az országot.

Hát hiába, ez csak azt mondja:

— Nem tudom.

Hát idő volt téve, hogy meddig lesz fegyverszünet, s újra indul egy más ütközet. Hát ez újra mozgósított, szedett fel más katonát magának, hogy mert sok elpusztult a katonáiból, s újra kellett menni a háborúba. Hát olyan bánattal mentek, hogy nem tudták mit csináljanak. Tudták, hogy ők nem tudják legyőzni azt a kutyafejű tatárt, mert erős nagy tömeg ereje volt, népe, több volt a katonája, mint ennek.

Elmentek nagy bánattal, s ez azt várta, hogy haladjanak el valameddig. Belefűjt a sípocskájába, s jön az ezüst szőrű paripacska.

— Mit parancsolsz, királyfi?

— Én azt parancsolom, hogy menjünk a háborúba, védjük meg a hazát.

— Na — azt mondja —, vedd elő a ruhádat, vedd elő a kardodat, puskát!

Mindenféle tiszta ezüst. Kivette a lónak a füléből, s felöltözött, magára vett mindent, s felszökött a ló hátára, s elvágatott.

Hát immár úgy folyt a harc, hogy úgy vette be egymásra a városokat az a kutyafejű, úgy haladott előre. Nemtudomka, mikor odaért, bévágatott közibük, mind jött az ellenség ezekre reá, hát ő bévágatott eléjük egyedül lóháton. S azzal a kardját elővette, s így kétfelől ahogy csak járt a két kaszakar, olyan rendet vágott, mint a kévét amikor kaszálják. Azt a kévét

békötik, úgy hullott le az a nép. Mikor egyszer elment s vissza, akkorra a katonákat úgy lepusztította, hogy alig tudott egynéhány elfutni, hírmondani haza. Békergette, Isten tudja, meddig, az országukba őket. S akkor immár nem volt kivel verekedni, mert elhullottak a katonák, s elszaladtak egynéhányan.

Akkor ez a király erősen megörvendezett, hogy miféle segítség ez a nagy vitéz, hogy ennyi katonát legyőzött, hogy kiségitette őt a bajból. Visszavette immár a városokat, majd visszavette abba az ütközetbe, amit elszedett tőlük a kutyafejű tatár.

— Nahát — azt mondja a király —, oda kell vinni nálunk, meg kell fogni. Ne is engedjétek el, hanem vigyük oda a kastélyomhoz, hogy én neki háláljam meg ezt a jóságot, hogy megmentette az országot.

Igen, de nem volt kit megfogni, mert az úgy eltűnt, mint a szemvilág, csak odalett, elrepült a lovacsáján. Hazajönnek, nagy dínomdánommal örvendeznek, hogy hát most, hála Istennek az ellenséget az országból kihajtották, s még egy nagy darabot elvett az övéből is, de ennek a vitéznek köszönheti, s nem tudják, hogy ki, s mi, hova való, kicsoda, nem tudják, nem ismerik.

Nahát, újra idő volt téve, hogy hát újra lesz egy ütközet. Akkor ez a király üzent annak, hogy áll még szembe. Hát időt tettek, vagy egy napot tettek, hogy melyik napon kell összeütközni újra. Hát akkor ezeket felszerelte újra, s mentek.

Nemtudomka áll a kapuban, s azt mondják neki:

— Sógorka, nem jössz? Mi már kétszer eljártunk, de te még egyszer sem.

Mit akarsz? Azt várod, hogy bévegye a tatár az egész országunkat? Igazi vej vagy, jól támogatod te az országot!

Azt mondja:

— Nem tudom.

Hát elvágattak nagy méreggel azok. Ez visszamaradt, s amikor gondolta, hogy már ezek odaértek, akkor ő is belefűjt a sípocskába, s hát jön az aranyszőrű paripa:

— Mit parancsolsz, királyfi?

— Én azt, hogy menjünk másodszor is az ütközetbe, védjük meg a hazát, ne engedjük, hogy elvegye az a kutyafejű tatár a hazánkat, az országunkat.

— Nahát — azt mondja —, nyúlj bé a fülembe, s öltözz fel hamar, gyorsan!

Felöltözött, s felszökött a lovára, s előre. Hát akkor még nem voltak összeütközve, mikor ő odaért, s mikor ok össze akartak ütni, ez legelőre, a király előtt. Mindent elhagyott, s bévágtatott közibük, s újra olyan rendet vágott, hogy úgy hullott le, mint a zápor, a jégeső a földre, úgy hullott le a test, a halott. Úgy összevagdalta őket, hogy alig tudott vagy tíz megmenekülni, hogy elfusson hírmondani. Akkor bévette még a fővárosát is annak Akkor újra visszatértek, újra könyörög a király, hogy meg kell fogni, nem kell elengedni, elmenjen, hanem vigyék el, s hálálják meg neki, hogy megmentette a hazát. De hát nem volt kit megfogjanak, mert Nemtudomka olyan volt, mint a szemvilágvesztő, csak eltűnt.

Na, harmadszor, már az utolsó ütközet lesz. Immár melyik nyer, az nyer, de immán ez az utolsó ütközet lesz, még szembe kell menjenek. Hát újra elindulnak, újra felszereltek, még katonát gyűjtött fel az is. Hát elmentek újra. Rikojtoznak Nemtudomkának, hogy:

— Gyere no, ne őrizd az asszonyt itthon, ne ülj az asszony mellett, hanem gyere a háborúba!

— Nem tudom — azt mondja.

Elmentek. Ez is azt várta, hogy haladjanak el, akkor újra belefűjt a sípjába, s hát jő az aranyszőrű paripacska.

— Na, mit parancsolsz, királyfi?

— Menjünk harmadszor is — azt mondja —, ez lesz az utolsó ütközet, s menjünk, s amit tudunk, segítsünk az országon.

Nahát, fel is szöktek, s a kardot a kezibe veszi, s megy. Hát mikor odaért, hát újra már össze akartak ütni. Ez nem várta, hogy összeüssenek, hanem ő be közökbe, úgy elverte, hogy feltartották a békezászlót, hogy vége lesz a háborúnak, s megadták magokat, s feladták az országot, s nem háborúzunk többet. Tiéd az ország, és tiétek vagyunk mi is. Kész. Megnyerték a kutyafejű tatár országát, elvették ezeket.

Nemtudomka tette magát, hogy ő megsebesült. A kardjával egy kicsit megszúrta a lábát, s a vér folyt le a csizma szárán. Ezt meglátta az öreg király, az apósa.

— Jaj — azt mondja —, be kár, ennek a derék vitéznek, megsebesült.

Hát akkor nem futott el, nem szaladt el, hanem velük ment. Kérdezik, hogy ő kicsoda, s miért ment el, mind a kétszer mekkora jót tett vele hogy megmentette az országot, s ha ő nem lett volna, hát eddig rég bévette volna az országot.

Azt mondja a király:

— Te mentetted meg az országomat, s most jöjj velünk!

— Hát nem menyek most. Nem mondom, hogy nem menyek. Elmenyek, de most nem, mert megsebesültem, s ki akarom gyógyítani a sebemet — azt mondja —, s szeretném, hogy a feleségemet is elvigyem, amikor elmenyek.

Nahát, akkor azt mondja a király:

— Azt is megértjük, ha megsebesült, s ha feleségestül akar jönni, annál nagyobb örömöm lesz. Hát — azt mondja —, meghívom vasárnap estére, csinálok egy bált, hogy maga megjelenjék feleségestől nálam.

— Megjelenek, egész biztosan elmenyek.

Nahát, hazament, eltűnt egy pillanatra előlük, s azok hazamentek nagy örömmel, s kitűzték a békezászlót, örömszászlót, hogy hát ők nyertek. Megmaradt az ország, s ők mekkora országot nyertek még. S meglett a nagy öröm s a nagy dínomdánom. Vejek énekeltek úgy, hogy nem bírtak magikkal.

Nahát, Nemtudomka azt mondja a feleségének:

— Na, feleség, mostanáig nem beszélgettünk, de most beszélgettünk. Visszavettem az országot, mert a kutyafejű tatár, ha a második ütközetbe nem mentem volna, még akkor bévette volna az egész országot, elvette volna. De így megmentettem mind a kétszer. Kétszer jártam az ütközetben, s megmentettem, s még a kutyafejű tatár országát is elvettem, azt is bévettem. Hát — azt mondja — immár vége lett a háborúnak, de édesapám velem még nem tudott beszélgetni, hanem meghívott, hogy menjek el most velük, hogy hálálják meg nekem a jószágomat, s tudják meg, hogy ki vagyok, s honnan való vagyok. De én azt mondtam, most nem bírok elmenni, mert meg vagyok sebesülve. Én nem sebesültem, mert én magam magamat szúrtam meg, hogy lássák, hogy a vér folyik. De — azt mondja — nekem ez nem fáj. Vasárnap este lesz ott egy nagy bál, s elmenyünk mind a ketten. Most tudják meg, hogy a disznópásztor veje kicsoda, s kicsoda az a más kettő, az a két büszke veje, kicsodák azok. Most — azt mondja — megtud mindent a király.

Jaj, hogy örvendett a felesége, hogy a nyakába szökött, s ölelte, s csókolta:

— S hát miért nem szóltál mostanig is?

Azt mondja:

— Most telt bé az idő, hogy most kellett, hogy én megszólaljak. Mostanig nem volt szabad.

— Hát hogy álltad meg ennyi esztendőt, s jaj, Istenem, s még képes voltál ebben a deszkabódében lakni, s királyfiú létedre mindent elszenvedtél, s meg se szólaltál!

Hát mostantól megszólaltam, mostantól én én leszek, csak készüljünk vasárnap estére a bálba.

Hát ott hirdettek erős nagy bált, az ország nagyjai mind meg voltak híva, hát szólt a banda úgy, de úgy, már odagyültek a vendégek, de ezek még nem voltak odamenve. Akkor beléfűjt a sípocskába Nemtudomka, s hát jó az ezüstszőrű paripacska:

— Hát mit parancsolsz, királyfi?

— Én azt parancsolom, hogy egy olyan hintó legyen itt, hogy tiszta üveg legyen, és a sarkai s a bongjai mind tiszta gyémánt legyen. S a kerekei aranyból, s a jó Isten tudja a tengelyek miből. — Mind ott elnevezte, hogy milyenek legyenek — s olyan négy ló benne, hogy tiszta feketék, mind az a fekete kökény, de fényesek — azt mondja. Négy ló befogva egymás elejébe. S még a hámok karikái is mind színarany legyen. S egy parádés kocsis üljön benne, mert mi most megyünk — azt mondja — apósomhoz. Énnekem most tartják meg a lakodalmamat. Nekem minden finom legyen, ahogy én mondom.

Alighogy kiszólta, immár ott állott az üveghintócska, Olyan, hogy még az ablaka is, a jó Isten tudja, hogy mik voltak oda reá beletéve. Olyant emberi állat nem látott soha, be szép volt az! S négy tiszta fekete ló benne. Azok úgy felvirágozva, szép szíjú hámot rátettek, s arra gyémántbongokat karikákkal. Hát még szebbet mutattak akkor a lovak. Hát soha olyan szépet nem láttak.

— Nahát most, feleség, öltözzünk ki. Most nekem — azt mondja — egy tiszta új rend esküvői ruha legyen, s a feleségemnek is. Most csak vegyük magunkra, s menjünk.

Alighogy kiszólta, s immár ott volt minden. Tiszta királyi ruha, amilyenbe királyok szoktak járni, piros s aranybongok.

Úristen, mik voltak, a csákó is tiszta színarany volt, s a sarkantyú, s minden olyan, hogy nem lehet ránézni a nagy fényességtől. S a menyasszonynak milyen menyasszonyi ruha, hogy olyat lehet, soha senki nem látott. Nem lehetett kitalálni, hogy bíbor volt-e, selyem volt-e, vagy mi

volt az, olyan szép volt... Menyasszonyi koszorú, kedves, szép, az esküvői rózsa keziben van, amit tart, amikor megy esküdni. Mindenfélét olyan szépen ellátott, hogy mikor egymást nézték, egy nagy tükör elé álltak, hát nem tudtak eleget csodálkozni, hogy ők be szépek.

Na, akkor szépen beléültek a hintóba, s a parádés kocsi elöl, s elindultak. Mennek, mennek, de hát ott azok a katonák álltak, azok a burgzsandárok kétfelől sorba, várták a vendégeket, s tisztelegtek ott a vendégeknek, mikor jöttek. Hát egyszer látják, hogy jó egy hintó. De még ilyen hintót sohase láttak. Hogy a hintó is be szép, de a lovak is be szépek, hogy hát ez nem királyság, mert ez császárság kell legyen. Mert sokan jártak itt már, sok bál volt, s lakodalom volt, minden, de még ilyen nem járt bé a király udvarára, mint amilyen most jön. Hát mindjárt telefonáltak bé a kastélyba, hogy hát érkezik egy vendég, de nem tudják, császárság-é vagy mi, de ilyet mióta szemük kipattant, nem láttak ilyen szépet, amilyen szépséggel jönnek. S milyen lovak, s milyen hintó, hogy hát ez csak császárság kell jöjjön, most érkezzék. Hát a vendégek is mind felszökdöstek az asztal mellől, s kijöttek mind a gangra, s várják a jövendőt. Hát szól a banda úgy, hogy a föld rezeg, eljűkbe a marsot húzták. Hát jönnek, béereszkednek, bé a kapun csöndesen. Hát szemük-szájuk tátva maradt, amikor látták, hogy jó bé. Ki lehet ez, hogy a király maga remegett, hogy miféle váratlan vendég érkezett most, ez, ez, ez, ... nem királyság, mert ez vagy idegen császár, nahát, ki tudja, honnan jő? Béereszkedtek, megálltak ott a kastély ajtaja előtt. Mindjárt odaszökdöstek mindazok, az ország nagyjai, s mind nézik. Felnyitják azt a borítékot. Hát mikor meglátta a király a leányát s be szép ura mellett kiöltözve, de nem is ismerte meg, hogy ez Nemtudomka. Nem ismerte meg. A leányát megismerte, de az urát nem. Hát leadták a nevüket, hogy kicsodák. Hát az uraságok közt, mikor bémegy, hát megmondja, ne, ki ő, s ez hogy kicsoda hát. Mondja hát az apja nevéről magát a leány, hogy melyik királynak a leánya.

— Édesapám — azt mondja —, eljöttem, hogy most kivilágosítsam a hamisságot. Ez az én uram, én párom, akit választottam magamnak. Az én jegyesem, az én vőlegényem. Hát ezzel mondom el a hitet — azt mondja —, most nálad tartom meg a lakodalmat. Hiába tettél engemet külön, kitagadtál a kastélyodból, mert mégis te vagy édesapám, s én neked a gyermeked.

Mikor ezt meghallotta a király, hát oda a lábukhoz, leborult, a földre borult, s bocsánatot kért a leánytól s a vejétől, hogy ő mit tett, mert ő nem tudta, hogy ő mit cselekedik, mert ő nem tudta, hogy kivel van neki dolga. Hát ő erősen meg volt akkor keseredve a szégyenletében, keserűségében, nem tudta, hogy mit csináljon.

— De — azt mondja — ne haragudjatok, s bocsássatok meg nekem!

Azt mondja a veje, Nemtudomka:

— Keljen fel, felséges királyatyám, ne boruljon le, mert nem vagyok érdemes, hogy előmbe leboruljon. Nem vagyok én arra érdemes.

S a leánya lába előtt:

— Édes lányom, bocsáss meg nekem, hogy én veled ezt a nagy szégyent tettem, édesapád létemre kitagadtalak tégedet, hogy nem vagy gyermekem, mert tiszta szümből megbántam, kijavítok mindent — azt mondja —, csak ne legyen harag!

Mindjárt az ölibe vette az édesapja a leányát. Szépen bévezették, bémentek. A két vejek, ültek az asztal mellett, egymás mellett feleségükkel, ezeket is béültették melléjük. Hát a legkisebbik leány tiszta menyasszonyi ruhában volt, hát olyan szép volt, hogy a többiek csak bújjanak el ettől s a vejek is, mint amilyen ezek voltak. Mert azonkívül Nemtudomka erőst szép volt, mert akit mondtam, hogy olyan szép gyermeket sose láttak, mint az volt, de aztán már most, hogy ki volt fejlődve s kiöltözve, hát gyönyörű volt, hogy nem győztek rajta csodálkozni.

Nahát, bémentek, s akkor elmeséltek mindenfélét. S akkor megmondta Nemtudomka, hogy ő ki fia, s ő is királyfiú, mert az ő apja is király volt, s miért kellett ő otthagyni a királyi kastélyt, s az országot, hogy mit csinált vele az udvarmester, s az ő édesapja a háborúban, lehet, elpusztult, de nem tud felőle, hogy él-e vagy hal, de akkorra el kellett hagyni az országát. Neki meg volt hagyva, hogy neki nem szabad szóljon, amíg el nem jő az idő, s ezért nem beszélgetett. S ő volt az, aki kirúgatta a virágokat, nem madár, sem semmi vadállat, hanem ő volt az, aki az ő paripájával kirúgatta.

S azt mondja:

— Jól látta a kedves menyasszonyom, mert jól nézte az ablakon, hogy én voltam.

S azt mondja a király:

— Mégse árult el tégedet, látod, nekünk, végignézte, hogy én kínozlak tégedet, hogy hány helyről tettelek én, mégis nem árult el, hogy te vagy

hibás.

— Hát nem akarta elárulni magát, se engem. De most — azt mondja — egymásé lettünk, s kivilágosítsuk, hogy mi egymást szerettük, s nem akartuk hagyni így. Immár az Isten éltesse az öreg királyapánkat, s minket es velük!

— Na, ha így van, itt van ez a sok fejedelem, ország nagyja — azt mondja a király —, s ezek előtt átadom a koronámat neked, mert te érdemled meg. Heába vagy te a legfiatalabb, s két sógorod nagyobb náladnál, mert te érdemled meg a koronát.

Általadja neki a koronáját s az egész országát, birodalmát, ő lett ennek az országnak a feje. Másik veje lett ott kutyafejű tatár országban egy király, a másik nem tudom mi lett, miniszterelnök, vagy mi. Még máig is élnek, ha meg nem haltak.

Kis Sándor

Volt egyszer, hol nem volt, az innenen innen volt, a túlon túl volt a világon egy községben egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt egy fia és egy lánya. A fia már lehetett olyan huszonkét éves, a lány tizennyolc, amikor a szüleik meghaltak. Ketten maradtak. Egypár hetet töltöttek a háznál a szüleik halála után, akkor azt mondta a fiú a lánynak:

— Gyere, édes testvérem, ez nem nekünk való, ez az élet, hogy itt kinlódjunk, majd elmegyünk világot próbálni.

Amint elmentek, beérnek egy rém nagy sűrű erdőbe. Hetek hosszán keresztül bolyongtak az erdőben, amikor egyszer az erdő közepén egy kastélyra bukkantak. Amikor bement a fiú, megnézett minden szobát. Tizenkét szoba volt, a tizenharmadikba, amikor belépett, a plafonhoz négy szál hajon egy férfi föl volt kötve a két kezénél és a két lábánál fogva. Az ajtót a fiú bezárta, és a kulcsot magához vette. A nővérel helyet foglaltak a lakásban, és volt ottan minden ennivaló. A fiú naponta elment az erdőbe vadászni, és így éldegéltek.

Egyszer, amikor a fiú odavolt vadászni, a lány unatkozásában végigkutatta a lakást, és amikor a tizenharmadik szobába nem bírt bemenni, összeszedte az

összes kulcsokat, és próbálgatta azzal az ajtót, amelyik be volt zárva. Egy kulcs sikerült, amelyikkel kinyitotta az ajtót, és bement. Amikor bement, meglátta azt a férfit, és a férfi meglátta a lányt. Akkor rögtön mondta a férfi:

— Édes Juliskám, szabadíts meg, tudtam, hogy találkozni fogunk.

— Na és hogy szabadítsalak meg? — kérdezte a leány.

— Ott van az asztalon az az olló, csak azzal vághatod el ezeket a hajszálakat.

Amikor elvágta a lány a hajszálakat, akkor a férfi talpra ugrott, átkarolta a leányt, és megcsókolta.

— Hála Istennek, hogy találkoztunk, és köszönöm neked, hogy megmentetted az életemet. Hanem most már mondd meg, Juliskám, hogy szeretsz-e vagy nem?

— Szeretlek — azt mondta Juliska.

— Hát én vagyok a Vörös Álnok Vitéz, de most már mit csináljunk, mert

Isten őrizz nekem a bátyád szeme elé jutnom. Hát gondold meg akkor, hogy mit csináljunk.

— Hát én teljesen nem tudok mit gondolni, gondolj te valamit.

— Pusztítsuk el akkor a bátyádat. De én nem bírom elpusztítani.

— Hát hiába vagy te vitéz?

— Hiába bizony, még te sem tudod azt, hogy a bátyád milyen erős ember. Tudod, mit gondoltam én? — mondta Vörös Álnok Vitéz. — Ezt a szobát most vissza zárd be, és úgy adj nekem ennivalót be, és amikor jön a bátyád haza, feküdj le az ágyba, és tedd magad nagybeteggé, és mondd a bátyádnak, amikor kérdezi tőled, hogy mi bajod lett, mondd neki, hogy arra láttál menni egy nagy farkast két kis farkaskölyökkel, és ha te annak a kis farkaskölyöknek a szívéből nem ehetsz, meghalsz. Hacsak az a farkas el nem pusztítja, de én nem.

Na, így is volt. Amikor este jön haza Juliskának a bátyja, Juliska az ágyban feküdt, és nagybetegnek tette magát. Belép Juliskának a bátyja a szobába, látja, hogy a nővére az ágyban van. Mindjárt odaszaladt hozzá:

— Mi bajod, édes húgom?

— Jaj, nagyon beteg lettem.

— És mivel segíthetek rajtad, édes húgom?

— Kedves bátyám, semmivel a világon mással, mint itt ment a ház előtt egy nagy farkas két farkaskölyökkel, és én ha ennek a farkaskölyöknek a szívéből nem ehetek, én meghalok.

— Hát csak ez a baj, akkor ki is hozom mindjárt — felelte a leány bátyja.

Vette a fiú a vadászfegyverét, és ment az erdőbe be. Amikor jól bement az erdőbe, közeledett a farkas barlangja felé. A barlang alatt az anyafarkas szoptatott két farkaskölyköt. Felkapta fegyverét, hogy lelövi. Akkor a farkas odakiáltott:

— Tedd le a fegyveredet, Kis Sándor, és gyere ide. Odament Kis Sándor a farkashoz, azt mondja a farkas Kis Sándornak:

— Tudom én, hogy miről van szó, a nővéred beteg, ugye?

— Beteg — azt mondja.

— Na, itt van a kis farkaskölyköm, vidd magaddal, úgysem fog enni belőle, de azt mondom neked, hogy kölykeimre vigyázz, és hozd vissza nekem őket.

Amíg Kis Sándor odajárt a farkaskölyök után, addig a leány felkelt, és beszaladt a tizenharmadik szo-bába, és kinyitotta az ajtót, és mondta a Vörös Álnok Vitéznek:

— Na, kérlek szépen, mármost biztosan meghal a bátyám, már elküldtem a farkaskölyök után.

Amint beszélgettek, egyszer csak mondja a Vörös Álnok Vitéz Juliskának:

— Nézd csak, milyen a te bátyád, ahun hozza nyalábjában a farkaskölyköket.

Vörös Álnok Vitéz gyorsan bement a tizenharmadik szobába, Juliska bezárta az ajtót, és gyorsan lefeküdt az ágyba. Amikor bement Kis Sándor, a két farkaskölyköt a nyalábjában vitte be. A leány, mikor meglátta a két farkaskölyköt:

— Jaj, kedves bátyám, nem eszek már én ezeknek a szívéből, már jobban lettem, hogy megláttam őket.

— Hála Istennek, hogy jobban lettél — felelte a bátyja, és kivitte a farkaskölyköket az anyafarkasnak.

Akkor az anyafarkas azt mondta Kis Sándornak:

— Itt van csak ez a síp, jól tedd el, bármikor szükséged van rám, fújd meg ezt a sípot, és ott leszek.

Azzal Kis Sándor elment haza. Megvacsorázott, és lefeküdt. Másnap reggel úgy, mint azelőtt, vette a fegyverét, és elment vadászni. A leány nyomban szaladt a tizenharmadik szobába, és kinyitotta az ajtót, és az egész napot Vörös Álnok Vitézzel töltötte.

— Hát mégiscsak valahogy el kell pusztítani azt az embert — felelte Juliska.

— Hát tudod mit? Tedd megint beteggé magadat, és amikor kérdezi a bátyád, hogy mivel segíthet rajtad, mondd neki, hogy erre láttál délután menni egy nagy anyamedvét két medvekölyökkel, és ha te abból a medveszívből nem ehetsz, te meghalsz.

Arra már itt is volt az este, Kis Sándor jött haza-felé. Vörös Álnok Vitéz beugrott a szobájába. Juliska rázárta az ajtót, és gyorsan lefeküdt az ágyba.

Amikor belépett a bátyja, azt mondja neki:

— Mi az, megint beteg vagy?

— De még nagyon!

— Hát most mit csináljak veled?

— Délután erre láttam menni egy nagy anyamedvét két medvekölyökkel. Ha én ennek a medvekölyöknek a szívéből nem ehetek, meghalok.

— Na, ez semmi. — Vette a fegyverét Kis Sándor, és ment az erdőbe. Amikor megközelítette a medve barlangját, a medvét meglátta, amint játszott a két medvekölyökkel. Vállához emelte fegyverét Kis Sándor, de ekkor rákiabált a medve.

— Ne lőj, Kis Sándor, hanem gyere ide. Mi bajod, miért jöttél, miért akarsz te engem lelőni?

— Két medvekölyökre van szükségem — felelte Kis Sándor.

— Itt van, elviheted, úgyis tudom minek kell, a nővéred beteg, ugye?

— Beteg — felelte Kis Sándor.

— Na, csak vidd el kölykeimet, úgysem kell ez, de amikor végeztél a dolgokkal, s kölykeimet hozd haza.

Kis Sándor felvette a medvekölyköket a nyalábjába, vitte hazafelé. Ez alatt az idő alatt, míg Kis Sándor odavolt a medvekölyökért, Juliska megint kinyitotta a tizenharmadik szoba ajtaját, és a gangon beszélgetett a Vörös Álnok Vitézzel. És mondta Vörös Álnok Vitéznek:

— Na, most már biztosan meg fogja ölni a medve.

Amint beszélgetnek, egyszer csak megpillantotta Vörös Álnok Vitéz Kis Sándort, amint jött hazafelé, és mondta Juliskának:

— Nézz csak a bátyádra, hozza a medvekölyköket.

Azzal Vörös Álnok Vitéz gyorsan beugrott a szobájába, Juliska pedig gyorsan az ágyba ugrott. Amikor bemegy a bátyja a két medvekölyökkel, mondja a nővérenek:

— Na, meghoztam.

— Jaj, kedves bátyám, jobban lettem, hogy megláttam, vidd el innét őket.

Kis Sándor kivitte a medvekölyköket az anyamedvéhez. Akkor azt mondja az anyamedve Kis Sándornak:

— Itt van, Kis Sándor, ez a síp, tedd el, ha szükséged lesz rám, csak fújd meg a sípot, és ott leszek.

Ezzel Kis Sándor hazament, megvacsorázott, és lefeküdt. A következő nap megint csak elment Kis Sándor vadászni, a leány megint kinyitotta a tizenharmadik szoba ajtaját, és Vörös Álnok Vitézzel töltötte az egész napot. Megint csak azon tanácskoztak, hogy hogy tudnák Kis Sándort eltenni láb alól. Akkor azt mondta Vörös Álnok Vitéz:

— Hát nézd, kérlek, még egy próba van hátra, ha ez nem sikerül, akkor én

nem tehetek semmit. Tedd megint beteggé magadat, és mondd a bátyádnak, hogy csak úgy lehetsz jobban, hogy arra ment máma délután egy anyaoszlán két kis oroszlánnal. Ha én annak a kis oroszlánnak a szívéből nem ehetek, meghalok.

Erre már jött is Kis Sándor, Vörös Álnok Vitéz beugrott a szobájába, s a lány rázárta az ajtót, és gyorsan ágyba feküdt, és megint betegnek tette magát. Mikor belépett Kis Sándor a szobába, látta nővérét az ágyban megint.

— Mi az Isten csodája van veled megint? Mindennap ágyban fekszel, mikor hazajövök.

Feleli Juliska:

— Most vagyok csak igazán beteg, mert egy oroszlánt láttam menni két kis oroszlánnal, és annyira megkívántam a kis oroszlánoknak a szívét, ha én abból nem ehetek, azonnal meghalok.

— Na, ne halj meg, majd én elmegyek, és elhozom.

Vette Kis Sándor fegyverét, elment. Amikor beért az erdő mélyébe, megközelítette az oroszlán barlangját. Az oroszlán nyalogatta a két kis oroszlánkölyköt. Kis Sándor a vállához kapta fegyverét, de az oroszlán rákiáltott:

— Kis Sándor, ereszd le a fegyveredet, és gyere ide!

Kis Sándor leeresztette a fegyverét, és odament az oroszlánhoz.

— Ugye, Kis Sándor, beteg a nővéred?

— Beteg — azt mondja

— És kívánja az én kis kölykeimet?

— Igen.

— Hát nézd, vedd fel mind a kettőt, és vidd magaddal, de énnekem hozd vissza őket, mert arra, úgymond, nincs szükség.

Kis Sándor felvette a két kis oroszlánkölyköt, és ment vele hazafelé. Ez alatt az idő alatt Juliska ismét kinyitotta a tizenharmadik szoba ajtaját. Kint ültek a gangon Vörös Álnok Vitézzel, s mondotta Juliska Vörös Álnok Vitéznek:

— Na, most már biztosan meg fog halni a bátyám,

Azt mondja Vörös Álnok Vitéz:

— Én nem hiszem, ilyen ember, mint a te bátyád nincs több a világon, én is félek tőle, reszketek, amikor csak meglátom, nem szeretnék a kezei közé kerülni.

Akkor megpillantotta Vörös Álnok Vitéz, amint jött haza Kis Sándor a két oroszlánkölyökkel. Vörös Álnok Vitéz gyorsan beugrott a szobába, a lány rázárta az ajtót, és a leány gyorsan lefeküdt vissza. Amikor Kis Sándor belépett a két oroszlánkölyökkel Juliska szobájába, azt mondotta:

— Na, itt van, meghoztam a kis oroszlánkölyköket.

— Jaj nekem, teljesen jobban lettem, kedves bátyám, mióta megláttam őket, vidd vissza, most már talán nem is fogok beteg lenni többet.

Ezzel Kis Sándor visszavitte az oroszlánkölyköket az anyaoroszlánnak, s mikor letette, azt mondja az oroszlán Kis Sándornak:

— Itt van, Sándor, ez a síp, jól tedd el. Ha valamikor rám szükséged lesz, fújd meg, és segítségedre leszek.

Azzal Kis Sándor kifordult, és elment haza. Megvacsorázott, és lefeküdt. Másnap reggel felkelt, és újra ment vadászni.

Juliska kinyitotta a tizenharmadik szoba ajtaját, kijött a Vörös Álnok Vitéz, leültek a gangra, és hozzáfogtak beszélgetni. Megtárgyalták szépen, hogy is kellene elpusztítani. Azt ajánlotta Vörös Álnok Vitéz Juliskának:

— Ott van egy nagy kocsikötő lánc a folyosónak a tulsó sarkában. Ha hazajön a bátyád, mondd neki, hogy: Bátyám, te erős ember vagy, összekötözöm a kezedet azzal a kocsikötő láncsal, meg tudod szabadítani magadat belőle? S ha összekötözöd neki, és nem tud megszabadulni, akkor engemet ki fogsz szabadítani, és én akkor agyonszúrom.

Estefelé jött haza Kis Sándor. Juliska gyorsan bezárta Vörös Álnok Vitézt a szobába, és a gangon várta a bátyját. Leültek egymás mellé a gangon, és hozzáfogtak beszélgetni. Egyszer azt mondja Juliska a bátyjának:

— Bátyám, én tudom, hogy te erős ember vagy, hanem én ott ezzel a láncsal ha összekötöm a kezedet, meg tudnál-e te ebből szabadulni?

— Hát próbáld meg — felelte Kis Sándor a húgának, és ment Juliska, vette a láncot, és Kis Sándor összekötötte a két kezét, és Juliska összekötözte, erősen rácsavarta a nagy kocsikötő láncot, és akkor azt mondja Juliska:

— Na próbáld, meg tudsz-e szabadulni?

Kis Sándor csak egyet lökött a kezével, és darabokra hullott le a lánc a földre. Amikor ezt látta Juliska, hogy milyen erős ember az ő bátyja, nem mert tovább egy szót se szólani neki. Erre azt mondta Kis Sándor, hogy nem

ezzel a láncsal, hanem még tízszer ilyen erős lánc is, mint a semmi, úgy hull le a kezéről.

Másnap reggel ismét elment Kis Sándor vadászni. Kinyitotta a tizenharmadik szoba ajtaját Juliska, és egész nap beszélgettek. Egyre azon törte fejét Juliska, hogy is kellene a bátyját elpusztítani. De erre azt felelte a Vörös Álnok Vitéz:

— Ne csináljunk már semmit sem, ne spekuláljunk, mert innét a te bátyád egypár napon belül úgyis elmegy.

Tényleg, egypár nap elteltével azt mondja Kis Sándor a nővérének:

— Na, Juliska, letelt itt az idő, menjünk tovább.

Azt mondja Juliska:

— Én nem megyek, bátyám, én nem megyek.

— Hat nem félsz itt magadban lenni az erdő mélyén? — mondotta Kis Sándor.,

— Nem félek, bátyám, van itt nekem minden ennivalóm, amire nekem szükségem van, aztán egy nyulat vagy valamit majd lövök, ha a friss húst megkívánom, hagyjál te itt engemet.

— Hát jól van, ha azt kívánod, én itt hagylak.

Azzal elbúcsúzott Juliskától és elment. Ment, mendegélt, egyszer csak beért egy királyi fővárosba. Egy szállodában szobát bérelt, és érdeklődött, hogy hol mit tudna. Egyszer meghallotta, hogy a királynak az édesanyjának a királyi palota egyik tornyában láncon tartják a koporsóját, ott van eltemetve, és abba a toronyba senki, de senki nem mehet be, mert olyan ragadozó állatok vannak, amely állatoktól meg se lehet közelíteni a tornyokat. Akkor odament Kis Sándor, és azt mondta a királynak, hogy ő megpróbálkozik, és ki fogja takarítani azt a tornyot, és akkor a királynét le fogja onnan vinni, és a családi kriptában eltemethetik. Mert az öreg királynő nemcsak öreg királyné volt a népek fölött, hanem a boszorkányoknak is királynőjük volt.

Este hét órakor kiment Kis Sándor a királyi palotának abba a sarkába, amelyik sarkában volt ez a torony, s a torony ajtaja előtt megállt. Elővette zsebéből a három sípot, és megfújta mind a hármat. Erre megjött mind a három állat. Akkor mondja Kis Sándor:

— Nekem azt a tornyot meg kell szabadítani, és nekem oda kell jutni az öreg királyné koporsójához, hogy mi azt onnan levigyük.

Erre azt mondta az oroszlán:

— Nagy munka lesz, de megpróbálkozunk vele.

Kis Sándor kirántotta a kardját, az oroszlán belökte a torony kapuját. Óriás kígyók csúszkáltak. A három vadállat kétórai erőfeszítési munkával annyit dobáltak ki az utcára, hogy másnap ötven szekér egész nap hordta. Kétórai munka után megtakarították a tornyot. Levették a toronyból a koporsót, és másnap nagy pompával eltemették az öreg királynét. Amikor a király látta, hogy milyen nagy vitéz Kis Sándor, feleségül nekiadta a lányát. Kis Sándor az állatokat hazaengedte, a király lányát elvette, és gyönyörű szép életet éltek a királyi kastélyban.

Egyszer eszébe jutott neki az ő nővére. — Jó lesz nekem elmenni, a nővéremet meglátogatni. — Amikor beért az erdőbe, már nem messze volt a házhoz, meglátta a nővére és a Vörös Álnok Vitéz, hogy közeledik Kis Sándor. Akkor azt mondta Vörös Álnok Vitéz Juliskának:

— Tudod mit? Itt van ez a szál haj. Ha megérkezik Kis Sándor, füröszd meg, és a fürdőkádba a két hüvelykujját ezzel a hajszállal kösd össze.

Amikor Kis Sándor megérkezett, a Vörös Álnok Vitéz már a szobájában volt. Kis Sándor azt mondta a nővérenek:

— Na, nem unatkoztál, amíg oda voltam?

— Nem, egy cseppet sem — felelte Juliska. — Hanem tudod mit bátyám, ugye te már régen gyalogolsz?

— Hát már elég régen — felelte Kis Sándor.

— Csinálok neked fürdővizet, legalább jobban tudsz pihenni az éjjel.

— Helyes — felelte Kis Sándor.

A lány megcsinálta a fürdővizet, és akkor szólt bátyjának:

— Na, gyere, Sanyi, kész a víz.

Sándor beleült, és fürdött.

Azzal odamegy a nővére, és azt mondja a bátyjának:

A múltkor te azt a nagy kocsikötő láncot úgy szakítottad széjjel, mintha semmi sem lett volna kezeden, most megpróbálom ezzel a szál hajjal, ezt el tudod-e szakítani.

Akkor rákötözte a szál haját Kis Sándor hüvelykujjára, de amikor már rákötötte, Kis Sándor felkiáltott:

— Vedd le rólam, kedves húgom, mert a szívem megszakad.

Erre azt mondta Juliska:

— Hát nem bírod elszakítani?

— Ezt nem, de vedd le rólam, mert rögtön meghalok.

Akkor Juliska nevetett. A fürdőkádból kijött Kis Sándor, de nem bírt semmit se csinálni. Mikor a nővére felöltöztette, kivezette a folyosóra, leült a folyosón a székre Kis Sándor, és Juliska elment, és kinyitotta a tizenharmadik szoba ajtaját, és kijött Vörös Álnok Vitéz. Akkor azt mondta Vörös Álnok Vitéznek Juliska:

— Na, most pusztítsd el a bátyámat.

— Azt nem teszem — felelte Vörös Álnok Vitéz.

— Nem teszed?

— Nem.

— Akkor majd én bánok el veled — és Kis Sándornak mind a két szemét kiszúrta, és akkor kidobták.

Kis Sándor nagy fájdalmában a földre feküdt, és nem tudott mit csinálni. Az ujját megszabadította a hajszáltól, de vakon nem tudott hova menni. Éppen akkor szaladt arra az oroszlán, mikor Kis Sándor jajgatott. Odaszaladt az oroszlán, és kérdezte tőle:

— Na, mi bajod?

— Kiszúrta a nővérem mind a két szememet.

— Látod, ezt már én tudtam, de nem akartam a szívedet szomorítani.

— Hát tudod mit, oroszlán? Vegyél fel a hátadra —

mondotta Kis Sándor —, és vigyél el engem a királyi palotába.

Az oroszlán felvette Kis Sándort a hátára, és elvitte a királyi palotába. Amikor bevitte az oroszlán Kis Sándort a királyi kastélyba, Kis Sándor felesége éppen lent sétált az udvaron. Mikor meglátta a vak urát, fájdalmában összeesett. Kis Sándort bevitték a hálószobájába. Orvosokat hívtak, de az orvosok nem bírták a látóképességét visszaadni. A sebei, amikor begyógyultak, Kis Sándor sétálgatott vakon. Egy katona volt mindég mellé adva, aki őt kísérette, amerre ő akart sétálni.

Teltek, múltak a napok és az évek. Egy idő múlva a szomszéd állam hadat üzent ennek az államnak. Hadba szólították az egész ország népét, és leszólították a határra a sok katonaságot. A király is lement, és Kis Sándor is lement, és Kis Sándor is kéredzkedett, hogy ő is elmegy a harctérre. Nem akarták engedni, egy vak ember mit csinál a harctéren, de Kis Sándor nem engedelmeskedett. Kis Sándornak adtak egy külön kocsit nyugággal, és mellé volt adva tíz katona, és ő is lement a határra. A hadsereg háta mögött, egy erdőben pihent meg Kis Sándor. Kis Sándor nyugágját felkötötték egy faágra, az ő kívánsága szerint, és ő ott himbálta magát, hintázott. Este tíz

órákor, ahogy őrői elaludtak, Kis Sándor azonban fáradozott magában, nem aludt. Tizenkét órákor, éjfélkor három varjú annak a bizonyos fának az ágára szálltak. Azt mondja az egyik varjú:

— Kár, kár, kár, tudjátok-e, hogy én mit tudok? Aki most, tizenkét óra és egy óra között a harmatvízből szed, az a harmatvíz minden vaknak a szemét meggyógyítja.

— Ez szép — azt mondja a másik varjú —, de kár, kár, kár, én mit tudok! Lippa hegyének a napkeleti oldalán van egy nagy vasajtó, az a vasajtó minden esztendőnek az újév napján déli tizenkét órákor kinyílik. Ha valaki kitámasztja azt az ajtót, az nem bír többet becsukódni, de abban a helyben nő kilincs, és ő az egész világ vagyonát feléri.

— Kár, kár, kár — azt mondja a harmadik varjú —, de én is tudok valamit.

Aki a kardját egy óra előtt ehhez a fához hozzáfeni, ezzel a karddal az egész világ ellenségét le tudja győzni.

Megcsapdosta a szárnyát mind a három varjú, és elrepült. Akkor Kis Sándor lemászott az ágyról, és kiment a mezőre, ahogy tudott. Volt a zsebében egy orvosságos üveg, az orvosságot kiöntötte. Legelőször az ő szemét kente meg a harmat vízével, nagy csoda lett, vissza ép egészséges szeme lett, ő pedig a harmatvízzel teleszedte azt az üveget, bedugta, és a zsebébe tette. Akkor kiment vissza a fához, kardját megfente a fához, hüvelyébe tette, és az alvó őröknek egy szót sem szólt, otthagya őket, és elment a harcra. Hajnalban megkezdődött az ütközet. Kis Sándor ment előre. Egyórás küzdelem után az ellenséget leverte, kevés katona szabadult meg, akik rettegve szaladtak vissza. A katonaság visszament, a király egyenest ment a vak vejéhez, hogy mondja neki az örömhírt, de nem találta. Mikor odaért, szidta a katonákat. Mi történt, ellopták Kis Sándort, vagy mi? Ők nem tudják mi lett. Ekkor odaért Kis Sándor, és kezét csókolt apósának:

— Itt vagyok, én győztem le az ellenséget.

— Miféle istencsoda történt teveled?

Felelte Kis Sándor:

— Visszaadta a jó Isten a látóképességemet.

Nagy örömmel hazamentek, és amikor meglátta Kis Sándort a felesége, örömeiben nem tudott mit csinálni. Kis Sándor akkor hívatott vakokat a királyi palotába, hogy bebizonyítsa a feleségének meg az apósának, hogy nézzék, micsoda gyógyszer van az ő birtokában. A vakok szemeit megkente az üveg tartalmával, és Isten csodát csinált, mindannyian visszanyerték

látóképességüket. Akkor éltek csak nagy boldogságban. Megfújta Kis Sándor a három sípját, megjelent a három állat. Akkor azt mondta állatjainak:

— Maradjatok itt velem a királyi kastélyban.

A három állat ottmaradt, jó életmódban részesítette őket Kis Sándor. Egy kis idő múlva azt mondta a három állatnak:

— Én nem akarom látni többet nővéremet, sem a Vörös Álnok Vitézt, menjetek, és a legkegyetlenebb halállal büntessétek meg.

A három állat elment, és ezer darabra szaggatta őket, és akkor visszament a három állat Kis Sándorhoz. Bekövetkezett az újév. Újév napján elment Kis Sándor a három állattal a megjelölt hegyhez, és pont egy órakor kinyílt a hegy ajtaja. Az oroszán megkapta az ajtót, és eldobta. Társzekerekkel hordták a kincset haza. Akkor örült csak meg a király, hogy az ő egyszeri szegény veje gazdaggá tette az egész országot. A mai naptól kezdve boldogan éltek, még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A lapiba született gyerek

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon, még azon es túl, volt egyszer egy szegény asszony. Az az asszony elindult egy erdőbe. Az erdőbe bébujt a lapiba, ott született neki egy küs gyereke. Hát mit csináljon? Nem volt neki senki segítségére, nem volt mit enni, inni. Úgy adta az Isten, hogy ott eltörtént az Isten öszentsége Szent Péterrel. Meglátták az asszonyt, a küs gyermeket. Azt mondja Szent Péter:

— Uram — azt mondja —, kereszteljük meg ezt a gyereket! — azt mondja.

Hát megkeresztelték, Jánoskának tették a nevit. Azt mondja Szent Péter:

— Uram — azt mondja —, ezt mivel ajándékozzuk meg? — Azt mondja — legyen egy lovacskája s fegyvere, hogy ő abból vadásszon, legyen neki, az édesanyjának, hogy mivel éléljen.

Jól van, úgy es volt. Mindjárt lett egy fehér lovacskája, puska az oldalán. Mindennap ment tovább, tovább, fogott egy-egy madárkát, egy-egy nyulacskát, hát avval éldegéltek az édesanyjával. Hát, erdőbe többről többre tovább ment mindig a lovával, estére hazakerekedett az édesanyjához. Egyszer azt mondja az édesanyjának, hogy:

— Kaptam, édesanyám, az erdőbe messzire —

azt mondja — egy házat. Hát mutalódjunk oda — azt mondja —, hogy legyünk mük es házba, ne üljünk a lapiba az erdőbe — azt mondja.

No hát, odamentek ahhoz a házhoz, beszálltak egy szobába, ott ültek abba szobába, ő meg ment lovacskájaival, akkor puskájával lőtt nyúlakat, madarakot, úgy éltek tovább. Másik nap még tovább ment az erdőbe, megint talált egy másik házat. Ott annál a másik háznál, hát ott lakosok voltak, laktak annál a háznál. Ott volt egy küsleány, avval eszebarátkoztak. Ő estére megint hazament az édesanyjához. De közben az édesanyja talált egy óriást abban a szobában, ahol ők laktak, egy másik szobában. Akkor ottan az az óriás kiment onnan. Nagy kemény ember volt, s ők esszetalálkoztak ott ketten. De mikor János ment haza, akkor volt egy nagy körtefa az udvarban, az a körtefa örökké virágzott. Mikor ment el hazunat, akkor hullott el a virágja, mikor ért haza, akkor virágzott a körtefa. Hát ők ott eszebarátkoztak, az az óriás az édesanyjával. Azt mondta az az óriás hogy:

— Hát hogy hogy posztíthatnók el ezt a gyereket — azt mondja —, hogy mü ketten bírassunk élni rendesen? — azt mondja.

Úgy számították, hogy azt a gyereket elposztítják. Hát a gyerek megint ült a lovára, elment csakes ahhoz a küsleánkához az erdőbe. Ottan beszélgettek, akkor megint visszament, vitt az anyjának ennivalót, amit tudott szerezni. Mikor hazaért, akkor ez a nagy óriás, kemény ember, betett egy nagy vasat a tűzbe, megmelegítette veresre, s kilökte az ajtón, hogy rivá vesse arra a küsgyerekre. Az a gyerek megragadta azt a vasat, s visszalökte. Hát majnem a falat es kiütte úgy, visszavette a gyerek.

No hát bément, lerakta, amit vitt az édesanyjának, nyúlacsákot, madarkákot, étel kész volt, ett, akkor újból ment vissza, másik nap még vadászni. Hát estére másik nap megint esszetanakodtak az az óriás az asszonnyal, hogy így nem lehet — azt mondja — elposztítani ezt a gyereket, mett ennek nagy ereje van, a gyereknek — azt mondja. Ű kicsike, de nagy az ereje — azt mondja.

Hát azt mondja a gyereknek az édesanyja, hogy:

— Majd én — azt mondja — megcsinálok, hogy — azt mondja — el bírjuk pusztítani.

— De hogy? — azt mondja.

— Úgy, hogy megmondom neki — azt mondja —, hogy kössük hátra selyemvel a kezeit, mert úgy kötöttük volt az apjának es hátra, s ott

lássuk, hogy szépen állna-e neki. S akkor — azt mondja — te kijössz a karddal — azt mondja —, s esszevágod, s akkor el lesz posztítva, s műélünk tovább.

Na, jól van.

A gyerek el volt vadászni, akkor megint jött vissza, haza. Akkor mikor hazaért, úgy mondta az édesanyja, hogy:

— No, fiam — azt mondja —, most kössük hátra a kezedet, hogy lássuk, szépen állana-e — azt mondja —, mind édesapádnak? Édesapádnak — azt mondja — hátraköttük, nagyon szép volt — azt mondja —, lám, neked es szépen állana-e?

Akkor hátrakötték a kezeit, akkor kiugrott az a nagy óriás ember, esszevágta a kardval, berakták egy zsákba azt a legénykét, feltették a ló hátára, azt mondták a lónak:

— Menj, menj oda — azt mondja —, ahol még jártál vele, vidd el!

Hát a ló elment odáig, ahol lakott az a küsleány. A küsleány mondja az anyjának:

— No, anyám, jó Jánosnak a lova — azt mondja —, de ő zsákban van, nem jön rendesen.

No, hát odaért a ló, levették a zsákot, hát János essze van vágva, zsákba volt!

Akkor ő ahogy a zsákból kiöntötték, úgy csinált... Volt egy korsó Jordán-víz, akit ő hozott volt. Akkor volt egy küs malacka, akit ő hozott volt, s az a lányka kicserélte volt. Akkor őt az a leánka helyre rakta mind. A testit a darabokat esszeszedte, s odarakta úgy, ahogy volt, s ami hiányzott abból a malackából, elvágta a malackát, a Jordán-víztől való malackát. Akkor darabocskát tett belőle. Akkor avval a Jordán-vízzel megöntözte szépen. János feltámadt.

— Oj — azt mondja —, mind elaludtam volt!

— Hát — azt mondja — aludtál volna örökre, ha én nem lettem volna. Ha én nem lettem volna, aludtál volna örökre!

No, akkor éledgéltek tovább. Hát ő felült a lovára, s elment, hogy felkeresse az édesanyját, hogy hol van az édesanyja. Akkor ment lóhátán visszafelé az édesanyjához. De addig már abban az üdőben a körtefa nem virágzott, de hát ő mikor hazaindult, akkor immár a körte virágzani kezdett. Ők — nagyon szép idő volt — ott heverésztek a körtefa alatt, ott játszottak, az édesanyja avval az óriással. Azt mondja az óriás:

— Te — azt mondja —, jön a fiad, mert virágzik a körte.

— Á, az én fiam, hogy jöjjön — azt mondja —, mikor essze van vágva. Az többet idefelé nem jön soha.

— No, hát azt én se hiszem — azt mondja —, hogy eljönne. Tudom jól, a körtefa kell virágozzék.

De akkor János közelibe ment, egy kecskebukát vetett a földön, lett egy kűs madarka, a madárkának egy kűs csengettyű a nyakán, s felszállott arra a körtére. Hát a legalsó ágokra szállott, s ottan szökött egyik ágról a másikra, s olyan szépen csengett, az a kűs harangocska a nyakán, meglátta az édesanyja:

— Nézzed — azt mondja —, milyen szép madarka, fogd meg azt nekem.

Hát leült az az óriás nagy ember, fogta innen es, fogta onnan es, de hát olyan közel engedte, hogy csak éppen meg nem foghatta. Mindig tovább szökött a madarka. Azt mondja:

— Felmenyek a fára, mert a fán megfogom — azt mondja —, biztos. Ez nem tud jól repülni.

Hát felment, s addig fennebb-fennebb, míg az óriás felért a körtefának a tetejire. Mikor a madarka felért a körtefa tetejibe, akkor az óriás es felért hogy nyúljon, fogja meg a madárkát. Akkor a madarka leröppent a földre, kecskebukát vetett, helyrelett. Akkor az óriás mikor szállott le a fáról, kikapta a kardot, esszeverte az óriást.

— Na — azt mondja —, így kell nekem, neked, mert te es ingemet így vágtaal le egyszer — azt mondja. Immár most, édesanyám, magával hogy lesz, mert nem tudom, én vagyok a bűnös, vagy maga a bűnös? De — azt mondja — térdre állunk édesanyám, s a puskámmal fellövök kukra, s a hájlicok annak a fejibe szálljanak bé, amelyikünk bűnös lesz.

Akkor térdre álltak egyik a másik mellé, szépen a legényke fellött a fejik felett, s az édesanyjának a fejibe szálltak a hájlicok mind, s a talpán kimentek. Akkor az édesanyja es meghalt. Az édesanyját eltemette, s visszament ahhoz a leánkához, akit ő talált volt az erdőben. Akkor azt a leánkát ő elvette, megházasodott, lakodalmat csináltak, hogyha meg nem haltak, ma es élnek.

Radokán

Nem tudom, hogy volt, vagy nem volt, de azt mondják, hogy volt egy Radokán nevezetű fiú.

Aztán a huszonnégy fejű sárkány elvitte a holdat, a napot és a hajnalcsillagot, s maradt az ország setétben, világosság nélkül.

A király kurzust bocsát az országba, hogy aki kerülne olyan, aki a holdat, napot és a hajnalcsillagot vissza tudná hozni, annak adná leányát és fele királyságát.

Megkeresik, de nem találnak a király hét országában olyan embert, aki ezt meg tudhassa tenni.

Elkerül haza a kiküldött kurzus, s mondja erre a király:

— Hátha itt a mi városunkban feltalálhatnánk.

Megindul két katona fegyveresen, s összejárják a várost, de nem találnak sehol olyan embert az egész városban.

A város végén lakott egy kovács. Ennek a kovácsnak volt három fia. Bémenyen a két katona hozzá, s azt mondja:

— Urambátyám, a felséges királyatyám azért küldött bennünket: hogyha találkoznék az az ember kegyed házánál, aki el tudná hozni a napot, holdat és a hajnalcsillagot, s helyre tudná tenni.

Azt mondja erre a kovács:

— Mi nem vagyunk arra kapósok, hogy Isten ellen mi avval tudjunk szolgálni.

De mondja erre a kovács күssebbik kolontos fia:

— Ha én nem hozom haza, a földön fejjel s az égen alul, akkor más senki se tudja megtenni.

Azt mondja erre a két katona:

— No, ha úgy, akkor indulj előttünk.

Mondja erre a fiú:

— Nem úgy, bácsik! Én nem megyek, hanem ha a királyotok akkora gyorsasággal hozzánk folyamodott, hát ha engemet így ki tud vinni túszejestül magához, akkor kimenyek.

Elmenyen haza a két katona.

— Mi van veletek, kaptatok-e embert? — kérdi a király.

— Kaptunk, felséges királyatyánk, de olyan erős ember, hogy nem bírunk vele, s azt kívánja, hogy túszejestül ha ide nem szállítjuk, nem jő el.

— Nos, no! menjen még hat legény, s ha szépen nem jő, lőjétek főbe, s úgy is hozzátok elémbe, hogy lássam, milyen ember.

Elment a hat legény.

— No — mondják —, ha szépen nem jössz velünk, hát főbe lövünk.

Megcsappintja Radokán a túszejnek négy szegit, s ő beül a góc alá, s kiment a királyhoz a túszejjel együtt.

Mondja a király: — Hát te olyan ember vagy, hogy nem akartál eljönni? Ha a napot, holdat és a hajnalcsillagot haza nem tudod hozni, főbe lövünk, de ha igen, akkor leányom és fele királyságom tiéd lesz.

— Felséges királyatyám, én haza is hozom, ha feltarisznyál engemet.

Fel is tarisználják. Hét sütet kenyeret és hétesztendős disznónak a szalonnáját és egy lovat adnak neki, amelyik azt a terhet elbírja. A király ezt kézre adja neki, s ő hazamenyen.

Amikor hazamenyen, a két testvére meglátja, s elvette tőle azt az eleséget és lovat, s azok elmennek, hogy a napot, holdat és a hajnalcsillagot elhozzák.

Radokán lefeküdt, s mikor gondolta, hogy azok elmentek, keresztül бүкөтт a fején, és lett belőle egy griffmadár. Mikor a két bátyja egy rézhídnál megtelepedtek volna meghálni, akkor ő is odaérkezett, de mivel ő tiszta csurdé volt, gondolt magának hét szekér tüiset, s abba beléfeküdt, hogy az álom meg ne lopja. Pont fél tizenegy órakor érkezik egy pergős, s ő beszökött a híd alá, kihúzott karddal. Megáll lovával a huszonnégy fejű sárkány, s mondja:

— Cu ebadta! Kitől van félszünk neked és nekem? Ha Radokán ezen a helyen járna, még tartanék, de tőle sem sokat.

Arra feleli Radokán:

— A kutyák igyák véredet, mint ahogy az én kezem által ma meg is isszák.

Ekkor Radokán kiugrott a híd alól, s esszevágna a karddal. Egyet fordult Radokán, aztán hozzácsapott, s egyszerre lecsapta a huszonnégy fejű sárkány nyakát.

Ott volt egy tarisznyába betéve a nap, s ő akkor nekiállott s elment elé a két bátyjához; a huszonnégy fejű sárkánynak lovát is vitte, s megkötötte.

Akkor azt a tüiset hánta a tűzre, s az a hamupelinke úgy bélepte, hogy nem látszott ember.

Mondja a két bátyja reggel:

— Ez lopta a lovat, te, hogy inkább jöhessen velünk: üssük agyon. — És agyon is verték.

Megindult onnan a két bátyja, s mikor elérkezett volna a gyémánthídhöz, hát akkor Radokán is megérkezett, griffmadár képiben.

— Ejnye teremtette, miért jöttél te utánunk, szégyennek?

— Hát felébredtem a hamu melegítől, s megváltódtam a haláltól, de ha reggel megebresztlek, nem menyek többé utánatok.

Azalatt este lesz.

Gondolt Radokán huszonnégy szekér tüiset magának, s belefekszik, hogy az álom ne lopja meg.

A huszonnégy fejű sárkány saját testvére pergős lóval érkezik a holddal és a hajnalcsillaggal a tarisnyájában.

Radokán beállott a híd alá.

Megbotlik a huszonnégy fejű sárkány lova.

— Cu, tovább, ebadta! Kitől van neked félszed, mert ha Radokán ezen a helyen járna, még tartanék, de mástól senkitől.

Feleli vissza Radokán:

— Itt vagyok, te bűdös eb, mert a kutyák az én karom által úgyis-úgyis meg kell hogy igyák a te véredet.

No de hát akkor ők összevágna. Egy erőben vannak, nem tudják egymást megsérteni.

Három holló megrebbe a fejek felett, mikor eppeg kék lánggal égették egymást.

Mondja a huszonnégy fejű sárkány testvére:

— Nos no, ti hollók, hozzatok vizet rám, mert esztendeig való eleséget kaptok.

Feleli erre Radokán:

— Nos no, holló barátaim, neki huszonnégy feje van, s teste is nagyobb, hosszabban megéritek vele, hordjátok rám a vizet!

A három holló beléverte magát a vízbe, s kezdik szárnyaikkal Radokánra verdesni a vizet.

Ekkor Radokán megégeti a sárkányt úgy, hogy csak hamuposzlék marad belőle.

Ekkor Radokán kiveszi a huszonnégy fejű sárkány tarisnyájából a holdat és a hajnalcsillagot, s beléteszi az övébe.

Megébred a két bátyja, hát látják, hogy a huszonnégy fejű sárkány testvére is meg van ölve. Nagyon megörvendnek, s hívják:

— No ecsénk, most gyere, egyél, igyál velünk, mert eddig úgyseadtunk neked semmit.

Azt mondja Radokán:

— Nekem nem kell sem étel, sem ital, mert amivel eljöttem, avval elmenyek, mert velem van az Isten kegyelme.

Ő akkor megindult hazafelé, s ő el is elment egy darabig. Egyszer megfordul, hát látja, hogy a két bátyja nyomdokát tapossák. Mit tegyen ő mármost?

Gondolva-gondol egy vendéglőt, s mondja a két testvérének:

— Nos nó, testvérem, tük itt most mulassatok, egyetek, és igyatok, amennyi töletek tellik.

Ő pedig nekiállott, s abban a helyben elment a két bűdös sárkánynak az anyjához. Annak volt egy macskája, amely elveszett volt, s akiért bújában a vén sárkányné majd meghótt.

Hát ő keresztül bükik a fejin, s éppeg az a macska lesz belőle.

Mondja a sárkányné menyé:

— Nos nó, anyám, hazajött a macskánk.

Hát beviszik, simogatják, megduruzsoltatják. Ekkor Radokán keresztül bükik a fejin, kapja a fegyvert, s a vénasszonynak a szeméit kilötte.

— Megmondtam ugye, leányom, hogy a macska nem a mi macskánk, hanem a Radokáné, aki kifogyatott a két fiamból és a két szemem világából; de én is kifogyatom őt az életéből, mert egyik államot vetem a földnek, a másikat az égnek, s ha szembe talál velem jönni, olyan hőséget ereszték reája, hogy talpon állva el kell égjen.

Ekkor nekiáll Radokán, keresztül bükik a fejin, s kijön onnan szűnyog képiben.

Ekkor menyén a két bátyjához a vendéglőbe, s azt mondja:

— No, fiúk, nyergeljete, menjünk haza, mert érkezik a sárkányok anyja, s elpusztít.

Megindulnak, s el is mennek addig a városig, ahol a király és ők laktak.

Nem messze találkoznak egy hüvelyemberrel.

Mondja Radokánnak a hüvelyember:

— Nos no, vitéz, legyőzted a két sárkányt, most gyere, és küzdjél meg velem!

Mikor Radokán a lováról leszállott volna, kapja a hüvelyember a tarisznyáját a nappal, holddal és a hajnalcsillaggal, s felugrik Radokán

lovára.

Feleli a hüvely ember:

— No, már most menjél el a királyhoz, és jelentsed, hogy elhoztad a napot, a holdat és a hajnalcsillagot, mert ezeket nem oda kellett volna vinni, hanem az ő helyükre visszatenni.

Ekkor a hüvelyember feldobta a napot, holdat és a hajnalcsillagot az ájerba, hogy az egész ország egyben megvilágodott.

Radokán ekkor elment, hogy jelentse, hogy az ország megvilágosodott; hát látja, hogy az egész város olyan vaskerítésbe van beépítve, hogy oda még a madár se mehetett be.

Mondja Radokán: — Nyisd meg, acélkovács bátyám, hogy mehessünk be.

Mikor ők beérkeztek volna, akkor a sárkányok anyja is érkezik oda a kapuba.

Mondja a sárkányok anyja Radokánnak:

— Te Radokán, csinálj egy akkora likat, hogy még egyszer nézzek a szemed közé.

Acélkovács János csinál egy likasztóval akkora likat, hogy nézhessen a szeme közé.

Addig fúrta-fúrta az orrával a vén sárkányné azt a likat, míg hát befért a feje. Mikor a száját kitátotta volna, hogy az egész város elpusztuljon, akkor volt alapítva hús mázsa vasból egy buzogány, hét esztendeig hevült egy kemencében. Acélkovács János azt beverte a sárkányné szájába, és elpusztította.

Mondja Radokán:

— No most le a vassal, páncéllal, hogy süssön be a nap, a hold és a hajnalcsillag a városba.

Nem volt mit tegyen a király, jobbat nem tehetett, odaadta Radokánnak a leányát és fele királyságát. Hét cigánybandával, kutyavonítással, tyúkhús és kaláccsal lakodalmat ültek.

A hétlábú paripa

Egyszer volt, hol nem volt, még az óperenciás-tengeren is túl, ott, ahol a tetüt és a bolhát rézpatkóba fogták, hogy a sulyba és fenébe ne botorkázzék. Még azon is túl, volt egyszer egy szegény ember, annak egyéb gazdasága nem volt, mint egy üllője és egy kalapácsa. És most kezdődik egy istenes nagy hazugság.

A réges-régi világban élt egyszer egy igen-igen szegény özvegyasszony. Egyetlen leánykájának arany volt a haja, és Ilonának hívták.

Amint telt-múlt az idő, egyszer csak meghalt az édesanya. De mielőtt meghalt volna, adott a leánykájának egy aranygyűrűt, és azt mondta, vigyázzon rá erőst, mert ha azt elveszti, az életét is elveszíti. Ezzel egy nagyot szusszant, és meghalt.

Anyja holta után, a leány elment szolgálni, szerencsét próbálni, jó gazdát találni, és beszélődött egy özvegy királynéhoz szolgálónak Tündérországba.

Nagy sötétség volt ebben az országban, és ezért nagy volt a szomorúság is. A sárkányok ellopták a napot, a holdat és a csillagokat.

A királynénak egyetlenegy fiúgyermeke volt. Ahogy telt-múlt az idő, a királyfinak nagyon megtetszett a leány, csak az az egy nem tetszett neki, hogy a leány mindent fonákul csinált. Ezért nagyon megharagudott egyszer a királyfi, elbocsájtotta, és azt mondta neki, hogy ha a napot, holdat és a csillagokat vissza tudja hozni, akkor visszaveszi, és még feleségül is elveszi.

A leány ekkor egy másik országba ment szolgálni. Annak a városnak a keleti sarkán volt egy kőszikla barlang. Abban lakott egy öregasszony, de olyan öreg volt az asszony, hogy tizenkét vasrángával kellett a szempilláját felájazni, hogy lásson.

Beszélődött a leány ehhez szolgálaim, mert ez az asszony azt állította, hogy a napot, holdat és a csillagokat vissza tudja ővele hozatni.

Kilenc esztendeig szolgált a leány egyvégbe, de akkor minden év három nap volt.

Mikor letelt a kilenc esztendő, azt mondta az öregasszony:

— Nesze, te kedves leányka, adok neked egy háromlábú paripát. Ezzel menj le a sárkányok országába, és adok egy kicsi sípot is, és ha lemész,

addig meg ne pihenj, amíg virágszálra épített kastélyt nem találsz. Menj ki a selymes rétre, a vadalmafa alá, és ott fújj belé a sípba. A sípszóra megjelenik egy fehér egérke, kérj tőle tanácsot.

A leány nyergelt, kantározott, és elvágatott a magas felhőkben, a sárkányok országába.

Meg is érkezett a selyemrétre, megkereste a vadalmafát, beléfújt a sípba, és ott termett azonnal a kis fehér egérke:

— Mit parancsolsz, édes leányom? — kérdezte az egérke.

— Szeretném a napot, holdat és a csillagokat visszavinni sötét Tündérországba, de ha nekem ez nem sikerül, a bú és bánat sírba visz.

Azt mondja a kiségerke:

— Ne búsuljál, kedves leányom. Majd én elhozom neked, ha megígéred, hogy az esküvődön násznagyod leszek.

A kiségerke eltűnt, és három nap múlva elhozta a selyemrétre a nap tojását, a hold tojását és a csillagok tojását.

Ilona megköszönte szépen a kiségernek az ő szívességét, nyergelt, kantározott, és indult visszafelé, hegyen völgyön keresztül, addig, hogy már közel járt Tündérország határához.

Ekkor azonban a sárkánykirály paripája nyeríteni kezdett az istállóban. A király kiküldte az inasát a lovához, hogy kérdezze meg, milyen baja van. Szénája vagy szalmája nincsen-é?

— Szénám is van, zabom is van, de ellopták a nap, a hold és a csillagok tojásait. Király öfelsége még megtörhet egy véka diót, délebédelhet, és déli álmat is alhatik, és akkor is utolérjük a tojások rablóját.

A sárkánykirály felpattant a háromlábú lovára, és azon helyben már utól is érte Ilonát. Elvette tőle a tojásokat, de Ilona most már az öregasszonytól ötlábú paripát kapott és azt a tanácsot, hogy menjen vissza a kiségerhez, mondja meg neki, hogy a vadalmafa gyökeréből vegyen, és azzal kenje meg a lovat. Adott a leánynak egy kefét és egy fésüt — mondva, hogyha még egyszer utoléri a sárkányparipa, a fésüt dobja hátra, és lesz abból egy rettenetes nagy sűrű erdő. És azalatt vágasson el. De ha még akkor is utolérné, dobja vissza a kefét, lesz abból egy rettenetes nagy tűz, és akkor biztosan megszabadul a sárkánykirályfitól.

Ilona megint nyergelt, és kantározott, megint lerepült a sárkányok országába. Elment a vadalmafa alá a selymes rétre, és belefújt a sípba.

Megkérte a kicsi egeret, kenje meg a lovát a vadalmafa gyökerével, és lopja el neki újra a tojásokat.

A kicsi egér megint eltűnt, nem telt bele három óra, megint megjött. A tojásokat átadta Ilonának, megkente a lovat a gyökérrel, és a ló Ilonával megint felszállt a felhők közé.

Ekkor ismét nyeríteni kezdett a sárkányparipa. Leszalad a király, hogy megnézze a lovát, mi baja van.

— Édes gazdám, megtörhetsz egy véka mogyorót, délebédelhetsz, de déli álmod már nem alhatsz, és elérjük a tojások rablóját!

A király délebédelt, megtörte a véka mogyorót, nyergelt, kantározott, és útnak indult Ilona után.

Éppen Tündérország határánál érte utól, elvette a tojásokat, és azt mondta.:

— Ha még egyszer az én országomba jössz, karóba húzatom a fejedet! Most még az egyszer megkegyelmezek!

Visszament Ilona az öregasszonyhoz, nagyon le volt szomorodva. Sírva panaszkodott, hogy megint nem sikerült a terve.

Ezzel vigasztalta őt az öregasszony:

— Ne búsulj, kedves leányom, adok én neked egy hétlábú szárnyas paripát, és ha azzal sem fog sikerülni, akkor az Istentől kell hogy paripát kérj magadnak.

Ilona megnyergelte, és kantározta a hétlábú paripát. Felugratott vele az égig. Visszament Sárkányországba. Megint leszállott a selyemréten a vadalmafa alá, és beléfűjt a sípba. A kicsi egér meg is jelent.

— Mi bajod van, kis gazdám? — kérdezte sírva.

— A sárkánykirály megint elvette tőlem a tojásokat, de nem lehetne-e őket még egyszer ellopni?

A kis egérke vetett ekkor egy kecskebukát, lett belőle egy dongó, és úgy repült bé oda, ahová a sárkány a három kicsi tojást eldugta.

Ellopta őket harmadszor is, átadta Ilonának, ő megköszönte, nyergelt, kantározott, és már úton is volt Tündérország felé.

Alig tűnt el, már megint nyerített a sárkányparipa az istállóban. Kiszaladt maga a király:

— Mi bajod van, édes lovam? — kérdezte. — Szénád nincsen, vagy zabod nincsen?

— Szénám is van, zabom is van, de nincs a három tojás. Ilona megint

elvitte a napot, holdat és a csillagokat. Most már se nem ehetsz, se nem ihatsz, se déli álmot nem alhatsz, se diót nem törhetsz, ha azonnal nyergelsz és kantározol, még úgy sem biztos, hogy utolérjük.

Nyergelt és kantározott a király, és felrepült az égig. De bármilyen erőst hajtotta a lovát, csak nem érte utol Ilonát. Mert mikor már közel járt volna hozzá, hátradobta Ilona a fésűt, lett belőle egy rettenetes nagy erdő, és úgy megakadt a sárkányparipa ebben az erdőben, hogy addig Ilona messzire eljutott.

És mikor kiszabadult a sárkányparipa az erdőből, hogy tovább vágta Ilona után, Ilona a kezét dobta hátra, amiből egy nagy, veszedelmes tűz lett, úgyhogy a sárkánylovat megperzselte.

A sárkánykirály nagy tüzet, villámot és mennydörgést hányt haragjában, de Ilona baj nélkül tért vissza Tündérország határára.

Megköszönte a vénasszonynak jószágát, és meghívta a lakodalmára. A három tojással visszament a sötét Tündérországba, és ismét beszélgetett az öreg királynéhoz.

Mikor ezt megtudta a királyfi, azonnal hívta Ilonát:

— Megvan a nap, a hold és a csillagok?

Mire Ilona azt felelte:

— Előbb esküdjék meg velem!

Mivel a királyfi amúgy is szerette, megesküdött vele, mire Ilona átadta a három tojást, és megmagyarázta azok titkait. Felbocsátották őket a magas égre, és megvilágosodott az ország. Ekkor csaptak egy nagy hétországra szóló lakodalmat, és még máig is élnek, ha meg nem haltak.

A Gróf és János szolgálja

Volt egyszer egy gróf s annak egy szolgája. A szolgának János volt a neve. A grótot nagyon szerették a szolgák, mert nagyon igazságos volt. Egyszer a gróf lebetegedett. Eleget orvosolták, s két-három orvos állott mellette, de hiába, mégis meghalt, s ottmaradt a sok vagyon. Felesége eltemettette nagy pompával, de hát úgy járt haza a gróf, járt vissza, s úgy dörgetett, hol a színen, hol a szobában, hogy esett kétségbe az asszony. Utoljára megpanaszkodott Jánosnak is.

— Nézd csak, János, mi dolog ez, úgy jár haza az uram, hogy esek kétségbe tőle. Úgy dobál mindent a földhöz, edényeket, s semmit sem tör el.

Azt mondja János: — Egy éjszaka bent hálok.

Úgy is lett. Lefeküdt, még el sem aludt, jött a gróf, s zörgetett a padláson, de úgy dörgetett, hogy majd leszakadt a padló. Aztán békerült a szobába. Dobált mindenfélét. Így ment ez tizenegy óráig. Akkor elment, s lecsendesedett.

— Na, nagyságos asszony — azt mondta János másnap —, én kikutatom, hogy miért jár haza a maga férje.

Azt mondja az asszony:

— Hát látod, János, szépen eltemettem, s nem tudom miért jár haza.

— Hát menjen el a városba, s vegyen nekem egy üvegkoporsót s egy rend ruhát, s öltöztessen fel tiszta újba, mert én meghalok. De — azt mondja — előbb adjon nekem egy fazék aranyat.

Adott neki egy fazék aranyat. János elvitte az istállóba, egy szögletbe elásta. S aztán vettek egy üvegkoporsót. János felöltözött, s azt mondja:

— Én most belefekszem ebbe a koporsóba, s vigyenek el a temetőbe, s tegyenek a gróf mellé a kriptába.

Úgy is lett. Letették, de ő nem volt meghalva, eleven volt. Hát égtek a gyertyák a kriptában is. Amikor eljött kilenc óra, látja János, hogy a gróf kél a koporsóból. Odahajlott János koporsójára, s nézte, hogy kicsoda.

— Hát mi az, János, te is ide kerültél, te is meg vagy halva?

Azt mondja János:

— Nem jöttem én, úgy hoztak, meg vagyok halva, s ma temettek el.

— Na, akkor gyere — mondja a gróf —, s menjünk együtt haza!

Elmentek haza, s kezdett a gróf dörgetni, s leverni mindent a földre. S nem tört el semmi. De amit János levetett, az minden eltörött. Egyszer azt mondja a gróf neki:

— János, te nem vagy meghalva!

— Dehogynem.

— Hát akkor miért törik el minden, amit te leversz?

Eljött az idő, hogy menni kellett vissza. Azt mondja János a grófnak:

— Nagyságos uram, mondja meg nekem, maga miért jár haza annyit?

— Hát te miért jársz haza?

— Mondja meg előbb a gróf úr, akkor megmondom én is.

Azt mondja a gróf:

— Megmondom én, miért jártam haza. Nézd, János, itt van három hordó arany elásva a kamrában. Ezt senki sem tudja, s amíg ezt ki nem veszi valaki, nem lesz nyugtom.

— Na, akkor megmondom én is, miért járok haza.

János bevitte a grótot az istállóba, s megmutatta a fazék aranyát.

— Ezt se tudja senki, s ezért járok haza.

— Siessünk haza, János, nehogy itt találjon az idő, hogy legyünk ott a kriptában. Hát menjünk!

A gróf sietett vissza, de János nem, mert hogy élő volt, s visszamaradott, s azt az aranyat, amit a gróf mondott, kivette, s eltett belőle egy hordóval. Egyet pedig odaadott az asszonynak. Az asszony azt mondta:

— Állj meg, János, felét neked adom!

— Nem kell nekem, legyen mind a magáé.

János elmesélte az asszonynak a grótot meg a kincset. A gróf többé nem ment oda, s a grófné férjhez ment. Jánosból nagygazda lett, s megházasodott. Máig is élnek, ha meg nem haltak.

Csak olyan halott jár vissza, aki életében valamit eldugott s senki sem teszi más helyre, kivált vasdarabot vagy pénzt. Belzebub őrzi a pénzt, ráteszi a kezét.

Jólaktom Király meséje

Volt egyszer a világon egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt egy fia. Lehetett a fiú olyan tizennyolc-tizenkilenc éves, édesanyja már régen régen meghalt, amikor egyszer azt mondja a fiú édesatyja:

— Hát fiam, itthon nem megy sehogy se a sorom, nem bírjuk megkeresni azt se, amit megeszünk, de hát jó volna inni is valamit. Tudod mit, elmegyünk útra.

Elindul az öreg a fiával, és ballagnak. Hát ahogy mennek, mendegélnek, egyszer hosszú idő gyaloglás után az országúton jön velük szembe egy úri ember.

— Adjon Isten jónapot.

Adjon Isten nektek is — azt mondja az úri ember -, na hová mész, te szegény ember?

— Hát megyek a fiammal szerencsét próbálni.

— Hát átadod-e nekem a fiadat szolgálni? Jól megfizetem. Egy évre adok ötszáz forintot, három napból tart egy esztendő. Nézd, hogyha ideadod a fiadat, én most rögtön leolvasom neked az ötszáz forintot.

Megörült a szegény ember az ötszáz forintnak, mert öneki bizony soha életében a kezében ötszáz forint nem volt:

— Odaadom én, ugye, fiam, elmész?

— Hát ha édesapám akarja, hogy menjek, akkor elmegyek — feleli a gyermek.

Arra azt mondja az úri ember:

— Na nézd, letelt az egy esztendő, itt ezen a helyen, ahol most vagyunk, legyél itt, és itt átadom néked a fiadat.

— Na jó,

Átvette az öreg az ötszáz forintot az úri ember pedig elvitte a gyermeket. Az öreg szegény ember bement a faluba, és hozzáfogott mulatni. Ivott, evett, olyan boldog ember, mint ő volt akkor, nem volt senki a világon. Az úri ember pedig elvitte a gyermeket. Nem nagyon messze ment vele, amikor egy helyen megnyílt a föld, és levitte a föld alá, ahol egy másik világ volt. Leviszi egy terembe, Elővesz egy pálcát, megüti a gyermeket, és a gyermek halott lett. Ráteszi egy nagy hastokra (amin vágják a húst), és elővette a bárdot, és összeaprította a gyermeket, olyanra, mint a kolbászba való. Egy nagyon nagy tepsibe tette, és kitette a napra száradni. Itt száradt a fiú három napon keresztül.

Harmadik napon, amikor az év letelt volna a fiúnak, vette a pálcát ismét a Jólaktom király, az ördögök királya. Megvágta a pálcával a tepsiben összevagdalt gyermek húsát, és a gyermek feltámadt.

— Na fiam, gyere ide, elviszlek apádhoz.

Visszavitte Jólaktom király a gyermeket az országútra, és az öreg már ott várta, mert bizony az ötszáz forintot mind elmulatta, nem volt néki egy krajcárja sem.

— Na öreg, itt a fiad. Ideadod-e még egy évre a fiadat, adok megint ötszáz forintot.

— Odaadom, hát hogyan adnám oda. Ugye, elmész, fiam? Nézd — azt mondja —, fiam, hát megmondom az igazat, én elmulattam az ötszáz forintot, eredj hát még egy esztendőre, ha kibírod.

Jólaktom király leolvasta az ötszáz forintot az öregnek. Fogta a gyermeknek a kezét, és elment. Az öreg megint hozzáfogott mulatni. Jólaktom király levitte a föld alá a gyermeket. Ismét megvágta a pálcával, és a gyermek meghalt. Hastokra tette, és ismét összedarabolta, visszatette a tepsibe száradni. Másnap nem volt otthon Jólaktom király, és az asszony aki ott volt, elővette a pálcát, és megvágta a gyermeket. Felugrott a gyermek, azt mondja az az asszony, aki ott volt neki:

— Hallod-e fiam, már most ez a tudomány, amit beléd ontott Jólaktom király, ez a tudomány már teneked elég lesz. Hanem most ha ő tégedet ki fog innen vinni, annyi istened ne legyen, hogy még egyszer ide visszagyere, mert ha még egyszer ide visszajössz, te már többé innen ki nem mész. Akármennyi pénzt is fog ígérni az apádnak, s akárhogy is fogja mondani apád, hogy gyere vissza, ide többet ne gyere, értetted jól, amit mondtam? — avval a pálcájával megvágta a fiút megint, meghalt, vette a bárdot, és összeaprította, visszatette a tepsire száradni. Amikor letelt a három nap, Jólaktom király megvágta a gyermeket pálcájával, felugrott a gyermek.

— Na fiam, elmegyünk apádhoz, azt hiszem, most már szereztél csak jó tudományt?

— Hát már szereztem valamennyit.

— Na gyere. — Elvezette ugyanarra a kőútra. Már az öreg ott várta, már megint nem volt pénze az öregnek, mind elverte.

— Adjon Isten jó napot.

— Adjon Isten — feleli az öreg.

— Na, elhoztam a fiadat — mondta Jólaktom király —, de ideadod-e még egy évre?

— Persze hogy odaadom — felelte az öreg.

— Hát hogyha most még egy évre ideadod, adok neked ezer forintot.

— Lemész ugye, fiam? — mondotta az öreg, a fiának.

— Dehogyan megyek én, atyám, nem megyek én többet.

— De eredj, édes fiam, már nincs egy krajcárom sem.

Azt mondja a gyermek:

— Azelőtt se volt apám, mégis megéltünk, én már nem megyek vissza többet.

— Hát ha nem mész, fiam, akkor hát maradj.

Azt mondja Jólaktom király:

— Szóval nem jössz vissza, fiam, többet?

— Nem megyek, kérem.

Akkor sarkon fordult Jólaktom király, és otthagya őket köszönés nélkül. Megharagudott, és elment. Az öreg megy az úton a fiával. Egyszer csak jön velük szembe egy négyfogatú hintó. Egy nagy gazdag uraság ült a hintóban, egy jó barátjával éppen vadászatra indultak egy másik földbirtokoshoz. Azt mondja a gyermek apjának:

— Apám, én mostan leszek egy kopó kutya, akármennyi pénzt akarsz ezektől az uraktól, akik jönnek értem, csak adj oda nekik, és ne törődj semmivel, kérhetsz ötezer forintot.

Abban a pillanatban a gyermek egy kopó kutyává vált. Mikor a hintó odaért az öreghez, azt mondja az uraság a kocsisnak: — Állj meg. Mondja, bácsikám, nem adná el ezt a kutyát?

— Eladom én kérem, csak hogy ez a kutya nagyon drága, nem tudom uraságod reszkíroz-e ennyi pénzt, amennyit ér ez a kutya nekem.

— Hát mennyit akarsz érte?

— Ötezer forintot kérek én ezért a kutyáért.

Nem sokat gondolkozott az uraság, leolvasta az ötezer forintot a szegény ember kezébe. A szegény ember átveszi a pénzt, a kutyát pedig fölvtették a hintóba, és mentek. Alig hagyták el az öreg embert egy kilométerrel, amikor az országúton keresztülszaladt egy nyúl. A kutya azt meglátta, leugrott a hintóból, szaladt volna a nyúl után, de az országút szélén levő kerékvető kőnek vágta a fejét. S úgy belevágta a fejét a kerékvető kőbe, hogy a feje teljesen szétloccsant. Kinyújtózkodott a kutya, és meghalt.

— Jaj, jaj, jaj, jaj — sópánkodott az uraság —, jaj János, szállj le arról a bakról — felelte a kocsisnak —, húzd amoda félre azt a kutyát, oda az ötezer forintom.

Avval az uraság elment. A gyermek csak azt mondja az apjának: — Na már itt vagyok apám, van már pénzed, ihatsz, ehetsz.

— Van, édes fiam, de ugyan hogyan szerezted azt a nagy tudományt magadnak?

— Azt ne kérdezd, apám, mert úgysem mondom meg. — Avval hallgatott tovább.

Egyszer csak elérnek egy városba. Kora reggel értek oda abba a városba, ott azt mondja a gyermek az apjának:

— Na apám, itt megint csinálunk egy kis pénzt. Én átváltozok egy gyönyörű paripalóvá. Kérhetsz értem tízezer forint pénzt, azt is megadnak értem. Hanem azt megmondom neked, apám, annyi Istened ne legyen, hogy engemet kötőfékkal együtt adjál el. Ha engem kötőfékkal odaadsz, énvelem már többet nem beszélsz soha. Hanem aki engemet megvesz, mondd azt, hozzon kötőféket, és a kötőféket az én fejemből húzd ki, és tedd a zsebedbe.

Úgy is volt. A gyermek megrázkódott, egy gyönyörű szép aranyszőrű paripa lett belőle. Az öreg pedig vezette be a városba, De aki csak meglátta az aranyszőrű paripát, az mindenki csudálta, még ilyen gyönyörű állatot életében nem látott, mindenki azt mondta. Beért a paripával a városba. Jöttek a vevők, körülállták:

— Mi az ára ennek a gyönyörű paripának?

— Tízezer forint.

— Ez az ár egy kicsit sok — egyik is, másik is mondja.

— Hát ha sok, akkor hagyják itt.

Odamegy egy úriember, és annyira alkudik az emberrel, annyira, amikor egyszer csak azt mondja az úri ember:

— Na, itt a tízezer forintod.

Leolvassa a kezébe a tízezer forintot. Azt mondja az ember az úri embernek, mikor a pénzt zsebre tette:

— Menjen, uram, és vegyen egy kötőféket, mert én a kötőféket nem adom oda.

— Ne beszéljen ilyen hülyeséget, a ló kötőfékkal jár! — S annyira beszélt az úri ember a szegény embernek, hogy egyszer csak megfogja az úri ember a kötőféket, és megy a lóval. Felült a lónak a hátára az úri ember, jól megsarkantyúzta ám a lovat, majd eltörte az oldalbordáját neki. No de ez az úri ember volt Jólaktom király, aki a tudományt beleöntötte a fiúba, aztán haragudott rá nagyon, most meg le akarta vinni a föld alatti országba. A város végén volt egy kocsmá, azelőtt volt egy kút, de gémes kút volt. Megállt Jólaktom király a lóval, leszállt a lóról, és a kút

ágasához hozzákötötte a lovat, bement a kocsmába. Gondolta magában, majd lesz itt egypár részeg ember, akit ő megbír vásárolni, és el fogja vinni magával a föld alatti országba. Hát tényleg volt odabenn néhány részeg ember, akikkel jó időt eltöltött Jólaktom király.

Ez alatt az idő alatt pedig az aranyszőrű paripa egyre húzta a fejét kifelé a kötőfékből, hogy valahogy ki bírná húzni a fejét belőle. Hát éppen akkor rántotta ki a fejét a kötőfékből, amikor Jólaktom király kilépett a kocsmájtáján. Amikor kirántotta a fejét a kötőfékből a paripa, meglátta Jólaktom királyt a kocsmájtáján, hogy kilépett, rögtön galambbá változott, és fölrepült, elrepült, és Jólaktom király pedig sassá változott, fölrepült, és repült a galamb után. Jóval kívülről a városon volt egy halastó. Már látta a galamb, hogy a sas nemsoká utoléri, gyorsan berepült a vízbe, és hallá változott. Jólaktom király lerepült, és vadkacsává változott, és rögtön dúrta a halastót. Amikor észrevette, hogy Jólaktom király a halastónak a túlsó szélén keresi őt, aranykároló madárrá vált, és fölrepült a levegőbe, és repült. Észrevette Jólaktom király, gyorsan sassá változott, és repült utána. Éppen a királyi főváros fölött repültek. A királyi palota ablaka ki volt nyitva, és a királykisasszony ki volt hajolva az ablakon, amikor látja, hogy egy gyönyörű szép arany tollú madarat egy csúnya sas üldöz.

— Jaj Istenem, csak ide repülne, annyi esze volna annak a madárnak, majd megvédeném én attól a csúf sastól.

És egyszer csak tényleg volt esze a gyönyörű madárnak, berepült az ablakon. De már muszáj is volt neki, mert már csak egypár méter távolság volt köztük, hogy el nem kapta a sas a madarat. Mikor berepült az ablakon, a királykisasszony gyorsan becsukta az ablakot, a sas kívül maradt. A királykisasszony a gyönyörű madarat megfogta, a kezébe vette, és játszadozott vele. Mindjárt kiadta a parancsot, hogy hozzanak egy gyönyörű kalitkát az ő madarának. Kalitkába tette a madarat. Adott neki madárételt, de bizony a madárétel nem tetszett a madárnak.

Este, amikor a királykisasszony lefeküdt, az aranymadár kijött a kalitkából, és megrázkódott, lett belőle egy olyan gyönyörű szép fiatalember, hogy önála szebb nem volt a világon, és keresgélt a fiatalember, valami kis ennivalót. Talált is egy kis ennivalót a fiatalember, és leült a királykisasszony hálószobájában, és evett. A mozgást észrevette a királykisasszony, és fölébredt. Hát amikor meglátta azt a gyönyörű szép

fiatalembert, húsztat dobbant egyszerre a szíve. „Jaj nekem, Istenem, az Isten adta ezt nekem!”

Fölkelt az ágyból, úgyhogy a fiatalember nem vette észre, és odament, átkarolta, és egy igazi csókot adott neki:

— Jaj, szívem, hát hogy kerültél ide?

Azt mondja a fiatalember:

— Nézz a kalitkára, üres. Én vagyok az a szép madár.

És akkor elbeszélgettek. Elmondotta neki a szép fiatalember, hogy:

— Engemet üldöztek, tehát nálad találtam menekülést.

— Hát jól van, szívem — mondotta a királykisasszony —, most az enyém leszel.

— A tiéd nem lehetek még most, csak körülbelül egy hét múlva. Kosztot hordassanak föl, hogy én is ehessenek, de én most már madár többet nem leszek. Én egy szép arany-karikagyűrűvé fogok változni, és te engemet az ujjadról egyszer se húzzál le. Majd ide fog jönni egy nagykereskedő, aki gyönyörű szép aranylovakat fog hozni, azok a lovak az édesapádnak megfognak tetszeni. De semmi pénzért nem fogja odaadni, csak azért a gyűrűért, ami neked az ujjadon lesz, ami én leszek, és fogja neked mondani az apád, hogy add oda ezt a gyűrűt. Ne ellenkezz apáddal, húzd le a gyűrűt az újjadról, de vágd a padlóhoz, ne add oda senki kezébe. Akkor aztán meg fogod látni, hogy mi történik.

Úgy is volt. A fiú gyűrűvé változott, és a királykisasszony újjára húzta, és boldogan pihent. Majd a harmadik napon megjelent a királyi palotában egy nagyúr. Azt mondja a királynak:

— Királyatyám, gyere nézd meg, milyen gyönyörű lovaim vannak. Ezeket a lovakat én külföldről hoztam.

Amikor meglátta a király a lovakat, annyira megtetszett a királynak, hogy nem tudott hova lenni.

— Hát hogy adod őket?

— Hát majd odabenn megegyezünk, királyatyám, a palotában.

Bemennek a királyi palotába, és hozzáfogtak beszélgetni. Azt mondja a kereskedő a királynak:

— Királyatyám, hallottam, hogy van valami szép lányod. Légy szíves hívasd be, szeretném látni.

Behívta a király a lányát. Beszélgetett a kereskedő a királykisasszonnal.

Egyszer csak odafordul a királyhoz. Azt mondja a királynak:

— Hát, királyatyám semmiféle kincsért nem adom a lovakat, csak azért a gyűrűért, ami a királykisasszonynak az ujján van.

Azt mondja a király a lányának:

— Hát add oda, édes lányom, mert énnekem ezek a lovak nagyon megtetszettek. Veszek én még tenéked, amilyen csak tetszik neked.

— Jól van, király atyám — feleli a király kisasszony — én odaadhatom.

Lehúzta az ujjáról a királykisasszony a gyűrűt, és amikor nyúlni akart érte a kereskedő, földhöz vágta a gyűrűt, vagyis a padlóhoz. Egyszerre tele lett a szoba köleskásával. Az úri ember pedig egy kotlós tyúkká változott, és vagy ezer csirke volt mellette és hozzáfogtak enni a köleskását:

— Tok-tok-tok-tok, csak egyed csak egyed csak egyed — mondta a kotlós a tyúkoknak.

Amikor látta a fiú, hogy már nem sok köleskása van, egyszerre egy vad sassá változott, ráugrott a tyúk hátára, és szétvágta a kotlós fejét, és akkor a kotló kinyújtózkodott, és meghalt. Amikor kinyújtózkodott, és meghalt, akkor Jólaktom királlyá változott. Akkor a királykisasszony és a fiatalember gyönyörű nagy parádéval megesküdtek. Még a mai napig is élnek, ha meg nem haltak.

Aki nem tudott se félni, se megijedni

Hun volt, hun nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, az üveghegyeken meg innét volt egy szegény ember, annak volt egy János nevű fia; az a világon semmitül se félni, se megijedni nem szokott.

Apja elment a falubeli tanítóhun, osztán azt mondta neki, hogy az ő fia se félni, se megijedni nem tud. Akkor a tanító azt mondta neki, hogy csak küldje el űhozá, majd ő megtanítja félni vagy pedig megijedni.

Az apja osztán elküldte a fiát a tanítóhun, hogy majd megtanítja félni vagy megijedni.

A tanító este vett magához egy fejír lepödöt, osztán fölment a templom tornyára; feleséginek meg azt mondta, hogy küldje föl a gyereket este imádságra harangozni, majd akkor ő hófejír ember képiben megijeszti.

A gyerek fölmege harangozni, megfogja a harang kötelit, osztán kezd harangozni. Akkor a tanító fejír lepödöbe csosztatva jön le a lépcsőn. Mikor a gyerek meglátta, rákiáltott, hogy:

— Ki vagy te, hófejír ember?

Ez nem szólt semmit.

Másodszor is megkiáltja:

— Ki vagy te, hófejír ember?

Erre se felelt semmit, csak ment felije, lefeli. Harmadszor is kérdi ugyanazt. Akkor se felelt., Erre a gyerek hozzáugrott, mellit megkapta, és úgy levágta, hogy egyik lába, egyik keze és három oldala csontja eltörött.

A gyerek osztán szépen elharangozott az imádságra. Ezután jön le a gyerek a kórusbul, a tanító felesége meg feléje.

A tanító felesége kérdezte, hogy nem látta-e a tanító urat.

— Nem láttam.

Erre a tanítónő fölmege, s látja, hogy ott fekszik az ura jajgatva. Hamar emberekért szaladt, akikkel az urát lakására vitette.

Másnap a tanítónő elment a gyerek apjához, osztán kérte, hogy tisztogassa meg tüle a házát, mert még majd másban is kárt tesz.

Az apa elvitte onnan a fiát. A gyerek elment messzire, osztán az úton mondogatta:

— Istenem, csak tudnék félni, megijedni.

Mikor egy városhoz közeledett, utána egy úr ment, aki meghallotta a mormogását, és hogy mit mond, megkérdezte tőle:

— Hát öcsém, te nem tudsz félni meg megijedni?

— Uram, nem!

— Én fölfogadok veled, hogy olyan helyre állítalak az éjjel, hogy ott majd megijedsz:

— Fogadjunk föl, hogy nem!

Jó kis összegben fölfogadott avval az úrral, osztán akkor kivezette a város végihez, ahun az akasztófák voltak, az alá tüzet rakott, osztán ott melegedett.

Az úr lesette, hogy megmarad-e ott.

Amint a szél fúj, az akasztott emberek lábai összeütögelődtek. A gyerek azt mondta:

— Gyertek le, bolondok, hozzám, látom, fáztok!

Azután egyet gondolt a gyerek: bement egy házhoz, ott hosszi lajterját keresett. Ezt odatámasztotta az akasztófákhoz, osztán egyenkint hozta le az akasztott embereket melegedni. Mikor lehozta őket, rendre a tűz melli ültetgette őket. A megmerevedett testű halottak nem tudtak leülni, hát egyiket hátba, a másikat pofonütötte. Kettőnek a szél gatyája alá vitte a tüzet, és meggyulladt a gatyájok. Erre a gyerek mérgesen azt mondta nekik:

— Az ördög veszűdjön ám veletek, mikor olyan buták vagytok!

Fogta őket, osztán fölhordta újra az akasztófára, aztán pedig a tűz melli feküdt, és ott szépen elaludt egisz reggelig.

Reggel odamegy az úr, hogy a gyerek ott van-e. Hát látta, hogy bizony ott van, erre minden szó nélkül megfizette a fogadási pénzt.

Aztán a gyerek innen tovább ment. Elment a főváros felé. Útközben megint csak azt mondogatta, hogy jaj, csak tudna félni és megijedni. A gyerek után egy kocsi ment; a kocsis meghallotta a gyerek mondogatását, és odaszólt hozzá:

— Na, hát te nem tudsz félni? Hát akkor menj ebbe a kocsmába, ott kérj ennivalót, ha majd osztán füzetisre kerül a sor, megijedsz!

A gyerek bement a kocsmába, és ott kért ennivalút. Mikor az evással végzett, elkiáltotta magát:

— Pincér, füzetek!

A pincér sokat kért. Ezt kifizette, utána azt mondta:

— Na, ez nem sok.

Akkor elmondta, hogy miért jött ide be.

A kocsmáros csodálkozva kérdezte, hogy igazán nem tud se félni, se megijedni? Hát ha nem tud, akkor menjen a királhoz, ide meg oda, ott van egy elátkozott kastély, abba senki meghálni nem mer, mert ott ördögök tartózkodnak.

A gyerek megjelent a királynál. A királ kijelentette neki, hogy annak, aki ott meghál, neki adja egyik lányát. A gyerek osztán kijelentette, hogy ű meghál három éjjel abban a kastélyban, akkor bizonyosan megszabadul az ott tartózkodó rosszaktól.

Abban a kastélyban három vasláda aranypénz is volt.

A király a gyerek ajánlatának nagyon megörült, és megkérdezte, a gyerektől, hogy megmarad-é ott három éjjel hálni.

— Uram, királom, meg!

— No, hát fiam, menj el a kocsmába, ott egyél-igyál, mulass, hogy több bátorságot szedj magadhoz.

— Uram, királom, nekem köll a kastélyban egy szobához egy eszterga, egy gyalupad, szekerce, véső, deszka meg fa, hogy én ott egisz íjjel dolgozhassam.

A királ mindent tetszése szerint rendezett el. Egy ágyot is vitetett oda.

A gyerek a kastélyba menetele előtt a kocsmába mulatott. Este osztán elment a kastélyba, a számára berendezett szobába, ott elkezdett erősen dolgozni. Egyszer csak a kéményen fél csontváz szaladt le hozzája, utána meg mindjárt a másik fele. Mikor az egyik csontváz leereszkedett hozzá, azt mondta:

— Fene látott fél embert!

Azután megkapta a két csontvázat, összeütötte űket, és lett belőlük egy egisz. Utána több ilyen csontváz jött le hozzá. Akkor mondja az ördög a gyerekeknek:

— Jancsi, mast kuglizunk!

— De van pénzed?

— Nekem van; hát neked?

— Nekem is van!

Az ördög akkor a csontvázból állított ki babákat, egynek a fejét pedig levágta kugligolónak.

— Hát dobj mast előbb — mondja Jancsi az ördögnek.

Mikor az ördög dobott, elesett hat baba; az ördög meg azt mondta, hogy elesett mind a kilenc. Jancsi gyerek erre odaszólt neki:

—Hazudsz!

Jancsi is fölvette a golót, hogy dobjon, de a goló nem tetszett neki, mert nem volt elég kerek. Fogta hát, és a csontváz-fejnek levágta az ajakát és a fülit. Ű osztán le tudta dobni mind a kilenc babát. Azután odamondta az öregnek: — Fizess, mert megnyertelek!

De az ördög a füzetés elől megszökött. Jancsi osztán utána kiáltotta:

— Ugye, hitvány rongyember vagy; megnyertelek, osztán elszöktél!

Második éjjel, mikor Jancsi a szobájában dolgozott, éjjel fél tizenkét órakor bemegy oda, bozontos fekete kutya képiben befordul egy ördög, osztán azt kérdezte Jancsitól, hogy mit dolgozik.

— Faragok, sok munkám van, dolgoznom köll!

— Azitt kártyázzunk egyet, Jancsi! De van-e pénzed?

— Van hát; hát neked?

— Nekem is van.

Mikor Jancsi a kártyát kezdte osztani, látta, hogy az ördögnek hosszú volt a körmi, ami igen karculta volna a kártyát, azitt azt mondta neki:

— Addig nem játszom veled, amíg a körmöidet le nem metéled, mett a kártyámot tönkreteszed.

— Hát ha kifogásod van a körmöm ellen, vagdald le.

Jancsi megfogta az ördög két első lábát, azután a gyalupadhoz hurcolta, ott beszorította jól, osztán kapta a szekercéjét, gyorsan levágta a fejét, és beledobta az ablak alatt foldogáló vízbe.

Ezek után Jancsi abban az éjszakában nyugodtan aludt.

Harmadik este megint szobájába ment dolgozni. Amint ott dolgozik, este tíz óra tájban egy koporsót dobtak hozzá be. Jancsi fölkiáltott:

— Fene látta! Meg meg se haltam, már koporsót hoznak nekem!

Tüstént fölbontja, hát egy holt forma embert látott benne. Fogja a koporsót, és a tűzhöz állította, hogy a benne fekvő ember fölmelegszik. De nem éledt föl. Fogta hát, kivette a koporsóból, és beletette az ágyába, hogy ott talán föléled, osztán melléje feküdt. Jancsi álmosnak tette magát, az ördög azt gondulta, hogy igazán alszik, s bele akarta a koporsóba dobni, osztán leszögezni. De Jancsi ügyesebb volt az ördögnél; úgy vágta bele az ördögöt a koporsóba, azután befödte, és leszögezte.

Az ördögök a koporsót kirántották, mett azt gondolták, hogy Jancsi van benne. Mikor osztán megvizsgálták, látták, hogy nincs benne, maga a Pulutó ment Jancsihoz, nagy ősz szakállú, és odakiáltotta neki:

— Jancsi, most jössz velem, ha hét lölköd van is, elvüszlek!

— Nem érek rá — felelte Jancsi.

Erre Pulutó Jancsihoz ment, és nézegette, hogy hogyan esztergál. Nézés közben nagy szakállá az eszterga közé került. Fenyegette a gyereket, hogy eressze el, mert különben széttépi, utóbb meg már rimánkodni kezdett, de Jancsi nem engedett.

— Addig nem eresztelek ki — mondta Jancsi —, még meg nem mutatod hogy hun van a három láda arany!

— Hát eressz ki!

— Nem! Húzd szakállodnál oda az esztergát!

Az ördög az esztergát odahúzta, és mondta:

— Itt bontsd föl a pallut, itt van a három mázsa arany! Egyik a kiralé, másik a tied, harmadik a szegínyekí.

Erre osztán Jancsi eleresztette Pulutót, aki azt mondta neki:

— Köszönheted, hogy nagyobb ördög voltál, mint én!

Így szabadult meg a kastély az ördögöktől.

Ezután Jancsi lefeküdt, és mélyen elaludt.

Reggel a király elment a kastélyba, mett akarta tudni, hogy ott van-e Jancsi, vaj pedig elvitték az ördögök. A királ jó reggelt mondott a gyerekeknek, és megkérdezte tüle, hogy hogy aludt.

— Jól, uram, királom! A kastélyt már megszabadítottam az ördögöktől. Itt van a három láda arany: egy fölsígedí, másik az enyím, a harmadik pedig a szegínyekí.

Evvel a királ nagy örömmel vütte Jancsit a palotájába, s egyszerre újságba hirdette a királ a lányával az eljegyzíst Jancsival.

Nemsokára megtartották a lakodalmat is, amelre a királ meghívta a hercegeket s nagyurakat.

Lakodalom után két napra Jancsi feleségínél is avval állt elő, hogy nem tud félni vagy megijedni.

— Hát nem tudsz félni vagy megijedni? — kérdezte a felesége.

— Nem! — felelte rá Jancsi.

Felesége nem szólt semmit, hanem vütetett haza tizenöt darab eleven halat, osztán este, mikor ura lefeküdt, a halakat egy dézsa jeges vízbe tette.

Mikor osztán az ura elaludt, lehúzta róla a paplant, s a dézsa hideg vizet, amelyben a halak voltak, alvó urán végigöntötte.

Jancsi persze, mindjárt fölugrott, s azt mondta:

— Bru, bru, bru! Azt álmodtam, mintha megijedtem volna.

Ezután tudott ám félni és megijedni!

Boldogan éltek, s mast is élnek, ha meg nem haltak

A kiskondás meg a medve

Volt egyszer, hun nem volt, még az óperenciás-tengeren is túl, ott, ahun egy kis kunkorgós farkú fekete malac túr, volt egyszer egy kiskondás. Egyszer nagyon megéhezett, hát felmászott egy almafára. Mikor javában eszi az almát, arra jön egy medve, oszt odakiáltja neki: — Te kiskondás, nyújtsál egy almát!

De a kiskondás azt mondja:

— Nem nyújtok, mert lerántol.

A medve megint csak mondja néki:

— Te kiskondás, nyújtsál egy almát!

Erre osztán azt mondja a kiskondás:

— Na hát na, nyújtok hát.

Lenyújtott egy almát, a medve pedig megkapta a kezit, oszt lerántotta a fárul, belédugta egy zsákba, oszt ment, mendegélt véle az erdőbe. Egyszer csak hirtelen rájött a cifra, hát ameddig egy bokorba lekuporodott, a kiskondás kivágta a zsákot, oszt teli rakta muszkatövisskel, ő meg elbújt a bokorba. A medve meg amikor előkerült, megint a hátára vette a zsákot, oszt tovább indult. Nemsokára hazaért, oszt mondja a feleséginek:

— Na feleség, hoztam húst; én most elmegyek a kovácshoz fogat köszörültetni, mire hazajövök, kíszen legyík a pecsenye!

El is ment, de mikor hazajött, azt mondja a felesége:

— Ejnye, miért hoztál nékem muszkatovisket?

Akkor a medve elővett egy ládát, osztán megint elment. Odaállott a fa alá, ahun a kiskondás megint almát evett, oszt azt mondja neki:

— Te kiskondás, nyújtsál egy almát!

De a kiskondás azt mondja:

— Nem nyújtok, biz én, mert megint lerántol!

De a medve addig erősködött, hogy most igazán nem bántja, hogy mégiscsak lenyújtott néki egy almát. Hát persze, megint lerántotta, belétette a ládába, lezárta fedelit, hátára vette, oszt haza indult. Otthun megint odaadja a feleséginek, hogy:

— Na feleség, hoztam húst; én most elmegyek a kovácshoz fogat köszörültetni, mire hazajövök, kíszen legyík a pecsenye!

El is ment, a felesége pedig felnyitja a ládát, oszt azt mondja a kiskondásnak:

— Na, ülj rá erre a vetőlapátra, hadd emeljelek meg.

De a kiskondás nem ült rá, hanem azt mondja:

— Nem tudom, hogy kell, mutasd meg.

Hát a medve felesége ráült, azt mondja:

— Így ni!

A kiskondás meg hirtelen megkapta a vetőlapátot, oszt a medve feleségit bélökte a kemencébe. Mikor jól megsült, kivette, szítvagdalta, tányírokba rakta, osztán felment a kímínybe, de a rajtorját is felhúzta maga után.

Mikor hazajött a medve elkezdett kiabálni:

— Felesígem, felesígem, hun vagy?

Egyszer csak meglátja a kímínyben a kiskondást, hát mindjárt kérdi tőle:

— Hogy mentél oda, te kiskondás ?

Az meg azt mondja, hogy:

— A piszkafát kihegyeztem, oszt a hátuljamba dugtam.

Nosza a medve is kihegyezett egy piszkafát olyanra, mint a tű, oszt a hátuljába dugta, hogy a száján jött ki. Ha száján ki nem jött volna, az én mesém is tovább tartott volna, csakhogy akkor a kiskondás nem szabadult volna meg.

Átkozott Dobrozsina

Volt egyszer hol, hetedhét országon is túl, volt három leány. Hát azoknak apjuk, anyjuk meghalt, s ők elindultak szolgálatot keresni. Elérkeztek egy rengeteg havasba, s találtak egy küs házikót. Hát egy erdenges szüle lakott benne, akinek volt három leánya. Mondja az erdenges szüle a leányoknak:

— Itt elhálhattok — s vacsorát adott nekik, s egy szobába vetett ágyat az övéinek is, s így a hat leányt lefektette. Mikor lefektette, az ő három leányát bétakarta fehér lepedővel, az idegen leányokat piros pokróccal.

Éjszaka pontban tizenkét órakor nagy zihorral jő haza a tizenkét fejű sárkány, s kérdezte:

— Miféle idegen nép van itt, mert érzem a bűzít?

— Itt biz a nincs semmi, lelkem. Van igaz itt három szegény leány, de ne bántsd őket. Ha pedig már nem tudod magad türtőztetni, s meg akarsz enni; ne bántsd a fehér lepedősöket, hanem a piros pokrócosokat.

Dobrozsina megébredt, s észrevehé, hogy a tizenkét fejű sárkány hazaérkezett, s gondolta, hogy itt baj lesz, mert hát ő táltos volt; fogta hát a három piros pokrócot, s dobta magukra, s a fehér lepedőket a három házi lányra. A tizenkét fejű sárkány mikor bement, a fehér lepedők alól befalta a három leányát.

Mikor a sárkány elaludt, Dobrozsina felköltötte a nénjeit, hogy menjenek el már, mert ha nem, elpusztítsa őket a sárkány.

Ők elmentek, s a sárkány észrevette, hogy ő a három leányát elpusztította. Mondta:

— Ó, te átkozott Dobrozsina, tudtam, mikor még a világon sem voltál, hogy vitám lesz veled még.

Ekkor elmentek a leányok, s elérkeztek egy királyi rezidenciába. Ott kérdezték, hogy nem kell-e valamiféle szolgáló. Béfogadták, mivelhogy hárman voltak. A nagyobbikat tették konyhaszolgálónak, a középsőt szobaleánynak, Dobrozsínát pesztrának.

Mikor eltört egy idő, a testvérek megirigyelték, hogy Dobrozsínának olyan jó dolga van a gyermekek mellett, s kezdtek árulkodni a felséges királynénak, s mondták:

— Felséges királyné, Dobrozsina azt mondta, hogy a havasban annak a tizenkét fejű sárkánynak van két arany berbécse, s ő azt el tudná hozni.

— Jaj te, tán nem mondta azt! Rögtön fel kell hívni! — s felhívják Dobrozsínát.

— Igaz-e, hogy azt mondtad, te Dobrozsina, hogy te el tudnád hozni azt a két arany berbécset a tizenkét fejű sárkánytól?

— Ó, hogy mondtam volna, felséges királyné. Hát én, ilyen kicsi leány, hogy tudnám azt elhozni!

— Nos, no, te kicsi Dobrozsina, ha elhoznád, te boldog lennél.

Sírva megindul Dobrozsina, mert muszáj volt. Tettek neki egy udvari cipót, s megindult vele. Ment-ment nagy bánattal. Mikor megérkezett egy kicsi kút mellett, leült, hogy a cipót megegye. Ahogy itt sírt aztán a kicsi kút mellett nagyon keservesen, egy kicsi galamb kijött a kútból, s mondta:

— Ó, te Dobrozsina, minek sírsz olyan nagy keservesen, hogy te nem hagysz a földnek gyomrában, hogy nyugodjam a te keserves sírásoddal?

— Ó, te kicsi galamb, hát te tudsz beszélni? Hát én hogyan sírnék, mikor a két néném beárult engemet, hogy én avval dicsekedtem, hogy el tudom hozni a tizenkét fejű sárkány két arany berbécset.

— Ne búsulj, Dobrozsina, mert ha ügyes léssz, el tudod hozni, s még boldogabb léssz. Csak bújj a szénaszakasz tövibe, hogy mikor hazajön a sárkány, ne kapjon meg. Amikor a sárkány elalszik, akkor menj az akolba, ahol a berbécsek vannak, s nyúlj fel. Ott van afféle aranyszéna az akol tetején, szedd a surcodba, és rázzad, mert a berbécsek utánad futnak — s úgy is lett.

Mikor elvitte a berbécseket a tengeren túl, hát az egyik berbécset megfogta, s verte a tenger partjához, hogy úgy csengett-pengett, hogy hetedhét országon is túl hallott. A sárkány meghallotta álmában a berbécs bégetését, és felébredt.

— Nos, no feleség, kelj fel te is, mert Dobrozsina elvitte a két berbécsünket.

Elfutottak oda a tenger partjához, s mondja a sárkány:

— Mit csináltál, Dobrozsina? Mért vitted el a drága állatjaimat? Kifogyasztottál már a három leányomból s a két szép berbécsemből.

Te бүdös sárkány! — mondá Dobrozsina — lesz még visszatérésem, s akkor kifogyasztlak még egyéb drága vagyonodból is.

Dobrozsina ment haza a királyi lakáshoz. A felséges királyné az ablakban várta, hogy már menjen Dobrozsina a berbécsekkel. Odahívta a felséges királyné a Dobrozsina két nénjét, hogy nézzék meg, hogy az ő kicsi

testvérjük milyen boldogságot nyert a két berbéccsel, mert most még hétszerte nagyobb becsületje volt a király és királyné előtt, mint azelőtt.

Most a két testvére még jobban haragudott, és gondolkoztak, hogy még mit mondjanak a királynénak.

— Hát testvér, azt mondjuk a királynénak — mondja a nagyobbik, a közbelsőnek —, hogy a tizenkét fejű sárkánynak van tizenkét fő aranyfő káposztája, s Dobrozsina azt dicsekedte, hogy ő el tudja hozni.

Elmondják a királynénak.

— Jaj te, tán nem mondta ezt? Rögtön fel kell hívni! — S felhívják Dobrozsínát.

— Igaz-e, hogy azt mondtad, te Dobrozsina, hogy te el tudnád hozni a tizenkét fejű sárkány tizenkét fő aranyfő káposztáját?

— Ó, hogy mondtam volna, felséges királyné! Hát én, ilyen kicsi leány, hogy tudnám azt elhozni?

— Nos, no, te Dobrozsina, ha te ezt megtennéd, még boldogabb lennél.

Hát el kellett neki menni, mert nem volt mit csináljon. Elindult, s elment megint a kicsi kút mellé, s ott nagyon keservesen kezdett sírni, s a kicsi galamb kijött a kútból.

— Miért sírsz, te Dobrozsina, olyan keservesen megint?

— Hogyne sírnék, mikor a két néném beárult engemet, s én el kell hozzam a tizenkét fejű sárkány tizenkét fő aranyfő káposztáját.

— Ne búsulj, Dobrozsina, mert ha az életeddel is játszol, ha ügyes léssz, el tudod hozni. Amíg a tizenkét fejű sárkány hazamegy, te alábujsz az ágy alá a tizenkét fő aranyfő káposzta közé. A sárkány hazajő, nagyon meg lesz fáradva, s elalszik. Mikor te azt a káposztát rakod a zsákba, ügyelsz, nehogy felüsd a fejeddel az ágyat, mert megbred!

Jó haza a sárkány nagy ziharral, lefekszik, és elalszik. Dobrozsina rakja a káposztát a zsákba, de mikor meg akarja rázni a zsákot, felüti a fejével az ágyat, s a sárkány észrevette.

— No, te Dobrozsina, most a kezemben vagy. Ugye, a káposztámat akarod elvinni, de most nem viszed el, ládd, hogy megfogtalak. Bújj ki, Dobrozsina, az ágy alól, s bújj bele már most a zsákba.

Levetköztette csórén, s beledugta a zsákba, s békötötte erősen.

— No, te Dobrozsina, ott ülsz most, amíg tizenkét ölfát hozok haza az erdőből, az udvaron meggyújtom, s téged belévetlek, hamudat pedig a szélnek adom.

Elment a sárkány az erdőre, s őt bennhagyta a házban, békötve a zsákba.

S hengerözött ott Dobrozsina, hogy valahogy ha kioldódnék a zsák, jó volna. Ott volt egy nyolcéves leányka. A sárkány örökbe vette, hogy már ki volt fogyasztva a három leányából. Odament a leányka, és kérdezi:

— Mit csinál itt, néni?

— Hát beledugtak engemet ebbe a zsákba, oldd ki, lelkem, mert én nénéd vagyok. Nézd meg, milyen szép gyöngyöt adok én neked.

A leányka mondja:

— Én nem tudom kioldani, hanem késsel kivágom.

— Jó fiam, jó, vágd ki.

A leányka elfutott, hozott kést, s kivágta a zsákot. Kibújt Dobrozsina a zsákból, a káposztát hamar belérakta, a leánykának gyöngyöt adott, kapta a hátára a zsákot, s megfutamodott.

Akkor a tenger partjára ment megint, egy fő káposztát mind oda a marthoz vert, hogy úgy csengett-pengett, hogy hetedhét országon túl hallott.

A sárkány meghallotta a havasból.

— No, te Dobrozsina, jól imádkoztál, hogy megszabadultál, de még lesz-e visszafordulásod?

— Mikor még visszajövök, te bűdös sárkány, akkor téged viszlek el.

A sárkány hazament nagy bánattal, s a leányka futott eléjébe:

— Nézze, édesapám, be szép gyöngyöt kaptam a nénémemtől!

— Kitől kaptad, fiam?

— Hát kitől kaptam volna? Egy néném a zsákba volt bújva, én kivágtam, s azért adta nekem.

A sárkány rögtön elnyelte a leánykát.

Dobrozsina hazament a királyi lakásra. Két nap is eltelt, s már azt hitték, hogy belepusztult, s a nénjei már örvendtek ennek. Menyen haza nagy örömmel, s a királyné várta már a tornácba, s siránkozott, hogy nem jó már Dobrozsina.

Felkiáltja Dobrozsina a királynénak:

— Itt vagyok, felséges királyné, az Isten még engem megsegített, s elhoztam az aranyfő káposztát!

— Jaj, te Dobrozsina, be ügyes leány vagy te, no te örökké leányunk maradsz.

No de most már még jobb dolga volt Dobrozsínának, mint azelőtt. A nénjei pediglen megint gondolkoztak magukban, hogy vajon még mit

tudjanak hazudni, hogy Dobrozsina elpusztuljon.

Azt mondja a nagyobbik leány:

— No felséges királyné, azt mondta Dobrozsina, hogy ő még a sárkányt is ide tudná hozni, ha szükség volna.

Mondja a felséges királyné:

— Ó, te Kati, hogy is tudná, el se bírná egy ekkorácska kisleány!

— De felséges királyné, biz azt mondta.

— No, hát megmondom neki, hadd lám mit mond. Hívjátok fel.

— No, te Dobrozsina, azt mondja nénéd, hogy te el tudnád hozni a sárkányt ide. Aj, de ügyes leány lennél te akkor, legalább nem félnénk tőle.

Mondja Dobrozsina sírva:

— Ó, felséges királyné, hogy bírnám én azt el!

— Hisz, fiam, próbálj még egyet, ahogy a többit megtetted, hátha ezt is megtudod. Hozd el!

Elmenyen Dobrozsina a kút mellé megint, mert már muszáj volt menni. Eddig csak bírható volt, de már a sárkánytól félt, hogy éppen azt hozza el.

Amikor ott siratozza magát a kút mellett, kijön a kicsi galamb, s kérdi:

— No, te kis Dobrozsina, megint oly keservesen sírsz.

— Hogyne sírnék, mikor a két néném azt hazudta a felséges királynénak, hogy én el tudnám hozni a tizenkét fejű sárkányt.

— No, hadd el, ne sírj, hisz te el is tudod.

— Ó, kedves kicsi galambom, hát hogy tudjam én azt könnyen elhozni?

Mondja a kis galamb:

— Menj be előbb a faluba, végy magadnak egy nagy ujjast, egy nagy harisnyát, egy vén kalapot; köss egy bocskort a lábadra, s oldd ki a hajadat, kormozd be magadat jól, végy egy fejszét, egy fűrészelt és egy kalapácsot s szeget; aztán menj ki a havasba, keresd meg, melyik a legnagyobb fa, s kezdjed vágni. Ott még madárnak sem szabad járni a sárkánytól. Meghallja a sárkány, hogy te fűrészeled a fát, odamenyen, és kérdezi, hogy te mit csinálsz. Hát mondjad, hogy te vágod azt a fát. Ha kérdezi, hogy mért vágod te, mert nem szabad az ő havasából fát vágni, mondd, hogy azért vágod le, mert Dobrozsina meghalt, s kell hogy csináljál neki egy koporsót. Mondd azt is, hogy nagyon rossz fehérnép volt, mert sokat kifogyasztott az életéből és vagyonából. Most már meghalt, s olyan koporsót kéne neki csinálni, hogy ki ne tudjon belőle jönni. Kérdezi tőled a sárkány:

— De igazán, te vénember, meghalt-e? — Mondjad te:
— Meg biz a, meghalt.
— No hát te, ha meghalt, akkor én is segítek neked jó koporsót csinálni
— s nekifog a sárkány, hogy neked segítsen. Mondja neked a sárkány:
— Ugye, vastag koporsót csinálunk, hogy ki ne bújjék belőle?
— Azt biz a, azt.
A sárkány igyekezik, hogy jó koporsót csináljatok. Mikor kész a koporsó, mondja a sárkány:
— Ugye, te vénember, ügyeljünk, hogy egy kicsi lyuk se maradjon, hogy ki ne juthasson Dobrozsina.
— Persze, ügyelünk hát.
Mondja neked a sárkány:
— Még valamelyikünk beléfekszik mikor kész lesz, s megpróbáljuk, nehogy vagy egy kis lyuk legyen.
Mikor kész lett a koporsó, mondja neked a sárkány: — No, te vénember, feküdj bele, hadd lám, van-e valami lyuk?
Te mondd neki:
— Feküdj te belé, mert annak kellett akkora koporsó, amekkora te vagy.
Mondja a sárkány:
— Én belé is fekszem, mert nekem sok kárt tett, s akármiféle lyukon is ki tud bújni, mert táltos.
Akkor, mikor már belebújt a sárkány a koporsóba, tedd rá a fedelet, s akkor ő mondja neked:
— Üss ide, üss oda is egy szeget, mert itt is, ott is lyuk van. — Addig mondja ezt a sárkány, amíg te Dobrozsina mind jól beszegezd a koporsót.
Mondja a sárkány neked:
— No te Dobrozsina, most már eressz ki, mert jól van.
Dobrozsina mindent úgy tett, ahogy a kicsi galamb mondta. Elment a faluba, vett egy ujjast, egy harisnyát s egy kalapot; bocskort kötött a lábára, kioldta haját, bekormozta magát, s egy fűrészszel, egy kalapáccsal és szeggel elment a havasba, elkezdte fűrészelni a fát, s találkozott a sárkánnyal, s békövetkezett minden úgy, ahogy a kicsi galamb mondta.
Mikor Dobrozsinát a sárkány kéri, hogy eressze ki, feleli Dobrozsina:
— Már hogy eresztenélek, te bűdös eb, hiszen megmondtam, hogy még egyszer lesz találkozásunk, s akkor viszlek el.

— Ugyan bizony, te átkozott Dobrozsina, te volnál az?

— Hát én biz a, s most már viszlek.

— Ó te Dobrozsina, eressz el, mert akármerre jársz, sohasem bánthatlak többet, s minden vagyonomat neked adom.

— De nekem nem kell a te vagyonod, mert téged muszáj hogy elvigyelek.

Most már veti le magáról Dobrozsina a favágóruhát, s maradt a női ruhába, s vette a koporsót a hátára, s megindult a királyi palotába.

Három nap is eltelt, amíg a koporsót csinálták ők ketten, már azt hitték, hogy belepusztult, s a két nénje már örvendett ennek. A királyné várta már a tornácba, s siránkozott, hogy nem jön már Dobrozsina.

Hát egyszer látja a királyné, hogy menyen Dobrozsina. Kiáltja a királyné a testvéreknek:

— Ne búsuljatok, mert jó Dobrozsina. — Akkor a két nénje nagyon megbúsulta magát.

Mikor menyen Dobrozsina fel az udvarba, azt mondja a királyné:

— Kedves Dobrozsina leányom, már látom, hogy attól is megmentődtünk, hanem ide fel ne hozd, hanem dobd belé abba a száraz kútba, hogy ne féljünk tőle.

Dobrozsina belédobta a koporsót a száraz kútba, s oda beföldelték.

Dobrozsina már tudta, hogy az ő két testvére csinálta ezeket, mert ő táltos volt, s így feleli a nénjeinek:

— No várjatok, két testvérem, mert már nincs mit többet mondjatok; most már én mondok, tegyétek meg!

— Felséges királyné — mondja Dobrozsina —, most már az én két testvérem is valamit tegyen. Parancsoljon tizenkét szekér szalmát az udvarra, s azt gyűjtsák meg, s az én két testvérem oltsa el azt, mikor legjobban ég. Ha ők ezt nem tudják megtenni, dobják be a tűzbe őket.

A királyné örvendett, hogy ilyen okos cselédje van, s parancsolt tizenkét szekér szalmát az udvarra. Azt meggyűjtsák, s elhívaták őket, hogy oltsák el. Hát nem tudták megtenni, s belélökték őket a tűzbe.

A királyné ott adta férjhez Dobrozsínát, soha el nem engedte az udvarból, s mai napig is élnek, ha meg nem hóttak.

A mindentlátó királylány

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy király, ennek a királynak meg egy olyan lánya volt, aki mindent meglátott egész világon. Senki se tudott előle úgy elbújni, hogy meg ne látta volna.

Egyszer ez a király azt hirdette ki az egész országában, hogy aki az ő leánya elől úgy elbújik, hogy rá nem akad, annak odaadja fele királyságát s gyönyörű szép lányát.

Uccu lelkem! sokan próbálkoztak ezt megtenni! De hát mind hiába, senki se tudott elbújni a királykisasszony szeme elől. Cifrábbnál cifrább királyfiak készültek, elbújtak a világ minden részébe, de ezek is csak úgy jártak, mint a többiek, a királylány mindjárt meglátta. Már a földnek minden teremtmése elrémült a próbától, senki se mert itt már előállni.

Hát egyszer egy kondáslegény eszébe veszi, hogy biz ő mégis megteszi, aztán azt mondja anyjának:

- No anyám, süssön nekem pogácsát, készítsen a tarisznyámba kenyeret, szalonnát, mert én megyek a királyhoz.
- Ne menj, édes fiam! Hisz úgy se tudsz te úgy elbújni! Lásd, mennyi emberfő van már a király tornácában, a te fejed is oda kerül, ha rosszul üt ki a sorod.
- Ne búsuljon édesanyám, csak készítsen élelmet a tarisznyámba!

Itt minden megvan, megsül a pogácsa, beteszik a kenyeret, szalonnát, úgy indul el a kondáslegény; megy, mendegél, hát ahogy egy kis tavacska mellett ballag, meglát ott egy csepp halacskát uszdogálni.

- No, édes kis halacskám! Én téged elviszlek innen, mert ez a tó csakugyan kiszárad, így hát neked mindegy! Nekem pedig még hasznomra lehetsz.

Meg is fogta a kis halat, aztán szűrűjbul elővett egy zsíros ruhát, s abba csavargatta. Erre megint megindult, s ment, mendegélt tovább: hát ahogy így megy hegyen-völgyön keresztül, látja, hogy egy sas meg egy holló úgy megütik-tépik egymást, hogy a tajték is szakad róluk. A kondás meg akarja tudni, hogy miért van ez a nagy csetepaté, s egyenest hozzájuk rugtat:

- Jó napot adjon Isten! Hát mit csináltok, miért veszekesztetek annyira?!
- Áldom az Istened — mondja a sas —, ugyan hogyan veszekednénk! Lásd, mikor az apánk meghalt, egy csizmát hagyott ránk. Most már azon

szeretnénk megosztani, de sehogy se tudunk. Hát tedd meg te azt a szívességet, igazgasd dolgunkat, majd megszolgáljuk még valaha.

— Jól van, én megteszem a kívánságokat, de tudjátok-e, mit?! Te, sas koma, eredj, szállj fel erre a hegyre, te meg, holló, erre a másikra, majd ha odaértetek mindketten, akkor egyet kiáltok, ti meg szálljatok ide énhozzám, amelyitek hamarább ideér, azé lesz a csizma.

Úgy is lett. A sas is felszállt az egyik hegyre meg a holló is a másikra. Itt a kondás egyet kiált, azok meg szállnak, mint a szél egymás ellen; de biz csak a sas ért a célra hamarébb, az övé is a csizma. A kondás aztán megint tovább ballagott. Ahogy ment, mendegélt, észrevett az út szélén egy hervadásnak indult letört rózsát. Erre megáll, s azt mondja neki:

— Hej, édes rózsácskám, de meghervadtál! Ugyan elvigyelek-e innen, vagy ne vigyelek! No, de mégis elviszlek, lehet hogy még szerencsémre leszesz.

Ezzel megint elindult, a rózsát meg felszúrta a kalapja mellé. Alig ment egy hajításnyira, egyszerre csak megszólal a rózsa:

— Hallod-e, kondás pajtás! Te most az életemet mentetted meg, de nem is felejttem el soha! Hanem ültess el engem a királykisasszony kertjének kellő közepébe, ott öntözzess meg minden reggel, majd meglásd, milyen szép leszek, de tudom Istenem, nem is bánod meg.

Mit tett volna mást a kondás, mint hogy bevigye a királykisasszony kertjének a közepibe, és ott ültesse el. Aztán beköszönt a királyhoz:

— Szerencsés jó napot adjon Isten, felséges uramatyám! Én bújni jöttem!

— Ejnye, bomlottál volna meg még a másvilágon, hát te még ki se állottad a próbát, mégis már atyádnak szólítasz?! No, de majd megvállik, hogy bújsz el: a próba három nap, ha azt kiállod, tulajdon lányomat s fele királyságomat adom neked; különben Isten hozott, édes fiam! Tedd le a szűrőd! Lesz itt enni-inni, holnap meg majd dologhoz látsz.

Itt bort, pecsenyét tettek eléje, s vendégeskedett, mint egy hatökrös gazda.

Hajnalban mihelyst pitymallani kezdett, avval a szóval költötte fel a király a kondást:

— No fiam, itt az idő, bújj el, ahova tudsz.

A legény nyakába veti itt szűrét, s útnak indul széles e világba. De nagy szomorúságnak adja meg magát, mert nem tudott olyan helyet kigondolni,

ahol a királykisasszony meg ne látta volna. Hát mit volt mit tenni, ment, mendegélt a Tisza-parton. Mikor meg elfáradt, egy kis bokor tövébe heveredett le. Ott a víz szélén sok apró hal úszkált fel s alá, ő meg a tarisznyájából kenyérmorzsát vett elő, s azt szórta be nekik. Erre még több hal gyűlt a parthoz. Itt jutott ökelmének eszébe, hogy neki is van a szűr ujjában egy kis hala. Ki is vette egyszeribe, a tenyerére tette, s úgy merítette a víz alá, alig volt egy-két szempillantásig a kis halacska a víz alatt, mindjárt felelevenedett, de bezzeg el is tűnt a kondás tenyeréről. Csak ott búslakodik, csak ott szomorkodik magában a legény, hát egyszer csak egy nagy hal emelkedik ki a vízből — volt legalábbis oly nagy, mint egy ökör. Szétnéz a nagy hal, köszönti a kondást:

— Szerencsés jó napot, kondás pajtás! Ugye, te bújni jöttél?!

— Bújni ám, hal pajtás! De mi haszna! Nem tudom, lesz-e belőle valami?

— Ne búsulj semmit, megmentetted egyszer az én életem, most hát segíték én is a sorodon. Tudod mit? Ülj belém, majd leviszlek a Tisza legeslegfenekére, ott talán csak nem lát meg a királylány!

Úgy is lett, a kondás beleült a halba, és úgy mentek le a Tisza fenekére, ott aztán leheveredett, és hosszú szárú pipára gyújtott.

Délutáni egy órákor, mikor már megebédeltek, szólítja a király a leányát:

— Lányom, vigyázd a kondást.

A királylány kiáll a tornácba, tekint a napba: nincs, tekint a fába: nincs, tekint a kőbe: nincs, tekint a vízbe: ott meglátta.

— Héj uramatyám! Még ilyen legényre sem akadtunk, aki így elbújjék!

— Hogyhogy, lányom?!

— Mikor az a kondás a Tiszának kellős közepén egy hal belső részében pipázik hosszú szárú pipából!

— Hej a csillagát, még ilyen betyárt se láttam többet!

Ekkor a hal már kifelé vitte a kondást:

— No pajtás, megláttak, már így haszontalan minden mesterség!

Hejh! nagy szomorkodva ment itt haza a kondás, hogy már egy próbát megtett, osztán semmit se használt. Csak két nap már az élet. Otthon a király enni-inni adott neki.

— Fiam, már te ugyancsak derék legény vagy, azt már mégse hittem volna, hogy a Tisza közepén egy halban pipázzál hosszú szárú pipából: no de még két próba van hátra, majd meglássuk, rendben lesz-e holnap a szénád?

Reggelre virradva megint felköltötte a király a kondást:

— No fiam, szedd fel magad, és indulj!

Itt ő nyakába veti szűrét, és ment, mendegélt, amerre a két szeme vitte. Szomorú volt, mint akinek a házat vitte el a víz, mert reménysége se volt a jó elbújáshoz. Hát, ahogy magában epedezik, egyszer csak melléje száll egy sas.

— Ugye, kondás pajtás, te bújni akarsz?

— Bújni bizony sas pajtás, de nem tudok sehova.

— No ne búsulj semmit! Egyszer te is nagy jót tettél velem, mikor a csizmát nekem juttattad, most hát itt az idő, hogy megszolgáljam. Ül a hátamra, majd felviszlek a nap másik oldalára, ott tudom, nem lát meg.

Úgy is lett, a sas felvitte a kondást a nap másik oldalára. Ebéd után szólítja a király leányát:

— Lányom, vigyázd a kondást, majd meglátjuk, elbújt-e most is mint tegnap.

A királykisasszony is kiáll a tornácba, tekint a vízbe: nincs, tekint a fába: nincs, tekint a kőbe: nincs, tekint a napba, ott meglátta.

— Hahaj! Uramatyám, még ilyet soha világéletemben nem értem.

— Hogyhogy, lányom?! Mi lehet az?

— Hát atyámuram, mikor az a kondás ott a nap háta megett imádkozik térden állva. Ezt sohase gondoltam volna meg!

— Már lányom, csakugyan nagy mester az a mi kondásunk, ilyet a nagyapám lelke se látott.

Ahogy a sas ezt megtudta, így szól a kondáshoz:

— No kondás pajtás, már meglátott a királylány, hiába minden, innen le kell mennünk, nem is tudom, hova bújssz most már, ha már itt is meglátott.

Mit volt mit tenni, lehozta a sas a napból, idelent elmegy a kondás a király elébe, ez meg csak elcsudálkozik, amint látja.

— No fiam, ezt már csakugyan nem hittem volna! Az első bújásod is nagy volt, de hát még ez! hajjaj ... a nap háta megett imádkozni térden állva...

No, de most egyél-igyál, majd holnap megteszed a harmadik próbát. Ez lesz az utolsó, ha megteszed jól, akkor leányom s a fele királyságom kapod, de ha nem, akkor oda az életed.

Reggelre kelve megint felkölti a király a legényt, s imígy szól hozzá:

— Itt az idő, fiam: már csak ez az egy nap van hátra, menj Isten hírével!

Hej lelkem, nagy szomorkodva kullogott a kondás a királykisasszony kertjébe. Hát ahogy ott sétálgat a gyönyörűbbnél gyönyörűbb virágok közt, egyszer megszólal olyan rózsa, amely az egész kertben legszebb volt:

— Szerencsés jó reggelt adjon Isten, kondás pajtás! Ugye, te bújni jöttél?

— Adjon Isten, rózsa pajtás! Biz abba szándékba volnék én, de nem tudom, lesz-e belőle valami, már elbújtam kétszer, először a Tisza fenekére, másodsor meg a nap háta megé; de most már nem tudom, hova leszek?

...

— Ne búslakodjál, pajtás! Jót tettél te is velem, hát nem veszem azt neked hiába. Tedd, amit mondok! Ül belém mindjárt, a királykisasszony még délig templomba fog menni, neki meg hát mindig virágot szoktak szedni a kebelére. Majd ha a szobalányok eljönnek, engem törnek le, s engem tűznek a királykisasszony keblére: ne félj, nézhet akkor.

Úgy is lett az egész; amint a királykisasszony felkel, szólítja a szobalányokat:

— Lányok! Virágot hozzatok nekem, de a legszebbiket válogassátok ki.

Kiszaladtak a szobalányok, hát csak elcsodálkoztak, amint a rózsát látták, nem is állhatták meg szó nélkül, beszaladtak a kisasszonyhoz:

— Felsőges királykisasszony! Még sose volt olyan szép virág a kertben, mint aminő most van, egy rózsa.

— No, az kell nekem! Tegyétek be a bokrétám közepibe, azzal fogok menni a templomba.

Úgy is lett, bevitték a rózsát, a királykisasszony el is ment a templomba, a rózsa meg ott volt a kebelén. Ebéd után szólítja a király a leányát:

— Lányom, vigyázd a kondást!

A királykisasszony kiáll a tornácba, tekint a napba: nincs, tekint a vízbe: nincs, tekint a kőbe: nincs, tekint a fába: nincs. Ekkor lelkem, könnybe lábad a királykisasszony szeme:

— Jaj atyám, sehol se látom a kondást!

— Nem lehet az, lányom, csak nézd meg jobban. Megint tekint a napba: nincs, tekint a vízbe:

nincs, tekint a kőbe: nincs, tekint a fába: nincs.

— Jajjaj! Atyám, hova legyek, sehol se látom, akárhogy nézem is!

— No, csak nézd lányom!

— Hiába, atyám! Már a vérkönnyű is csurog a szememből, mégse látom.

De lelkem, a kondás se volt rest, kiugrik a királykisasszony kebeléről a rózsából, s nagy hirtelen megölelte, megcsókolta:

— No szívem, szép szerelmem! te az enyim, én a tied!

— Fju, lélekadta kondása! — mondta az öreg király — megnyerted leányom s fele királyságom.

Ezzel megtették a nagy lagzit, táncoltak kivilágos virradatig, s most is élnek, ha meg nem haltak.

A halál és a vénasszony

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl, még az üveghegyeken is túl, kidőlt-bedőlt kemencének egy csepp oldala se volt, ahol jó volt, ott rossz nem volt, ahol rossz volt, ott jó nem volt, volt egyszer egy nekeresdi s ebkérdi kopasz hegy mellett egy folyó, ennek a partján volt egy vén odvas fűzfa, annak minden ágán egy-egy ringyes-rongyos szoknya, ennek minden fércében-korcában egy-egy csorda bolha — s ezen bolhacsordának az legyen a csordása, ki az én mesémre figyelmesen nem hallgat. Ha pedig közüle csak egyet is elugrat: akkor az a bolhacsorda iszonyú vérontásának legyen kitéve, s csipkedjék agyon.

Hol volt, hol nem volt, volt hát a világon egy igen-igen vénasszony, aki öregebb volt az országútnál, vénebb volt az öreg Isten kertészinél. Ez a vénasszony sohasem gondolt arra, még akkor se, mikor már a hamut is mamunak mondta, hogy még egyszer meg is kéne ám halni, hanem ahelyett úgy megdolgozott, úgy lótott-futott a gazdagság után; csetlett, botlott, sepert, kotort, az egész világot el akarta nyelni, pedig nem volt senkije sem, csak akkora se, mint az öklöm. De volt is ám az igyekezetinek látatja, mert utóvégre úgy megszédte magát, úgy meghizakodott, hogy jobban se kellett; volt is annak a házánál kis fejsze, nagy fejsze, minden.

Egyszer azonban az ő nevét is kikrétázta a halál, el is ment hozzá, hogy elviszi magával; azonban a vénasszony sajnálta otthagyni a gazdagságot, kérte hát a halált, könyörgött neki, hogy ne vigye még el egy darab ideig, engedjen még neki ne többet, csak tíz esztendőt vagy csak ötöt, vagy csak egyet. De a halál sehogy se akart engedni, hanem azt mondta:

— Készülj hamar, oszt gyere, ha nem jössz, vizlek.

De a vénasszony nem hagyta fiára, csak kért, csak rimánkodott, hogy engedjen még neki valami kis időt, ha nem sokat is. A halál mégse akart

anuválni. Végre mégis addig árguválódott, rimánkodott a vénasszony, hogy a a halál azt mondta:

— Na nem bánom, engedek hát három órát.

— Az nagyon kevés — mondja a vénasszony —, hanem ne vigyél el ma, inkább halaszd holnapra.

— Nem lehet!

— No de mégis!

— Nem lehet!

— Ugyan már no!

— Na! ha olyan nagyon rád ásták — mondja a halál —, nem bánom, legyen!

— Oszk még azt kérném, hogy hát izé... írd fel ide az ajtóra, hogy holnapig nem jössz el... legalább biztosabb leszek, ha ott látom az írást az ajtón.

A halál nem akart több időt tölteni, nem kötelőzködött tovább, hanem elővette a zsebéből a krétát, s az ajtó felső részére felírta: holnap, s avval elment dolgára.

Másnap reggel napföljötte után elment a halál a vénasszonyhoz, akit még akkor is a dunna alatt talált.

— Na, gyere velem! — mondja neki a halál.

— Nem addig van az, nézd csak mi van az ajtón.

A halál odanéz, látja rajta az írást, hogy: holnap.

— Na, jól van, de eljövök ám holnap! — avval eloldalpálozott.

A halál meg is tartotta szavát, mert a következő nap ismét elment a vénasszonyhoz, aki még akkor is az ágyon nyújtózkodott— de most se ment vele semmire, mert az most is az ajtóra mutatott, ahol az volt írva: holnap.

Ez így ment egy hétig, egyszer azonban a halál unni kezdte ezt a mulatságot, azt mondja hát a hetedik nap a vénasszonynak:

— Na, nem szedsz rá többet! — a krétára szükségem van, haza viszem!
— avval szépen letörölte az ajtóról az írást — holnap pedig, de jól megértsd, holnap érted is eljövök, s magammal viszlek!

A halál elment. A vénasszonynak pedig csak leesett az álla; már látta, hogy holnap vagy akarja, vagy nem, de meg kell halni; félt, reszketett, mint a kocsonya.

Már másnap reggel felé nem tudott hova lenni félelmében, belebújt volna a halál elől az üres palackba is, ha lehetett volna. Találgatta, hogy

hova bújjék; volt a kamarában egy hordó csorgatott méz, beleült abba, s csak az orra, szeme, szája látszott ki belőle.

— De hátha ott is rám talál!?! Jobb lesz, ha a dunnába búvok.

Kijött hát a mézből, s belebújt a dunnába a toll közé, de ezt sem javasolta magának; ki akart hát jönni a dunnából, hogy más, jobb búvóhelyet keres, és amint bútt kifelé, éppen akkor toppant be a halál, aki el nem tudta gondolni, hogy micsoda istencsodája lehet az az izé, s úgy megijedt tőle, hogy majd kitörte a nyavalya, s ijedtségében úgy elszaladt, hogy még tán máig se ment felé se a vénasszonyok.

A szegény halász sárfala

Élt egyszer egy szegény özvegyasszony, de nagyon jómódban részesült, hát szeretett volna sokáig élni.

Egyszer csak a halál betoppantott hozzá.

— No, holnap elviszlek!

De a szegény asszony rimánkodott neki, hogy ne bántsa, majd holnap.

A halál meg is fogadta a szavát, elment — gondolta —, majd visszajön holnap.

A szegény asszony pedig kiírta a kapufélfára, hogy: majd holnap!

Elment a halál másnap, hát látja kiírva, hogy majd holnap. Akkor fogta a krétáját és utána írta: viszlek el! Holnap szintén megy a halál, azt mondja az asszonynak: — Készülj, mert itt van a holnap, és viszlek!

Azt feleli erre az asszony:

— Nézd meg a kapufélfát, mi van arra írva? Akkor gyere be, ha nem lesz ott, hogy majd holnap, mert azt te írtad.

Erre a halál megnézte az írást, csakugyan az állt ott, hogy majd holnap. De a halál nem nyugodott. Járt, járt még sok ideig. Egyszer megunta a mászkálást, és letörülte az írást, könnyörtelenül az ajtóra ment.

— Eressz be asszony! Megyek érted!

Erre az asszony azt felelte hogy:

— Nem engedlek biz én, nézd meg a kapufélfát, mi van arra írva!

Feleli a halál:

— Biz ott már nincs semmi, mert én letöröltem. Engedj be, mert ha nem, bebújok a kulcslyukon.

És úgy is tett.

Amíg a halál bújt befelé, az asszony hirtelen egy nagyszájú üveget tartott oda a kulcslyukhoz. Még meg sem gondolhatta a dolgot a halál, üvegben találta magát. Az asszony pedig gyorsan bedugta az üveg száját.

A halál végül rimánkodásra fogta, hogy engedje ki.

Az asszony azt felelte:

— Hogy bocsátanálak már ki, talán azért, hogy rögtön elvigyél?

Fogta, kivitte a Tiszára a bedugott üveget, beledobta. Ott libegett a víz tetején. Persze, a halál nem volt nehéz, nem merült el az üveg. Ott egy szegény halász kifogta az üveget, és mindjárt hang hallatszott az üres

üvegben. Az öreg halász szörnyen megijedt, hogy ő itt senkit nem lát, és mégis szólnak hozzá, hogy engedj ki.

Megint megszólalt az üvegből:

— Engedj ki!

— Mi vagy te, hogy az üvegben vagy, és engedjelek ki?

— Én vagyok a halál!

Erre a vén halász még jobban megijedt, fogta az üveget, hogy visszahajítsa a vízbe.

A halál megszólalt:

— Ne dobj vissza, engedj ki! Téged nem bántalak.

Azt mondja erre a halász:

— Kiengedlek, de mondjad meg nekem, hogy meddig nem bántasz?

— Addig nem bántalak, míg a te sárfalad össze nem omlik.

Erre az ember kibocsájtotta a halált. A halál szagos széllel kiugrott:

— Köszönöm, hogy kibocsájtottál! Élhetsz nyugodtan, míg a sárfalad össze nem omlik, addig nem bántalak.

Erre a halász szinte megfiatalodott gondolata szerint, mert ő azt gondolta: „Míg az én sárfalam össze nem omlik, addig nem bántasz? Akkor én vigyázni fogok rá, hogy össze ne omoljon. Mindig vigyázni fogok rá, hogy még csak repedés se legyen rajta.”

Míg az ember ezen töprengett, a halálnak első útja az öregasszonyhoz vezetett, aki őt bezárta az üvegbe. Azt mondja az asszonynak, mikor odaért:

— Azonnal készülj, mert elviszlek!

Az asszony megijedt:

— Ne bánts már, még legalább egypár napot hagyjál!

A halál hirtelen mérgeiben nyakon csapta, s azonnal meghalt.

— Így, kutya! Engem többet nem csapsz be!

A halász meg mindennap nézte a házat. Nincsen-e valami repedés vagy doblás a falon, vagy a tető nem csorog-e? Nehogy valami csepp karcolás is látszódjon a falon.

Közben telt az idő, a szegény halász fél karja megfájdult. Azon töprengett, hogy már csak jobban ne fájna, hogy meg tudná renoválni a sárfalat. De majd közben a lába is megfájdult. „Még már sánta is leszek.” Lassan járni is alig tudott, karja is nagyon fáj, mind a kettő. Egyik szemére meg is vakult, a másikra is csak nagyon kicsit látott. Most már csakugyan azon töprengett, hogy „Már nemcsak menni, de még csinálni sem tudok

semmit. De még látni se látok nagyon.” Azért mindig csak azt nézte, hogy a sárfala nem omlik, nem roskad-e valahol. Közben a gyomra is elgyengült. Enni is alig tudott, de még mindig a falat nézte. Még könnyen beszélt, mert még a sárfal egészséges volt. Egyszer ahogy tanakodott magában, észrevétlenül hozzá is betoppant a halál. Persze, egy kissé megijedt, mert a halál ezt mondta neki:

— Készülj, mert roskad a sárfalad.

— Hogy mondhatsz már ilyet? Mielőtt még ide nem jöttél, akkor jöttem be vagy három perccel előtte. Körülnéztem, kívül, belül, semmi baja sincs a sárfalnak.

Azt mondja erre a halál:

— Hát ez nem a te sárfalad, a kezed és a lábad? Na és a tested? Ugye, már megsántultál, elnyomorodtál? A karodat sem bírod. Szemedre megvakultál. Még a gyomrod is megfájdult, fogaid már nincsenek. Gyere, komám, most már velem.

El is vitte, azóta együtt halásznak.

A halhatatlanságra vágyó királyfi

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon, még azon is túl, még az Óperencián is túl, bédőlt kemencének kidőlt oldalában, vénasszony szoknyájának a hetvenhetedik ráncába volt egy fehér bolha, annak a köllősközepiben volt egy fényös királyi város, a városban pedig lakott egy öregrend király, kinek volt egyetlenegy jóra menendő fia.

Elég az hezza, hogy a király sokat remélt abból a fiából, azért ötöt kitaníttatta minden iskolai tudományokra, azután elküldötte külső országokra látni, hallani, tapasztalni. — Oda is országolt több esztendeig a királyfi, míg végre az apja kívánságára hazatelepedett — de a királyfinak a sok járás-kelésben egészen elváltozott a természete, gondolkodóvá és szomorkodóvá lött —, ezen az öreg király erősen megütődött, s gondolkozott, hogy mi lehet ennek a nagy változásnak az oka?

Történt egyszer, hogy a király csak a királyfival ketten voltak a királyi resendencia ebédli szobájában, az öreg király kartón fogta a fiát, bévezette az oldalszobában, teli volt mindenféle szép leányi képekkel, s azt mondá a fiának:

— Te, édes fiam, nagyon kedvetlenül viseled ma-

gadot; jó volna, ha megházasodnál. Lásd, ebben a szobában minden császár, király és fejedelem leánya le van festve, tetszésed szerint választhatsz; én, amelyik leginkább szüved szerént való közülük, azt hozatom feleségül neked, csak jobb kedvedet lássam.

— Jaj, édes királyatyám — felelé a királyfi —, nem a szerelöm, sem a házasság nem bánt engemet, hanem az a gondolat szomorít, hogy minden embereknek, még a királyoknak is egyszer meg kell halni. Szeretnék olyan birodalmat találni, ahol a halálnak nincs hatalma; el is határoztam magamban, hogy ha a lábam térdig vásik is, addig menyek, amíg ilyent találok.

Az öreg király igyekezett leuntatni fiát feltett szándékáról; s ajánlotta, hogy a királyságot is átadja neki, csak más kedvit lássa, s maradjon otthon, de a királyfi másnap reggel kardot kötött az oldalára, s útnak is indult.

Ment, mendegélt, s amint haladott az úton, még messzire meglátott egy roppant nagy élőfát — mintha a tetejében egy nagy sas libegne. Közelébb menyen a fához, hát látja, hogy egy nagy sas annak a nagy fának a tetejében lévő ágait úgy rugdossa, ugyan poszátoltak szerteséjjel az ágak — mikor elbáméskodnék rajta, a sas csak magát gondolja, leszáll melléje a királyfinak, köröszkül bukik a fején, lesz belőle egy király, s azt kérdi a királyfitól:

— Te mit bámulsz, öcsém?

— Hát biz én csak azt bámulom, hogy te miétt rugdosod ezt a nagy fa tetejit!

Erre a saskirály azt mondja:

— Látod-e, én arra vagyok kárhóztatva, hogy se én, se semmi hozzám tartozó zelletségöm meg ne halhassunk addig, míg ezt a nagy élőfát innét tőstől-gyökerestől ki nem rugdosom sas képiben. Azért járok ide mindennap dolgozni vele. De már este van, ma többet nem dolgozom, hanem hazamegyek, s tégödet is, mint utazót, s mint formádból látom, királyfit jószívvel látlak hálóba szegény házamhoz.

A királyfi erre el is ígérkezik, s együtt elsétáltak a saskirály resedenciájába. Hát a saskirálynak egy gyönyörűséges szép leánya vagyon, fogadta az apját és a vendég királyfit, s azonnal asztalt terítettett.

Vacsora közben kérde a saskirály a királyfit, hogy mi célja utazásának?

Azt mondja a királyfi: addig akar éppég utazni, míg olyan birodalomra nem talál, amelyben a halálnak semmi hatalma.

— No, édes öcsém — mondá a saskirály —, úgy éppég jó helyen jársz. Nem hallád-é, hogy addig rajtam és a hozzám tartozókon a halálnak semmi hatalma nincs, amíg azt a nagy fát tőstől-gyökerestől ki nem rugdosom; addig pedig eltelik hatszáz esztendő is. Kelj össze addig a leányommal, s itt nálam addig eleget élhettek.

— Jaj, édes király bátyámuram, az mind jó volna! De hatszáz esztendő múlva csak meg kell halni, én pedig olyan helyet akarok felfedezni, hol a halálnak sohase legyen hatalma.

A királykisasszony is marasztotta, mert már jóformán megismerkedtek volt; de semmiképpen sem tudá őtöt maradásra bírni. Végre hát, hogy minden emlék nélkül mégis el nem bocsássa, adott neki egy iskátulyát, annak a belső fenekén az ő képe volt lerajzolva, s azt mondá:

— No, te királyfi, mivelhogy semmiképpen sem maradál nálam, vedd ezt az emléket! Ennek olyan tulajdonsága van, hogy ha elfáradsz a földön járásban, nyisd föl az iskátulyát, nézz az én képemre, s ahogy gondolod, úgy utazhatsz: ha tetszik a levegőben, ha ott igen éles lesz a levegő fúvása, a föld színén, úgy, mint a sebes gondolat, vagy mint a sebes forgószél.

A királyfi az iskátulyát megköszönte, a zsebibe tette, s másnap búcsút vett a saskirály házatól, s útnak indult.

Egy darabig ment-mendegélt gyalog az országúton, de egy idő múlva meg kezdett bágyadni, s eszébe jutott az iskátulya. Elővette hát, kinyitotta s reápillantott a királykisasszony képére, s gondolta magában: „Haladjak úgy, mint a sebes szél fenn a levegőben!” — s azonnal felkereködött, s úgy haladott fenn, mint a sebes szél.

Mikor egy jó darabig elhaladott volna, egyszer egy roppant nagy magos hegy fölött látja, hogy egy kopasz ember egy kosárba ásóval és kapával földet rak a hegy tetejéről, s viszi az alj felé. Megáll, s elbámul ezen a királyfi — a kopasz ember is megáll, s kérdi:

— Te mit bámulsz, öcsém?

— Hát én bizony csak azt bámulom, hogy kegyelmed hova viszi innét azt a kosár földet?

— Jaj, édes öcsém — monda a kopasz —, én arra vagyok kárhozattva, hogy addig sem én, sem semmi famíliám meg nem halhatunk, amíg ezt a nagy

hegyet ezzel a kosárral mind el nem hordom, s a helyet itt meg nem teresítem: de már estefelé van az idő, ma többet nem dolgozom.

Azzal köröszkül bukott a fején, s lett belőle egy kopasz király, s melléje állott az utazó királyfinak, s meghívta őtet magához éjjeli hálóba. El is mentek együtt a kopasz király residenciájába, hát ennek még százszorta szebb leánya van, mint az előbbennek — ez is őket jószívvel látta, s vacsorával is csakhamar. Vacsora közben a kopasz király is megkérdezd, hogy meddig utazik? Mire a királyfi megint csak azt felelte, hogy addig utazik, amíg olyan országot talál, melyben a halálnak ne legyen hatalma.

— Úgy éppen jó helyt jársz — azt mondja a kopasz király is —, mert amint mondám, én arra vagyok kárhoztatva, hogy addig nem halhatok meg, míg azt a nagy hegyet mind el nem hordom, eddig pedig eltelik nyolcszáz esztendő is. KeljeteK össze a leányommal, úgyis látom, nem unjátok egymást, s nyolcszáz esztendeig eleget élhettek.

— Igen, de — mondja a királyfi — én pedig oda akarok menni, hol a halálnak sohase legyen hatalma.

Másnap mindnyájan igen jókor felkeltek, s a királykisasszony újból marasztotta a királyfit, de bizony nem maradt; hogy tehát minden emlék nélkül el ne menjen a királyfi, adott neki egy olyan aranygyűrűt, annak az a tulajdonsága volt, hogy aki az ujjában megfordította, éppen ott lett azonnal, ahol akarta. A királyfi a gyűrűt megköszönte, s avval elbúcsúzott, s útra indult megint.

Egy darabig ment az országúton; egyszer eszibe jut a gyűrű. Megfordítja az ujjában, s gondolja magában, hogy éppen a világ végén legyen. Behunyja a szemit, s hát egy pillantásra, mikor a szemit kinyitja, egy pompás királyi város közepiben vagon. Megindul az utcákon le és fel; látja a sok csodálatos öltözetű s formájú embereket, huszonhétféle nyelven próbált velek szólni, mert annyi nyelven értett a királyfi, de senki sem felelt egyre is. Megbúsul tehát, hogy mitevő legyen itt, hol senkivel se tud értekezödni. Addig jár-kel bújában, hogy egyszer egy olyan öltözetű emberre talál, milyent az ő országában szoktak viselni, megszólítja a maga nyelvin, hát tud reá felelni. Megkérdezi mindjárt:

— Miféle város ez?

— A kék király országának fővárosa — azt mondja az ember. — Maga a király meghótt, hanem vagon egy kedves szép királyi kisasszony, s az

uralkodik hét ország felett; mert más senki sincs az egész királyi familiából.

Kérdi a királyfi:

— Nem tudnád-e a királykisasszony residenciáját megmutatni?

— Jó szívvvel — mondja az ember, s elvezeti a királyfit a residenciához, s ott elbúcsúzik tőle.

A királyfi beindult a királyi residenciába, hát a királyi kisasszony a residencia garádicsára leülve hímet varr. A királyfi egyenesen neki indul, a kisasszony pedig felállott ülőhelyiből, s felvezette a residencia palotáiba. Hogy megtudja a királyfi szándékát, kérte, maradjon nála, s legyen neki társa az uralkodásban, de a királyfi kijelentette, hogy csak abban az országban akar megtelepedni, hol a halálnak nincs hatalma. Ekkor a királykisasszony karton fogta a királyúrfit, bevezette egy oldalszoba ajtójába, s hát annak a szobának a pádimentuma úgy teli van szurkálva varrótóval, hogy csak egyet sem lehetne többet beleszúrni.

— No, te királyfi — azt mondja a királykisasszony —, látod-e ezt a roppant sokaságú varrótót? Én arra vagyok kárhoztatva, hogy amíg ezt a sok tőt el nem használom, el nem váslalom a varrásba, addig sem én, sem semmi hozzám tarozó familiám meg nem halhatunk. Addig pedig eltelik ezer esztendő. Ha nálam maradsz, addig eleget élhetünk, s uralkodhatunk.

— Igen — azt mondja a királyfi —, de ezer esztendő múlva csak meg kell halni; én pedig olyan országot keresek, hol a halálnak soha hatalma ne legyen.

Eleget igyekezett a hímvarró királykisasszony leverni a szándékáról a királyfit, kijelentette, hogy nem marad, hanem folytatja az útját. A királykisasszony ekkor elibe állott, s így szólott hozzá:

— Mivel semmiképpen nem tudlak megtartani, emlékebe fogadj el tőlem egy aranyvesszőcskét. Ennek olyan tulajdonsága van, hogy szorultság esetiben azzá változik, amivé gondolod.

A királyfi megköszönte a királykisasszony adományát, a zsebibe rejtette, avval búcsút vett tőle, s útra indult újból.

Alig ért ki a városból, hát ott egy nagy folyóra talált; de látta, hogy annak a túlsó szélénél az ég már leereszkedett, s tovább menni nem lehet, mert ott a világnak vége van. Felindult tehát vízjöttire a folyó martján. Mikor egy darabocskáig felfelé haladt volna, egyszer csak lát ám egy

fényes királyi kastélyt a folyóvíz felett, függve a levegőben. Akárhogyan is vizsgálta, nem lelt semmi utat vagy hidat, amelyik azt a szárazfölddel összekötötte volna; pedig csakugyan szeretett volna abba a fényes kastélyba bepillantani. Egyszer csak eszibe jut az aranyvessző, melyet a hímvarró királykisasszonytól kapott volt. Előveszi, s ledobja a földre:

— Legyen belőled egy palló, átal a fényes királyi kastélyba! — s legottan a vesszőből arany palló lett, átal a fényes királyi kastélyba. A királyfi sem késedelmezett sokáig; reá ugrik az arany pallóra, s átalmenyen rajta a kastélyba. De mikor a kastély kapuján belépett, hát azt olyan csudaállatok őrzik, amilyeneket ő sohasem látott volt. Megijed s parancsol a kardjának:

— Kard ki a hüvelyből! — a kardja ki is ugrik, s egynéhánynak fejét elüti.

De hát azoknak egyszeribe más fejük nőtt. Erre még jobban megretten a királyfi, a kardját a hüvelyébe poroncsolja, s megbámul. A kastély királynéja ezt látta az ablakból, s egy inast tüstént utána szalasztott, hogy az örök ne bántsák. Megporoncsolta az inasnak, hogy az idegen utazót hozzá vigye. Úgy is lött. Az inas gyorsan lefutott, a királyfit az örökön keresztülvitte a kastély királynéja eleibe.

Azt mondja a királyné:

— Azt látom, hogy nem mindennapi ember vagy; de azt is akarom tudni, hogy ki vagy, s mi járásbéli?

A királyfi megnevezé, hogy ő melyik királynak a fia, s hogy azért indult útra, hogy olyan országot fedezzen fel, hol a halálnak nincs hatalma.

— No, jó helyt jársz — mondá a királyné —, mert én vagyok az élet és halhatatlanság királynéja, itt már bátorságban vagy a halál ellen.

Egyszeribe leültette, s jó szívvel is látta a királyfit.

Éppen egyezer esztendeig maradt ebben a fényes kastélyban a királyfi, de az oly hamar eltelt, mint azelőtt egy fél esztendő.

Mikor eltölt volna az ezer esztendő, egy éjszaka olyan álmodat lát a királyfi, mintha otthon az apjával s anyjával mulatozott volna. Reggel, amikor felkelt, tüstént jelentette a halhatatlanság királynéjának, hogy ő haza akar menni, az apját és anyját még egyszer meglátni. A királyné elbámult ezen a beszéden, s azt mondá:

— Jaj, te királyfi, mit tettél te fel az eszedbe! Hiszen apád és anyád több nyolcszáz esztendőnél, hogy meghóttak, azoknak most semmi híreket, porokat fel nem találod.

De a királyfit nem tudta leverni szándékáról, azt mondá tehát:

— Na, ha csakugyan mégis elmész, addig ne menj el, jere velem, hogy tarisznyáltassak az útra.

Azonnal a nyakába is akasztott egy arany- és egy ezüstkulacsot, s bevezeté őtet legelőbb egy kis oldalszobába, ennek egyik szegletibe megmutatott neki egy lappancsot, azt fölnyittatta, s azt mondá:

— No, ebből a folyadékból, mely ez alatt a lappancs alatt van, töltsd teli az ezüstkulacsodat. Ha ebből akárkit lepreckelsz, ezer élete volna is, azonnal halálfia lenne.

Azután bevivé egy más oldalszobába, annak egyik szegletibe hasonlólag egy kis lappancs látszott, azt is felnyittatta a királyné, s megtölteté annak folyadékjából az aranyfiaskót, s azt mondá:

— No, te királyfi, ennek a folyadéknak, mely az örökkévalóság kösziklájából fakadt, olyan tulajdonsága van, hogy ha valaki ezelőtt négy — vagy ötezer esztendővel meghalt is, ha csak egy csontikáját megkapod, s megpreckeled ennek vizével, azonnal a legjobb állapotában fölébred.

A királyfi megköszönte a halhatatlanság királynéjának szép ajándékait, avval elbúcsúzott tőle és az egész kastélytól, s útra indult.

Csakhamar beért abba a városba, hol a hímvarró királykisasszony lakott, de alig ösmert reá, annyira el volt változva. Ment sietve a királyi residenciához, hát ott olyan csöndesség van, mintha senki sem laknék benne. Menyen fel a kastély palotáiba, hát mikor a nappali szobába ér, ott találja a királyi kisasszonyt a varrójára búva, s elaludva. Szép csendesen odaosonkodék, szólítja, de nem felel. Meghuzintja a gúnyáját, de nem mozdul. Szalad abba a szobába, mely teli volt tövel, hát egy tő sincs benne. Az utolsó varrótó is a királyi kisasszony varrójába beletörött, s avval a királyi kisasszony meghótt. Csakhamar kapja az aranyfiaskóját, meglocsolja belőle a királykisasszonyt, az éledezni kezd, egyszer felveszi a fejét, megszólal, s legelőbb is azt mondja a királyfinak:

— Jaj, édes barátom, be jó hogy felébresztettél! Rég hogy aluszom, úgy lehet.

— De alhattál volna — feleli a királyfi —, míg a világ, ha fel nem támasztottalak volna!

Ekkor a királykisasszony észrevette, hogy ő meghótt volt, s a királyfi támasztotta őtet fel. Megköszöné igen szépen, s jótétel helyibe jót ígért.

Innen a királyfi búcsút véve, ment egyenesen a kopasz királyhoz. Hát még messzire meglátja, hogy a nagy hegyet mind elhordotta. Mikor odaérkezett, látja, hogy a kosarát feje alá tette, az ásót és lapátot maga mellé elnyújtotta, s meghótt. Csakhamar előveszi itt is az aranyfiaskóját, megpreckeli vele a kopasz királyt, s föltámasztja őt is.

Ez is jótétel helyibe jót ígér, s a királyfi tőle elbúcsúzik, s menyen a saskirályhoz. Hát a saskirály a nagy élőfát tőstől-gyökerestől együtt úgy kikapálta, hogy a legkisebb ágának sincs híre-pora; maga pedig a szárnyait kétfelé vetette, az orrát a földre guggasztotta, s meghótt; már a legyek dorolták is, s ilyen helyen a hóna alatt — kőhöz legyen mérve — már a férgek be is lyuggatták volt. A királyfi előbb eléveszi az ezüstfiaskót, megöntözi vele a férgeket, s azok egy pillantásra mind kivesztek, s hulltak a saskirály oldalából, azután eléveszi az aranykulacsot, megöntözgeti jó móddal a halhatatlanság vízával a saskirályt, s az is éledezni kezd, összeszedi magát, s megszólal:

— Jaj, de sokat aludtam! Köszönöm, hogy megbresztettél, édes jó barátom!

— De alhattál volna — mond a királyfi —, míg a világ, ha fel nem támasztottalak volna!

Ekkor veszi észre magát a saskirály, hogy ő meghótt volt. Rea emlékszik a királyfira, s megköszöni, hogy őtet feltámasztotta, s jótétel helyibe jót ígér.

Ezután búcsút veszen a királyfi a saskirálytól is, elindul, s csakhamar megérkezik apja királyi városához, de már messziről észreveszi, hogy a királyi residencia elsüllyedt, semmi híre-pora nem látszik. Közelebb menyen hozzá, hát kénköves tó lett a helyire, mely úgy égett kék lánggal folyvást, mint a jó szilvapálinka.

Elveszte reményit a királyfi, hogy valaha az apját s anyját feltalálhassa.

Bújában visszaindul, de amint a város közül haladna ki, hátulról valaki megszólítja ezekkel a szókkal:

— Megállj, királyfi, jó helyt jársz! Éppen ezer esztendeje, hogy szüntelen kereslek!

A királyfi hátratekint, s megösméri, hogy aki megszólította, az az öreg Halál kő fülibe! Csakhamar kapja az újjában levő gyűrűt, megfordítja, s mint a gondolat olyan sebesen a saskirálynál terem, onnan a kopasz királynál, onnan a hímvarró királykisasszonynál, mindenikkel minden

ármádiájokat kiállíttatja a Halál akadályoztatására, míg ő a halhatatlanság királynéjához béérhet; de a Halál olyan gyorsan vágatott mindenütt utána, hogy mikor a halhatatlanság királynéja kastélyába egyik lábát betette a királyfi, a másikat kívül megragadta a Halál:

— Megállj! Enyim vagy!

Észrevette a halhatatlanság királynéja a dolgot, s leszólt az ablakból, s pirongatta a Halált, hogy mit keres az ő országában, mikor ott hatalma nincs.

— Igen, de — azt mondja a Halál — fél lába az én országomban van, az az enyim!

— Igen, de fele az enyim mindenképpen — azt mondja a halhatalan királyné —, s mi hasznod, ha elhasítjuk? Felinek sem én, sem te nem vehetjük hasznát. Hanem azt mondom: jere be hezzám, most megengedem, s itt ketten fogadással intézzük el a dolgot.

A Halál rea állott, bement a halhatatlanság királynéja kastélyába, s a királyné azt javasolta neki, hogy ő a királyfit felrúgja éppen a hetedik édig, a hajna csillag háta megi, s ha olyan egyenesen fel tudja lökni, hogy a várba esik, akkor legyen a királynéé, ha pedig a vár falán kívül esik le, akkor legyen a Halálé. A halál ezen fogadásba beleegyezett. Ekkor a királyfit a királyné kiállította a vár közepébe, a lábát a királyfi lábai alá feszítette, s úgy felrúgta a csillagok közé, hogy egészen odaveszett. De a veselkedésbe egy kicsit megtántorodott a királyné, s erősen megijedt, hogy bizony kívül esik a királyfi a váron, szorgalmatosan leste tehát, mikor a királyfi visszafordul. Egyszer megpillantja, mint egy kis darázs, hogy hol vagyon. Méri a szemivel, hogy hova esik, de hát éppen a vár falát találja. Megijed a királyné, de egy kis déli szél annyit használt mégis, hogy a királyfi éppen a vár mellé belől felől esett volna, ha a királyné ki nem fogta volna, de a királyné odaugrott, s mint egy könnyű labdát úgy kifogta. Bévitte az ölében a kastélyba, s látván, hogy küsség megszédült, megcsókolta, hogy kijózanodjék. Ekkor megporoncsolta a királyi udvar népének, hogy mindnyájan seprút keressenek, azt gyújtsák meg, s tüzes seprűkkel seprűzzék ki a Halált a halhatatlanság királynéja várából, s megporoncsolta neki, hogy oda többé lábát betenni ne merészelje. A királyfi és királyné pedig maig is boldogul és dicsőségesen élnek; aki nem hiszi, keresse fel a világ végénél a folyó fölött a levegőben függő várat, a halhatatlanság királynéjának várát.

A halál meg a kislány

Volt egyszer egy csizmadia, oszt volt ennek egy kislánya. A csizmadia egyszer elment folyóhoz bürt áztatni, oszt csak a kislány maradt otthun. Már egészen béesteledett, még se jött haza az apja, hát a kislány nagyon fílt, oszt elkezdett kiabálni:

— Valaki, valaki, gyere hozzám hálni!

Hát az ablak alul azt kérdi valaki:

— Raktál tüzet?

— Nem még — azt mondja a kislány —, de mindjárt rakok.

Megrakta a tüzet, oszt megint kiáltja:

— Valaki, valaki, gyere hozzám hálni!

Hát az ablak alul megint azt kérdi valaki:

— Melegítettél vizet?

— Nem még — azt mondja a kislány —, de mindjárt melegíték.

Odatette a vizet, oszt megint kiáltja:

— Valaki, valaki, gyere hozzám hálni!

Hát az ablak alul megint azt kérdi valaki:

— Kitöltötted mán a vizet?

— Nem még — azt mondja a kislány —, de mindjárt kitöltöm.

Kitöltötte, oszt megint kiáltja:

— Valaki, valaki, gyere hozzám hálni!

Hát az ablak alul megint azt kérdi valaki:

— Tettél mellé széket?

— Nem még — azt mondja a kislány —, de mán tettem.

Erre kinyílt az ajtó, oszt belépett egy hosszú, vékony, sárga ember fehér lepedőben. Csak úgy zörgött a csontja, mintha valami lánc lett volna a lepedő alatt. Leült a székre, belétette a lábát a vízbe, oszt azt mondta a kislánynak:

— Na, mosd meg a lábomat!

A kislány elkezd mosni, azt mondja:

— Jaj, de sárga a maga lába!

— Bizony, sok sírt megtaposott az mán — azt mondja a sárga ember —, de most mosd meg a kezemet!

A kislány elkezd mosni, azt mondja:

- Jaj, de sárga a maga keze!
— Bizony sok holtat megfogdosott az mán — azt mondja a sárga ember —,
de most mosd meg a fogamat!
A jány elkezdi mosni, azt mondja:
— Jaj, de sárga a maga foga!
— Bizony sok hotat is megrágott az mán — azt mondja a sárga ember
—, de most tíged is bekaplak, hám!
Osztt avval a kisjányt is békapta.
Eddig volt, mese volt, ki elhitte, bolond volt.

Ijesztő mese

- Egyszer egy asszonynak volt három leánya. Az egyik jó fonó, a másik jó szövő, a harmadik jó varró volt. Azt mondja az asszony a jó fonó leánynak:
— Eredj ki, édes leányom, gyújtsál világot!
— Nem megyek én, édesanyám, tudok én sötétben is fonni.
Mondja hát a jó szövő leánynak:
— Eredj ki te, édes leányom, gyújtsál világot!
— Én se megyek, édesanyám, tudok én sötétben szőni.
Erre odaszólt a jó varró leánynak:
— Menj ki hát te, édes leányom, gyújtsál világot.
— Kimegyek, édesanyám, mert én nem tudok sötétben öltögetni.
Kimegy a konyhába, keresi a tűzkút, acélt, taplót, csóvát, nem találja. Hát amint a konyhaajtón is kitekint, látja, hogy az udvaron egy öreg ember tűszköl. Odament. Hát amint az öreg a tűzkút verte, meglátta, hogy a foga véres.
— Ajnye, öreg apám, mitől olyan véres a maga foga?
— Á, édes leányom, én ma már kilenc gyereket megettem, ham, te leszel a tizedik!

A halál-vőlegény

Hol volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengereken is túlvan volt, volt egyszer egy hajadon leány. Se apja, se anyja nem volt, hanem abban a faluban, melyben lakott, a legszebb legény szerette; úgy éltek egymással, mint a turbékoló gerlék az erdőben. Nemsokára ki is tűzték magoknak a

lakodalmat, s meghívták ismerőseiket, a lány keresztanyját, a legény pedig egy elválthatatlan lelki-testi barátját.

Már egy hét múlva kellett volna az esküvőnek megtörténni, hanem ezen idő alatt háború ütött ki az országban. A király megparancsolta a népnek, hogy élesítsék ki a kardot, mert menni kell az ellenség ellen. Csak úgy tódult a sok cifrábnál cifrább legény a király zászlója alá, mint a méhraj, szebbnél szebb parádés lovakon, parádés szerszámval.

János is elbúcsúzott menyasszonyától, kivezette a szürke paripát, s ráült, s ezt mondotta a mátkájának:

— Három esztendő múlva visszajövök, galambom, addig csak várakozzál rám, ne félj, visszahozom neked én szerelmemet ezer lány közül is.

A lány elkísérte egész a határig, azután sírva-ríva megfogadta, hogy a világ kincséért se megy máshoz, ha álló esztendeig kék is várakozni János után.

A háború két esztendeig tartott, azután osztég megtörtént a békekötés. Mód nélkül örült a lány ennek, mert azt gondolta, hogy babája is visszatér a többiekvel; várta is, mindennap elment elébe tízszer is, de hiába, Jánosnak se híre, se hamva. Eltelt három, eltelt négy esztendő, mégsem jött a vőlegény, a lány nem állhatta, elment keresztanyjához tanácsot kérni, aki — köztünk legyen mondva — boszorkány volt.

A vén banya szívesen fogadta, s ezt a tanácsot adta neki:

— Majd holnap este úgyis holdtölte lesz, eredj a temetőbe, édes lányom! Ott kérj a sírásótól egy emberfőt, ha nem akar adni, mondd meg hogy én küldtelek —, azután azt az emberfőt hozd haza, itthon tedd bele egy nagy fazékba, s kásával együtt főzted valami két óráig. Ne félj, majd megmondja az, hogy él-e a te vőlegényed, vagy meghalt, s úgy gondolom, hogy ide is csalja.

A lány megköszönte a jó tanácsot, azután másnap este elment a temetőbe, a sírásó ott pipálgatott a kapuban.

— Adjon Isten szerencsés jó estét, édes öregapám!

— Adjon Isten, lányom, hát hol jársz itt ilyen későn?

— Kelmedhez jöttem én, ha meghallgatná a kérésemet.

— Csak mondd ki, lányom, ha lehet, meg is teszem.

— Hát adjon nekem egy emberfőt!

— Szívesen, de hát minek lesz az neked?

— Magam sem tudom bizonyosan, csak keresztanyám küldött.

— Na jó, itt van, ne!

A lány szépen betakargatta az emberfőt, és haza-szaladt vele, otthon benyomta a nagy szörnyő kásás kondérba, s egyben a tűzhöz tette.

Nemsokára forni kezdett a kása, néha olyakot csapott ki magából, mint a két öklöm. A lány csak várta, hogy mi fog itt történni? Hát egyszer olyan nagyot trottyant, mintha csak puskát süttek volna el. A lány odanéz, hát a fő már egész a fazék száján ül, s ilyen gonosz szavakat mond a lánynak:

— Most indul.

Megest várt a lány egy darabig, hát már ekkor kettőt trottyant a fazék, s az emberfő ezt mondja a lánynak:

— Már feli útján van!

Megint vár a leány, hát egyszer hármat trottyant a fazék, s az emberfő már azt mondta, hogy:

— Az udvaron van!

A lány erre kiszalad, hát csakugyan ott állott az ő vőlegénye a küszöb előtt. Lova, ruhája, mindene fejír volt, még a kalapja meg a csizmája is.

Ahogy a lány kiszalad, ezt kérdi tőle a legény:

— Eljössz-e te abba az országba, ahol én lakom?

— El biz én a világ végére is, kedves János bácsi.

— No, hát ülj fel mellém!

A lány felült a legény mellé, s egyben összecsókolgatták egymást.

— Hát oszteng messzi van-e az az ország, ahun kend lakik?

— Bizony, lelkem, messzebb van az tán Girgáciánál is, de azért elérünk mink oda nemsokára.

Megindulnak, mennek, mendegélnek, hát amint kiérnek a faluból tíz lovas legényt látnak magok előtt elsuhanni, akik mindnyájan oly fejírek voltak, mint a tiszta búzagalács. Amint ezek odébb mentek megest tíz jött elő, s nagyon jól meg lehetett őket látni a holdvilágnál; egyszer csak János is megszólal:

Jaj, de szépen süt az hold, az holdvilág!

Jaj, de szépen masirolnak a halák.

Félsz-e, lölkem Judikám ?

— Nem félek én, míg kendet látom, János bácsi! Amint tovább mentek, már száz lovast látott a lány.

Szépen egymás mellett mentek el előttök, mint a katonák; mikor ezek is elhaladtak, újra száz követte őket; egyszer csak ezt mondja a vőlegénye:

Jaj, de szépen süt az hold, az holdvilág!

Jaj, de szépen masirolnak a halák.

Félsz-e, lelkem Judikám ?

— Nem félek én, míg kendet látom, János bácsi — azt mondja.

Amint tovább mentek, már annyi lovast látott maga előtt a lány, hogy se szerit, se számát nem tudta, némelyik egész mellettök ment el. Egyszer csak megest megszólal a vőlegénye:

Jaj, de szépen süt az hold, az holdvilág!

Jaj, de szépen masirolnak a halák.

Félsz-e, lelkem Judikám ?

— Nem félek én, míg kendet látom, János bácsi!

— Te derék lány vagy, gerlicém, látom, hogy akármit megtennél értem, de jó dolgod is lesz neked a mi országónkban.

No, itt mentek, mendegéltek, egyszer csak megállottak egy régi temető előtt, amely fekete fallal volt körülkerítve.

— Ez a mi országónk, Judikám — azt mondja a legény —, mindjárt itt lesz a ház is.

A ház egy kinyitott sír volt, a koporsó is fel volt benne taszétva.

— Ide eredj be, hékám — azt mondja a legény.

— Csak eredjék kend először, János bácsi, jobban tudja mőre köll lemenni.

— Ekkor a legény bement, és lefeküdt; Judi pedig illa berek, nád a kerek, elszaladt, be igényest egy kastélyba, ami valami fél mérföldre lehetett a temetőhöz. A kastélyban minden ajtót megzörgetett, de nem nyílt ki a szavára, csak az, mely a folyosó végibe volt. Itt egy halott feküdt szépen kiterítve. Judi egybést felugrott a kemence kucikjába a kiszisfazék helyére, s ott húzta meg magát.

Amint János látta, hogy a menyasszonya elszaladt, kiteremtették a sírból, és utána, de akárhogy akarta, nem tudta utolérni. Egyszer csak felszaladt a folyosóra, s zörget az ajtón:

— Holt, holtnak nyiss ajtót!

A halott, aki odabenn feküdt, megrázkódott e szavakra.

Megest mondja a másik:

— Holt, holtnak nyiss ajtót!

Ekkor már felült, aki odabenn volt.

Memmeg mondja a másik:

— Holt, holtnak nyiss ajtót!

Ekkor már az ajtóhoz ment, és kinyitotta.

— Itt van-e az én menyasszonyom?.

— Itt ám, ott ül a kemence kucikjában a kizsisfazéknál.

— Gyerünk, szaggassuk szét!

Odamennek, mind a ketten, hogy majd szétszaggatják, hát mikor éppen meg akarták fogni, a padláson megszólalt a kakas hajnalra.

A két halott egyben szurokká változott.

Amint ez történt, egy mód nélkül fényes öltözetű úri ember lépett a szobába, olyan volt, mintha csak

maga lett volna a király, odament a lányhoz, és összevissza csókolgatta.

— Az én testvérem volt ez a halott, akit itt láttál kiterítve feküdni, már háromszázhatvanötször temettem el fényes pompával, s mégis mindig visszajött, de te most megszabadítottál tőle, azért, édes szép szerelmem, te enyém, én ettéd, ásó-kapa se válasszon el bennünket egymástól!

A lány beleegyezett az úr kívánságába, s még akkor télen megtartották az esküvőt a lagzival együtt.

Eddig volt, végi volt.

Széplyány Ibronka

Volt egy faluban egy szép lány. A nevét is Széplyány Ibronkának hívták. Jöttek-mentek a fonóba csapatostól, minden lánynak szeretője van, csak neki nincsen. Oszkó volt pedig a legszebb lány a faluban. Egy darabig csak várt, gondolkozik, hátba kerülne valamerről, egyszer aztán rágondolja magát:

— Bárcsak adna már az Isten, ha mindjárt egy ördög volna is!

Este összejönnek a fonóban, összejön a fiatalság, egyszer csak beköszön egy fiatal legény, darutollas kalapban, apró fürtű gubában. Azzal csak melléül Széplyány Ibronkához.

Nahát, mint a fiatalság szokta, beszélgetnek egyet-mást, ki mit tud, mondja egymásnak. Egyszer el találta Széplyány Ibronka az orsót ejteni. De hamarabb lecsapta Ibronka magát, de a vőlegény is kapkodott, hogy föladjja az orsót, de Ibronka valahogy a lába felé kapkodott, hát lólábat érzett. Na, meghökkent Ibronka, felvette az orsót.

Kikísérték egymást. Míg széjjeloszlottak, beszélgettek, akkor éppen önáluk fontak. Elköszönt, elment, de mint fiatal szokta egymást megölelni, hát a húsba az oldalánál belehaladt a keze. Hát ő aztán még jobban megszompojodott.

Volt a faluba egy öregasszony. Elment hozzá, azt mondja neki:

— Ugyan, néném, mondjon egyet erről. Nagyon jól tudja maga is, zúgták a faluba, hogy Széplyány Ibronkának nincs szeretője, minden jánynak van szeretője. Vártam, míg vártam, egyszer rágondoltam magamat, bárcsak adna már az Isten, ha egy ördögöt volna is. Akkor estére megjelent egy fiatal legény, darutollas kalapban, apró fürtű gubában. Kerekedik, csak leült mellém. Nahát, beszélgettünk, mint fiatalság szokott, egyik egyet, másik másat. Valahogy elbáméskodtam, de hamarabb lecsapódtam az orsóért, de ő is kapkodott, valahogy a lába felé találtam kapkodni, lólábat éreztem. Ez nekem nagyon feltűnt, meg is borzadtam. Nahát, aztán kikísértem széjjeloszláskor, beszélgettünk, mert éppen nálunk volt a fonó. Úgy megöleltük egymást, mint fiatal szokta, hát úgy belehaladt az oldalába a kezem a húsba. Még jobban megszompojodtam. Mondjon egyet erről, mitévő legyek?

— Hát próbáld — azt mondja — összevissza, hol egyikhez menjetek fonni,

hol másikhöz, hogy vajon meg fog-e lelni mindenütt?

Megpróbálgatják ők a falut, de mindenütt megjelent. Elment aztán az öregasszonyhoz.

— Megjelent az, néni, mindenütt! Ettől én nem tudok menekülni, úgy veszem észre, nem is tudom, hogy mi lesz a dologból? Se azt nem tudom, hogy kicsoda, se azt nem tudom, hogy hová való. Kérdezni pedig restellem.

— Hát tudod, mire okosítalak? Keress — azt mondja —, vannak a faluban olyan kis lánykák, akik tanulnak fonni, aztán gombolyagba tekerik. Keríts te olyan gombolyag fonalat, aztán mikor lesz, a ti házatokhoz menjtek fonni, mondd meg a cimboráidnak. Majd aztán széjjeloszláskor elmennek, te meg csak ott maradsz. Kinn, mikor kikíséred őket, beszélgettek. Addig, míg beszélgettek, a fonalnak a végét kösd össze a gubájával egy fürthöz. Mikor elköszöntök egymástól, te azonnal bontsd utána felé a fonalat, mindaddig, míg meg nem áll. Mikor már megáll, bontod, nem megy, akkor fogd hozzá, gombolyítsd a gombolyagra. Te meg eredj utána, ahogy jön a fonal.

Na, aztán eljöttek hozzájuk fonni. Készletben volt a gombolyag. Összejövetkor késett egy kicsit az övé. Már gondolták a többiek, kezdtek vele pocskondiázni:

— Ibronka, már nem jön a te szeretőd!

— Majd eljön az, dehogynem jön! Most valami olyan dolga került.

Egyszer hallják, nyílik az ajtó. Elhallgat mindenki, ki nyitja be a házajtót? Hát az Ibronka mátkája. Beköszönt, s csak leült Ibronka mellé. Hát mint fiatalság beszélgetnek, ki mit tud, mesélgetnek. Beszéd alkalmával eltött az idő.

— Menjünk immár hazafelé, talán már éjfél is van. A szó után nem sokat teketóriáztak, mind felugráltak, összeszedte mindenki a magáét.

— Adjon Isten jó éjszakát!

Mennek kifele, sorakoznak egymás után a házból. Odakint aztán ki merre volt való, elköszöntek egy mástól ott is, hazafelé tértek mindegyik.

Ők pedig összebb mentek egymáshoz, beszélgettek egyet-mást. Ő meg motorászott, a fonal végét egy fürthöz hozzágörcsölte. No hát, nem sokáig tartott a beszéd, mert hűvös volt a levegő.

— Menjen be, kedves — mondja Ibronkának —, mert megfázik. Majd ha jobb idő lesz, hosszabbíthatjuk a beszédet.

Avval megölelik egymást.

— Jó éjszakát!

— Adjon. Isten.

Elindult bátor lépést, ő meg, Ibronka megkezdte a fonalat utána bontani lefelé. Szaporán megy a fonal. Egyszer már gondolkodik, mert nem is sok van már a gombolyagból. Mire kigondolta, bontja a fonalat, már akkor nem megy. Vár egy kicsit, csak nem balad a fonal. Akkor hozzáfog gombolyítani, ő pedig bátran lépked utána, és gombolyítja a fonalat. Nő a gombolyag szaporán a kezében, már gondolja, már nem lehet messze.

Hova vezeti a fonal? Egyenesen a nagytemplomhoz.

— Na — gondolta —, erre van az útja valahol.

De a fonal bevezette a cinterembe. Megy egész a templomajtóig, már látja a kulcslyukon, világosság van. Na, aztán odahajlik, benéz a kulcslyukon. Kit lát ott? A szeretőjét. Nézegeti, mit csinál az ott? Hát egy holt embernek a fejét fűrészelte kétfelé. Látja, hogy kétfelé veszi a fejét, mint a dinnyét mikor megszegjük, és hozzá fogja a feje velejét megenni. Még jobban megijedt, elszakasztotta a fonalat, aló visszafele!

De a szeretője észrevette, csakhamar kilépett utána. Amint hazaért nagy fáradtan, alig zárja be a házajtót, már az ablakon kiáltja a szeretője:

— Széplyány Ibronka, mit láttál a kulcslyukon?

Feleli vissza:

— Nem láttam semmit se.

Valld ki, mert meghal a testvéred.

— Nem láttam semmit se, ha meghal, eltemetjük.

Akkor elment a mátkája.

Elfutott reggel az öregasszonyhoz. Beköszönt nála rémült formán, mert a testvére meghalt.

— Mondjon valamit, édes néném!

— Hogyhogy, mire?

— Hát megcselekedtem, ahogy magyarázta.

— Hát aztán hogy?

— Ó, gondolja meg, hová vezetett a fonal, a nagy templomba!

— Hát aztán mit csinált?

— Jaj, gondolja meg, egy holt ember fejét kétfelé fűrészelte, mint mikor a dinnyét megszegjük. Nézem, mi lesz belőle, hát szépségesen hozzáfogott a feje velejét megenni. Megborzadtam, elszakasztottam a fonalat, avval

aló, hazafelé rémülten. De észrevételt kellett neki venni, mert mikor már én a házajtót zárom befelé, már akkor az ablakon kiált: Széplyány Ibronka, mit láttál a kulcslyukon? — Nem láttam semmit se. Valld ki — azt mondja —, mert meghal a testvéred. Feleltem rá neki: Ha meghal, eltemetjük, de én a kulcslyukon nem láttam semmit se. — Na, hát hallod — azt mondja —, azt javaslom neked, tegyétek a testvéredet a másik házba.

Eljön a másnap este, már nem is ment fanni, csak eljött az ablakra a szeretője:

— Széplyány Ibronka, valld ki, mit láttál a kulcslyukon?

— Nem láttam én semmit se.

— Valld ki — azt mondja —, mert meghal anyád.

— Ha meghal, eltemetjük, de én a kulcslyukon nem láttam semmit se.

Eltért az ablakról a szeretője, ő meg nyugovóra készült, lefeküdtek. Reggelre meghalt az anyja. Elment az öregasszonyhoz.

— Mi lesz ebből, nénike, meghalt az édesanyám is?

— Nem baj, csak tedd oda a hátulsó házba.

Eljön az este, megint előtért a szeretője. Megint kiáltja:

— Széplyány Ibronka, mit láttál a kulcslyukon?

— Nem láttam semmit se.

— Valld ki — azt mondja —, mert meghal apád.

— Ha meghal, eltemetjük, de én nem láttam a kulcslyukon semmit se.

Eltért a szeretője az ablakától, elment, ő meg lenyugodott. Gondolkozott sorsa felől: mi jön ebből ki? Addig-meddig elálmosodott, nyugodott egy kicsit, de nem sokáig fogta a nyugalom. Csak felserkent, töprenkedett: „Hogy is lesz a sorsom?” Megvirradt. Az apja meg halva van.

— Na, itt már csak magam maradtam.

Viszi az apját a másik házba. Fut az asszonyhoz.

— Nénike, nénike, vigasztaljon meg valahogy, mert nagy bánatban vagyok. Mi történik felőlem?

— Tudod, mi történik? Én tudom előre. Meg fogsz most te halni, de még ma beszéld meg a jánycimboráiddal, hogy ott legyenek, és ha meghalsz, mert csak meghalsz, hát tégedet, ha visznek kifelé a temetőre, az ajtón ne vigyenek ki, sem az ablakon.

— Hát hol?

— A falon vágjanak egy lyukat. Ott taszítsák ki a koporsót, de az úton se

vigyenek, csak összevissza a kerteken, csavargós úton, de a temetőbe se temessenek, csak a temetőárokba.

Nahát hazatér. A lánycimborái összeszedték magukat, el is mentek.

Eljön az este, megjelenik a mátkája.

— Széplány Ibrónka, valld ki, mit láttál a kulcslyukon ?

— Nem láttam semmit se.

— Valld ki — azt mondja —, mert meghalsz te!

— Ha meghalok, eltemetnek, de én nem láttam semmit a kulcslyukon.

Elfordult a szeretője az ablaktól. Elhaladt útnak. Nahát, ők ott beszélgettek, míg beszélgettek a cimboráival. Hitték is, nem is, hogy meghal. Lecsendesedtek, lefeküdtek. Felkelnek, hát Ibrónka halva van.

Itt már koporsót szereztek a cimborái, nem is teketóriáztak, a falat kivágták, a sírt a temetőárokba meghányták, avval kitesztették a koporsót a falon, és viszik. De az úton nem viszik: összevissza egyik kertről a másikra. Elérkeztek a temetőhöz, eltemették. Visszamentek nyugodtan, megcsinálták a lyukat a falon. Itt aztán megmondta neki, hogy a házra felügyeljenek, míg valami kitörik belőle.

Akkor aztán az ő sírján csakhamar egy szép rózsza nőtt. Útszélben volt. Egy királyfi arra kocsikázott, megtetszett neki a rózsza. Feleli a kocsisnak:

— Hó, állj csak meg! Szakaszd le nekem azt a rózsát. Eredj csak.

Megáll a kocsis, lepattan a kocsiról, odalép a rózsához, megfogja, hogy leszakassza, hát csak nem szakad. Még keményebben fogja, de úgy se szakad. Már minden erejéből fogja, mégsem tudja leszakasztani.

— Ejnye, te szamar, micsoda dolog ez, hát te még egy rózsát se tudsz leszakasztani! Gyere már, ülj fel, majd leszakasztom én.

Mert ő addig fogta a gyeplőt. Felült. Lepattant a királyfi, alig ért hozzá a keze, hogy megmarkolja, azonnal a kezében maradt.

— Na ládd, te bamba — feleli a kocsisnak —, milyen cibálással voltál vele, le nem bírtad szakasztani, nekem meg a kezem alig ért hozzá, mind a kezembe maradt.

Na, elmentek, hazanyargaltak, mindjárt a mellére tűzte a királyfi a szép rózsát. Az ebédlőben a tükörhöz fűzte, hogy ő azt mindig lássa, még mikor eszik is.

Hát ott van a rózsza. Úgy a vacsoránál étel maradt az asztalon. Hát otthagya a királyfi.

— Majd jó lesz az nekem.

Egyszer is, máskor is. Egyszer kérdezi az inas:

- Felséges királyfi, meg tetszett enni azt a maradék ételt?
- Dehogy ettem. Én meg azt hittem, hogy te pakolgattad el.
- Én nem — azt mondja.
- Mégis itt van valami a dologban.

Feleli az inas:

— Na, én utána fogok nézni, macska-e, mi-e? Eszük ágában se volt, hogy a rózsá ette meg. Na, azt mondja a királyfi:

— Tenni kell több ételt oda, aztán meg fogod lesni, hogy hova tűnik el.

Rendesen készítettek oda.

Az inas pedig leste, észre se vette, rá se képzelt a rózsára, hogy még az leszálljon. Leszállt onnan, megrázkódott, olyan egy kisasszony lett belőle, széles egy világon, bő Magyarországon nincs tán párja. Na, hozzáült az asztalhoz, székre, szépségesen megvacsorált, víz is volt, még egy pohár vizet is ivott. Azzal megbillentette magát, felszállt a tükörrre, megint rózsá lett belőle.

Na, nem győzi várni az inas a virradatot. Megy a királyfi szobájához:

- Na, felséged, megvan! A rózsá!
- Hát ha eljön az este, rendesen asztalt kell teríteni, ételt hagyni rajta. Este én is elmegyek, meglátjuk, hogy igaz-e?

Ott leskelődnek, egyszer csak látja a királyfi, az inas is, lerepül a rózsá, megmozgatja magát, megrázkódik, hát gyönyörű szép kisasszony lesz belőle. Meg-fogja a széket, ráül, veszi maga elé az ételt, és hozzáfog rendesen vacsorázni. A királyfi meg úgy ülte a lesést, hogy oda a tükör alá ült. Mikor megvacsorált, töltött egy pohár vizet, megissza, akkor akarja mozgatni magát, a királyfi meg csak ölbe kapta:

— Szívem szép szerelme, én a tied, te az enyém, ásó-kapa választ el bennünket, egymástól.

— Nem lehet — feleli rá Ibronka.

— Dehogynem — azt mondja —, miért nem?

— Sok csinja-binja van ennek.

No, de itt megtévesztettem a dolgot, most jutott eszembe. Majd aztán a mátkája a temetésnél elment az ablakra. Szólt az ablakon. Nem szól senki. Megy az ajtóra, berúgja az ajtót:

— Te ajtó itt vitték ki Széplyány Ibronkát?

— Itt nem vitték.

Megy az ablakhoz:

— Te ablak, itt vitték ki Széplyány Ibrókát?

— Itt nem vitték.

Megy az úton:

— Te út, itt vitték Széplyány Ibrókát?

— Itt nem vitték.

Elmegy a temetőbe:

— Te temető, ide temették Széplyány Ibrókát? — Ide nem temették.

Na, az maradt el tőle.

Most aztán a királyfi noszogatja, udvarol neki, hogy menjen hozzá. De ő menekült. Aztán elkezdte ő a maga sorsát mondani, hogy:

— Hozzád megyek olyan módon, hogy arra ne kényszerítsél soha, hogy templomba menjünk.

Faggatta a királyfi:

— Hát miért, afelől ellehetünk, legfeljebb ha én el is megyek, de én téged nem kényszerítek.

Hozzá is ment, megesküdtek. Éldegélnek darab ideig.

Még ez is elmaradt. Hogy nem mondta neki se az út, se a temető, azt felelte:

— Na — azt mondja —, vasbocskort kötök, vaspálcát veszek a kezembe, de mindaddig megyek, míg el nem kopik, mégis felkereslek, Ibronka. Ez maradt ki.

Nahát aztán viselős lett Ibronka. Jól élnek, a férje jár templomba, de ő soha. Múlnak az esztendőök napról napra. Ismét viselős lett, addig-meddig, már két fiúgyermek van, már nagyobbcskák is, az egyik ötéves, a másik hatéves, azokkal jár a templomba. Hát neki nagyon furcsán esett, hogy mindenki a feleségével megy, csak ő a két gyerekkel jár. Még a többiek dorgálták is:

— Felséged miért nem jár párostól?

Azt mondja:

— Hát miköztünk ez a divat.

Majd megrestellte magát, hogy gúnyolták, hát majd mikor a templomba mentek más vasárnap:

— Hékám, gyere el már te is a templomba.

Feleli a felesége:

— Hékám, mit fogadtál?

- Hó, hát örök életig tart ez? Már nem győzöm a gúnyolódást hallgatni. Azt meg nem tehetem, hogy én se menjek, mert a gyerekeknek is kedve van. Ami volt akkor szózatban, hagyjuk azt hátra.
- Nem bánom, ha kedved van rá, de akkor hiba történik köztünk. Na, de ha olyan nagyon ráestél, elmegyek. Akkor el is készülök. El is sétáltak együtt. Meg lett aztán a soknak az öröm. Felelik neki:
- Na, felséged, így szokták azt, párostól.
- Végződik a mise, már be is fejeződik, akkor jön befele egy vasbocskoros ember, de még lyukas a bocskor, pálca félig elkopva. Elkiáltja magát:
- Megmondtam, Ibronka, vasbocskort kötök, vaspálcát veszek a kezembe, mindaddig kereslek, még el nem kopik, de már ott állok, hogy meg is kopott de meg is találtalak. Majd este meg is kereslek. Eltűnt. Kérdezi aztán, mennek hazafelé, a király a feleségétől:
- Mit fenyegetett ez az ember?
- Majd megvállik, majd meghallod, mi lesz a következés este. Várván várják. Beesteledik. Egyszer bekiáltanak az ablakon:
- Széplyány Ibronka, mit láttál a kulcslyukon?
- Kezdi Széplyány Ibronka a beszédét:
- Széplyány voltam a faluban, egy se volt nálam különb, de holtal beszélek, nem elevennel, mindenkinek párja volt, de holtal beszélek, nem elevennel. Egyszer azt találom mondani, bárcsak adna Isten, ha egy ördög volna is. Arra a szóra, úgy találtam kimondani, estére összejövünk a fonóban, csak előkerül egy darutollas legény, apró fürtű gubában. Beköszön. Csak leül mellém mint fiatal, beszélgetünk. Egyszer odakerült a dolog, de holtal beszélek, nem elevennel, elejtettem az orsómat. Kapkodok utána, de a szeretőm is, valahogy a lába felé kaptam, úgy éreztem a lábát, de holtal beszélek, nem elevennel, hogy lólába volt. Megborzadtam, hogy csakugyan ördögöt adott az Isten. De holtal beszélek, nem elevennel.
- Az meg ordít kegyetlenül az ablak alatt:
- Széplyány Ibronka, mit láttál a kulcslyukon?
- De én, széjjeloszlottunk, mint fiatal, megöleltük egymást, belehaladt kezem a húsba, még jobban megborzadtam. Volt egy asszonyka a faluban, tanácsot kértem tőle, az okosított, de holtal beszélek, nem elevennel.
- Az meg ordít az ablak alatt. Kiabálja:
- Széplyány Ibronka, mit láttál a kulcslyukon?

— Elköszönt az én szeretőm, elhaladt. Azt szerettem volna már, hogy ne is jött volna, de holtal beszélek, nem elevennel. Az asszonyka ugyan azt a tanácsot adta, próbáljak meg más-más helyen a faluba fenni, hátha nem fog odajönni, de minden házhoz odajött. Panaszkodok az asszonyságnak, de holtal beszélek, nem elevennel.

Ordít az ablakon. Kiabálja:

— Széplyány Ibronka, mit láttál a kulcslyukon?

— De az asszonyka tanácsot adott, hogy kerítsek egy gombolyagot, majd a gubájába fogok kötni egy fűrtbe. De arra a szókra, hogy mondtam neki: Nem láttam semmit! Valld ki, mert meghal a húgod! Ha meghal, eltemetjük, de nem láttam semmit a kulcslyukon. Eljött másik este ismét kiáltja, mit láttam a kulcslyukon, de holtal beszélek, nem elevennel. — Az meg ordít az ablak alatt. — Meghalt a testvérem, eljött a másik este, ismét csak azt kiáltja az ablakon, de holtal beszélek, nem elevennel: Valld ki, mert meghal az anyád. Ha meghal, eltemetjük. Eljön a másik este. Ismét kiáltja: Széplyány Ibronka, valld ki, mit láttál a kulcslyukon? De én holtal beszélek, nem elevennel. Valld ki, mert meghal az apád az este. Ha meghal, eltemetjük, de nem láttam semmit a kulcslyukon. Akkor nap megbeszélgettem a cimboráimmal, hogy meghalok, de meghagytam nekik, se az ajtón ne vigyenek ki, sem az ablakon, sem az úton, se a temetőbe ne temessenek.

Az meg csak ordít az ablakon:

— Széplyány Ibronka, mit láttál a kulcslyukon?

— A lánycimboráim kiásták a falat, út nélkül vittek, temetőárokba ásták a sírt, oda eltemettek. De holtal beszélek, nem elevennel!

Akkor felbukott az ablak alatt, olyat ordított, hogy a vár is megrendült, és ő halt meg. Anyja, apja, testvére felkeltek, addig aludtak. Itt aztán vége is van.

Ó, májam!

Egyszer volt, hol nem volt, volt a világon, egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt egy felesége. Egyszer elmentek, hogy majd munkát keresnek, de sehol se találtak. Szomorúan mentek hazafelé. Az asszony a csapáson egy krajcárt lelt; sokáig tanakodtak, hogy mit vegyenek már azon a pénzen; egyszer az asszony azt mondja az urának, hogy májat vegyenek rajta, avval majd jóllaknak, mert abból legtöbbet adnak. Az asszony odaadta a krajcárt az urának, hogy vegyen hát rajta.

Az ember elment, de nem vett rajta májat, hanem bement egy kocsmába, oszt béitta a pénzt. Nagyon búsult a kocsmában, hogy hogy vigyen már haza májat, otthon meghalnak éhen.

A kocsmárosné azt mondja a szegény embernek:

— Mit búsulsz, szegény ember?

Hogyne búsulnék, mikor a feleségem azt mondta, hogy májat vegyek rajta, oszt én meg beittam.

— Ne búsulj, szegény ember, hanem eredj föl a padlásra, van ott három akasztott ember, a középsőnek vedd ki a máját, oszt vidd haza, oszt főzzétek meg.

Hazavitte a májat, osztán megfőzték, de az ember nem evett belőle, mert tudta, hogy akasztott ember mája. Este lefeküdtek, oszt mindjárt elkezdte valami mondani:

— Ó májam, ó májam ...

Ekkor azt mondja az asszony a lánynak:

— Eredj ki lányom, nézd meg, mi tesz úgy, mi kiabál odakinn!

A lány kiment, de nem látott semmit se.

Eloltották a mécset, de megint csak hallják:

— Ó májam, ó májam . . .

Eztán megint kiküldte az asszony a gyereket, de ez se látott semmit.

Megint lefeküdtek, de megint csak hallották:

— Ó májam, ó májam ...

Ekkor már az asszony nem állhatta, kiment, hogy ő nézze meg. Ekkor odaugrott az akasztott ember, azt mondja:

— Te etted meg az én májam.

(Ekkor a mesélő a hallgatók egyikéhez hirtelen odafordul, és felékap: ha sikerült neki megijeszteni, nagyot nevetnek.)

A halott barát

Volt egy községben két fiatalember. Ez a két fiatalember annyira szerette egymást, hogy egymás nélkül egyáltalán sehova nem mentek. Egyszer megbeszélte a két fiatalember, hogy örök hűséget fognak egymásnak esküdni. Kimentek a falu szélére, és a szabad ég alatt letérvetyültek, és örök hűséget esküdtek egymásnak, hogy se élükbe, se holtuk után egymást el nem fogják hagyni soha.

Telt, múlt az idő. Két év leteltével az esküvés után az egyik fiatalember meghalt. A barátja kikísértette a temetőbe, sírt, és gondolkozott magában: „Istenem, mink megesküdtünk egymásnak, hogy se életünkben, s holtunkban egymást el nem fogjuk hagyni. Na, de hát én most nem mehetek oda le a földbe, tehát majd ha meghalok, akkor majd együtt leszünk megint.”

Telt, múlt az idő. Egyszer a fiatalember megnősült. Este, amikor a vacsorához készülődtek, azt mondja a fiatalember a menyasszonyának:

— Légy szíves, édesem, csak üljél itt, majd én kimegyek, egy kis dolgom van.

A fiatalember a kapun keresztül elment a temetőbe, megállt a barátja sírjánál, és lekiáltott a sírba:

— Kelj föl, kedves barátom, most áll a menyegzőm, gyere, és vegyél részt a menyegzőmön!

Arra a sír megnyílik, és a fiatalember barátja kijött. Egymás nyakába borultak.

— Nagyon kedves, pajtásom, hát meghívtál a menyegződre — mondotta a halott —, nem feledkeztél meg rólam!

— Nem, kedves pajtás — felelte az élő.

— Hát, pajtás, elmegyek a menyegződre, de vacsora után engem kísérsz vissza. A vacsoránál melléd ültess jobbkézről, de oda ne üljön senki, és én majd ott veled egy tányérból eszem. Engemet nem fog látni senki, csak te.

Hazamentek. Már akkor az asztalok meg voltak terítve. Helyet foglaltak az asztalnál, és a vőlegény jobb oldalán ült a barátja. Amikor elvégezték a vacsorát, akkor azt mondotta a vőlegény a menyasszonynak:

— Édesem, csak maradj, majd én jövök mindjárt — és elkísérte a holt barátját a temetőbe.

Amikor kiértek a sírhoz, azt mondja a holt:

— Na gyere le, pajtás, nézd meg a lakásomat.

Lementek mind a ketten a sírba, és leültek a koporsó szélén, és hozzáfogtak beszélgetni. Amikor már úgy gondolta magát a vőlegény, körülbelül tíz perce idelent vagyok, már jó lesz elmenni, mondotta a barátjának:

— Na, pajtás, én már elmegyek.

— Várj még egy kicsikét — felelte a holt —, hiszen olyan régen nem beszélgettünk már együtt, még beszélgessünk.

Úgy tűnt fel a vőlegénynek, mintha már félórája volna.

— No de, pajtás, most már megyek — mondotta a vőlegény.

Arra azt mondotta a halott:

— Most már mehetsz.

Kinyílt a sír, és a vőlegény kilépett. Mikor kilépett gyönyörűen sütött a nap. Kezdett gondolkozni a fiatalember: mi az, ezelőtt egy félórával volt este, és most már süt a nap?

Amikor kiment a temetőből a vőlegény, néz széjjel, látja, hogy nincs falu, és amikor beér, észreveszi, hogy nagyon éhes. Bemegy egy üzletbe, és kér ennivalót. Amikor fizetni akar, átadja a pénzt. Azt mondja a fűszeres:

— Kérem, tessék adni másik pénzt.

Feleli a fiatalember:

— Miért?

— Azért, hogy ez nem jó.

— Nem jó? Hát tegnap jó volt, máma nem?

Nevetett a fűszeres, ránéz a pénzre:

— Barátom, ez ezelőtt hétszáz esztendővel volt pénz. Akkor a fiatalember elment a városházára, ott elmondotta az ő történetét. És akkor szemlátomást öregedett, és oszolt. Amikor befejezte mondókáját, kiadta lelkét, és meghalt. Tehát abból a dologból csak azt következtethetjük, hogy a föld alatt milyen gyorsan repül az idő. A vőlegény menyasszonya várta, várta a vőlegényt, és örökké várta. Meghalt neki minden nemzetsége, és nem tudta senki, hogy a vőlegény hova tűnt el. Eltemették a vőlegényt ugyan a barátja sírja mellé, nyugodjék békében.

Tündér Erzsébet

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon, még azon is túl, egy szegény embőr, volt ennek egy felesége s három gyermekök, de égtelen szegényök voltak. Egyszer azt mondja a nagyobbik fiú:

— Anyám, süssön neköm egy hamvas pogácsát, hadd mönjenek el szolgálni.

Ahajt süt az anyja egy pogácsát, a fiú elindul, mönyön, mönyön mikor mönne egy nagy havason köröszkül, talál egy ősz embört, köszön:

— Isten áldja meg kendet, öreg apó!

— Isten hozott, fiam! mi járásbeli vagy? — azt kérdi az ősz embőr.

— Én mögyök szolgálni, ha az Isten velem lösz.

— No, hát jere hozzám — azt mondja neki az ősz embőr —, én neköd megfizetök.

Elmönnek biz ök az ősz embőr házához; másnap tüstént mönnek szántani, de csak gypöt szántottak, abba vetették a magot; de hogy szót egybekeverjek, az ősz embőr ígért volt neki egy véka búzavetést. Eltelik két nap, azt mondja az ősz embőr a harmadik nap virradólag:

— No, fiam, már ma magadnak mész szántani, készítsd elő az ekét, fogd bé az ökröket, addig én egy véka búzát töltök föl.

A legény bizony befogja az ökröket, azalatt az ősz embőr is kiviszi a véka búzát, s föltöszzi az ekére; megindulnak, elkíséri az ősz embőr éppen a falu végéig, ott azt mondja a legénynek:

— No, fiam, látod-é tova ki azt a bokros helyet? Menj el oda, szánts magadnak annyi helyet, amennyit gondolsz, hogy elég lösz egy véka búzának.

Elmögyön biz a legény ki oda, meglátja a sok bokrot, cihert, úgy megijed, hogy egyszerre szüvit veszi, hogy azt ő hogy szántsa föl, mert csak amíg a bokrokat kivagdálja, este lösz; ő bizony fogja magát, elszökik onnét haza, ott hagyva az ekét, sz ökröket, azok pedig maguktól elmönnek vissza az ősz embörhöz de hogy a szavamba szóljak, azok a gondolom ökrei voltak.

Hogy hazaérvözik a legény, az apja házához, hát kérdik a többi testvérei:

— No, hát mit szolgált?

— Mit? Mönjetek el tü is, majd megtudjátok.

Csakhamar elmögyön a középső is; éppen mikor a havason mönne, találkozik az ősz embörrel, aki egyszeribe megfogadja szolgájának, ígér

neki, mint a másíknak egy véka búzavetést. Elmönnék biz öök haza! de éppön úgy járt mint az első bátyja, ő is a harmadik nap, mikor magának köll vala szántani, elszörnyülködött a nagy ciherös helynek láttára, hogy azt emböri teremtés hogy szánthatja föl; ő is elmönt haza.

Hogy hazaérközött a közbülső legény is az apja házához, kérdi a küsebbik testvére:

— Mit szolgálá, édös bátyámuram?

— Mit szolgáltam? Kelj ki abból a hamuból, menj el, majd te is megtudod.

De hogy szót összekeverjek, ez a legényke mindig a hammat örölte a lába között, dög, penészös volt. Ő bizon fölkel, kirázza a hammat magából, azt mondja:

— No anyám! süssön neköm is egy pogácsát, hogy ha próbáltak a többi testvéreim, hadd próbáljak én is.

Azt mondják a többi testvérei:

— Ó te hammas fazék, hiszen téged még puliszkaönni sem fogadnak meg!

De csak meg kellett lönni az anyjának, hogy neki is süssön valamit. Neki áll biz az anyja, valami hitvány korpából süit neki egy pogácsát, avval megindul szolgálni. Mikor mönne, mönne a röngeteg havas közén, találja az ősz embört, köszön neki:

— Isten áldja meg kendöt, öregapám uram!

— Isten áldjon meg, fiam, hát hova indultál?

— Én bizon szolgálni, ha gazdát találnék.

— No jó, mert én is éppen szolgát fogadni indultam. Ahajt megfogadja, ígér neki egy véka búzavetést; elmönnék haza.

Mikor már két nap szántottak volna együtt, elküldi a harmadik nap csak magára, hogy szántson; míg befogja a gyermekök az ökröket, addig az öreg embör is kivitte a vetni való búzát, föltette az ekére. Volt a töltésön egy nagy kutya, aki folyvást ott heverészött, de ekkor fölkel, megindult elöl, ugyancsak az ősz embör is elkísérte a falu végéig, onnan megmutatta, hogy hova mönjön szántani.

Kimönyön a gyermekök az ekével, hát látja, hogy a sűrű bokor miatt egy barázdát sem lehet szántani, gondolkozik, hogy már mit csináljon? Ő bizon fogja magát, elővöszi az élös szekörcéjét, vágni kezdi ki a sok tüskét, bokrot, hát a kutya mind hordja egy rakásba; egyszer nézi, hát már eleget vágott ki, ő bizon hozzá kezd a szántáshoz, hát az a két ökör úgy hasítja a gyepöt bokrostól együtt hogy! — Alig fordul hármát, nézi, gondolja

magában: „Hiszön most már nem szántok többet, hanem előbb bévetöm, hadd lám a magból hogy jut?” Elveti a magot, hát mind belé mönyön, többet nem kell szántani; nagy örömmel fölkalázza az ekét, elhajtja haza. Mondja az ősz ember neki:

— No fiam, te már betöltötted Istennek hála az esztendőt, Isten hírével elbocsátlak, mert már én sem fogadok több szolgát.

De hogy szavam ne felejtsem, akkor három nap volt egy esztendő.

Elmönyön biz a legényke haza, kérdik a többi testvérei:

— No héj, mit szolgáltál?

— Há hiszen én is annyit szolgáltam, mint kietők!

Egyszer, mikor egy esztendő eltelt volna, kimönyön a mezőre búzalátni, hát látja, hogy egy vén asszony arat valami zsöngés búzát, elmönyön haza, mondja az apjának:

— No, apám, tudja mit? Mönjünk aratni.

Azt kérdi az apja:

— De hova, fiam?

— Hát apám, a tavalyi szolgálatomért adtak volt neköm egy véka búzavetést, az eddig megért, arassuk le.

Elmönnek négyen: az apja, ő meg a két bátyja. Mikor odaérnek, hát látják, hogy olyan búza van, hogy a tövitől fogva mind végig föl aranyfökből áll, készön megérve. Nekiállnak négyen, mind egy szálig learatják, lösz belőle három kalongya, huszonhat kévébe. Azt mondja az apja:

— No, fiam, itt három kalongya van, tü is hárman vagytok testvérök, míg én hazamönyök szekeret fogadni, jól örözzétök, hogy csak egy szálat is valami madár el ne vigyön.

Elmönyön az apjok haza, ők pedig hárman a három kalongyának a tövébe ülnek, úgy őrzik; de a küsebbik leginkább féltette mint sajátját, mindegyre futott a bátyjaihoz, hogy ne szunnyadjanak, vigyázzanak a búzára. Egyszer, mikor őket így költögette, visszatér a magáéhoz, hát látja, hogy egy arany búzaszálat egy harkály a földön húz elébb-elébb, utána szalad, hogy vögye el tőle, de mikor szinte megfogta volna, a harkály elébb-elébb szökött, s mindaddig csalogatja őt, míg éppen bécsalja a röngetög havas közepébe.

Egyször észrevöszi magát a gyermekök, hát látja, hogy szürkül bé, már merre mönjön, mit csináljon? Gondolkozik magában; visszamönne a

kalongyákhoz, de hogy folyvást a búzafejet vivő harkályt nézte, meg sem ismerhette többé a helyet, ahol eljött; ő bizony, gondolja magában, fölhang egy legmagosabb fára, onnan megnézi az egész világot. Ügyel mindönfelé, egyszer meglátja a legmagasabb fát, fölhang reá, néz napkeletre, hát nem lát sömmit, néz délre, hát nem lát sömmit, néz északra, hát messze, messze mint egy gyertyavilág, akkora világosságot lát; ő bizony leszáll, s megindul arrafelé. Mönyön egyenesen árkon, erdön, kősziklán, ciherön köröszkül, míg klerkezik egy nagy síkságra, hát ott a tűz, amelyet látott volt, de hát akkora kaszaj fa ég, hogy a lángja szinte az eget érte. Arrafelé indul. Mikor közelített a nagy tűzhöz, látja, hogy egy embör kerekön fekszik a tűz körül, a fejét a lábára tette, bé van takarva szokmánnal. Gondolkozik, vajon azon az embörön belöl feküdjék-e vagy kívül? Mert ha kívül fekszik, megfázik, ha belöl fekszik, elég. Fogja magát, belébúvik a szokmány újjába, ott szépen elaluszik,

Röggel, mikor a nap fölött, megébred a nagy embör, nagyot ásít, fölkel a tűz mellöl, kiesik hát a szokmány újjából a gyermek a földre, nézi az óriás — mert hogy szavam ne felejtsem, az nem embör, hanem óriás volt —, megörül neki az óriás, tüstént fölkapja a földröl, az ölébe vöszi, elviszi bé a palotájába, még ott is a harmadik házba, s letöszi az ágyba. Szépen bétakargatja, lábujjhegyen kijő onnan, nehogy megébredjen; egyszer hallja, hogy bizony megébredt a gyermek, az ajtón azt kiáltja bé neki: — Ne félj, édes fiam! Én az igaz, hogy nagy embör vagyok, de attöl apád helyett apád, anyád helyett anyád löszök.

Avval bément a házba, hát a szegény gyermek úgy néz az óriás szömibe, mintha az eget nézné. Egyszeribe az óriás megkérözi, hogy hogy jutott ő ide? A gyermek elbeszélte az egész történetöt. Az óriás azt mondja neki:

— No, éös kicsi fiam, amit a szüved gondol, a szád ki tud mondani, mindönt bétöltök neked, csak éppen ne búsulj!

Csináltatott neki különbnél különb gúnyákat, mindennap drága ételökkel tartotta; ez így volt, míg éppen húsz esztendös lött a gyermek. Egyszer szomorkodni kezd erősen, kérdi az óriás apja:

— Hát, éös fiam, mondd meg neköm, hogy miért vagy olyan szomorú? Hiszen, amit a szüved kigondolhat, a szád kimondhat, mindönt megcselekszöm, csak hogy éppen mondd, hogy mi bajod?

Azt mondja a gyermek nagy késöre:

— Hát, hát, hát, éösapám, én azért vagyok szomorú, mert már eljött az

idő, hogy megházasodjam, itt az sincs, akit elvögyek.

— Ó, fiam, azon ne búsulj sömmit. Olyan legénynek, mint te, csak akarni kell, mindjárt találkozik elég abból az asszony-embör féléből, mégpedig a legszebből, hogy válassz magadnak, amilyent csak a szüved leginkább szeret.

Ahajt kihíja a kapu elejébe, azt mondja neki:

— No fiam, látod-é tova azt a nagy fehér tót? Mönj el oda éppen álló délbe, bújj meg egy fa alá. Oda minden délben megjelenik három szép tündérleány. Olyan szépök, hogy a napra lehet nézni, de azokra nem. Galamb képében jelennek meg. Mikor a marthoz érnek, átalbuknak a fejkön, mindjárt leányok lösznek, levetkőznek, a gúnyájukat lerakják a martra. Te akkor mönj oda, kapd el azét, amelyiköt szüved leginkább szeret, fuss ide haza véle. De jól vigyázz, vissza ne nézz, akárhogy kiáltsanak, mert ha visszanezel, hidd meg, hogy elér, jól pofon vág, a gúnyát is elvöszí tőled.

Elmönjön biz ő a tóhoz, s megbúvik egy tölgyfa alá; hát egyszer úgy repül három fehér galamb a tó felé, hogy ugyan csattog a szárnyuk. Egyszeribe a három galamb leszáll a tó martjára, belémönnek fürödni a tóba; de ő sem késik sokat a fa alatt, fut a tó martjára, fölkapja a nagyobbiknak gúnyáját, megfutamodik véle. Azonban észrevöszí a tündérleány is, hogy viszik a gúnyáját, kiszökik a tóból, megrugaszkodik utána, s mind azt kiáltja neki:

— Megállj, szüvem szép szerelme, nézz meg milyen szép a bőröm, milyen szép csicsöm van, én a tiéd, te az enyim!

Ahajt ő bizony visszanez, egyszeribe a tündérleány elkapja tőle a gúnyát, jól pofon üti, avval visszamönt a tóba a többihez.

Megbúsul a szegény fiú, elmönjön bé az óriás apjához, elbeszéli, hogy hogy járt.

Azt mondja az óriás apja:

— No ugye, megmondtam, hogy vissza ne nézz. De ne búsulj sömmit, három az isten igaza, neköd is háromszor kell próbálni, még kettő hátra van. Menj el holnap délben is, csakhogy vissza ne nézz, aztán nehogy annak vödd föl a gúnyáját, akinek még fölvetted, mert akkor hidd meg, hogy bút látsz!

Elmegy biz ő másnap, még azt se várta, hogy dél lögyön. Megbúvik a fa alá, hát egyszer ismét jönnek a galambok, átalbuknak a fejkön, lösz belőlük három szép tündérleány. Levetkőznek, a tó martjára töszik a gúnyájukat,

belémönnék fürödni a tóba. Elég az hozzá, hogy a gyermek a másodikkal is úgy járt, mint az elsővel. Most sem állhatá meg, hogy vissza ne nézzen, mikor a gúnyjáért esdő szép tündérleány kiáltozta neki:

— Megállj szüvem szép szerelme, nézz meg, milyen szép bőröm, milyen szép csicsöm van!

Visszanézett, de meg is kapta esmét a tegnapi pofont a tündérleánytól, amint ez a gúnyját tőle nagy frissen elragadta.

Ekkor is haza mönyön nagy szomorúan az óriás apjához, elbeszéli, hogy ismét hogy járt. Azt mondja erre az óriás:

— Ahá, ne búsulj sömmit, édös fiam! Három az isten igaza, még neköd is egy hátra van, még holnap próbálsz egyet, csak vigyázz jól magadra, nehogy visszanezz többet.

Másnap alig várja, hogy a dél eljőjön, még meg sem várja, hanem jókor béül a tölgyfa alá. Egyszer, nagy későre hát ismét repülnek a fehér galambok, amint átalbuknak a fejükön, letöszik gúnyájukat a martra, ők maguk belémönnék a tóba; ő mindjárt odafut, a legküssebbiknek elkapja ahajt a gúnyját, megfutamodik. De észreveszi a tündérleány, hogy viszik a gúnyját, kiszökik a tóból, megsirül utána mint a sebös szél, eleget kiáltja:

— Megállj, szüvem szép szerelme! Nézd milyen szép fehér bőröm, milyen szép fehér csicsöm van: én a tied, te az enyém! — ő még annál inkább futott, de egyszer is vissza nem nézött.

Ahajt bemegy az óriás apjához, mondja neki, hogy már itt a köntös.

— No fiam, ugye megmondtam, hogy egy szikrát se búsulj, mert amit a szüved kigondol, a szád kimond, mindent megcselekszöm.

Egyszer egy darab idő múlva ismét szomorkodni kezd erősen. Kérdi az óriás apja:

— Hát fiam, mi lelt ismét? Mért szomorkodol?

— Hát azért, édös apám, mert hiszön már a gúnya itt van, de ez még nem elég a házasságra. Ez itt lehet, de én mit csináljak vele?

Azt mondja az óriás:

— Ahá, ne búsulj azon! Eredj, mönj bé abba a kamarába, ott a padon találsz egy diót, hozd ide.

Elmegy biz ő, kihozza a diót, ahajt az óriás szépen ketté választja, kivöszi a belét, esszefogja a gunyát — mert hogy szavamba szóljak, a gúnya csak egy darabból állott —, belétöszki a dióhéjba, esmét összezsínálja jól, akkor azt mondja neki:

— No fiam, add ide a lájbidat, hogy ezt a zsebébe varrjam belé, de vigyázz, hogy azt sönki ki ne bontsa, sem apád, sem anyád, sem sönki ezön a világon, mert ha azt valaki kibontja, siralmas lösz az életöd, bújdosásra mész. — Avval bévarrta a zsebét, reáadta.

Ezt mikor elvégezte volna, hát hallják, hogy odakünt nagy zöngés, pöngés van. Azt mondja az óriás:

— Nézz ki az ablakon, mit látsz?

Kinéz biz ő, hát látja, hogy az udvaron egy hatlovas hintóba egy szép leány ül, körülötte különbnél különb frájok, fullajtárok. Azt mondja az óriás:

— Látod-é, a Tündér Erzséböt, a te szerelmesöd.

Tüstént kimönnék, levöszik Tündér Erzsébötöt a hintóból. Tündér Erzséböt pedig azt parancsolja a hintónak meg a lovaknak, hogy tüstént ott lögyenek, ahonnan eljöttek. Egyszörre el is tűntek, nincs sehol semmi.

Bémönnék a házba, de az óriás kinn marad. A porba mindjárt ír papot, mestört, vendégeket, hát pumba is vannak, bémennék a házba. Esszeeskötik őket, nagy lakodalmat csapnak. Volt násznagy, vőfély, nagynyoszolyó küsnyoszolyó, egész három nap tartott a lakodalom, ettek, ittak, vigadtak.

Hogy eltelt a lakodalom, éltek együtt az éfiú házasok csöndös boldogságban. Egyször szomorkodni kezd ismét a fiú. Kérdi az óriás:

— Hát, édös fiam, miért szomorkodol ismét? Hiszön, amit a szüved meggondol, a szád kiszól, mindönt megcselekszöm.

— Haj, édös apám, én hogyne szomorkodnám? Mert mi, az igaz, hogy jól élünk, de hát vajon otthon az én édösapám, anyám, testvéreim, ki tudja, hogy élhetnek? Szeretnék hazamönni, hogy őket meglássam.

Azt mondja az óriás:

— No, fiam, én eleresztlek, mönjetek el haza, a te apádék éppen akkor tartják harmadszor a tort érted, amikor hazaérköztök. Mert ők a búzát hogy hazavitték, annak aranyszömeiből úgy meggazdagodtak, hogy a legnagyobb gazdák a faluban. Mindegyik testvéred külön-külön lakik, hatökrös gazdák löttek, egész túrma juhuk van.

Kimönyön az óriás, mindjárt ír a porba lovakat, kocsit, legényöket, frajt. Fölülnek a kocsiba az éfiak, de meghagyja a legénynek, hogy ha valami baja találna lönni, csak gondoljon egyet ebből a lovakból, azon mindjárt ide jöhet. Avval elutaznak.

Elérik egyszer haza, hát látják, hogy az apja udvara végig van rakva asztalokkal, körülöttök töméntelen sok embőr ül. De mégis olyan mély csöndösség van, hogy csak egy szót sem lehet hallani. Leszállnak a kocsiról a kapu előtt, bémönnek az udvarra, hát találkoznak egy öreg embörrel, aki éppen az apja volt, köszön neki, azt mondja:

— Adjon Isten jó napot, tekintetes úr!

Az öreg is köszön vissza:

— Isten áldja meg kendet is, nagyságos úr!

Azt kérdi tovább az öregtől:

— Ugyan bizony, tekintetes úr, miféle vendégség lehet ez, hogy itt csak ösznek, isznak, de nem szólnak egymáshoz egyet is. Tor-e vagy lakodalom?

Azt feleli az öreg vissza:

— Ez bizony, nagyságos uram, tor, nekem három fiam volt, azok közül egyik elveszett, most már harmadszor torozzuk.

— Hát ha eljöne a fiuk, megismemék-é?

Erre a szóra elészökik az anyja, azt mondja:

— Meg bizony mű, édös kedves nagyságos uram, mert annak a bal hóna alatt egy jegy van!

Ahajt csak fölhúzza az ingét, megmutatja a jegyöt, egyszerre megösmerik, hogy az az ő fiuk; rajta mindjárt a torból csinálnak nagy lakodalmat. A kocsinak meg a lovaknak azt mondja, „odamönjetök, ahonnét jöttetök,” azok egyben eltűnnek. Az apja hívat papot, hóhért, újra összeesküdteti őket. Vaj csinált volt az óriás lakodalmat, vaj nem, de csinált az édösapja olyant, amilyenre soha sönki nem emléközött. Hogy fölkelnek az asztaltól, mindjárt a menyasszony táncát kezdték jární. Legelőbb is a legügyesebb legény kezébe adják a menyasszonyt, de vagy táncol a legény vagy nem, de táncolt a menyasszony úgy, hogy a lába sem érte a földet. Mindön embör, aki táncban volt, csak a menyasszonyt nézte, egymásnak pustogták: no, ilyent soha teljes világéletükben nem látott embör.

Ezt meghallja a menyasszony, elkezdi:

— Hm, vagy táncolok, most vagy nem, de táncolnék, ha valaki a leánykori gúnyámat adná ide.

Mindönfelé pustogják: vajon az hol lehet?

Meghallja ezt is a menyasszony, azt mondja nekik:

— Az bizony, lelkeim, egy dióhéjban van belévarrva, az uram zsebébe, de azt soha sönki nem tudja onnan kivenni.

Elészökik az anyósa, azt sűgja:

— De ki tudom én vőnni, mert álombort adok a fiamnak, avval elaluszik.

Neki is áll, beadja az álombort, avval ledől az ágyra a fia, mélyön elaluszik. Az asszony is fogja magát, kibontja a zsebét, kiveszi belőle a dióhéjat, odaadja a mönyinek. Az kibontja mindjárt, kivőszí a gűnyát belőltre, fölvszi magára, olyant táncol egyet benne, hogy vaj, volt az első szép, vaj nem, de szép volt ez olyan, amilyent még csak gondolni sem lehetett. Azonban hogy a házban nagy meleg volt, ki voltak nyitva az ablakok. Ahajt csak átalbukik a fején Tűndér Erzséböt, lősz belőltre egy fejer galamb, kirepűl az ablakon. Volt az ablak alatt egy kőrtefa. Annak a tetejébe száll, de úgy megbámul a nép, hogy! Ahajt azt kiáltja le a fáról, hogy hozzák ki az urát, hogy szóljon véle vaj két szót, de hogy még az álombor ereje nem mönt el, nem tudták fölėbreszteni, hanem lepedőben kivitték a fa alá. A galamb egy csőpp könnyít az arcára ejtette, avval fölėbredt. Azt mondja neki a galamb:

— Hallod-e, szűvem szép szerelme, ha velem valaha találkozní akarsz, ingömöt fekete gyász országában, Johara városában keress.

Avval szárnyára kelt elrepűlt: az ura nézött egy darabig utána, de úgy megijedt, hogy a szűve szarufája mindjárt letörött.

Már most mit csináljon? Ő bizony fogja magát, elbűcsűzik az egész háztól, megindul bujdosni. Mikor kimőnne a kapun, eszébe jut, hogy az óriás mit mondott volt, hogy a lovakból egyet gondoljon, mindjárt ott lesz. Ezt alig gondolta ki, hát ott a ló készőn, fölnyergelve, csak reá pattan, gondolja magában „az óriás kapujában lőgyek”, azt még ki sem mondta, hát ott van az óriás kapuja előtt. Az óriás kimőnyön elébe, azt mondja neki:

— No, édős fiam, ugye megmondtam, hogy a diót ne add oda sőnkinek!

Azt feleli a szegény fiú nagyszomorúan:

— Hát már, édősapám, mit csináljak?

— Hát mit mondott Tűndér Erzséböt, amikor tőled elbűcsűzott?

— Azt mondotta, hogy ha véle még valaha találkozní akarok, keressem őt fekete gyász országában, Johara városában.

Azt mondja az öreg óriás:

— Haj, fiam, soha még híret sem hallottam, nem hogy te elmehetnél oda valaha. Hanem űlj itt veszteg, élj velem, ahogy lehet.

De azt mondja a szegény éfiú, hogy mindenképpen megy, míg csak a szemével lát.

— No, ha elmész, van neköm még két testvéröm: egy bátyám, egy néném, messze! Ehejt egy buzogányt adok a kezedbe, azt hárman testvérekül nem tudtuk elosztani, azért nálam maradt. Erről megüsmernek, hogy én küldtelek. Mönj előbb a bátyámhoz, az a csúszómászó állatok királya, s ha tud neked valamit mondani.

Ahajt ír neki a porba egy három esztendős csitkót, rá fölülteti, jól fölтарisnyál, avval az Istennek ajánlotta.

Mönyön, mönyön hetedhét országon, még azon is túl, mindaddig jár, míg a csitkója úgy megvénül, hogy a foga is mind el volt hullva. Megérközik a csúszómászó állatoknak királyához. Bémönyön oda, köszön neki:

— Adjon Isten jó napot, édösapám!

Azt mondja az öregembör:

— Isten hozott, fiam, hát mi járásbeli vagy?

Az feleli:

— Én mönyök fekete gyász országába, Johara városába, ha rátalálnék.

Azt kérdi az öreg:

— Hát te ki vagy?

Ahajt megmutatja a buzogányt, mindjárt megüsméri, hogy kié a buzogány, azt mondja:

— Ó, édös fiam, én annak a városnak soha még hírét sem hallottam; bár az este jöttél volna ide, mert akkor minden állatok hozzám voltak köszönteni. De csak maradj nálam, még röggel összehívom, ha neked valamit tudnának mondani.

Röggel jókor fölkel az öreg, kezébe vöszi a sípot, háromszor megfújja, hát egy pillantásban mennyi csúszómászó állat van a világon, mind elégyült. Megkérdi tőlük rendről rendre, hogy nem hallották-é hírét fekete gyász országának, Johara városának? De mind azt felelték, hogy nem látták, hírét sem hallották.

Megbúsul a szegény legény, hogy már mitévös legyen. ő bizony elmönyön ki, hogy nyergelje meg a lovát, hát a vénségtől megdöglött. Csakugyan az öregembör mindjárt mást ír a porba, ismét egy három esztendős csitkót, azt neki megnyergeli, fölтарisnyál, megmondja, hogy a testvérnénjét merre keresse, avval útra indult.

Mönyön, mönyön, hetedhét országon, még azon is túl, megérkezik nagykésőre az óriásnak a nénjéhez. Köszön neki, az is fogadja: azt kérdi tőle az öregasszony:

— Hát mi járásbeli vagy?

Azt feleli, hogy ő megy fekete gyász országába, Johara városába. Kérdi az öregasszony:

— Hát fiam, ki küldött téged hozzám?

Azt mondja:

— Nem ismeri ezt a buzogányt?

Egyszeribe reáismer a buzogányról a bátyjára, s azt mondja neki:

— Haj, fiam, én jó szível látlak, de nem tudlak útbaigazítani, mert annak az országnak soha még híret sem hallottam. Bár jöttél volna tegnap, mert akkor mind elégyültek volt az állatok; mégis, hogy a bátyám küldött hozzám, még este esszehívom őket, ha valamit mondhatnának neköd.

Ahajt elmönyön ki, béköti a lovát, de már olyan vén volt, hogy még csak egy foga sem volt, maga is úgy el volt köpörödve a vénség mián, mint egy szalonnabőr, haja olyan volt, mint a hó.

Este azt mondja neki az öregasszony:

— No, feküdj le ebbe az ágyba!

Ahajt lefekszik, rátesz egy nehéz malomkövet, elővesz egy ostort, kiáll az ajtó elé, akkorát csattant egyet, hogy ugyan megdördül, benn úgy megijed a szegény embőr, hogy a malomkövet egy arasznyira is fölemelte; azt kiáltja bé neki az öregasszony:

— Ne félj, fiam, mert csak még kettőt csattantok. Ahajt még csattant egyet olyant, hogy vagy szólt az első, vagy nem, de ez ugyan szólott, hogy benn a szegény embőr egy sinnyég is fölemelte a malomkövet, Azt kiáltja ki az öregasszonynak, hogy ha még egyet csattant, mindjárt meg kell neki halni. De ő bizon még egyet csattant, olyant, hogy vagy szólott a két első vagy nem, de ez olyant szólott, hogy a malomkövet a szegény embőr éppen a padlóig fölrúgta.

Ekkor bémönyön az öregasszony, azt mondja neki:

— No már fölkelhetsz, mert többet nem csattantok.

Ahajt fölkel, ő pedig nekiáll, megnyitja az ablakot, az ajtót végig nyitva hagyja. Egyszer sötét kezd lönni, hát úgy jönnek mindönféle állatok hogy! Hogy a napnak világát elvették. Béerögeti őket egyenként az ablakon, mindegyiknek fölolvassa a nevét a katalógusból, megkérdi, hogy nem

tudják-e merre van fekete gyász ország? Hát egy se tudja. Elbocsátja őket mind, bétöszí az ajtót, ablakot.

Nagy búa esik a szegény embör, hogy már mit csináljon? merre legyen el? Azt mondja neki az öregasszony:

— Már nincs mit csinálj egyebet, hanem adok egy csitkót, föltarisnyálok, Isten hírével mönj vissza.

Mikor így beszélgetnének, hát kopogtat valaki az ablakon, azt kiáltja ki a vénasszony:

— Ki kopogtat az ablakon?

Egy madár azt kiáltja:

— Én vagyok, kedves fejedelemasszonyom.

Ahajt szidni kezdi, hogy miért jön ilyen későre, de mégis béereszti, hogyha valamit tudna mondani. Hát egy sánta harkály. Kérdi tőle:

— Hát miért jössz ilyen későn?

Azt feleli neki a harkály, hogy azért jó ilyen későn, mert fáj a lába.

Azt kérdi az öregasszony:

— Hát hol törték el a lábadat?

— Hát fekete gyász országában, Johara városában!

— Jól van, éppen te kellesz nekünk! No, azt parancsolom, hogy ezt az embört mindjárt vödd a hátadra, vidd el éppen abba a városba.

A harkály fogadkozni kezd, hogy ő nem mönyön oda többet, hogy a másik lábát is eltörjék. De neki toppant az öregasszony, kénytelen volt, hogy szót fogadjon.

Ahajt fölül a szegény embör, mert már a harmadik lova is megdőglött volt. Elmönnek hetedhét országon, azon is túl, érnek egy magos högyet, de az olyan magos volt, hogy az eget érte. Azt mondja a harkály neki:

— No hé, immár szállj le, mert itt nem tudunk köröszkül menni.

Azt kérdi a szegény embör:

— Hát te hol mentél keresztül?

— Én egy likon.

— No, hát engem is vigyél köröszkül!

De a harkály fogadkozni kezd, hogy ő így nem, amúgy nem viszi köröszkül. Megharagszik az a szegény embör a harkályra, sarkantyúzni kezdi, avval azt mondja neki:

— Eredj, csak vigyél, ne sokat viktálódj, mert te loptad el az én kalongyámból az arany búzaszálat!

Mit tudott tenni? A szegény harkálynak el kellett vinni. Megérkeznek fekete gyász országába, megállnak éppen Johara városában. Ahajt a harkályt elbocsátja, maga pedig igyenösen bémönyön a palotába, ahol Tündér Erzsébet lakott. Mikor bémönne a házba, hát, ott ül egy aranyos kanapén Tündér Erzsébet. Köszön neki, azt mondja: hogy ő azért jött, hogy menjen vissza neki feleségül.

Azt feleli Tündér Erzsébet:

— Majd bizony elmönyök hozzád feleségül, egy vén görbéhez! Adok önnöd, innod, avval isten hírével mönj vissza, ahonnan eljöttél.

Megszomorodik erre a szegény embör, hogy már mit csináljon, erősen kezd sírni.

De alattomban Tündér Erzsébet parancsolja a frajoknak, hogy mönjenek tüstént, szödjenek mindenféle ifjító füvet, hozzanak ifjító vizet, készítsenek azokból hamar fürdőt. Azonban ismét az öreghez fordul, hogy bosszantsa, s azt mondja neki:

— Hogy is kívánod, hogy egy ilyen fiatal szép leánka egy csúf vén embörhöz mönjön feleségnek. Csak hamar ögyél, igyál, avval indulj vissza ahonnan eljöttél!

A szegény embör szüve szinte meghasadt keservében. De azonban azt mondja Tündér Erzsébet:

— No, édös régi kedvesöm, hogy ne mondd, milyen háládatlan vagyok hozzád, hogy hozzám fáradtál, ilyen nagy utat töttél, hát meg is fűrösztiek.

Ahajt csak int a frajoknak, azok egyben megragadják, levetkőztetik, belényomják a kádba, Hát egy pillanatra olyan éfiú lesz belőle, hogy százszor különb, mint mikor előbb éfiú volt. Míg itt fürdik, hoznak a boltból különféle drága gúnyákat, fölöltöztetik belé, béviszik Tündér Erzséböthöz, ahajt esseölelköznek, esszecsókolódnak, újra nagy lakadalmat csinálnak, újra megesküsznek. A lakodalom után hat lóval, hintóval megindulnak, eljönek mind a ketten az óriáshoz lakni, az apjukhoz, ahol megcsúfolódott volt, egyszer sem mönnek. Az óriás nagy örömmel fogadta, még mái napig is élnek, ha meg nem haltak. Holnap lögyenek a kigyelmötök vendégei.

Csillag Királyfi és Tündér Ilona

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, és az üveghegyeken is túl volt, volt egyszer egy király és annak egy felesége. Azt mondja a királyné a királynak:

— Halod drága felséges apjok, jó volna elmennünk a mindentudó jósló asszonyhoz, hogy lám, mit mondana a következő életünkre nézve, mivelhogy megint boldog állapotban vagyok. Hogy lám, tudna-e szólni valamit a jövődöbéli sorsomról.

— Jól van, kegyes anyukám, azt én is gondoltam.

Erre a király civil egyszerű ruhába öltözött, és a királyné is egyszerű közönséges ruhát vett fel magára, hogy ne ismerjen réjok a tudós asszony, és el is mentek a jóslóhoz.

Alig hogy odaértek, a jósló asszony kaput nyitott nekik, és köszöntötte őket, úgy mint királyt és királynét, és szépen ajtót nyitott előttök, és béhívta a kicsi szegény kunyhójába, széket adott nekik, és leültek, és elkezdett jósolni. Azt jósolta, hogy a felségnek és a kegyes asszonyomnak fog születni nemsokára egy szép aranyhajú fiúgyerek, és ahogy megszületik, azonnal a felséges királyom virágos kertjében fog nőni egy szép aranyalmafa, és az olyan almafa lesz, hogy este virágzik, éjfélre teljes megért alma lesz rajta, és reggelre

meg egy alma sem marad rajta. Ezért sokan fognak szerencsét próbálni, de mindannyian kárt vallanak, akik az alma őrizetére ajánlkoznak, és amelyik fiúk most nemsokára fog megszületni, az fogja az almafát megőrizni úgy, hogy még egy alma sem fog róla hiányozni, de ez is csak akkor lesz, mikor a világra jövődö harmadik királyfi tizenkilenc éves lesz, és akkor a kisebb királyfi vándorlásra fog jutni, és négy emberéletet fog vándorolni, míg végül célját el fogja érni, és végül boldog lesz.

Erre a király és a királyné nagyon elcsodálkoztak, hogy történhet az, hogy az ő harmadik szülött fiok vándorlásra jusson. Ekkor elbúcsúztak a jósló asszonytól, és hazamentek, és nemsokára megszületett az aranyhajú fiúgyermek, akit Hajnalcsillagnak kereszteltek reá, mert olyan szép volt, mint a fényes nap, és olyan nagy gondot fordítottak reá és úgy őrizték, mint egy kincset, és ugyanakkor kinőtt egy szép aranyalmafa a virágoskertben, és este virágzott, éjfélre jól megért almák voltak rajta, és reggelre még egy almát sem kaptak a fán.

Ekkor a király kiadta a parancsot, hogy minden éjfélre menjen ki egy ezred katona az aranyfa őrizetére, hogy az almát a fáról senki el ne tudja

lopni, és valamennyi katona kiment, éjfélig mind ébren voltak, de éjfélután egy kicsi meleg szél meglibbentette, és az összes katona elaludt. Reggel, mikor felébredtek, még egy alma sem volt a fán. Ez így ment sokáig. Egyszer csak azt mondja a nagyobbik királyfi az apjának:

— Engedd meg, felséges apám, hogy megpróbáljam az almafa megőrzését.

A király ki is engedte a nagyobbik fiát, de mikor eljött éjfél, ő is elaludt, és mikor felébredt, még egy almát sem kapott a fán, és nagy szégyenkedve ment az apjához, és jelentette, hogy nem tudta megőrizni az aranyalmafát. A másik éjszakára kiment a középső királyfi, de ő is csak úgy járt, mint a bátyja, és majdnem sírt, amikor jelentette a felséges apjának, hogy ő nem tudta megőrizni az aranyalmafát.

Ekkor azt mondja Hajnalcsillag, a legkisebb királyfi az apjának:

— Engedd, felséges apám, hogy én is próbáljak egyet, hátha szerencsém lenne.

De Csillagot az apja nem akarta elengedni, mert éppen ekkor a tizenkilencedik esztendejébe járt, és félt, hogy valami baj találja. De addig mondta Csillag, amíg kiengedték, és a dajka vénasszonyt is kitétték melléje, hogy őrizze őt, nehogy valami baja essen.

Ekkor Csillag kiment a fa alá, és vitt magával két tányért, kanalat, két villát, két poharat, két személy részére ételmet, és italt, és vitetett két karosszéket magának. Ahogy kiment, mindent a kerek asztalra rakott, és ő lefeküdt, és aludt. Tizenegy órakor akkor felkelt, és előkészített minden ételmet az asztalra, és megtöltötte a tányérokat, és a poharakat levesvel, és mindent rendjébe rakott, és várta az éjfél. Egyszer csak előjött egy kis fejer egérke, és ahogy előjött az idő, a kis egérke nem engedte, hogy elaludják Csillag, mert mindig az arcán mászkált. Egyszer csak el is jött az éjfél. Feltekint a fára Csillag, hát látja, hogy a fán van két szép galamb, és szedik az almát. Erre Csillag felszólt a fára:

— Hé, ne lopjátok el az almát, mert nekem es kell belőle.

Erre az egyik galamb leszállott a fáról, vetett egy kecskebukát, és lett belőle egy szép, aranyhajú, szőke leány. De olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem. Ekkor azt mondja a leány a királyfinak:

— No Csillag, érted jöttem, hogy vigyelek magammal. Én vagyok Tündér Ilona, a te menyasszonyod. Szeretsz-e engem?

Erre a királyfi úgy elérékenyült a leány beszédjítől, és a szépségétől úgy megszédült, hogy még szólni sem tudott. Csak egyszerre a nyakába borult, és ölelte, csókolta, úgyhogy meg a könnyei es kicsordultak. Ekkor asztal mellé ültek, és jól megvacsoráztak, és aztán elbeszélgettek sokáig, és aztán lefeküdtek a rézdeszka hosszú székre, és a leánynak olyan hosszú aranyhaja volt, hogy mind a ketten bé tudtak takarózni véle. Úgy a legboldogabb álmaikat aludták ott.

Eközben felébredt a királyfi dajkája, a vénasszony, és menyen el az asztal mellett, és meglátja, hogy a fa alatt alszik egy szép aranyhajú leány, és mellette alszik a királyfi, és az almák es megvannak a fán. Most már mit csináljon? Kezdett gondolkozni, az almából szakajtsón-e, vagy a leány hajából vágjon egy kicsit, mert félt, hogy amíg a királyt lehívja, addig elmenyen a leány. Ezért levágott egy tincs haját a leány aranyhajából, és azzal felfutott a királyhoz, és jelentette, hogy ilyen hajú leány mellett alszik a Csillag királyfi az arany almafa alatt, és az alma es mind megvan a fán.

Ekkor a király és a királyné es lefutott a fiukhoz, de ekkor csak a fiút találták ott keservesen sírva, mert az öregasszony, ahogy kivágott Tündér Ilona aranyhajából, Ilona azonnal felébredt, és azt mondta Csillagnak:

— No, drága életem Csillag, én most el kell menjek, mert meglopták a hajamat, és ezért nekem nincs tovább maradásom.

Eleget sírt és jajgatott a királyfi, de mind hiábavaló volt. Ekkor Ilona elbúcsúzott, és azt mondta Csillagnak:

— Utánam ne jere, mert úgysem érsz az én hazámba, olyan messze van.

— De legalább azt mondd meg, hogy merrefelé lakol?

— Ó, én egészen ott lakom, ahol a nap kél fel keleten.

Ekkor a leány vetett egy kecskebukát, és lett belőle újból egy galamb, és felrepült az aranyalmafára, és a többi galambbal együtt elrepültek. És ugyanabban a pillanatban eltűnt az aranyalmafa is, és a királyfi egy szemetes dombon látta magát. Ekkor Csillag felment a kastélyba, de úgy sírt, mint egy záporosó.

— Ó, felséges jó apám, én kell menjek, és addig meg nem nyugszom, amíg oda nem érek Tündérországba Tündér Ilonához.

Eleget apellálták, hogy ne menjen, de minden marasztalás hiábavaló volt. Muszáj volt feltarisnyálni Csillag királyfit, és útnak bocsájtani. Ekkor Csillag útnak indult egy ezred katonával, és teljes felszereléssel és rémítő sok pénzzel és élelemmel. Addig utaztak kelet felé, amíg minden élelmük

elfogyott, és akkor levagdalták fele lovat, és lóhúsval utaztak. És ez alatt az idő alatt elhalt javarésze katona. Ekkor levagdalták a többi lovakat es, és azt es megették. Azután megint mentek tovább. Addig utaztak, amíg meghalt a többi katona es, csak a királyfi és a pucerja maradt életben. Még volt két lovok, és azon addig utaztak, amíg azokat es meg kellett egyék, és akkor gyalog utaztak tovább. De már úgy megöregedtek ez alatt az idő alatt, hogy akkora szakálok nőtt, hogy alig tudtak tőle menni. Egyszer csakugyan elértek egy szép kicsi városba, ott beszéltek szolgának egy özvegy vendéglősnéhez. Annak volt még egy szép leánya, és így, hogy ott szolgáltak, hát egyszer azt mondja a vendéglősné a királyfiúnak.

— Ugyan te királyfi, mi járatban vagy?

Ő elmondta, hogy elindult Tündérország felé Tündér Ilonához.

— És addig meg nem nyugszom, amíg oda nem érek.

Azt mondja erre a vendéglősné:

— Vajon nem az a leány a Tündér Ilona, amelyik az én rózsakertembe egy szép arany almafát teremtett és egy asztalt és egy széket? Mert az almafa este virágzik, éjfélre jó megérett alma van rajta, és reggelre még sincs egy es rajta.

Erre úgy meglepődött a királyfi, hogy majdnem hanyatt esett. Mindjárt gondolta, hogy az lesz Tündér Ilona. Másnap kísért a királyfi az inasával az aranyalmafához, de a vendéglősné adott a királyfi inasának egy álomporos puskát, és azt mondta neki, hogy amikor háromnegyed tizenkettő az óra, akkor észrevétlenül az álomporos puskával fújtasson álomport a királyfi szemébe, hogy ne beszélhessen Tündér Ilonával.

Úgy es lett. Amikor kiértek az aranyalmafa alá, ott leültek a hosszú székre, és várták a déli tizenkét órát. De amikor már háromnegyed tizenkettőre járt az idő, akkor az inas elővette az álomporos puskát, és észrevétlenül szembe fújtatta az álomport a királyfival, és az úgy elaludott, mintha a fejét elvették volna. Amikor eljött a déli tizenkét óra, akkor megint odarepült a két fehér galamb az aranyalmafára, s az egyik galamb leszállott a földre, és vetett egy kecskebukát, átváltozott Tündér Ilonának. Akkor Ilona odament a királyfihoz, és kezdte költögetni, még a talpát es megvakarta, de Csillag nem ébredt meg. Már addig dolgozott Ilona véle, és addig költögette, hogy már kifáradt, de a királyfi nem ébredt fel. Akkor azt mondja Ilona az inasnak, hogyha felébred a királyfi, mondja meg neki, hogy még kétszer eljövök, de ha még akkor sem lesz ébren, akkor soha

többet nem fog meglátni engem. Ekkor megint vetett egy kecskebukát, és lett belőle egy fehér galamb, és felszállt a fára, és a társával együtt elrepültek keleti irányba. A király es nemsokára megébredt, de ekkor már sehhol nem volt Ilona. Ekkor azt mondja az inas:

— Felséges királyfi, itt járt Tündér Ilona, és kegyelmed úgy aludt, hogy még ketten sem tudtuk megébreszteni, és azt mondta, hogy még kétszer eljő, és ha akkor es aluva találja, akkor soha többet nem fog eljönni, sem te sem fogod meglátni.

Ekkor úgy kezdett sírni a királyfi, mint a záporosó. És így keserves sírások között ment haza a vendéglőbe, és még éjszaka se tudott aludni, annyira búsult. Másnap megint kimentek az aranyalmafa alá, de mikor eljött megint az idő, újból kimentek a virágos kertbe az aranyalmafa alá, és mikor az inas ismét szembe fuvintotta, és a király megint elaludt. És amikor eljött Tündér Ilona megint aluva találta Csillagot. Akkor es sokáig költögette, de akkor sem ébredt meg. Akkor megint galambbá változott, és elrepült. Nemsokára felébredt a királyfi, és látja, hogy megint nincs Ilona, és már késő az idő. Akkor megint sírni kezdett, és úgy ment bé a vendéglőba. Másnap megint kimentek az inással együtt. De akkor es elaltatta a királyfit az álomporos puskával, és amikor megint eljött galamb képében Tündér Ilona, megint vetett egy kecskebukát, és lett belőle az a szép leány, és odament a királyfihoz, megint költögetni kezdte a királyfit. De akkor sem ébredt fel. Ekkor azt mondja az inasnak Ilona:

— Mondd meg a gazdának, ha felébredt, hogy a kardját a bal oldaláról kösse a jobb oldalára, mert ha nem, nemsokára meg fog halni.

Ekkor Ilona megint vetett egy kecskebukát, és lett belőle az a fehér galamb, ami volt, és felszállott az almafára, és a másik galambval együtt elrepültek. De ugyanakkor eltűnt az aranyalmafa es, az asztal és a szék es. És amikor megébredt a királyfi, akkor már nem volt semmi ott, sem fa, sem szék, sem asztal, csak egy pusztas tájon találta magát. Ekkor már tudta, hogy többé nem jön el érette. Ekkor megint elkezdett keservesen sírni, és akkor azt mondta az inas Csillagnak:

— Felséges úrfi, azt mondta a leány, hogy bal oldaláról kösse a kardját jobb oldalára, mert ha nem, nemsokára meg fog halni.

Ekkor kezdett gondolkozni a királyfi, hogy mért mondhatta Ilona, hogy a kardját kösse a jobb oldalára, és nemsokára kitalálta. Akkor elővette a kardját, és egyszerűen levágta az inasának a nyakát. És azután esszevágta a

vendéglősnét és a lányát es. Akkor eladta a vendéglőt, és mindent ami volt. Azt a pénzt a zsebébe tette, és vett egy lovat magának, felszerelte magát mindenvel, és megint útnak indult, és addig ment, amíg minden pénz elkelt. Akkor eladta a lovát, és az árából megint feltarisznyálta magát, és azzal megint ment tovább, addig, amíg mindene elfogyott, és úgy leöregedett, hogy már menni sem tudott. Ekkor gondolta magában, egy életem, egy halálom, most meghalok érted. Ekkor a kardot a földre hegygel fölfelé állította, és úgy neki akart ereszkedni. Amikor a kard hegyébe bele akart ereszkedni, akkor egy kicsi meleg szél meglebbentette, és úgy megfiatalodott, hogy megint tizenkilenc esztendő lett. És még hétszerte szebb és erősebb lett, és akkor megint útnak indult, és megint addig utazott, amíg úgy leöregedett, hogy a szakállára lépett reá. Ekkor megint elővette Csillag a kardját, és belé akart ereszkedni a hegyébe. De ekkor megint meglegyintette egy kicsi meleg szél, és újból úgy megfiatalodott, hogy tizenkilenc éves lett, és tizennégyszer szebb lett és erősebb. Ekkor megint megindult, és onnan nemsokára elért egy nagy szép rétet, és meglátta, hogy három ördög ott verekedik, mert az öregapjuktól örökölték egy pár vasbocskort, egy ostort és egy köpenyt. De a bocskor nem ért semmit az ostor és a köpeny nélkül, mert annak olyan volt a titka, hogy ha valaki felkötötte a bocskort, és felveszi a köpenyt, csak egyet harsintania kell az ostorral, és akkor a bocskorok felkapják a levegőbe s három ország határán átszökhetik. Amikor ezt megtudta Csillag, akkor azt mondja az ördögöknek:

— No, ördögcimborák, én most elosztom köztetek az örökölt tárgyakat, ha reám hallgattok.

— No, monddad, királyfi, mit csináljunk akkor mü?

— Semmit egyebet, a legnagyobbik menjen el amott arra a láthatatlan hegyre, a másik pedig menjen oda abba a láthatatlan erdőbe, a harmadik pedig menjen arra a láthatatlan kősziklára, és amikor én egyet harsintok, akkor egyszerre jöttek, és amelyik hamarabb ide ő, azé lesz mind a háromféle tárgy.

Nosza rajta, el es poroztak az ördögök úgy, mint a szélvész. Amikor már nem látta Csillag az ördögöket akkor gyorsan felkötötte a bocskorokat, felvette a köpenyt, és egyet harsintott az ostorával, és a másik pillanatban már három ország határán átal volt menve. Akkor megint harsintott egyet, utána a mást, és már kilenc ország határán túl tette Csillagot. Ekkor utolérte a nagyobbik ördög Csillagot, és megállította:

— Hó, hó királyfi, ne merészelj többet harsintani, mert halálfia vagy.

Erre úgy megijedt Csillag, hogy még az ostort es elejtette. Ekkor azt mondja az ördögnek:

— Na ördög, te vagy az első idejövő, tied lesz mind a háromféle tárgy.

Ezt az ördög örömmel vette, és akkor ő magára vette a köpenyt, és felkötötte a bocskorokat, az ostort a kezébe vette, egyet rüggyentett, és már sehhol sem lehetett látni az ördögöt. Akkor megint útnak eredt Csillag, és ment mendegélt, hegyen-völgyön, árkon-bokron mindenben keresztül, és meg sem állott, amíg egy nagy hegyhez nem ért. Ott leült egy hársfa alá, hogy megpihenjen, és egyék valami erdéli gyümölcsöt, mert már úgy meg volt ehülve, hogy nem látott a szemével. De alighogy leült, hát egyszer odament hozzá a kicsi fehér egérke, és azt mondja Csillagnak:

— Vigyázz, Csillag, mert itt nem messze van egy nagy kőbarlang, és abban lakik egy kovács, aki mind vasbocskorokat készít, de annak a kovácsnak egy boszorkányos felesége van, és erősen vigyázz, mert ha megtudja, hogy Tündér Ilonához indultál, hát le fog téged beszélni, hogy ne menj oda, mert még igen messze van, és úgy sem érsz oda soha. Hanem van neki egy csúnya, ripacsos képű, ráncos pofájú förtelmes leánya, és azt kérde meg. De vigyázz, mert ő ki fogja festeni a lányát, de úgy es meg lehet ismerni, mert hosszú az orra, facsaros a szája, hegyes füle, hájagos a szeme, hargasok a körmei, szőrös a homloka s ráncos a pufája, és nehogy megcsókold, akárhogy ki legyen festve, mert akkor nem szabadulsz meg tőle, és te se engedd meg, hogy ő megcsókoljon, mert úgy megvarázsol a csókjával, hogy akkor ott kell maradj nála. De te ne ellenkezzél, ha marasztanak, csak mondd azt, hogy neked olyan szokásod van, hogy éjszaka künn szeretsz a szabadban hálni, és abból ne térj ki, és ha megengedték, hogy a szabadban hálj, akkor csak fogd a szájadba ezt a kicsi sípot, amit én most neked adok, és fuvints belé, és akkor úgy elaluszna a kovácsék, hogy te nyugodtan nekifoghatsz a rásporhegy felmászásnak. Csak amikor odaérsz a kovácshoz, csináltass hét pár vasbocskort páncéltalpalással, és amikor nekifogsz a hegyremászásnak, akkor kösd fel a lábadra mind a hét pár bocskort, és amikor felmáztál a rásporhegy derekáig, ott attól lefelé lesz egy simára csiszolt üveghegy, és amikor odaértél, akkor ülj le a kőrisfa árnyékába, és várj meg engem. Met nálam nélkül föl nem mehetsz az üveghegyre. Most pedig indulj útnak.

Ekkor Csillag útnak indult, és a kűs egérke eltűnt előle. Alig ment egy hajításnyira, már érkezett a kovácshoz, és köszöntötte a mestert illendőképben. Kérdezte a mester, hogy:

— Hová-merre vándorolsz, ecsém-uram?

— Ej, hagyja el, bátyámuram, mert én elindultam Tündér Ilonához Tündérországba, és nem tudna-e kend engem útba igazítani, hogy merre van Tündérország ?

— Ó fiam, az még messze van innen, mert egy ember inentől odáig mehet vagy három esztendeig. De innen nem messze az üveghegy tetején van egy gyémántkút, és abban a kútban van egy arany tekenő, és mellette egy ezüst törülköző. Az arany tekenő teli van édes kókusztejjel, és abba fürdik Tündér Ilona mindennap déltájban. De ember még arra az üveghegyre nem tudott felmenni. Azért csak maradj itt nálam, mert én felfogadlak kovácsinasnak.

Erre azt mondja Csillag, hogy esetleg itt es marad-hat, de csak úgy, ha azonnal megcsinálja a hét pár vasbocskort. No jó, neki es fogott a kovács a bocskor csinálásnak, és ezalatt a kovács felesége behívatta a barlangba a királyfit, és ott jól eltraktálta, és akkor azt mondja neki:

— Hallod, Csillag, tudom milyen járásban vagy. De én azt mondom neked, hogy ne fogontozzál a Tündérország felé, mert messze van, és amikor te odaérsz, akkorra úgy meg leszel öregedve, hogy akkor nem érsz semmit a házassággal. Hanem van nekem egy rózsát nevető leányom, és ha megtetszik neked, hát odaadjuk neked feleségnek.

— Hát jó, majd meglátjuk.

Erre az a vén boszorkányos kovácsné elment bé a leány szobájába, és úgy kimeszelte azt a csúnya ráncos pufáját, és úgy kifestette, hogy tényleg szép volt a formája, ha nem lett volna hosszú hargas orra s facsaros szája s hegyes füle. De amikor meglátta a kovácsné leányát, hát úgy kezdett fájni a feje tőle, hogy majdnem széjjelhasadt. Ekkorra már este lett, és a vasbocskorok es elkészültek, és azt mondja Csillag, hogy engedjék meg, hogy kimehessen aludni a virágoskertbe, mert ő csak a híves szabad levegőn tud aludni.

Hát eleget marasztalták, hogy maradjon benn, majd kinyitják az ablakot, és jó viráglevegőt eresztenek bé, és ott nyugodtan aludhatik a leány szobájába. De ő csak mérges hajthatatlan maradt. Ekkor kiengedték a virágos kertbe, és ágyat vettek neki egy szép rózsafa alatt, és kiment a leány

es hozzá, és vitt magával egy álomporos puskát, hogy majd elaltatja azzal a királyfit. De mikor lefeküdtek a két fa alá, hát látja Csillag, hogy a leány valami kicsi fényes tárgyat akar vinni hozzá. Ekkor gyorsan elévette a küsegérgétől kapott kicsi sípot, és beléfuvintott, és ugyanabban a pillanatban úgy elaludt az egész kovács család, de még a leány is úgy aludt a másik rózsafa alatt, mint a bunda. Mérföldekig hallott a horkolása. Akkor Csillagnak kipattant az álom a szeméből, és gyorsan felkelt az ágyáról, és elévette a hét pár vasbocskort, és felkötözte a lábaira. Megindult ki a rásporhegyre, és amikor felért a rásporhegy derekáig, és elérte a hét kőrifát, ott leült a fák árnyékába, hogy megpihenjen. Bévárta a küsegérgét, de amikor leült, azt veszi észre, hogy a hét pár bocskor mind kiszakadt a lábából, csak még egy pár volt épen. Ekkor úgy kezdett búsulni Csillag, hogy most már mit csináljon, hiszen még fele út hátra van. Ahogy ott szomorkodik, hát egyszer látja, hogy a kisegerke ott van a lábánál, és teli van a szája gyémánt szegekvel. Erre azt mondja Csillagnak az egérke:

— Na, édes gazdám, gyorsan csavard belé ezeket a gyémántszegeket a bocskorodba, de ha lehetőleg gyorsan, mert mindjárt utolér a kovácsné inasa, és ha itt talál, akkor nincs mentséged.

Akkor a királyfi gyorsan belécsavarta a szegeket a bocskorba, és megindultak fel az üveghegyre, és nemsokára fel is értek. Ekkor azt mondja az egérke:

— Na édes gazdám, most gyorsan fürödj meg ebben a gyémántkútban, a kókusztejben, és töröld meg magad ezzel az ezüstkendővel, s akkor sem kard, sem golyó nem fogja a tested, és vigyázz, mert ha jó a kovács inasa, ő úgy akarja, hogy neked segítségére legyen, és téged elaltasson, és levágja a nyakad. De te ne engedelmeskedj neki, hanem légy bátor, mert itt fürdik a te menyasszonyod minden délkor, és még elvihet magával, ha nem fog téged aluva találni. Most már én elmegyek, ha szükséged lesz reám, hát csak fuvints belé a kicsi sípba, és én segítségére jövök.

Ekkor eltűnt a kisegerke. Alighogy eltűnt, Csillag levetkőzött, és megfürdött a kókusztej fürdőben, és azután felöltözött. Alighogy felöltözött, már jött a kovács inasa. Köszöntötte Csillagot, és elmondta, hogy azért jött, hogy ha szükséges, segítjen valamit. De a királyfi nem fogadta el a segítséget. Erre úgy megharagudott az inas, hogy hirtelen előkapta az álomporos puskáját, és szembe lőtt a királyfival. Nyomban elaludt Csillag, mint a bunda. Egyszer csak jő Tündér Ilona tizenkét fehér hattyúval, és

leszállnak a gyémántkúthoz, és a hattyúkkal együtt vetett egy-egy kecskebukát, és olyan gyönyörű szép leányok lettek belőlök, mint a gyöngyvirág, és Ilona belémet a gyémánt kútba, és beléült az aranytekenőbe, és hát látja, hogy a kókusztej egy kicsit zavaros. Ej, gondolta, magában, itt valami vitéz ember járt, hogy meg mert fürödni az én tejfürdőmben.

— Halljátok, leányaim, vigyázkodjatok, itt a kút körül, mert itt valami ember van.

Erre Ilona leányai széjjelfutottak, megkapják Csillag királyfit egy fatövében feküdve, de úgy aludt, mint a bunda. Futnak az Ilona leányai a tejfürdőhöz, és mondják, hogy itt van a vőlegénye, de még tejes a feje. Hej, kiszökik az arany teknőből Ilona, gyorsan felöltözött, és ment Csillaghoz. Elkezdte csókolgatni, költögetni, de heábalaváló volt. Akkor megint megcsókolgatta, és elmentek a gyémántkút mellé, és vettek egy-egy kecskebukát, lett belőlük az a hattyú, ami volt, és elrepültek. Akkor megint odament a kovácsinas Csillaghoz, elővett egy kicsi skatulyát, és abból kivett az ujján egy kicsi írt, s azzal megérintette a Csillag halántékát, és akkor azonnal felébredt, és azt mondja az inasnak:

— Ej komám, de milyen szép álmot láttam! Itt járt Tündér Ilona, és engem megcsókolgatott, és azt mondta a fülemben, hogy még kétszer eljő.

— Nem álom ez, királyfi, hanem valóság. Látod, királyfi, mondtam neked, hogy segítségedre leszek, de te nem egyeztél belé, és azért aludtál el.

Akkor ajánlkozott, hogy fogadja inasának, de a királyfi akkor sem hallgatott az inasra, és újból mikor eljött másnap dél, hát esment szemébe poszogatott az álomporos puskájával, és esment elaludt a királyfi, és megint mikor eljött Tündér Ilona a hattyú képében, megint csak leánnyé változott, és újból költögetni kezdte Csillag úrfit. De bárhogy sírt-rítt a fülébe, Csillag nem ébredt föl. Akkor újból hattyúé változtak, és elrepültek. Ekkor megint elővette az inas az íres skatulyát, és megkente a halántékát Csillagnak, és akkor újból felébredt. Harmadszor is csak így járt, de ekkor már kikelt a türelemből, és elévette a kardját, és levágta a nyakát az inasnak.

Akkor mit volt mit nem tenni, megindult gyalog Tündérország felé. Egyszer csak észébe jut Csillagnak a kicsi síp. Elévette a zsebéből, és beléfuvintott, hát megint ott van a kicsi fehér egérke, s kérdi tőle:

— Mi bajod van, édes gazdám?

— Ó hadd el, te kicsi szolgám, mert nem tudtam Ilonával találkozni, és most adj valami tanácsot, mit csináljak, merre facsarodjak.

Erre azt mondja az egérke:

— Ne búsulj, Csillag, látod amott azt a nagy magos fát? Azon fészkel egy struccmadár. Menj fel hozzá, és bújj meg a fészek mellé, s a köpenyedet terítsd reá a fészekre, hogy a nagy madár fiai ne fázzanak, és majd ezért a jószágodért elvisz téged a struccmadár az Ilona városáig. Csak így csinálj.

Alighogy kiszólta ezt az egérke, már eltűnt előle. Ekkor Csillag felmászott arra a nagy fára, és ráterítette a köpenyegét a fészek tetejére, mert éppen jött az eső, és mikor elállt az eső, hát látja Csillag, hogy repül arrafelé a struccmadár. De amikor meglátta, hogy a fészek le van takarva, nagyon megörvendett, és azt mondta a királyfinak:

— No, te jó ember, amiért vigyáztál a fiaimra, s megmentetted a hideg esőtől, ezért én es megfizetek neked. Jótett helyébe csak jót várhatsz, és azt es tudom, hogy hova akarsz menni, csak ülj fel a hátamra, és még ma meg fogod látni szép Tündér Ilonát.

Ekkor felült a struccmadár hátára Csillag, és nem telt belé egy fertály óra, már ott voltak Tündér Ilona városa szélénél. Ott szépen leszállott a madár a földre, és Csillag es leszállott a madár hátáról, és köszönte neki a jószágát, és megindult bé a városba. Alighogy megközelítette Ilona palotáját, meglátta azt egy szolgáló, és vitte a hírt azonnal, hogy itt van Csillag királyfi. Erre úgy megharagudott Ilona, hogy pufonvágta a szolgát, de ugyanabban a pillanatban belépett egy másik szolgáló, és jelenti, hogy jó Csillag királyfi. Azt es jól pufonvágta. Hát a másik pillanatban belépett Csillag Ilonához. Ej, de volt nagy öröm. Azonnal megesküdtek, és a lakodalom végével Csillag úgy pufonvágta kétszer Ilonát, ahogy csak tudja. Kérdi Ilona, hogy

— Ez miért volt, Csillag?

— Azért, drágám, hogy a szobalányaid neked örömhírt hoztak rólam, s méges pufonvágta őket. Most már nincsen semmi baj, és immár élhetünk boldogan, amíg meg nem halunk.

Szép András

Hol volt hol nem volt, valahol a nagyvilágban volt egyszer egy szegény ember, de az olyan szegény volt, hogy az ingébe még bolhája sem volt és annak a szegény embernek volt egy felesége és egy fiúgyereke. És amíg a gyerek felnőtt, és elérte a hét esztendőt, addig az a szegény apa és anya napszámon szerezte meg a mindennapi betevő falatját, és olyan szegényesen éltek, mint a templom egere, hol ettek s hol nem, de amikor a fiuk elérte a hét esztendejét, olyan szép legény lett belőle, hogy nem volt párja hetedhét ország határában. Ennek híre is ment még más országba is, hogy itt milyen szép legény van, csak annyi volt a baj, hogy még nem volt megkeresztelve. De azért hamar kitalálták neki a megérdemlő nevet, mert elnevezték Szép Andrásnak. És ahogy meg lett a keresztelés, akkor azt mondja András a szüleinek:

— Na, édesapám és édesanyám, tarisnyázzanak fel engem, mert én menyek szolgálni, szerencsét próbálni, Nem éhezem többet itthon, és nem tartom magokat, elég volt idáig a nyomorúságból.

Ej, de lett csudálkozás, hogy olyan fiatalon idegen kenyeret akar enni. Eleget untatta az apja és anyja es, de mindez nem ért semmit, mert ő úgy eltökélte magát a szándékában, hogy nem lehetett lebeszélni az útjáról. Hát nem volt mit tenni, muszáj volt útnak tenni. Akkor feltarisnyázták hamuba sült pogácsával és sült pityókával, s még tettek egy fej nyers káposztát es és hagymát és sót egy zacskóba, hadd legyen élelme, amíg utazik, és gazdát kap magának.

Akkor András elköszönt, és elbúcsúzott az apjától, anyjától, szomszédoktól, és útnak indult. Egy része azt mondta neki csúfságból búcsúzáskor, hogy jó utat, András, ahol sár nincs, és ahol van, ott kerüld ki, minden lecsmetegbe ne menj bele, kíméld meg a lábbelidet és a ruhádat, mert ha nem, még valahol a tetű és a mocsok eszen meg. De András ezzel mind nem törődött, hadd járjon a falu mocskos szája, ő csak ment maga útján. Hanem úgy sírtak a leányok utána, mint a záporosó, és nem volt a falujába olyan leány, amelyiknek ne lett volna könnyes a szeme, mert mindegyik sajnálta. — És szerették volna, ha az ő kedvükért András otthon maradt volna, de ő mit se törődött, csak ment tovább hegyen, völgyön, árkon-bokron, mindenem keresztül, és meg sem állott, amíg egy nagy rengeteg erdőhöz nem ért. És ott kapott egy szép kicsi pusztást, és annak a szélében egy kőbarlangot, és egy jó vizű folyót, és oda megtelepedett.

Tüzet rakott, és előszedte a harapnivalóját, hogy felmelegítse, és hogy valamit egyék. De alighogy kiszedte az ételmezt a zsákból, egyszer csak leszáll a földre egy arany tollú pelikán madár, és letesz Szép Andrással szemben a földre egy szép arannyal írt levelet. Meglátja ezt András, és elcsudálkozott rajta, hogy miféle madár lehet, aki neki levelet viszen, és fölveszi a levelet a földről. S hát uram teremtem, az ő neve van ráírva. Na, lett nagy álmétkodás rajta. Ki tud neki levelet írni, hiszen ő nem ismer senkit ezen a vidéken? És kezdi olvasni az írást, s hát halljatok csudát, az van a levélre írva kívül, hogy ajánlom ezen levelem Szép András tulajdon kezébe. Fordítja András a levelet, hogy lám mi lehet a más felire írva, s hát oda ezüstös betűkkel az van írva:

„Hallod-e, te világhíres Szép András, láttam én a te képedet lepingálva, odabent a tük országokban, de szeretném látni a valóságos élő képedet, és hogy lám, olyan szép vagy-e — gyere hát el énhozzám ide szép Tündérországba, és ha jössz, mindenütt csak a pelikán madaram után gyere, és aki neked e levelet írja, nem más, mint Szép Tündér Rózsa, a Tündérország leghíresebb és legszebb tündérkirály leánya, aki sokat gondol rád. A viszontlátásig Tündér Rózsa.”

Ekkor a vállára vette újból a tarisnyáját, és még meg sem hált, megint útnak indult a pelikán után szép Tündérországba. Ment, mendegélt hegyen-völgyön, vizen, szárazföldön, árkon-bokron, kövön-fán, mindeneken keresztül, és már úgy elfogyott az ételmeze, hogy nem volt semmije, és úgy kigyengült a sok utazásban, hogy már nem bírt tovább menni. De még az sem lett volna olyan nagy baj, hanem akkorát nőtt a bajusza és a szakálla, hogy tizenkétszer megtekerintette a derekán, s még a földön nyúlt, úgy hogy söpörte az utat maga után, és örökké lépett rája, és esett el. De egyszer csak úgy belé esett egy nagy gödörbe, hogy onnan nem tudott kimászni sehogy se. Hát mit volt mit tenni, ott kellett maradjon a gödörben.

„Ej — gondolta magában — nem es igaz, hogy van Tündérország, csak valaki elbolondított ingemet avval a levéllel. De hát miről tudta az a pelikán, hogy én vagyok ennek a hétországnak a legszebb legénye? Még csak igaz lehet, hogy van Tündérország, mert ott még a madarak es okosabbak, mint nálunk felé az emberek. No, de annyi csak a baj, hogy én már úgysem tudok odamenni, mert az sincs, amit egyem, az sincs, amivel vegyek, ki es gyengültem, le es öregedtem, a szépségem es eltűnt, most már csak várnom kell a boldog halált. Ó, csak láthattam volna meg legalább bár

egyszer azt a szép tündérleányt, mert akkor még bíznék az életemben. De így már semmi remény semmihez!”

Amíg így gondolkozott a gödörben, hát egyszer csak mit látnak szemei, elejébe toppan egy bakkarasznyi kis szakállas emberke, és azt mondja neki:

— No, te világhíres Szép András, szerencséd, hogy rája gondoltál a Tündér Rózsára, mert ha nem, most felhörpentettelek volna, vagy izzéporrá szaggattalak volna. Hanem most gyorsan ülj fel a hátamra, s én elviszlek szép Tündérország széléig, s aztán megmutatom, hogy merre menj.

Hát mit volt mit tenni, felült András a manó hátára, s abban a szempillantásban már künn voltak a szabadban. Akkor András es belefogódzott a kicsi törpe emberke hajába, s akkor megfutamodott a terpe. Köd előtte, köd utána, egyet szökött, s kettőt ugrott, s már ott voltak a Tündérország szélébe. Hanem amikor letoppantak a földre, egyszerre megállott a terpe, s azt mondja Andrásnak:

— Na, szállj le a hátamról, és innen indulj kelet felé. Nem messze van a tündérvár, ami egy hétszörű macska sarkán forog, és azt énekli a vár, hogy ide Szép András, itt a tündérvár. És most már szervusz.

Alighogy kiszólta a száján, hogy szervusz, úgy eltűnt a Szép András szeme elől, mintha a föld nyelte volna el. De helyébe ott volt újból az aranytollú pelikán.

Na, András megint megindult a madár után, de alig ment egy mérföldet, egyszercsak elér egy fehér vizű tavat. „Ej — gondolja magában —, úgyes rég hogy nem fürödtem meg, most megfürdöm ebben a szép kicsi tóban.” Na neki es vetkezett, de nem kellett sokáig bajlódjék a ruhájával, mert már úgy le volt rongyosodva, hogy félig csóré volt a teste. Na mikor már egészen csóréra vetkezett, akkor belément a tóba, de alig volt benne egy szempillantásnyég, hát úgy megmelegedett a víztől, hogy muszáj volt kijöjjön belőle, s hát Uram Teremtőm, amikor kijött a fehér vizű tóból, azt veszi észre, hogy a szakálla s a bajusza, haja, szeme szőre mind a vízben maradt, s hát ő úgy megfiatalodott, mint egy újraszületett gyermek, és olyan erős lett a teste, mint a vas.

Akkor megindult a ruhája felé, hogy öltözzék fel, s hát kutya veszett teremtette, nincs ruha. Vajon ki tudta s mi tudta elvinni? „Na, most már jól nézek ki, csórén így el nem mehetek Tündér Rózsához, ha így meglát, azonnal kikergettet az országából.” De eközben mindegyre vigyázott, hogy

nem látja-e a tolvajt, aki ellopta a ruháját. S hát egyszer látja, onnan nem messze a nádas szélében egy szép kaktuszfa alatt valami úgy fémlik. „Vajon mi lehet? megnézem.” Menyen oda, s hát az ánté fáját, egy olyan gyönyörű legénynek való rend ruha van ott, amilyent ő még világon való életében sosem látott. Hát ott van egy pár piros rézből készült fényes, hermonikás, mozsárszárú, sarkantyús finom pár csizma, s hozzá egy tulipántos, vitézkötéssel kikandargatott sárgarézből készült harisnya, de ez még semmi, hanem amikor meglátja, hogy milyen finomul elkészített ezüstitlájbi, kabát s egy ragyogó aranyból készült pávatollas csárdás kalap van ott felbokrétázva, s mellette egy szivárványszín gyémántos kard, hát szemeszája tátva maradt a nagy csudálkozástól. „Na — gondolta magába —, elég szép minden, csak volna az enyém, de mit érek vele, ha a másé.”

Meglátja, hogy újból odaszállott a pelikán madár, és újból egy levelet visz a szájába, és leteszi a ruha tetejére, és megint tovább megy. „Ej — gondolja magában András —, legalább felolvasom azt a levelet, lám, mi van rája írva.” S hát, Uram Isten, el ne hagyj, az van rá írva, hogy „Ez a rend ruha a másik helyett van küldve a Szép András számára, hadd legyen amibe hezzám jöjjön szép tündér városába. Siessen, s ne késsen, hogy hamar ide érhessen. A lájbinak a belső zsebibe ennivaló es van. A viszontlátásig — írta Tündér Rózsa —, szervusz.”

Na, Szép Andrásnak sem kellett biztatás, hanem hamar felöltözött, és felkötötte a szivárványszín szíjjal a gyémántkardot, és a fejébe vágta a pávatollas aranykalapot. Akkor bényúlt az ezüstitlájbijának a belső zsebébe, hogy vegye ki az ennivalót, s hát gyírkos teremtette, nem ennivaló van abban, hanem egy szép szál élő, hétféleszínű rózsa.

„Ej — gondolja magában —, milyen hazug leány az a Tündér Rózsa, hiszen azt írja, hogy ennivaló van ott, s hát csak egy szál virág. Pedig olyan éhes vagyok, hogy még a követ es megenném. No, de nem baj, legalább megbúzölöm, hogy milyen szaga van ennek a virágnak.”

De alig hogy az orrához tartotta, hát egy tányér van a kezébe, és azon étel-ital, s pénz annyi, hogy alig bírta tartani a karja. Majdnem elesett a nagy álmétkodástól, hiszen még emlékezett rája, hogy az ezüstitlájbi belső zsebéből csak egy szál szép rózsát vett ki, és most egy nagy kipingált, kicifrázott, virágos aranyból készült tángyér van a kezében, és annyi étel es ital s pénz van benne, hogy még száz kisiritett bajuszú legénynek es elég lett volna. Na jól van, mindjárt le es ült a kaktuszfa tövire, és hezzálátott az

evéshez. De alig falt az ételből, hát nem es étel van benne, hanem ezüst- s arany- s gyémánttollú kis madárcák, és amikor ismét belé akart nyúlni a kalánnal a tálba, hát az összes kis madárka tátja a száját.

„Ej, az anyjának azt az ánti bugyogóját annak a kitanult furfangos Tündér Rózsának, de hogy tud tréfálkozni vélem. Na megállj, csak érjek oda, mert úgy megcsókolom, hogy még a föld is megmozdul alattunk.” Ekkor letette a tányért a földre, és útnak indult, de alig lépett egypárat, visszatekint, s hát sehol nincs a tángyér. „Na, nem baj egyik isten adta, a másik elvette, ismét ad a harmadik ügyes, három az igaz isten.”

Na, megint csak ment tovább hét nap hét éjjel szakadatlanul. Egyszer csak meghallja, hogy milyen szép énekszó van, de olyan messziről jő a hang, hogy alig-alig lehetett hallani. De hogy ment a hang irányába, mind közelebb hallotta az énekszót, és azt is kiértette belőle, hogy azt éneklük, hogy:

*Jöjj el, jöjj el, siess már
az én szívem téged vár
csak már egyszer láthatnálak
drága Szép András.*

"Ej — gondolja magában András —, csak már egyszer láthatnálak én es téged, drága szép Rózsám!" És annyira felvidult a kedve s a reménye, hogy megint meggyorsította a menést. Pedig már a piros rézcsizmák kiszakadtak volt a lábából, és a lábai es úgy elváslottak a sok menéstől, hogy már a térdén kezdett volt mászni, de úgy es ment. Egyszer csak kiér egy nagy hegynek a tetejére, s hát kutya disznyó teremtette, még olyan messze látszik a város, hogy alig-alig lehet látni. Hanem az nem lett volna olyan nagy baj, mert még négykézláb es elmászott volna odáig ha a hegynek a másik oldala nem lett volna kicsiszolt üvegből. De olyan sík volt, hogy még ha a legyek rája szálltak, azok es elsikultak rejta, úgyhogy még a nyakok es kitörött. Mostmár mit csináljon, hogy tudjon lemenni azon az irtózatossík üveghegyen? Mert ha rája lépik, úgy lesikul a hegyről, hogy odalent a hegy lábánál még kötőtűvel sem tudják esszeszedni a csontjait, olyan porrá szakad.

„Ej — gondolja magában —, már idáig volt ahogy volt, de már ezentúl nem lehet menni. Hanem itt keresek valami faodut vagy kőbarlangot. Immár ott es eltelik valahogy a hátralévő életem, mert itt már nem képes lemenni erről a hegyről tündérváros felé, és másutt sincs lejárati. Ha valami szárnyas le

nem viszen innét, akkor itt kell elpusztuljak éhen.” —De már menni kellett valahova, mert jött az eső és az este es, muszáj valami szállás után látni.

Na, meg es indul a hegy tetején, és meg sem állott, amíg egy nagy bokros fenyőfához nem ért. Gondolta magában, ő bizony felmászik a fára, nehogy valami vadállat még éjjel megzavarja vagy egye. Fel es mászott a fa tetejébe, de az es olyan magas volt, hogy hét álló hónapig ment fel rája, és mégsem érte el a tetejét. Már megunta feljebb mászni, ott maradt a fának egy kihajló bokros ágán, oda lefeküdt, és ott pihent három nap s három éjjel. Ezalatt csak a fán termett gyöngyvirágnak a lapijával élt, és csücsöri vagy hopojag szurkot rágott, és a fának a mezejét itta, ami a fakéreg alatt van. És amikor eltelt három nap és három éj, akkor megint megindult. Mászni kezdett a fának a kiálló karján, és addig mászott hogy egyszer csak meglátja, hogy annak az ágának a végénél hozzá van kötve egy szép virágkoszorú, és a koszorúnak a másik vége a hétszörű macska sarkon forgó tündérvárnak a tetejéhez van hezzákötve, és a koszorú a földtől lefelé a levegőben vagy hét mértföld magasságban lebeg.

„Na jól van, de most hogy menjek én át azon a lebegő koszorún? Hiszen még úgy levet valahol a szél, hogy soha senki meg nem kap. No, de lesz, ami lesz, Isten neki s egy fakereszt, s ha eltörik az sem lesz, megyek, ha akármi történjen, ha meghalok, legalább itt halok meg Tündérországbán, Tündér Rózsáért.”

Ekkor mászni kezdett átal a koszorún, és szerencsésen átal es ért a torony tetejére. De úgy forgott a torony teteje, hogy nem volt képes reja lépni. Hát mit volt mit tenni, már másodszor es úgy megnőtt volt a szakálla, hogy hét láb hosszú volt, s akkor elővette a fanyelű fütyü bicskáját, és avval levágott a hajából, s azt a tincs haját felosztotta huszonegy felé, és esze bogozgatta, és az egyik végét hezzákötötte a koszorúhoz s a más végéhez a kardját, és úgy leeresztette a földig. De még akkor sem érte a földet. Akkor levagdalta a szakállát, azt es hozzábogozta a felső végéhez, de még úgy sem érte a földet. Akkor levágta azt a szép kacskaringós hosszú sárga bajuszát, s azt es hezzá kötözte a másik végéhez, de még úgy sem érte a földet. Akkor levagdalta azt a hosszú szeme szőrét, amit kilencszer kontyolt fel a fejére, azt es hezzábogozta, de úgy sem érte a földet. Hát nem volt már, amivel megtoldja a hajból s a szakállból, hanem azon a kötélen ereszkedni kezdett lefelé. Amikor leért az alsó végéig, hát látja, hogy éppen az ő irányában van egy szép rózsás tulipántos ablak, és az ablakban van egy olyan szép leány,

amilyent még emberi szem nem látott. Ekkor Szép András egy lendületet csinált, és egyszerre az ablakhoz vetette magát. De ekkor már nem volt ott az a szép leány. Az Tündér Rózsának csak a legszebb szobaleánya volt. Ahogy észrevette az ablakban, hogy egy szép legén ereszkedik le hajkötelen az ablak irányába, azonnal lefutott Tündér Rózsához, és jelentette, hogy itt van Szép András, a várt legény.

Ej, de felharagszik Tündér Rózsa, s úgy pofonvágja a szobalányt, hogy az elvágódott a padláson, hogy hogy mer neki akkorát hazudni. De ugyanabban a pillanatban belépett a másik szobaleány, és az es jelentette a szép legény megérkezését. Azt es jól pofon vágja, hogy hazudni mer neki, de ugyanabban a szempillantásban bément a harmadik szobaleány es, és jelenti, hogy megérkezett a rég várt Szép András. No, de még akkor haragudott fel igazán Tündér Rózsa, és annak es olyan nyaklevest hintett a szájára, hogy még a fogai es lógtak belé, hogy mért hazudik neki. De alig telt belé egypár minuta, már kopogtattak az ajtón.

— Tessék! — és ekkor belépett a Rózsa szobájába Szép András.

De lett csudálkozás, hogy tényleg eljött az a világhíres szép legény. Ekkor András köszönt illendőképpen, és jelentette, hogy ő ki és mi, és azt mondja Tündér Rózsának:

— Na, te szép tünderleán, írtad a leveledbe, hogy jöjjelek el, hát el es jöttem, hogy lássalak, és hogy te es láthass élve es, és most mit kívánsz tőlem?

Erre azt mondja Tündér Rózsa:

— Na, jól van Szép András, látom hogy szép es vagy meg ügyes es. Hanem azt parancsolom neked, hogy addig nem esküdhetsz meg, amíg az istállómba a három ganyés lovamat megpucolod, és az istállóból a lóganéjt ki nem takarítod, mert azokat a lovakat akarom befogatni abba a hintóba, amelyikkel el kell menjünk esküvőre, és ha ezt a parancsomat megteszed, akkor biztos, hogy te lesz az uram, s ha meg nem tudod tenni, akkor karóba huzatom a fejed.

Ej, elszomorodik Szép András. Hát ezért hívta ide őt ez a szép leán, hogy ő itt ganéjt hányjon, és lovat pucoljon? No, nem baj. Kimegy András az istállóba, s hát látja, hogy ott van megkötve három szép ló. Egyik rézló, a másik ezürtló, a harmadik aranyló. Na, nem gondolkozott sokáig, hanem nekivetkezett, és vette a nagy lapátot s kezdte hányni a ganéjt. De dolgozott, úgy hogy hetvenhét águlag csörgött le róla a verejték. De minél gyorsabban hányni kezdte a ganéjt, annál töb lett örökké az istállóban.

Hej, elgondolkozik András, és leült az istálló küszöbére. A két markába temette a fejét, s éppen csak kezdett sírni. De úgy búsult, hogy a könnyei egymást érték, hogy mitévős legyen, s mit tudjon csinálni ezekkel a gebe lovakkal, hogy ne ganyéjanak annyit, hiszen így még ítéletnapjáig sem tudja kihordani az istállóból azt a sok mocskot, s hát még mikor pucolja meg ezeket a farkastájognak való gebéket, hiszen ezek úgy ganélnak, mintha gép nyomná ki belőlük vagy kurázsoskodnának egymással. Akkor András leült az istálló küszöbére, és búsulni kezdett, hogy mitévő legyen, és mit tudjon csinálni. De alig hogy leült, megszólalt az egyik paripa — mert táltos volt mind a három —, kérdi Andrástól:

— Hát te mit búsulsz úgy, te szép legény, András?

— Hogyne búsulnék, mikor azt parancsolta Tündér Rózsa, hogy takarítsam ki az istállót, és pucoljalak meg tüktöket, és látjátok-e hogy nem vagyok képes rája, ha megfeszülök, még akkor sem.

— Na hallod-e — mondja a táltos —, azon ugyan nem érdemes búsulni. Hanem menj el, s feküdj le az istálló bal sarkába, s a ganéj hányó lapátot és a söp-rút tedd a lábaidhoz keresztbe, s aludjál, holnap reggelig, és amikor én egyet nagyot horkintok, akkor kelj fel, és a lapátot és a söprút állítsd az ajtó sarkához fonákul, a lapát fele s a söprús fele legyen fejül, és akkor mü olyan szép fényesek leszünk, mint a tükör, és az istálló es tiszta lesz. És akkor te gyere hezzám, és nyúlj bé a bal fülembe, s ott találni fogsz egy rézdiót, s azt bontsd fel, s abban leszen egy szép ezüstkard, és egy aranyrend ruha, és a ruhát vedd magadra, a kardot kösd a derekadra, s akkor menj ki a ganéjrakás tetjére, és keresd meg a ganéjon azt a vad-csipke tövisbokrot, és ha megkaptad, a kardod hegyével érintsd meg háromszor a tövisbokrot, és akkor fogd meg, és húzd ki a helyéből, és megkapsz alatta egy csúf rossz rothadt nyerget, s azt hozd bé az istállóba, és tedd a hátamra, A többi az én dolgom, és te bújj el, hogy meg ne lászon téged senki, és elő ne gyere, amíg én nem nyeritek hármat.

Hát Szép András úgy es tett, ahogy neki a táltos mondta, és másnap reggel, amikor nagyot horkintott a ló, akkor gyorsan talpra szökött, és kapta a nagy ganyés falapátot és a söprút, s gyorsan felállította az ajtó sarkához, és ő kivette a táltos rézlónak a bal füléből a rézdiót, azt felpattantotta, és kivette az ezüstkardot, és az aranyrend ruhát, azt gyorsan magára szedte, és kiment a ganéj tetejére, és megkereste a vadcsipke tövisbokrot. Azt megérintette háromszor a kardjával, és megragadta jó tőben, és kirántotta

onnan gyökerestől. S hát tényleg ott van egy hétszáz esztendőös rossz rozsdás nyereg kantárral együtt. Azt kivette onnan, és bévitte az istállóba, és rátette a rézszűrű táltosra, és ő peding gyorsan elbújt egy háromszáz esztendőös vén bivalynak a farka tövébe, és meg sem moccant, amíg a táltos hármat nem nyerített.

Ez alatt az idő alatt reggel kiment Tündér Rózsa, hogy meglássa, mit csinált Szép András, s hát látja, hogy minden rendben van, és kereste Andrást, hogy dicsérje meg a munkáját, de sehol sem kapta meg. Kérdi a táltosoktól, járt-e itt egy szép legény, de azok megrázták a fejüket, és intettek Rózsának, hogy ott nem járt senki, csak a régi lópásztor. Megijed Tündér Rózsa, vajon hova mehetett az a legény, hiszen nincs se lova, se pénze, se élelme, se senki ismerőse. „Csak nem vitette el magát az én engedelmem nélkül a hattyúkkal?” És ekkor előhívta a hattyúkat, hát azok es mind megvannak, de a legény még akkor sincs. Na, nem baj, majd előjön, ha megéhül, mert a várkapun ki nem mehetett. De megparancsolta a táltosoknak, hogyha odamegy egy szép legény, hát fújjanak olyan levegőt reja, amitől elaluszik, és aztán nyerítsenek neki, mert ő most menyen a fehér gyöngytemplomba, és csak délben jó haza. Erre el es ment Tündér Rózsa, és felült az üveghattyú szekérre, megérintette egy szál fehér ibolyával a hattyúkat, és azok felszálltak a levegőbe, s köd előttük, köd utánuk, egy minutára eltűntek, mintha a föld nyelte volna el. S ekkor hármat horkintott a réztáltos. Akkor egy-kettőre András es kikelt a bival farka tövéből, és előállott, s ekkor megint megszólalt a táltos:

— Na, te szép legén, most vezess ki engem az istállóból, s ülj fel a hátamra, mert viszlek téged es oda a folyó méztóhoz, mert ott van a fehér gyöngykápolna, és odament misére Tündér Rózsa. És amikor én leszálok a földre, akkor szájj le rólam, s háromszor simogasd meg a homlokom, s én úgy eltűnök, hogy senki sem fog látni, s akkor te bal kézzel vess keresztet magadra. És abban a pillanatban olyan szép leszel, amilyent még emberi szem nem látott. Sokan-sokan kezet szeretnének fogni veled, de te senkire se nézz, se ne szólj. Tündér Rózsa es neked menyen, hogy fogjál kezet véle, de még reja se nézz, ő kacagni kezd, és szerelmet vall neked, de te ne hallgasd a beszédjét, hanem menj bé a templomba, s amikor a pap áment mond a mise végén, akkor gyere ki gyorsan, és gyere ide, ahol hagysz, és hármat fújtass, és én ott leszek, s ülj fel hamar a hátamra, hogy Tündér

Rózsánál hamarabb haza mehessünk, de ne felejtse el, amit most mondtam, mert akkor pórul jár.

Na jó, úgy es tett Szép András, ahogy neki a táltos mondta. Akkor a táltos letérdelt, és András felült a hátára, és amikor Tündér Rózsa eltűnt az udvarról, ő es felugrott a levegőbe, hogy a holdat úgy felütötte a fejével, hogy hét mérfölddel feljebb ment a hold, ő pedig úgy masírozott a csillagokon, mintha azok mind lépcsők lennének, vagy deszkapadláson járt volna.

Egyszer csak lecsapott vízszintesen a földre, és leszállt egy szép pálmafa alá a méztónál. S ott leszállott András a hátáról, s bal kézzel keresztet húzott magára, s abban a szempillantásban úgy megfiatalodott, és úgy megszépült, hogy a napra lehetett nézni, de reja nem. Akkor megsimogatta háromszor bal kézzel a ló homlokát, és abban a pillanatban eltűnt a ló. Ekkor ő elment a templomajtóig, de úgy elállták a tündérleányok az útját, hogy alig tudott szabadulni tőlük, mert mindegyik kezét akart fogni véle, és mindegyik szerette volna, ha ő a vőlegényük lenne. Odament Tündér Rózsa es, hogy kezét fogjon véle, de ő nem szólt semmit, sem nem nézett. Egyszerre csak bement a fehér gyöngytemplomba, és leült a legények székébe, és eltakarta szemét, fülét, hogy se ne halljon semmit, se ne lásson senkit. De azért figyelt, amikor a pap áment mondott, ő gyorsan kijött, és elment a méztó partra a pálmafa alá, s hármát fütyült, s ott volt a réztáltos, s ő gyorsan felült rá, s por előttük, por utánuk úgy elvágatott, hogy senki sem látta merre. De ment utána Tündér Rózsa, ütötte, verte, kergette a hét hattyút, de mind hiába. És ahogy hazaért Tündér Rózsa, azonnal ment az istállóhoz, hogy nézze meg, hogy ott van-e a Szép András, s hát látja, hogy ott van, hányja a ganéjt, és csorog le róla a verejték, mintha úgy öntenék rá, és abba a csúf, rongyos, foltos mocskos ruhában van, amelyikben nála jelentkezett volt.

— Na — kérdi Andrást —, hol s merre voltál, ma amikor kerestelek?

— Hát hol legyenek ? a bőrömbe.

— Jó jó, de hova jártál?

— Sehova, itt voltam, az istállóban.

— Ne hazudj mást, mert ez nem igaz, itt nem voltál.

— Dehogynem, ott aludtam a vén bivaly farka tövibe, s ha nem hiszi, hát nézze meg, mert még a szalmát se hordtam ki onnan, s a hálósapkám es ott van.

No, meg es nézi Rózsa, s hát tényleg ott van minden hálóruhája.

— Ahogy felkeltem, azután etettem s itattam ezeket a ganyés gebe lovakat, én nem jártam sehová.

— De mégis, nem voltál máma a fehér gyöngytemplomban?

— Nem én, felséges kegyes kisasszony.

— No nem baj.

Ez így eltelt, elmúlt, s Tündér Rózsa nem tudta meg az igaz valóságot. S elkövetkezett a másik nap. Akkor megint elment Tündér Rózsa a templomba. De akkor a kristál márna gyöngykápolnába ment a tejtó mellé, és megnézte az istállóban, hogy mivel dolgozik András. Hát látja, hogy térdig jár a lóganéjba, de még az arca es olyan mocskos volt, hogy retek megtermett volna benne, na. Neki se szólt Tündér Rózsa, hanem felült tizennégy fogatú üveghattyú hintóba, s elvágatott, mint a sebes szélvész.

S akkor Andrásnak sem kellett több. Megint elment minden parancs nélkül a réz-táltos kancához, és ekkor a jobb kezével bényult a kancának a jobb fülébe, és kivett onnan egy ezüstmogyorót, s azt felnyitotta, és kivett belőle egy szép aranyrend ruhát és kardot, s azt magára szedte, s azt a rossz nyeret felvette vasvillával az ezüstszőrű csikóra, és abban a pillanatban felszökött a hátára, és gondolta, hogy szeretne most ott lenni, ahol Tündér Rózsa királylány van. De alig hogy ezt kigondolta, úgy felugrott az ezüstcsikó, hogy még az istállót is felvitte a levegőbe, vagy tizennégy mérföld magasságban, s ott es az istálló tetején szökött ki, hogy senki meg ne lássa és ráugrott a szivárványból készített hadak útjára, és azon ment addig, amíg elért a tejtó irányába, s ott gyorsan leszállott a földre a tejtó partjára. Egy répafa tövében megállott, és megint úgy tett mint első vasárnap, sem nem szólott senkinek, sem nem nézett senkire. De azért nézték őt az egész templom népe, és amikor megint a pap áment mondott, ő csak kifordult a templomajtón, és úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Na, Tündér Rózsa is kijő a templomból a hosszú csíkos fátyolban, s felül a hattyúszekérre. De vágatott úgy, hogy még a felhők es porzottak belé, de nem érte utol a szép legényt, és amikor hazaért, megint ment az istállóba. S hát majdnem hónaljig jár a mocskokba András, és olyan csúf, hogy nem lehet még rája nézni se, de azért megkérdezte:

— Na, András, hol jártál máma? Nem voltál ott a tejtónál való kristálykő kápolnába?

— Nem én, felséges királyné asszonyom, ugyan hova gondol, hiszen nem

tudok szabadulni ezektől az átkozott lovaktól. Én örökké pucolom, s méges porosak, és nincsen vasárnapi ruhám. Ebbe a ruhába még az istállóból sem merek kimenni.

— No, hát szép dolog. Éppen olyan legényt láttam mint te.

Na, jól van, ez es annyiba maradt. Eljött a harmadik vasárnap es. Megint béteknit Tündér Rózsa az istóllába, hadd lám, mit csinál András. Hát látja, hogy keféli a lovakat egy vasrángával, úgyhogy még az istálló es mozog belé. No, nem szólt semmit, megint felült a huszonegy fogatú üveg hattyús hintóba, és elvágatott kelet irányába. Ekkor megint megszólalt a réz kanca:

— Na, édes gazdánk, most nyúlj a farkam alá, s ott találsz egy szem likas babot, s azt vedd ki onnan, pattantsd fel a födelét, és lesz benne egy szép gyémántsín ruha, és egy ugyanolyan kard. Azt kösd fel, a ruhát vedd fel, s ülj fel a csillám aranyparipa csitkóra, de vigyázz hogy le ne essél róla, és ha elértek a helyszínre, ahol lesz Tündér Rózsa, ott megint csinálj úgy a csitkónak, ahogy nekem csináltál volt, és most se szólj senkinek, se ne nézz senkire, hanem menj bé a gyémántharmat kápolnába, és mikor vége a misének, akkor gyorsan távozz, hogy Tündér Rózsa utol ne érjen, mert akkor vége nekünk es, neked es.

Na jól van, András mindent úgy csinált, ahogy a táltos mondta, és azon a vasárnap es szerencsésen vissza tudtak jönni. És ekkor es elment Tündér Rózsa az istállóhoz, s hát olyan szertelen András, hogy még szóba sem mert véle állani, hanem hément a szobájába, és mérgében és keservében hétszer rázta ki a hideg, hogy nem tudta utolérni azt a szép legént, és úgy elájult keservében, hogy kilenc kád vizet kellett rája locsoljanak, és amikor megint észretért, akkor béhívatta András az istállóból, és megkérdezte, hogy járt-e ebbe s ebbe a kápolnában ma. De András csak annyit mondott:

— Ugyan, hova gondol a felséges királyné asszony? Ilyen ruhában kinek volna kedve templomba menni, hiszen láthatja, hogy csupán fancsika.

— Na jó, elmehetsz.

Na ez es eltelt, de olyan beteg lett Tündér Rózsa, hogy nem tudott a világról sem. Hívtak oda papot, doktort, s mindenféle tudós embereket és asszonyokat, de senki sem tudta meggyógyítani, és emiatt gyászba borult az egész Tündérország, hogy az ország legszebb leánya haldoklik.

Ekkor megint azt mondja a táltos paripa:

— Na András, most megint rajtad a sor. Gyorsan vedd ki a bal fülemből az ezüstdiót, s abból vedd ki a ruhádat, s kardot. Öltözz fel, és nyergelj fel,

mert mennünk kell táncolni a Tündér Rózsa virágos kertjébe. De vigyázz, a hátamról le ne essél, mert járok én olyan táncot, hogy elmúlik minden betegsége asszonyunknak.

Na jól van, fel es öltözik András, és felnyergel, és kiugrat a Tündér Rózsa virágoskertjébe, és ott olyan táncot járatott a lóval, amilyent még Ádám s Éva sem látott.

Ej, de meglátja ezt Tündér Rózsa az ablakon keresztül. Nézi, nézi, de majdnem kiszökött mind a két szeme csudájába. Lekialt neki:

— Ó, gyere ide, te szép legény, hiszen már rég hogy kereslek.

De András még rá se nézett, hanem csak megint átugratott a palotán, és béugrott az istállóba, s gyorsan levetkezett, és elrejtett mindent, és megint kefélni kezdte a lovakat.

Ekkor elküldött Tündér Rózsa egy szobaleányt, hogy nézze meg, hogy mit csinál András. De nyomba már jött es vissza a szobalány, és mondja, hogy András a lovakat keféli abban a rongyos ruhában.

Ej, de úgy vágta földhöz magát Tündér Rózsa, hogy azt hitték, hogy a föld fenekéig megy. Megint reja locsoltak vagy tizennégy kád vizet, és még betegebb lett, mint amilyen volt. Mérgében, hogy most sem tudott kezét fogni azzal a szép legénnyel!

Akkor megint azt mondja a táltos kanca:

— Na, édes gazdám, most vedd ki a jobb fülemből az aranymogyorót, és vedd ki belőle az aranykardot és az aranyruhát, s öltözz fel gyorsan, s nyergeld meg az ezüstszőrű csitkómat, most az viszen ki táncolni, mert ha nem, nemsokára kifújja a lelkét Tündér Rózsa. De most se szólj neki, bármit mondjon, reja se nézz.

Úgy es tett András, ahogy a táltos parancsolta. Megint kiugrott a virágoskertbe az ezüstszőrű csitkóval, és kezd táncolni a csitkó, úgyhogy még a palota es mozgott belé.

Megint észreveszi Tündér Rózsa, és odamegy az ablakhoz. Hát uramfia, úgy forog egy helybe az ezüst csitkó, mint a forgószél, és olyan táncot jár, amilyent a Nóé ideje óta még ló nem járt. Rejta van a szép legény aranyos ruhában. Ekkor sírva kérte a legényt, hogy jöjjön oda hezza, de András még a fülét sem mozdította a szép hívásra, hanem amikor az inasok mentek oda, hogy levegyék a ló hátáról, s odavigyék Tündér Rózsának, hát csak egyet ugratott, s kettőt szöktetett s már sehol sem volt.

Na, szaladnak az istállóhoz az inasok, hogy lám otthon van-e az ezüstszőrű csitkó meg András. S hát mit látnak? András ott van a csitkó mellett, térdig ganéjba, s a rongyos ruhában keféli a csitkót. Mennek gyorsan, s jelentik, hogy András keféli a lovakat, de olyan mocskos, hogy nem kívánatos reja nézni.

Ekkor megint úgy verte a földhöz magát Tündér Rózsa, hogyha meg nem fogták volna, hát igazán még a feje es béromlott volna, még így es kicsikkant volt a helyéből a nagy lábujja. Ekkor megint úgy megfeketedett mérgibe, hogy huszonegy kád vizet mostak reja, amíg visszanyerte a formáját s az eszét, de akkorán sírt, hogy az egész város népe esszegyült csudájára s sajnálatjára, hogy nincs szerencséje a szép legényekhez.

Na, jól van, ez es eltelt, de még hétszerte betegebb lett, mint amilyen volt. Már nem es bíztak az életjihez.

Ekkor megint megszólalt a táltos kanca:

— Na, András, szedd esze magad gyorsan, mert Tündér Rózsádnak a lelke fel van jöve a szájába, s ha ki találja nyitni a száját, hát azonnal kirepül onnan bagoly képében, s akkor neked nem lesz Tündér Rózsád. Most öltözz gyorsan a színarany ruhádba, s ülj fel az aranycsitkóra, és ugrass oda a Tündér Rózsa ablakához, amíg még élve kapod.

No, András sem lett rest, gyorsan felöltözött s felnyergelt, és kiugratott az istálló tetején a cúghúzó likon, és már a másik pillanatban ott volt a Tündér Rózsa ablaka alatt. Táncoltatta az aranycsitkót. Ekkor nyelt egyet Tündér Rózsa, és a lelke visszament a hasába, de úgy kiduvadtak a szemei örömeiben, hogy vasbottal kellett visszaverjék. Ekkor a nevére szólott a legénynek:

— Ó, drága Szép Andrásom, ne tréfázz már többet vélem, hanem gyere ide, hogy csókoljalak meg.

Nahát, mit volt mit nem tenni, már megunta volt András az istállóban lenni, hát odament, és megölelte Tündér Rózsát, és akkora csókokat nyomott az arcára, hogy még a helye es veresen maradt. De Rózsa se mondatta magát, hanem úgy eszevissza csókolta Andrást, ahol találta, még a nyaka csigáját es, a háta közepét s a hasát es, hogy nem volt már olyan hely, ahol üres lett volna, s akkor béhívta szobájába, és felvette a gyöngyfátyol ruháját, és kifésülte a szivárványszín haját, és elmentek a paphoz, és megesküdtek. És azután csaptak egy olyan lakodalmat, amilyen még nem volt világ kezdete óta, mert hét álló esztendeig tartott a multság.

Volt étel-ital elegendő, de istenes ember volt, aki kapott egy falatot belőle. Mert én es ott voltam, de csak túrós málít kaptam s töltelekes káposztát s gomolyog pityókát savanyú tejjel, de az es jó volt, Isten fizesse.

Ez így volt, aki nem hiszi, hát járjon utána, s azután éltek boldogul az új párok, és azután oda költöztették a Szép András szüleit es minden pereputtyostól, rokonostól, sógorostól, komástól, és azután éltek a legnagyobb nyugalomba, és még most es élnek, ha meg nem haltak. Az Isten boldogítsa őket Tündérországba, és münköt es itt.

Becsáros

Volt, hol nem volt, még az Óperenciás nagy tengeren is túl, hol a tarka lótól még vámot se vesznek, hát még azon is túl, volt egy istennyomorultja szegény ember. Hát ennek a szegény embernek amilyen szűk volt a gazdasága, éppen olyan bő volt a gyermek-istenáldása. Annyi volt a gyermeke, hogy jóformán azt sem tudta, melyik az estéli, melyik a reggeli. S hogy a jó Isten áldása még inkább csövestől hulljon reá, egyszer csak hogy történt, hogyse, elég az hozzá, hallák-e, hogy a feleségének egyszerre kettő is született, egy fiú és egy leány. Hej, gyöntölődött a hitvány ember, hogy mit csináljon ő most keresztapa dolgában. Hiszen már az egész élő falu komája, ki egyezer, ki kétszer. Hogy már szégyelli is többet ezeket hívni komaságba. Azt mondja a feleségének:

— Tudod mit, annyok, én a két gyermeket átalvetőbe teszem, elviszem a szomszéd faluba, s ott keresek nekik keresztapát. Ott még úgysincs egy keresztkománk is.

— Hát én nem bánom, édes apjok, tegyen úgy, ahogy legjobbnak látja — mondja az asszony.

Na, hát útnak indul a szegény ember a gyermekekkel a szomszéd falu felé. Amint megy, mendegél, a gyermekek elkezdenek az átalvetőben sivalkodni.

Jön vele szembe egy örmény kereskedő, s kérdi az embertől:

— Mi sivalkodik úgy, te szegény ember, az átalvetőben?

Megmondja az ember, hogy mi istenáldása volna.

— Hát osztán hová viszed őket? — kérdi a kereskedő.

Hát elbeszéli a szegény ember elejétől végig, hogy s mint áll ez az egész dolog. Azt mondja a kereskedő:

— Há' immá' ha csakugyanvalóst úgy áll a dolog, add el nekem őket. Úgy sincs nekünk gyermekünk, s ha ide adod, adok értük annyi pénzt, amennyit fontban le tudnak húzni.

— Hm! — mondja az ember. — Ennek a fele sem tréfa, hallá-e. Hanem várjon! Mégis előbb megkérdem a feleségemet.

Hazaszalad ahajt nagy izibe, s mondja a feleségének, hogy ő milyen alkuba elegyedék egy örmény kereskedővel, s mármost az volna a kérdés, hogy odaadjuk-e?

— Hát hogayne adnók, hallá-é, apjok. De inkább, ha kell, még hazulról is vigyen vagy négyet. Hiszen ott úrfik, kisasszonyok lesznek, itthon pedig rongyos, szegény emberek.

— Biz igaz az, annyok — mondja a szegény ember. Avval csak visszaszalad egy miccentésre, s azt mondja a kereskedőnek, hogy:

— Áll az alku! Itt a kezem, nem disznóláb, eb, aki megbánja.

A kereskedő adott értük annyi pénzt, amennyit fontban lehúztak s avval — e megvan. Otthon megkeresztelték a leányt Amáliának, a fiút Becsárosnak.

Amikor már nagyocskára nőttek volna a gyermekek, elmegy a kereskedő a feleségével a vásárba, mert nőnek a gyermekek, hát kell a gazdaság. Aztán minél több a jóból, mindig annál jobb az. A két gyermeknek hagytak otthon egy rend játszókártyát, egy tarisnya rézpénzt, hogy töltsék az időt, csak a kapun kívül ne menjenek. Hát a gyermekek játszani kezdettek. De hogy történék. hogy nem, az a leány egy áldott szempillantás alatt mind elnyerte a fiú pénzét. Kért most már kölcsön a húgától. Hanem azt valamilyen lélek szállta meg, egyet se adott másként, hanem csak a sapkájára, azután az ujjására, csizmájára, s utoljára még a harisnyáját is elnyerte. Istenkedni kezd most a fiú, hogy adjon már kölcsön. Hanem az a leány mit gondolt, mit nem, úgy megkötötte magát, hogy még a szeméért sem adott volna.

Megmérgeződik a fiú, s azt mondja a húgának mérgesen:

— Na, ha nem, hát úgy elragadtassál, az Isten engedje meg, hogy csak akkor lássalak, mikor a hátam közepit!

Jó órába, rosszba volt az átok mondva, még jóformán ki se ejtette a száján, s már csak volt, de nincs testvére, úgy odalett, mintha a föld nyelte volna el. Eleget a fiú, hogy:

— Amáli te, jere vissza! Jere hát nó, hiszen csak tréfáltam.

De nem volt kinek. Föltétlenül odalett.

Jön haza a kereskedő, kérdi a fiút, hogy hol van a testvére? Csak annyi, hogy a fiú elbeszéli, hogy hogy s mi történék.

Ha el, jött is méregbe a kereskedő, de még a felesége is olyanba, hogy abb' a helyödös-helybe elűzék Becsárost, hogy addig vissza ne jöjjön, amíg Amálival nem, ha azt a csúfat megtevé vele.

Na, csak annyi, hogy a hitvány fiúnak se volt mit tenni, árva fejének, mint le is út, fel is út, megindult egy felé, maga se tudva merre felé. S addig ment, mendegélt, míg egy királyi városba nem ért. Ott a király kapujánál egy jó szerencsére leült. Meglátja a király, s azt mondja neki, hogy:

— Na, te fiú, úgy látszik, szolgálatot keresel. Hát jó órában keltél ma fel, mert éppen királyi kocsisra van szükségem, s ha ígéred magad, itt a kezem, írjunk komenciót.

Jól van, Becsáros kocsisnak állt. Hanem olyan ügyesen gondját viselte, tisztán tartotta a kezére adott királyi lovakat, valami isteni erővel, hogy jóformán két hét sem telt belé, s már az udvari cselédség csudájára járt a lovainak. Úgy megtetszik a királynak is az ügyibevaló fiú, hogy azt irigyelni sem tudta eléggé az udvari népség, s a király is mindent megengedett a kedves kocsisának. Ha meg, Becsáros se volt rest. Puskát szerzett magának, s elkezdett vadászgatni. Egyszer a többek között elvetődik egy tó mellé. Fereddegelt a tóban tizenkét réce. De egy azok közül olyan szép, hogy a napra lehetett nézni, de arra egyet se szemvilágvesztés nélkül.

Ráhúzza a fegyvert, hogy ezt akárhogy s mint csak lelövi a király számára. Igen, csakhogy akkor megszóllalik a réce:

— Ne lőj ide, Becsáros. Az én halálom a te halálod is lenne. Hanem ha te is úgy, ahogy én akarom, amilyen szép szál dali fiú vagy, legyünk mi egymásé.

Akkor osztán egy szempercek alatt a partra úszott, bukfencet vetett, s lett abból olyan szépséges fehérchseléd, hogy Becsárosnak szemé-szája táltva

felejtődött belé. Haj! én Uram Krisztusom, hogy omlott az a Becsáros nyakába, s alig győzte magát a kibámulással, tincselgetéssel. Mikor osztán elválásra került az idő, azt mondotta a szépséges leány:

— Na, hallod-e Becsáros! Mi boldogok leszünk addig, amíg te velem s a pénzeddel el nem dicsekszel, hanem mindhalálig állhatatos leszel, de ahogy te ezt nem teszed, nekem füst, neked tűz lesz az életünk.

Akkor átad Becsárosnak egy arany hímezetű, gyémánt kivarratú teli erszényt, s azt mondja, hogy:

— Ebből a pénz soha ki nem fogy.

Becsáros az erszényt rakta zsebre, s abból a helyből hazalódula. Amint meglát a város végénél egy kocsmát, bényit oda egy fertály borra, hiszen — gondolta — most van miből, vajmi. Ott illogatnak a király többi férficselédei is. A cselédek vetélkednek egymás között, hogy kinek mennyi pénze van megtakarítva. Ki fél kupát, ki egy kupát vall bé, hogy van megspórolva aranyban, ezüstben. Azt mondja egy sánta cseléd:

— Na! Úgy látszik, mindegyikünknek van annyi-amennyi, csak annak a dölyfös Becsárosnak nincs.

Felpattan Becsáros a becsmérő szóra, s azt feleli vissza:

— Nekem nincs-é te! Kecskébéka, sánta libic! Tudd meg, hogy nekem több van még a királyotokénál is.

Na hiszen, ha mondta, bezzeg meg is bánta ... Mert nekiesett a cselédség, s úgy eloldalgombolózták innen, túlról is, hogy a már csak megjárt, s akkor vitték nagy cibálva, ráncigálva a király elé. Látja a király az ablakból, hogy egyik erre voncikalja, a másik meg túl cibálja, lekiált, hogy helyből elengedjék, ha kedves a napjok!

Hanem azt felelték ezek vissza:

— De bizon nem engedjük mi, az ilyen-olyanját, ha felsége tudná, hogy mit mondott a kevélye, felséged is ütné.

— Hát mit-é, te? — kérdezi a király.

— Hát azt, hogy neki több pénze van, mint felségednek is.

— Igaz-é ez, Becsáros? — kérdezi a király.

— Ami igaz, nem gaz, felséges király — mondja Becsáros.

— Na, ha úgy, hát jere, vessünk pénzt.

S összeszedett a király a kincstárából egy tetézett véka színaranyat.

Amikor ez megvolt, Becsáros is nekiállt egyik kamara ajtónak, s addig rázta erszényéből a sok színarany pénzt, míg a kamra színültig megtelt.

— Na! Felsőges uram — elkezdte ekkor —, ez úgy hiszem, hogy üti a mértéket.

Másnapra kerülve, alighogy végezte a dolgát, máris ment a tóhoz. Várta a szépséges leány nagy búsan, s azt mondja:

— Megmondtam, Becsáros, ne dicsekedj el velem s a pénzeddel, mert akkor neked tűz, nekem füst lesz az életünk.

Felpattant Becsáros, hogy de hát őtet ne is gyalázzgassa senki ija-fia. Na, hazamenetelre kerültével újra bément a korcsmára egy fertály borra. A királyi férficselédek ismét csak ott voltak, s dicsekedtek egymás között a szeretőikkel.

Azt mondja a sánta:

— Na, úgy látszik mindnyájunknak van, kinek ilyen, kinek olyan, csak annak a büszke Becsárosnak nincsen semmilyen se.

Felpattan Becsáros, s azt feleli rá:

— Nekem nincs-é, te kecskebéka, sánta mártás, tudd meg, hogy az én szeretőmnek még a lába talpa is szebb, mint a királynétok szája.

Haj, lett erre zúgás a cselédség között olyan, hogy mint egy nagy, mérges falugyűlésen. Nekiestek Becsárosnak, s egy áldott szent miccre felcibálták a király elé.

Meglátja a király, hogy egyik innen, a más túlról kujakolják, dögönyözik, lekiált, hogy:

— Egyet se üssétek, ha kedves a napotok.

— Hogyne ütnök, ütjük mi osztán, felséged is ütné, ha tudná, hogy mit mondott.

— Nó, hát ugyan mit nó? — kérdezte a király.

Hát megmondják, hogy mit.

— Igaz-é ez, Becsáros? — kérdezi a király.

— Ami igaz, igaz — elkezdí Becsáros —, csak az a baj, hogy nem bizonyíthatom bé.

— Nó! Ha nem, hát tömlöcbe veled, hogy ne legyen kedved máskor is gyalázní a felsőges királyné asszonyt.

S abból a helyből talpig vasba, egész setétségbe, tömlöcbe veték.

A szépséges leány jól tudta ezt. S hogy honnan, honnan nem, egy cönk kutyát előállít, a nyakába akaszt egy kosarat, tizenkét szál gyertyával, egy levéllel benne, s elküldötte a király elé. Alig ért az udvarba az az idegen kutya, nekiestek a királyi kutyák, hogy a jövevényt izibe szétszedjék. Na, ha

neki, bezzeg hogy vesztükre, mert a cönk kutya csak rájuk fuvintott, s helyből kőbálványá változónak. Alig ért a király elé a cönk kutya, a kosarat kiürítő, s abb' a helybe köd előttem, köd utánam, oda is leve. Nézi a király a tizenkét szál gyertyát, igen a levelet. Hát az van ráírva, hogy:

A gyertyákat a tömlőben helyből meggyújtsátok.

Becsárost a láncok alól tüstént feloldjátok!

Te s királynéd holnap délre jöjjetek ide.

Becsáros a kocsisotok, elvezet ide.

Hogy meglássad, nem dicsekvés, amit ő mondott.

El ne feledd a meghívást, ha kedves a napod.

Megretten a király a levél elolvasása után, hogy ez valamilyen szerzet lehet, de evvel aligha jó tréfát üzni. Hát helyből teljesítette a parancsolatot. Feloldotta Becsárost a láncok alól. Másnap délre kelve pedig ültek hintóra, s mentek a meghívást teljesíteni.

Azt mondja akkor a királynak a gyönyörűséges leány:

— Na, te király, hogyha már itt vagy, győződjél meg, hogy egyet sem hazudott a kocsisod.

Bukfencet vet a vízbe fővel, a lába talpát meg feltartja a király szeme elé.

Hanem ahogy meglátott abban mindent a király, mint egy királyi földig tükörben, az is valami. Nézte, nézte a király, s mondja a feleségének:

— Na, hallád-é, én sokat jártam, sokat láttam, de még ilyet nem pacáltam napom világában — s nagy hümmelve pödörgette a bajuszát. S akkor abból a helyből hazafordultak, de elátkozott ruca Becsárost visszatartotta, s azt mondotta neki:

— Na, Becsáros, engem az én rossz mostohám átkozott rucává a tizenegy testvéremmel addig, míg egy ügyibevaló legény az állhatatosságával felment az átok alól. Benned bízam, csalatkoztam, azt értem el csupán, hogy most már a testvéreim is kiátkoztak maguk közül. Hanem tégedet is erős átok alá vettek, hogy hét álló esztendeig nyugtod s megállásod ne legyen ezen a világon. S a hét esztendő lejártával, egy tavi malomnál szűnik meg az átkod.

S avval egy áldott szempercre úgy eltűnt a szépséges leány, mintha csak a föld nyelte volna el.

Haj, édes Jézusom, hallák-e, milyen mélységes búbánattal maradott ott Becsáros. Kiabálta, hívta vissza, bár egy szóra csupán, de nem volt kit, csak

az erdő visszhangja felelt rá.

Megindult hát abból a helyből egy felé, maga se tudva, hogy merre felé. Ment, mendegélt megszakadás nélkül. Űzte, húzta, taszigálta az átoksúly szünös-szüntelen, hét álló esztendőn keresztül. Amikor a hét esztendő lejárt, zúgást hall egyfelé. Odapillant, s hát meglát egy tavimalmot. De már erre ő is másként érezte magát. Mintha csak egy álom lett volna a hét esztendő, felszabadult az átoksúly alól, s fél teherrel érezte magát.

Nagy szaporán a malomba nyit. Néz szereden-széjjel. Meglát a bélkeréknél ülni egy pecemnyi embert. Kérdezi is helyből, hogy ki a molnárja annak a malomnak, s kié a malom? Mondja a punktum ember:

— A malom az átkozott rucáé, a molnárja én volnék neki.

Megdobban Becsáros, s azt kérdi hogy:

— Hol lehetne találkozni átkozott rucával?

— Haj! — mondja a molnár. — Nagy sor azzal találkozni, mert az olyan meredek hegyre van átkozva, kinek az oldala falegyenes kristályüvegből áll.

— Hát a lisztet hogy hordják hozzá fel? — kérdezte Becsáros.

Azt mondja a molnár:

— Két tannába teszem, s két nagy saskeselyű úgy repíti fel az ájeren keresztül.

— Na! Hallád-e ember — mondja Becsáros —, ha te engem béfenekelsz egy tannába, s feljuthatok átkozott rucához, színarannyal fizetek érte.

A molnár is bezzeg, hogy se tette, se vette, hanem csak szaporán béfenekelte az egyik tannába. De már nem is volt istenes tett lelke a két tannát megfontolni, s Becsárost jól bepakolni, mert éppen érkeztek a keselyűk, hogy vigyék a lisztet. Vették is tannákat, s vitték nagy szaporán a magas ájeren keresztül.

Mondja egyszer az egyik, hogy:

— Hallod-e, te társam, én nem tudom, mi van ebben a tannában, úgy didereg, úgy lődörög, hogy egyet se vihetem tovább.

— Tegyük eherré, s nézzük meg, hogy mi az — mondja a társa.

Egy szempercre letették a magas ájerbe, s kutatni kezdték. Na, ha igen, meg is kapták a hitvány Becsárost, s ha meg, le is lökték, hogy szereden-széjjel huppant tanna, ember, minden.

Meglátja a molnár a földön széjjellapulva. Hát felszedte, bévitte a malomba, összerakta minden íze-csontját, valamivel megkenetet, s ahajt

életre költé.

— Haj, hogy elaluvám — mondja Becsáros, a szemét dörzsölve, mikor magához tért.

— El te úgy, hogy ítéletnapig is alhattál volna, ha fel nem támasztalak — mondja a molnár.

Akkor kezdett eszénkedni hitvány feje, hogy mi is történt vele.

— Itt más mód nincs — mondja a molnár — feljutni a hegyre, hanem lakik a hegy alatt egy patkoló kovács, annak van két lova, ha azt a két lovat meg tudod venni, patkoltasd meg visszájára, s azok ha felvisznek valahogy ezen a világon. Fenn a hegy tetején van egy tejtócsa, oda szokott járni elátkozott ruca minden délben feredni. Ott beszélhetsz vele kedvedre.

Becsáros se várta a kétszeri mondást, hanem abból a helyből a kovácshoz vederedett, a két lovát egy miccentés alatt megvevé. Visszájára megpatkoltatta, elmondva, hogy miért kell ez.

Hanem volt a kovácsnak egy kurta, vastag, vasfűtő leánya, s egy boszorkánylélek felesége. Hát ez az asszony szerette volna, ha az a szépszál gazdag legény az ő vasfűtő leányát veszi feleségül. Azért, amint megtudta, hogy hova s miért akar menni, ízibe kitódult a szolgájához, s mondja neki:

— Tudod-e, hogy holnap evvel a királyfival (tisztájába azt hitte, hogy Becsáros királyfi) az üveghegyre mentek? Nézd, itt ez az álomfűvő. Ha te holnap tizenegy órakor a királyfi megett megnyomítod ezt, úgy elalszik a szelétől, hogy csak vecsernye korán ébred fel, s nem találkozik a jegyesével. S ha te ezt mindennap megteszed, mikor a hegyre felmentek, jótétel helyébe jót várhatsz tőlem.

Másnapra virradva ki is mentek a hegyre, hanem azért mégsem találkozott átkozott rucával, mert amikor tizenegyre fordult az idő, a rosszmájú szolga megnyomintá az álomfűvőt, s úgy elaludott tőle a hitvány fiú, mintha csak a lelkét kivették volna. S alighogy ez megvolt, érkezett is átkozott ruca. Bezzeg helyből megismerte, hogy hiszen ez Becsáros, vajmi. S ha meg, mívelt is dolgot. Hozzája ment, ölbe vette, tincselgette, csókolgatta, kedveskedte, nagy sírással költögette, mind nem ért semmit. Nem volt annyi tepedelme, hogy felébressze. Csak annyi, hallák-e, hogy idő rátelve ott kellett haggya.

Becsáros is megébred úgy vecsernye korán, érzi, hogy ő vizes. Kérdi a szolgától:

— Mi dolog ez, hallád?

— Semmi egyéb — elkezd a szolga —, hanem csak a szeretőd könnye.

Csak annyi, hallák-e, hogy hazamentek abból a helyből. Hanem a hitvány fiú se nem evett, se nem aludott a nagy búbanatában, hogy nem találkozhatott

átkozott rucával. Másnap is kimentek, hanem akkor is úgy járt. Harmadnap is csak elaltatta a rosszmájú szolga. Hanem akkor hogy s hogy nem történek, átkozott ruca is észbekapott. Kihúzta a Becsáros kardját, s ráírta, hogy máskor jobban ügyeljen magára, mert ármány van a dologban. Most legjobb lesz, ha veszi a kardját, s akasztja a kisebb szegről a nagyobbra, s így tovább rendjében. A szolgának meg azt mondta:

— Mondd meg a gazdának, hogy mi ezen a tett helyen többet nem találkozhatunk, mert engemet már túl még nehezebb átokkal sújtanak.

Avval elment, nagy hangos sírással. Idő rátelve megébred Becsáros. Mondja a szolga, hogy mit mondott a szeretője, s hogy még a kardjára is felírta végig.

Jól van! Kardot ránt ízibe, hanem alighogy az írást elolvasta, Ő is tüstént észbekapott, s jött olyan szertelen méregbe, hogy ott helyben szolgát, lovat, mindent, mind miszlikba vagdalt. Le akkor a hegyről, el egyenesen a kovácshoz, s ott is kovácsot, kovácsnét, leányt, mind fontra vagdalt. Avval akkor a terhes nagy búbanatával nekiindult ország-világnak.

Amint megy egy rengeteg erdőn keresztül, nagy sivalkodást hall. Arra indul hogy megnézze, mi is lehet az? Hát lelkem teremtette, hallák-e, egy tűz mellett három ördögfióka viaskodik úgy, hogy még a tüzet is mind szétpallták nagy viaskodásukban. Közéjük toppant, hogy ugyan minek csinálnak olyan nagy zsinatot ilyen késő éjjel? Mutatják az ördögök, hogy mi maradt rájuk az apjuktól örökségül: olyan bocskor, kit ha akárki is felköt, olyan palást, kit ha akárki is felvesz, olyan ostor, kit ha akárki is megsuhintott, ott lesz vele ahová magát gondolja, hát most azt osztották maguk között, úgy ahogy lehetett.

Azt mondja akkor Becsáros:

— Na! Hát most éjjel van, aludni kell. Reggel én majd igazságot teszek, mert én királyfi vagyok, ismerem a törvényt.

Csak annyi, hogy az ördögfiókák belényugodtak.

Reggelre virradva azt mondja Becsáros:

— Látjátok tova azt a hegyet? Arra felmentek, s amelyik onnan hamarabb visszaér, azé lesz a három örökség.

Hát jól van. Az ördögfiókák neki is indultak a hegynek. Hanem Becsáros is hozzáfogott magára szedni a fiókák örökségét. Csakhogy nem azért ördög az ördög, hogy kifogni lehessen rajta. Észrevették, hogy mit akar, visszamentek, s úgy helybenhagyták ahajt, hogy istenesen. Na csak annyi! Volt, ahogy volt elkeseredve eddig a hitvány fiú, de elkeseredett úgy erre az újabb esetre, hogy kardot rántott maga ellen, hogy ő többet egyet se él ezen a világon, tudja meg az Isten, mikor ő olyan szerencsétlen.

Hanem mikor a kardjába ereszkednék, hallja:

Becsáros! Becsáros! tedd vissza a kardod.

Ördögnek adod a lelked, ha magad gyilkolod.

Hallja a szózatot, s úgy neszezi, mintha a hang ismerős volna, s mégsem tudja, kié. Csak annyi, hogy egy próbára most még hüvelybe dugja a kardját, s indult egy felé még egyszer egy szerencsére.

Addig ment, mendegélt, míg egy palotát pillant meg. Azt gondolja, már akárhogy s mint, de oda bényit, s ma tovább egy tapodtat se megy. Hát bé is nyit oda illedelmes jóestét köszöntve. Hanem ezenközben megpillant a fogason egy sapkát, ujjast, harisnyát, csizmát, s még a tarisnyát is. S ha meg, kapott is a fejéhez helyből, s abban a minutumban olyan erős eszméletlenségbe esék, hogy csak úgy végigzuhant, né. A góc farkánál fondogált egy asszony háttal feléje. Hanem a nagy zuhanásra ízibe felugrék, hogy nye te nye, miféle elátkozott lélek, s mit tempózik itt? S csak mikor megfordult, akkor látta, szen az csak egy elájult ember, semmi egyéb. Annyi, hogy az asszony is kapott helyből rajta, s ahajt egy szempercre felmosongatá.

— Hej — mondja Becsáros —, azok a holmik azon a fogason, még a tarisnya is az én gyermekkori holmiim voltak. — De még abba a nyomba el is beszéle mindent. S ha el, most már bezzeg az asszony ájult az ő nyakába, ölelgette, csókolgatta, hogy így lelkem, jó testvérem, hogy úgy kedves jó testvérem, éppen jó, hogy itt vagy, úgyis rég vár uram, az óriáskirály. Mert tudd meg, hogy én vagyok a te elragadott Amáli testvéred. Elég az, hogy volt örömük úristenes. S elbeszéltek volna Isten világ meddig, hogy ők milyen igazán testvérek, s milyen rég nem látott jó testvérek, ha üvöltés, koppanás nem hallszik az ajtó előtt, s rá nem toppan bé az óriáskirály.

Volt is öröm még nagyobb, hogy így sógor, hogy úgy sógor, de rég várlak már. Jól tudom az állapotod, hanem mán túl vége lesz a

szenvédésednek. Ahajt asztalba ülének, ittak-ettek, örvendeztek a találkozásnak.

Másnapra virradva azt mondja az óriás:

— Jere csak sógor, tegyünk egy követ a csűröm alá, mielőtt az utadra indítanálak.

Nézi a csűrt Becsáros, hanem az akkora nagy magazinum csűr, s akkora nagy határdombkora követ kellene alája tenni, hogy a már mégsem emberi erőhöz való. Azt mondja az óriás:

— Na, hallád-e sógor, akár a csűrt emelintsd meg, akár a követ billentsd alája.

— De hogy lehessen az — mondja Becsáros —, ek-kora csűrt s ekkora követ még marha erővel is billegetni?

— Ha nem bírod, hívd a nénéd segítségül.

Hívta is a, csakhogy ez azt mondta:

— Nem megyek én egyet se innen, hanem itt van ez a karikagyűrű, húzzad az ujjadra, s tüstént erősebb leszél tizenkét bivalnak az erejével; itt ez a fejes is, ha ezt is felhúzod, harminchat bivalnak az erejével rendelkezel.

Megy vissza Becsáros, fogja a csűrt, s hát ő csak úgy fél erővel billegeti most.

— Hagyjuk most ezt, sógor! Máshol lesz a te erődre szükséged — mondja az óriás. — Látod-é ott azt a vizet s a közepén azt a kunyhót? Oda van elzárva átkozott ruca, sárkánykígyók, békák közé, hogy cseppenként eresszék el a vérét. Mikor te bemész hozzá, nem ismer meg, de te fogd ízibe derékon, s arra vigyázz, hogy te kerítsd az ágyába s ne ő téged, mert ha te esel alól, mind a kettőtöknek tüstént végetek lesz.

Hát bé is megy Becsáros a kicsi házba. Derékon is ragadta átkozott rucát, de az is derékon úgy a fiút ijedtében, hogy a már csak megjárt, s csaptak olyan viaskodást, hogy amennyi sárkánykígyó s mi afféle mind széjjelszaladt. S csak alighogy sikerült átkozott rucát az ágyba tehetni.

Hanem amint ez megtörtént, oda is ájultak mind a ketten úgy, mint két halott.

Legelőbb Becsáros tért magához az ájulásból. Néz szereden-széjjel. Csakhogy nem akarja kiismerni magát, hogy ő volna-e csakugyanvalóst abban az ékes szobában, bársonyfolyós ágyban? Nézi átkozott rucát. Hát az sem az az elhervadt, félig agyonkinzott, félig élő, félig halott teremtés, aki

volt, mikor ijedtében élethalálharcot vívott az életéért. Hanem olyan gyönyörűséges, magához tért, szép fejéért, mint egy szépszál majoránna.

Na, csak annyi, hallák-e, hogy eközben átkozott ruca is megébredt. S nézi, nézi édes, boldog mosollyal a Becsáros bámulását, s azt mondja neki:

— Ne csodálkozz, én szerelmem, mert ha én megszenvedtem a te állhatatlanságodért, te is megszenvedtél. Mert ne felejtse, hogy senki a csillag alatt a sorsát ki nem kerülheti. Hanem most már vége az átoknak. Vegyed azt az aranyvesszőt a gerendáról, s csapdosd meg ennek a palotának a négy szegit, mert ez is a miénk. Az ájulásunk alatt hozták volt ide. S ebből mikor rendétibe megcsapdosad mind a négy szegit, aranyalma lesz, azt rakd a zsebedbe, hadd vigyük magunkkal.

Akkor osztán elmentek az Amáli testvérehez. Ott Becsáros kukba dobta az almát. Mikor leesett, újra a palota lett belőle. Beléköltöztek, s attól fogvást még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A szegény bujdosó legény

Egyszer volt egy szegény embernek egy fia. Azt mondja az anyjának :
— Tarisnyáljon fel, mert szegények vagyunk, s menyek bujdosni!

Feltarisnyál az anyja, s menyen hetedhétország ellen. Elér egy nagy rengeteg erdőt. Mikor ment egy hónapig egy nagy rengeteg erdőn, elfogyott az élése a tarisnyából. Már gondolja magában : „Én istenem, az élés is elfogyott, s még milyen nagy erdő van előttem!” Megbúsulja magát, s menyen, elől tűz hátul víz, s menyen.

Mikor két hónapja volt, érközik ki a nagy erdőből, eléri a nagy mezőt. Mikor a nagy mező közepébe ment volna, lát egy nagy királyi kastélyt. Megáll, s gondolkozik magába, hogy mit csináljon:

„Már elfogyott az élésem, mit csináljak? Ha bémenyek ide, hát itt nem tudom, ki lakik. Tolvajok lakhatnak ebben az elhagyatott kastélyban... úgy es megölnek ... ha bé nem menyek, éhen es meghalok ... Bémenyek, ha meghalok es!” — s bémenyen az elhagyatott királyi kastélyba.

Érkezik az első szobába — este volt, mikor sötétedett bé —, talál jó tüzet, az asztal meg volt terítve, s azon étel s ital volt, s három szál gyertya égött. Leül

szegény bujdosó legény a tűzhelyre, gondolkozik magában, hogy vajon ki lakik ebben a kastélyban, hogy itt sönki sincsen. Várja, valahogy, hogyha vízért möntek volna a tolvajok, hát mindjárt jönének bé. De látja, hogy nem jó senki oda bé. Gondolja magában: „Mindjárt az asztal mellé ülök, jól eszem, s jóllakom. Ha megölnek es, haljak jóllakva meg ennyi éhezésem után.” S lát felállva az ablak talpán pipát meg dohányt. Gondolja magában, hogy pipál es egyet, s mikor pipált volna, beszökik egy fekete tyúk az ajtón :

— Adjon Isten jóestét, szívemnek szép szerelme! Ő es fogadja:

— Adjon Isten jóestét, jó fekete tyúk! Hát mi az újság?

— Isten hozott ide tégedet, te bujdosó legény! Mert én vagyok — azt mondja — egy királyi leány elátkozva. Valameddig érettem valaki három próbát meg nem tesz, addig örökké fekete tyúk leszek. Tégy meg te három próbát érettem, boldog léssz a világon, amíg élsz.

— Mi léssz az első próba, te fekete tyúk?

— Az első próba lesz ez, szívem: idejő három szép tündérleány, táncolnak, mulatnak szépen. Hínak téged es, nehogy elmenj vélek. Hogy nem szólasz egyet es nekik, hárman állanak a ház szegletébe, felvesznek téged, úgy ellabdáznak, hogy a csontod mind esszeszakad a testedbe, mint a pozdorja.

Elbúcsúzik a fekete tyúk, s kimenyen a házból. Megbúsúlja magát erősen a szegény legény :

— Ha a csontom esszeszakad, mint a pozdorja, honnan támadjak fel?

Bészökik a három tündérleány, jó estét köszönnek : — No te bujdosó legén, nézz meg milyen szépek vagyunk, s jere mulass velünk!

De a szegény bujdosó legény még feljűk sem mén. Felkapják, hányni kezdik egyik a másíknak, a másík a másíknak, amíg a csontja úgy esszeszakad, mint a pozdorja. Mihelyt megtilolják az asszonyok a kendent, a pozdorja ahogy esszeromlik, úgy esszeromlik a csontja.

Hajnalban felébred a szegény legény, gondolja magában : „Hogyha az ágyba valahogy felmászhatnék, jó volna, hogy itt ne hálnék meg!” Nyúl a kezével az ágy lábához, hogy fogja meg, elér egy cserepet, kibe kenő szerszámok voltak, megkeni magát abból a kenőből — hát semmije se fáj. Felfekszik az ágyba, s aluszik reggelig.

Bészökik jó reggel a fekete tyúk, jó reggelt köszön :

— Szívemnek szerelme, megtettél egy próbát, tedd meg a másodikat es!

— Mi lesz az, te fekete tyúk?

— A másodík próba : megégetnek kemöncébe, s a hammadat széellel elfúvassák.

Megbúsulja magát:

— Hogyha elfúvassák a hammamat a széellel, honnan támadjak fel?

Eljönnek a másodík este a három tündérleány, hívják a mulatságra. Addig kériik, hogy éppen bár egyet szóljon, hogy megszólamlík a kakas — s nem volt hatalmok, hogy megéguessék, hogy a hammát a széellel elfúvassák.

Bészökik a fekete tyúk a harmadík reggel, övig fel királyi kisasszony gúnyába :

— Adjon Isten jó reggelt, szívemnek szerelme. Megtetted a két poróbát érettem! Tedd meg a harmadikat es, mert osztán boldog léssz, amíg a világon élsz.

— Hát mi lesz a harmadík poróba?

Azt mondja a fekete tyúk:

— A harmadik poróba az lesz, hogy idejűnek, kínálnak borral. Ne vedd el! Hogy el nem veszed, belétesznek egy mozsárba, megtörnek, mint a borsot, s széllel elfúvatnak.

Megbúsul a legény nagyon, hogy mit tegyen, hogy meg ne történjék rajta. Gondolkozik. Elmenyen az erdőbe, viszen akkora fát, mint maga, leteszi az ágyba, s bétakarja a paplannal, békfekszik maga az ágy alá. Ott hallgat.

Béjő a három tündérleány, s mennek az ágyhoz :

— Kelj fel az ágyból, nézz meg, hogy milyen szépek vagyunk, hogy adjunk egy pohár bort!

De a fa nem szól semmit a paplan alatt.

Azt mondja egyik tündér a másiknak.

— Eridj, occa a mozsárt, törjük meg, mint a borsot, s fúvassuk el a széllel.

Azt tudták, hogy a legény van a paplan alatt, felveszik paplanostól, beléteszik egy nagy mozsárba, megtörik, s a széllel elfúvassák. Elmenyen avval a három tündérleány. Kibúvik a legény az ágy alól, felfekszik az ágyba, és elaluszik.

Hát mikor megvirrad, felébred. Hát beszélnek egy királyi leány, hogy annál szébbet sohase látott.

— Adjon Isten jó reggelt, szüvemnek szerelme! Én a tied, s te az enyim, amíg élünk. Te ingöm kivöttél az ördögök keziből, megszabadítottál a nagy átokból!

Már élnek ők kedvesön egy hétig. Azt mondja a leány :

— Én elmenyek, szüvemnek szerelme, a királyi atyámhoz, s megjelentem, hogy te kiszabadítottál az ördögök keziből. Várj vissza, mert én visszajövök bizonyosan. Ha megunsz várakozni sokáig, hagyok neked egy kardot, ez a kard arra való, hogy ezen az úton jere, s mutassad ezt a kardot a töngrökön, a hajósmesterek fizetés nélkül átalvisznek téged.

Elmönyn, s elbúcsúzik a királyleány. Ott ül harmadnapig a kastélyban a legény, megbúsulja magát, hogy : „Mennyi poróbákat megtevék, mégis egyedül maradék!” Megindul arra az útra, merre a királyleány megmutatta volt. Talál egy kútra, belé akar hajolni, hogy igyék, s a kardot belészalasztotta a kútba. „Istenem, kard nélkül maradék s feleség nélkül!”

Megindul egy nagy erdőn. Mikor a nagy erdőnek a közepén ment volna, eleibe áll egy medve, feltartsa az egyik lábát. De megijed a legény erősen,

el akarja kerülni, de nem tudja. Gondolja magában : „Szömbe mönyök avval a medvével, mi baja van, ha meghalok es!”

Hát van egy tövis a talpába törve. Meglássá, kihúzza a talpából, s megindul aharról. Hát a medve es menyen véle. Gondolja magában : „Mi lehet, hogy ez a medve el nem marad tőlem?”

Elérkeznek ketten egy nagy mezőre széjjibe estére. Tüzet kezd tönni a legény, hát a medve horja a fát keményen a tűzre. A legény megbátorodik, az Istennek hálát ad : „Hogy az Isten ezt a medvét segítségemre rendelte!”

Megéhezett volt erősen a szegény legény, hát a medve elszaladott egy esztenára, vitt három sajtot a legénynek. Hálát ad az Istennek a szegény legény, hogy milyen jó társat rendelt neki. S megindulnak onnan másnap reggel, elérköznek a fekete tögör martjára, s mondja a hajósmestörnek :

— Uram, vigyenek átal a tögörön!

Azt mondja a hajósmestör :

— Hol a kard, amelyet a királyleány adott volt?

— Elvesztettem.

— Ha elvesztetted, itt által senkit nem szabad vinni másképpen, hanem ha a két karját levágjuk.

Gondolkozik magában a szegény bujdosó legény, hogy hogy legyen, hogy ennyi bujdosása után mégés ki kell fogyni életéből!

— Nem bánom, hajósmestör úr, vigyen által a tögörön, s nem bánom ha levágják is a két kezemet, mert úgy es meg kell nekem halni egyszer.

Felültetik a hajóba, s felül a medve es. Mikor kiérkeznek a tögörpartra, megfogja két hajósmestör legény a két karját, menyen a hajósmestör egy nagy késsel, hogy vágja le a két karját. Meglássá az ő medvéje, hogy le akarják vágni az ő gazdájának a két kezit. Megharagszik a medve, szalad a hajósmestörnek, megöli mind a hármát, s beléhányja a tögörbe. Így szabadítsa meg a gazdájának az életit.

Megindulnak ők onnan, s mennek elébb, elérkeznek a veres tenger partjára. Kéri a hajósmestört, hogy vigyék által.

Kérdi a hajósmestör:

— Hol van a kard, amit a királyleány adott?

— Elvesztettem, uram!

— Ha elvesztetted, nem viszünk által különben a tögörön, hogyha a két szemedet megengeded, hogy kivegyük.

— Nem bánom, hajósmestör úr, vigyenek átal, aztán ha kiveszik is a két szememet.

Azt gondolja a legény magában: „Még a medvém megszabadít ott es.”

Felülnek a hajóba, felül a medve is. El talál szunyodni a medve es a hajóban, s megtaszítsa egy hajóslegény a medvét csúfságból, beléésik a medve a tögörbe. Elviszi a medvét a tögör lejazon. Meglátja a szegény gazdája, hogy kifogy a medvéjiből, sírni kezd keservesen, hogy nincs, aki megmentse többet a veszedelemtől.

Kiérköznek a tögörpartra, azt mondja a hajósmestör :

— Jere, hogy vegyem ki a két szemedet.

— Hajósmestör úr, engedjen egy fertály órát! Egy küs könyvecském van, s hadd imádkozzam belőle.

Megengedi a hajósmestör, de ő nem azért nézett a könyvbe, hogy imádkozzék, hanem ha a medvéje valahol kikapna a tögörből.

Bételik a fertályóra, látja, hogy nem kap a szegény medvéje ki a tögörből sehol, kér még egy fertályórát. Megengedi azt es a hajósmestör.

Meglássa a fertályóra alatt, hogy a medvéje messze-messze lenn a tögörparton, mászik ki a vízből. Megörvend nagyon a szegény legény.

Megfutamodik fel a tögörparton a medve. Mikor felérkezik, tartozatlan esszeszaggatja a hajósmestert, beléhányja a tögörbe.

Megindulnak nagy örömmel föl a tögör szigetjén, mennek egy hónapig. Sem falut, sem várost nem érnek, sem semmiféle emberi nemzetet. Elérnek ott egy kicsi remeteházat, abban a szigetben, látnak jó gyertyavilágot abba a küs remeteházba. Bémennek, s van egy öregember, akinek a haja s a szakálla a földet éri. Jó estét köszönnek, s adjon Isten jó estét édesapám.

Fogadja az öreg:

— Isten hozott, édes fiam! Hol jártok, hol még a madár sem jár a tü helyetökről itt? Tizenkétszáz esztendeje, hogy itt remete vagyok ebben a szigetben, s nem láttam még emberi nemzetet azótántól fogva. Immár az Isten hozott tütököt, mert örökké halogattam a halálomat, amíg valaki emberi nemzet idejő. Immár meghalok, s temesetek el. Amiért eltemettek, adok egy könyvet, olyant, hogy amikor valamit az Istentől kívánsz, nyisd meg azt a könyvet, s nézz belé : amit kívánsz, mindjárt megadja az Isten.

Odaadja a könyvet az öregember, töszi a tarisznyájába a legény, s lefekszik az öregember, s meghal. Vájnak egy kis gödröt a medvéjivel, és eltemetik az öreget.

Megindulnak ők fel ketten a tögör szigetjén a fekete város felé. Elérkeznek a fekete városba, ahová a királyleány való volt. Béáll egy snájdennájszterhez ketten a medvével inasnak.

A királyleány, mikor hazaérkezett, a királyatyjának megjelentette, hogy megszabadította az ördögök keziből egy szegény bujdosó legény. A király örömeben, hogy az ő egyetlenegy leánya megszabadult, s meglátta, hirdetett nagy vígasságot. Egy generális kérni kezdi a királyleányt a királytól feleségnek.

Azt feleli a király:

— Én nem bánom, generális, ha az én leányom es akarja.

Eléhíjják a királyleányt, jelentik neki is. Azt mondja a királyatyjának:

— Királyatyám, sohasem kell nekem más: aki ingem kiszabadított az ördögök keziből. Hanem készítsen egy hajót élelemmel, egy régiment katonával, hadd menjek én vissza, mert rég, hogy vár, s azt fogadtam, hogy mentől hamarább visszamenyek.

Elkészítik a hajót, teszi kommandánsnak azt a generálist a király, amelyik kérte a királyi leányt férjhez.

Megindulának tögörön. Harmadik napon azt mondja a generális a királyi leánynak :

— Te királyleány! Kértelek, s nem jöttél hezzám! Ha fel nem fogadod, hogy hezzám jössz, belévetlek a tögörbe, s mi hasznod van?

Megijed a királyleány:

— Nem bánom, generális, forduljunk vissza, vígy az én királyi atyám városába, hezzád menyek!

S megfordulának a hajókkal, visszamentek a királyi kastélyba. Azt mondja a generális, mikor hazaérkeztek, a királyi kisasszonynak:

— Esküdjünk meg!

— Soha meg nem esküszöm veled, amíg egy királyi köntöst nem csináltatsz nekem. De az olyan legyen, hogy méretlen, szabatlan úgy találjon reám, mintha testemből nőtt volna ki, szép se legyen olyan, mint az a világon. Ha ezt megcsinálod, megesküszöm veled, de ha nem, sohasem.

Megbúsul a generális, hogy azt ki csinálja meg. Megindul a májeszterekhez, hogy csináltassa meg. De a májeszterek azt felelik:

— Ekszellenciás generális, az Istennél más nem tudna olyan gunyát csinálni, aki méretlen, szabatlan úgy találjon, mintha a királyi kúsasszony testéből nőtt volna ki, mégis szép se legyen a világon olyan, mint az.

S menyen legkésőbb ahhoz a májeszterhez a generális, ahol a szegény bujdosó legény inasnak béállott volt a medvéjével, s az is azt feleli, amit a többi a generálisnak :

— Lehetetlen dolog az, ekszellenciája!

Azt felel az inas arra a májeszternek:

— Májeszter úr, fogadjuk fel a többi májeszternek bosszújára, hogy megcsináljuk.

Elmenyen a generális.

— Ne búsuljon, májeszter úr, megcsináljuk, ha meg lehet. Ha nem, azért sem akasztanak fel, hogy legalább legyen híre a városban, hogy kurázsink volt, hogy felfogadtuk a többi májeszterek előtt.

Este lesz. Hogy feküdjenek le, azt mondja a májeszter:

— Feküdj le, inas, aludjál, mert jó reggel fel kell kelni. Tudod, milyen munkát fogadtattál velem fel!

Azt mondja az inas felszóval:

— Feküdjék le, májeszter úr, nyugodjék békével, mert én es lefekszem, csak egy kicsit toldozok.

Addig hazudozza a májesztert, hogy elaluszik a májeszter. Mikor látta volna, hogy elaludt a májeszter, akkor kiveszi a kicsi könyvet a tarisznyából, akit a töngrő szigetjében ajándékozott volt az öreg remete, hogy őt eltemette. Kinyitotta, belenéz, gondolja: „Én Uram s én Istenem, hadd legyen meg ez a királyi köntös, kit a királyleány parancsolt. Méretlen, szabatlan, úgy találjon, hogy mintha a királyi kűsaszonyból nőtt volna ki!” Arra a gondolatra mindjárt megadta az Isten, készen fel volt akasztva a szegre.

Lefekszik az inas a párkány mellé a medvéjéhez, aluszik reggelig.

Reggel felébred a májeszter, azt kiáltja az ágyból:

— Kelj fel, inas, nézd meg milyen világosság van, úgy tetszik, mintha égne a város.

Azt mondja az inas :

— Májeszter úr, dörgölje ki az álomból a szemét, nem ég semmi. Keljen fel, s mosdjék meg, s vigye fel ezt a köntöst a királyi kisaszonynak, mert készön van.

— Jaj, lelkem szép inasom, mikor tudad megkészíteni!

Feleli az inas :

— Az éjszaka, májeszter úr, két szál gyertyát elégettem. Nem aludtam az éjszaka!

Felviszi a májeszter a köntöst nagy örömmel a palotára, jelenti a királyi kűsaszonynak, hogy készen van a köntös. Felveszi a királyi kűsaszony a köntöst magára, nézi magát, azt mondja a királyi kűsaszony:

— Igaz, ez olyan amilyent én kívántam. Azért adtam ezt a próbát a generális eleibe, hogy az Istenen kívül senki ezt nem tudja megcsinálni. De jó májeszter ez, aki ezt csinálta!

Odamenyen a generális :

— Jönn királyleány, esküdjünk meg immár! Megvan a köntös, amilyent maga kívánt.

— Te generális, még nem eskűszöm meg veled, amíg olyan templomot nem csinálsz az éjszaka a nagypiacra, hogy a széles ez világon annak párja ne legyen, annak a végibe kétágú tornyot, abba hat harangot. De ezeket megvizítálok: hogyha csak akkora hibát találok, mint egy tőnek a hegye, akkor sem eskűszöm meg veled, te generális, s a hat harang hadd szóljon holnap jó hajnalban magától, hogy a város hadd csodálkozzék.

Megtudja a szegény bujdosó fiú, elhagyja a májesztert, elmenyen, s béáll egy kőműves pallérhoz inasnak. S megindul a generális nagy búsulva a pallermajeszterekhez, s jelenti, hogy mit parancsolt a királyi leány, hogy a nagypiacra olyan templomot építsenek az éjszaka, hogy a világon ennek párja ne legyen, a végibe kétágú tornyot s abba hat harangot, hogy hadd harangozzon magától ez a hat harang hajnalra, de abban akkora hiba se legyen, mint egy túhegy.

Felelik a májeszterek:

— Ekszellenciás generális, ki tudná megcsinálni az Istennél más?

Legkésőbbben érkezik ahhoz a májeszterhez a generális, akihez béállott volt a szegény bujdosó legény inasnak a medvéjivel. Az es azt feleli, mint a többi más májeszterek:

— Ekszellenciás generális, hogy lehetne megcsinálni, hogy készen lenne ez reggelre? Az Isten őszentfölségén kívül senki sem. Fundamentum sincs ásva, téglá, kő sincs egy se.

Azt feleli a góc alól az inas a májszternek :

— Májeszter úr fogadjuk fel a többi kevély palléroknak buszujára, hogy műnköt így es alábbvalónak tartanak.

Felfogadják az inas szavára, elmenyen a generális. Azt mondja a májeszter az inasnak:

— Nagy bút hoztál a fejemre, addig beszéltél.

— Ne búsuljon, májeszter úr, ha csináljuk, s ha nem, azért sem akasztanak fel, hanem feküdjék le, nyugodjék békével.

Lefeküsznek, a májeszter a maga ágyába, ő a góc alá a medvéjével. Mikor gondolta volna, hogy elaludt a májeszter, felkel a góc alól, kimenyen a nagypiacra, kiveszi a tarisznyájából a kűs könyvecskéjét, s kinyissa. Azt mondja:

— Én Uram s Istenem, hadd lögyön ide olyan templom, hogy a világon annak párja több ne lögyön. Abba annyi hiba se lögyön, mint egy tűnek a hegye. Az oltáron a selyemtakarón legyen az én nevem aranybetűvel felvarrva, s a kétágú toronyba a hat harang hadd szóljon hajnalra, hogy a város csodálkozzék rajta.

S mindjárt meglesz, s jó reggel menyen a generális:

— Jere, te királyleány, esküdjünk meg, mert megvan, amit te parancsoltál.

— Nem bánom, generális, menjünk el, hadd vizitáljam meg azt a templomot. Hogy ha csak akkora hibát találok benne, mint egy gombostő, akkor sem esküszöm meg veled.

S elmennek. Megvizitálja a királyleány, s nem kap semmi hibát. Mikor menyen későbbben az oltár elibe, azt mondja:

— Én Istenem, miféle májeszter tudta ezt csinálni, hogy én hibát ebbe nem kaptam!

Meglássa a nevét arany betűvel felvarrva az ő kedvesének, aki őtöt kiszabadította volt az ördögök keziből és az örökös átokból. Állott a királyatyja a templom ajtóban a hercegekkel, princekkel és a generálisokkal, azt kiáltja a királyleány:

— Májeszter, hol vagy, aki ezt a templomot csináltad?

Megijed a májeszter, szalad a királyleány elébe, térdre esik:

— Fölséges királykisasszony, bizony tudós nem vagyok ennek a templomnak a csinálásával, hanem odahaza van egy inasom, az csinálta az éjszaka.

Azt mondja a királyleány:

— Szaladj, hívd ide mindjárt.

Elszalad a májeszter, felhívja az inast. Mikor bémenyen az inas a templomba, királyleány meglássa, szalad, szökik a nyakába, s megcsókolja. Kiáltja a királyküsasszony :

— Fölséges királyatyám, evvel esküszöm meg ebben a templomban, ez volt az én megszabadítóm. Azt a generálist köttesse lófark után, hadd vesszen úgy el!

S így esküvének meg a templomban a királyküsasszony a szegény bujdosó legénnyel. Nagy lakodalmat hirdettek, ettek, ittak, táncoltak, vigadtak. A szegény kicsi medvét es eltartották. Még mai napig es élnek a Fekete-országban, ha meg nem hóttak. Holnap legyen a kigyelmed vendége, édes keresztapám!

A macskació

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy király. Ennek a királynak volt három fia. De a fiúk már mind házasodnivalók voltak.

Azt mondta az apjuk, hogy házasodjanak meg. Fellökött a levegőbe három pálcát, minden fiúnak részére egyet, és azt mondta, kinek merre esik a pálcája, arra kell menni nősülni.

A nagyobbik fiúnak a királykisasszonyok felé hullott a pálcája. A középső fiúnak a bárókisasszonyokhoz, szóval arra felé, amerre azok laktak. A legkisebbik fiúé egy nagy sűrű erdő felé hullott.

El is indultak a fiúk. De a kisebbik fiú nagyon búsult. Azon gondolkozott, hogy hogy tud ő menyasszonyt kapni az erdőben.

Ahogy ment, mendegélt az erdőben, talált egy kis macskaciót. A macskació folyton nyávogott utána.

Ekkor a királyfi visszament hozzá, de nagyon búsult. A másik két testvére már otthon volt. Azok örültek, mert szép menyasszonyt kaptak.

A macskació azt mondta a királyfinak:

— Édes kicsi mátkám, csak azt a szomorú arcodat ne látnám! Mondd, miért búsulsz?

Azt mondta a királyfi, hogy:

— Felséges királyapám azt parancsolta, hogy errefelé jöjje házasodni, és itt nem talállok.

De a macskació azt mondta:

— Ne búsulj, én megyék el tehozzád!

Na, akkor aztán ment haza a fiú, addig nem mehetett haza, míg nem mondta, hogy elveszi a cicát.

Az apjuk kérdezte mind sorra, hogy kinek mi a menyasszonya, milyen? A legnagyobbik mondta, hogy az övé bárókisasszony. A középső azt mondta, hogy az ő menyasszonya grófkisasszony. A legkisebbik nem mondta meg, azt mondta, majd meglátják!

Na ekkor a király azt parancsolta, hogy menjen minden vőlegény a menyasszonyához ismét, és hozzanak szép virágcsokrot.

A két nagyobbik fiú örömmel ment a menyasszonyához, de a kisebbik nagyon búsult.

Mikor odaérkezett az erdő szélére, a cicó várta, látta, hogy nagyon búsul. Megint mondta neki:

— Édes kicsi mátkám, csak azt a szomorú arcodat ne látnám! Mondd minek búsulsz?

— Hogyne búsulnék, mikor felséges királyapám azt parancsolta, hogy mindegyik vigyen a menyasszonyától csokrot, virágcsokrot. Hát én a macskacicótól hogy vigyek?

— Ne búsulj, csak feküdj le, és aludj — azt mondta a cicó.

Akkor megkapart egy nagy odvas fát, mert ott aludt, és sok kis macskacicó jött elő. De ezt a királyfi nem látta. Egyik cicó ezüstvirágot hozott, a másik aranyvirágot, a másik gyémántvirágot, s a menyasszony összeillesztette csokorba.

A másik két királyfi már otthon volt, a kicsi későre ért haza. A király azt mondta, hogy nagyon szép a csokor, mindegyiké, de a legkisebbé a legszebb.

Kérdezték, hogy mondd már, mi a menyasszonyod, de csak azt felelte, majd meglátják!

Telt-múlt az idő, egy hét múlva újra azt parancsolta a király, hogy menjen mindegyik a menyasszonyához, és hozzon egy kendőt.

És elmentek a fiúk, mindegyik örömmel ment el de a kisebbik csak nagyon búsult mindig.

Amikor odaért az erdő szélére, várta, a cicó, és azt mondta: — Édes kicsi mátkám — hát ezt mindig mondja —, csak azt a szomorú arcodat ne látnám! Mondd, miért búsulsz?

— Hogyne búsulnék, mikor most kendőt kell vigyek a menyasszonyomtól. Hát a cicó nem tud szőni!

— Ne búsulj, csak feküdj le, és aludj.

Megint megkaparta az odvas fát, előjöttek a kis cicók. Egyik aranyszálat, másik ezüstszálat, más gyémántszálat hozott. A menyasszony megszőtte.

Amikor hazaértek, a király megnézte a kendőt. A két nagyobbik fiúnak azt mondta, hogy hát szép a kendő, de a legkisebbiknek azt mondta, hogy ez nagyon szép!

— Mondd, mi a menyasszonyod?

De a királyfi búsult, nem mondta meg.

Megint telt az idő. A király azt mondta, hogy most már hozza el mindegyik a menyasszonyát. A két nagyobbik örvendve ment a menyasszonyáért, de a kisebbik most már igazán hogy nagyon búsult. Most már, gondolta, hogy vigye ő a macskacicot haza? Még eddig minden megvolt, ami szükséges volt, de most már muszáj bemutatni.

A macskacico ott várta az erdőszélen. Megint azt mondja neki:

— Édes kicsi mátkám, csak azt a szomorú arcodat ne látnám! Mondd, miért búsulsz?

— Hogyne búsulnék, mikor felséges királyapám azt parancsolta, mindegyik vigye a menyasszonyát! Én téged, cicót, hogy vigyelek?

— Ne búsulj, csak feküdj le, és aludj!

A királyfi gondolta, hogy most nem alszik el, de csak nem tudott magának parancsolni, csak elaludt.

Amikor felébredt, egy gyönyörű szép királyi palotában ébredt fel, és egy nagyon szép királykisasszony volt mellette. Azt se tudta, hogy mit csináljon? Meg volt ijedve. De a menyasszonya azt mondta neki, hogy ne búsuljon, mert ő az, akit a macskacico képében megkért. Ő el volt átkozva. Az apja király volt, és elátkozta. Azt mondta neki, hogy addig mindig macskacico legyen, ameddig valaki megkéri a macskacico képében.

— Most te megkértél, macskacico voltam, most te megkértél, és visszaváltoztam királykisasszonynak.

Voltak ott aztán inasok, segédek, ott a királyi palotában. Gyönyörű nagy hintó, lovak. És beleültek a hintóba, tizenkét ló húzta a hintót. Így mentek hazafelé.

Már odahaza állott a lakodalom a legjavában. Mikor észrevették a királynál az örök, hogy jön valaki, a királynak hírt adtak, hogy jön más országból a király vendégségbe.

És amikor odaérkeztek, akkor látta a király, hogy az ő fia. Akkor nagyon csodálkoztak, hogy soha nem mondta meg, hogy az ő menyasszonya kicsoda. De ez a menyasszony volt a legeslegszebb.

Megtartották a nagy lakodalmat. Incidátul-boncidáig ért a vége.

Itt a mese vége.

A béka-királykisasszony

Volt egy királynak három gyönyörű szép gyermeke. De olyan szépek voltak, hogy a földkerekségen szebbet nem lehetett náluk találni. Belejöttek az emberkorba. Gondolkozott az édesapjuk, az öreg király, hogy ugyan hol születhetett az a lány, aki érdemes arra, hogy az ő fiai elvegyék feleségül, összehívta a király a tanácsosait, gondolkozzanak azon, hogy hol találja meg a három fia azokat a lányokat, akik hozzávalók. Három hét leteltével jelentkezett a királynál egy idős tanácsos. Azt mondja a királynak:

— Királyatyám, én tisztában vagyok a dologgal. Egy reggel, amikor a nap az égre feljön, állítsa a három fiút az udvarra, a legidősebbet arccal keletnek, a középsőt arccal délnek, a legfiatalabbat arccal nyugatnak. És a három fiú eressze el a nyilát, és akkor menjenek, és induljanak el, keressék fel a nyilukat, mert ahová a nyíl leesett, ott van az a gyönyörű szép királylány, aki érdemes arra, hogy a királyfiú feleségül vegye.

Este kiadta a király a parancsot a három fiúnak:

— Fiaim, úgy készüljétek, hogy holnap nagy útra mentek. Fel fogjátok keresni a menyasszonyotokat. Arra akkor mindegyikötök el legyen készülve.

Másnap reggel már fél négykor a három királyfiú standba állt, és várták az édesatyjukat. Lementek az öreg király a három fiával az udvarra. Akkor azt mondta nekik:

— Fiaim, a nyilaitokat most eleresztitek, hogy ahová a nyilatok leesett, ott lesz az a királylány, aki érdemes arra, hogy ti elvegyétek feleségül. De most elmentek, és nyíl vagy menyasszony nélkül egyikötök se térjen vissza.

Felállította a három fiút, és kieresztették a nyilukat, megcsókolták az édesapjukat, és elindultak. Mentek, mendégéltek. A legidősebb a harmadik ország fővárosába, mikor beért, a királyi palota tetején találta meg a nyilát belefűrődva. Bement a királyi palotába, jelentkezett a királynál, és megmondotta a királynak, hogy a királyi palota tetején van a nyilam, tehát

abba a királypalotába kell hogy legyen a menyasszonyom is. Amikor bemutatta a király a lányát a királyfiúnak, nagyon megörültek egymásnak, és a királykisasszony belenyugodott, hozzákészültek a menyegzőhöz, és már másnap megkezdték a menyegzőt.

A középső fiú az ötödik ország fővárosába ért, és az ottani királyi palota tetején látta meg a nyilát. Bement a királyi palotába, és elmondotta a királynak, hogy miért jött. Lehordták a nyilát a királyi palota tetejéről, bemutatta a király a lányát. Egemásnak nagyon megörültek. Következő nap megkezdték a menyegzőt.

A két idősebb testvérnek sikerült megtalálni a menyasszonyt, de a legkisebbnek nem jutott ez osztályrészül. Ment, ment, mendegélt, hetedhét országon is keresztül, annyira ment, hogy már nem talált sem várost, sem falut. Bekerült egy őserdőbe, s ment az erdőn keresztül. Már sírt, hogy „Istenem, miért vagyok ilyen szerencsétlen, hát hol lehet az én nyilam? Hol lehet az én menyasszonyom?” Visszafordulni nem lehetett neki, mert nyíl nélkül nem volt szabad visszamenni. Ment, mendegélt, amikor egy bizonyos napon ráesteledett, elért egy kis tisztást.

A tisztás közepén jó kis forrásvíz volt. Gondolta magában a királyfiú, itt jó lesz megaludni. Leszállt a lováról, elengedte a lovát legelni, és ő hozzáfogott falatozni. Azután ivott a jó forrásvízből, és megitta a lovát is. Akkor a lovát odakötötte egy fához, és a fa mellett ő is lepihent, és aludt. Másnap reggel korán felébredt, fölnyergelte a lovát, és útnak indult tovább. Tizenegy óra tájban elérte a tenger szélét. Gondolkozott, hogy „Istenem, most már egyenest nem is mehetek, mi lesz velem, hová menjek?” Megfordította a lovát nyugatnak. Egy tízpercnyi menetelés után meglátott közvetlen közel a tenger szélében egy kis szigetet. Kezdte figyelni a kis szigetet, és látja, hogy a sziget oldalán bele van fúródva az ő nyila. „Istenem, hát ott nem is lakik senki, hát hogy lehet az én menyasszonyom? De most hogy hozzam ki a nyilamat? Nyíl nélkül hazamennem nem szabad.”

Amint ott töprenkedik magában a királyfiú, a víz széléből megszólal egy nagy csúnya varangyos béka, és azt mondja a királyfinak:

- Mi bajod, királyfiú?
- Az a bajom, kérlek, hogy ott van a nyilam, és nem tudom kihúzni.
- Hát kihúzom én onnan a te nyiladat, ha elveszel engemet feleségül.

Undorodott a királyfiú amikor látta a varangyos békát, de nem tehetett semmit, mert nyíl nélkül nem mehetett haza. Azt mondotta a varangyos békának:

— Elveszlek feleségül, csak hozd ki a nyilamat. Arra azt mondotta a varangyos béka:

— Vigyázz, meg ne bánd, amit mondtál.

— Nem fogom megbánni — felelte a királyfiú.

Akkor elment a varangyos béka és kihozta a királyfiú nyilát, és átadta a királyfiúnak. A királyfiú megfordította a lovát, a varangyos béka a lova farán termett, ment vissza hazafelé. Amikor elérte azt a kis tisztást, ahol előzőleg éjjel aludt, ott megpihent éjszakára megint. De a lováról nem vette le a nyeret. Falatozott, lefeküdt, és mindig a varangyos béka szemét vizsgálta. Mikor látta, hogy a varangyos béka a szemét lehunyta, elaludt, akkor ő felkelt, fölült a lovára, sarkantyúba kapta a lovát, és a nyíllal meglógott. Boldogan lovagolt hazafelé a királyfiú „Ej, de jó, hogy megszöktem a varangyos békától!” Hét mérföldet ment el, amikor egyszer kitekint. Látja, hogy a varangyos béka a lova farán ül. Azt mondotta a varangyos béka a királyfiúnak:

— Szóval megszöktél tőlem? Megállj, te azt még meg fogod bánni.

Nem szólt a királyfiú semmit, lehorgasztotta a fejét, és szomorúan bízta a lovát. Mentek, mentek, napról napra, ballagtak hazafelé. A királyfiú két bátyja a menyasszonyával együtt megérkeztek az édesatyjuk királyi palotájába. Ott újra nagy mulatságot rendeztek, és állt a két idősebb testvér menyegzője. De a király katonákat küldött a városon kívül, ha meglátják a legkisebb fiút, hogy hazafele jön, értesítsék, hogy kísérettel menjen ki a legkisebb fia fogadtatására. Amikor egyszer jelentette egy katona, hogy jön a király legkisebb fia, a király rögtön kísérettel ment a fia elébe, a városon kívül találkoztak össze. Amikor odaért a király, azt mondja a fiának:

— Fiam, hol a menyasszonyod?

Azt mondja a legkisebbik királyfiú:

— Itt van, apám, a lova farán.

Amikor a király meglátta a varangyos békát, nagyon megharagudott, és azt mondta a fiának:

— Fordulj vissza, és menj a szemem elől, ha így megcsúfítottad a királyi családot. Te varangyos békát vettél el feleségül!

A király elzavarta a fiát, és azt mondotta néki, hogy az ő országa területén se szabad néki megmaradni. Ment a királyfiú vissza, ugyanazon az úton, amelyiken jött. Néha-néha szólt a varangyos békához.

— Istenem, ha már téged adott mellém, hát szórakozzunk egy kicsit.

Teltek, múltak a napok. Egy időre megint érkezett a királyfiú arra a helyre, a tisztás helyre, ahol megszökött a varangyos békától. Este ott lepihentek. Kicsit hűvös volt az idő, és a köpenye szélével betakarta a királyfiú a varangyos békát. Megsajnálta, és elaludtak. Mikor eljött a reggel, már lehetett úgy tíz óra, amikor a királyfiú felébredt. Egy olyan gyönyörű szobában ébredt fel a királyfiú, amilyen szépet ő még nem is látott. Gyönyörű ágyban, amikor felült, szétnézett a szobában:

— Istenem, álmodok én most, vagy ébren vagyok? Amint így tűnődött magában, kinyílt a szoba ajtaja, és bejött rajta egy gyönyörű szép királykisasszony, a kezében egy tálcával. A tálcán egy friss sütemény, és egy pohár konyak volt, és odament a királyfiú elébe:

— Itt van, édes szívem szép szerelme, úgysis tudom, hogy éhes vagy. Egyelőre idd meg ezt a pohár konyakot, és edd meg azután ezt a süteményt.

Megitta a királyfiú a konyakot, és aztán megette a süteményt, de nem tudta, hogy hol van, nem mert szólani. A királykisasszony azt mondta a királyfiúnak:

— Ott van a fürdőszoba, eredj be, fürödj meg, ott van a szekrény, válassz magadnak olyan ruhát, amilyent akarsz, és öltözködj fel.

A királyfiú megfürdött, és felöltözködött. Ez alatt az idő alatt a királykisasszony megterített, és a reggelit bekészítette, leültek az asztalhoz, és megreggeliztek. Reggeli után azt mondja a királykisasszony a királyfiúnak:

— Na, édes szívem, én vagyok a te menyasszonyod, én voltam a varangyos béka, én hoztam ki neked a nyiladat. És tudd meg, édesem, hogy én Fekete-országnak a fejedelmnöje vagyok. Engem elátkoztak varangyos béka képére, és az átkot úgy tették meg, hogy én a varangyos béka képétől meg ne szabaduljak addig, míg engem egy élő ember mint varangyos békát el nem vesz feleségül. Te elvettél és megszabadítottál. Addig az ideig, míg én a varangyos béka képétől meg nem szabadultam, Fekete-ország feketében volt, a nap nem sütött ki rá, s most már Fekete-ország is megszabadult a sötétségtől. Most már itt van, édes szívem, itt a gyűrűm, és add ide te a tiédet.

Gyűrűt cseréltek, és akkor elmentek. A szabad ég alatt letérdeltek, és örök hűséget esküdtek egymásnak. Pompás életet éltek, nem volt hiány semmiben. A napok gyorsan teltek. Három hónap letelte után pontosan reggel, mikor felébredt a királyfiú, össze volt göngyölgetve a köpenyébe, ahogy három hónap előtt lefeküdt a varangyos békával. A lova oda volt kötve a fához, nem volt se kastély, se menyasszony, se varangyos béka. Amiért ő megszökött a varangyos békától, most megszökött őtőle a menyasszony. De Istenem, a varangyos békának könnyű volt őt megtalálni, de ő most hová menjen? Fekete-országnak még soha a hírét se hallotta. Fölkelt a királyfiú, fölnyergelte a lovát, fölült rá, és kiment a tenger szélére. Ott nyugatnak indult, és ment, mendegélt. Harmadik nap a tenger szélénél megpillantott egy malmot. Amikor odaért, leszáll a lováról, és bement a malomba.

— Adjon Isten jó estét, molnár bátyám.

— Adjon Isten magának is, királyfiú — feleli a molnár —, ugyan mi járatban van erre királyfiú, hiszen erre még a madár se járt?

— Számúzótt az apám — feleli a királyfiú —, nincs se hazám, se országom, megyek világgá, amerre látok. Na, de mondja kedves molnár bátyám, nem volna szüksége magának egy ilyen fiatalemberre, mint én vagyok?

— Dehogynem volna énnekem, királyfiú, mert én egész nap örölk.

— Hát akkor itt maradok magánál.

— Hát akkor tessék befáradni a szobába.

Bekövetkezett a vacsoraidő, leültek az asztalhoz, megvacsoráztak. A királyfiúnak finom ágyat csinált a molnárné. Reggel kipihente magát, és reggel a molnár adott neki az ő ruhájából lisztes ruhát, és nekifogtak dolgozni. Reggeltől estig öröltek, éjjel rendesen pihentek. Letöltött a királyfiú a molnár házában három hónapot. Három hónapnak még egy nap híja volt, amikor azt mondja a királyfiú a molnárnak:

— Mondja csak, molnár tatám, egész nap örlünk, reggelre liszt nincs, búza van helyébe, hát ki viszi el azt a lisztet, és ki hozza ide a búzát, amikor én nem látok senkit sem?

Azt mondja arra a molnár a királyfiúnak:

— Hej fiam, ezen a tengeren túl van Fekete-ország. Fekete-ország el volt átkozva, és valami királyfiú megváltotta Fekete-ország fejedelménőjét a varangyos béka képétől, és most Fekete-ország felszabadult. Én a

fejedelemnő udvarára őrlöm a lisztet, mert ott ilyen finom lisztet nem tudnak csinálni, mint én. Egy griffmadár viszi onnan ide a búzát, és vissza innen a lisztet.

Azt mondja arra a királyfiú:

— Mondja, molnár bátyám, nem tenne velem egy jót? Nézze, átadom magának ezt a zacskó aranyat, itt hagyom a királyi ruhámat, abba a lisztes ruhában, amiben vagyok, varrjon be engemet a zsákba, hogy a griffmadár körme meg ne sértse a testemet, és állítson a többi liszteszsákok közé, hogy vigyen át engem is a griffmadár.

Azt mondja az öreg molnár:

— Szívesen megteszem, fiam, ha az az óhajod, hogy Fekete-országot meg akarod látogatni.

Már mindjárt hozzá is fogott a munkához. A királyfiú kezébe egy kinyitott bicskával beleült, és a többi zsákot ráhúzta az öreg molnár, és bevarrta a zsákot. A többi liszteszsákok közé állította, és éjjel, amikor jött a griffmadár, az első fuvarral sikerült, átvitte a griffmadár a tengeren. Amikor letette a királyi udvar raktáránál a griffmadár a liszteszsákokat, a királyfiú a bicskájával kiharította a zsákot, és kibújt a zsákból. Félrehúzódott a királyfiú egy sarokba, és megvárta, míg reggel lett. Reggel, amikor ment a palota udvarán, szembe találkozott a pékmesterrel.

— Jó reggelt kívánok — mondta a királyfiú a pékmesternek.

— Jó reggelt — azt mondja a pékmester —, na mi az, maga talán a péksegéd?

Észhez kapott a királyfiú, azt mondta, hogy:

— Igen, nem volna a pékmester úrnak egy segédre szüksége?

— De igen, van, tegnap ment el egy segédem.

— Hát én beállok, ha megfogad.

— Na, jöjjön a pékségbe.

Elvezette a pékmester a királyfiút a pékségbe, és hozzáfogott a királyfiú a munkához. Egypár nap múlva már úgy dolgozott, mintha már legalábbis egy tízéves segéd lenne. Nagyon megkedvelte a pékmester a királyfiút. No de a királyfiú azért tette azt, hogy szemmel tarthassa a királykisasszonyt, hogy milyen életet él a királyi palotában.

A királyfiú mint péksegéd már hat hónapot töltött a királyi palotában, tehát itt hat hónapot, a tisztáson három hónapot, három hónapot a molnárnál, ez telibe egy év. A királykisasszony az évfordulója napján, hogy

megszabadult a varangyosbéka képétől, behívatta a pékmestert, hogy süssön neki egy gyönyörű szép rózsapirosra sült cipót a reggeli kávéjához. Lement a pékmester, és a királyfiút bízta meg annak a cipónak a megsütésével.

— Csináld meg, más munkád nem lesz semmi, de ez kifogástalan legyen.

A királyfiú megcsinálta a tésztát, a tészta közepébe beletette a gyűrűt, amelyet kapott a királykisasszonytól. Megsütötte a cipót, és másnap reggel átadta a pékmesternek. A pékmester pedig felvitte a királykisasszonynak, a királykisasszony asztalára tette. Nagyon örült, hogy nagyon szép. Boldog volt a pékmester is, hogy sikerült szép cipót vinni a királykisasszony elébe. Amikor a pékmester kiment a királykisasszony szobájából, azt mondta a szobalánynak:

— Vágd kettőbe azt a cipót, hogy hűljön egy kicsit.

Amikor kettévágta a szobalány a cipót, a cipó közepéből kigördült egy karika aranygyűrű. Elsikította magát a szobalány: — Jaj nekem, mi ez?

Felkapja a királykisasszony a gyűrűt, és megnézi, és látja, hogy ez az ő saját gyűrűje. Azt mondja a szobalánynak:

— Eredj, hívd vissza a pékmestert.

Akkor bement a pékmester a királykisasszony szobájába. Azt mondja neki a királykisasszony:

— Ki sütötte ezt a cipót, mondja meg nekem, hogy ki sütötte, mert ha igazat nem fog beszélni, egy félóra múlva felakasztatom.

A pékmester nagyon megijedt, és dadogva mondta:

— A péksegédem sütötte.

Azt mondja rá a királykisasszony:

— Mióta van az a segéd a pékségben?

— Pont máma hat hónapja — mondja a pékmester.

— Menjen le, és hívja fel azt a péksegédet.

Lemegy a pékmester a pékségbe, de mikor megy be, már a péksegéd egy nagy teknő kenyértésztát dagasztott. Odamegy hozzá a pékmester, és azt mondja neki:

— Menjen rögtön, mosakodjon meg, és jöjjön fel a királykisasszony elé.

A péksegéd nem ment mosakodni, azt mondta:

— Na gyerünk.

Amint a két kezét kihúzta a kovászból, úgy indult a királykisasszony elé. Kegyetlenül szidta a pékmester, amiért nem mosakodott meg, de a királyfiú avval nem törődött, amint mentek, a kovász úgy csöpögött a királyfiú kezéről. És amikor beértek a királykisasszony szobájába a pékmester úrnak tátva maradt a szája meg a szeme is, amikor meglátta, hogy az a kovászos péklegény avval a kovászos kezével abba a gyönyörű ruhába felöltözött királykisasszonyt átkarolja, és csókolja. Itt oszt meglett a nagy öröm, hogy ismét együtt találkozhattak. A pékmestert kiküldték, a királyfiú megfordult, felöltözött, és akkor megtartották az igazi menyegzőt. Megesküdtek, és egy gyönyörű életet éltek, és még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Leányszín Bálint és Gyöngyszín Ilona

Volt egyszer a világon egy király, akinek két gyermeke volt, egyik fiú, a másik pedig leány. A leány olyan szép volt, hogy széles e világon társa nem volt; a fiút nevezték Leányszín Bálintnak, a leányt pedig Gyöngyszín Ilonának; és azt a bátyja oly annyira szerette, és nagy szeretetből kívánta, hogy mindenkoron előtte és vele legyen; de minthogy éppenségesen nem lehetett, hogy mindig szem előtt legyen, egész országába kurrenseket eresztgetett, hogy ahol csak egy képíró találtatik, odajöjjenek valamennyien az ő tulajdon házába. Akkor egész országában, akik csak képírók voltak, valamennyien megjelentek; és a hűgát eleikbe mutatta, hogy ha úgy le tudnák őt venni, amilyen valóban volt, ő felette igen nagy ajándékot adna nekik. De a képírók közel sem jártak hozzá, nemhogy le tudták volna valósággal rajzolni. Amidőn már látta a királyfi, hogy azok semmire sem mehetnek vele, azt mondja nekik:

- Tudnátok-e még képírót országomban, aki meg nem jelent volna?
- Felsőges királyfi, már senkit egyebet nem tudunk, egy öreg maradt el tőlünk az úton, aki nem győzött velünk jönni.
- Akkor mondja a királyfi nekik, hogy várakozzanak addig, míg ideérkezik. Akkor oda érkezett az elmaradt öreg képíró, és megmutatták neki a királyfinak hűgát, de még jól rá sem vetette szemét az eljött öreg, hogy azonnal kicsukta magát egy különös szobába, és huszonnégy óra alatt úgy lerajzolta, hogy még hétszerte szebb volt, mint a leány valójában. Itt a királyfi a lerajzolt képnek igen felette megörült, s a képíróknak jó és bő ajándékot osztogatott, és azután széllel bocsátotta ismét az országba.
- Itt a királyfi úgyannyira örült a képnek, még jobban, mintha hűgát láthatta volna, és azt mindig szeme előtt tartotta, és forgatta. Egyszer kimegy a Verestenger partjára sétálni, ő pedig a képet mindig nézegette; egyszer neki jött egy nagy forgósél, a képet kikapta kezéből, és bevitte a tenger közepére. Itten a királyfi ezen szerencsétlenségen igen nagyon megszomorodott, hogy mely nagy nehezen tett reá szert, és mégis ily véletlen nem reménylett szerencsétlenségből elvételét tőle. Azután hazamegy a királyfi bűjában.
- Az anglus királynak pedig volt itten hat halásza, és mindig hajtotta őket

a tengerbe halászni, mondván, hogy addig haza ne jöjjenek, míg az ő kedvére való halat nem fognak, különben mindnyájukat felakasztatja. Itten a halászok, amidőn a tenger közepére érnek, meglátják a képet, hogy a víz tetején lebegett. A halászgazda tehát azonnal felvette a vízből, és mindjárt mondja a többieknek, hogy

— Vigyük mi meg ezen képet a királynak, hogy talán még nagyobb örömet okozunk neki, mintha halat fognánk.

— Ezek után visszafordultak.

— A király meglátván, hogy az ő halászhai oly hamar visszajönnek, nagyon csodálkozott, hogy mi dolog legyen az, holott másszor öt-hat napig is odakint halásztak, és mégis alig kaphattak kedve szerint való halat. A halászok pedig kiszálltak a csónakból, és felvitték a képet a királynak elébe. Itt a király annak igen nagyon megörült, s azt mondja a halászhoknak, hogy többet ne menjenek ki soha halászni:

— Amint van, mindenkiben szabadosok lesztek, mint magam.

— Oly kegyelmet kaptak a halászok. Akkor a király a városban volt tizenkét tanácsos urával, és mindjárt behívatta őket udvarába, és a képet eléjük adja:

— Halljátok-e? Ha ti ezt huszonnégy óra alatt ki nem tanácsoljátok, hogy hol lehet azon leány, aki itt le van írva, és nekem meg nem mondjátok, hát én valamennyiteket erős büntetés alá vettetek.

— Akkor a tizenkét tanácsos úr annyira tanácskozott, majdhogy meg nem bolondulnak valamennyien, mivel a legöregebb úgyis olyan féleszű volt, mondja a többieknek:

— Halljátok-e, hogy tudnánk mi azt, amit sohasem láttunk vagy hallottunk, a királynak megmondani? Hanem gyerünk fel a királyhoz, és mondjuk meg neki, hogy mint lehetne ezt nekünk megmondani, amidőn soha semmit felőle nem hallottunk? Hanem ne úgy cselekedjék azzal felséged, hanem ereszgessünk széjjel kurrenseket az országokba, ahol csak van egy herceg vagy gróf, a báróknak fiai, és ahol csak királyságok vannak, hogy jöjjenek ide az anglus udvarba.

— A király csakugyan szavukat fogadta a tanácsosoknak, és a megjelent királyfiak és más úrfiak eljövetele után nagy pompát tartott, kik közt volt Leányszín Bálint is. Az anglus királynak tehát, amidőn legjobban áll az ebéd, mondják tanácsosai:

— Tegye ki az asztal közepére azon képet, akkor majd meglátja a felséges

király, ki tud a leány felől valamit, vagy ismeri, mert úgy megesik rajta a szíve, hogy a szeméből kiesik a könny, és le kell neki azt törölni. Abból tehát megismerheti felséged, aki afelől valamit tud. Akkor csak menjen, és szóljon neki egyet, hogy várakozzék mindaddig, míg valamennyien széjjel nem mentek, és vége nem lesz a mulatságnak, hogy némely beszédét vele közölhesse.

— Ezek után a király, amidőn már legjobban állt a déli ebéd, kitette a képet, s ezen meglátására csakugyan úgy megesik rajta a szíve, hogy a szeméből kiesik a könny, ki kellett a szemeit törölni. A király mindjárt gondolta magában, hogy Leányszín Bálint királyfinak kell felőle valamit tudni, és odament a hátához, és mondja neki:

— Várakozzál utoljáig, míg vége lesz a mulatságnak. Kevés beszédem lesz veled.

— Amikor már vége lett a mulatságnak, valamennyien széjjelmentek a királyfiak, csak éppen a Leányszín Bálint királyfi maradt az anglus király udvaránál. Akkor mondja neki a király:

— Valld meg igaz lelkedre, hogy tudsz valamit a kép felől. Ne félj, nem lesz semmi bajod. Láttam, hogy senkinek egyébnek meg nem esett rajta a szíve, csak teneked.

— Ezekre mondja Leányszín Bálint királyfi az anglus királynak: — Hogyne tudnék én felőle, felséges király, midőn ezen képnek formája az én testvérem?

— No tehát, hogyha teneked testvéred, húgod, nekem feleségem lesz.

— Akkor azonnal levelet küldött előre, hogy úgy készítse magát el Gyöngyszín Ilona, hogy az anglus király megy bátyjával érte, hogy feleségül elvegye.

— Volt pedig odahaza egy mennydörgős vén gazdasszony, akinek volt egy eladó leánya; Ennek a fogai akkorák voltak, hogy három rőf fátyolt vett, és azzal takargatta fogait. Így a vénasszony mindjárt lement a pincébe, és a hordókat valamennyit méreggel teleeresztgette, és úgy lecsalta Gyöngyszín Ilonát a pincébe, hogy majd ott veszti, és a maga leányát adja az anglus királynak. De Gyöngyszín Ilona észrevette, és egy cseppet sem ivott a kínált borokból. A vénasszony látta már, hogy itt el nem veszejtheti, s hogy egyszer majd haza is érkeznek, akkor zsebéből kikapta a nagy konyhakést, és Gyöngyszín Ilonát keresztül döfte, és a

hordók közé vetette, hogy meghalt. Azután felment a szobájába, és a nagyfogú leányát Gyöngyszín Ilona ágyára fektette.

— Amidőn az anglus király Leányszín Bálint királyfival hazaértek, bementnek a szobába. Midőn meglátta az anglus király a leányt:

— Hohó, Leányszín Bálint:— mondta —, ha én ezt tudtam volna, hogy ilyen a te húgod, nemhogy érte jöttem volna, de még csak meg sem mozdultam volna.

— Akkor mondja a vénasszony:

— Ó, felséges király, nem ilyen volt ám, amidőn a bátyja elment — hanem ha szép volt a kép, amelyen le volt rajzolva, maga még hétszerte szebb volt. De minthogy sokat sírt-rítt bátyja után, nagyon elmásult a színe.

— Akkor mondja a király:

— Hogyha úgy van, mégis elviszem, hogy hiába ne jöttem. De három esztendeig nem leszek vele.

— Itt a vénasszony megtanította leányát, hogy ha hozzája áll az anglus király, kérje őt, ezen öreg gazdasszonyunkat hadd vigyük magunkkal el, mivel itten is már régi szolgám volt, s hogy ott is jó lesz valami szakácsasszonynak. De a király nem akarta elvinni a maga udvarába, mivel ott nem szükséges, minthogy ott minden szolgálatban van egy ember. Mégis aztán a leálynak szavát nem akarta megvetni a király, hogyha tehát úgy van, mégis eljöhet velünk.

— Itt mindjárt befogtak hat bokkrétás lovat a hintóba, s amidőn már be volt fogva, beültek ők hárman a hintóba, a vénasszonynak pedig hátul volt a helye a zsákon. A király és királyfi semmit sem tudtak afelől, hogy a vénasszony úgy elvesztette Gyöngyszín Ilonát, és miben mesterkedik. Mert a vénasszony leszaladt a pincébe, és Gyöngyszín Ilonát bedugta egy zsákba, és felvetette a bakra, felült a tetejébe, és úgy indultak útnak Anglusországba. Amidőn már a Veres-tenger közepe felé értek volna, itt a vénasszony felvette a zsákot, és belehajtotta a tengerbe, hogy szinte zuhant. Akkor kitekint az anglus király a hintóból:

— Hallod-e, te vén kutya, mit vetettél most a vízbe?

— Azt feleli a vénasszony:

— Mit vetettem, felséges király, egy zsák korpát hoztam, de a lovakra nehezteltem, azért vetettem belé.

— Akkor mondja a király:

— Hallod-e, te vén kutya, minek hoztad te a korpát az én országomba,

midőn ott több liszt van, mint nálatok korpa?

- No, de már most hagyjuk a bévetett Gyöngyszín Ilonát a Veres-tengerben, és gyerünk velük haza. Amidőn már hazaértek, itthon áll a nagy multság és lakodalom, és ennek is már vége van, a vénasszony pedig szakács lett az anglus király udvaránál. Leányszín Bálint királyfi is csak ott lakott az anglus király udvaránál. Itt pedig az én vénasszonyom azt mondja alattomban leányának:
- Hallod-e te, édes leányom, hogy veszítsük mi el innét a királyfit? Ha ez itt marad velünk az udvarnál, utoljára még kivégez bennünket a világból.
- Itt a vénasszony mit cselekedett? Reggel felmegy a királyhoz, és mondja neki:
- Hallod-e, felséges király. Hogyha a Leányszín Bálint királyfit el nem vesztetted udvarodtól, hát fehérszeméyeid nem jól járnak miatta, mert így meg amúgy cselekszik velük.
- A sok hazugság által így elárulta az anglus királynál őt, ezen pedig az anglus király nagyon megharagudott, és mindjárt felhívatta a maga szobájába a királyfit:
- Hallod-e, nagy panasz jött reád. Ha te azt el nem hagyod, és még egy jön rád, majd meglátod, mit csinállok veled.
- Ezen a királyfi felette nagyon megszorodott, mert nem érezte magát semmiben bűnösnek, és mégis ilyen bajba esett véletlenül, s az nap nem tudta, hogy mit csináljon bűjában. Gondolkozott a királyfi, és mindig azon, micsoda erkölcstelenséget tehetett volna? Hanem ott a vénasszony nem hagyta abba, második reggel ismét felment a királyhoz:
- Felséges király, hogyha el nem vesztetted őt az udvartól, bizonyosan nem jól járnak fehércselédeid miatta, mert így meg amúgy cselekszik.
- Ezekre az anglus király még jobban megharagudott, hogy ismét olyféle panasz jött reá:
- Ha te mégsem hagyod el, és még egyszer panasz jön, mindjárt szobámba fogsz jönni, azonnal keresztűlszúrlak kardommal.
- Itt a királyfi még jobban megijedt, mert nem érezte magát semmiben bűnösnek, és hogy mely ártatlanul kell neki a világból kimúlni. Itt második nap is abban maradt a dolog, ő pedig búsul, és gondolkozik: mégis, micsoda hibát követhetett volna el? Hanem az ördögös vénasszony nem hagyta abba; harmadik reggel is felment a királyhoz:
- Felséges király, bizonyomra mondom, hogy ha mai napnál tovább itt

fogod őt hagyni, még a feleséged sem jár jól miatta, minthogy így meg így cselekszik.

- Még jobban megharagudott a király, és a királyfit ismét felhívhatja magához. Amidőn belépett a szobába, nekiugrik az anglus király, és önnön kardjával keresztültaszította, azzal a királyfi mindjárt meghalt. Azonban a király mégis nagyon megbánta tettét, hogy ilyen szép, ifjú királyfit kivégzett ezen a világból. Azonnal egy zsákba dugta őt, és maga szobájában felállította ajtaja mellé. Efféleképpen vesztette el a vén ördög mind a két ártatlan testvéreket a világból.
- No, már hagyjuk ezt itten, és forduljunk a Gyöngyszín Ilona után. Itt pedig ezen nevezett leányból a Veres-tengerben lett egy aranykígyó. Amikor a deákok tíz órakor kijöttek az iskolából, és kimentek játszani a Veres-tengernek partjára, itt tizenkét órakor, amidőn a nap legmelegebben sütött, az aranykígyó kiment a napra sütkérezni. A deákok ezt meglátták, és megfogták. Itt mindjárt azt mondják egyik a másiknak:
  - Vigyük mi ezt a királyhoz, majd sok pénzt ad nekünk érte.
  - Azzal viszik hazafelé. — Itt az aranykígyó megszólal a gyermekekhez:
    - Halljátok-e? Ha ti engemet a királyhoz visztek, akármennyi pénzt ajánl értem, ne vegyétek el, hanem azt mondjátok: felséges király, mi ezt az aranykígyót nem hoztuk pénzért, hanem kenyérért és sajtért.
    - Azzal a király mód nélkül megörült azon deákoktól hozott szép aranykígyónak, és kenyeret, sajtot adott nekik érte. Itt a király bevitte a maga szobájába a kígyót, és egy aranykalitkát csináltatott számára, és felakasztotta egy szögre a feje fölé. Igen nagyon örült rajta, hogy olyan szép jószág van a szobájában.
    - Azalatt a vénasszony kitanulta azt, hogy azon aranykígyó lett volna Gyöngyszín Ilonából. Itt elmegy a leányhoz, és megbeszéli vele a vénasszony:
      - Hallod-e, édes leányom, tedd magadat beteggé, és ha a király hozzád jönne, és kérdezi, micsoda bajod van? Mondd meg neki, hogy ha azon arany kígyót el nem veszejtí házától, hát te a szagától szörnyet halsz, és soha veled beszélni nem fog.
      - Ezen a király igen megszorodott, mely móddal veszejtse ő el ezen szép jószágát? Bújában nem tudta, mitévő legyen? Kapta végre az arany kígyót, és kétfelé vágta, és a házának két szegire a földbe beásta. Itt az

elásott aranykígyóból egy éjszaka akkora két aranyfa nőtt, hogy még hétszerte nagyobb öröme volt rajta, mint a kígyón. Itten a király azon két fának örömeire több királyt is odahívatott, és alatta igen nagy mulatságot tartatott. Azalatt pedig a vénasszony ismét kitanulta, hogy azon két aranyfa lett volna Gyöngyszín Ilonából.

- Hallod-e, édes lányom, mikor legmelegebben süt a nap déltájba, és legjobban áll a multság a fa alatt, hallgass csak reá: az a két fa megszólal, és vigyázz, mit fog mondani.
- No hát, az a fa, amely alatt a király állt, megszólalt, és mondja:
- Ó, felséges király, de szívesen tartom reád ezen szép hűvös árnyékot, amely ágam reád szolgál, olyan könnyen tartom, mintha csak nem is volna.
- A másik fa pedig megszólalt, amely alatt a vénasszonynak leánya volt:
- Én meg olyan nehezen tartom ezen nagyfogú bestiára, hogy amely ágam reá szolgál, majd csak le nem szakad.
- Ezt a leány mind jól hallotta. Elmegy az anyjához, és elmondja a fáknak szólásait. Az anyja azt mondja neki:
- Eredj az ágyba, és tedd magadat halálos beteggé. Amidőn vége lesz a multságnak, ha hozzád fog jönni a király, és kérdezni fogja, mi bajod van? mondd neki: ha azon két aranyfát ki nem vágatja onnan, annak a szagától meg kell halnod.
- Itten a király azon igen megszorodott, hogy ezen két aranyfát felesége kedvéért el kell veszíteni az udvarból, hanem mit volt mit tennie, kivágatta, és csináltatott magának és a nagyfogú leánynak aranynyoszolyát. A király ezen ismét megörült, mely szép aranynyoszolyái hogy szobájában vannak. De a vénasszony megint kitanulta, hogy azon fákból lett volna azon két aranynyoszolya, és még azt is, hogy kellene elveszteni. Mondja tehát a leányának:
- Ne aludj ma éjszakát, és csak hallgasd: megszólalnak azok a nyoszolyák, hát mit fognak mondani?
- Itten a királynak beviszik a fürdőt, amidőn már megfürösztötték, kezébe adtak egy pohár álomport, melyre úgy elaludt, hogy majd csak a lélek is alig maradt benne. Valami tizenkét óra felé megszólal a nyoszolya, amelyen a király feküdt, s azt mondja:
- Ó, felséges király, de szívesen és könnyen tartalak, mintha semmi se volna benne, vagy rajta sem volnál.

- A leányé pedig megszólal alatta:
- Én pedig ezt a nagyfogú bestiát oly nehezen tartom, majdhogy le nem szakadok alatta.
- A leány ezt mind jól hallotta, s azonnal elment az anyjához, és mind elbeszélte, és a vénasszony tanácsából legott elmegy a királyhoz, felkölti álmából:
- Hallod-e? Ha azon két aranyos nyoszolyát széjjel nem vágatod, és össze nem égeted, hát én a szagától meghalok.
- Ismét nagyon megszorodott azon a király, hogy kéréseit be kell teljesíteni; de mit volt mit tennie? összevágta, és tűzre rakatta, és hogy megégett volna már, bújában a pernyét egy szakajtóban összeszedte, és levitte a rózsás kertjébe, és a rózsái közé hintette. És egy éjszaka azon elhintett pernyéből olyan szép nagy aranyrózsa-bokor nőtt, hogy mikor kiment a király sétálni, igen nagyon megörült azon, és mindjárt a legszebb rózsát leszakasztotta, és szobájába a feje fölött levő képre felszúrta, és szobája ettől felette szép lett.
- A király ennek igen megörült, hogy oly szépen tündöklék minden azon rózsától. Amidőn a fürdőt szokás szerint este a királyhoz beviszik, és megfürösztötték őt, ismét egy pohár álombort adtak neki, amelytől úgy elaludt, hogy reggelig meg sem mozdult a nagy álom miatt. A kisgyermek, kit a király magánál örökbe tartott, lábához feküdt, és a rózsa valami tíz óra tájban leugrott a ház közepére a kép mellé, és egyet fordult, a ház földjén megfésülködött, megmosta magát, akkor oda állott a király fölé, és úgy sírt, rítt, hogy a szoba térdig volt aranygyönggyel tele.
- Ó, felséges király, de hiába hoztad el bátyámat, nemkülönben engemet, mégsem lehetek a tied! — ezt mondta. — Hogyha azonban röstelled álmodat értem, eljövök még egyszer, de azontúl, nem tudom jöhetek-e vagy soha.
- Azzal csak elfordult tőle, a szobát szépen
- kitisztította, és ismét felugrott a kép mellé, megint csak rózsa lett belőle.
- A kisgyermek mindezeket jól látta, és amit beszélt, azt is hallotta. A király reggel, midőn felkelt, nem tudott ugyan a dologból semmit sem, a gyermek pedig félt neki megmondani. Második este is következik az idő, megint csak beviszik a királynak mindennapi fürdőjét. Midőn már megfürösztötték, egy pohár álombort adtak a kezébe, amely minutában

megitta, azonnal elaludt tőle, és feltették ágyára, és ismét rácsukták ajtaját. De a kisgyermek ugyanazon este is ágyának lábaihoz feküdt. Valami tizenegy óra tájban a rózsza megint leugrik a kép mellől, a ház közepére, és egyet fordul, a ház közepén megfésülködik, és mosakodik, s olyanná változott, mint életében volt Gyöngyszín Ilona királyleány. Akkor megint odamegy a király fölé, úgy sírt, rítt, hogy a szoba térdig volt aranygyönggyel tele,

— Ó, felséges király! De hiába hoztad el bátyámat velem egyetemben országomból, elveszejtettek mind engemet és bátyámat, mégsem lehetek a tied — ezeket mondta. — Hogyha azonban röstelled álmodat értem, még egyszer elfogok jönni, de azontúl soha! — és azonnal elment tőle, és egyet fordult a ház közepén, és felugrott a kép mellé. Megint csak rózsza lett belőle.

— Ezeket pedig a gyermek mind jól látta, s hallgatta. A király pedig, midőn reggel felkelt, nem tudott semmit a dologról, a kisgyermek pedig félt neki afelől valamit mondani. A király itt mindjárt parancsolja kocsisainak, hogy egy paripát nyergeljenek meg, mert kimegy vadászni. Ki is ment, a kisgyermek pedig maga maradt a király szobájában. A vénasszony is bement a király szobájába, hol a kisgyermek volt, s rátámadt, hogy mit akar itten, amidőn semmi dolga nincsen? Itt a vénasszony elővette a gyermeket, s jól megverte. Azzal a gyermek megijedt, és elszaladt, és otthagyta az udvart.

— Amint a király hazajön, keresi a gyermeket, de sehol sem találja. Azonnal egybehívhatja cselédeit, és kérdezi, hol van, vagy hová lett, ki bántotta a gyermeket? Itt a vénasszonynak mit volt mit tennie, meg kellett neki mondani:

— Felséges király, ő lejött a szakácsasszonyok közé, és valamit eltört, azért ráijesztettem, és elszaladt.

— Arra azt mondja a király:

— No várj, te vén boszorkány, én azt jól tudom, a gyermek a szobából ki nem jött, hacsak te nem mentél oda, mert ő addig a szobát sohasem hagyta ott.

— Erre a király igen megharagudott, és felült a lovára, és az agarakat összehívatta, ismét visszament vadászni az erdőbe. Itt pedig az agarak elszaladtak előre, és a kisgyermeket megtalálták egy bokor alatt az erdő szélén. Az agarak megismerték őt, és mutatták örvendetességüket, a

bokrot körülfogták, és csak a farkukat csóváltgatták örömükben. Ezt midőn még messziről látná a király, gondolja magában:

- Micsoda állat lehet ott, hogy azok a kutyák olyan nagyon örülnek neki?
- Midőn már odaért, hát látja a kisgyermeket a bokor alatt ülni. Kérdi őt:
- Édes gyermekem, hogy merted otthagyni a házamat, és hogy jössz te ki?
- Felkelt a kiseded, és kijött hozzá, és csak lova mellett jött mindig hazáig. Amidőn már hazaértek volna, akkor mondja a kisgyermek:
- Felséges királyatyám. Én nagy újságot mondanék neked.
- Szólj, mi az? ne félj semmit.
- Ni, az a rózsza, amelyet a kertből felhoztál, és a kép felett van, első este tíz órakor leugrott a kép mellől — és elbeszélte neki, úgy amint valóban első este volt. — A második este ismét eljött, de tizenegy órakor — és azt is szinte úgy elbeszélte király atyjának, amint a dolog volt, — és azt is megmondotta, hogy még utoljára el fog jönni ma, de soha többé, ha ma beszélni nem fogsz. A gyermek továbbá azt mondja:
- Tudja-e felséges királyatyám, mit csináljunk estére? Amidőn be fogják hozni a fürdőt, úgy is én tartom a gyertyát felette, amidőn megfürösztik, kezébe adják azt az álombort, én akkor a gyertyát elejtem a fürdőbe, elalszik. Hanem aztán azon pohár álombort meg ne igya, hanem lassan öntse be a fürdőbe, és vesse le magát az ágyba, mintha elaludt volna tőle, és azzal el fognak menni. Azután így el nem fog aludni, mint most éjszaka, úgyis odafekszem én a lábához. Majd amidőn a rózsza lejön a kép mellől, megvakarom felséges királyatyámnak a talpát, de azért fel ne keljen addig, míg másodszor meg nem vakarom a talpát.
- Úgy kezdtek immár folyni a dolgok, mint a múlt éjszakán. De a király, bár nem aludt, fel nem kelt, csak amidőn a gyermek másodszor megvakarta a talpát. Akkor ugrik a leánynak a nyakába: te az enyém, én a tied. Volt pedig akkor ott a gerenda felett egy aranyszál vessző, és a kisgyermek azt mindjárt a királynak kezébe adja, hogy vágja vele a királyfit a zsákban mindaddig, míg csak belőle ki nem ugrik, amelyet meg is cselekedett, és szegény Leányszín Bálint egyszerre csak a szoba közepére ugrott ki.
- Jaj, felséges király, de elaludtam!
- El bizony, te jó lélek, örökre is mind a ketten, hogyha ezen gyermek nem lett volna.
- Akkor mindnyájuk elbeszélése után tudta csak a király, melyféle

csalárdsággal élt a vénasszony, csakhogy a maga leányát a királynak adhassa. Itten a gyermek mondja királyatyjának, hogy az a vénasszony leányostól együtt ördögséggel bír, amiért meg kell mind a kettőjüket égetni. És ezen gyermeknek javallására a király azonnal meg is köttette a vénasszonyt leányostól, és egy szekér nádat kivitetett a város alá, be is rakatta azzal a náddal, meg is égettette a két csalárdot, és azután újra nagy mulatságot tartatott. Akkor vette elő az anglus király a portrét, de a leány sokkal szebb volt, mint lerajzolva látszott, így éltek sok esztendőket örömmel és boldogságban. A király a deákokat is megkerestette, akik csakhamar meg is találtattak, és őket érdemes rangba tétette a neki hozott ajándékért, mely nélkül sohasem is juthatott volna ezen örömhöz. Így tehát azoknak hálálhatta, amint úgy is lett, és így van a mesének vége.

Árgyilus királyfi

Hol volt, hol nem volt, egyszer volt a világon egy irtózatoss kicsi kert. Abban a kicsi kertben volt egy rettenetes nagy kert. Abban a nagy kertben volt egy óriási nagy istálló, abban kilencezernyolcszáznyolcvanhat jászolkarika volt, amihez a meséket kötözték. Minden egyes karikához kilencezernyolcszáznyolcvanhat mese volt kötve. Hogy a sorsom arra hajtott engem, bekerültem abba az istállóba, megláttam azt a sok szép gyönyörű mesét kikötözve ottan, kiválasztottam belőle egyet, mégpedig ezt:

Volt egy öreg király. Annak volt három legény fia. Az egyiket hívták így, a másikat úgy, azt senki se tudta, hogy hítták, de a harmadik Árgyilus királyfi volt. Ő volt a legidősebb. Az édesapjuk már beteges volt. Akkor az Árgyilus fiú mondja a két testvérének:

— Testvéreim, itt az időnk, a legénységünket átéljük lassan, menjünk be a felséges király atyánkhoz, és jelentsük be, hogy megházasodunk, míg ő él.

Úgy is történt. Bemegy a három fiú az édesapjához, és szól az öreg király:

— Mit akartok, három szép gyermekem?

Feleli egy közülük:

— Felséges király atyánk, elértük az időt, szeretnénk megházasodni, a te életedben még.

— Támasszátok fel ezzel a vasvillával a szempillámat, hogy még egyszer együtt lássalak benneteket.

Meglátja az öreg király, hogy Árgyilus a legnagyobb, és azt mondja:

— Árgyilus fiam, te vagy a legnagyobb és a legidősebb, neked meg kell házasodnod. De olyan gyermeket kell elvenned, aki anyától nem született, és vízben nem mosakodott.

Feleli Árgyilus az édesapjának:

— Felséges király atyám, inkább adj egy golyót, szívesebben fogadom.

— Nem lehet fiam, neked annyit kell szenvedned az életben, mint amennyit én szenvedtem ezidáig. De azért útbaigazítást adok neked. Az, akit el fogol venni, Kukoricaszál városában lakik.

Mikor ezt elmondta, meghajtották magukat a királyfiúk, és elköszöntek az édesapjuktól. Árgyilus királyfi igen szomorú lett.

Kiválasztott a ménesből három szilaj csikót, lemérte a maga súlyát, és az egyik csikóra ugyanannyi élelmiszert tett, mint amilyen súlyú ő volt. A másik csikóra ugyanannyi aranyat rakott, mint amilyen súlyú ő maga volt. És akkor elköszönt a két testvérétől, és útnak indult.

Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, még azon is túl, és még azon is túl. Egyszer beért egy vadonat erdőbe. Ráesteledett. Az utat eltévesztette. Megkötötte a lovait egy fához, és egy magas fára fölmászott, hogy onnan láthasson valami kis világot, afelé tartott.

Amikor elért oda, a fa tetejében meglátott egy kunyhót. A fa törzséhez egy ló volt kötve. Oda akarta az ő három lovát is kötni, de a fa megszólalt:

— Árgyilus királyfi, hozzám ne kösd a lovadat. Akkor megkötötte egy másik fához. Felment a fának a tetejébe, a kunyhóba. Amikor odaért az ajtóhoz, bekopogtatott. Kihangzik:

— Ha legény vagy, bejöhetsz, ha pedig nem, elmehetsz.

Belép az ajtón, van ott egy nagyon öregember.

— Adjon Isten jóestét, édes öregapám.

— Adjon Isten neked is, gyermekem. Jó jártál, hogy édes öregapádnak neveztél, máskülönben kutyák és ebek ették és itták volna a véredet. Hanem mondd el ízibe, mi járatban vagy.

— Én, édes öregapám, Kukoricaszál városába igyekszem, ha útba tudna igazítani.

— Fiam, kétszáz éves vagyok, de még Kukoricaszál városának hírét sem hallottam soha, pedig én vagyok a Világ Kerülője, mégsem hallottam. Hát ha itt vagy, hálj meg fiam. Van nekem egy nagybátyám, hacsak az útba nem tudna igazítani téged. De most, hogy megkönnyítsem a helyzetedet, itt hagyod a három lovadat, és felülsz az én lovamra. Az majd elvisz a nagybátyámhoz.

Úgy is történt. Reggel fölkelte, adott az öregember neki früstököt. Azt mondta neki az öregember-:

— Fiam, ha szerencsével jársz, gondoldj rám is.

És akkor fölült az öreg bácsi lovára, egyet-kettőt ugrott, százat lépett, már ott is volt a nagybátyjánál. Annak is a fa tetejében volt a kunyhója. A fa tövéhez ott is egy ló volt kötve. Oda akarta kötni a magáét, az a fa is megszólal:

— Árgyilus királyfi, hozzám ne kösd azt a lovat.

Egy másik fához kötötte, és felment a fára. Bekopog a kunyhóba:

— Adjon Isten jó estét, édes öregapám.

— Adjon Isten neked is, kedves fiam. Hol jársz itt, ahol még madarat sem látok járni soha?

— Itt járok, édes öregapám, házasodni akarok. Az édesapám azt mondotta, megházasodhatok, de csak Kukoricaszál városából.

— Fiam, hatszáz éves vagyok, én vagyok a Világ Éhese, én a hasam után az egész világot bejártam, de még soha hírért sem hallottam Kukoricaszál Városának. Hacsak — van nekem egy nagybátyám, talán az meg tudja neked mondani. Hálj meg, fiam, és hagyd itt az öcsémnek a lovát, el fogol menni az én lovamon, az majd tudja, hogy hol lakik a nagybátyám.

Úgy is történt. Reggel, mikor megfrüstökölt Árgyilus, azt mondta neki az öregember:

— Járj, fiam, szerencsével, ha sikerül a terved, gondolj rám is.

És akkor odaadta neki a saját lovát. Előre is megköszönte szépen a királyfi, elköszönt az öregembertől, és tovább indult. Ez olyan lovacska volt, hogy fölrepült vele a levegőbe, és úgy szállt a harmadik öreg bácsihoz. Ott is egy ló volt a kunyhó alatt egy fához kötve, ugyanoda akarta ő is a lovát kötni. A fa itt is nevére szólította:

— Árgyilus, ne kösd hozzám azt a lovat.

És akkor egy másik fához kötötte. Elmegy a kunyhóhoz, és bekopogtat az ajtón. Egy nagyon élénk hang szól ki:

— Gyere be, fiam Árgyilus.

Akkor a fiú belép, köszön az öreg bácsinak, és édesapjának fogadja.

— Jól van, fiam — azt mondja —, az a vén gazember apád arra az irtózatosságra adott a házasságod miatt. A feleségedhez indulnál, de nagy baj és nagy út van előtted, fiam, mert Kukoricaszál Városát, amennyi vadállat csak van a világon, mindből tizenkét pár őrzi. Még a kecskebékából is nyolc pár. Ezek nem alusznak sohasem, csak tizenkét órákor tizenkét percet. Ez a Kukoricaszál Város egy mélységes mély pince. Háromszázhatvanhat ajtó van rajta, ezer kulcsa van. Tizenkét perc alatt hogy tudod azt a sok ajtót kinyitni, meg a sok ismeretlen kulcsot átkezelni? No de nem baj, ülj le, és pihenj, fiam. Mondok neked valamit. Ha talán szerencsével járnál, gondolj rám is. Ahogy lemegy a pincébe, a legfenekén a földből kinőve van három szál kukorica. Ott három tárgy van felakasztva a szögére. Egy öltő ruha, egy tarisznya és egy pár csizma. Ha

kihúzd a három szál kukoricát a földből, azonnal dobd kebeledbe ezt a három kicsike tárgyat, olyan kicsi az mindegyik, mint a kisújjad.

Majd reggel azt mondja a fiúnak:

— Nesze, fiam, adok neked egy pohár bort, idd meg, ettől olyan nehéz leszel, ha nekiszaladsz az ajtónak, százat is betörhetsz egyszerre, és ne, itt van neked egy aranyhajsza, ezt tedd a jobb zsebedbe avval a skatulyával. Amikor elvégezted a dolgot, akkor tedd a bal zsebedbe. Attól olyan könnyű leszel, mint egy tollpelyh. Adok neked egy gyémántszőrű paripát, hogy azt ne terhelje a te súlyod. Minél gyorsabb futással jöjj vissza hozzám. Most elindulsz, odaérsz tizenkét óra előtt tíz perccel. Tizenkét órakor megszólal egy harang a pincegádban, akkor minden állat fölbukik, ahol van, és kiterülve tizenkét percet alszik. Ez alatt az idő alatt hajtsd végre a dolgot. A lovadat ne sarkantyúzd, majd tudja, hogy mi a teendője. Nesze, adok még egy kefét meg egy vakarót is, ha észreveszed, hogy már közelednek utánad az állatok, dobd le ezt a kefét, és olyan sűrű erdő válik előttük, amilyen sűrű a kefének a kötése. És ha ismét észreveszed, hogy közelednek, már ordítva jönnek utánad, akkor dobd le a vakarót, olyan hegyes-völgyes vidék válik előttük, mint a vakarónak a foga. És ha ez alatt az idő alatt a lovam megközelíti a határom szélét, akkor már ne félj.

Úgy is történt. Tizenkét óra előtt tíz perccel már ott állott Árgyilus az irtózatos kerítés előtt. A pincegádban megszólalt a harang pont tizenkét órakor, és akkor minden állat felbukott, ahol állt. Akkor ő madárként röpködött keresztül a kerítésen, és nekirohant az ajtóknak. Hát bizony mondom, talán ötszáz is betört egyszerre, mivel háromszázhatvanhat ajtó volt. Beért a pince fenekére. Látja, hogy a földből gyönyörű három szál kukorica van kinőve. Gyorsan felkapta azt a három tárgyat, leakasztotta a szegről, ahogy hagyta a Világ Tudósa, és beledobta a kebelébe. De már abban a pillanatban a lova hátán termett, és neki a világnak! A skatulyát átfordította a bal zsebébe, és a lova úgy futott vele, hogy se eget, se földet a sebes menéstől nem láthatott.

Egyszer csak, amikor lejárt a tizenkét perc, olyan ordítást hallott, hogy majd leesett a lova hátáról. Észrevették az őrző állatok, hogy ellopták a három kisasszonyt. Utána minden állat! Ordítva, bölgve mentek, mikor már majdnem Árgyilus lovának farkánál bögtek, akkor ledobta a kefét. Olyan sűrű erdő lett előttük, mint amilyen sűrű volt a kefének a szőre. Azalatt, míg azt áttörték az állatok, bizony jó hosszú időt haladt. Ismét hallja, hogy

megint a közelben mormolnak, bögnek. Akkor megint ledobta a vakarót. Olyan hegyes-völgyes vidék lett előttük, mint amilyen gidres-gödros a vakaró. Bizony, míg ezt átmászták, hosszú útat haladt Árgyilus. Mire harmadszorra hallotta az állatok ordítását — már igen közel jártak hozzá —, akkorra beért a Világ Tudósának határába. A Világ Tudósa már ott állott a határszélen, várta Árgyilust, és odakiáltott az állatoknak:

— Halt, állatok, térjete vissza, mert ez már az én határom. Kővé változtatlak benneteket, ha bejöttök.

Visszatértek az állatok szomorúan, Árgyilus pedig jókedvűen köszönt az öreg bácsinak:

— Adjon Isten jó napot, édes öregapám.

— Adjon Isten neked is, kedves fiam, Sikerült-e a terved?

— Sikerült, édes öregapám.

— Elhoztad-e a három tárgyat?

— Igenis, elhoztam.

— Hadd lássam.

Odaadta az öregembernek.

— Látod — azt mondja —, egy öltő ruha, egy tarisznya és egy pár csizma, ez az én fizetésem. Én vagyok a Világ Rongyosa. Ruházatom miatt az egész világot bejártam, de még ilyen ruhára nem akadtam.

És akkor elveszi a kis ruhát Árgyilustól. Kezdi húzni magára. A ruha annyira nyúlott, hogy éppen jó volt rá.

— No látod, fiam, már az időm javát majdnem leéltem, kilencszáz éves vagyok, de ha még százszor kilencszáz évet élek, sem tudom elnyűni ezt a kis ruhát, ez olyan. No, ezt a kettőt majd odaadod a két öcsémnek. Vezéreljen a sorsod, Isten veled.

Akkor a fiú felült arra a lóra, amelyen odament. Már este ott is volt a másik öreg bácsinál. Beköszön:

— Adjon Isten jó estét, édes öregapám.

— Adjon Isten, kedves gyermekem, neked is. Nahát, sikerült-e a terved?

— Eddig sikerült, édes öregapám.

— Hála Istennek. Gondoltál-e rám, fiam?

— Gondoltam, édes öregapám. Hoztam két tárgyat, egy pár csizmát és egy tarisznyát.

— Na fiam, köszönöm neked. Én vagyok Világ Éhese. A hasam után az egész világot bejártam, de soha jól nem lakhattam. Hatszáz éves vagyok, de

ha még hatszáz évig élek, sem éhezek meg már. Figyelj ide!

Akkor leteszi az öreg a kis tarisznyát az asztalra, és szól neki:

— Terülj, tarisznyám.

Terült különbnél különb ételeket és italokat. Olyan ételek voltak, amilyeneket Árgyilus még soha életében nem látott. Nagyon megköszönte neki az öreg bácsi.

— Áldjon meg az Isten, fiam, vezéreljen a sorsod. De már eredj innen, mert itt tovább nem lehetsz. Ezt a csizmát majd add oda az öcsémnek.

Elköszönt az öregtől, megköszönte a szívességét, és felült arra a lóra, amelyiken ide jött hozzá. És nem is sokára hazaért vele a ló, mert mind a három ló táltos volt. Amikor hazaért, beköszön az öreg bácsinak:

— Adjon Isten jó napot, édes öregapám.

— Adjon Isten neked is, fiam, hát sikeres lett-e a dolgod?

— Eddig sikeres, édes öregapám.

— Gondoltál-e rám?

— Gondoltam, édes öregapám.

— Mit hoztál, mutasd meg.

Akkor kivette a kebeléből a pár csizmát. De bizony mondom, akkora volt, mint a kisújjam. És akkor elkezdte az öreg felhúzni a lábára, és amikor fölhúzta, éppen jó volt.

— Na fiam — azt mondja —, látod, én vagyok a

Világ Kerülője, háromszáz évet éltem, de ha még háromezer évig élek, akkor sem fogom elnyúzni ezt a pár csizmát, az olyan csizma.

Megköszönte az öreg a fiúnak a jóságát, szívességét, a fiú meg az öreg embernek. Azt mondja a bácsi:

— Isten veled, fiam, már menj innen, mert itt tovább nem lehetsz. Itt a te lovad, ahol hagytad.

Ment hazafelé. Amint ment, egy koldusember jött az úton. Egy lovacskája volt a szekérbe fogva. Mikor odaért, felbukott a koldusnak a lova, és megdőglött. Nagyon siránkozott a koldus ember.

— Mit sírsz, mit rísz, te szegény ember? Nesze, adok neked egy lovat, kilencven kiló súlyú pénz van rajta, fogd be a lovadat, és az aranyakból táplálhatod a gyermekeidet.

Megköszönte a koldus a szívességet, és tovább indult. Amint megy, mendegél hazafelé, elébe áll egy farkas. Azt mondja a farkas:

— Árgyilus királyfi, farkashatárba értél, nem veszed észre? Hogy váltod meg az életedet?

Nagyon megijedt Árgyilus, mert ő nem volt hős és vitéz.

— Mi az óhajod, mi a kívánságod?

— Éhes vagyok, tizenkét gyermekemre nem győzők eleget vadászni, adj enni.

— Nesze, itt van neked egy ló, kilencven kiló súlyú enni-innivaló van rajta, étesd a gyermekeidet, csak engemet segíts útra.

— Jól jártál, gazember — felelte a farkas —, mert sose találtál volna ki az országomból — és útbaigazította Árgyilust.

Mikor kiért az országból, egy lova sem maradt már. Éhes is volt, szomjas is volt, és azon töprenkedett, hogy miért tette meg ő ezt a nagy utat? Három szál kukoricáért. „Megpróbálom én, kibontok egy szál kukoricát, mi lesz abból.”

Amikor kibontott egy szál kukoricát, hát csudák csudája történt. Olyan gyönyörű szép kisasszony lett belőle, amelyet még a világnak a szeme nem látott. Rögtön a nyakába ugrott Árgyilus királyfinak, és azt mondotta:

— Szívem szép szerelme, én a tiéd, te az enyém, de adj egy ital vizet, mert ha nem adsz, szörnyet halok.

Szétnézett szegény Árgyilus, vizet nem látott, nem tudott neki inni adni, percek alatt meghalt. Igen nagy bánata lett Árgyilusnak, és akkor egy árokpartban szépen eltemette a kisasszonyt, csinált neki fából egy fejfát, és a fejfára írta: Árgyilus királyfi. Tovább utazott haza, igen bánatos volt. Gondolkozott: ugyan Istenem, a másik kettőben is van-e még valami vagy semmi? Nagyon bántotta a lelkiismeretét, csak meg akarta tudni, hogy van-e még valami a másik kettőben.

— Én megpróbálom, mindegy.

Kibontotta, a másik szál kukoricát is, hát mi történt? Olyan még szem nem látott. Százszorta szebb kisasszony termett belőle, mint az első volt, és az is a nyakába ugrott:

— Szívem szép szerelme, én a tied, te az enyém, de adj egy ital vizet, mert ha nem adsz, szörnyet halok.

Nem tudott Árgyilus mit csinálni, vizet nem látott, nem talált, percek alatt meghalt a gyönyörű szép nő. Ugyanúgy cselekedett vele, mint a másikkal, elásta, fából csinált neki fejfát, és ráírta a nevét: Árgyilus királyfi. És tovább ment hazafelé. Most megfogadta: „Azt a harmadikat nem

bontom ki, csak az édesapám aranyforrásánál, ha volna még benne valami, mert már kettő is vizet akart tőlem.”

Úgy is történt. Mikor odaértek az édesapja aranyforrásához, föl húzott egy veder vizet, hogy legyen kéznél, és akkor kibontotta a harmadik kukoricaszálat is.

Hát aki nem hiszi, menjen csak az öreg király aranyforrásához, és meglátja, hogy ott van a világnak szép asszonya. Tiszta gyémántruhában volt, és még a legkisebbik hajszála is tiszta gyémánt volt. Azt mondja Árgyilusnak:

— Szívem szép szerelme, én a tiéd, te az enyém, de adj egy ital vizet, mert ha nem adsz, rögtön szörnyethalok.

Mire ezt kimondta, Árgyilus már beledugta a fejét a kútba:

— Igyál világ szépje, szép szerelmem.

Megmaradt élőnek. Azon gondolkozott Árgyilus, hogy ilyen szépséget, amilyen szem még nem látott, hogy vigyen lóháton haza? Hanem az édesapja aranyforrására rá volt hajolva egy arany árva fűzfa. Megegyeztek, együtt hogy üljön fel annak a fának a tetejére a menyasszony, míg ő hazavágtat üveghintőért, kocsikért, hercegekért, grófokért és válogatott cigánylegényekért.

Elment haza. A királynál lakott egy vasorrú bába. Csúnyább volt még a bolhánál is. Annak volt egy csúnya, kimondhatatlan ragyás, kopasz fejű, veres orrú, nagyfogú lánya, s az alatt az idő alatt, amíg Árgyilus elment haza, ez a csoda alak elment egy cigányfiúval vízért az aranyforráshoz. Belenézett a vasorrú bába lánya a kútba. Meglátta annak a tündöklő szépségnek az árnyékát a kútban, hát azt hitte, hogy az ő árnyéka tündöklök annyira a vízben. Szól a cigányfiúnak:

— Gyere ide, te more, nézd meg, milyen szép az árnyékom, és mégsem szeretsz?

Megy a cigányfiú, és belenéz a kútba, és azután a tündöklő árnyék után fölveti szemét a fára.

— Az a rossz bajod vagy te szép — azt mondja —, az a szép, nézd csak, aki ott van a fán ni, annak az árnyékát látod.

Akkor feleli a vasorrú bábának a lánya:

— Pusztulj innen haza, te cigánylegény.

A cigánylegény félt tőle, mert az anyja ördögös ördögbába volt. Akkor felnéz a lány a fára, és azt mondja a szépségnek:

— Hát te hogy kerültél ide, te madár, gyere csak le a fáról.

No de Árgyilus királyfi azt mondta neki, hogy senkinek a szavára a fáról le ne jöjjön, majd csak az ő szavára. Nem is szól a szavára, nem ment le a fáról. Akkor felment a vén boszorkány lánya, megfogta, amilyen ördögi erővel bírta, és levonszolta a fáról. A szépségről lerántotta azt a drága ragyogó ruhát, és akkor a világszép asszonyt bedobta fejjel az aranyforrásba, és az eltűnt a kút fenekében. Ő pedig magáraszedte a szép ruhát, és felmászott a fára, a világszép asszony helyére, várta, hogy mi történik itt.

Egyszer csak hallja, hogy jönnek csengős-bongós szekeres hercegek, grófok, gyönyörű menettel megérkeznek. És megy Árgyilus királyfi a fa alá. Megörült messziről, amikor a tündöklő fényes ruhát meglátta, hogy nincs semmi baj. Mikor odaért, felnéz a fára, és azt mondja:

— Jaj, szívem szép szerelme, de megcsúnyúltál. Feleli a világszép asszony.

— Bizony meg, mert sokáig voltál távol.

Árgyilus királyfi nem tudott mit tenni, elég nagy bánata lett.

— Gyere le a fáról — azt mondta.

Lejött a fáról, és a kocsira ültette, a legelső kocsira, ő pedig felült a leghátulsó kocsira.

Elmentek haza. Meglett a nagy mulatság, de nem a menyasszonyért, hanem hogy még Árgyilus életben hazatért. És éltek a palotában. Mint királyné szerepelt a boszorkány lánya, de ő nem ismerte mint feleségét. Az egyik palotában lakott a királyné, a másik palotában a király.

Egyszer hát mi történik? Kijárt a király vadászni, vadkacsázni a tengerre, és a vadász meglátott egy gyémánttollú kacsát. A király vadásza jelentette a királynak. Azt mondta a király:

— Ha le tudod löni, lödd le, és hozd haza nekem.

Persze, ez a gyémánttollú kacska az ő szerelme volt, akit Kukoricaszál városából hozott, mert hogy nem anyától született, és bűnös tejet nem szopott, nem tudta elveszteni a vasorrú bábának a lányát, hanem váltott az aranyforrásban egy aranyvadkacsának, és kiűszott a tengerre.

Másnap kiment a vadász, megleste a vadkacsát, és lelőtte. Amikor elvitte haza, meglett az öröme a királynak, mert ő még életében ilyen gyönyörű madarat sosem látott. Észrevette a vasorrú bába, hogy lelőtték a

gyémántkacsát, ez még a gyermeke életébe kerülhet. És akkor elment a lányához a vasorrú bába, és azt mondta neki:

— Tedd magad betegnek, halálos betegnek, és mondd, hogy ha te ennek a kacsának a húsból nem eszel, a tollánál nem melegszel, meghalsz. Ne félj semmit, a király mindent elkövet, hogy életben maradj, mert amíg a menyasszony után volt, meghalt az édesapja, most gyászlobogó alatt áll a vár.

Úgy is történt. Bemegy a király a csúf feleségéhez, és mondja neki:

— Kelj fel, nézd meg micsoda gyönyörű kacsát lövettem le a tengerről.

De ez a csúnya királyné tizenkét párnán feküdt, és nem akart róla leszállni, csak annyit felelt:

— Ha én ennek a kacsának a húsból nem eszem, és a tollánál nem melegszem, én mondom neked, hogy rövid idő alatt meghalok.

Gondolkozik a király, mit csináljon, már egy éve lesz, hogy gyász alatt van a vár, most meghal a felesége, az másik év. Odaadatta neki a kacsát, egye meg. Akkor meghagyta a szobalánynak, szolgálónak, szakácsnénak, hogy tépjék meg a kacsát, de úgy, hogy egy pehely se szálljon el belőle. Meg is tépték, és akkor meghagyta, hogy a húsat tegyék oda sülni. Ott sütötték a vason. Akkor azt mondta a királyné:

— Júj, ki nem állhatom a szagát.

Persze, mert tudta, hogy ki az a kacska.

— Öntsétek a tűzre, hogy égjen meg! A tollát is dobjátok a tűzbe egy szálig, és égjen meg az is.

De hát, mikor tépték az asszonyok a kacsát, kinyitották az ajtót, huzat lett, és a huzat egy kis pelyhet valahogy kikapott a szobából. Odakünn esős idő volt, tovább nem mehetett a pehely, mint az eresz csorgásáig. Ott az eső beverte a sárba a kis pelyhet.

Hát csodák csodája történt másnap reggelre. Amikor felkél az inas, látja, hogy olyan nagy gyémántkörtefa van az eresz csorgásban, hogy a tetejét nem lehet látni. Gyönyörű gyémántkörtek függnek rajta, és minden levelére ez van írva: „Aki ezt megszagolja, megfiatalodik, aki ebből a körtéből eszik, bármilyen beteg is, meggyógyul.“

— Felséges király atyám, jöjj ki azonnal, a világ legszebb dolgát látod, amelyet még sosem láttál.

Kifut a király, nézi, és meghajol a fa előtt, mert ő még olyan szépet nem látott. De már közben a vén boszorkány bement a lányához, és azt mondta

neki:

— Te büdös, mit cselekedtél? Most jelentsd a királynak, hogy ha azt a fát ki nem vágja, és boglyába nem rakatja, le nem petróleumoztatja, és egyszerre lángba nem borítja, te meghalsz.

Akkor bement a király a feleségéhez, és azt mondta:

— Kelj fel, jöjj ki, és nézd meg, micsoda szép dolgot látsz.

Azt feleli a királyné:

— Vesztedre van az neked. Ha te azt ki nem vágatod, boglyába nem rakatod, és petróleummal le nem öntöd, hogy egyszerre borúljon lángba, én rövid idő alatt meghalok.

Azt feleli a király:

— Hát halj meg, de ezt a szép fát én ki nem vágatom.

Óriási nagy nyögéssel fogott hozzá a kedves királyné a lélegzetet szedni. Elszomorodott a király, hogy nem bírja ki ezt a sok szenvedést a házasságában. Most mit tegyen? Ha kivágatja a fát, örökös szép látvány tűnik el előle. Ha meghal a felesége, ismét másik gyász üt be. Összeszorította a fogát, és kiadta a parancsot.

— Vágjátok ki a fát, rakjátok garmadába, égessétek meg, és pusztuljon egyszerre minden.

Hozzá is fogtak a parancsot teljesíteni, ki is vágta a fát. Mivel nagy volt, igen nagyot zuhant a földre. Mikor ledőlt, a tetejéből egy száraz gally a király kerítésén kívül hajítódott. Ment arra egy öregasszony hazafelé, hát épp elébe került az a jó száraz gallydarab. A hóna alá szorította: jó lesz neki odahaza gerjesztőnek a tűzrakáshoz. És akkor a király lángba borította a fát, elégett. Nagy csendesség lett a környéken, akik látták, sírtak, és sajnálták ennek a világszép fának a pusztulását.

Az öregasszony elment hazafelé, és a darabka száraz fát elvitte haza. Kis alacsony házikóban lakott, se férje, se gyermeke, ő egyedül éldegélt. Nem akart szemetelni a fával, föltette a gerendára. Közeledett az este, mikor lámpát kell gyújtani, bizony mondom, száz lámpa sem adott akkora világosságot, mint ez a száraz fácska a gerendán. Meglátja az öregasszony.

— Jaj, ezt az Isten adta. Nem győzöm világítóval magam, milyen jó lesz, nem kell többet venni, ez a száraz fa mindig fog nekem világítani.

Másnap reggel felöltözött az öreg néni, és ment a templomba. Sokáig aludt örömeiben, hogy neki világítója van. Mielőtt elindult volna, minden úgy maradt a házban: az ágy vetetlen, a ház seperetlen, semmi reggelit nem

készített el. Mire hazajön a templomból, az ágy szépen felvetve, a ház kisépergetve, a reggeli elkészítve, az asztalra téve. És akkor az öreg mama csak áll, és álmélkodik, hát ki járt itt, ez még sohasem történt az ő házában. Leült a reggelihez, már megöregedett, de még ilyen felséges reggelije sose volt. Másnap reggel ugyanezt találta. Akkor az öregasszony kezd gondolkozni: „Hát akárki járhat ide, az nekem nagy segítségre van.” — De már nem tudott megnyugodni: — „Hogy én ne tudjam, hogy ki jár ide! Na megállj — gondolta magában —, megtudom én!”

Reggel fölkel a mama, nyújtózik egyet-kettőt, és mondja jó hangosan:

— Megyek én a templomba.

Amint kiment, úgy tett, mintha becsukta volna az ajtót, és a kulcsot kivette, hogy a kulcslyukon beláthasson. Letérdelt az öreg mami az ajtóhoz, és benéz a kulcslyukon. Egyszer csak mit lát? Leesik a száraz fa a gerendáról, és válik egy gyönyörű szépség belőle, tiszta gyémánt a haja. Akkor az öregasszony villámgyorsan kinyitotta az ajtót, és derékon kapta a meztelen lányt. Váltott az a kezében kígyónak, békának, mindenféle csúf állatnak. De a vénasszony azt mondta:

— Semmi ne légy, csak az, ami voltál.

Akkor annak kellett maradni, ami volt. Megszólalt a világ szépje:

— Ej, édes öreganyám, de kár volt, hogy megfogtál, amíg éltél volna, kiségítettelek volna mindenben.

— Akkor felteszlek lányom, vissza a gerendára.

— Már nem lehet.

— Nem baj, édes lányom, így is fogsz segíteni. Felöltöztette őt az ő saját ruhájába, és abban járt.

Látta már a királyfi is a szép lányt, de annyira eltorzította az arcát, haját is bekötötte, hogy semmi ne látszódhasson belőle. Az öreg mamának kiadta, hogy a világon senkinek el ne mondja, ő pedig amíg él, segítségére lesz.

No de mi történt? Jártak a királyhoz tollat fosztani. A király mindenkit meghívott, mindenkinek kellett menni házsám után tollat fosztani. És mit csináltak a tollfosztók, azt találja ki valaki! Hát azt, amit én csinállok most; mesélni kellett. Előbb az egyiknek, aztán a másiknak. Elvitte az öreg mami is a lányát a királyhoz tollat fosztani, azt a világ szépségét. Az arcát eltorzította, bekente valamivel, rossz ruhában ment. Mikor bemegy a király palotájába, hát látja, hogy a felséges királyné anyám tizenkét párnán fekszik, huszonnégy párna a feje felett, nagy fényességben, nagy

dicsőségben pihen. Egyszer csak bejő a király. Már mikor megjöttek a munkások, a tollfosztók, szívesen fogadja a vendégeket a király. Kire került a mese sora? Senki másra, mint az öreg mamára, aki a lányt elvitte magával. Hát mesél valamit, amit tudott, hazudott (de nem úgy, mint én, mert én igazán mesélek!), az asszonyka rövidet tudott hazudni a királynak. Mikor vége lett, rákerült az öreg mama lányára a sor.

— Na, gyermekem, mesélj — mondja a király neki. Feleli a királynak:

— Felséges király atyám, grácia fejemnek, de én mesélni nem tudok.

— Dehogynem, fiacskám, valamit muszáj. Ha nem tudsz mesélni, beszéld el az életed sorát.

— Abból tudok valamit, felséges király atyám, de azt nem akarom mondani, mert a felséges királyné anyám megtalál haragudni.

Az meg csúf bőgő hangon leszólt az ágyról:

— Mondhatod, csak mondjad.

A vén boszorkány pedig a konyhában volt, nekitámasztotta az orrát a küszöbnek. Prüszkölt vagy hármat, olyan zsaráttüzet fújt a konyhában, hogy az egész konyha tele volt parázs tűzzel. Mert már észrevette, hogy a lányának veszedelmes estéje lesz. Akkor elkezdett mesélni a fiatal lány, hozzáfogott, így kezdte a mesét:

— Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy öreg király. Annak az öreg királynak volt három legény fia. Az egyiket hívták így, a másikat úgy, senki se tudja, hogy hogy hívták, a harmadikat pedig Árgyilusnak.

A vén vasbába irtózatosan dolgozott a konyhában, dühében elnyelte volna az összes népet, ha tudta volna. És akkor azt mondja a lány:

— Azt mondja Árgyilus királyfi a két testvérének: gyere, menjünk el a felséges király atyánkhoz, jelentsük be, hogy házasodni akarunk. Mikor bementek az édesapjukhoz, azt mondja az öreg király: támaszszátok fel a szemem pilláját avval a négyágú vasvillával, hadd lássalak meg benneteket. És meglátta a három fiát, és felelé a fiainak: fiam, Árgyilus, te vagy a legnagyobb és legidősebb, te házasodhatsz, de olyan nőt kell elvinned, aki anyától nem született, és bűnös tejet nem szopott, és vízben nem mosakodott. És akkor azt feleli Árgyilus királyfi: felséges király atyám, inkább adj egy golyót, szívesebben elfogadom. Azt feleli az öreg király: hohó fiam, neked annyin kell keresztülmenned az életedben, mint amennyin én mentem keresztül ezidáig.

Akkor így szólt a királyné:

— Hadd el a mesét! — mert már észrevette, hogy így történt az Árgyilus királyfi házassága is. Akkor egy párna kicsúszott a királyné alól. Árgyilus királyfinak nyitva maradt a szeme szája: honnan tudja ez a lány ezt a dolgot, hát ez énrajtam történt, hát most rólam beszél. Odafordult a feleségéhez:

— Hallgass. Mondjad, fiacskám, mondjad — szól a lánynak.

— Jaj, nem mondom, felséges király atyám, mert a felséges királyné anyám megharagszik.

Az csak kiabál az ágyból:

— Dobjátok ki azt a büdöst, dobjátok ki, és tépjétek széjjel!

De a király csak mellette áll, és csillapítja. A lány meg mondta tovább a mesét, és amikor odaért, ahol felültette Árgyilus királyfi a világszép asszonyt a fára, akkorára már egy párna sem volt a felséges királyné alatt. Akkor a lány lekapta a kendőt a fejről, és felállott:

— Én vagyok az, felséges atyám, akit a vízbe dobtak.

A királyfi a nyakába ugrott, ölelte-csókolta:

— Szívem szép szerelme, te az enyém, én a tiéd, sose hagyjuk el egymást!

Akkorára már az inasok ott voltak, és a felséges királyné anyát összekötözték, a culát lehúzták róla. De a felséges menyasszonynak nem kellett ruha sem, mert volt neki szép ruhája is, csak eddig nem járhatott benne.

Börtönbe vitték a gonoszt, katonaságot állítottak melléje. Másnap összehívatta a király a hercegeket, bárókat, grófokat a világ minden részéről, hogy adjanak tanácsot: mit érdemel, aki a világszép asszonyt képes volt elveszejtetni. Eljött a nagy sokaság, nézni, hogy néz ki az ókirályné, én mondom, hogy a rossz rögös útnál is csúnyább volt. Az egyik mondott egyet, a másik mondott mást, egy öregember meg azt mondta, hogy kössék két szilaj csikónak a farkához a két lábát, vigyék ki az erdőbe, ostorozzák meg a két szilaj csikót, és bocsássák el.

Úgy is történt, megostorozták a két szilaj csikót, kétfelé ugrott, kétfelé szakította az ókirályné asszonyságot. És megindultak futni az egyik fától a másikig, itt-ott darabokra szakadt szét, az égi madarak szedték össze. Hogy megették, megtudták, ki volt, milyen csúf volt életében. A király pedig megesküdt a menyasszonyával, nagy boldogságban éltek együtt, békességben, szépségben.

A kégyókirályfi

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon túl még az Óperenciás-tengeren es túl volt, s az Üveghegyen es túl volt. Volt itten a Várhegy alatt egy rettenetes nagy fűzfa, s annak a fűzfának volt kilencvenkilenc ága, s kilencvenkilenc ágán kilencvenkilenc varjú, s aki ezt a mesét meg nem hallgatja, vájja ki a szeme világát!

Volt egyszer egy király s egy királyné. Mindig szomorkodtak, hogy nem volt nekik magzatjuk.

— Feleség, te vagy az oka, te vagy az oka, te nem akarod, hogy nekünk legyen bár egy magzatunk.

— Ne mondd, mert nekem es úgy fáj a szívem, hogy nincs, éppen mint neked. De ha Isten nem akar adni, én erővel mit tegyek?

Nahát, egyszer a király elment a maga bajában a parlamentomba. A királyné erőst elkeseredett, hogy nem elég, hogy fáj neki, hogy nincs gyermeke, hanem még az ura hírelgeti. Azt mondja, felvette a két kezét az ég felé:

— Istenem, miért nem vagyok én érdemes gyermekre? Ha nem akarsz adni gyermeket, adj bár egy kégyófiat, hogy nekem es legyen bár egy magzatom!

S ahogy kiszólta, mindjárt lett egy kégyófiú.

— Istenem, evvel es vétkeztem veled. Mennyire áldott meg ingem az Isten evvel a csúf állatval. Hát mit mond nekem az uram, ha megtudja? De meg az idegenek, ha megtudják, hogy a királynak kégyó gyermeke született.

Egyszer, mindjárt telefonál az ura után, hogy jöjjön haza. Fut es az ura, hogy mi baj?

— Nézd — azt mondja —, hogy milyen fiunk van nekünk. Ezt az Isten adta, mert én kértem.

— Hát miért kértél ilyet? — azt mondja.

— Hát keserűségemben azt mondtam, ha nem vagyok érdemes gyermekre, bár egy kégyófiút adj. Azonnal megszületett. Hát mit csináljunk?

Azt mondja a király: — Nem kell külön kereszteltetni, mert még szégyellem, hogy még a pap es megtudja, hogy nekünk milyen magzatot adott az Isten, hanem teszünk mű neki nevet majd később. De — azt

mondja —, ne szoptasd, hanem enni kell adni, rá kell venni, hogy egyék. De a csicsedet ne add a szájába, nehogy valami bajod legyen!

Nahát, a kégyófiúnak vetettek egy kosárba jó ágyat, jó puha ágyat, s oda bétették. Bétették a legünnepélyesebb szobába, hol nem es jár senki, bétették oda. Aztán vitt a királyné neki enni, inni. Hát meg es tanul ő enni. Hát mindent megevett. De úgy fejlődött, hogy üdő nap előtt úgy nőtt, hogy szemlátomást. De igazán, hogyne búsultak volna a szülők, arról szó sem volt. Búsultak, mert szégyelték. Gondolták, sose tudják a világ elejébe kicsapni, hogy valaki azt meglássa. Mindig titokba kell tartsák.

Hát mikor akkora lett a kégyó, mint egy szekérlekötőrúd, akkora lett volt a kégyó, olyan vastag karikába volt fonódva ott a kosárba, s fejét kopóra tartotta, úgy vigyázott. Hát immár az anyja irtózott bemenni hozzá, úgy félt, mert olyan irtóztató ronda nagy volt. Egyszer bevitte neki a délebédet, s mikor jóllakott a kégyó, hát egyszer úgy kezdett füttyülni, akkorán, hogy rázkódott a fal. De odáig ezt nem tette.

Azt mondja a királyné az urának:

— Hallod-e király, mekkorán füttyül a fiúnk? Nem tudom, mi baja van.

— Eredj, és kérdezd meg, mert valami baja van, mert ezt mostanáig nem cselekedte, hogy füttyüljön!

Bemenyen az anyja: — Mondd, fiam, mi bajod, mit akarsz? Mire való ez a fütty?

— Ez arra való, édesanyám, hogy házasodhatnám.

— Jaj, édes gyermekem, hát ki menyen el hezzád?

— Hát — azt mondja — én megmondom kendnek, hogy kit hozzon ide. Van a szomszéd királynak egy igen-igen szép, gyönyörű leánya, s én azt el akarom venni feleségül. És én tégedet elküldelek mint követet, s kérd meg a kezét nekem. Mondd meg, hogy a királyfiú kéret, s feleletet vár! Egyebet ne mondj, csak azt, hogy gyere most velem háztűznézőbe, s ha megtetszettek egymásnak, akkor ottmaradsz.

Hát én nem tudom, milyen világ volt akkor, az apa elengedte a leányt a királynéval, hát hogy lássa, hogy milyen a király, s ha megtetszik, akkor ottmarad. Hát el is vitte a királyné, de nem egyenesen oda, ahol a kégyó volt, hanem bévitte őt egy más szobába, ahol ők szoktak ülni a királlyal.

— Hát eljártam, s elhoztam — azt mondja a királynak.

— Na, jó, hogy elhoztad, nem kell beengedni a fiúnkhoz, előbb egyék, igyék, s akkor kell béengedni, a fiúnkhoz bévinni. Addig ne mutasd meg!

Nahát, asztalt terítettek mindjárt, de azt mondja a királyleány:

— Hol van a királyfi?

— De mindjárt jó. Meg kell pihenni, mert fáradt vagy, s kell enni és inni. Arra az időre hazajő ő es.

Le es ültek, és esznek, isznak, beszélgetnek. De a királyleány reszketett, hogy lássa meg a királyfiút, hogy milyen, hogy megtetszik-e neki vagy nem. De igazán nem jó a királyfi. Azt mondja a királyné:

— Gyere, lepjük meg, lehet, hogy a szobában van. Gyere, nézzük meg!

Hát bé es lépnek, hát nincs senki bent. De az öreg királyné menyen hátra, mert hátul volt a szegletben egy polc csinálva, s a kosár ott volt. Odamenyen, s hát a királyfi felemeli a fejét, s vigyázkodik. Mikor meglátta a leányt:

— Jaj, miféle kégyó van itt?

— Hát ez a mi fiunk — azt mondja a királyné. Akkorát sikított a leány, hogy elesett, elájult.

— Uram, Teremtőm, ne hagyj el! — azt mondja. — Hát ilyen legényre vagyok én érdemes királyleány létemre? Engedjen ki innét!

Felhúzzák, felmosdassák vízzel a leányt. Feltért, magához tért.

— Édes leányom — azt mondja a királyné — , jer, mert ez nem bánt tégedet, mert ez jámbor, s ez téged nem bánt. Csak ő nagyon szeret, el akar tégedet venni feleségül.

— Inkább vágják le a nyakamat — azt mondja — , s akárhová temessenek el, minthogy én ennek a felesége legyek. Hát hol az eszik magiknak, kégyóhoz menjek én férjhez? Hát miért tudott ingemet kivenni az édesapám kastélyából? Miért vett ki onnan, s miért hozott el? Miért nem mondta meg ott, hogy milyen fia van?

— Hát nem mondtam meg, mert gondoltam, hogy

akkor nem jössz el. Hát maradj itt — azt mondja — , légy türelemmel vele, s meglátod, nem bánod meg, mert erőst jó lesz hozzád.

— Nem bánom, ha ezerszer olyan jó lesz es, nem nem kell nekem. Utálok reánézni, mert ez egy rút állat, egy undorító rút állat — azt mondja.

— Hát én mellé feküdjek az ágyba? Inkább meggyilkolom magamat.

Hát könyörög a királyné, hogy csak legyen türelemmel, s ne legyen olyan izgatott, s ne féljen.

A királyné bekulcsolta az ajtót, s otthagya a leányt. Ő nem tudott semmire menni. Futott az egyik ablakhoz, s neki a másik ablaknak. Rácsok

voltak rajta, vasrostélyok. Nem lehetett menekülni. A király és a királyné kimentek a házból. Fut kereken a házban, hogy volt, hogy megőrüljön bánatában. Fut kereken, s úgy sír, úgy görcsöli a kezét, hogy hogy fusson ki, mit csináljon. Még eltelik a nappal, de az éjszaka mit csinál itt? Sír, sikojt, keservesen, de senki sem szánta meg, hogy kiengedje.

Nahát, estére viszi bé a királyné az ételt. De hát ő csak leste az ajtót, hogy kiugorjék. De hát azonnal bezárta kulccsal az ajtót, s nem bír kimenni. Muszáj volt csak bennmaradjon. Hát csak letette az ételt. De bizony reggel es ott látta az ételt, nem evett egy falatot sem. Mert annak nem kellett enni. Nahát, egész éjjel sétált, s sikojtott, s mind hallották a másik szobából, hogy hogy sír az a leány. S elmentek, hogy ne hallják, de nem engedték ki. Ez így ment egy hétig. De egy falatot sem ett a leány, se nem feküdt le, csak mindig bolygott kereken a kastélyban, s a kégyó örökké vigasztalta:

— Ne félj, angyalom. Nem bántlak én tégedet. Ha te tudnád, hogy én szeretlek, te nem félnél tőlem.

— Jaj, ne szeress te ingemet. Jobb lett volna, ha az Isten elvesz, mikor erre a világra kibuktál. Nem hogy hogy még ingemet elvársz, hogy legyenek a feleséged!

Hát ő csak örökké hántorgott ott, s a kígyó csak könnyörög neki szép szóval. Mindig kocogott a helyében.

Mikor egy hete eltelt, gondolja magában a királyleány: immár mindegy neki, immár egy hete, hogy egy cseppet se aludt. Se éjjele, se nappala, se nem eszik, se nem iszik. Hát ő már ki volt merülve, hogy úgy érezte, bele kell pusztuljon. Ő bizony lefekszik, kipihen magát.

Ott pillogtatott a kégyó a hasán. Hát előjött szépen. Az ágy meg volt ágyazva, mert a királyné, hogy odament, mindjárt megágyazott nekik. Hát ő el es aludt, mert ki volt merülve a sok álmatlanságból. Egyszer arra ébred, hogy a kégyó csúszik fel a csóré lábán, csúszik fel az ágyba. Olyat sikoltott, hogy a király és a királyné mind talpra szöktek, s le az ágyból:

— Öli meg a leánt odabent a fiúnk!

Bészaladnak, hát egyéb baj nincs, csak a kégyó fel csúszik az ágyba. S a leány sikoltott olyat, hogy még a szeme es ki volt meredve a fejéből.

— Menj el tőlem, te ronda állat! Menj el tőlem, te rút állat, csak ne közelíts hozzám!

De az csak szép szóval:

— De engedd, hogy feküdjek le melléd, nem bántalak én tégedet.

S a király és a királyné megszemlélte, hogy mi a baj. Azzal kimentek, s az ajtót bécsukták. Otthagyták őket.

Hát így ment egész éjjel, ilyen veszekedve s ilyen sírva. S reggel felébrednek:

— Hát az éj letelt, s megmenekültem tőle, de hát más éjszaka mi lesz? Bár kaphatnék egy kést, vagy valamit — azt mondja — hogy megsúrjam magamat, hogy haljak meg! Hát én ki nem tudom bírni, hogy jöjjön fel az ágyba, mert úgy félek tőle, hogy esem kétségbe.

Na, heába volt, mert el volt onnan téve mindenféle szerszám, hogy ő magát meggyilkolja. Más éjszakára mentek, akkor es csak így történt. A kígyó csúszott fel hozzá. Hát akkor már enni es kezdett a leány. Vitte az asszony, leült az asztal mellé. A kégyót hagyták külön enni. Gondolja magában, már mindegy, ha már búsulok, legalább ne búsuljak éhesen. Hát immár evett a leány rendesen.

Hát egy éjszaka újra lefekszik, s hát a kégyó odacsúszik. Nekifogott, s egy párnát a közre tett a leány, egy párnát, egy vánkost a közre tett, hogy a kégyó ne érjen hozzá.

— Immár heába sikojtok, heába sírok, még es csak idejő. Legalább ne jöjjön közel hozzám.

Hát egy párnát odatett közre, s azzal a leány elaludt.

Egyszer felébred, s hát egy olyan gyönyörű királyfi legény fekszik mellette, királyi legény, királyi fiú, hogy napra lehetett nézni, de arra nem. Olyan szép, gyönyörű szép legény. Nézi, nézi, hogy álmában látja-e vagy imitten? Hát egy olyan szép gyönyörű legény, hogy olyat még sose látott ő, mióta a szeme kipattant. Hát még ilyen legényre nem talált. Gondolja magában: — „Honnan jött ez a legény?”

Vigyázkodik. A kégyót sehol se látja. Hát egyszer megöleli a legényt a királykisasszony, s a legény felébredt. Azt mondja neki a leány:

— Honnan jöttél ide, királyfi?

— Én idehaza vagyok, nem jöttem én sehonnan, mert itthon voltam.

— Hát hogy — azt mondja — te vagy a kégyó?

— Én voltam, de most nem vagyok — azt mondja —, most kibújtam a kégyóbőrből.

— Hát ne is bújjál vissza, az Istenre kérlek. De szép legény vagy, hát miért húztad magadra azt a rút állatbőrt? Hogy irtóztam, nagyon kétségbe

voltam esve tőle. Hát ha te királyfiú vagy, akkor miért bújtál bé a kégyóbőrbe?

— Hát nekem úgy kell, hogy bébújjak.

Nem mondta meg, hogy miért, vagy hogy hogy történt, ő csak azt mondta, hogy ez így lesz egy ideig. Azzal hát a leány megörvendett. Gyönyörködött, gyönyörködött a szeretejében, hogy hát egyszer megmásodeggyesedett.

A királykisasszony hát egyszer búsulni kezdett, hogy éjjel királylegény, s nappal húzza vissza a kégyóbőrt, s nappal kégyó volt. Ő azt nem mutatta, még az apjáék se látták, hogy ő el tud változni. Hát mind könnyörög neki, hogy ne húzza magára azt a kégyóbőrt.

— Hát — azt mondja — azt muszáj, mert ez az enyém, az én subám.

Hát gondolkozott, hogy ő már elalszik a kégyóval, hogy lefekszik mellé, mert el tud változni, királyfiú es tud lenni. De még be szép, be gyönyörű legény. Hát hogyha egyszer elhagyja ezt a kégyóbőrt, s még hogyha közel, akkor es későn lesz.

Volt ott a szomszédban egy ördögös asszony, s a leány meghallotta, hogy ott lakik egy ördögös asszony, hogy az tudott varázsolni mindent. Hát bément oda egyszer, mikor az öreg király nem volt jelen. Hát bément a szomszédba az asszonyhoz. Azt mondta az ördögös asszony neki, hogy:

— Mi van magával, hogy olyan sovány? Olyan, hogy csak a csont s a bőr, csak csontváz. Mi van magával az életbe, hogy nincs mit egyék, vagy rosszul van, vagy búsul, vagy mi van magával?

Azt mondja:

— Ne es kérdezze, mert nagy az én bánatom. Ne gondolja, hogy olyan sovány vagyok, mert nincs mit egyek, mert módomban áll.

— Hát miért? Egy királykisasszonynak ekkora bánata tud lenni?

Azt mondja:

— Hogyne lenne, ne, milyen a vőlegényem.

Elbeszélte, elmesélte, hogy került ő oda, s hogy került ő el, s nem mondták el, hogy kégyófiuk van. S az ördögös asszony es akkor tudta meg, hogy kégyófia volt a királynak. Addig nem hallotta senkitől, ezt nem beszélték ott. Azt mondja neki a királykisasszony:

— Éjszaka olyan gyönyörű királyfiú lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem az Ő szépségétől, s hajnalban húzza vissza a kégyóbőrt. S

azért búsulok én, immár nem hagyja ő, s visszahúzza ő azt. S úgy félek tőle, mikor kégyó, mert rettenetes nagy, óriási kégyó, hogy esem kétségbe.

— Tudod mit, királyküsasszony? Én megtanítlak, mit csinálj. Ha úgy akarsz, hogy megmeneküljön a kégyóbórtól — azt mondja —, amikor lefeküsztek együtt, s ő elalszik, akkor te kelj fel, s a kemencébe rakj tüzet, s azt a kégyóbórt, mikor felhevül a kemence, hát akkor vedd a kégyóbórt belé, s égesd meg. S mikor felkel, először es azt kérdezi, hogy hol a kégyóbór, hol a subám. S te azt mondod, hogy te nem láttad. S akkor azt mondja: — miféle bűdös szagot érzek én itt? Akkor mondd azt, hogy fésülködöttél, s a hajadat bévetted a kemencébe, s annak érzik a szaga.

Hát úgy es tett a királyküsasszony.

— Nahát, hogyha ez igaz, hogy ő megszabadul a kégyóbórtól, én magának akkora ezüstöt és aranyat adok — azt mondja —, hogy szegénységet sose ér, de még kenyérral sem lesz meg, annyit adok.

— Nahát — azt mondja —, ezt tedd meg, s meglátod, jó lesz.

Hazamenyen a királyküsasszony. Hát este lett, lefeküsznek. S akkor es felébrednek éjszaka, s hát akkor es olyan szép az ura, hogy olyan, mint egy virág. Azt hitte, hogyha ő el kell hagyja, a szüve szakad meg érte, olyan szép ember volt. Hát a kégyóbór a hátán állott. Felkel lassan, s tett tüzet a kemencébe. S mikor legjobban égett a tűz, a kégyóbórt elvette csendesen, s bévette a kemencébe s elégette.

Hát nemsokára kél fel a királyfiú. Azt mondja:

— Hol a subám? Hát miféle rossz szag van idebent?

— Hát — azt mondja — megfésülködtem, s a hajamat bévettem a kemencébe, s annak ilyen a szaga.

— Ne hazudj nekem, mert immár bélátok a szüvedbe, hogy ezt te égetted el. De azt te bánod meg, nem én. Tudd meg — azt mondja — kellett volna még várj, csak egy hónapig. Még kellett volna várni egy hónapot, egy hetet, egy órát, egy percet, egy minutát, s akkor lejárt volna az üdő, mert én el vagyok átkozva, s nekem eddig kellett volna hordjam ezt a kégyóbórt. S mivel ezt tetted, hogy te elégetted hírem nélkül, s te el merted ezt égetni, ezért te lakolsz meg, ezt te megbánod. Most állj meg!

Felkelt a királyfiú: — S kelj fel te es — azt mondja. — Még addig lássuk egymást, amíg itthon vagyok.

Kiment, s béhozott egy száraz mogyorófacálcát, s behozott egy szem búzát:

— Én, feleség, én most neked azt mondom, hogy én elmenyek. De úgy elmenyek, hogy híreimet se hallod, hogy én hol vagyok. S ezt a száraz mogyorófacálcát neked hagyom, hogy te ezt ültess el. De úgy ültess el, hogy gondját viseld, hogy mindennap öntözzed, s vigyázzál reá, hogy nehogy valami ezt kitolja, hanem te csak öntözzed a könnyeiddel s kútvízzel, s akkor indulj te el ingemet felkeresni, mikor ez a száraz mogyorófacálcák kizöldül, s teremni kezd mogyorót. S amikor elhozod a mogyorót, s ennek a szem búzának a kenyerét, akkor indulj meg te felkeresni!

S akkor egy aranygyűrűt az ujjára húzott, s azt mondja:

— Szüld meg a te gyermekedet, amikor átölelem a derekadat, s akkor told le, vagy akkor pattanjon le a gyűrű az ujjadról, mikor hozzáérintem az én ujjamat a te ujjadhoz. S addig te ne indulj el ingemet keresni, amíg te meg nem töröd ennek a száraz mogyorófacálcának a mogyoróját. S vedd ezt az egy szem búzát, a jövőben nagyon ügyelj rá, a jövőben azt es learatod, s akkor több lesz belőle, s addig szaporítsd, amíg kenyeret tudsz sütni belőle, s akkor indulj el ingemet feltalálni. Addig heába indulsz el.

De sír az asszony keservesen, hogy bocsásson meg neki, mert ő nem a maga eszétől tette azt, őt úgy tanították.

— Hát ha tanítottak téged, akkor kérj segítséget, hogy az vigasztaljon meg tégedet!

— Hát ne hagyd itt ingemet, s bocsáss meg nekem! Hogy nem sajnálsz itthagyni, hát így vagyok, ahogy vagyok.

— Hát ha így vagy, de addig meg ne szabadulj, amíg én a derekadat által nem ölelem. Sem a gyűrű le ne pattanjon az ujjadról, még az én ujjam hozzá nem érintetem.

S azzal kezét fogott, megcsókolta, s azzal elment a királyfi. Sírt a királyleány olyan keservesen, hogy van hogy a szíve megszakadjon. Kérte a királyt és a királynét:

— Hát miért sírsz?

— Hát elbűjdosott a királyfi.

— Hát hova lett?

— Hát elbűjdosott. S ne, mit mondott nekem. S addig ne es keressem, s addig se találom meg, amíg ez a száraz mogyorófacálcák meg nem fogózik, meg nem újul, s gyümölcsöt nem hoz. Egy szem búzát

szaporítsak meg, s azt szaporítsam addig esztendőről esztendőre, míg kenyeret nem tudok sütni belőle. S akkor vigyek kenyeret, s vigyem ezt a mogyorót, s akkor feltalálom. S addig ne szüljem meg a gyermekemet, amíg fel nem találom, s át nem öleli a derekamat. S hogy ne sírjak — azt mondja. — Mikor lesz az?

— Hát nézd csak — azt mondja a király —, lehet rossz fát tettél a tűzre, s azért haragudott meg. Máskülönben ő tégedet nem hagyott volna itt.

Hát ő nem merte megmondani a királynak, az apósának s anyósának, hogy ő mit csinált. Mért búsulta meg magát a királyfi, nem merte azt megmondani.

Nahát, elültette a mogyorófa-pálcát, s öntözte, öntözte mindennap vagy vízzel, vagy a könnyeivel öntözte. De örökké sírt. Azt a búzát elültette. Csinált egy kerítésecskét neki, hogy nehogy a tyúk onnan kikaparja, vagy mi. S hát más esztendőbe nőtt búza belőle. Nem tudom, egyfajta, egy buzagyökér vagy több, hát azt ő levágta az idejében, s újra elültette, s azt úgy ápolgatta, örökké öntözgette. Úgy adta az Isten, hogy megfogamzott a száraz mogyorófpálca, s kirügyezett. Elég az hezzá, hogy mikor az megnőtt, s a szárai kinőttek, s amíg virágzott hét

esztendő telt el. S ő, az anya, már olyan vastag volt, hogy nem tudott lenni. Sír keservesen.

— Hogy tudok sütni kenyeret, annyira felszaporodott az a szem búza, s lesz — azt mondja — mogyoró es, de most merre induljak, hogy felkeressem? De hát immár elindulok Isten nevében. Addig utazgatok, amíg valahol hírt hallok felőle.

Nahát, felpakolt magának eleséget az útra, egy kicsi pénzt vett magához, feltette azt a kenyeret, s elindult. Menyen, menyen egyik országból a másikba, s a másiktól a harmadikba, s csak menyen, utazgat. Hát kiért ő egy rettenetes nagy pusztaság mezőre, s immár alig tudott menni.

— Jaj, Istenem — azt mondja —, este van, mekkora erdőt látok, s én azon az erdőn valahogyan keresztül kell menjek. Hát mi lesz velem éjszaka, mert az erdőn keresztül kell menjek. Hát Istenem, rendelj vagy egy házacskát, mert ha az ördögök laknak es benne, bémegyek, békéredzem szállásra, csak ne háljak az ég alatt.

Hát mikor elérte annak az erdőnek a végét, hát lássa, hogy világosság süt ki az erdő közül.

— Hát nem bánom, akárki lakik itt, de én bémegyek, hátha befogadnak éjszakára.

Bé is menyen. Roppant az ajtón, s hát onnan hallott ki hogy: — Béjöhetsz.

Hát látja, öregasszony ül a tűz előtt. Olyan hosszú fűtő volt, mint a régi világban szokott lenni. Szitogatja egy szénvonóval a tüzet. Visszanéz, de akkora orra volt, hogy leért az orra hegye a melléig az öregasszonynak.

— Jó estét adjon Isten, öreganyám!

— Jó estét adjon Isten! Hol jársz te, ahol még a madár se jár?

— Hát ide hozott a balszerencse. Volna olyan szíves, hogy befogadjon éjszakára, hogy ne háljak az ég alatt, mert a vadak eltépnek.

— Hát nézd csak, leányom, befogadlak, csak nem tudom, hogy a fiam megharagszik-e vagy nem, hogyha hazajön, mert nincs idehaza. Hát lehet, nem haragszik meg.

— S ha megharagszik, akkor inkább kimegyek.

— Miféle járatban vagy? Hol járkálsz ebben az idegenben?

— Hát hol járjak, édes öreganyám? Megkérdezem kendtől, mert kend öregasszony, sokat látott, hallott, járt ide s tova, nem hallotta-e kégyókirályfi hírért?

— Nahát, édes leányom, megöregedtem, életemnek javát leéltem már, de nem hallottam. De azt mondom neked, megalszol itt éjszaka, s holnap elindulsz. S holnap este tájban meglátsz egy ilyen házat mint amilyen az enyém. S ott lakik az én néném. S ő ha nem tud mondani valamit felőle, mert öregebb mint én.

— Hát köszönöm szépen ezt a jó tanácsot — azt mondja.

Mindjárt vacsorázott, s ágyat vetett, s lefeküdt. Hát egy kicsi idő múlva jő a fia. Béront az ajtón:

— Hát ésedanyám — azt mondja —, miféle idegen bűz van itt? Ki alszik itt?

— Ne haragudj, édes fiam, mert egy szegény vándor asszony békéredzett, s befogadtam. Kégyókirályfit üldözi. Nem hallottad-e, fiam, valahol a hírért?

— Hát édesanyám — azt mondja —, én az egész világot bėjártam, s minden lyukon bésütök — mert az öregasszony a Hold anyja volt —, még a kút fenekébe is benézek. Erdőkön, mezőkön, vizeken keresztüljárok, s mindenbe bélátok, de ennek soha hírért nem hallottam.

Megbúsulta magát a szegény asszony, hogy ő többet egy cseppet sem tudott aludni. Ő annyit sírt akkor éjszaka, hogy a párna a feje alatt vizes volt. Reggel felkelt a szegény asszony, s megmosdik, s útra készülődik:

— S megyek el én, édes öreganyám — azt mondja —, én ezzel a szomorúsággal semmi vigasztalást nem találtam.

— Hát csak úgy csinálj, leányom, hogy mondtam. Ha megtalálod az én nénémet, ha ő nem tud valamit felőle, mert ő öregebb.

— Jól van, öreganyám, köszönöm szépen.

— Nézd csak, leányom — azt mondja —, adok én neked egy aranyorsót. S ezt az aranyorsót tedd el, mert ennek te még hasznád veszed.

Megköszönte, el es tette az aranyorsót, s elindult. Hát úgy es lett, hogy este odaért a másik házhoz, s kopogtat az ajtón. Ott es olyan halott hang szól ki, hogy: — Tessék, bejöhetsz.

Bélépik a szobába. Hát ott es egy olyan öregasszony van, még öregebb, mint a másik. Annak es egy olyan orra van, hogy a köldökéig leér, még hosszabb volt. Hát kinéz, de alig tudott az orrától kinézni. Azt mondja a leány:

— Jó estét, édes öreganyám!

— Isten hozott, leányom. Hol jársz te itt, ahol még a madár se jár?

— Hát ide hozott ingemet a balszerencse, a balsorsom. Azt kérdezném magától, látom, öregasszony, hát befogadna-e, lenne olyan szűves, hogy befogadjon éjszakára?

— Hogyne — azt mondja —, Istené a szállás, emberé a nyugalom. Lehet — azt mondja —, a fiam megharagszik, de kibékítem. Én vagyok a Nap anyja.

— Hát — azt mondja — felkérném kendet, jó öregasszony, sokat járt, sokat hallott, s tud, a kégyókirályfinak valahol híret nem hallotta?

— Nem hallottam, fiam, életem jobbát leéltem, de nem hallottam soha híret, hogy hol van. A fiam, ha nem tud valamit mondani róla. Csak gyere, s egyél, s megvetem az ágyat, mert látom, hogy fáradt vagy — mert sírt, s erőst panaszkodott a szegény asszony.

Az öregasszony erőst megsajnálta. Hát ahogy lefeküdt a menyecske, még el se aludt, hát jő a Nap. Bójó, bedobban, s:

— Jaj — azt mondja —, miféle idegen szag van itt, édesanyám?

— Ó, édes fiam, ne haragudj, egy szegény vándor asszony jött ide bé szállásra. Befogadtam szegényt — azt mondja —, nagy a keserősége neki.

— Hát miért van ő elkeseredve?

— Hát — azt mondja —, hogy felkeresi a kégyókirályfit. Nem hallottad-e, fiam, valahol hírét?

— Édesanyám, az egész világot bejártam, vizeket, erdőket, mindenütt, mindenüvé bevilágítok, mindenüvé bésütök, minden ablakon bélátok — azt mondja —, de én hírét sose nem hallottam.

Azt mondja az öregasszony:

— Szegény asszony, ha megtudja, meghallja, hogy te se tudsz semmit, a szíve szakad meg. Nahát — azt mondja —, még ha elmegyen az öreg nénihez, mert útjában van, hát ha nem tud valamit még megmondani róla.

Hát felkelnek reggel, s mondja az öregasszony:

— Leányom, nem tud semmit mondani a fiam róla. Nem hallotta hírét. Hanem — azt mondja — egy ilyen időtájban, mint ahogy ide jöttél, eléred a nénémet, ő még öregebb, mint mű — ő ha nem tud valamit mondani róla? S ha még ő se tud, akkor nem tudom, hogy mit mondjak, hogy kapod meg, arról nem szólok.

Az adott neki egy motollát:

— Na, leányom — azt mondja —, a hugom adott neked egy orsót, én meg adok neked egy aranymotollát, s ügyelj rá, vigyázz, mert ennek te még hasznát veheted!

S azzal reggelit adott a szegény asszonynak, s azzal útjára bocsájtotta. S elment. Menyen szegény, menyen, menyen, menyen, de többet sírt, mint amennyit ment. Majd elérte azt a házat es. De bé volt alkonyodva, sötét volt.

Hát immár ment ő bé bátran. Megkopogtatja az ajtót:

— Tessék — azt mondja —, bejöhetsz.

Hát bé is lép. Hát annak akkora orra volt, hogy a térdét verte. Visszanéz az öregasszony:

— Hol jársz, édes leányom?

— Adjon Isten jóestét, öreganyám!

— Adjon Isten, édes leányom. Hol jársz, ahol még a madár se jár?

Azt mondja:

— Ingem idevetett a balsorsom, édes öreganyám, ha szállást adnál éjszakára.

— Hát nézd csak, édes leányom, Istené a szállás, emberé a nyugalom, gyere bé!

Hát mindjárt leültette, s kérdezte, hogy mi járatban van?

— Hát édes öreganyám — azt mondja —, látom, hogy öregasszony, sokat járt, sokat hallott, sokat tud, hát mondja meg nekem, hogy a kégyókirályfinak valahol hírét nem hallotta-e?

— Édes leányom, én nem hallottam, a fiam ha nem tud valamit mondani felőle, hogyha hazajő, de én nem tudok.

Hát mindjárt vacsorát adott neki, ágyat vetett, lefektette, hogy pihenjen. Hát le es feküdt a menyecske, de nem tudott aludni. Várta, hogy mi lesz a következő, hogy ez bár valami hírt mond neki.

Hát egyszer jő valáini nagy zúgás. Hát bejött az a kicsi Szelecske, aki a gabonák között jár. Bélibbent az ajtón.

— Édesanyám, miféle idegen bűz van idebent?

— Édes fiam — azt mondja —, ne haragudj, nézd, szegény vándor asszonyt fogadtam bé. Nem hallottad-e a kégyókirályfi hírét valahol? Azt keresi.

— Hát édesanyám — azt mondja —, én nem hallottam. Pedig én a gabonák közt, erdők közt, füvek közt, mindenütt járok, de én nem hallottam hírét soha. Hanem bátyám, mikor hazaér, ő ha valamit nem tud mondani.

Na, evett a Szellő, s azzal lefeküdt. Egy kicsid idő múlva akkora derenduca esett kint, olyan zúgás, hogy azt hitték, hogy a házacsának a teteje leverődik, akkora orkánszél volt.

Egyszer jő bé:

— Jó estét adjon Isten, anyám!

— Isten hozott, édes fiam.

— Hát miféle idegen bűz van idebé?

— Ne haragudj fiam, nézd egy szegény vándor asszony érkezett szállásra, s befogadtam. De — azt mondja — mielőtt enni adnék, megkérdezlek téged, a kégyókirálynak hírét valahol hallottad-e? Azt keresi szegény.

— Meglehet — azt mondja —, tegnap vettem le a várának a fél szegit.

Jaj, úgy megörvendett az asszony, mikor ezt hallotta az ágyban, hogy a szüve szinte meghasadt örömeiben, mikor ő már hírt hallott felőle.

— Akkor te tudod, fiam, hol lakik.

— Hogyne tudnám — azt mondja —, nem hallod, hogy a várnak a fél szegit levertem? — Mert Orkánszél volt.

— Na, fiam — azt mondja az öregasszony —, légy szüves reggel vidd el ezt a szegény asszonyt, mert már élni se tud, olyan.

— Hát meglátjuk, ha megvirrad, mi lesz.

Na, jó vacsorát adott a fiának, lefeküdtek, s elaludtak. Reggel felkelnek. Azt mondja az öregasszony:

— Hát leányom, most megvigasztallak.

De ő immár hallotta, mert addig nem aludt, míg haza nem jött az Orkánszél.

— Nézd csak, a fiam — azt mondja — hazajött, s azt mondta, hogy tegnap vette le a várának a fél szegit, s kértem őt, hogy vigyen el tégedet odáig, mert te nem találsz el oda, s azt ígérte, hogy elviszen.

Na, jól van, mindjárt adtak az asszonynak enni, de örömeiben nem kellett neki se enni, se inni. Semmi se kellett, csak várta, hogy induljon, minél hamarabb érjen oda. Az asszony adott neki egy aranygomolyát. Egy gomolyag fonalat tiszta aranyból.

— Nézd leányom, ezt neked adom, s tedd el, te ennek még hasznád veszed.

Megköszönte szépen a menyecske az aranygomolyát, s eltette. Azt mondja az Orkán:

— Ül fel a hátamra, s hunyd bé a szemedet.

Felült az Orkán hátára, s a szemét béhunyta. S hipp-hopp, ott legyek, ahol gondolom, ott vagyok: már ott voltak a vár mellett a várkastélynál. Oda letette az asszonyt, s azt mondja:

— Te kérezedj bé a kapun, mert itt örök állnak. Kéredzkezdj bé, s ha beengednek, eredj bé, s a többi a te dolgod!

Hát bé is menyen az asszony a várba, s elmegy tüstént a király kastélyába, s ott járkál. Elővette az aranyorsót, s kezdett sétálni a kastély előtt. S egyszer a királyné az ablakban ült, s meglátta, hogy egy kereskedő árul egy aranyorsót. Mindjárt küldi a szobalányát, hogy hívja fel azt a kereskedőt, milyen szép aranyorsót tart, s kérdezze meg, hogy eladó-e az orsó.

S le es szalad a leány, s kérdezi, hogy:

— Eladó ez az orsó?

— Eladó, eladnám.

Azt mondja:

— Akkor jöjjön fel a palotába.

Fel es menyen ő örömmel, s azt mondja a királyné hogy:

— Mit kérsz azért az orsóért?

Hát ő azt mondja, amire tanította az öregasszony:

— Nem kérek egyebet, csak engedd meg, hogy egy éjjel háljak az uraddal, s ezért neked adom az orsót.

Meggondolja magát a királyné; ez még nem nagy valami.

Azt mondja:

— Nem bánom, de addig lemehetsz — azt mondja — ki a városba sétálni, mert ő csak este jő haza. Elment, oda van vadászni, csak este érkezik haza, s akkor visszajöhetsz.

Hát a szegény menyecskének nem kellett a sétálás, hanem leült egy szegletbe, s ott ült, sírt egész nap. Hogy mi lesz a következőkből. Nahát, este lett, s a király hazajött. Mindjárt megvacsoráztak, evett, ivott, s akkor fürdött. Ki lett töltve a víz, béültették egy nagy kádba. Feresztették meg a kégyókirályfit. Hát amint feresztették, hát álombort hozott bé az inasa, s odanyújtsa neki, s ő felhajtsa a pohár álombort. Még a feredőben elaludt a király. Úgy elaludt, hogy csak eltoppant mindjárt. Két testőre mindjárt odament, s az ágy meg volt vetve szépen, bétették egy selyemágyba s letakarták. S egyszer az öreg királyné, a mostoha királyné kinyitotta az ajtót, s bélökte a menyecskét.

— Eredj — azt mondja —, immár bűzöld meg a likát, eredj!

S azzal bélökte, s az ajtót bézárta. Hát ez a királyné csak ezt várta, hogy elaludjon, mert az inasa, a testőre a királynénak egy mellékszobában aludt, még az ajtó se volt betéve, csak egy szőnyeggel volt eltakarva, hogyha valami baja történik a királynak, hát ők legyenek közel, bėjőjjenek. Hát még el se voltak aluva a testőrei a királynak, egyszer azt mondja, elindítsa:

— Eljöttem, édes hütös társam, hezzád. Kelj fel, öleld át a derekamat, hogy szüljem meg a gyermekemet, tedd rá az ujjadat az aranygyűrűre, hogy lepattanjon az aranygyűrű, mert mindjárt meghalok. Elhoztam a szem bűzának a kenyerét s a mogyorófa pálcának a mogyoróját. Kelj fel, kelj fel, édes hütös társam!

Ez így ment hajnalig, de az fel nem ébredt, mintha meghalt volna. Sírt keservesen az asszony, kerüli azt az ágyat, hogy ki tudja hánszor mondta:

— Kelj fel, édes hütös társam, mert kerestelek. Eljöttem — azt mondja —, s amit mondtál, elhoztam, hogy szabaduljak meg, mert mindjárt meghalok.

Kivirradt szépen, s egyszer félrevágta a királyné az ajtót, s ment:

— Ki innen, te becstelen, te kúrva!

Kihajtotta. Akkor kiment szomorúan. Mit csináljon? Lement újra a földre az emeletről, s ott gondolkozott. Már egy éj eltelt, s nem használt semmit. Mi lesz vele, ha még ez az éj es így telik el? Elővette ő az aranymotollát, s kezdi oldozni. Meglátja ezt a királyné az ablakból.

— Szaladj csak le, leányom, s hívd fel azt a kereskedőt, talán árulja azt az aranymotollát.

Lemegyen, s kérdezi:

— Eladó?

Azt mondja:

— El.

— Akkor tessék bejönni — azt mondja — a palotába a királynéhoz.

Hát az bé es ment, nem mondatta magának kétszer. Bémenyen.

Azt mondja a királyné:

— Mit kérsz a motolláért?

Azt mondja:

— Ennek az ára is az, hogy egy éjjel legyek az urad babája.

Ej, gondolja magában a királyné, ez még nem nagy valami. Adok én neki álombort, s odamehetsz. Nem féltem az uramat. Hát azt mondja:

— Csak addig még elmehetsz.

Nem kérdi, hogy éhes, vagy valamit nyújtott volna neki. Nem, semmit sem. Az a szegény asszony immár egy hete volt egy falás nélkül. Hát kimenyen az a szegény a kastély szegeletébe egy sarokba, s ott siránkozik:

— Istenem, még csak egyszer tudok bejutni, s ha még akkor es ennyit érek, amennyit elértem, meghalok. Abba a helyzetbe megszakad a szívem, mert én azt nem bírom kiállni tovább. — Még a keze es elkezdett puffadni, hogy nem tudott fogni a kezével, úgy meg volt dagadva.

Hát este lett újra, hazajött a király a vadászatból. Elmenyen bé.

— Várj — azt mondja a királyné —, mert még nem feküdt le a király.

Bélökte egy kamrába az asszonyt. Hát ott sírt szegény. Egyszer kinyitja a kamrát, s elengedte:

— Hát eredj — azt mondja —, immár bűzöld meg a likát!

Újra ellátták álomborral a királyt, s megbűzölhette a likát. Bémenyen, hát ő azt se várja, hogy elaludjanak a testőrök. Nem törődött azzal, hogy

lehet, a királyné nem aludt el, mert egy másik szobában volt a királyné, hanem újra elindítja:

— Jaj, jaj, kelj fel, kelj fel, édes hütös társam. Eljöttem újra hezzád. Kelj fel — azt mondja —, édes hütös társam, mert elhoztam a szem búzának a kenyerét, s a mogyorófa-pálcának a mogyoróját, s öleld át a derekamat, szüljem meg a gyermekemet, s tedd az ujjadat az ujjamra, hogy pattanjon le a gyűrű, mert mindjárt meghasad a szüvem, ebben a helyben kihal.

Nahát, harmadik napjára ért a szegény asszony, akkor elővette az aranyfonalat, s sétált azzal a kastély alatt. Hát a királyné meglátja az ablakban, hogy ő azt az aranygomolyát árulja. Leküldi mindjárt a szolgálóját, hogy hívja fel. Feljön.

— Eladod — azt mondja — ezt az aranygomolyát?

— Eladó.

— Hát mi az ára?

— Ennek kérés-hagyás, ha megengeded, hogy én egy éjjel az uraddal háljak, az lesz az ára.

— Hát megengedem — azt mondja. — Nahát.

Megvásárolta azt a gomolyát.

— Immár te kimehetsz a városba, ahova akarsz, sétálhatsz estig, mert csak estére jó haza az uram, akkorra visszajő.

Nahát, kiment a szegény asszony. Lehúzódott egy sarokba. Sírt keservesen:

— Istenem, mi lesz velem, ha még ez az éjszaka es heába lesz az én fáradságom?

A király ehelyt megint elment vadászatra. Amint mentek az úton, azt mondja neki az inasa:

— Felséges királyom, mondok valamit, de nem es merem mondani.

— De — azt mondja — ha elkezdted, akkor mondd el!

— Hát én már életem-halálom kezedbe ajánlom. Ne, mi történt — azt mondja. — Már két éjszaka, mikor kiveszünk a fürdőből, s lepihensz az ágyba, hát a királyné egy asszonyt béenged. Azt mondja: Eredj, búzöld meg a likát! s azzal a szobába csapja bé. Akkor az az asszony vár egy kicsikét, úgy hiszem, hogy akarta, hogy mü elaludjunk, vagy a királyné es legyen immár álomban, hogy ne hallja senki, elindítja:

— Eljöttem, édes hütös társam, kelj fel, s érintsd meg az ujjamat, hogy pattanjon le az aranygyűrű, mert — azt mondja — úgy meg vagyok

dagadva, hogy mindjárt kihasadok. Elhoztam a szem búzának a kenyerét, mogyorófa-vesszőnek a mogyoróját. Kelj fel, kelj fel, édes hütös társam. Sajnálj meg immár ingemet!

De már ő akkor este ébren volt. Nem aludt, mert akkor este az inas az álombort béöntötte a fürdővízbe, s így nem volt elaludva, csak tette magát, hogy elaludt. Hát eltoppant a fürdőbe, s a két inasa kiemelte onnan, s bétették az ágyba. Hát a királyné bécsapta az asszonyt:

— Eredj, búzöld meg a likát! — s bélökte oda. Megvárta, hogy háromig mondja, s akkor felült a király, mert addig feküdt. S mindjárt megüsmerte a feleségét. Átölelte a derekát. Azonnal egy olyan szép aranyhajú gyermeket hozott a világra, hogy a napra lehetett nézni, de a gyermekre nem. Nem kellett oda semmi rongy, se gyertyavilág, ragyogott, világossá vált a szoba. Megörvendettek, de nemes egy gyermek, hanem iker-gyermekek születtek. Mind a kettő fiúgyermek, s mind a kettőnek arany a haja. Na, megörvendett a király. Hezzáérintette az ujját az ujjához, mindjárt a gyűrű lepattant. Az asszonyt mindjárt szépen lefektette a maga helyére az ágyba, örvendett a gyermekeknek. Küldi a testőrét, hogy menjen, hozzon segítséget, egy asszonyt oda. Elment a császár bábájához, elvitték oda, s az asszony mindjárt ellátta, a gyermekeket megfürösztötte, bépókálta, s letette az asztal mellé kétfelől a két gyermeket. S örvend a király úgy, hogy lábujjhegyen járkált, hogy ne hallják a koppanása, a felesége tudjon pihenni. Úgy öltözködött fel. Eleget kínálta minden jóval, hogy egyék, igyék. De hát ő olyan nagyon beteg volt, nem kellett neki semmi étel. Hát a király nem aludt egész éjszaka, csak mindig sétált a felesége előtt. Reggel, mikor annyira kivilágosodott, hát jó a királyné, végre, s kivágja az ajtót:

— Menj ki, te bestiális kúrva innét — azt mondja.

Akkor a király csak eléugrott:

— Kinek mondod te, hogy kúrva? Ki itt a kúrva? Úgy megijedt a királyné, az előző királyné, hogy majdnem kétségbeesett, hogy mi dolga van. Mindjárt kiált a király, hogy:

— Fogják meg az asszonyt, a volt királynét, s dobják bé egy pincébe!

Hát meg es fogták azt a királynét, bévették a pincébe. Akkor esszehívta a tanácsosait, hogy tanácsolják meg, melyik jobb, az esküdt vagy az esküdtlen. Melyik jobb, melyiket becsülje meg, melyiket marassza meg.

Azt mondják:

— Az esküdtet, akivel megesküdtél.

— Hát hogy? — azt mondja — egy bitangot felvinni, s a maga hitesét elvetni?

— Ez így jár, hogy maga hitesét becsülje meg.

— Na, — azt mondja — akkor most kijelentem, hogy hozzátok ki a két leghamisabb csikót az istállóból, s azt a gonosz asszonyt kössétek a farkához, de még a vén boszorkány anyját is, mert — azt mondja — az takargatta a leányát, hogy nehogy valami felfedődjék. Hát ez es csak arra érdemes, az anyja.

Mind a kettőt a csődörnek a farkához kötötték. Két korbácsot két legény a kezébe vett, jól odavágott arra a csődörökre. Tizenkétszer a várat megkerítette velük, hogy dirib-darabra szakadt még a csontjik es. Még azt es szerte vetette a király, s kiszögezte a vár falára, s elégette onnan, hogy még a porikból se maradjon. Akkor egy nagy keresztelőt csináltak, egy nagy bált, összehívta az egész kereken való királyokat, hercegeket, bárókat. Akkor elhozták a keresztelésre a kumatriákat, közte elhozták a püspököt, újból esküdtek, s olyan jól éltek, mint két galamb. Ma es élnek, ha meg nem haltak.

A csikócska

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt egy király és egy királyné, ezek nagyon kívántak maguknak egy gyermeket, de az Isten nem akart nekik adni sokáig; egyszer azonban kiütött a hétesztendős háború, a királynak el kellett menni, és míg odavolt, szült a királyné egy leánygyermeket, efelől a király mit sem tudott. Vége lett a háborúnak, a király hazafelé indult; útközben igen kezdett szomjazni.

Éppen egy réten ment keresztül, mely igen nagy erdőséggel volt körülvéve, megpillantott egy forrást, és sietve küldte inasát, hozna neki egy pohárral a tiszta vízből, de ez visszajött víz nélkül, mondván:

— Uram király, nékem nem lehet meríteni, egy láthatatlan valami nem engedi ezt meg!

A kocsist is elküldte a király, de ez is azt mondta, amit az inas: ekkor a király megharagudott, kiszállt, és maga ment vízért. Odaért, elkezdte merítgetni, de sehogy sem ment; ekkor letérdepelt, és fejét a forrásba hajtva kezdett inni, de valami hirtelen megkapta az orrát, s rémülten kérde a király: — Ki vagy, mi vagy? Ereszd el az orromat! Mit kívánsz tőlem?

— Én — válaszolt a valami — addig nem eresztelek, míg azt el nem ígéred, ami felől nem tudsz, amivel odahaza várnak!

Gondolá a király, hogy talán néhány százezer forint, és megígérte neki azt, ami felől nem tud.

— Holnap ilyenkor eljövök érte.

E szavakkal elbocsájtá a király orrát, ez pedig hazafelé sietett.

A kapuk megnyíltak és íme! a királyné hétéves, gyönyörűséges leányával jött a király elé.

— Ó, kedves, egyetlen, szép gyermekem! — kiált fel a király; elszomorodott, elbeszélte a királynénak, mi történt vele.

Egyszer csak lódobogás hallik, egy nagy prüszentésre minden ajtó és kapu megnyílt, bejött egy táltos, a királyné a hátára tette a juhászleánykát saját gyermeke helyett, a csikó pedig az orrát megfintorította, és elment vele.

Midőn a nagy rétre értek, a forráshoz, letette a csikócska, a leányka leült, ő pedig a fejét az ölébe tette, s kérde tőle:

— Ha te igaz hercegasszony vagy, mondd meg te nekem, mit csinálnál te ebből a szép rétből és erdőből?

— Ej, de szép ez a rét, de jó volna itt az én apámnak juhokat őrizni!

— Hát a te apád olyan herceg, hogy juhokat őriz? Elmehetsz Isten hírével, holnap elmegyek egy másik hercegasszonyért!

Szomorú szívvel várta a királpár a másnapot. Ekkor a kovácsleányt adták neki; ekkor is nagyot fintorított az orrával, és elnyargalt.

A forráshoz értek, fejét a lány ölébe tette a csikócska:

— Ha igaz hercegasszony vagy, mondd te meg nekem, mivé tennéd ezt a szép erdőséget és réteket, ha birtokodban volna?

— Ó, de szép ez az erdő! De jó volna itt az apámnak szemet égetni!

— Nincs rád szükségem!

Most volt csak nagy sírás-rívás. Megjött a táltos, mikor a hátára tették a szép hercegkisasszonyt, fejét földig meghajtotta. A hercegasszonynak pedig az édesanyja, a királyné, imádságos könyvet adott, mondván:

— Ha szerencsétlen leszel, csak ebből imádkozzál, és segítve lesz bajodon.

Azután gyűrűt adott neki egy szép kővel:

— Ha valamit nem fogsz tudni, és setétségben leszel, csak ebbe tekints, és mindenben felvilágosodol.

A csikó elnyargalt a leánnyal, az egész várost fekete posztóval vonták be, s minden zenét kitiltottak az országból.

A szép réten ült a hercegasszony, a csikócska fejét az ölében tartva beszélgettek:

— Ha ez a szép tájék, ez a szép forrás a te vagyoned volna — kérde a csikócska —, mit csinálnál belőle?

— Én — úgymond — nagy kertet alakítanék, és erre a helyre egy szép filagóriát!

— Ez már igazi hercegi ízlés! — mondá a csikócska, és felkapta, beugrott vele a forrásba, ott pedig nagy vaskapuk nyíltak meg; sok-sok vaslépcsőn keresztül egy tekervényes úton a föld alatt egy gyönyörűséges nagy vár elé értek, hol bevezeté a termekbe, melyek arannyal és ezüsttel dúsan voltak ékesítve. Minden, ami csak öröme és kényelemre szolgálhat, megvolt.

— Ezzel mindennel te parancsolsz, ez mind a tied — szólt a táltos —, én gyakran meglátogatlak!

Itt láthatatlan kéz hozott az asztalra minden enivalót, megvetette az ágyat. Mikor lefeküdt, és elaludt,

egyszer csak érez valamit feléje közeledni, mire felébredt, az a valami e szavakat mondta:

— Hercegasszony, meg ne mozdulj, kard van miköztünk! — És a hercegasszony meg nem mozdult.

Így múltak a napok, hetek, hónapok és évek, de az éjjeli vendég sohasem maradt ki. Történt egyszer, mikor a hercegasszony apróságait rendezgeté, a gyűrűcske kezébe jött, melyet édesanyja adott neki búcsúzáskor, nagy örömmel felkiálta:

— Te majd felvilágosítasz engem, általad meglátom az éjjeli vendégemet! — és kebelébe dugta a gyűrűcskét.

Este midőn lefeküdt, feje alá tette azt, és mikor a valami mondta:

— Hercegasszony, meg ne mozdulj, kard van miköztünk!

Ekkor kihúzta a gyűrűt a feje alól, beletekintett a kőbe, és egy szép fiatalember feküdt mellette.

Ijedten felugrott a hercegasszony, mire a fiatalember azt mondta:

— Szerencsétlen, te mit cselekedtél! Csak ma éjel túrtél volna békével, és mind kiszabadultunk volna: de most magadat száz évre, bennünket pedig örökre elkárhoztattál; ez a hetedik évnek utolsó éjszakája volt, most ütött volna a szabadulás órája, de így mindennek vége! — s ezzel eltűnt.

Másnap reggel nagyon szomorú volt a hercegasszony, a kedves csikócskája is az volt, amin nem kevésbé csodálkozott, s kérdezte, miért oly szomorú?

— Mi a bajod?

— Talán az, ami a tied!

Ekkor tudta a szép hercegasszony, hogy miben áll a dolog.

— Ó, mondd meg, hogy mi által szabadíthatlak meg ?

— Van egy mód, de te azt meg nem teheted, mert fel kellene menned azon a tekervényes úton, amerre jöttünk.

— Felmegyek!

— Ha felmegy a forráshoz, ott egy kert van és egy filagória, amint te mondottad, a kert előtt oly föld van, mely száz év óta egyszer sem volt ásva, ezt kell neked ásni, éspedig a körmöddel mindaddig, amíg egy csomó kulcs nem jön a kezédbe. Azután a kulcsok egyikével nyisd meg a kertajtót, ott találsz tizenegy csikót és egy vén kancát, a legszélső csikónak kapd le a

kalapját, azután fuss vele, de hátra ne tekints, míg a kertből kint nem leszel; ezzel megszabadíthatsz!

— Megteszem, megteszem, képes vagyok megtenni! Úgy is lett.

Mikor nagy nehezen felért a forráshoz, addig ásott a körmeivel, míg a kulcsot meg nem találta, azután bement a kertbe, onnan a filagóriába, lekapta a legszélsőnek a kalapját, jól meghúzta az orrát:

— Ez — úgymond — azért van, mert atyámnak is meghúztad az orrát!

Vissza nem nézett, hanem futott kifelé, a kert előtt megpihent.

— Ó, szegény csikóm, úgy meghúztam az orrát, most sajnálom!

Ezeket mondva, megcsókolta a kalapot; e csókra mintha minden megmozdult volna a föld alatt, oly rezgés támadt.

Másodszor és harmadszor is megcsókolta a kalapot, talán ijedtében, erre a föld alól kibukott egy nagy vár, kapui megnyíltak, tizenegy gyönyörű fiatalember és egy asszonyság a hercegasszony lábához borult:

— Szabadítónk vagy — mond az asszonyság —, mi hatalmas királyhercegek voltunk, de egy gonosz tündér mindenestől, varastól együtt elátkozott, meghagyva, hogy addig meg ne szabadulhassunk, míg királyvérből származó ártatlan leány ily módon meg nem szabadít bennünket. Választhatsz fiaimból!

A királyleány azt választotta, amelyiknek nem volt kalapja, mert az volt az ő csikócskája.

Ezután elmentek a leány atyjához, az ország még fekete posztóval volt bevonva. Elbeszélte atyjának, mint járt; volt aztán erre oly lagzi, hogy még a kutya is fánkot evett.

A békából lett királyfi

Hon volt, hon nem volt, volt egyszer egy királyfi. Azt békává változtatták. A béka elmönt a szomszéd király országába, ott bebújt egy kútba.

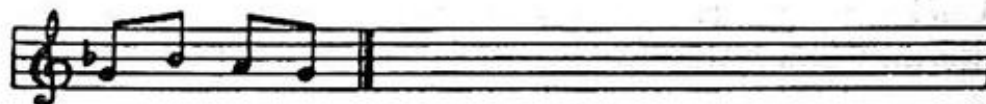
Annak a királynak a leánya egyszer kiment a kútra vizet merni. Ahogy ment volna, a kútban mögszólt a béka:

A királyleány fává vált, ahogy ezt hallotta. Beszaladt a házba, oszt elmondta, hogy a kútban béka van, oszt mit mondott neki. Kérdözte, hogy mit csináljon : föl-e húzza, ne-e húzza föl, mert a vizért még úgyis ki köll neki mönni. Odabent azt mondták, hogy húzza csak föl. A leány megint kiment. Ahogy a vödör mögmerült, a béka elkezdte mondani, ahogy az előbb. Beleugrott a vödörbe, a leány mög fölhúzta, oszt vitte be a vízzel együtt a szobába. Ott kivötte a vödörböl, oszt betötte a sarokba.

Mikor ebédöltek, leültek mindnyájan az asztalhoz. A leány a békárúl már egészen mög is felejtközött. Azt mondja a béka ott a sarokban:

Három, három, harminchárom! Húsz föl engöm,
Mer én tégöd úgy szeretlek, a szívem mök-

éddös párom!
hasad érted!

Három, három, harminchárom,

Ültess oda édes párom!

Mert én tégöd úgy szeretlek,

a szívem möghasad érted!

A leány ránézett az apjára mög az anyjára, hogy mit csináljon. Azok azt mondták neki:

— Ültess csak az asztalhoz, ha úgy akarja!

A leány mögfogta, oszt odaültette egy székre. Ebéd után visszatette a sarokba.

Este, ahogy lefeküdtek, a leány is lefeküdt. A sarokban mögint szólt a béka:

Három, három, harminchárom,
Eressz oda édes párom!
Mert én téged úgy szeretlek,
a szívem möghasad érted!

A leány mögengedte neki, hogy az ágyába möhessön. A béka fölugrott, oszt a leány mellé húzódott. Az mög elfordult tőle. Mögint azt mondja neki a béka:

Három, három, harminchárom,
Ölelj mög hát édös párom!
Mert én téged úgy szeretlek,
a szívem möghasad érted!

A leány is mit csináljon! Ha már odaengedte! Mögfordult, oszt mögölelte. Azzal aludtak szépen.

Másnap hajnalban fölébredt a királyleány. Láta, hogy mellette nem a béka fekszik, hanem egy szép királyfi, Nagyon mögszerette. Akkor mögesküdtek. Még most is élnek, ha mög nem haltak.

A tevisdisznó

Egyszer volt egy szeginy ember meg egy szeginy asszony; de nem volt egy csepp gyerekük se. Azt mondja az ember:

— Hallad-e, feleség? Menj el a templamba az egyik után, majd én menyek a másik után, s amit kapsz, kutyát, macskát, vaj bármit, hazd haza, hagy legyen nekünk is valami gyerekünk.

Elindulnak a két után, s a vénember kap egy tevisdisznót, egy agyaglyukban. Hazaviszi:

— Na, vénasszony, kaptál valamit? Mert én kaptam, né, egy tevisdisznót. Mast már van nekünk is gyerekünk.

Hát az a tevisdisznó meg volt átkazva, az elébb királyfi volt. Azt mandja a tevisdisznó:

— Apám s anyám, vegyenek disznókat s legyünk disznópásztarak.

— Ó, édes fiam — azt mandja a vénember —, ládd, mi vének vagyunk, ki hajtja ki a disznókat?

— Kihajtom én — mandja a tevisdisznó.

Hát jó van, vett a vénember disznókat.

— Vett, édesapám?

— Vettem, fiam.

— Jó van, apám, ha vett, vegyen még egy fehér kakast, egy veres kakast, egy fekete kakast.

Vett, s a tevisdisznó mind kúrálta a kakasakat, s vitt nékiek hagy egyenek, s igyanak.

Tőtt-múlt az idő, s tavasz lett, a disznókat ki kellett hajtsák.

— Hát ki kürtel? — kérdi a vénember.

— Kürtelek én, csak adja ide, édesapám.

Felül a tevisdisznó a ház tetejire s kürtel; aztán ráül a fekete kakasra, s kihajtja a csardát, s mikor kiértek az erdébe, becsállódik a lapiba, s a kakast megköti. — Abban az időben háram nap volt egy esztendő.

Eppeg a fekete király utazott abban az erdében, s att érte a setítség. Elküldi a kacsisát, hagy keressen valakit, hagy vezesse ki az erdeből.

— Menj el — azt mandja —, kapj valakit, hogy kivezessen.

A kacsis menyen, s találkzik a tevisdisznóval.

— Ügyelj te — azt mandja a kacsisnak —, nehogy rám lépj, mert úgy váglak pafan, hogy egyik szemed a másikat veri.

A kacsis néz, hunnat beszélnek, s meglátja:

— Ki s miféle vagy te, tevisdisznó? Nem tudnád kivezetni a fekete királyt az erdeből?

— Vaj ki, ki bizany, miért ne? Csak adja ide a fekete király a jányát feleségül s a fele királyságát.

— Na, csak szaporán, mert adadja, hagyne adná!

— Előbb csináljunk írást, akkor majd kivezetem, de addig nem.

Elmegy a kacsis vissza.

— Na, kaptál valakit?

— Kaptam egy tevisdisznót, de ezt meg ezt kéri.

— Csak mandjad, hagy megkapja — s csinál írást, a kacsis elviszi a tevisdisznónak.

— Nékem efféle írás nem kell — azt mandja —, kötlevelet kell adjan, hogy a jányát s a fele királyságát adaadja.

Mit volt mit csináljan, adatt kötlevelet, s a tevisdisznó kivezette az erdeből.

Öste hazahatja a csardát, s azt mandja az apjának:

— Édesapám, halnapra adjan enni a veres kakasnak, hagy menjek avval.

Másnap felült a veres kakas hátára, s kürtelt, s kihajtatta a disznókat az erdébe. A kakast megkötötte, s ő maga bécsállódzott a lapiba.

Akkar meg a veres király utazatt, s a sötíttség az erdőben érte, s eltévelyedett. Elküldi a kacsist, keressen valakit, hogy vezesse ki az erdeből. Megy a kacsis, s megkapja a tevisdisznót, de először nem látta meg a lapiban.

— Ügyelj te — azt mandja a kacsisnak —, nehogy rám lépj, mert úgy váglak pafan, hogy egyik szemed a másikat veri!

— Hát te kis tevisdisznó, téged nem is láttalak! Né, a veres király bétévedt az erdébe, s mast nem tud kijönni, nem tudnád kivezetni?

— Vaj ki, csak adja nekem a jányát s fele királyságát, de írást csáljon, mert különben nem mazdulak.

Visszamegy a kacsis, s elmandja, s a király ad egy kicsi írást.

— Nem kell efféle írás — mandja a kis disznó —, tiszta, jó írás kell, kötlevéll.

Mit csináljan a király? Küldött kötlevelet, s a tevisdisznó kivezette az erdéből. Avval ráugrik a kakasra s hazahajt.

— Édesapám, adjan annak a fehér kakasnak, hogy menjek véle is.

Az öreg adott, s reggel kapja magát a tevisdisznó, felszökik a fehér kakasra, s kürtel, s kihajtja a csardát az erdőre. A kakast megköti, s maga elrejtőzkedett a lapiba.

Hát a fehér király éppen akkor utazott a jányával, s bésetitedett az erdőbe. Elküldi az inasát.

— Menj — azt mandja —, kapj valakit, hogy vezessen ki az erdéből.

Az inas elmegy, hogy keressen valakit, s rátalált a tevisdisznóra, de a setítben nem látta mindjárt.

— Ügyelj te, ne hagy rám lépj, mert úgy váglak pafan, hogy egyik szemed a másikat veri! Ki s miféle vagy, s mi járásad vagyan erre?

— Én a fehér király inasa vagyok, né, az uram így s így járt, nem tudnád kivezetni az erdéből?

— Vaj ki, csak hazz egy írást, hogy a jányát s fele királyságát nékem adja.

Elmegy az inas vissza, s a király kérdi:

— Kaptál?

— Vaj igen, kaptam egy tevisdisznót, de né mit kíván: hogy felséges király, a jányadat add néki s a fele királyságát.

— Adaadam, ha úgy lesz Istentől rendelve.

— De nem úgy, hanem írást kér a dalagról.

Kérdi a jányát a fehér király:

— Na jányam, elmész utána?

— Elmegyek, ha Istentől így lesz rendelve.

A király megadta az írást, s a tevisdisznó kivezette az erdéből. Aztán nekifagott, felkapott a fehér kakasra, s elhajtatta a csardát haza.

Mikar hazaértek, azt mandja:

— Na lássa, édesapám, hogy megéreztem a csardát. Mast már eltölt az esztendő, vegyék fel a fizetést. Nékem pedig keressenek szekeret, hogy menjek s házasadjam meg.

— Ó, fiam! — mandja az anyja. — Ki jönne teutánad?

De azért csak hoztak vaj öt szekeret másnap riggelre. A tevisdisznó felkapott a fekete kakasra, s elment először is a fekete király házába. Hát ott

bétüsselték a kaput, de a tevisdisznó megsarkantyuzta a paripáját, s berepült.

— Na né, én vezettem ki az erdéből, s most ugyan szépen várnak a vélegínyre, még az se jó, aki a lavamat elvegye. Nem azért jöttem, hogy itt üljek.

Kérdi a fekete király:

— Itt esküsztek meg vaj atthon?

— Atthon, mert megátkazatt a papóm, hogy att esküdjek, ahun kereszteltek.

A fekete király felpakal egy falka gúnyát s pínzt s a jányát, s útnak indultak. Az első szekéren ment a menyasszany, s a tevisdisznó a fekete kakasan ült, s adarugtatatt a mátkájához:

— Szeretsz ingemet, lelkem? — kérdi a jányt.

— Ó menjen, isten csúfja, ne is lássam.

Megharagszik a tevisdisznó, s levetkezteti a jányt, s visszakergeti az apjához. A szekereket pedig s a sak drágaságot elvitte haza.

Mikar hazaértek, azt mandja:

— Na, apám, mast van pinz, már csak asszany kell. Halnap riggelre hazzanak négy-öt szekeret, hagy menjek a veres király jányáért.

— Ó fiam, fiam — azt mandja az anyja —, hagy tudnád te azt elhazni?
— De azért csak a szekereket elhazták.

Riggel felült a veres kakas hátára, s mennek a veres király országába. Hát a kaput ott is betüsselték, s nem tudatt bémenni. A tevisdisznó fagta magát, s bérepült a kakással.

— No né, én vezettem ki őket az erdéből, s mast ugyan szépen várnak a vélegínyre, még az se jó, aki a lavamat elvegye. Nem azért jöttem, hogy itt üljek, van nékem egy vén apám s anyám, azokra kell ügyeljek.

Kérdi a veres király:

— Itt esküsztek vagy atthon?

— Majd atthon, mert megátkazatt a papom, hogy att esküdjek, ahun kereszteltek.

A veres király felpakal egy falka gúnyát s pinzt s a lányát, s útnak bocsátja őket. Az útnan mikar mennek, adamegy a tevisdisznó a királyjányhoz, s kérdi:

— Szeretsz-e, lelkem?

— Menj el, példa, ne még közelebb jőjjél!

Megharagszik a tevisdisznó, s egyszeribe visszakergeti a jányt az apjához, a szekereket s a sak drágaságát elvitte haza.

— Na, édesapámék, mán vagyan, miből éljenek. Nékem meg csáljanak egy alyan házat, mint a fehér királyé, mert én a fehér király jányáért menyek, hagy mire megjövek, kész legyen. Hazzanak még kétannyi szekeret, mint az elébb, s édesapám adjan enni a fehér kakasnak.

Hazatt az apja tizenkét szekeret, s a tevisdisznó rászokott a fehér kakasra, s kammendérazta ökö, hogy merre menjenek. Hát a fehér király palatájában nyitatt kapuval várták, s mindent készítettek a vendégségre. Mindjárt elvették a lavát, s bévítették a hambárba, hogy egyék. De a tevisdisznó azt mondja:

— Nem azért jöttem, hogy itt üljek, mert van nékem öreg apám s anyám, s azakra kell ügyeljek. Én a fehér király jánya után jöttem.

— Na, ne siess, édes fiam — mandja a király —, ülj egy cseppet nálunk is. Hát itt esküsztek meg?

— Itt esküszünk, felséges király apám! — s nagy vendégséget csiáltak.

A vendégség után felpakoltak sak mindent a tizenkét szekérbe, s att diskuráltak. Éppen az a nap tölt bé a hét esztendő, ameddig a tevisdisznó el volt átkazva.

Mikar hazaértek, mán akkor kész volt a szép ház, éppeg olyan volt, mint a fehér királyé. Azt mandja a tevisdisznó:

— Édesapámék feküdjenek ebbe a házba, majd műk a másik házba menyünk — s bémentek, s lefeküdtek. Elővesz a tevisdisznó egy nagy kést s azt mondja:

— Szüvem, szerelmem, mikar pant tizenkét ara lesz, szúrj belém, hogy egy csepp vér jöjjen, de ne feledkezzél meg, mert akkor még hét esztendőt kell, hogy ebben a farmában legyek.

Aludt a tevisdisznó, s a királyleány, mármint a felesége, sajnálta, de azért pant tizenkét arakar bészúrta a nagy kést, s egyszeriben egy csepp vér kihullatt, s abban a pillanatban királyfi lett belőle. Riggel sír az apja, sír az anyja, hogy hová lett az ő drága tevisdisznójak. Jába mandja a királyfi, hagy

— Né, én vagyok a fiuk, csak el valtam átkazva — mégiscsak siratták az ő drága tevisdisznó fiukat.

A királyfi írt az ő apósának, hogy jöjjen, s nézze meg, milyen boldogságban vannak, s el is jött s örvendett, hogy ilyen jó vége lett a

dalagnak. Meghallatta a fekete s a veres király is, hogy mi lett a tevisdisznóból, s eleget bánták, hogy nem az ők jányak lett a felesége.

Nagy János története

Ez a Nyírben történt, ott lakott egy Szabó János nevezetű gazdaember. Tagjai voltak, több jó földek, a vadászatot is ő használta. Vette a puskáját, és ment ki a határba. Nem találkozott vaddal. Hát egyszer csak egy róka kiugrott a vetés közül. Lelőtte. — A fene egye meg, nem érdemes hazavinni az egészet! — Lerántotta a bőrét, megnyúzta, a húsát otthagya. És a bőrét kapta, ráakasztotta a puskacsőre és ment haza.

Egyszer, ahogy megy, hát a róka szalad utána, meg kiabált utána:

— Ugye, csodálkozol, hogy teveled ilyen történt? — a gazdának mondja a róka — de még ettől — azt mondja — nagyobb is történt. Eredj most el Debrecenbe, Nagy János uramat keresd fel, vele még különb történt!

Hát ő aztán gondolkozott, hát ha még attól is nagyobb történt, hogy noha a rókát meglöttem, megnyúztam, oszt ő beszélt hozzám, hogy kérdezzem meg Nagy Jánost, hogy övele még nem ilyen történt! — Hát ő aztán megnyugodott, hát ez lehetetlen, hogy ettől még különb legyen valami. De Szabó János özvegyember volt, volt egy tizenkét éves lánya, avval volt. Egyszer azt mondja lányának:

— Édes leányom, készíts nekem egy kis útravalót, mert én elutazom.

Hát a leányka azt mondja:

— Hát hová fog menni, édesapa?

— Megyek Debrecenbe, nem nyugszom addig, míg én azt a dolgot meg nem kérdezem.

Hát el is indult, elment Debrecenbe. Nem tudta a címét, hát magyar ember magyar városban, addig tudakozott, míg ráakadt. Bement hozzá:

— Jó napot adjon Isten, Nagy uram.

— Jó napot.

— Én Szabó János vagyok, Nagy János uramhoz van szerencsém?

— Igen — azt mondja.

Sorolja, hogy minek ment ő, mert ő úgy és úgy járt, és a róka azt mondta neki, hogy ő még különbül járt.

— Hát bizony — azt mondja —, Szabó uram, ez csak játék dolog az enyém helyett. Hanem tessék helyet foglalni — s volt annak is lánya, fiatal lány volt, s ő is özvegyember volt, az a Nagy János. — És hát ráérünk elbeszélni — azt mondja — van rá elég idő, ma úgyse utazik el Szabó uram, még holnap se, s vendégem marad.

Hozzákezdett hát beszélni:

— Hát bizony, Szabó uram — azt mondja —, az én történetem nagyon sokkal nagyobb mint a Szabó úré. Ez akkor történt velem, mikor itt ezt a templomot csinálták. Abban az időszakban, és itten — azt mondja —, mikor még abban az időben deákok voltak, sok deákok voltak, tartottunk mi is kosztost, jogász volt kosztos. Egyik barátom is, aki tudott, figyelmeztetett:

— Te, hát te nem tudod, hogy a te feleségedet a jogász szereti?

— A, nem igaz, az én feleségem nem olyan!

Hát egyszer megy haza Nagy János, elindult először, ki a határba, és csalókaképpen visszajött. A deák előbb ebédelt az asztalnál, aztán megpihent. Egyszer megy le a kertbe. Szép gyümölcsöskert volt, hát ott enyeleg az asszony a diákkal. Hát amint feléjük tartott, hát a diák várta már. Hát el volt készítve, hát nála volt egy pálca a diáknál. Rávigott Nagy Jánosra vele egyet, és azt mondta neki:

— Válj egy nagy juhászkutyának!

Hát csak úgy, egy nagy szép fehér kutya vagyok, Szabó uram! Hát mit tegyek? Mindennel rendelkeztem, de szólni nem tudtam. Ott gondolkozok, mitévő legyek? Gondoltam, hogy a Hortobágyon vannak sok juhászok, az ilyen kutyának nagyon megörülnek. Itt a városban nem mertem járni, mert féltem, hogy megismernek, hogy én vagyok Nagy János. Én megismertem mindenkit, de hát szólni nem tudtam, összeszedtem magam éjnek idején, és kilógtam a Hortobágyra. Jó virradatra ideértem egy jó falka juh mellé. Megállott a juhász. Azt mondja a bojtárnak:

— Hallod-e, Jancsi, hol vette itt magát ez a derék fehér kutya? De jó volna ez nekünk! Én megértettem, hogy mit mondott, mert emberi ésszel rendelkeztem. És a juhász elfütyentette magát:

— Talpas, gyere ide, Talpaskám!

Én elfogadtam a nevet, és nyaltam a lábát.

— Jancsi te, ez a kutya éhes, adjál neki enni.

Levágott egy jó darab juhsajtot, kenyeret, zsendicét, egy tálba összehabarták. Én jóízűen falatoztam belőle, avval lefeküdtem a küszöbre, aztán szunyókáltam, mert egész éjjel mentem a Hortobágyra Debrecenből, el voltam fáradva. Ott beszélgetnek a bojtárok:

— Hát ez a kutya, ez megbirkózna hat farkassal is. Gondoltam magamban hogy; azt csak bízd rám.

De jó volna, ha kihajtanák a juhokat, mert a farkasok többször ráütöttek a nyájra. Voltak több kutyák, azok megértették a szavam. Én fordítottam a juhot, rájuk ugattam, s azok mentek. A bacsa meg csak nézte.

— Nézd csak, Jancsi, ez a kutya azt is tudja, hol a határ.

Én meg büszkén jártam, csak úgy csóváltam a farkamat. Utoljára már nem is kísérte a juhász, csak én hajtottam a juhot. Így történt egész őszig. Már ősz fele volt az idő, hát egy nagy ködben kimentem a juhokkal a legelőre. Innen is, onnan is jönnek a farkasok, innen kettő, amonnan három, innen kettő. Mondom a többinek:

— Menjetek, fogjátok! — Azok meg féltükben nem a farkasokra szaladtak, hanem hozzám menekültek. Itt nem volt mit mást tenni, magam láttam a dologhoz. Megmarkolok egy farkast, megfojtom magam, a másikat, harmadikat. Úgy hogy huszonöt farkast öltem meg. De míg azokat megfojtottam, fojtottak azok juhokat. Oszt hát én végeztem velük. Gondoltam, ha a gazdám kijön, mit fog ez mondani, körülbelül harminc juhot megfojtogattak. Hát már este nem mertem hazahajtani a juhot, vártam hogy jöjjön ki a gazdám. A leölt huszonöt farkast összehordtam egy rakásba, és ráhánytam megint a tetejére a juhokat egy csomóba. Már a szokottnál sokkal később volt a dolog. A hazamenetel elmaradtával, egyszer csak jön a bacsa. Eljön közelebb hozzám:

— Nahát, hogy vagy, kedves Talpaskám? Hát mért nem hajtottad haza a juhot?

Ott vinnyogtam körül, mondtam volna hogy mi történt, de nem tudtam beszélni. Egyszer a bojtár elkiáltja magát:

— Pista bácsi, jöjjön csak ide! Hászén a Talpas csinált jó hasznot, tessék csak jönni, mennyi juhot megölt.

Akkor a gazdám fogja a kampót:

— Hinnye, Talpas, az anyád erre meg amarra! — fogja a botot.

Erre elszaladtam messze, ahol biztonságban éreztem magam. Leültem.

— Gyere, Jancsi olvassuk meg legalább, hányat ölt meg, az anyja erre meg arra.

Mikor elkezdtek a juhot szedni le, meglátják a sok farkast. Elkezd kiabálni nekem:

— Talpaskám, gyere ide kedves kutyám, hát mi volt teveled?

Még oda se akartam menni, olyan büszke voltam. De jött hozzám, azt ott nyaltam a lábát. Az meg már szinte csókolt, még a szájából adott kenyeret, szalonnát.

Hát ennek oszt nagy híre ment mindenfele. Itt és itt a Hortobágyon ennek a bacsunak olyan kutyája van, egymaga huszonöt farkast ölt meg. Ez eljutott a megyei főispánhoz, ez a hír. A főispán Rákócon lakott, elhatározta, hogy el fog menni most rövidesen azt a kutyát megnézni. Ott voltam akkor is a mezőn a juh mellett, mikor jön négylovas hintóval. Libériás inas ül mellette a bakon a kocsi mellett. A főispán pedig a gazdammal ül hátul. De jöttek több kocsik is, több urak engem megnézni. Ott ülök hegyesen, gondoltam, hogy engem jönnek nézni.

— No, bacsu gazda, hát ez az a kutya? —

— Ez az, méltóságos uram, az az, ez ölt meg huszonöt farkast.

— Hát bizony ez derék állat. Hanem hát, bacsu gazda, hát kis időre a kutyát elvigyük.

— Én enélkül, méltóságos uram, egy nap se tudok ellenni.

— De én hagyok magának pénzt, hogy fogadjon annyi bojtárt, amennyi kell.

De a bacsu vonakodott, a gazdám, nem akart.

— Akarja vagy nem akarja, hát a kutyát vigyük.

Ezer forintot a markába beletett:

— Nézze, bacsu gazda — azt mondja —, mér viszem el, most elmondom magának. A feleségem most van harmadszor áldott állapotban, és már már várandó. Két gyermekemet már elrabolta a szakállas farkas, hátha ez meg fogja menteni a harmadikat.

Nagy nehezen ráállt a bacsu. Akkor akartak engem megfogni, hogy feltesznek a kocsira, de egy se mert hozzám közelíteni, úgy féltek tőlem. Én aztán odamentem a kocsihoz, felugrottam a bakra a nyerges oldalon. A jobb oldalon a hajdú úgy megijedt, leugrott a bakról. Azt hitte, hogy meg akarom marni. A bacsu mondja:

— Ne féljenek tőle, kérem, nem bánt az senkit.

Büszkén ott ültem a bakon. Azt mondja a főispán:

— Ez értette, hogy mit akarunk vele.

Estére odaértünk a rendeltetett helyre, Rákócra. Hát már tudtam, hogy ki után kell tartani; a főispán úr után. Amerre ment, én mentem vele. Bevezetett a méltóságos asszony szobájába. Már ő is tudta, hogy hívnak, mert a bacsu megmondta. Mondja a feleségének:

— No szivem — azt mondja —, itt van az a kutya. Ez fog örködni itt a szobába. Ez máskülönben nagyon jámbor, ettől nem kell félned.

A méltóságos asszony ágya alá pokrócot, puha fekhelyet készítettek nekem. Én aztán lefeküdtem, összehúzódtam, farkam alá dugtam az orrom és elaludtam. Gondoltam, még nincs itt az ideje az örködésnek. A főispán úr beszélgetett a feleségével:

— Isten után bízunk ebben, ez meg fogja fogni azt a szakállas férget.

Egyszer kilenc óra tájban este behívják az inast,

és küldi a szülésznőt. A szülésznő azonnal ott termett, eljött, és kis idő múlva hallom a sírást, a gyereksírást, és a szülésznő mondja, hogy fiúgyerek született. No Talpas — magamba gondoltam —, neked talpon kell lenni.

Első éjjel nem jött senki sem. Második éjjel sem. Harmadik éjjel tizenegy óra tájban kinyílik a szobaajtó, és bejön rajta egy tarkabarka magamforma nagy állat. És odajött a méltóságos asszony ágyához egyenesen. Én már résen álltam. Az asztal alatt ültem. Odaugrottam, megragadtam a nyakát éles fogaimmal. Azt mondja nekem:

— Barátom, ne ölj meg, mert te nagyon erős vagy, sokkal erősebb, mint én.

— Nem, megfojtlak, mert már ezt a harmadikat akarod elvinni. Te vitted el az első kettőt is.

— Ne ölj meg, mind a kettőt visszahozom, élnek, még reggelre mind a kettőt visszahozzuk.

— Jól van, szavadnál foglak, hát gyerünk, én is menni akarok veled.

Mentünk is jó trappban, kivezetett két hegy közé. Egyszer egy barlang előtt megáll:

— No, jer be — azt mondja — utánam.

Mikor bementünk, én is — mert nem tudott elmenekülni, mert én a farkát fogtam. Két fiúgyerek a mohából készült ágyról felugrott, és kezdtek visítozni. Ez a szakállas farkas azt mondja:

— Ne ijedjeteK meg, ez a mi rokonunk jött látogatni. És mostan keljeteK fel, és mi is elmegyünk hozzájuk látogatóba.

Nagy körmeik voltak a gyermekeknek és nagy hajuk, meztelenek, és mondja nekik:

— Te az én hátamra fel fogsz ülni, és a másik a rokonunk hátára.

S megindultunk, ahogy csak mehettünk a két fiúval. Azt mondja, hátrafordul:

— Gyerünk sebesen, mert nekem elmúlik az időm, három óra alatt ott kell lenni.

Mikor odaértünk, ő ment elől, kinyílt neki az ajtó. És én is bementem utána. Volt ott egy gyermekágy a szobában, mind a két gyereket ő helyezte az ágyba.

— És most aludjatok — mondja nekik —, majd mindjárt értetek jövök, csak most pihenjeteK.

Már lett, ahogy készülöben van, nyakon csíptem, összeroppantottam a torkát, kétszer a földhöz vágtam, és odatettem a bejárati ajtó küszöbhez. Mikor korán reggel jött a szülésznő és már a méltóságos úr, és halálra ijedteK. Akkor meglátták a szakállas farkast az ajtóban feküdni. Én felugrottam, és mentem feléjük, mint kutya, hízelegve, vinnyogva, szólni nem tudtam, hogy mi történt. Bejöttek aztán a szobába. A két idegen gyermek felriadt, és visítva az ablaknak ugrottak. De én tudtam velük beszélni, az én szavam értették:

— Ne ijedjeteK meg gyermekek, ne féljeteK, mert most vagytok igazán idehaza.

Már nagyok lehettek, két-három éves mind a kettő. Itten a főispán erre a dologra összehivatott minden jó barátot, ismerőseit és elbeszélte nekik a történeteK. Mindenki azt beszélte, azok a nagy urak: hát ez az eb megérdemelne egy aranykeresztet, mivel három lelket megmentett.

Azt mondja a főispán:

— Hát barátaim, mégiscsak eb ő, aranykeresztet nem lehet az ő nyakába akasztani. Hanem még ma a nyakába egy aranyláncot téteteK.

Még akkor elküldte az aranyműveshez az inasát, csináltattak is olyan aranyláncot, s úgy megcsinálta az ötvös, az aranyműves, hogy azt senki a nyakamból ki ne tudja venni. És már énnekem olyan jó volt ott a dolgom, hogy egészen elhíztam, szakadatlan ott ültem közöttük a szobában, mindig, éjjel, nappal.

Egyszer csak egy napon beállít hozzánk az előtte való gazdám, a bacsa egy taligán. Jön be az inas:

— Méltóságos úr, itt van a bacsa a Talpasért.

— Bocsássátok be hozzám.

— Méltóságos főispán úr, a kutyámért jöttem.

— Hát bacsa gazda, mit kíván a kutyájáért, mennyit fizessenek? Hagyja itt nekem.

— Méltóságos uram, nincsen annyi pénz, annyi kincs, amennyiért én őt odaadnám.

— Evvel a szóval nem törődnek, mert a kutya nagyobbra méltányolódik, mint juhnyáját őrizni. De mivel szavamat adtam, hogy csak kis ideig lesz, hát a szavamat nem másítom meg, elviheti békével. De azt meghagyom a legnagyobb szigorúság mellett, hogy azt az aranyláncot a nyakából soha ki ne próbálja venni. Mert az egy uradalom értékét érő lánc.

Itt már én gondolkodtam: oda a jó dolognak. Kimegyek a bacsuval a szobából, hát uram-teremtőm, ott van egy rossz taligával. Felültem mellé a taligára. No, oszt hozzáfogott velem hajtani. Anélkül is kövér, elhízott voltam, úgy összerázott az a rossz taliga, hogy hónapokig nyilallt az oldalamba.

Mikor hazaértünk, hát eszembe jutott az otthon. Gondolkoztam, hogy hazamegyek egy éjjel. Ami meg is történt. Amint hazamegyek, hát a lánykám éppen az ablakban ült, és varrogatott, strikolt. Hozzámegyek, hogy megnyalogatom a kezét. A kislány elvisította magát, éppen az, aki itt van, Szabó uram, nézze meg. Már akkor nem tizenkét éves volt. Hát mentem aztán a kertbe, megnézni, hogy van. Hát a feleségem meg a deák éppen ott ölelkeztek a lugasban. Azt mondja a deák:

— Itthon van a fehér kutya, nézd meg — már tegezték egymást. — De nini — azt mondja —, mi van annak a nyakába? — Várj csak — azt mondja.

A deák sebesen megy fel, és ott fityegett a szobában a bűvös pálca. Leakasztotta, és az asszony is ment utána és én is. Amint beértem a szobába, ők tudták, hogy én vagyok. Leakasztotta a pálcát, és azt mondja:

— Válj egy kismadárnak.

Hát én egy bubos pacsirtának lettem. Nagyot zördült az aranylánc, és leesett. Nagyot néztek, csodálkoztak, hogy én hol vettem azt. Ha nem hiszi Szabó uram, tessék lányom, vedd ki az aranyláncot.

Kivette és megmutatta.

— Mostan kezdtem aztán búsulni. Kirepültem az udvaron lévő eperfa ágra, és ott kezdtem csicseregni, sírni. Még eddig emberek közt éltem, és jó volt dolgom, de most mitevő legyek, hova legyek? Ez a lányom ott varrogatott, ki volt az ablak nyitva, odarepültem, és kezdtem a kezét csókolni. Ő meg megijedt tőlem:

— Ejnye, te haszontalan kis féreg, még a kezemet csipdesed!

Én aztán visszarepültem a faágra.

— Na még csak egyszer gyere ide, adok én neked!

Ő is levette a bűvös pálcát, elkészítette, mert épp a fejénél tipegett, hogy majd azzal megver. Ismét visszaszálltam hozzá, kezdtem neki csipogni, és megint a kezét csipkedtem. Akkor fogta a pálcát, és rám csapott egyet vele. Azt mondja nékem:

— Te kis haszontalan, eredj már innen!

Mikor ezt a szót kiejtette, hát már mentem is mint ember. Csakhogy szőrös, szakállas voltam, hát a lányom nagyon megijedt tőlem. Meggyőztetem a lányomat ott, rám ismert a szavamról. Az anyja és a deák szintén a kertbe mulattak. Én is fogtam egy cseberrudat, és mentem a kertbe feléjük.

— Hát, te gazember, mit tettél? Te is, te kúrva! Igen, azt a bűvös pálcát is vittem. Akkor már a diák menekült volna tőlem, mert látta a pálcáját. Utána iramodtam, és végigvágтам rajta. Hirtelen azt se tudtam, hogy mit mondjak, ami a számra jött, azt mondtam:

— Válj egy nagy csődör számárnak.

Amint nézem, már látom, hogy ott szalad a nagyfülű szamár, a csődör. Megyek a lugas felé, ott kuporodik az asszony, arra is rásuhintok egyet:

— Hát ha van már csődör szamár, te meg legyél egy kanca szamár.

S akkor fogtam a cseberrudat, kikergettem vele az utcára mind a kettőt. Ez a nagytemplom éppen épülés alatt állott. A két szamár gazdátlanul csak úgy tébolygott, nem akadt gazdája. A kőmíves mester megfogta s egyiket is egy fataligába, a másikat is, azok hordták a követ, sarat az építkezéshez. No kedves Szabó uram — azt mondja —, hát ugye, hogy ez sokkal nagyobb dolog volt mint a magáé a rókával?

— Hát be kell ismernem, Nagy János uram, hogy ez csuda dolog volt, és sokkal nagyobb dolog volt.

Őzecske

Na, volt, hol nem volt, hetedhét országon, az Óperencián túl volt az üveghegyeken es túl, volt egyszer egy szegény ember s egy asszony. Annak annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, még eggyel több. De olyan szegények voltak, mint a templom egere. A szegény ember járt mindennap napszámba, a két karjával kereste meg a mindennapi kenyерüket.

Egyszer azt mondja a feleségének:

— Feleség, azt se tudom, mikor ettem húst. Én este hozok a napszámból, főzzél nekem, hogy legalább egyek egyszer, hogy lakjam jól hússal, mert én már nem bírom a csépet ezzel a szegény ételekvel. Nem bírok hezzajutni egy jó faláshoz a sok gyermek miatt. Csak örökké olcsó ételt kell csinálni.

— Hozzál — azt mondja —, én megfőzöm szüvesen. Én es megenném.

Na, elmenyen dolgozni ehelyt a szegény ember. Az asszony este várja haza, hát hozott négy kiló húst.

— Na, van elég — azt mondja —, megfőzöd hosszú lére, s akkor elegendő lesz.

— Jó — azt mondja.

Másnapra virradnak. Az asszony odatette először főzni. Ettek napközben, amit lehetett. Hát estefelé már dolog volt kint, mert volt vagy egynéhány tyúkocskája, hogy majd tojása essék. Kiment, hogy azoknak enni adjon, vizet adjon, ellássa. Ellássa az ott kint való dolgot. Hát azt mondja a leányának, volt egy tizenhárom éves leánka, az volt a legnagyobbacska, utána egy gyermek, egy kilenc esztendős. Hát azt mondja:

— Hát, leányom, én kimegyek, elvégzem a kintvaló dolgot, addig te vigyázz, hogy följön a hús, s tégy bele sót, s fővögessen! Apád hazajő, legyen készen.

— Jól van, édesanyám.

Kimenyen az asszony, lássa dolgát el. Itt az a sok éhes gyermek. A leány felkevergette, hogy oda ne süljön a hús, hát kivett egy kanállal, egy vágással húst, hogy lássa, meg van-e főve. Hát látták azt a többi gyermekek. Mind nekirohantak a fazéknak. Mindegyik egy vágást vagy kettőt. Még egy vágást se hagytak, még egy vágás se maradt a fazékban.

Egyszer jó bé a szegény asszony, fut a fazékhoz, hogy keverjen egyet rejta. Hát, nincs egy vágás hús se benne.

— Uram Teremtőm, hát hol innét a hús? Mit csináltak? — azt mondja.

— Én csak egy vágást ettem, édesanyám, s megkóstoltam, hogy még sokáig kell-e főjön.

— Hát a többi hol van?

— Hát mindegyik testvérem odament — azt mondja —, mindegyik vett egy vágást. Heába mondtam, hogy ne nyúljanak hezzá, s így elfogyott.

Jaj, megbúsulta magát a szegény asszony. De még meg es ijedt. Ha az ura hazajön, mit tesz elébe? Hát az szegény várta, hogy húst egyék. Hát nem volt mit tenni, nem volt hogy mit csináljon. Hát elment egy kamrába, azt a két kiló húst a lába szárából kivágta. Bement, s kiáztatta, s kimosta, eszevagdalta, s odatette főni. A lábát bekötözte valamivel. A vért ecettel megállította, s azzal főzi azt a húst.

Na, eljő az este. Hazajön az ura.

— Na, feleség, kész a vacsora? Nagyon éhes vagyok.

— Hát azt hiszem, eddig készen van. Teszem is ki, hogy egyél.

Elment, s kitálalta az ételt. De a gyermekek még akkor es sírtak, mert hogy erőst elverte őket. Az egyik az ágy alatt, a másik a sütőben, a másik az asztal alatt, s mindenüvé jutott, másik a bölcőben, mindenüvé jutott belőle. Két-három helyen voltak.

— Hát miért sírnak a gyermekek?

— Hát megvertem, mert rosszak voltak.

De nem merte megmondani, hogy miért. Kitálalja az ételt, s leülnek enni, s a gyermekeknek adott külön. S mikor jóllakott az ember, a gyermekek lefeküdtek mind. Künn háltak, a két nagyobb, az ereszben. Volt egy kemence es, a kemence tetejin es háltak, Mert hogy nem volt hely a házban, hogy elférjenek mind, hát ott altatta a két nagyobbat. Itt az asszony és az ember beszélgettek. Egyszer azt mondja az asszony az urának:

— Hogy tetszett neked a vacsora ?

— Olyan jó édes ízű hús volt, hogy régen ettem olyan jó édes húst, mint ez volt.

— Hát tudod, milyen húst ettél te?

— Hát — azt mondja — tudom, hogy milyen húst vettem.

— Csak nem az a hús, amit vettél.

— Hát hol az a hús, amit vettem?

— Azt megették a gyermekek. Éppen ezért vertem el őket, hogy még most es zokognak. Kimentem, hogy végezzem azt a dolgot, s mire bejöttem,

egy vágással mind megették.

— Hát — azt mondja — hol kaptad ezt a húst?

— Nezd csak hol. Be van kötözve a lábam. Ezt a puha húst kivettem a lábam szárából, mind a kettőt — azt mondja —, s azt főztem meg.

— Jaj, te, te, te, hát ilyen jó az emberhús? Én mostanig nem tudtam, nem ettem. Hát nézd csak — azt mondja —, mit találtam ki!

Azt gondolták, hogy a gyermekek mind alusznak, le vannak feküdve.

— Nézd, én gondolkozom, hogy holnap vágjuk le a leánykát, s holnapután a gyermeket, a nagyobbikat. Azok kövérebbesek. Vágjuk le — azt mondja —, s a húsukat sózzuk le, s amíg ez tart, nem búsulok, hogy mit együnk.

Hát az asszony helyesnek látta, jónak. De ezt a gyermek meghallotta, mert nem volt elaludva, s hallgatta a kuptoron, hogy mit magyaráznak az apja meg az anyja. Hát elszenderedtek.

— Hát — azt mondja az ember — ez es jól van, csak hírt ne kapjon valaki. Hiszen az országút mellett lakunk, s ha sikítanak, kihallatszik.

— Hej — azt mondja az asszony —, meg tudom én azt tenni, hogy még arra se jut, hogy jaj! Iskolás mind a kettő, s holnap nem engedem az iskolába őket, megmondom, hogy a leánykát meg kell fürdessem, s megmosom a fejét, s megfésüljem, s a gyermek ki kell seperje az udvart, s essze kell szedje a holmit kint, s nem engedem iskolába. S akkor — azt mondja —, mikor a leánykának megmosom a haját, megmosom, én a kést előre megfenem, s leteszem, s eldugom, s mikor leül egy székre, hogy fésüljem, hát akkor — azt mondja —, mikor kezdem fésülni, a nyakát kettébe vágom úgy, hogy nem ér rá sikoltani. S így jó lesz. Bésózzuk a húsukat egy oduba, s lesz mit enni holnap, és még holnapután es.

De ezt hallgatja a gyermek. Mikor eltervezték, hogy hogy lesz, mint lesz, lefeküdtek, s elaludtak. Mikor hallotta a gyermek, hogy jól horcognak, hát megmozgatja a nénjét, a nagyobbik leánykát. Azt mondja:

— Édes testvérem, kelj csak fel, s gyere ki velem.

— Hát miért akarsz kimenni?

— Menjünk ki pisilni!

— Hát te hányszor kimentél, mit zavarsz ingemet? Menj ki egyedül!

— Nem menyek, mert félek egyedül — azt mondja —, gyere ki velem.

— Hát máskor nem féltél? Mi lelt tégedet?

— Menj el, ne könyörögjek annyit, gyere ki velem, mert muszáj kimenjek.

Hát nincs nagy mulatsága a leánykának, a leányka felkelt, kimennek.

— Eridj na, pisilj!

— Nem — azt mondja —, gyere hátra a ház szegélyéhez.

Hát hátrament nagy haragval a leányka, hogy nem hagy békét neki, hogy kimenyen a szeméből az álom, s nem tud egy ideig elaludni, visszaaludni. Egyszer azt mondja:

— Édes testvérem, nem azért hívtalak ki, mert félek, mert én nem félek, ahogy máskor kijártam, most es kimentem volna. De nézd csak, mit hallottam édesapámtól és édesanyámtól. Te el voltál aluva, de én nem. Nézd csak — azt mondja —, mit terveztek ők itt.

— Mit? — azt mondja.

— Azt — azt mondja —, hogy mü azt nem es tudtuk, hogy milyen húst főzött anyám másodszor, de hogy azt a puha húst kivágta a lába szárából, odatette, s azt vacsoráztuk estére. S mikor számították, hogy mi alszunk, s kezdte kérdezgetni az édesapámat, hogy jó volt-e, jólesett-e az a hús, azt mondja: — Nagyon jó volt, még ilyen édes ízű húst nem ettem. Azt mondja: Tudod-e, ez milyen hús volt? Hát hogyan tudnám, én vettem. Marhahúst vettem. Azt mondja: — Ez nem az, mert ni, a lábam szárából vettem ki azt a puha húst, s azt főztem meg, mert amit te vettél, a gyermekeid mind felették, még meg se volt főve, s megették. S a férjem jó haza, vártalak téged, hát nem volt mit tegyek, hát kivágtam a lábamból azt a húst. — Hát ilyen jó az emberhús? Másképpen csináljuk. Úgyis vannak elegen, holnap levágjuk a leánykát, az nagyobbacska, kövérebb, s holnapután a gyermeket, s így — azt mondja — míg belőle tart a hús, lesz mit együnk. — Hát hogy történjék, hogy hírt ne halljon valaki? Hát országút mellett lakunk, s sikoltanak, s valaki bójön. — Nem úgy — azt mondja —, hanem holnap nem engedem iskolába őket, megmondom, hogy a leánykának meg kell mossam a haját, s megfésüljem, s a gyermek meg az udvart esze kell seperje, s fát kell vágjon, dolga van neki. Így — azt mondja — itthon marasztalom. A gyermeket kiküldöm sepregetni, a leánykának megmosom a fejét, s mikor hozzáfogok fésülgetni, már a kés ott lesz megfenve, s csak keresztülhúzom a nyakán, s kész lesz — azt mondja. Jó lesz — azt mondja —, helyesen hagyta. Most mondd meg, édes testvérem, mit csináljunk, hogy meg ne haljunk? Hát ilyen fiatalon hogy

meghaljunk, a szívem szakad meg előre. Hát mit csináljunk? Egyezzünk meg ketten, most nem hallja senki.

Azt mondja a leányka:

— Tudod-e mit? Én a holnapot megvárom. Én éjszaka nem menyek sehova, mert félek. De holnap, mikor édesanyám a hajamat megmossa, s én a szalagot tekergetem így az ujjamra — azt mondja —, te csak szökjél bé az ajtón, a kötőt szedd ki a kezemből, mondd: — Kell nekem ostornak! S én akkor kezdek sírni, hogy ne vidd el a kötöm, ne vidd el, s akkor te ugorjál fel, s előre ahogy mehetsz, és én utánad rikoltozva, hogy ne vedd el, s ne vidd el a kötömet, s így — azt mondja — nem vesz semmit se észre, s te szaladj, ahogy lehet, s ahogy bírsz. Kiérünk a mezőre, ahol nem félünk, hogy meglát valaki, s akkor elbarangolunk a gabonák közt, s így — azt mondja — menekülünk, amerre látunk. Nem hagyjuk, hogy meggyilkoljanak.

Így es lett. Reggelre remeg mind a kettő, mert tudta, mi vár reá. Hát az asszony kezd sápítani, az ura elment dolgozni, s kezd lármázni az édesanyjuk:

— Nektek — azt mondja — ma nincs idő az iskolába menni, mert neked — azt mondja —, Juliska, meg kell mossam a fejed s megfésüljem. Te meg menj ki — azt mondja —, vágj fát, mert holnap vasárnap, legyen fa vágva, szedd rendbe az udvart, seperd ki — azt mondja —, eldolgoztok máma itthon.

— Jól van — azt mondja —, édesanyám, én vágok fát, csinállok, amit kell.

Kimenyen a gyermek, hezafog dolgozni. Itt az asszony kibontja a haját a gyermeknek, s megmossa fejét, s akkor a kötőt odaveti a leánykának:

— Simogasd előtted egy kicsit, ne legyen ilyen rücskös.

A leányka kezdi simítani, összehajtotta. Egyszer a gyermek beugrik, kiragadja a kezéből:

— Éppen jó lesz nekem ostornak! — azzal kiszökött az ajtón. S hallja:

— Édesanyám, elvette a hajkötömet! Mit fon bé a hajamba? Szaladok én utána, elveszem tőle mindjárt — azt mondja —, kiszökött.

Azt mondja az asszony:

— Ne fuss suva, életem, kapunk mást.

— Nem engedem én ezt ostornak, ez az enyém. Kiszökött a gyermek után, de a gyermek isten tudja, hol volt, az úgy szaladt. Fut utána: — S állj

meg — azt mondja —, vegyem el a kötőmet.

S addig futott utána, s kiabáltak egymás után, kiértek a faluból. Hát immár kiértek a faluból, szökdöstek a terekbúzába, búzába, gabonákba, hát ahogy csak mehettek, úgy futottak. Addig mentek, hogy abból a határból kiértek, béértek egy más községi határba. Onnan es kiszaladtak, de örökké futottak. Akkor kiértek az országból, bé egy más országba. Hát mennek, s hát olyan erdőség van, hogy sötét volt az az erdő a nagyságától. Azt mondja a leánya:

— Nézd csak, testvérem, mekkora erdő ez. Ha egyszer bémentünk, immár nincs miért féljünk. Az erdő közt immár nem találnak meg. Itt immár úgy hiszem, nem es üsmer meg senki, mert immár messzire vagyunk.

Bémennék abba az erdőbe, de ott es szaladnak, mennek előre. Hát egyszer azt mondja a gyermek:

— Jaj, édes Juliska, úgy megszomjaztam, olyan szomjas vagyok, hogy mindjárt meghalok.

— Á, édes testvérem, tőrjél, mert itt víz nincs. Hátha találunk valahol vizet.

Hát elértek ők egy serhedéshez, olyan pocsolyás volt, és a vadaknak a nyomikban víz volt. Egyebütt nem volt, csak az állatoknak a nyomikban víz fakadt, vagy esővíz volt, mi volt, hát víz volt. Azt mondja:

— Nezd csak, édes testvérem. Ez a farkas nyoma, víz van benne, én ebből iszom.

Azt mondja:

— Ne igyál, édes testvérem, mert ha farkasnyomból iszol, farkas lesz belőled, s megeszel.

Akkor a gyermek megijedt, nem ivutt. Akkor elérkeztek egy medvenyomhoz.

— Nézd csak, édes testvérem, ez medvenyom, s én ebből iszom.

— Ne igyál, édes testvérem, mert medve lesz belőled.

Na, akkor nem ivutt. Mennek tovább, s elérnek egy őzecske nyomához. De a leány nem vette észre, mert a gyermek hátul ment utána. Hát ő bizony behajlott, s ivutt ebből a vízből, nem es mondta meg a nénjének. Egyszer megnézte a leánya, néz vissza, hát egy őzecske jött utána. Abba a helyben eszébe jutott, hogy most ivutt az őzecske nyomból, s őzzé változott,

— Jaj, jaj, édes testvérem, mostanáig bár volt, akinek szóljak, de most az se lesz, akinek szóljak, akivel beszélgessek. Megmondtam, hogy ne igyál a vadállatok nyomából, mert az lesz belőled, ha a nyomból iszol.

Hát követte az őzecske, az őzecske ment utána, s ő ment előre, s nem maradt el tőle. Olyan szépfejű őzecske volt, hogy gyönyörű. Kértek ők egy pusztaságra. Csak egy erdő és egy darab fa volt. Csak egy kaszáló, s a kaszáló már le es volt vágva, boglyába volt téve. Azt mondja a leány:

— Édes testvérem, ide bújjunk bé a boglya alá, pihenjünk, mert — azt mondja — én már nem bírom a futást, a menést. Pihenjük ki magunkat, s aztán majd menjünk tovább.

Azt mondja az őzecske:

— Nem bánom, nénikém, húzódjunk bé.

Béhúzódtak a boglya alá, de a leányka már olyan rongyos volt, mert úgy elszakadt a ruhája, hogy majdnem meztelen volt már. Hát behúzódtak a boglya alá, s az őzecske melléje. Most egy boly szénát visszahúzott ő a boglyába, s odatette a lyuk szájára, s lefeküdtek. Még el sem aludtak, hát hallanak valami nagy beszédet. S hát megijedtek, hogy hát istenem, ki jár ott. Megijedtek, hogy őket üldözik a szülők. Kidugja a fejét a leányka, mert már a leányka erős leány számba járt. Kidugja a fejét, s kukucskálgat, hogy ki beszélget? Hát látja, hogy a király eljött vadászni egy sereg katonával, s a lovakat megkötötték a fához, s a puskákat eszeállították, s leültek ők oda enni, a pusztaságra egy kicsit félebbre a boglyától, le vannak telepedve enni. S ott beszélgetnek. Visszakapja a fejét a leányka, nehogy észrevegyék, hogy ők ott vannak, s hallgatnak. Azt mondja a király:

— Na, most hezzá kell fogni az ebédhez. Együnk, s utána vadásszunk!

Nahát, mind elővette a táskáját vagy az ételét, hogy egyenek. Nahát, a király es leült, s elővette a táskáját, hogy egyék. Az tele volt zsemlékkal. Elővett egy zsemlét, s először a kutyájának vetett egyet, hogy egyék. Volt egy agár vadászkutyája, legalább es annak adta a zsemlét, s akkor ő elővette a másikat meg szalonnát, s tudom es én még mit, s elkezdett enni. A kutya elragadta a zsemlét, s a kutyának olyan szokása volt, hogy nem eszi meg ott az ételt,

ahol kapta, hanem elkapja, s fut vele, hogy ne lássák, amikor ő eszik. Hát félrérágadta a zsemlét, és elmenyen a boglya mellé enni. S a két első lábát rátette a zsemlére, rágni akarja. A leányka észrevette, s szépen elragadta a kutyától, s kétfelé törte. Felét odaadta az őzecske-nek, a felét megette. A

kutya visszafut a gazdájához. Leül a király elé, farkát csóválja, s néz a szeme közé a királynak, s nyalogatja a száját. Nézi a király.

— Nézd — azt mondja —, szegény, hogy meg van éhezve. De ilyen hamar, még kettőt se falt, s immár megette a zsemlét.

Újra odatett egyet elébe: — Na, lakjál jól!

Elkapta zsemlét újra, s újra elfutott. A boglya mellé letette. A leány újra kinyúlt, újra bekapta a zsemlét. Hát olyan éhesek voltak, mint a farkas. Újra megette az őzecskével. Újra odafutott a kutya a királyhoz.

— Ne — azt mondja a király —, nem tiszta dolog ez. Hát nem képes, hogy ez a kutya ilyen gyorsan megegye a zsemlyét. Hát másszor es adtam neki, de ilyen gyorsan nem ette meg, s két zsemlével jóllakott. Ez valahova el kell ássa a zsemlét.

Mondja egy katonának:

— Eridj — azt mondja —, nézd meg, hogy hova viszi a zsemlét. Én még egyet odaadok neki, de nézd meg, viszi, lehet, elássa a földbe. Ez olyan kutya, hogy elássa.

Hát menyen, késéri úgy, hogy ne vegye számba a kutya. Hát újra odamenyen a boglyához, s letette a zsemlét, s egy szép fehér kéz kinyúlik, s elragadja. A katona nem merte megnézni, hogy ki van, mi van ott a boglya mögött. Hát a királyhoz visszaszaladt. Azt mondja:

— Felséges királyom, mit láttam, hogy a kutya nem eszi meg a zsemlét, hanem elviszi a boglya mellé, s egy szép fehér kéz kinyúl a boglya alól, s a zsemlét elveszi, s behúzza a boglya alá. Hát biztosan a más kettő es odament, ha harmadszor odament.

Azt mondja a király:

— Meg kell nézni, hogy ki van ott!

Mindjárt fel es szökik a király, elővette a puskáját, s egy katonával menyen oda. A király a katonával huzatta a szénát onnan, s beszél oda:

— Ki van odabé? Ki van a széna alatt? Ha lelkes állat, szólaljon meg, vagy ha lucéros, ebben a helyben belélövök. Ha lelkes állat, szólalj meg, hogy ki vagy!

Hát erősen megijedt a leány.

— Nem vagyok én vadállat, lelkes állat vagyok, ne bántson — azt mondja —, mert nem vétettem soha senkinek. Ne bántson!

— Hát akkor gyere ki, gyere ki élémbe! Ki vagy, mi vagy?

— Kimenek — azt mondja —, de szégyellem magamat, mert olyan meztelen vagyok, szégyellem magamat — azt mondja —, mert leszakadt a ruhám.

— Na — azt mondja a király —, odaadom a köpenyemet, vedd magadra, s gyere ki!

Odaadta a köpenyét, s a leány felvette, s kijött. Végignéz rajta a király, mert a királyfiú derék volt. Hát olyan szép, gyönyörű leány, hogy megtetszett neki egészen.

— Te leány — azt mondja —, hogy kerültél te ide?

— Hogy kerültem? — Hát elmesélte, hogy került oda. Megmondta az igazat.

— Földönfutóvá lettem.

Az édesapja, az édesanyja miatt, mert le akarta őket vágni. S így elfutott a testvérével.

— Hát — azt mondja a király — odaveszlek az én kastélyomba.

— Jaj, nem, mert kicsoda maga?

— Én vagyok a királyfi, a király fia.

— Jaj, királyfi, hogy menjek én el magával, mikor nekem egy testvérem van itt?

— Hát hol van?

— Hát odabé van — azt mondja.

— Hát jöjjön a testvéred is.

— De hát hogy, mikor őzzé van változva. Őzecske. Mondtam — azt mondja —, hogy ne igyék a vadak nyomából, s a farkas nyomából nem ivutt, hogy lebeszéltem, s nem ivutt a medve nyomából se, s megtalálta — azt mondja — az őzecske nyomát, arról nem es adott hírt, s ivutt belőle, s őzecske lett, s maradt a nyomomban, de én nem hagyom el, mert édestestvérem. Ámbár ha őzecske es, de nekem testvérem.

Azt mondja a királyfi:

— Vidd csak magaddal!

Kihívja az őzcskét a leány, hát olyan szép, hogy a király azt mondja:

— Hát ha nem akarod hozni, még akkor es elvinném ezt a szép állatot. Ez egy gyönyörű szép állat. Gyere el — azt mondja —, mert nem lesz semmi híja az őzcskének. Jó kezelés alá veszem. Én téged elveszlek feleségül, s az őzecske ott lesz, én kezelés alá veszem, nem lesz semmi bántódása.

Megörvend a leányka. Hát a király feltette a kocsira, a vadászokat otthagya, s ő elment haza a leánykával. Hazavitte, s mindjárt parancsolta, hogy vigyék feredőre a leányt, s öltöztessék ki úgy, mint királyleányt szoktak felöltöztetni királyi ruhába. Hát ki es öltöztették, kiferesztették, s hát olyan szép leány lett, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem.

— Nahát — azt mondja —, te enyém, s én a tied, s ásó, kapa válasszon el egymástól. — A szakácsnő asszonyt mindjárt behívja, azt mondja:

— Tudja, mit mondok én magának, szakácsnő? Ezt az őzecske vigye bé magához a konyhába, s azt egyen ez az őzecske, amit én eszem, s azt igyon, amit én iszom, s azt es mondom, hogy ennek egy szőrszála se hiányozzék, mert ha erről leesik egy szőrszál, vegye fel, s aranyskatulyába tegye, nekem jelentse meg, hogy egy szőrszál leasett, s ne, hol van, nehogy egy szőrszál heánya legyen az őzecskeének. — Azt mondja a feleségének:

— Nézd csak, feleség, ami kívánsága lesz az őzecskeének, én segíték, nem szaladok el tőle, én mindenben teljesítem a kedvét. S ne búsuld az őzecskeket, mert ennek igen-igen jó sora lesz, ott ahol van, mert én azt mindennap megvizsgálom, megkontrollírozom, hogy nincs-e valami baja.

Nahát, a leány es megörvendett. Úgy es lett. Szépen a lelkére kötötte a szakácsnénak, hogy viselje jól gondját. A szakácsnő bévitte a konyhába, enni azt evett, amit a király, inni azt ivott, amit a király. Szépen fejlődött az őzecske, olyan gyönyörű volt, hogy látta magát a király a szőrében, olyan fényes volt a jó ételtől. Nahát, örvend a feleségének es. Immár teherben van a felesége. Nahát, örvend, hogy a jó Isten lehet megáldja őket magzattal.

Hát kurtára, röviden tartott az öröm, mert egyszer csak odaállít egy lovag, s átnyújtott a királynak egy bépecsételt levelet. Elvette, olvasta. Hát azt üzeni, hogy a kutyafejű tatár reá akar tömi az országra. Ha úgy akarja, hogy megmentse az országot, állítson katonákat szembe vele.

Jaj, megbúsulja magát a király úgy, hogy nem tudja mit csináljon. De az a szakácsné egy ördögös asszony volt, s ennek volt egy leánya, s a leány miatt lopta, annak adott enni, lopta a királyi kastélyt, amit lehetett, mind dugdosott neki. Erősen szerette volna, hogy a leányt valahogy odavigye a királyhoz, s a király megkérje.

Hát felolvassa a király azt a levelet, s erősen megszorodott.

— Édes feleség — azt mondja —, elválunk egymástól, üzenet jött, tör ki a háború, szembe kell álljak a kutyafejű tatárokkal. Erőst szomorú ez nekem, hogy itt kell hagyni téged. Hogy mi lesz veled, nem tudom. Bár

édesanyám élne, hogy ő gondodat viselje. De ő meg van halva, hát kire bízalak én téged? Csakes a szakácsnéra kell bízalak, hát hogyha jól gondodat viseli. De nekem meg az a nagyobb, hogyha én haza nem jövök a szülésre, annak es mennyi gondozás kell, annak a kisbabának. Hát ki lássa el, ki dajkálja?

— Nézd csak — azt mondja a királyné —, kedves férjem, ne búsulj. Velünk van az Isten, nem hagy el. Csak téged megmentsen valami szerencsétlen golyótól, ingem ne búsulj, mert én itthon vagyok, s én megleszek.

Eljön a szakácsné, s mondja neki:

— Nézze, maga már elég rég, hogy itt van, tíz esztendeje, hogy úgy üsmerem, mint egy igazságos asszonyt. Én magának a keze alá adom a feleségemet, a királynét, hogy olyan gondját viselje, mint maga a saját gyermekének, s még jobban. S ha Isten elhozza a szülőóráját, akkor valami bántódása ne legyen!

— Hát — azt mondja —, hát, felséges király, tőlem félned nem kell, megbízhatasz. Én még jobban gondját viselem, mintha az enyém, saját gyermekem volna. Ne szomorkodj, ne búsulj, ne epeszd magad!

Nahát, eljött az a nap, hogy kell indulni. A katonaság nagy trombitaszóval megállt a kastély előtt, s ott megálltak, s várták a királyt, hogy menjenek. Na, a király nem tudott menni ki a házból. Nekiment tízszer a feleségének, eszevissza csókolta, elment ki az ajtón, s még visszatért:

— Kedves feleségem, vigyázz magadra! Vigyázz magadra, nehogy valami hántásod legyen! Ha beteg leszel, ha rosszul vagy, orvost hozass, az üljön melletted, hogy dajkáljon!

— Ne búsulj miattam — azt mondja —, az a jó Isten őrizzen meg, s vezéreljen szerencsésen vissza.

Elbúcsúztak egymástól, s elment a király.

Hát jól viselte a gondját a királynénak a szakácsnő. Jól főzött, enni adott. De, hiszen aztán a leánya es odament vele egy helyre. Öltöztette, vetköztette a királynét, ételt béhozott neki, oda nem kellett más asztali inas, ő azt es magára vállalta.

Hát hogy az Isten megadja, eljött az ő szülőórája. Egy olyan kedves aranyhajú gyermeke született, hogy mintegy angyal. Na, örvend a királyné a

gyermeknek, de közben sír es megint, hogy az apja meglátná, hogy örvendene annak a gyermeknek.

Hát, telik-múlik az idő. Egyszer a gonosz irigység ördöge megszállta a szakácsnőt. Tette-vette a leányával, hogy valami úton-módon el kell pusztítani a királynét, s megfosztani ruhájától.

— Feladom neked, s felöltöztetlek téged belé, s majd beléfekszel te a gyermekágyha, a picikét magad mellé veszed, s te leszel a királyné — azt mondja.

— Jaj, jó es lesz!

Egy nap azt mondja a szakácsnő a királynénak:

— Na, felséges királyné, ma meg fogom fereszteni, s a fejét megfésülöm. Megfésülöm a haját, kitakarítom, mert meg szokott a tetű teremni a fejben, hogyha fekszik sokáig. Nehogy vagy egy tetű következzen a fejébe, ingem agyonverne a király.

— Hogyne — azt mondja —, nekem életemben sohasem volt.

— Nahát nem, nem — azt mondja —, mert akkor maga pucolta magát, de most, mivel gyermek van, még lázas — azt mondja —, hát hamar megterem a tetű.

— Nahát, nem bánom.

Megferesztette aznap, levetkőztette meztelenre, megszappanozta, megmosta. Világért sem gondolt, semmit sem sejtett a királyné, hogy hát utolsó feredője lesz ez neki. Hát amikor megferesztette:

— Hát fel se adom a ruháját addig, ameddig meg nem fésülöm. De — azt mondja —, felséges királynő, üljön fel az ablakba.

Hogyhogy, a kastély fundamentomát mosta a tenger. Felültette az ablakba, egyszer csak kitalizotta az ablakon. Béesett a tengerbe. De hogy béesett, nem fulladt belé, mert azonnal egy aranykacsává változott, s elúszott.

Itt a szegény kisgyermek otthon maradt a szakácsné leányával. Melléje ültette, fektette a mostoha anyja mellé. Úgy tartotta, mint az ő gyermekét.

Egyszer, rövid idő múlva a király hazajött. De az őzecske, soha meg nem száradt a szeme, úgy sírt, hogy egyszer a nényét belévették a tengerbe, mert ő tudta. Hazajött a király, megy egyenesen az ágyhoz:

— Hogy vagy, kedves feleségem?

De majd megütötte a guta, mikor meglátta, hogy be csúf lett a felesége.

— Mi van veled, kedves feleségem? Hát te nem ilyen voltál, mikor elmentem.

— Hát — azt mondja — ne kérdezd! Ingem megevett a sok sírás. Mióta elmentél, megölt a sok bánat. Úgy búsultam örökké, s ez a gyermekágyasság, hogy nem tudom, mikor jövök helyre, mikor jő vissza az én szépségem.

De a király keseredett, kételkedett. Na, a király gondolkozott, hogy hát miért olyan csúf színű, olyan csúf, semmi formája nincs a feleségének.

— Hát nézd csak, fiam, csak meghúzta a gyermekágy, a sok sírás, a sok bánat — azt mondja az anyja. — Érted, hogy mennyit sírt, hogy te odapusztulsz, s mi lesz veled. De meglátod, hogy helyrejön a szépsége, még megigazodik.

Hát abba hagyta a király, hogy hát helyrejön.

De bizony nem jött helyre, mert az mindennap csúfabb volt, nemhogy szebb lett volna. Hát a kicsikét rátette a csicsire, mintha szoptatta volna, s annyi nem volt a csicsiben, mint nekem. S hát a kicsike sírt, sírt estétől reggelig, s reggeltől estig, örökké sírt, s az őzecske es örökké vele.

Egyszer azt mondja az ördögös szüle a leányának:

— Leányom, nem szeretem a levegőt — azt mondja. — Immár nézd csak, az őzecske örökké sír, a király valamit észrevesz. Én azt mondom, hogy tedd magad halálos betegnek, s hívasd oda a királyt a parlamentomból, s hívasd haza, mert halsz meg. S mikor hazajő a király, mondd neki azt, te érzed, hogy most meghalsz, de ha bétartja azt, amit te mondsz, akkor megmaradsz. Álomban idejött hezzám egy öregember, s azt mondta nekem, hogy a király vágassa le az őzceskét, s a szivét s a máját adja ide nekem, hogy egyem meg. S ha én abból eszem, én meggyógyulok. Ha nem — azt mondja —, akkor a király valamit felfedez a titokból, mert örökké sír az őzecske.

Hát egyszer hivatja gyorsan a királyt a parlamentomból. Nyúlva van az ágyban, úgy el van epedve.

— Mi van veled, feleség?

— Mi van velem? — azt mondja. — Én most érzem, hogy meghalok.

— Hát miért, mi történt veled?

— Hát mindenem fáj, érzem, én ebbe belehalok.

— Hát mit csináljak, hozok neked orvost.

— Ne hozz nekem orvost, mert az nem használ nekem. Ne, mit láttam álmomban: egy kicsit elszenderedtem, s ideállított egy öregember, egy ősz öregember, s azt mondta nekem: — Leányom, te nagyon beteg vagy, de ha a király le nem vágatja az őzecskét, s a szüvéből s a májából te nem ehetsz, te harmadnapon a ravatalon leszel. De te mondd meg a királynak, hogy vágassa le, s készíttesse el a szüvét s a máját, s adja neked elő, s te edd meg, s akkor meggyógyulsz. Ha megteszed, lehet még lesz feleséged, ha meg nem teszed, meghalok.

— Hát gondolkozz, hogy hogy vágassam le azt az őzecskét, hogy szeretem én azt. Úgye, mikor el akartalak venni, azt mondtad, hogyha az őzecskét nem hozom, nem jössz el. Ha királyné es leszek, nem kell nekem se királyság se semmi, biztos, hogy a testvéremet el nem hagyom. Hát most hogy mondod te, hogy vágassam le?

— Hát nézd, ha az őzecskét jobban sajnálsz, mint ingemet, hát haljak meg.

— Nahát, ha úgy van neked kedved, hogy levágjuk — azt mondja —, hát neked testvéred, akkor én már nem sajnálok jobban, mint te. Várjál két napig, s ha jobban nem leszel, levágatom.

Nahát, beleegyezett a királyné, hogy vár két napig. Azt mondja másnap az őzecske a királynak. Mert bément hozzá a király, és azt mondja:

— Mi van veled, őzecsském — azt mondja —, miért vagy te olyan szomorú?

— Hát, édes sógorkám, azt mondom neked, hogy teljesítsd az én kívánságomat.

— Mi a te kívánságod?

— Az, hogy kösd hozzá az én kicsi öcsécskémet a nyakamhoz, hogy én vigyem körül a virágoskertben, s hordozzam meg, s vigyem ki sétálni, mert úgy sajnálok, egész éjszaka sír. Én azt mindig hallgatom, hogy mennyit sír. Nappal és éjjel örökké csak sír.

De nem árulta el, hogy mit csináltak az ő testvérével.

— Nézd csak, őzecske — azt mondja —, mivel én azt ígértem, hogy semmi kérésedet meg nem tagadom, hát megadom. Megengedem neked — azt mondja. S maga odatette a nyakacsájához. De úgy sápítózott a királyné:

— Ne kösd oda! elejti a gyermekemet, ne kösd oda!

— Mit akarsz? Hagyd csak el — azt mondja —, hagy el, hogy vigye, hordozza meg!

Odakötte a gyermeket a nyakacs-kájához, s az őzecske lecsapta a virágoskertbe, s az őzecske futotta bé. Nézte, a virágok között utak voltak, s finom illatok. Vitte a gyermeket, ringatja. A gyermek úgy elhallgatott, hogy mukkanás se volt. Hát hogy futott egyenesen hátra, a túlsó végére a virágoskertnek, ott folyt el a virágoskert mellett a tenger. Mosta a kastély oldalát, de a virágoskert mellett ment el. Hogy odament a tengerpartra az őzecske, elkezdett kiabálni:

— Nénikém, nénikém, kelj ki a tenger fenekéről, elhoztam a magzatodat, szoptasd meg, s pókáld meg, tedd bé a szárazdba, s szoptasd meg, mert fenik a kést gyenge nyakacs-kámra, s mossák a tálat piros véremnek. — S háromszor es mondta: — Nénikém, nénikém, kelj ki a tenger fenekéről, elhoztam a magzatodat, szoptasd meg, s pókáld meg, s tedd bé a szárazdba, s szoptasd meg, mert én nem bírom a sok sírást, s fenik a kést gyenge nyakacs-kámnak, mossák a tálat piros véremnek!

S hát egyszer csak jő egy arany kacsa úgy, hogy kétfelé szelte a vizet, úgy úszott. S mikor a partra ért, csak kivette magát a tengerből, s keresztülvetette magát a fején. De olyan szép királyné lett belőle, hogy még százszorta szebb volt, mint azelőtt. Odamenyen, megöleli a gyermekét, eszevissza csókolja, kipókázza, s addig le se ül szoptatni, megmossa a tenger vizében a ruháskát, virágokra kitergette, s akkor leült, s kezdte szoptatni a gyermeket. De örökké hullott a könnye a gyermek arcára. Erőst szép gyermek volt. Szoptatta, s sírt. S az őzecske vele.

— Nénikém, nénikém, el vagyok ítélve, levágnák a nyakacs-kámat, már mossák a tálat piros véremnek.

Hát sírtak ottan mind a ketten. Megszoptatta a gyermeket, hogy az elaludt tüstént. Akkor a gyermeket szépen fölöltöztette, bépókálta, szárazba tette, s visszatette az őzecske nyakára. S azzal keresztülvetette magát a fején, s újra belészökött a tengerbe, s elúszott.

Hát hazavitte az őzecske a gyermeket. Hát úgy hallgat a gyermek, hogy semmi sírás nincs. Leoldja a király a gyermeket, eszevissza csókolja, s bétette a gyermeket az ágyba, az anyja mellé. Hát úgy aludt másnapig a gyermek, hogy még egy kesergés sincs. Azt mondja a király:

— Hát látod, mégis használt, hogy kivitte a gyermeket a kertbe. Nem tudom, hogy kifáradt volna, jólesett neki, vagy mi, nézd hogy elnyúgodott.

Másszor hogy sír.

— Hát — azt mondja — aluszik. Mert én megszojtattam, de nemcsak egyszer.

Másnapra virradnak, s újra odamegyen az őzecske:

— Mi bajod, őzecske? — azt mondja a király. — Van-e valami kérése?

— Van, sógorkám. Kötözzé még az öcsécskémet a nyakacskámhoz, hogy hordozzam még a virágoskertben, mert nem sokáig hordozom már.

S azt mondja:

— Megengedem.

S kihozta a gyermeket. A király maga felkötötte a nyakacskájára. Hátraengedte a virágoskertbe, s ez újra tüstént hátrafutott a tengerpartra, s újra elkezdi:

— Kelj fel, kelj fel, nénikém, a tenger fenekéről, s gyere ide a tenger fenekéről, feresztgesd meg a gyermekedet, mert olyan feresztést nem kap mástól, mert mióta elpusztultál, olyan feresztést nem kapott, csak éjjel-nappal sír mindig. Kelj ki, édes nénikém, mert mossák a tálat piros véremnek, s fenik a kést gyenge nyakacskámnak!

Hát egyszer csak jó úgy, hogy kétfelé hasította a vizet, úgy úszott, s kivette magát újra a tengerből, s olyan szép királyné lett, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Újra felemeli a gyermeket, s a szívéhez szorítja. Kipókálta, s megfürösztötte, a ruháit kimosta, s a pelenkáit kiteregette oda a virágokra, hogy száradjon amíg szopik a gyermek. Hát amíg szoptatta, erőst szépen sütött a nap. Nyár volt, megszáradtak a pelenkák. Akkor bepókálta.

S na, azt mondja:

— Édes testvérem! — S megcsókolta az őzecske, az összevissza csókolta, s a gyermekét es, s visszakötötte a nyakacskájába, s ott újra útnak eresztette. Ez újra hazavitte az őzecske. Úgy el volt aludva a gyermek, hogy másnapig fel se ébredt.

— Hát mégis jó, hogy hordozza, édes feleség. Erősen sajnálom levágni ezt az őzecske. Nem látod, hogy milyen jó dajka? Ez es megéri, hogy meghagyjuk az életét.

— Hát ha te az őzecske jobban sajnálsz, mint ingemet, s jobban szereted, hát hagyd, hogy meghaljak.

— Hát ha neked úgy van kedved — azt mondja —, hát én leöletem holnap.

Nahát, reggelre virradnak, s a király odamenyen az őzecskehez. De siratta a király az őzecske. A könnye hullott, de az őzecske es sírt. Azt mondja neki:

— Mi a kérésed még, őzecske?

Azt mondja hogy:

— Nekem még az a kérésem, hogy még kösd a nyakacskámba az őzecskeket, hogy én még újra hordozzam meg.

Fel es kötötte:

— Csak ügyekezz vissza!

Nahát, hátrafutott, s hátraengedi, s a kertbe futott az őzecske úgy, hogy még trappba futott, újra visszahozta a tengerpartra, s megállt, s kiáltja:

— Kelj fel, kelj fel, nénikém, a tengerpartra, mert elhoztam újra a magzatodat, szoptasd meg még, mert nem lesz, aki többet elhozza, mert mossák a tálat piros véremnek, s fenik a kést gyenge nyakacskámnak. Még ma találkozunk, többet soha.

A király eljött, leselkedett utána, azt mondja:

— Meg kellene nézzem, hogy hogy viszi, hogy ringatja, s ha levágatom az őzecskeket, hogy tudjam, mert én magam viszem ki, hogy én tudjam, hogy mit csináljak, hogy hogy fogom hordozni a gyermeket, hogy úgy elaluszik.

Hát a király ment egy titkos úton, a virágok közt, hát látja, hogy fut végig a virágoskerten az őzecske, s a tenger partján megáll, s elkezd mondani:

— Nénikém, nénikém kelj ki a tenger fenekéről, mert elhoztam utoljára a magzatodat. Szoptasd meg s fűrésztgessed meg, mert többé soha nem fogsz látni, s búcsúzzál el, mert már mossák a tálat piros véremnek, s fenik a kést gyenge nyakacskámnak.

Hát hallgatja a király. Hát nem jó. Másodszor, harmadszor:

— Nénikém, nénikém, kelj fel a tenger fenekéről, s gyere ide, elhoztam a magzatodat, szoptasd meg, s pókald bé, tedd bé a szárazba, s szoptasd meg, mert fenik a kést gyenge nyakacskámnak, s mossák a tálat piros véremnek.

Hát akkor egyszer csak a ruca kijött a vízből, keresztülvette magát a fején. Hát olyan kedves királyné lett belőle, hogy százszor szebb lett, mint előtte, mikor még el nem nyelte volt a tenger. Jaj, megöleli a gyermekét, a szüvére szorítja:

— Kedves szép gyermekem, hogy én többet ne lássalak még! Hová, miért voltam akkora bűnös, hogy elválasztottak tőled? Hallod, édes

testvérem, hát miért vannak — azt mondja — úgy reád, hogy téged meg akarnak gyilkolni, mikor te nem bántottál soha senkit, semmit. S most mégis arra vagy érdemes, hogy meggyilkoljanak téged. — Erőst megölelte a királyné az özecskeket. Le volt hajolva, s az özecskeket ölelte magához. Hát a király csak a hátához állott, s azt mondja:

— Mi van itt? Mi van itt?

S a királyné megijedt, talpra állt, s megismerte, hogy az ő felesége.

— Jaj, kedves feleségem, hát hol voltál mostanáig? Hát te vagy az én feleségem?

— Én — azt mondja.

Egymásba borultak, egymásba kapcsolódtak, sírtak, s csókolták egymást. Hát nem győz panaszkodni a királyné, hogy mit csináltak vele. Azt mondja:

— Nem vagyok én ennek oka, mert én erről semmit sem tudtam, s hogy hazajöttem, kétségbeesedtem nekem, hogy azért olyan csúnya a feleségem, mert az ágyban elbúsulta magát. Kérdeztem, miért olyan paraszt? Azt mondja, hogy majd visszajő a szépsége. Azután a gyermek, hogy szopja, hogy húzza, s azért soványodik. Így hazudtak nekem — azt mondja —, s elhitették velem, hogy ő az én hűtös feleségem. S hadd el, drága feleségem, mert majd lakolnak ők — azt mondja —, meggyógyítom őt, a beteg asszonyt.

Hát nem tudott elválni a feleségétől. Csókolta őt es s a gyermeket es. Az özecske es keresztülvette magát a fején, s lett belőle egy szép legény. Idáig kellett neki hogy elviselje azt az özecske bőrt, s akkor oda levedlett belőle. S akkor szépen négyen előjöttek. A király a feleségével, s a kicsi gyermekkel, az özecske legénynek változva velük, s mikor bésétáltak, a királyné meglátta az ablakból.

— S jaj, édesanyám, kivel jő a király? Hozza a vendégeket, de ilyen finom asszony, s ilyen finom legény. Nem tudom, nem lehet királyfi — azt mondja, de milyen szépek, milyen gyönyörűek.

— Hadd el, leányom, hadd hogy megjöjjenek, megvendégeljük, ha eljönnek!

S hát akkor az öregasszony megismerte mert ördögös volt, s megismerte, hogy ez az igazi királyné.

Azt mondja a király:

— Most jöjjön ide az anyós a leányával együtt. Elveszik a jutalmukat, amit kerestek, megkapják a jutalmukat, amit kerestek.

— Hát hogy mertek egy királynak ekkorát hazudni, hogy azért van elcsúnyulva, hogy megölte a nagy bánat, s a gyermek elsatnyította. Ez hát azért sírt annyit, az én ártatlan magzatom, hogy szoptatta azt a rücskös száraz csicsét bé a gyermekkel, s azt mondta, hogy a gyermek beteg, hogy immár sír. Ilyet mertek nekem hazudni, hogy miért sír. Ilyet mertek nekem hazudni, s elhitették, hogy ő a királyné, s az én drága feleségemet bevetették a tengerbe a halaknak. Hogy a jó Isten nem tűri a hazugságot, s ki kellett világosodjék az ártatlanság. Hát majd lakolnak.

Mindjárt parancsolta, hogy két csődört hozzanak elő, s azt a két gonosz lelket kössék a hajuknál fogva a farkikhoz, s kerüljék meg azt a tengert, amilyen hosszú, el, s vissza, el, s vissza!

— Az késő nekem, itt lássam a szememmel, hogy hogy veszik el. Hát hajtsátok el a tengerparton a csődöröket, hogy dirib-darabra szakadjon a testik.

Alig tudták a bőriktől elválasztani a húsikat, hogy mind kocsonyává vált a húsik, s minden.

— Égessék el — azt mondja —, s még a hamvát es a szélbe fuvassák el ennek a két gonosznak.

S akkor csapott a király nagy bált, s eszevissza hívott királyokat, hercegeket, bárókat. Odavitték a püspököt, újból megesküdtek, olyan lakodalmat csaptak, hogy négy nap szólt a banda, úgy, hogy még a kácsák es kirepültek a tenger fenekéről, s azok es táncoltak. A halak mind feljöttek a tengerből. S így újból esküdtek, s máig es élnek, ha meg nem haltak.

A csókaleányok

Egy asszonynak tizenkét leánya volt, a tizenkét leány olyan vakmerő volt, hogy az anyjoknak egy szavát sem fogadta meg, egyik is, és még rúdul bántak az anyjokkal, annyit csevegtek, csacsogtak, annyit nyelveltek egymásra, hogy egy óráig sem volt csendesség a háznál. Az anyjok sokszor úgy elkeseredett, hogy még azt is mondotta sokszor:

— Ó, hogy vesztetek volna apátokba mind amennyien vagytok!

Egyszer az asszony éppen készül, hogy a templomba menjen, s azok együtt éppen akkor csevegtek, s visítóztak leginkább. Az asszony avval indult ki a házból:

— Immár a fülem is teli a lármákkal, az Isten engedje meg, hogy változzatok mind csókákká, míg a templomból kijövök.

Mikor az asszony hazament a templomból, s benyitotta az ajtót, hát tizenkét csóka úgy szembe repül vele, hogy a szemit is szinte kiverték neki

— azok ki a a házból, fel az aerbe, éppen a felhőkig. Az asszony kiállt az ajtó eleibe, s látja, hogy azok a csókák egyszer még alább szállnak, csak megkerengik magokat a ház fölött, s evvel eltűnnek, napnyugat felé.

Bémegyén a házba, hát látja, hogy egy leány sincs benn, hát azok mind csókákká változtak, s elrepültek, isten tudja, hová. Az anya búsulni kezdett, hogy neki már egy leánya sincs, s bár egy maradott volna a tizenkettő közül. Bándogálta, hogy úgy megátkozta őket, de immár nem tehetett róla, nyugtatta magát azzal is, hogy az Isten nem ok nélkül verte meg a leányait, akik annyi szép intése után is neki soha egyetlen egy szavát sem fogadták meg.

Amikor a tizenkét leány odalett, az anyjuk éppen terhes volt akkor, s mikor az ideje bétölt, szült egy szép fiúgyermeket. Mikor ez a fiú aztán nagyocska lett, kérdezte az anyjától.

— Hát anyám, nekem sohasem volt egy testvérem is, hiszen már annyi idős asszonynak, mint anyám, öt-hat gyermeke is van a faluban.

— Nekem, fiam, nem volt több, rajtad kívül — mondotta az anya.

A fiú aztán későbbben hallogatta a faluban, hogy neki még tizenkét leánytestvére volt, akik mind csókákká változtak, s úgy elrepültek, hogy hírüket sem hallják azután.

— No, anyám — azt mondja egyszer a fiú —, hallám a faluban, még a paptól is, igen, hogy nekem tizenkét leánytestvérem volt, és török-szakad, addig meg nem nyugszom, míg őket fel nem találom, akármely szegletiben legyenek a világnak.

A fiú hát jól bétarisznyáltatott az anyjával, aki nem is mondott ellene neki, s útnak indult csak egyes-egyedül magára. Megyen, megyen a fiú hetedhét országon is túl, hegyeken, völgyeken, havasokon, tengereken, kősziklákon keresztül. Egyszer, amint menne, meglát messze, messze egy remeteházat.

— Ó, bár én ma estvére ahhoz a remeteházhoz érkezhelném! — azt mondja magában. El is érkezett oda estvére, bement a házba, hát ott egy olyan öregasszonyt lát, akinél öregebbet még nem látott volt életében, s így köszön annak.

— Isten áldja meg, anyámasszony!

Az asszony fogadja a köszöntést, s azt mondja:

— No, köszönd, hogy anyádnak szólítál, különben azt hidd meg, hogy elnyeltelek volna téged egészen s elevenen ebben a szempillantásban, de mit keressz te itt, hol emberi teremtés sohasem járt?

Az ifjú elbeszélte, hogy ő tizenkét leány testvéreit keresi, kik mind csókákká változtak, s elrepültek.

— Jó — mondá a vénasszony —, holnap reggel tudakozunk valamit felőlök.

Most jó vacsorát készített a vénasszony a fiúnak, ágyat is vetett neki, s lefeküdtek.

Jó reggel, hogy felkelnek, mind a ketten, a vénasszony kiveszen a lábából egy sípot, kiáll az ifjúval az ajtó eleibe; megfújja a sípot, hát amennyi csúszómászó állat van a világon, mind a ház körül terem, hogy ellepték kereken az egész helyiséget. A vénasszony tudakozódik, kérdezősködik ezektől a csúszómászó állatoktól, hogy nem hallottak-e valami hírt olyan tizenkét csókáról, akik soha a többi csókasereg közé nem elegyednek, hanem örökké külön járnak, magokra egy csokorban. De az egész sereg mind azt felelte, hogy ők soha még hírt sem hallottak efféle csókákról. Akkor a vénasszony szavára valamennyi csúszómászó mind eltakarodott a maga szokott lakhelyire.

Az ifjú elbúcsúzott a vénasszonytól, s ismét útnak indult szorgosan. Ment, ment, mindaddig ment, míg estvére elért egy más remeteházat, egy

kösziklás havas derekában, bément abba a házba, s hát abban annál a másnál még sokkal vénebb, asszonyt lát, s köszön neki:

— Jó estvét adjon Isten kegyednek, anyámasszony!

— Köszönd, hogy anyádnak szólítál — azt mondja a vénasszony —, mert különben a medvékkel szaggattalak volna el, de mi bajod neked itt, hol emberféle, mióta itt lakom, még eddig sohasem járt?

Az ifjú elbeszélte, hogy mi járásbeli volna ő.

— Jól van, fiam — mondja a vénasszony —, én abba bízom, hogy holnap reggel csak hallunk valamit a testvéreidről, hanem most egyél, s aztán feküdj le, tudom, meg is éhezted, meg is fáradtál erősen olyan véghetetlen hosszú úttal.

Az ifjú jól ett, avval lefeküdt, s hamar úgy elaludt, mintha éppen agyonütötték volna. Másnap reggel felkölti a vénasszony az ifjút, kiáll vele az ajtó elibe, megfújja a sípot, hát amennyi négylábú állat a világon, mind ott terem egy félóra alatt, s az ifjú, mikor azokat meglátta, szinte lerogyott ijedtében.

— Azt kérdelem én tőletek — monda a vénasszony a négylábú állatoknak —, nem tudtok-e valamit arról a tizenkét csókáról, amik örökké csak magokra járnak különösen, s a több nagy csókasereg közé soha nem szoktak elegyedni?

— Nem tudunk bizony mi semmit, nem is hallottunk soha senkitől legkisebb hírt is, azokról — kiáltozták a négylábú állatok. A vénasszony intett a kezével feléjük, s egytől egyig mind elszéledtek, s hazatarodtak a magok helyére.

Az ifjú erősen megbúsult, hogy itt sem hallhatott semmi hírt a nénjei felől. Megköszönte a szállásadást a vénasszonynak, s jó remény fejibe tovább folytatta az útját. Ment, ment egy kénköves tó mellett s azontúl egy örökké égő hegy mellett el, ment mind tovább, tovább, ismét meglát egy remeteházat, megkettőzteti a lépését, hogy estvére odajuthasson. El is érkezett a házhoz, bément abba, s hát ott a más kettőnél is vénebb asszonyt lát.

— Szerencsés jó estvét adjon Isten kigyelmednek anyámasszony — így köszön az ifjú, de most immár nagyobb bátorsággal, mint a két elsőnek.

— Köszönd, hogy anyádnak szólítál — azt mondja a vénasszony —, különben a sasokkal tépettelek volna széjjel tégedet, hidd meg azt; de mi

járásbeli vagy te ezen a helyen, hol emberi lélek még sohasem járt rajtad kívül?

Az ifjú itt is elbeszélé, hogy mi járásbeli volna.

— Ne búsulj semmit, fiam — azt mondja a vénasszony —, nekem erős reménységem vagyon, hogy holnap hallunk valamit arról, amiért te fáradozol.

A vénasszony vacsorát adott az ifjúnak, s ágyat készített neki, maga is lefeküdt később.

Mihelyt megvirradott, a vénasszony az ifjúval szépen felöltözött, kivett a ládából három sípot, kiállt az ajtó eleibe, s ott fúni kezdte a legkisebb sípot, s arra a legapróbb szárnyas, állatok egyszerre mind ott termettek. Megfújja a második sípot is, s akkor előjönnek a közép nagyságú szárnyas állatok. Megfújja a harmadik sípot is utoljára, s akkor a legnagyobb szárnyas állatok a világ minden részéből oda gyűlnek nagy sereggel, hogy az ember szeme nem lephette el. Széjjelnéz a vénasszony a töméntelen seregen, s azt mondja bosszankodva:

— Még egy híja a seregnek, úgy látom.

Azonban csakhamar jött egy holló, s annak egyik szárnya vérezett egy keveset. De azt nem nézte a vénasszony, hanem egy vasvesszővel jókat vagdalt reá, s pirongatta, hogy a parancsolatra így elkésett a több madaraktól.

— Ne bánts engem, jó öregasszony! Ne bánts, mert nem vagyok én hibás — azt mondotta a szegény holló —, mindjárt megmondom az okát is, hogy miért késtem el a többi madárseregtől, halljad csak, s hallja meg az egész madársereg, amit én beszélek:

— Én, mihelyt a sípszót meghallottam, egyszeribe mint a nyíl, olyan sebesen kezdettem repülni e felé a hely felé, de utamban megláttam egy szörnyű nagy veres tornyot, az a torony olyan magas volt, hogy a gombja amely egészen aranyból volt, száz öllel is fejjül ért a felhőkön. Én abban a toronyban olyan csókacsárrogást, csevegést hallottam, hogy ahhoz fogható még sohasem hallottam volt eddigelé, mert az egészen különbözött a más csókák csárrogásától azért megállapodtam egy kevés ideig, leszállottam egy virágos almafára, ott a toronyhoz közel, mert bíztam, hogy jól sietve így is elérkezem a többivel erre a helyre, ott hallgattam egy kicsinyég azt a különös csárrogást s azt a sok csevegést. Míg ott üldögéltem az almafán, hallgattam, mint beszélnek a jövő-menő emberek ott a torony körül. Azok

azt beszéltették, hogy abban a toronyban tizenkét csóka lakik néhány esztendőttől fogva. Sokszor mind a tizenkettő megkerüli a tornyot nagy lármával s csárrogással. Sokszor tizenegy megyen el eledelt keresni, s a tizenkettedik otthon marad, kétségkívül, hogy vigyázzon, s ügyeljen ott, de azokhoz emberi teremtés féle soha fel nem mehet. Mikor én ott hallgatóznom, egy gonosz vadász reám irányza a puskáját, s eltöré egyik szárnyam hegyét, amint láthatni, ez az oka, hogy elkéstem a többi társaimtól.

A holló megmondá azt is, hogy melyik szegletiben van a világnak az a veres torony, amelyet ő látott.

— No jó — mondá az öregasszony —, éppen a kellett nekünk is, már jól van a dolog, ti immár, jó szárnyasok elmehettek.

S el is mentek azok mind, ahonnan jöttek volt. Most immár a vénasszony egy-két darabocska vékony csontot adott az ifjúnak, azt tarisznyájába tétette vele, s mondotta neki:

— No te sokat járt-költ ifjú, mindeddig hiába fáradtál, de már nem lesz hiába a te fáradságod, mert nem sok idő múlva megtalálod a te nénéidet, akiknek felkeresésében olyan sokat fáradtál. Hanem én azt mondom neked, hogy mikor azt a veres tornyot eléred, ezt a két darab csontot földszint támaszd a torony oldala mellé, akkor csak gondolj reám, s meglátod, hogy ebből a két darab csontból egy pillanatra olyan irgalmatlan hosszú lajtorja lesz, hogy te azon bátran felhágatsz éppen arra a helyre, hol a tizenkét csóka lakik a toronyban.

Elment hát az ifjú, s hosszas terhes utazás után reá talált a veres toronyra, s mint a vénasszony meghagyogatta volt neki, a torony tövihez állította a két kicsiny darab csontot, ekkor gondolt a vénasszonyra, s a két kis csontból lett egy véghetetlen hosszú lajtorja, s az ifjú felhágott azon éppen oda, hol a csókák vertek volt szállást magoknak.

Tizenegy csóka oda volt akkor eledelt keresni, csak egy maradott volt otthon őrzőnek, de az az egy most nem csóka, hanem szép leányképben, leányformában volt. Hogy bement az ifjú, ott fenn egy nagy tágas hajlékba, egy kicsint megháborodott a leány, de csakhamar nekibátorodott, beszédbe eredeti az ifjával, s rendre minden házi dolgot megmutogatott neki, ami csak nevezetes volt ott. Volt a toronyban egy nagy, tágas ház, abban tizenkét cifra ágy, úgy is kellett, hogy ágy is legyen, mert az a tizenkét testvér, amíg a toronyból eledelt keresni járt, mindég szárnyas csóka volt, de mihelyt

visszajöttek a szokott helyükre, csak általbukott a fejin mindenik, s mind leányokká változtak által, mint, az anyjok házánál voltak. Egy kis beszélgetés után az ifjú kijelentette, hogy ő mi járásbeli volna, megmondotta, hogy ő éppen a testvére a leánynak, s a többinek, hogy ő az a fiú, akivel az anyjuk terhesen maradott volt, amikor ők tizenketten az apai házból elrepültek, s most az ő felkeresésökre jött, sok sanyarú utazást kiállva, s most immár valahára rájuk akadott szerencsésen.

Egyszer azonban hallanak nagy csárogást messziről, s mondja a leány az ifjúnak:

— Csak bújj el ahova lehet, egy kevésbé, mert jönnek a néném, s ha hirtelen meg nem mondhatom, hogy ki vagy te, a szemedet is kivájják, mert kivált a legnagyobb néném igen mérges.

A leány hát elrejté az ifjút éppen a hetedik boltba, s bezára az ajtót. Azonban megérkezett a tizenegy csóka: csak általbuktak a fejkön, s lett tizenegy leány belőlük. Most leül, ki-ki a maga helyére, s aztán járkálni kezdettek idestova. Egyszer mondja a legnagyobb leány haragosan, fintorgatva az orrát:

— Mi dolog lehet ez? Én idegen bűzt érzek — tapotni kezdett mérgesen, mindent hányt-vetett a házban, s szembe fogta a kisebb leányt, mondaná meg, honnan van ez az idegen bűz? Most a kisebb leány lecsendesítette a nénjeit, s így beszéllett hozzájuk:

— Tudjátok néném! Mikor az apánk házától eljöttünk, hogy az anyánk átka megfogott minket, akkor anyánk terhesen maradott volt, s született egy fia. Az a fiú nőtt, elindult tűzön-vízen, életit is kockára tette, hogy minket felkeressen, s anyánkhoz s apánkhoz haza vezéreljen. Sok sanyarú utazás után itt most reánk talált, itt van, én elrejtettem őt, nehogy hirteleniben bántsátok, míg meg nem tudjátok, ki legyen ő.

Erre a leányok úgy megörvendettek, hogy szökdösni kezdetek örömben, előhozták a fiú testvéröket a rejtekből, nyakába szökdöstek. Mind rendre ölelgették sokáig. Mikor elbeszélte a fiú érettük tett sok sanyarú utazását, mind sírni kezdetek. Immár az volt hátra, hogy induljanak hazájokba. De most előbb mind térdre állottak, felfogták kezeiket az ég felé, könyörgöttek az Istennek, hogy bocsássa meg bűnüket, hogy édesanyjokat annyiszor megbántották s megkeserítették. Most felfogadták Isten előtt, hogy ezután engedelmes leányai lesznek édesanyjoknak, minden embert megbecsülnek, mindent, ami egyszer rossz, szorgalmasan elkerülnek.

Most immár, mihelyt az idő annyira sötétült, szép lassan leszállottak a lajtorján, mind a tizenhárman, s a fiútestvér újabb hosszás utazás után elvezérelte őket az apai házhoz, ahol előbb laktak volt. Mikor a tizenkét leány a fiúval belépett az ajtón, az anyjok egyszeriben elájult bámultában s nagy örömeben, az apjok is alig hihetett a szemeknek. Az anya kevés időre felocsúdott az ájulásból. Estvére gazdag vacsorát készítettek, arra meghívtak minden atyafit, sógorságot, keresztapát s szomszédokat.

A leányok ez időtől fogva jámborul, olyan ártatlanul viselték magokat, hogy híre volt mindenfelé az ő jó erkölcsöknek, s az ők magokviseletét példa s tükör gyanánt tartották a falusiak az ő leányaik előtt is.

Igaz, hogy néhány közülük immár idősöcske volt, de mind amellet is, hogy így megjobbították életüket, mind a tizenkettő becsületes, jó férjet talált magának, s egy esztendő alatt mentek férjhez mind a tizenketten a faluba, s a körülvaló közelebbi szomszéd helyiségbe.

A fiú testvér is nemsokára megházasult, kapott egy olyan jó feleséget, amilyent csak kívánni lehet, s avval boldogul élt mind egész holtáiglan.

Utószó

Gyűjteményünk összeállításával arra törekedtünk, hogy az olvasónak a lehetőséghez képest teljes képet adjunk a magyar népmese-anyagról. A készülő Magyar Népmesekatalógus segítségével kiválogattuk minden mesetípusunk legszebb, legjellemzőbb változatát, szem előtt tartva azt is, hogy minden nevezetesebb gyűjteményünk legalább egy szöveggel szerepeljen. Meseanyagunkat tehát nemcsak tematikai változatosságában, hanem a magyar mesekutatás történeti fejlődésében is bemutatjuk.

A meseszövegek sorrendbe-állítása a nemzetközi Aarne—Thompson-féle típusrendszer, illetőleg a Magyar Népmesekatalógus szerint történt.

Antti Aarne finn mesekutató az 1900-as évek elején a hatalmas finn kéziratos népmese-gyűjtemény áttekintésére — a finneknek már akkor mintegy 20 000 lejegyzett meseszövegük volt — elkészítette a mesék tematikai rendszerét, ún. típusmutatóját. Ez a típusmutató az Aarne számára hozzáférhető nemzetközi meseanyagot — természetesen elsősorban a finn meséket — műfajok s azon belül témák szerint csoportosítja. Minden téma egy számot kap. A számsoron belül egyesek üresen is maradnak az újonnan felbukkanó téma, a mesekutatók nyelvén típus, számára. 1—299-ig sorolta be Aarne az állatmeséket, 300—749-ig a tündérmeséket, 750—849-ig a legendameséket, 850—999-ig a novellameséket, 1000—1199-ig az ostoba ördögmeséket, 1200—1349-ig a rátótiádákat, 1350—1874-ig az anekdotákat, 1875—2000-ig a hazugság- és csalimeséket. Aarne katalógusának megjelenése óta (1910) minden nép mesekutatói arra törekedtek, hogy saját mesekincsüket rendszerezék, egyrészt a rohamosan növekedő meseanyag áttekintésére, másrészt az összehasonlító kutatások előmozdítására.

A nemzeti katalógusok egy részének elkészültével szükségessé vált az Aarne által körülhatárolt témák pontosabb és részletesebb leírása és a megismert új mesetémák beiktatása. Stith Thompson bloomingtoni (USA) folklóre-kutató elkészítette az Aarne-féle katalógus második bővített kiadását (1928), mely ismét nemzeti katalógusok egész sorának elkészítését vonta maga után, a többek között a magyarét is.

A magyar mesekincs nagy tematikai gazdagsága, s az a tény, hogy darabjai egyaránt kapcsolódnak Nyugat- és Dél-Európa, valamint Kelet-Európa és Belső-Ázsia mesevilágához, már viszonylag korán, szükségessé tették a meseanyagban való tájékozódást. Henszlmann Imre és Arany László műfaji rendszerező kísérlete után Kálmány Lajos kéziratban maradt

mesekatalógus-munkálatait is beleszámítva nem kevesebb, mint hat mesekatalógust ill. mesekatalógus-kísérletet mondhatunk magunkénak, jóllehet nyomtatásban megjelent meséink nem haladják meg a négyezret, s kéziratban maradt gyűjteményeink számbavétele még nem történt meg.

Meseanyagunk rendszerező jellegű tanulmányozása során nyilvánvalóvá vált, hogy számos olyan mesénk van, melyet a nemzetközi meserendszerezés alapjául szolgáló Aarne-Thompson-féle katalógus nem ismer, mások ismét olyan epizódokat, motívumokat tartalmaznak, melyek a nyugat- és észak-európai mesekincsben nem szerepelnek, mások ismét szerkezetükben térnek el a közismert mesesémáktól, s végül az egész meseanyagunk műfajilag másként függ össze, mint ahogyan ez Aarne rendszerében le van fektetve. A fenti tények arra készítették a kutatókat, hogy új mesetípusokat állítsanak fel.

Az összehasonlító vizsgálatok során megállapítást nyert, hogy ezek az Észak-, Nyugat-Európában nem ismert mesék Közép- és Délkelet-Európában, valamint a Szovjetunióban élő rokonnépeknél általánosan elterjedtek. Az új típusokat tehát az üresen hagyott számokon csillaggal jelölve beiktattuk a nemzetközi meserendszerbe (pl. 342*, 468*, 724* stb.). Emellett római szám, ill. nagybetű jelzéssel új redakciókat, új meseformákat is beiktattunk az ismertek mellé (pl. 301/C*, 707.I*, 302 /A*, 302/B* stb. ; a betűjelzés bővülést, a római szám szerkezeti változást vagy motívumcserét jelez). Az új típusok és redukciók részben Honti és Berze Nagy, részben a készülő Magyar Népmesekatalógus típusjavaslatai.

A műfaji összefüggések eltérő volta arra készítette e könyv szerkesztőit, hogy a műfaji sorrendet ne az Aarne állal megszabott: állatmese — tündérmese — legenda — novellamese — ostoba ördög mese — rátótiáda — anekdota — hazugságmese — láncmese rendben állítsuk fel, hanem a magyar népmesék természetének megfelelő formában : tündérmese — novellamese — legenda- és ördögmese — rátótiáda — anekdota — hazugságmese — állatmese és láncmese.

A gyűjteményben tehát a műfaji sorrend a magyar mesekincs belső rendjét követi, az egyes műfajokon belül viszont a nemzetközi típusrend szerint sorakoznak egymás mellé a mesék. Itt is kellett azonban néhány jelentéktelen változást végrehajtanunk, mivel pl. számos tréfás mese nálunk a novellamesék közé beosztott Mátyás-mondák formájában ismeretes, a

nyugati mesekincs ördög meséinek egy része pedig cigányanekdotává alakult át.

A fenti rendben közöljük tehát minden mesének, amely a magyar nyelvterületen hagyományos formában vagy formákban él egy jellegzetes teljes változatát, s emellett több helyütt a kiváló mesemondók alkotó tevékenységének érzékeltetésére egy-egy sajátosan megszerkesztett, a megszokottól eltérő módon elmondott egyéni változatát.

A szövegeket, amennyiben azok irodalmi nyelven jelentek meg nyomtatásban, mai helyesírással közöljük, a tájnyelvi szövegeket viszont a tájszavak és a hangzásbeli sajátosságok (és az ejtésbeli következtelenségek) megőrzésével. A köznyelvi pongyolaságot (vót, aszongya stb.) nem tüntetjük fel. A tájszavakat a gyűjtemény végén szótár magyarázza.

A jegyzetekben az egyes mesék címe után feltüntetjük az illető mese típusszámát. Ha egy mese több típusból tevődik össze, több típusszámot kap. A +, —, ( ) és ~ jelek az egymáshoz való kapcsolódás módozatait jelzik: lazán, szorosabban, bennfoglalóan vagy keverten illeszkednek egymáshoz az illető típusok.

A típusszámok után a lelőhelyet tüntetjük fel. (A rövidítések jegyzékét lásd a következő oldalakon.)

A tipológiai, illetőleg bibliográfiai adatok után — ott ahol ez szükségesnek mutatkozik — a mesemondóra, a gyűjtőre (közlőre) vagy a meseszövegre vonatkozó fontosabb tudnivalókat közöljük. Az egyes típusok elterjedésére vonatkozó adatokat a kiadvány jellegére való tekintettel elhagytuk.

A gyűjtés színhelyének megjelölésénél a gyűjtés időpontjában használatos helynevet és közigazgatási beosztást használtuk. Amennyiben a helyiség Magyarország határain kívül esik, az illető ország nevét is feltüntetjük (Csehszlovák Köztársaság: Cs.; Jugoszláv Szövetségi Köztársaság : J.; Román Népköztársaság : R.).

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Arany E. Arany László, *Eredeti népmesék*, Pest 1862.

Arany M. Arany László, *Magyar népmese-gyűjtemény*, Budapest. 1914.

Beke—Katona Beke Ö.—Katona I., *Csalóka Péter*, Budapest 1947.

Bene J. Bene Lajos, *Jászsági népmesék*, Szolnok é.n.

Bene K. Bene Lajos, *Kalotaszegi népmesék I—III*, Homok é.n.

Bene N. Bene Lajos, *Nagykunsági népmesék H. é.n. . I—II*.

- Benedek MMMV. Benedek Elek, Magyar mese- és mondavilág I—V., Budapest, 1894—96.
- Benedek SzM. Benedek Elek, Székely mesemondó, Budapest é.n.
- Benedek SzT. Benedek Elek, Székely Tündérország, Budapest 1885.
- Berde A. Berde Mária, Az árva királyfi, Budapest é.n.
- Berde F. Berde Mária, Fótonfót király, Brassó 1937.
- Berze Nagy B. Berze Nagy János, Baranyai magyar néphagyományok I—III. Pécs 1940.
- Bözödi Tr. Bözödi György, A tréfás farkas, Budapest, 1942.
- Bözödi E. Bözödi György, Az eszös gyermek, Bukarest 1958.
- Dégh B. Dégh Linda, Bodrogközi mesék, Budapest 1945.
- Dégh II. Dégh Linda, Pandur Péter hét bagi meséje, Budapest 1940, EA A Néprajzi Múzeum Adattára (Központi Kézirattár).
- Erdélyi M. Erdélyi János, Magyar népmesék, Pest 1855.
- Erdélyi NM. Erdélyi János, Népdalok és mondák, Pest 1846—48.
- Ethn. Ethnographia, Budapest, 1890—
- Faragó Sz. Faragó József, A szegény ember vására, Bukarest 1955.
- Faragó-Nagy Faragó J.-Nagy O., Előbb a tánc, aztán a lakoma, Bukarest é.n.
- Gaal P. Gaal György magyar népmeseegyűjteménye I—III. Pest 1857.
- Gönczi GN Gönczi Ferenc, Göcsej népköltészete, Zalaegerszeg 1948.
- Hegedűs M. Hegedűs Lajos, Moldvai csángó népmesék és beszélgetések, Budapest 1952.
- Hegedűs O. Hegedűs Lajos, Népi beszélgetések az Ormányságból, Pécs 1946.
- Hunyadi Hunyadi András, Erővel is ésszel is, Bukarest 1956.
- Istvánffy Istvánffy Gyula, Palócz mesék a fonóból, Liptószentmiklós 1890.
- Kálmány H. Kálmány Lajos, Hagyományok és rokonnemnek I—II. Vác 1914. — Szeged 1914.
- Kálmány K. Kálmány Lajos, Koszorúk az Alföld vad virágaiból I—II. Arad 1877—78.
- Kálmány Sz. Kálmány Lajos, Szeged népe I—III. Arad—Szeged 1881—91.
- Konsza Konsza S.-Faragó J., Háromszéki magyar népköltészet, Marosvásárhely 1957.
- Kriza János, Vadrózsák, Kolozsvár 1868. (ld. MNGy XII.)

Kriza SzN. Kriza János, Székely népköltési gyűjtemény I—II. Budapest, 1956.

Lázár Lázár István, Alsófehér vármegye magyar népe, Nagyenyed 1896.

Mailáth MRM. Mailáth János, Magyar regék, mondák és népmesék, Pest 1864.

Merényi D. Merényi László, Dunamelléki eredeti népmesék I—II. Pest 1863—64.

Merényi E. Merényi László, Eredeti népmesék I—II. Pest 1861.

Merényi S. Merényi László, Sajóvölgyi eredeti népmesék I—II. Pest 1862.

Nagy H. Nagy Olga, A három táltos varjú, Mezőségi népmesék. Bukarest 1958.

NyF. Nyelvészeti Füzetek.

Nyr. Magyar Nyelvőr, Budapest 1872—

Ortutay MN. Ortutay Gyula, Magyar népköltészet I—III. Budapest 1955.

Ortutay Ny. Buday Gy.—Ortutay Gy., Nyíri és rétközi parasztnesék, Gyoma 1935.

Ortutay—Katona Ortutay Gy.—Katona I., Magyar parasztnesék I—II. Budapest 1951, 1956.

Ősz Cs. Ősz János, Csudatáska, Budapest 1941.

Pap Pap Gyula, Palóc népköltemények, Sárospatak 1865.

Pintér Pintér Sándor, A népmesékről, Losonc 1891.

Sárosp. A sárospataki kéziratos népmese-gyűjtemény, Sárospatak 1931.

Szentmártoni Szentmártoni Kálmán, Székely népmesék, Kolozsvár é.n.

Végh Végh József, Sárréti népmesék és népi elbeszélések, Debrecen 1944.

Virány Földyné Virány Judit, A bodrogközi Láca népmeséiből, Sárospatak 1957.

MNGy Magyar Népköltési Gyűjtemény

MNGy. I. I. Arany László—Gyulai Pál, Elegyes Gyűjtések . . . Pest 1872.

MNGy. II. II. Török Károly, Csongrádmegyei Gyűjtés, Pest 1872.

MNGy. III. III. Kriza—Orbán—Benedek—Sebesi, Székelyföldi gyűjtés, Budapest 1882.

MNGy. VI. VI. Vikár Béla, Somogymegye népköltése, Budapest 1905.

MNGy. VII. VII. Majland Oszkár, Székelyföldi gyűjtés. Budapest 1905.

MNGy. VIII. VIII. Sebestyén Gyula, Dunántúli gyűjtés, Budapest 1906.

MNGy. IX. IX. Berze Nagy János, Népmesék Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyéből, Budapest 1907.

MNGy. X. X. Horger Antal, Hétfalusi csángó nép-: mesék, Budapest 1908.

MNGy. XI, XII. XI—XII. Kriza János, Vadrózsák 2. kiad. Budapest 1911.

MNGy. XIII. XIII. Ipolyi Arnold népmese gyűjteménye, Budapest 1918.

MNGy. XIV. XIV. Szendrey Zsigmond, Nagyszalontai gyűjtés, Budapest 1924.

UMNGy. Új Magyar Népköltési Gyűjtemény

UMNGy. I. I. Ortutay Gyula, Fedics Mihály meséi, Budapest 1940.

UMNGy. II. II. Bánó István, Baranyai népmesék, Budapest 1941.

UMNGy; III—IV. III-IV. Dégh Linda, Pandur Péter meséi I—II. Budapest 1942.

UMNGy. V—VI. V—VI. Kovács Ágnes, Kalotaszegi népmesék, Budapest 1944.

UMNGy. VIII. VIII. Dégh Linda, Kakasdi népmesék, Budapest 1955.

Jegyzetek

Tündérmesék

1. Vízi Sándor 300. UMNy V. 94 1. 2. sz. Mesélte Máté György (Bálint) 1941-ben Ketesden (Kolozs m.) R., gy. Kovács Ágnes. Máté György, vagy ahogy a falubeliek hívták, Bálint Gyuri, falu, sőt környékszerte híres mesemondó volt a 40-es években Ketesden. Nagy dramatikus érzékkel, valóságos színészi előadásban adta elő meséit. Párbeszédese jelenetei hivatásos íróknak is becsületére válnának. Meséi élénkségét fokozza kitűnő humora és jellemábrázoló készsége. A zárójelbe tett mondatok a hallgatóság megjegyzései.

2. A feneketlen kút 400/B* - 301/A I* MNGy IX. 15-23 1. 2. sz. Mesélte Dankó Anna szakácsnő Besenyőteleken (Heves m.) 1904-ben, lejegyezte: Berze Nagy János. Berze Nagy János (1879-1946) Heves-Jász-Nagykunszolnok megyei gyűjtése egyike legjobb népmese kiadványainknak. A gyűjtő maga is besenyőteleki földműves-családból származott, s kiváló mesemondó volt. Igen jó érzékkel válogatta meg adatközlőit, s minden valószínűség szerint simított a szövegein, ami azoknak esztétikai szempontból kétségtelenül hasznára vált, s tudományos szempontból sem lett kárára, mivel Berze Nagy a helyi mesekincs és nyelvjárás kiváló ismerője volt.

3. Estefia, Éjfélfia Hajnalfia 301/A II*(519~300~301/B) kézirat, első közlés. Mesélte Albert András (1908) Csíkszentdomokoson (Csík m.) R. 1942-ben, gy. Belatini Braun Olga. Albert András egyike a legkiválóbb, név szerint is ismert mesemondóinknak. Mesekincse úgyszólván kifogyhatatlan. Figyelemre méltó gazdag teremtő fantáziája, mellyel új meseelemeket alkot (ló, tehén, juhcsordává változtatott emberek, asszonyok és gyerekek, emberré változtatott egér, bogár stb.), és a jól ismert motívumokat összefűzi, valamint fordulatos, költői nyelve.

4. Fehérlófia 301/B Arany M4. 131-142 1. 13. sz. Arany László (1844-1898) és vele a Magyar Népköltési Gyűjtemény szerkesztői és munkatársai, Arany János nézetéből kiindulva, koruk tudományos felfogásának megfelelően nem a szó szerinti hitelességgel történt szövegfeljegyzésre, hanem a művészi hitelességű meseírássra törekedtek, gyűjtői munkásságuk tehát írói tevékenységgel párosul. Hatalmas meseismeretük és jó művészi érzékük meggátolta őket abban, hogy az általuk megírt szövegekbe idegen elemeket vegyítsenek, hogy a népi mesemondástól idegen hangot használjanak.

5. A barna tehén fia 511/B* - 301/B I* Szentmártoni, 108 1. Szentmártoni Kálmán közlése a Székelyföldről. Szentmártoni Kálmán mesegyűjtő és feldolgozó tevékenységéről keveset tudunk. Faragó József, az ismert kolozsvári mesekutató foglalkozik kéziratossá gyűjteményének sajtó alá rendezésével. Reményünk van rá, hogy néhány éven belül pontosan tudni fogjuk, honnan gyűjtötte meséit, mely években, s milyen mértékben dolgozta (stilizálta) át őket.

6. Babszem Jankó 301/C* - 650 - 301/B Istvánffy, 11 1. Mesénk a kevés számú helyszínen gyűjtött, irodalmi hitelességű palóc meseszöveg közül való.

7. Az obsitos katona 302/B* (530/B*) Kriza SzNK II. 234 1. 23. sz. Elmondta : Fa Miska a XIX. sz. ötvenes éveiben Székelykeresztúron (Udvarhely m.), gy. Marosi Gergely. Marosi Gergely (1832-1874) a székelykeresztúri kollégium tanára, Kriza János egyik legjobb gyűjtőtársa, egészen modem szöveggyűjtő eljárással jegyezte fel meséit: a helyszínen kiválasztott jó mesemondók tollbamondása után. Ő örökölte meg számunkra két kiváló székelykeresztúri mesemondó : Fa Miska (nyilván "csúfnév") és Róka (Puskás) Tamás nevét is. Meséi közül mindössze a Csihán királyúrfit közölte Kriza a Vadrózsákban, a mesemondó nem eléggé "választékos" kifejezéseit alaposan átstilizálva. A többi, úgy látszik, túl nyersnek, parasztosnak ítélte vagy maga Kriza, vagy Gyulai Pál, a kötet "lektora". A Vadrózsákban és Kriza kéziratossá hagyatékából válogatott Székely Népköltési Gyűjtemény Marosi valamennyi meséjét közli. (Kriza kéziratossá hagyatékára vonatkozólag 1. még az 50. sz. mese jegyzetét.)

8. Az ikervessző 303(554 I* + 314 + 300) Ortutay- Katona II. 259-293 1. 20. sz. Andrásfalvi György Palkó Józsefné mellett a kakasdi mesemondó közösség legszámottevőbb mesemondója. Gazdag fantáziája, nagy meseszöví kézsége és szép székely elbeszélő nyelve méltán emeli őt a legkiválóbbak közé. Meséit az Új Magyar Népköltési Gyűjtemény soron következő IX. kötete fogja tartalmazni. Fenti meséjét egyéni alkotásnak kell tekintenünk, mivel típuskapcsolása eddig nem fordult elő.

9. Három vándorló királyfiról való história 304/B* Sárosp. 22 1. Mesénk is a mellett az álláspont mellett tanúskodik, mely Szilc István gyűjteményét eredeti helyi szövegek nyomán keletkezett irodalmi köntösbe öltöztetett meséknek tartja, mivel e típus Kelet-Európában elterjedt redakciójának változatai közül való (a nyugati redakció változataiban az Este, Éjféli és

Hajnal megkötözése nem szerepel). Jelen közleményünk első fele egy szövegnek; a szöveg kevésbé sikerült második felét elhagytuk, mivel szerkezetileg nem tartozik a szöveghez, s ahhoz csak igen lazán kapcsolódik.

10. A papucsszaggató királykisasszonyok 306 Benedek SzM. 53 1. Benedek Elek (1859-1929) meséjét a Székely Mesemondó c. fiataalkori kötetéből, a múlt századi mese-szövegekkel egyenlő hitelességű székelyföldi változatnak tekintjük. Benedek E. minden valószínűség szerint édesapjától hallotta - aki faluszerte közismert kiváló mesemondó volt -, s emlékezetből írta le.

11. A szörnyeteg királykisasszony 307, UMNGy III. 202-211 1. 9. sz. Mesélte Pandur Péter (1881-1956), 1941-ben, Bag (Pest m.), gy. Dégh Linda. Az öreg korára megvakult Pandur Péter, nagy fantáziával megáldott kiemelkedő mesemondóink közül való. A fenti gyűjtemény 94 meséjéből 58-at közöl, az újabban készült hangfelvétel során az általa ismert és elmondott szövegek száma meghaladja a százat. Jellemző a mesemondóra a misztikum iránt való vonzódás, az elmélkedő hajlam és az egyéni meseszerkesztő képesség. Ponyvaízű nyelve a mesék mögött "irodalmi" forrásokat sejtet, holott a mesemondó 37 éves korától szembaja miatt sem írni, sem olvasni nem tudott, a mesék a szájhagyomány útján kerültek birtokába.

12. Brugó, az ördög 311 Merényi S. II. 149 1. Mesénk Merényi László (1837-1907) egyik legjobban sikerült szövege, mely magán hordozza a jól író gyűjtő valamennyi erényét, hibáit viszont - a mesterkéltségek stílusban betoldott "tündéries" részeket - nem tartalmazza.

13. Bot Jankó 311 (1930, 313) Kézirat, első közlés. Albert András kézírása 1942-ből, Csíkszentdomokosról, R. gy. Dégh Linda. Az előbbi mese sajátos egyéni változata, tele olyan motívumokkal, melyek Albert András mesevilágán kívül ismeretlenek: a muzsikáló hatlovas hintó, a hét hattyú által vont bűvárcsónak, Bot Jankó palotája, birodalma (Eldorádó), Juliska menekülése stb. mind, mind a mesemondó leleménye.

14. Rádó és Anyicska 313/C. Arany Mn4. 69 1. Rózsa és Ibolya meséje (Arany János feldolgozásában is közismert) egyike a legnépszerűbbeknek a magyar népmesekincsben. Egyik legteljesebb, hibátlan, kerek változatunk az Arany Lászlóé, mely Benedek Elek közvetítésével sok későbbi változatnak forrása és prototípusa lett.

15. Nemtudomka 314. UMNy VIII. 24-60 1. 2. sz. Mesélte Palkó Józsefné 1949-ben Kakasdon (Tolna m.), gy. Dégh Linda (magnetofon felv.). Palkóné, Zaicz Zsuzsanna (1880, Andrásfalva, Bukovina) a népművészet mestere, egyike legkiválóbb mesemondóinknak. írástudatlan. Jellemző rá széles, epikus előadásmódja, a részleteket is kidolgozó, a hősök emberi mivolta iránt különleges érzékenységgel rendelkező gazdag fantáziája. Még értékesebbé teszi meséit szép székely mesemondó nyelve.

16. Kis Sándor 315/B* Dégh H. 83 1. Mesélte Pandur Péter 1940-ben Bagon (Pest m.), gy. Dégh Linda.

17. A lapiba született gyerek 315/C* Hegedűs M. 121 1. Mesélte Máris György 49 é. klézsei születésű földműves az 1947-51 évek folyamán Egyházaskozáron (Baranya m.), gy. Hegedűs Lajos (magnetofon felv.). Máris György a nyelvész-gyűjtő egyik legjelentékenyebb mesemondója. Meséi fontosságát emeli az a tény, hogy Máris egyike a kevés számú csángó telepeseeknek. A Moldovából Baranyába települt családok nagy része ugyanis a XIX. század közepén húzódott ki a Székelyföldről Moldovába, s ezáltal elsősorban a székely népköltési hagyományok továbbélője.

18. Radokán 319* Kézirat (EA 1944), első közlés. Mailand Oszkár (1858-19 ?) gyűjtése Mikházáról (Marostorda m.) R. Mailand a Kisfaludy Társaság megbízásából 1901, 1902 és 1903-ban gyűjtött népdalokat és népmeséket, nagyobb részben a Székelyföldnek a románsággal érintkező területéről. Gyűjteménye tehát az összehasonlító magyar-román népmesevizsgálat szempontjából is rendkívül becses. Első fele nyomtatásban is megjelent a Magyar Népköltési Gyűjtemény VII. köteteként, második felének kéziratát a Néprajzi Múzeum Adattára őrzi. Az Égitestszabadító (Szépmezőszárnya) meséje egyike azoknak a mesetípusoknak, melyeket, feltételezhetően keletről hoztunk magunkkal. A mienkhez teljesen hasonló formában él a románoknál, egyes elemeiben pedig a kárpátukránoknál, nagyoroszoknál, szlovákoknál, szerbeknél, bulgároknál. A magyar meseanyagban igen gyakran előfordul. Mint keletről származó meséink általában, ez is mitikus hősi kalandok sora, nem pedig szerelmi bonyodalmak, illetőleg az elveszett kedves keresésének története.

19. A hétlábú paripa 319* (468*, 313) Kézirat, első közlés. Mesélte Albert András 1943-ban Csíkszentdomokoson (Csík m.) R., Belatini Braun Olga. Archaikus jellegű mesetípusunk egyéni változata. Albert András egyéni módon olvasztja egy mesévé az Égitest-szabadító, Tündér Ilona és Rózsa és

Ibolya meséjének jól ismert elemeit. A mesének ebben a formájában változatai eddig nem kerültek lejegyzésre.

20. A gróf és János szolga 322* UMNGy VIII. 101. 1. 10. sz. Mesélte Palkó Józsefné 1948-ban Kakasdon (Tolna m.), gy. Dégh Linda. Mesénk az ún. kísértethistóriák közé tartozik, melyek műfajilag átmenetet képeznek a tündérmesék és a babonás történetek között, fantasztikus elemei az élő néphitben gyökereznek.

21. Jólaktom király meséje 325 UMNGy III. 220. 1. 11. sz. Mesélte Pandur Péter 1941-ben, Bagon (Pest m.), gy. Dégh Linda. Mesénk azok közé az Európa-szerte ismert mesék közé tartozik, melyeknek magyar változatai samanisztikus vonásokat őriznek: a varázsló tanítványa, akárcsak a sámánjelölt, feldarabolás által nyeri el varázslótudományát.

22. Aki nem tudott se félni se megijedni 326 Gönczi GN 311. 1. Feljegyezte Gönczi Ferenc Gellénházán (Zala m.). Gönczi Ferenc (1861-1948) Göcsej kiváló ismerője, a nagy göcseji monográfia írója a népi kultúra tárgyi megnyilvánulásai mellett a szellemieket is gyűjtötte 1895 és 1905 között, s ezt az anyagát rendezte sajtó alá ötven évvel később, 1948-ban, közvetlenül halála előtt. Gyűjteménye tipikus nép-költészeti tájmonográfia, mely arra törekszik, hogy egy vidék legjellegzetesebb népköltési darabjait műfajok szerint csoportosítva megismertesse az olvasóval. A kiválasztott mese a Grimm-féle gyűjteményből jól ismert, a magyar nyelvterületen is általános elterjedt és meglehetősen népszerű, a mese és babonás történet közötti átmeneti műfaj egyik jellegzetes darabja.

23. A kis kondás meg a medve 327/C MNGy XIV. 181. 1. Mesélte Kocsis Lajos 64 é. Lejegyezte Kocsis Lajos gimn. tanuló, 1915-ben Nagyszalontán (Bihar m.) R. Arany János szülővárosában Arany költeményeinek népi forrását kutató munkaközösség alakult középiskolai tanárokból és a vezetésük alatt álló diákokból. Ez a munkaközösség munkája során messze túllépett eredeti célkitűzésén, s hatalmas szalontai népköltési gyűjteményt hozott létre, melyből egy szemelvényes kötet meg is jelent a Magyar Népköltési Gyűjtemény XIV. köteteként, nagy része azonban kézirat formában van ma is a Néprajzi Múzeum Adattárában.

24. Átkozott Dobrozsina 328/B* Kézirat, első közlés. Mailand Oszkár gyűjtése Nyáradmentéről, (Marostorda m.) R. az 1900-as évekből. A népszerű mese az egész magyar nyelvterületen a nyugati változatoktól eltérően női hőssel ismert.

25. A mindentlátó királylány 329 Az ország tüköre III. 11. sz. Pest. 1864. ápr. 122-124 1. Közli: Kun Béla a Salgóvidékről. Változatunk szerencsésen stilizált irodalmi nyelvű közlés, mely mesénket a maga tipikus formájában mutatja be az olvasónak.

26. A halál és a vénasszony 334*-1091 MNGy II. 436 1. 9. sz. Török Károly (1843-1875) gy. Csongrád m. Török Károlyra, az egykori kanászbojtárra, valóban ráillenek Arany János szavai a jó népmese gyűjtőről : "Olyan legyen ő, ki ha ama körben marad, születve volt a vidék legügyesebb mesemondója gyanánt szerepelni." Valóban, ha szülei nem ismerik fel irodalmi hajlamait, s nem írárták volna be tizenhat esztendőskorában a hódmezővásárhelyi gimnáziumba, talán egyike lett volna a meséinket tovább éltető, tovább költő névtelen paraszti mesemondóknak. Így elvégezte a jogot, kistisztviselő lett, s harminchárom éves korában belepusztult a nélkülözésekbe. Főművében, a Csongrád megyei gyűjtésben megjelent prózai szövegei a legjobban megírt népmeseszövegek közül valók. A halál és a vénasszony c. meséjének napjainkig ez volt egyetlen, ismert népi változata. Jókai több ízben feldolgozta, hihetőleg irodalmi forrásból.

27. A szegény halász sárfala 334*-331 Kézirat, első közlés. Mesélte Józsi Károly 1952-ben Dögén (Szabolcs-Szatmár m.), gy. Bodnár Bálint. A szerencsés kezű kisvárdai mesegyűjtőnek sikerült nemrégiben a 26. sz. mesének egy újabb, - szokatlan változatát feljegyeznie. A mesemondó igen ötletesen illeszti egymás mellé A halál és az öregasszony, valamint A szellem (halál) a palackban meséjét.

28. A halhatatlanságra vágyó királyfi 342* Kriza .SzNGy II. 136 1. Gálfi Sándor gyűjtése, Udvarhelyszék. A halhatatlanságra vágyó királyfi meséjének európai változatait nem ismerjük, mégsem sorolhatjuk azok közé a meséink közé, melyeket Solymossy honfoglaláskori mesekincsünkben valónak ítélt. Egyike legtalányosabb szövegeinknek, öt változatát ismerjük: kettőt a Székelyföldről és kettőt Szegedről, egyet a Nyírségből. Jelen változatunk valamennyi között a legteljesebb. Irodalmi székely nyelven megírt mesénkhez képest a többi változat hiányosnak, sőt egyik határozottan töredékesnek tűnik, s ez a tény felvetteti velünk az irodalmi eredet valószínűségének a kérdését.

29. A halál meg a kislány 344/A* MNGy. XIV. 189 1. 3. sz. Elmondta Sárközy Imre 80 é. Lejegyezte Bondár György gimn. tanuló 1915-ben

Nagyszalontán (Bihar m.). R. L. a 23. és a 33. sz. mese jegyzeteit.

30. Ijesztő mese 344/B* MNGy VIII. 469 1. 8. sz. Nagy Géza gyűjtése, Gárdonyi (Fehér m.) az 1880-as években. L. a 33. sz. mese jegyzetét.

31. A halál-vőlegény 365 Pap 94 1. 2. sz. Mesénket erős szálak fűzik egy oldalról az élő néphithez, más oldalról egy nyugaton szélteben elterjedt balladához. A mi változatainkban is a versbetéteket nemegyszer dallam kíséri.

32. Széplyány Ibrónka 365/B* (407/B*) UMNGy I. 268-277 1. 11. sz. Mesélte Fedics Mihály (1854-1940), 1936-1938-as években Bátorligeten (Szabolcs m.), gy. Ortutay Gyula. A mesében és mesemondókban oly gazdag Szabolcs-Szatmár megye kiváló mesemondója az első ismert, kiemelkedő mesemondó-egyéniség. Meséinek közlése és elemzése indította meg Magyarországon a mesemondó-egyéniség vizsgálatát. A halott, illetőleg ördög-vőlegény meséje egy oldalról az élő néphittel, más oldalról mesekincsünk keleti rétegével tart kapcsolatot. A magyaron kívül elsősorban balkáni, orosz és cseh változatai ismeretesek.

33. Ó, májam ! 366 Nyr. IX. (1881) 88 1. Közli Szöllösi Imre Hódmezővásárhelyről (Csongrád m.) Tipikus nyugat-európai rémmese. Funkciója szerint ijesztő mese, akárcsak a 29. és 30. sz. mesék, vagyis arra szolgál, hogy a mesemondó ráijesszen vele a hallgatóság félnélőbb tagjaira.

34. A halott barát 370 UMNGy I. 286 1. 22. sz. Mesélte Pandur Péter 1941-ben Bagon (Pest m.). gy. Dégh Linda. A történet a középkori példatárakból került népmesekincsünkbe. Először az Érdy-kódexben. (A paradicsomban járt ifjúról szóló példa) jelenik meg. Több népi változatát ismerjük.

35. Tündér Erzsébet 400/A~502, MNGy XII. 170 1. XV. sz. Udvarhelyszékből közli Kriza János. Kriza János híres Vadrózsáinak második lenyomata a Magyar Népköltési Gyűjtemény XI-XII. köteteként jelent meg. Ennek a teljes egészében angolra is lefordított, s ezáltal méltán világhírré szert tett gyűjteménynek egyik legszebb darabja a Tündér Erzsébet.

36. Csillag királyfi és Tündér Ilona 400/B* (518, 301) Kézirat Mesélte Albert András 1942-ben Csíkszentdomokoson, R. gy. Belatini Braun Olga. Az Árgirus mese közeli változata. A szöveg, amely alig tér el a klasszikus népkönyvtől, arra enged következtetni, hogy a népszerű széphistória ma is

kedvelt olvasmány a Székelyföldön, s alighanem mesénk közvetlen forrása lehetett.

37. Szép András 400/C*-468/B* (314) Kézirat, első közlés. Albert András kézirata 1943-ból, Csíkszentdomokos R. Mesénk a két nemzetközileg is jól ismert típus: a Hattyúlányok és az Üveghegyi királykisasszony igen logikus összekapcsolása. Egyéb változatok híján egyéni alakulatnak látszik, gyanúnk szerint azonban székelyföldi lokálredakció.

38. Becsáros 400/D* Ősz Cs. 103 l. A századforduló táján feljegyzett székelyföldi mese, Ősz János gyűjtése. Ősz János (1863-1941) a kibédi lévita-tanító negyvenkilenc esztendei tanítóskodása alatt szép kötetre való népmeseanyagot gyűjtött össze Székelyföld egyik legjelentősebb területéről, a Küküllő-mentéről. Azok közé a gyűjtők közé tartozott, akik egy személyben meseírók is voltak, s minthogy maga is gyűjtőterületéről származott, azok közé a gyűjtők közé számíthatjuk, mint amilyen Benedek Elek vagy Kriza rokona és egyik legtehetségesebb gyűjtőtársa, Kas Mihály, akiket inkább tanult népi mesemondóknak mondhatnánk. Ugyanilyenféle mesemondók, csak kevesebb iskolával, Albert András és Andrásfalvi György vagy az 1957. évi néprajzi gyűjtőpályázat nyertese, Kós Imre, az egykori Borsod megyei summás is ; ezek nemcsak elmondják, hanem meg is írják meséiket.

39. A szegény bujdosó legény 401 (849*) Kriza SzNGy II. 136 l. 12. sz. Múlt században keletkezett mesegyűjteményeink egyik legkedveltebb meséje.

40. A macskacicó 402 Kézirat, első közlés. Mesélte Nagy A. Andrásné. Kürti Zsuzsanna 1941-ben Bogdándon (Szilágy m.), R. gy. Katona Imre. Az állat- (macska-, béka-, ritkábban kígyó-, gyík-, kiskutya-) menyasszony Európa-szerte ismert meséjének jellegzetes, kerek, igen kedvesen elmondott változata, olyan területről, ahonnan igen kevés szövegközlésünk van.

41. A béka-királykisasszony 402 - 400/C* UMNGy III. 245 l. 15 sz. Mesélte Pandur Péter, 1941-ben Bagon (Pest m.), gy. Dégh Linda.

42. Leányszín Bálint és Gyöngyszín Ilona 403/A Gaal M. II. 54 l. XIV. sz. Mesénk az Európa-szerte elterjedt típustól annyiban tér el- s ebben jellegzetesen magyar-, hogy a hősnő a nyugati változatokkal ellentétben nem csupán egyszer változik át (vízbevetéskor aranykacsává), hanem a Nádlányok és az Aranyhajú testvérek meséiben előforduló epizódhoz

hasonlóan háromszori átváltozással: aranykígyó - aranyfák - aranynyoszolyák, s végül aranyrózsa, válik ismét szép leánnyá.

43. Árgyilus királyfi 408 (313, 300) Dégh B. 44 1. Mesélte Nagy János 1943-ban Sárában (Zemplén m.), gy. Dégh Linda. (Nagy János jellemzését 1. az 52 sz. mese jegyzetében.) A különösen Dél-, Délkelet-Európában elterjedt, nálunk is igen népszerű Három narancs mese egyéni változata. A mesealakok közül kiemeljük a három útbaigazító mitikus öreg személyét: Világ kerülője, Világ éhese, Világ tudósa. Alapos helyszíni gyűjtés kideríthetné, hogy Nagy János nagy mesealkotó fantáziájának szülöttei-e, vagy pedig a Bodrogszék jellegzetes mesefigurái. (Már a sárospataki kéziratos mesegyűjtemény is tud egy Fekete világkerülő emberről!) Az Árgyilus név irodalmi eredetű. Mindenekelőtt a 400/B* (Árgyilus királyfi) mesetípus hősének a neve, de másodlagosan "a mesehős" neve is akárcsak Királyfia Kis Miklós, mely az 531 I* (Táltospárbaj) mesetípus nagy népszerűsége folytán számos más hasonló mese hősévé is vált. Lényeges része mesénknek, az utolsó előtti jelenet, a tollfosztás (vagy más mesemondó alkalom). Ez a jelenet azonkívül, hogy gyakran egy a mesemondással kapcsolatos helyi szokás jó leírását is adja, a mesemondás fontosságának a dokumentálására is szolgál.

44. A kégyókirályfi 425 UMNGy VIII. 137. 1. 15. sz. Mesélte Palkó Józsefné 1950-ben Kakasdon (Tolna m.), gy. Dégb Linda (magnetofon felv.). Ámor és Psyché meséjének szép, teljes magyar változata. Palkóné kedveli a szerencsétlen sorsú asszonyokról szóló meséket, s ezekbe teljesen beleéli magát.

45. A csikócska 433 MNGy XIII. 230. 1. 36. sz. Ipolyi Arnold gyűjteményéből, gy. Pajor István, Nyék (Ipolynyék, Hont m.), Cs. Ipolyi Arnold népmese, néphit és népszokás gyűjtő kezdeményezése, mely a Magyar Mythologia számára óhajtott értékes népi adatokat biztosítani, messze túlnőtt a tervezett kereteken, s még a Mythologia megjelenése után évekkel is tovább folyt. Az 1843- 58 között keletkezett értékes gyűjtemény több mint 1000 folklóre-szöveget tartalmazott. Ennek kis hányadát közölte a Magyar Népköltési Gyűjtemény XIII. kötete Kálmány Lajos szerkesztésében, kb. 1/4 része elveszett, mintegy hét és félszáz szöveg jelenleg a Néprajzi Múzeum Adattárában van, csekély töredékét pedig a nagyváradi Tartományi Múzeum kéziratgyűjteménye őrzi. Mesénk a típus múlt század közepi felföldi redakciójának egyik teljes változata. Szövegünk

is, akárcsak Ipolyi gyűjteményének többi darabja, népmese-gyűjtésünknek abból a korszakából való, mikor még a népmese-szövegek nagyrészt emlékezetből, korabeli irodalmi stílusban kerültek feljegyzésre.

46. A békából lett királyfi 440 Berze Nagy B. II. 173 1. 55. sz. Mesélte Jakab József, 86 é. 1934-ben Csányoszáron (Baranya m.), gy. Berze Nagy János. A Grimm-féle gyűjteményből jól ismert mesének viszonylag kevés magyar változatát ismerjük, ezek is szűkszavúak, tartalmi kivonat jellegűek. Érdekességük, hogy versbetéteiket néhol dallam kíséri. Ilyen az általunk közölt változat is.

47. A tevisdisznó 441 Lázár 140 1. III. Lázár István Alsófehér megyei (R.) gyűjtése olyan területről közöl néhány meseszöveget, melynek mesekincsét alig ismerjük. Gyűjtése az összehasonlító magyar-román népmesevizsgálat szempontjából is jelentős. A sündisznó-vőlegény meséje nem túlságosan gyakori népmese-kincsünkben. Változatunk egyike a legkerekebbeknek, legteljesebbeknek.

48. Nagy János története 449* Néprajzi Közlemények III. 1-2. sz. 174 1. Mesélte Halász János (sz. 1867-ben) 1943-ban Sárában (Zemplén m.), gy. Dégh Linda. A keleti eredetű keretes mese, melynek változatai hazánktól keletre, főleg orosz és kaukázusi területen ismeretesek, nyugaton teljesen hiányzik, kivéve Írországot, ahol viszont igen népszerű. A magyar nyelvterületről tíz változatát ismerjük, legnagyobb részüket a Felső-Tisza vidékéről. A változatok szövegünkhöz hasonlóan racionálisak, inkább mondai (babonás történet) jellegűek, hiányzik belőlük a tipikus tündérmesék csodás atmoszférája.

49. Ózecske 450 UMNGy VIII. 155 1. 16. sz. Mesélte Palkó Józsefné, Kakasd (Tolna m). 1950., gy. Dégh Linda (magnetofon felv.). A Grimm-testvérek gyűjteményéből jól ismert mese a magyar nyelvterületen a népi mesemondók körében is népszerű. Változatai közül kiemelkedik a Palkónéé.

50. A csókaleányok 451 Kriza János népköltési hagyatékából. Kriza János kiadatlan népköltési hagyatékát, Gergely Pál, a Tudományos Akadémia helyettes vezetője hozta napvilágra a Kisfaludy Társaság kéziratban maradt népköltési hagyatékával együtt az Akadémia pincéjéből, ahol ismeretlen okok miatt közel hetven éve rejtőzött. Ez a szó legszorosabb értelmében napfényre került lelet közel ötszöröse növeli a Kriza és gyűjtőtársai által lejegyzett mesék számát. Ebből a Székely Népköltési Gyűjtemény ötvenet

közöl. A csókaleányok c. mese a kéziratban maradt szövegek közül való. A hét holló meséje jól ismert a Grimm-féle gyűjteményből, illetőleg a tizenkét hattyú Andersen meséi közül. A magyar változatok általában a Grimm-féléhez állanak közelebb, bár ismerünk Majland gyűjtéséből egy székely változatot, mely tizenkét koronás hattyúról beszél. A Kriza-féle változat a többiekkel ellentétben elátkozott leánytestvérekről szól, akiket legkisebb öccsük ment fel az átok alól.

© Ortutay Gyula, Dégh Linda, Kovács Ágnes

60.0541 Athenaeum Nyomda, Budapest (F. v. Soproni Béla)

Felelős kiadó a Szépirodalmi Könyvkiadó igazgatója Felelős szerkesztő:
Szász Imre

Műszaki vezető : Jánosa István A kötéstervező K. Lukáts Kató munkája A
könyv terjedelme 28,4 (A/5) ív Megjelent 7200 példányban